

วารสารวิชาการ สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

Vol. 9 No. 1 January-March 2026

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2569

ISSN: 2985-0797 (Online)

JITMD

THE JOURNAL OF INSTITUTE OF TRAINER MONK DEVELOPMENT

วารสารวิชาการ สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม 2569

The Journal of Institute of Trainer Monk
Development

Vol. 9 No.1 January - March 2026

ISSN: 2985-0797 (Online)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร ISSN: 2985-0797 (Online) เป็นวารสารวิชาการของสถาบันพัฒนาพระวิทยากร ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วารสารนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสนับสนุนการศึกษาวิจัยและตีพิมพ์บทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา ศาสนศึกษา และพุทธศาสนาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือการประยุกต์พุทธศาสนากับสาขาวิชาอื่น เช่น การศึกษา การพัฒนาสังคม และการพัฒนาที่ยั่งยืน บทความทั้งหมดจะต้องเกี่ยวข้องกับการสอน และการวิจัยทางพระพุทธศาสนา ผู้เขียนที่ส่งผลงานจะต้องจำแนกต้นฉบับของตนโดยเลือกขอบเขตจากพุทธศาสนาทั้งสองกลุ่มนี้ ดังต่อไปนี้:

กลุ่มที่ 1 พระพุทธศาสนาแบบดั้งเดิม ได้แก่ หลักพุทธธรรม การวิเคราะห์หลักพุทธธรรม

1.1 พุทธธรรม หมายถึง หลักคำสอนที่เกิดจากการถ่ายทอดของพระพุทธเจ้าและเหล่าสาวก เช่น อริยมรรค ศีล อริยสัจ เป็นต้น

1.2 การวิเคราะห์หลักพุทธธรรม หมายถึง การตีความหลักธรรมด้วยทฤษฎีทางด้านการตีความ เพื่ออธิบายและขยายความคำสอนที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถาและคัมภีร์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา

กลุ่มที่ 2 พุทธศาสนาประยุกต์ หมายถึง การประยุกต์หลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ ดังตัวอย่างดังต่อไปนี้

2.1 พระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม เช่น ค่ายคุณธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน การจัดฝึกอบรมพระวิทยากร เทศกาลและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา

2.2 การบูรณาการหลักธรรมกับการศึกษา การบริหารการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร เช่น การประยุกต์ใช้โยนิโสมนสิการกับการเรียนการสอน

2.3 พระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร (The Journal of Institute of Trainer Monk Development) ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ได้รับการจัดให้อยู่ใน วารสารกลุ่มที่ 2: วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2572) ทั้งนี้ ทางวารสารได้เผยแพร่ผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งผู้สนใจสามารถดาวน์โหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd>

การเผยแพร่แบบออนไลน์ในวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ รูปแบบก่อนเสนอบทความวิชาการ หรือบทความวิจัย ต้องผ่านเกณฑ์ของวารสารอย่างเคร่งครัด และต้องยึดหลักเกณฑ์จรรยาบรรณหรือจริยธรรมของนักวิชาการ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยนำเสนอเผยแพร่ซ้ำซ้อนหรือกำลังอยู่ในระหว่างเสนอตีพิมพ์ในวารสารอื่นใดมาก่อน ผลการศึกษาที่ค้นพบองค์ความรู้หรือข้อความที่ปรากฏในบทความของผู้เขียน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน จะไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากรแต่อย่างใด

บรรณาธิการ

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รศ.ดร.มานพ นักการเรือน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว

มหาวิทยาลัยหัวเฉียว

รศ.ดร.ศุภกาญจน์ ชยาพัฒน์

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร

ผศ.ดร.คงสุฤษณ์ แสงทรัพย์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ประทีป พิษทองกลาง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

พระมหาไกรวรรณ ชินทตฺติโย,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ดร.อรรถพงษ์ ผิวเหลือง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.มนูญ สอนโพนงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
ผศ.ดร.อุทัย สติมัน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.พัชรกร พูลบุญ	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
ผศ.ชนาธิป บุปผามาศ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
ดร.ประสิทธิ์ แก้วศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร. แม่ชีธรรมอริชฐาน พรบันดาลชัย	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ดร.บุญวัฒน์ เหล่าจุม	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาจารย์อรรถสิทธิ์ สุนาโ	มหาวิทยาลัยหัวเฉียว
ดร.ชาตรี ชุมเสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

ประธานงาน

เกษริน บุตรา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เจ้าของวารสาร:

สถาบันพัฒนาพระวิทยากร
ศาลาสันติวัคคีย์บริเวณบรมบรรพต (ภูเขาทอง)
วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร แขวงบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย
กรุงเทพมหานคร 10100

Email: monkde2563@gmail.com

online journal: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd/index>

บทบรรณาธิการ

วารสารสถาบันพัฒนาพระวิทยากรฉบับนี้เป็นปีที่ 9 ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2569 โดยได้คัดเลือกบทความเผยแพร่ในฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 33 บทความ บทความวิชาการ จำนวน 1 บทความ รวมทั้งหมด 34 บทความ เนื้อหาบทความโดยรวมยังคงเกี่ยวข้องกับ การศึกษา การบริหาร การพัฒนา การออกแบบหลักสูตร หลักการทางศาสนาและแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำไปใช้ควบคู่กับการพัฒนาสังคมได้โดยรวม และแต่ละบทความมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

บทความวิจัย

ชนกนาถ รัตนเฉลิมวงศ์ และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ” ได้แก่ ทักษะการสอน การใช้เทคโนโลยี ความรู้ การใช้การประเมินผล การปรับระดับทักษะให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียน การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ และการสอนนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ ดังนั้นควรเน้นการพัฒนาความรู้เชิงทฤษฎี การประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา และการสอนแบบครอบคลุม (Inclusive Education) ควบคู่กับการเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีและการประเมินผลเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนพลศึกษาในอนาคต

บุษรากร ไชยสิงห์ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาความสนใจและความเชื่อที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย” ได้ชี้ให้เห็นว่านักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของการเรียนภาษาอังกฤษ แต่ยังสามารถส่งเสริมความสนใจให้เพิ่มขึ้นได้อีก เพื่อให้การเรียนภาษาอังกฤษเป็นไปอย่างมีความหมาย สนุกสนาน และนำไปสู่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

ศุภกฤต สมพิมเสน และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมออกกำลังกายแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกรุงเทพ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ” ผลการวิจัยสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมออกกำลังกายได้ถึงร้อยละ 53.6 สะท้อนถึงความสำคัญของการผสมผสานทั้งปัจจัยภายในและภายนอกในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมที่ผสมผสานการสร้างการเชื่อด้านสุขภาพกับการจัดการสนับสนุนทางสังคมจะเป็นกลยุทธ์สำคัญในการส่งเสริมการออกกำลังกายของนักศึกษาและสามารถต่อยอดไปสู่ประชากรกลุ่มอื่นได้ในอนาคต

พรเทพ ศรีสุข และพระราชวรญาณเมธี ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 4) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ 5) ด้านการมีส่วนร่วม 6) ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง เป็นรูปแบบที่มีความถูกต้อง

ชุตินันต์ หมื่นไธสง และคณะ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร” ปรากฏว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและความสามารถทางปัญญาที่ดีจะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ การค้นพบนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากชี้ให้เห็นถึงจุดเน้นที่ชัดเจนในการพัฒนาภาวะผู้นำ

จารุวรรณ กิตติจันทร์ และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม” ภายใต้องค์ประกอบ 7 ประการ คือ 1) การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) การคัดเลือกคนเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม 3) การสร้างทีม 4) การจัดการทีมนวัตกรรม 5) การให้รางวัลในการสร้างนวัตกรรม 6) การพัฒนาทักษะ 7) การค้นหาและทำงานร่วมกับผู้สนับสนุน ส่งผลกระทบต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ 5 ประการ ประกอบด้วย 1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2) การมีแบบแผนความคิด 3) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 5) การคิดอย่างเป็นระบบ

อธิษฐานณัฐ ธรรมจันทร์ และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ” พบว่า ด้านบุคลากรมีอิทธิพลน้อยที่สุด แต่ก็สะท้อนถึงความสำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหารและครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความพร้อมในการขับเคลื่อนงานวิชาการของโรงเรียน ดังนั้น การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเน้นการพัฒนาฮาร์ดแวร์ควบคู่ไปกับการปรับปรุงขั้นตอนปฏิบัติ และการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร จะช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการให้มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของการศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

สุภาพร ขนะมาร และกัลยา เทียนวงศ์ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี เรื่องภูมิศาสตร์กับสี่แสนแห่งท้องถิ่น ที่

มีต่อความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4” พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น โดยการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ การค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล และการสรุปเพื่อตอบคำถาม ด้วยการบูรณาการกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี เพื่อให้ นักเรียนได้ฝึกทักษะสำคัญทางภูมิศาสตร์ที่นำไปสู่การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างระบบธรรมชาติและมนุษย์ สามารถอธิบายและให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง และสามารถตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบ ส่งผลให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

มนสิชา บงสุนันท์ และอริสรา บุญรัตน์ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา” ปรากฏว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะในการจัดการสถานศึกษา และการบริหารตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งวิเคราะห์ได้ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) ด้านทักษะการสื่อสาร 3) ด้านวิสัยทัศน์ 4) ด้านความเป็นผู้นำ 5) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ปรเมษฐ์ ติกิตี และคณะ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1” พบว่า จรรยาบรรณวิชาชีพเป็นกลไกสำคัญที่มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ครอบคลุมทั้งจรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมีจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารที่มั่นคงและยึดถือปฏิบัติอย่างจริงจัง เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา

ธิษณามติ พุกประเสริฐ และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม” แสดงให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบและพัฒนางานบริหารเป็นสิ่งจำเป็น ในขณะเดียวกันด้านการสนับสนุนการจัดการและการดำเนินงานก็นับว่ามีบทบาทสำคัญ เพราะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ส่วนด้านประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจริยธรรม แม้จะมีอิทธิพลน้อยที่สุด แต่ก็สะท้อนถึงความรับผิดชอบและจริยธรรมที่ผู้บริหารควรตระหนักเสมอ

ศิริพร ดอนโอฬาร และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง” เป็นกระบวนการหรือขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอม จะประกอบด้วย การสรุปป้องกัน การระบุข้อตกลงเบื้องต้น การนิรนัย การตีความและการประเมินข้อโต้แย้ง ตาม

รูปแบบของข้าวปลอมที่ประกอบด้วย เนื้อหาล้อเลียน เสียตสี เนื้อหาซ้ำนำทำให้เข้าใจผิด เนื้อหาแอบอ้าง เนื้อหาที่ถูกสร้างขึ้น การเชื่อมโยงเนื้อหาที่ผิด เนื้อหาที่ผิดบริบท เนื้อหาที่หลอกลวง จึงทำให้นักเรียนมีวิจรรย์ญาณในการกลั่นกรองข่าวได้ดี

สุทธิศักดิ์ แผ่นณรงค์ และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร” พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะการเป็นผู้นำแบบผู้รับใช้ค่อนข้างสูง มีความรู้ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจของบุคลากรให้ทำงานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีความเสียสละคอยส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง สร้างความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายทั้งงานส่วนตัวและงานส่วนรวม เข้าใจบทบาทหน้าที่ของบุคลากรช่วยส่งเสริมให้กำลังใจในการทำงานทุกคนคอยแบ่งปันความรู้สึก โดยตระหนักถึงความต้องการและศักยภาพของแต่ละคน จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา

วิรัตน์ ดาราย้อย เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาความต้องการในการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของนายทหารชั้นประทวน” สรุปได้ว่า กำลังพลนายทหารชั้นประทวนที่มีระดับความสามารถด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษค่อนข้างน้อย แต่มีความต้องการพัฒนาทักษะในระดับปานกลาง มีการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี และมีโอกาสในการใช้ภาษาอังกฤษในงานจริง มีน้อย ซึ่งกระบวนการในการพัฒนา โดยใช้ 5 เสาหลักขององค์ความรู้ (Knowledge Pillars) โดยให้มีการฝึกสนทนาภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยให้เน้นที่เป็นคำศัพท์ทางทหารเป็นหลัก

คณิตร เงินฉลาด และนุชนรา รัตนศิริประภา ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี” แสดงให้เห็นถึงกระบวนการจัดการความรู้ของโรงเรียน ประกอบด้วย 4 กระบวนการหลัก ได้แก่ การค้นพบความรู้ การบันทึกความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยแต่ละกระบวนการมีขั้นตอนย่อยที่เชื่อมโยงกันเป็นวงจรต่อเนื่อง

นิพัทธ์พนธ์ ตุ่นคำน้อย และคณะ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาและความใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3” ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถใช้เหตุผลในการพิจารณาปัญหาอย่างมีสติ มีวิจรรย์ญาณ และตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ยังช่วยปลูกฝังคุณลักษณะของผู้ใฝ่รู้ คือมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม จึงกล่าวได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทั้ง “ผู้รู้ ผู้คิด และผู้มีคุณธรรม” อย่างสมดุล

รัตนติกา จำปาบุรี และศักดิ์พันธ์ ดันวิมลรัตน์ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี” สรุปได้ว่า ผู้บริหารที่สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษาได้ดี ทั้งยังสามารถรู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาได้นั้น ย่อมทำให้สถานศึกษามีความชัดเจนในการกำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษา เช่น ทิศทาง วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาได้ ผล ทำให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานต่อไปได้

กิตติมา วาระสิทธิ์ และอรพิน ศิริสัมพันธ์ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพที่มีต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2” ปรากฏว่า รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพที่พัฒนาขึ้นมีผลต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยพัฒนาการคิด พัฒนาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดิจิทัลสูงขึ้น เนื่องจากการเรียนเชิงรุกทำให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบค้นคว้าข้อมูล แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ทำให้ตระหนักรู้ว่า “อะไรควรทำ และอะไรไม่ควรทำ” จนสามารถสร้างผลงานสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล อันจะส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

บุษยมาศ อันแสน ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” ได้รับการพัฒนาขึ้นด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และบทบาทของครูและนักเรียน โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอนคือ การกำหนดปัญหา การให้ความรู้ การศึกษาค้นคว้า การสรุปความรู้ และการนำเสนอผลงาน นอกจากนี้นักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบนี้ในระดับมาก

เกรียงไกร จริยะปัญญา และคณะ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคสังคมเพื่อสร้างเสริมสังคมคุณธรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น” สามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างทักษะเชิงปฏิบัติและความตระหนักรู้เท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมคุณธรรมอย่างชัดเจนใน 6 ด้าน ได้แก่ ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความเมตตา กรุณา ความเสียสละ ความซื่อสัตย์สุจริต และความกตัญญู กตเวที ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงและการประเมินพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจึงนำไปสู่การสร้างผู้เรียนที่มีคุณธรรมและขยายผลสู่การสร้างสังคมคุณธรรมภายในโรงเรียนและชุมชนอย่างยั่งยืน

กชนิภา หมั่นสนธิ และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3” ทำให้เป็นจุดเริ่มต้นที่กำหนดความพร้อมของสถานศึกษาในการพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุก ทั้งด้านหลักสูตร ครู และทรัพยากรการเรียนรู้ เมื่อระบบวิชาการมีคุณภาพ

กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ และพัฒนาคุณลักษณะสำคัญตามเป้าหมายของการศึกษา ผลที่เกิดขึ้นไม่เพียงสะท้อนผลสัมฤทธิ์ แต่รวมถึงพัฒนาการทางพฤติกรรมและความสุขของผู้เรียน ข้อมูลที่ได้จากผลลัพธ์เหล่านี้จะย้อนกลับไปปรับปรุงการบริหารวิชาการให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่กำกับคุณภาพของทั้งระบบ

แพรวพลอย บุญมา และนุชนรา รัตนศิริประภา ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2” พบว่า การรู้ดิจิทัลจึงเป็นพื้นฐานที่ทำให้ผู้บริหารสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกยุคใหม่ และพัฒนาสถานศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างยั่งยืนและครบถ้วนในทุกมิติจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวางแผน บริหารงาน สื่อสาร และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อิทธิศักดิ์ อิทธิพิบูล และปรียาภรณ์ กุลศิริรัตน์ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4” แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทางด้านทักษะกีฬาบาสเกตบอลเช่นการเลย์-อัพและทักษะการรับส่ง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินกระบวนการพัฒนา การเรียนแบบกลุ่มกับการฝึกปฏิบัติจริงโดยจะใช้ระบบพลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนมาเป็นตัวขับเคลื่อน ให้นักเรียนได้ลองสอนและแนะนำกันเองควบคู่ไปกับการฝึกตามแบบฝึกทักษะอย่างต่อเนื่อง ทั้งสองอย่างนี้จะทำงานสอดคล้องกัน มีการโต้ตอบและแชร์ข้อมูลระหว่างกันอยู่ตลอดเวลา เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะดีขึ้นตามลำดับอย่างเห็นได้ชัดเจน

โสธยา โสแสระ และพล เหลืองรังษี ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4” ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ-จดจำ-แปลคำศัพท์ได้ดีขึ้น ผ่านการรับรู้ด้วยภาพและการคิดเชื่อมโยงความหมาย ต้องมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1. ศูนย์กลาง: สื่อภาพอักษรจีน (Visual Chinese Characters Media) 2. การรับรู้ด้วยภาพ (Visual Recognition Stage) 3. การเชื่อมโยงความหมาย (Meaning Connection Stage) 4. การตีความและจินตนาการ (Interpretation & Imagination Stage) 5. การฝึกแปลคำศัพท์ (Translation Practice Stage) 6. ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes)

กาญจนา กาฬภักดี และจรัญญา เทพพรบัญชากิจ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2” สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จของงานวิชาการในโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการ

เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและการสร้างบรรยากาศความไว้วางใจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพงานวิชาการในระดับสูง เพื่อเปิดช่องว่างและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การบริหารงานในยุคใหม่จึงต้องเป็นการบริหารที่ "ร่วมคิด ร่วมทำ บนพื้นฐานของความไว้วางใจ" จึงจะสามารถนำพาสถานศึกษาฝ่าฟันความท้าทายในโลกนี้ได้

ณัฏฐ์ ศรีดี และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “อิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา” ได้ชี้ให้เห็นลักษณะความเชื่อของชาวชุมชนสองฝั่งโขง ดังนี้ 1) ยอมรับการมีอยู่ทั้งในแง่ของตัวตนของพญานาค และสัญลักษณ์ที่มีอยู่ของพญานาค 2) ยอมรับในสิ่งที่เกี่ยวกับพญานาคคือวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ 3) ยอมรับว่าต้องศึกษาเรื่องพญานาคให้ถ่องแท้ 4) ทำดีในการร่วมอนุรักษ์ และส่งเสริมความเชื่อเรื่องพญานาค ในวิถีทางที่ถูกต้องดีงามอีกด้วย

จุฑารัตน์ วงศ์ภักดี และสร้อยญา จันทร์ชูสกุล เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสามารถอ่านจับใจความด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1” มีขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นอุ่นเครื่อง การทำกิจกรรม 2) ขั้นเรียนรู้ การใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมที่สอดคล้องกับการอ่านจับใจความ 3) ขั้นฝึกฝน การฝึกฝนการอ่านจับใจความด้วยการเล่นเกมที่ 4) ขั้นสรุป การร่วมกันสรุปบทเรียนที่ได้จากการเรียน และข้อคิดที่ได้จากการเล่นเกม 5) ขั้นนำไปใช้ การทำแบบฝึกทักษะ การฝึกตอบคำถาม หรือการลำดับเหตุการณ์ จากการอ่านจับใจความ และกระตุ้นสมองให้เกิดปฏิสัมพันธ์

ฟารูก อับดุลรอฮิด หมั่นทวีวัฒน์ และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล” สรุปได้ว่า การขับเคลื่อนสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมจังหวัดสตูลให้ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการสร้างทีมและนำการเปลี่ยนแปลง เพื่อยกระดับประสิทธิผลรอบด้าน โดยผู้บริหารต้องปรับบทบาทเป็นต้นแบบการใช้เทคโนโลยีควบคู่กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมผ่านเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการและสร้างทัศนคติเชิงบวกแก่ผู้เรียน

นันทวัน วงษ์ทรัพย์เจริญ และสร้อยญา จันทร์ชูสกุล เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา” สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กรณีศึกษามาให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ อภิปราย สำรวจค้นหา สืบเสาะหาความรู้ จนเกิดเป็นคำตอบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถบูรณาการกับชีวิตจริงได้ สามารถช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และผู้เรียนเกิดความพึงพอใจระหว่างการจัดการเรียนรู้

นุรโลลา อารีญ และอริสรา บุญรัตน์ ได้เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1” ซึ่งให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะที่เป็นระบบและเน้นการฝึกปฏิบัติสามารถพัฒนาทักษะการเขียนและสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนได้ อย่างไรก็ตาม ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อขยายผลไปสู่ทักษะภาษาอังกฤษด้านอื่นๆ ศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายขึ้น และติดตามผลการเรียนรู้ในระยะยาว เพื่อยืนยันประสิทธิภาพและความยั่งยืนของวิธีการนี้

รวีรสา จันรอดภัย และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1” ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ที่ประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ การพัฒนาระบบนิเวศที่เลี้ยงดิจิทัล (Digital Mentoring Ecosystem) การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อความเป็นเลิศ (Strategic Excellence Management) และการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลและวิสัยทัศน์แห่งอนาคต

พระมหาสิริศักดิ์ รุจิตรมโฆ และพระครูบวรชัยวัฒน์ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนด้วยหลักพรหมวิหาร 4: กรณีศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพะตงประธานคีรีวัฒน์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา” พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการเชิงบวกอย่างชัดเจนทั้งด้านการสื่อสาร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การแก้ไขความขัดแย้ง การควบคุมอารมณ์ และการปรับตัว โดยเมตตาและกรุณาหล่อหลอมความปรารถนาดีและความเห็นอกเห็นใจ ก่อให้เกิดบรรยากาศแห่งความเกื้อกูลในโรงเรียน มุทิตาช่วยลดความอิจฉาริษยาและการแข่งขันเชิงลบ ส่งเสริมการยินดีในความสำเร็จของกันและกัน ขณะที่อุเบกขาเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและเป็นธรรม อันสะท้อนรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตเชิงพุทธที่ครอบคลุมและยั่งยืน

ปาณิสรา บุญแก้ว และศัจฉนันท์ แก้ววงศ์ศรี ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2” สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษา การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ข้อมูลยังช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความคล่องตัวและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสม

อาทิตยา ดิถีเพ็ญ ได้เขียนบทความวิชาการเรื่อง “อายุวัฒนะ: การบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์แห่งการมีอายุยืนยาว” ได้เสนอว่า การมีอายุยืนยาวอย่างมีคุณภาพตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท มีดังนี้ 1. การทำสมาธิไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของจิตใจ แต่เป็นเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่ช่วยเพิ่มเอ็นโดรฟินที่ชื่อว่าเทโลเมอเรส เพื่อซ่อมแซมดีเอ็นเอ 2.คุณภาพชีวิต การมี

อายุยืนที่แท้จริงต้องวัดที่คุณภาพของจิตควบคู่กับความแข็งแรงของอินส์ โดยอาศัยหลักการอ่อนน้อม ถ่อมตนจากเรื่องอายุวัฒนกุมาร ซึ่งช่วยให้ร่างกายหลังสารแห่งความสุขและเสริมสร้างระบบภูมิคุ้มกัน

3. การบูรณาการ เป็นการมีอายุยืนยาวแบบบูรณาการคือการใช้ธรรมะ เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจ และใช้วิทยาศาสตร์ เป็นเครื่องมือดูแลร่างกาย เพื่อให้มนุษย์ก้าวสู่การเป็นผู้สูงอายุที่สมบูรณ์ทั้งกาย และจิต

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ผศ. ดร.

บรรณาธิการ

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	iv-xii
บทความวิจัย	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	1-15
The Factors Affecting the Teaching Effectiveness of Physical Education Student Teachers at Srinakharinwirot University	
ชนกนาถ รัตนเฉลิมวงศ์, พิพัฒน์ ต้นวิบูลย์วงศ์, ไมตรี กุลบุตร, ยุทธกร ไพรวงษ์ และพิชญ์นิตา สองสนู	
Chanoknat Rattanachaloemwong, Pipat Tanviboonwong, Maitree Koonlaboot, Yuttakorn Praiwong, Pichnita Songsanu	
การศึกษาความสนใจและความเชื่อที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย	16-30
A Study of Upper Elementary School Students' Interests and Beliefs About Learning English	
บุษรากร ไชยสิงห์	
Bussarakorn Chaising	
ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกรุงเทพ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19	31-43
The Relationship Between Exercise Behavior, Health Belief Model and Social Support Among Students at the National Sports University, Bangkok Campus, During the COVID-19 Situation	
ศุภกฤต สมพิมเสน, สาธิน ประจันบาน, อนุศักดิ์ สุขคง และชนกนาถ รัตนเฉลิมวงศ์	
Supphakrit Somphimsen, Sathin Prachanban, Anusak Sukong, Chanoknat Rattanachaloemwong	
การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด	44-59

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Strategic Management of Primary School Administrators Under the Office of the Basic Education Commission

พรเทพ ศรีสุข และพระราชวรญาณเมธี

Pornthep Srisuk and Phrarajavajiranyanamethi

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร 60-74

Creative Leadership of Administrators Affecting Organizational Climate in Schools Under the Bangkok Primary Educational Service Area Office

ชุติมันต์ หมั่นไธสง, อุไรรัตน์ แยมชุตี และวิเชียร อินทรสัมพันธ์

Chutiman Muenhong, Urairat Yamchuti, Wichian Intarasompun

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่ง
การเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรสงคราม 75-90

Innovative Leadership of School Administrators Affecting the Learning Organization of Schools Under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office

จารุวรรณ กิตติจันทร์, ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ อยุธยา และวิเชียร อินทรสัมพันธ์

Jaruwan Kitichan, Pathomporn Indrangkura Na Ayudthya,

Wichian Intarasompun

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ 91-105

Administrators' Use of Information Technology Affecting Academic Administration in Educational Institutions Under the Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office

อธิษฐานณัฐ ธรรมจันทร์, สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, ปฐมพร อินทรางกูร ณ อยุธยา และวิเชียร อินทรสัมพันธ์

Athitthanat Thammakhan, Supattarasak Khumsamart, Patomporn

Indrangkura na Ayudthya, Wichian Intarasompun

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัด
ราชบุรี เรื่องภูมิศาสตร์กับสี่แสนแห่งท้องถิ่น ที่มีต่อความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ของ 106-122

นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

Effects of Learning Management Using Geographic Process with Learning Resources in Ratchaburi Province on the Topic of Geography and Local's Colors towards Fourth Grade Geo Literacy

สุภาพร ชนะมาร และกัลยา เทียนวงศ์

Supaporn Chanaman and Kanlaya Tienwong

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา 123-135

Leadership of School Administrators in the 21st Century Based on Teachers' Opinions Under Songkhla Provincial Office of the Vocational Education Commission

มนสิชา บงสุนันท์ และอริสรา บุญรัตน์

Monsicha Bongsunan and Arisra Boonrat

ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 136-150

The relationship between compliance with professional ethics of administrators and the happiness organization of educational institutions under the Office of the Secondary Education Service Area, Bangkok Area 1

ปรเมษฐ์ ดีกดี, สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ, ปฐมพร อินทรางกูร ณ อยุธยา และ วิเชียร อินทรสมพันธ์

Poramate Tuekdee, Supattarasak Khumsamart, Patomporn Indrangkura na Ayudhya, Wichian Intarasompun

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อมาตรฐาน กระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม 151-165

Information Technology Leadership of School Administrators Affecting the Standards of School Administration and Management Processes under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office

วิชณามดี พุกประเสริฐ, สมชัย ขวลิตธาดา และวิเชียร อินทรสมพันธ์

Tisanamadee Phukprasert, Somchai Chavalitthada, Wichian Intarasompun	
การพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง	166-180
The Development of Critical Thinking Test for Fake News Consideration Among High School Students in Rayong	
ศิริพร ดอนโอฬาร, เสกสรรค์ ทองคำบรรจง และนคร ละลอกน้ำ	
Siripohn Donolan, Sakesan Tongkhambanchong, Nakhon Lalognum	
ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร	181-194
Servant Leadership of School Administrators Affecting Organizational Climate in Educational Institutions Under the Office of the Vocational Education Commission, Bangkok	
สุทธิศักดิ์ แผ่นณรงค์, สุภัทรรักษ์ คำสามารถ, ปฐมพร อินทรางกูร ณ อยุธยา และวิเชียร อินทรสมพันธ์	
Suttisak Pennarong, Supattarasak Khumsamart, Patomporn Indrangkura na Ayudhya, Wichian Intarasompun	
การศึกษาความต้องการในการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของนายทหารชั้นประทวน	195-208
A Study of Non-Commissioned Officers' Needs for English Listening and Speaking Skills Improvement	
วีรัตน์ ดาราย้อย	
Weerat Darayoy	
การจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธิรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี	209-225
Knowledge Management of Visuttharangsi Kanchanaburi School Under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi	
คณิศร เงินฉลาด และนุชนรา รัตนศิริประภา	
Kanisorn Ngenchalard and Nuchnara Rattanasiraprapha	
ผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาและความใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3	226-239

The Effects of Learning Management Based on the Threefold Training on Reasoning Thinking in Buddhism and Curiosity of Ninth Grade Students

นิพิฐพนธ์ ตุ่นคำน้อย, ชัยรัตน์ โตศิลา, ศศิพัชร จำปา และมนัสนันท์ น้ำสมบุญ
Nipitpon Toonkamnoi, Chairat Tosila, Sasiphat Champa, Manasanan Namsomboon

**การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี** 240-255

Strategic Management of Administrator and Motivation at Work of Teacher in School Under the Secondary Educational Service Area Office Ratchaburi

รัตนศิกา จำปาบุรี และศักดิพันธ์ ต้นวิมลรัตน์

Rutsika Chumpaburi and Sakdipan Tonwimonrat

**ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพที่มีต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2** 256-269

Effects of Productivity Based Instructional Model on the Digital Citizenship of Eighth Grade Students

กิตติมา วาระสิทธิ์ และอรพิน ศิริสัมพันธ์

Kittima Warasit and Orapin Sirisamphan

**การพัฒนากระบวนการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อ
ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5** 270-285

Development of Mathematics Teaching Methods by Using Active Learning Processes to Enhance Problem-Solving Abilities for Grade 5 Elementary Students

บุษยมาศ อันแสน

Bussayamas Unsan

**การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคสังคมเพื่อสร้างเสริมสังคมคุณธรรมของผู้เรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** 286-300

Creating Participation of the Social Sector in Order to Promote the Moral Society of Lower Secondary School Students

เกรียงไกร จริยะปัญญา, มณฑา จำปาเหลือง, จุฑาภรณ์ ชาตินฤมาณ, ปราโมทย์

ตงฉิน และถลันนันท ทรัพย์สงวน

Kriangkrai Jariyapanya, Monta Jumpaluang, Jutaporn
Chardnarumarn, Pramote Tongchin, Tharatchanan Subsanguan

**ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 301-316**

The Relationship Between Academic Administration and Active Learning
Management of Educational Institutions Under the Songkhla Primary
Educational Service Area Office 3

กชนิภา หมั่นสนธิ และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ

Kochanipa Mansanit and Rungchatchaporn Wehachat

**แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 317-333**

A Developmental Guideline of Digital Literacy of Primary School
Administrators Under Kanchanaburi Primary Educational Service Area
Office 2

แพรวพลอย บุญมา และนุชนรา รัตนศิริระประภา

Praeploy Boonma and Nuchnara Rattanasiraprapha

**ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะ
บาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 334-349**

The Effects of Peer-Assisted Learning in Physical Education on Basketball
Skills of Mathayomsuksa 4 Students

อิทธิศักดิ์ อิทธิพิบูล และปรียาภรณ์ กุลศิริรัตน์

Ittisak Ittipiboon and Preeyaporn Gulsirirat

**การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีน
เชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 350-363**

Development of Chinese Vocabulary Translation Achievement Using
Chinese Character Picture Media to Connect Meanings for Prathom Suksa
4 Students

โสรยา โส๊ะสะ และพล เหลืองรังษี

Soraya Sosae and Pol Luangrangsee

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลงานวิชาการของ 364-377

**โรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สุพรรณบุรี เขต 2**

Relationship Between Participatory Management and Academic Effectiveness of Schools in the Chedi Yutthahatthi Group, Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 2

กาญจนา กาฬภักดี และจรัญญา เทพพรบัญชากิจ

Kanchana Kanrapukdee and Jaranya Thepphornbanchakit

อิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา 378-392

The Influence of Naga Beliefs Related to Buddhism in Cambodia

ณัฏฐิ์ ศรีดี, พระเมธีวรญาณ, พระมหามงคลกานต์ ฐิตธมโม, พระครูภาวนา วัฒนบัณฑิต และพระจาดรงค์ อาจารย์สุโก

Naddhira Sridee, Phra Methivorayan, PhraMaha Mongkolkan Dhitadhammo, PhraKhru Phawanawatthanbandit, Phra Chaturong Acharasupo

**การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็น
ฐานร่วมกับเทคนิคเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 393-408**

The Development of Reading Comprehension Thai Language by Using Brain Based Learning and Game Technique of First Grade Students

จุฑารัตน์ วงศ์ภักดี และสรัญญา จันทร์ชูสกุล

Jutharath Wongpakdee and Saranya Chanchusakun

**ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของ
สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล 409-425**

The Relationship Between the Innovative Leadership of Administrators and the Effectiveness of Educational Institutions' Academic Innovative Areas in Satun Province

ฟารูก อับดุลรอชิด มั่นทวีวัฒน์, ศัจฉนันท์ แก้ววงศ์ศรี และเชาวนี แก้วมโน

Farouq Abdurrashed Manthaweewat, Sajanun Keawwongsri, Chaowanee Kaewmano

**การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วัฏจักร
การเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา 426-441**

The Development of Analytical Skills of Nine Grade Students by Using 7E

Learning Cycle and Case Study

นันทวัน วงษ์ทรัพย์เจริญ และสรัญญา จันทร์ชูสกุล

Nanthawan Wongsapcharoen and Saranya Chanchusakun

**การพัฒนาทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 442-454
2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**

Developing English Sentence Writing Skills Using the 2W3P Instructional
Model Combined with Skill Practice Sets for Grade 7 Students

นุรไลลา อารียู และอริสรา บุญรัตน์

Nurlaila Areeyu and Arissra Boonrat

**ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้ 455-471
นวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
พัทลุง เขต 1**

The Leadership in the Digital Era of Administrators Affecting the
Knowledge Competencies of Innovation and Technology for Teachers in
Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1

รวีสรา จันรอดภัย, จรัส อติวิทยารณ และนวรรตน์ ไชยมภู

Rawitsara Junrodpai, Jarus Atiwithayaporn, Navarat Waichompu

**การพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนด้วยหลักพรหมวิหาร 4: 472-488
กรณีศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพะตงประธานศิรีวัฒน์ อำเภอก
หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา**

The Development of Students' Social Skills Behavior based on The Four
Brahmavihara: A Case Study of Grade 1 2 Students at
Phatongprathankhriwat School, Hatyai District, Songkhla Province

พระมหาลือศักดิ์ รุจิธรรมโม และพระครูบวรชัยวัฒน์

PhraMaha Luesak Rujitthammo and Phrakru Bowonchaiwat

**ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา 489-502
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2**

The Relationship Between Digital Leadership of Institution Administrators
with Educational Effectiveness Under Songkhla Primary Educational
Service Area Office 2

ปาณิสรา บุญแก้ว และศัจฉนันท์ แก้ววงศ์ศรี

Panisra Boongaew and Sajanun kheowwongsri

บทความวิชาการ

อายุวัฒนะ: การบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์แห่งการมีอายุยืนยาว 503-516

Āyuvaddhana: Integrating Buddhism with Science of Longevity

อาทิตยา ดีธีเพ็ญ

Artittaya Dithipen

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษามหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

The Factors Affecting the Teaching Effectiveness of Physical Education Student Teachers at Srinakharinwirot University

^{1*}ชนกนถ รัตนเฉลิมวงศ์ Chanoknat Rattanachaloemwong

^{2**}พิพัฒน์ ตันวิบูลย์วงศ์ Pipat Tanviboonwong ^{3***}ไมตรี กุลบุตร Maitree Koonlaboot

^{4****}ยุทธกร ไพรวงษ์ Yuttakorn Praitong ^{5*****}พิชญ์นิตา สองสนู Pichnita Songsanu

^{1,2,3,4,5}คณะพลศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

^{1,2,3,4,5}Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University

*First author, e-mail: Chanoknat@g.swu.ac.th

Corresponding author, e-mail: **pipatt@g.swu.ac.th ***maitree.k@prathomswu.ac.th

****Yuttakorn26@gmail.com *****Pichnita@satitpatumwan.ac.th

Received August 21, 2025; Revised September 10, 2025; Accepted: March 20, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และ 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยเป็นรูปแบบเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ เป็นนิสิตสาขาพลศึกษา ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 90 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 35 ข้อ ในรูปมาตราลิเคอร์ธ สเกล มีค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือ 0.90 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ โดยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน ประกอบด้วย 7 ปัจจัย คือ ได้แก่ ปัจจัยด้านทักษะการสอน (X_5) มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 5.53 ปัจจัยด้านการใช้เทคโนโลยี (X_7) มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 5.22 ปัจจัย

ด้านความรู้ (X_1) มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 4.63 ปัจจัยด้านการใช้การประเมินผล (X_6) มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 4.51 ปัจจัยด้านการปรับระดับทักษะให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียน (X_3) มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 4.30 ปัจจัยด้านการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสอนพลศึกษา (X_2) มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 3.64 และปัจจัยด้านการสอนนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ (X_4) มีค่าอิทธิพลเท่ากับ 3.43 2) ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิภาพการสอนฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: นิสิตฝึกสอน; ประสิทธิภาพการสอน; พลศึกษา

Abstract

The objectives of this research were: (1) to identify the factors influencing the teaching effectiveness of physical education student-teachers at Srinakharinwirot University, and (2) to examine the relationships among these factors. A quantitative research design was employed. The sample comprised 90 fourth-year undergraduate students majoring in Physical Education at Srinakharinwirot University in the academic year 2023, selected through cluster random sampling. The research instrument was a 35-item questionnaire on teaching effectiveness, designed on a Likert scale, with a reliability coefficient of 0.90. Data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, and multiple regression analysis with the enter method. The research results found that 1) The revealed that seven factors significantly influenced teaching effectiveness: teaching skills (X_5 , $\beta = 5.53$), use of technology (X_7 , $\beta = 5.22$), knowledge (X_1 , $\beta = 4.63$), use of assessment (X_6 , $\beta = 4.51$), adaptation of skill levels to student differences (X_3 , $\beta = 4.30$), application of scientific knowledge in physical education (X_2 , $\beta = 3.64$), and teaching students with special needs (X_4 , $\beta = 3.43$). Furthermore, 2) The relationships among these factors showed a statistically significant positive correlation with teaching effectiveness at the .05 level.

Keywords: Student Teachers; Teaching Efficacy; Physical Education

บทนำ

การสอนพลศึกษาเป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาความสามารถทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาของผู้เรียน ผ่านกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกาย การสอนพลศึกษาไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การฝึกทักษะการเคลื่อนไหวหรือการเล่นกีฬาเท่านั้น แต่ยัง

ครอบคลุมถึงการปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อการออกกำลังกาย การมีสุขภาพที่ดี และการนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ครูผู้สอนพลศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมายและช่วยส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับ แผนพัฒนา การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566–2570 ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี มีเป้าหมายในการเสริมสร้างศักยภาพผู้เรียนในทุกด้าน โดยมุ่งเน้น การส่งเสริมทักษะที่จำเป็น การพัฒนาสุขภาพกายและใจ การใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน และ การพัฒนาศักยภาพของครู ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนให้มีสุขภาพดีและมีคุณภาพ ชีวิตที่ดีในระยะยาว

การเรียนการสอนพลศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนานักเรียนในหลายมิติ ไม่ เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างสมรรถภาพทางกายให้แข็งแรง แต่ยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาด้านอารมณ์ เช่น การควบคุมตนเอง ความมีวินัย ความอดทน และการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ การเรียนพลศึกษายัง ช่วยส่งเสริมทักษะทางสังคมผ่านกิจกรรมกลุ่ม รวมถึงการเรียนรู้ที่จะเคารพกฎกติกาและการอยู่ ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข อีกทั้งยังช่วยให้ผู้เรียนมีความตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการรักษา สุขภาพ ส่งเสริมการออกกำลังกายเป็นกิจวัตร ซึ่งมีผลต่อการมีสุขภาพดีอย่างยั่งยืน (National Association for Sport and Physical Education, 2019) การสอนพลศึกษาไม่เพียงช่วยเสริมสร้าง สมรรถภาพทางกาย แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญาของนักเรียน (Bailey, 2006) นอกจากนี้ การเรียนการสอนพลศึกษายังมีส่วนช่วยในการสร้างวินัย ความรับผิดชอบ และการ ทำงานร่วมกันเป็นทีม (Kirk, 2010) อย่างไรก็ตาม ประสิทธิภาพในการสอนของครูฝึกสอนอาจได้รับ อิทธิพลจากหลายปัจจัย เช่น ความรู้ความสามารถทางวิชาชีพ สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน การ สนับสนุนจากโรงเรียน และทัศนคติในการสอน (Bailey et al., 2010) การศึกษาและเข้าใจปัจจัย เหล่านี้จะช่วยให้สามารถพัฒนาการสอนพลศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (Tsangaridou, 2017)

ประสิทธิภาพการสอนพลศึกษามีผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การจัดการเรียนการ สอนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้ผู้เรียนมีความเข้าใจที่ถูกต้อง สามารถปฏิบัติทักษะทางกายได้อย่าง ถูกต้องและปลอดภัย อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นความสนใจและแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเต็มที่ ครูฝึกสอนที่มีทักษะการสอนที่ดีจะสามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนุกสนานและท้าทาย ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และเกิดการพัฒนาทักษะอย่างต่อเนื่อง ในทางตรงกันข้าม หากการสอนไม่มีประสิทธิภาพอาจส่งผลให้ผู้เรียนขาดความสนใจ ไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ได้ และไม่เห็นความสำคัญของการออกกำลังกายในชีวิตประจำวัน จากการศึกษาของ Siedentop (2009) พบว่าประสิทธิภาพการสอนพลศึกษามีความสัมพันธ์โดยตรงกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ ผู้เรียน โดยเน้นว่าครูผู้สอนควรมีความรู้ความสามารถในการวางแผนการสอนที่หลากหลาย สร้าง

สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และสามารถประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ Metzler (2011) ได้ชี้ให้เห็นว่าการใช้วิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Approach) จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และสร้างแรงจูงใจในระยะยาว นอกจากนี้งานวิจัยของสมชาย สมนึก (2562) ระบุว่าความรู้และทักษะของครูพลศึกษามีผลต่อความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ งานวิจัยของประภาพร พรรณราย (2563) พบว่าการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนมีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของครูฝึกสอนพลศึกษา ส่วนงานวิจัยของชัยวัฒน์ ทองสุข (2561) ยืนยันว่าทัศนคติเชิงบวกของครูพลศึกษามีผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการถ่ายทอดความรู้ นอกจากนี้ งานวิจัยของวิภาดา มณีวงศ์ (2564) ระบุว่าสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ช่วยเพิ่มแรงจูงใจและประสิทธิภาพการสอน งานวิจัยของวรรณุช สุขเจริญ (2565) ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องมีความสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการสอนของครูพลศึกษา ซึ่งการสอนพลศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยมีครูฝึกสอนเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้และทักษะเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สะท้อนถึงความจำเป็นในการพัฒนาความรู้เชิงทฤษฎีควบคู่กับการฝึกปฏิบัติเพื่อเพิ่มพูนสมรรถนะทางวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนพลศึกษาของนิสิตฝึกสอนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการสอนและส่งเสริมประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนสำหรับผู้เรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยเป็นรูปแบบเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ

- 1) ประชากร เป็นนิสิตสาขาพลศึกษา ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1-4 คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ องค์กรฯ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 360 คน
- 2) กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตสาขาพลศึกษา ระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีการศึกษา 2566 ซึ่งได้มาจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) รวมนิสิตทั้งหมดจำนวน 90 คน

เกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้าร่วมการวิจัย (Inclusion criteria) คือ 1. เป็นนิสิตหลักสูตร การศึกษบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาพลศึกษา คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 2. เต็มใจเข้าร่วมการวิจัย

เกณฑ์การคัดออกผู้เข้าร่วมการวิจัย (Exclusion criteria) คือ 1. ไม่ลงลายมือในหนังสือ ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย 2. ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมในช่วงเวลาที่กำหนด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการสร้างเครื่องมือ มีดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดขอบเขตของการวิจัย และการ สร้างเครื่องมือในการวิจัย ให้ครอบคลุมตามความมุ่งหมายการวิจัย

2) นำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างข้อคำถาม เพื่อกำหนดแบบสอบถามในการสำรวจ แบ่ง ออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ระดับประสิทธิภาพ ในการสอนพลศึกษา จำนวน 35 ข้อ ในรูปแบบมาตรالية (Likert Scale)

3) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง โดยการหาดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยแต่ละข้ออยู่ ระหว่าง 0.80-1.00

4) นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5) เมื่อตรวจสอบเสร็จแล้ว นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 40 คน

6) หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้สูตรวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของ Cronbach และใช้โปรแกรมวิเคราะห์ผลทางสถิติเพื่อ ทดลองหาความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามโดยคิดจากค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.90

7) นำแบบสอบถามไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีรายละเอียดดังนี้

1) ขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูล

2) ชี้แจงข้อมูลในการวิจัย รวมทั้งประโยชน์ที่ได้จากการวิจัยให้กับกลุ่มตัวอย่าง 3) ให้กลุ่ม ตัวอย่างลงลายมือชื่อ ใบยินยอม ก่อนทำการเก็บข้อมูล

4) ผู้วิจัยแสดงคิวอาร์โค้ด (QR Code) บนจอโปรเจกเตอร์ จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างสแกนคิว อาร์โค้ดเพื่อตอบแบบสอบถาม โดยใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามประมาณ 20-30 นาที

5) ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทางระบบออนไลน์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับมาทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และแยก แบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก

- 2) นำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้ว มาลงรหัสตามที่ได้กำหนดไว้ล่วงหน้า
 - 3) ข้อมูลที่ได้ลงรหัสแล้วมาบันทึกเข้าไฟล์เพื่อทำการประมวลผล สถิติโดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
 - 4) วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean), ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
 - 5) วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สันของตัวแปร
 - 6) เปรียบเทียบความแตกต่างประสิทธิภาพการสอนพลศึกษา ระหว่างเพศ โดยใช้สถิติ Independent T-test
 - 7) สถิติที่ใช้หาคุณภาพของแบบสอบถาม โดยใช้วิธี ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ของ (Conbach's alpha-coefficient)
 - 8) การวิเคราะห์ทางสถิติเบื้องต้นจะเสร็จสิ้นโดยใช้ IBM Statistics for Mac (เวอร์ชัน 28.0.0.0, IBM Corp)
- อนึ่ง งานวิจัยชิ้นนี้ได้รับการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรองโครงการวิจัย SWUEC-672317

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดังตารางที่ 1-3

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	59	65.56
หญิง	31	34.44
รวม	90	100

จากตารางที่ 1 พบว่า นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน 90 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยคิดเป็นร้อยละ 65.56 ส่วนเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 34.44

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปัจจัย	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
1. ด้านความรู้	38.46	5.83	ปานกลาง
2. ด้านการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสอน พลศึกษา	31.33	4.65	ปานกลาง
3. ด้านการปรับระดับทักษะให้เหมาะสมกับความ แตกต่างของนักเรียน	41.17	5.80	ยอดเยี่ยม
4. ด้านการสอนนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ	36.23	6.06	ปานกลาง
5. ด้านทักษะการสอน	49.36	6.77	ยอดเยี่ยม
6. ด้านการใช้การประเมินผล	40.67	5.79	ยอดเยี่ยม
7. ด้านการใช้เทคโนโลยี	40.74	5.74	ยอดเยี่ยม

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 38.46 อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสอนพลศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 31.33 อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการปรับระดับทักษะให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 41.17 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม ด้านการสอนนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 36.23 อยู่ในระดับปานกลาง ด้านทักษะการสอน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 49.36 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม ด้านการใช้การประเมินผล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 40.67 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม และด้านการใช้เทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 40.74 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม

ตารางที่ 3 แสดงการเปรียบเทียบระหว่างเพศของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (n=90)

ปัจจัย	เพศ				t	df	p
	ชาย (n=59)		หญิง (n=31)				
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
1. ด้านความรู้	38.83	5.52	37.74	6.42	0.84	88.00	0.40
2. ด้านการนำความรู้ทาง วิทยาศาสตร์มาใช้ในการสอนพล ศึกษา	31.63	4.60	30.77	4.77	0.83	88.00	0.41
3. ด้านการปรับระดับทักษะให้ เหมาะสมกับความแตกต่างของ นักเรียน	41.56	5.49	40.42	6.38	0.88	88.00	0.38
4. ด้านการสอนนักศึกษาที่มี ความต้องการพิเศษ	36.36	6.15	36.00	5.97	0.26	88.00	0.79
5. ด้านทักษะการสอน	49.59	6.81	48.90	6.78	0.46	88.00	0.64

ปัจจัย	เพศ				t	df	p
	ชาย (n=59)		หญิง (n=31)				
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.			
6. ด้านการใช้การประเมินผล	40.66	5.65	40.68	6.13	0.01	88.00	0.99
7. ด้านการใช้เทคโนโลยี	40.31	5.55	41.58	6.09	1.00	88.00	0.32

*p < 0.05

จากตาราง 3 เมื่อเปรียบเทียบแต่ละปัจจัยระหว่างเพศชายและเพศหญิงของนิสิตระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 4 พบว่า ทั้ง 7 ปัจจัย ระหว่างเพศชายกับเพศหญิงไม่แตกต่างกัน

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ดังในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น (Simple Linear Regression) ระหว่าง
ประสบการณ์การสอนกับประสิทธิภาพการสอนของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะพลศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (n=90)

PETES Factor		B	SE	β	t	p-value
ด้านความรู้ (X_1)	เพศ	-0.32	1.04	-0.03	-0.31	0.76
	ประสบการณ์สอน	4.63	0.65	0.61	7.10	<0.01*
	ค่าคงที่	15.51	3.74		4.14	<0.01*
R ² =0.61, SEE=4.67, F=25.75, Sig of F=0.00						
ด้านการนำความรู้ทาง วิทยาศาสตร์มาใช้ในการสอน พลศึกษา (X_2)	เพศ	-0.25	0.84	-0.03	-0.30	0.77
	ประสบการณ์สอน	3.64	0.52	0.60	6.95	<0.01*
	ค่าคงที่	13.28	3.01		4.42	<0.01*
R ² =0.60, SEE=3.75, F=24.66, Sig of F=0.00						
ด้านการปรับระดับทักษะให้ เหมาะสมกับความแตกต่าง ของนักเรียน (X_3)	เพศ	-0.43	1.08	-0.04	-0.40	0.69
	ประสบการณ์สอน	4.30	0.67	0.57	6.39	<0.01*
	ค่าคงที่	20.04	3.86		5.19	<0.01*
R ² =0.57, SEE=4.82, F=20.97, Sig of F=0.00						
ด้านการสอนนักศึกษาที่มี ความต้องการพิเศษ (X_4)	เพศ	0.21	1.23	0.02	0.17	0.86
	ประสบการณ์สอน	3.43	0.77	0.43	4.44	<0.01*
	ค่าคงที่	18.64	4.43		4.21	<0.01*
R ² =0.43, SEE=5.53, F=9.90, Sig of F=0.00						
ด้านทักษะการสอน (X_5)	เพศ	0.23	1.20	0.02	0.19	0.85
	ประสบการณ์สอน	5.53	0.75	0.62	7.37	<0.01*
	ค่าคงที่	21.17	4.30		4.93	<0.01*
R ² =0.62, SEE=5.36, F=27.36, Sig of F=0.00						

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้น (Simple Linear Regression) ระหว่าง
ประสบการณ์การสอนกับประสิทธิภาพการสอนของนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 คณะพลศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (n=90) (ต่อ)

PETES Factor		B	SE	β	t	P-value
ด้านการใช้การประเมินผล (X ₆)	เพศ	0.77	1.05	0.06	0.73	0.47
	ประสบการณ์สอน	4.51	0.66	0.60	6.85	<0.01*
	ค่าคงที่	16.87	3.78		4.46	<0.01*
R ² =0.59, SEE=4.72, F=23.47, Sig of F=0.00						
ด้านการใช้เทคโนโลยี (X ₇)	เพศ	2.14	0.93	0.18	2.31	0.02*
	ประสบการณ์สอน	5.22	0.58	0.69	8.97	<0.01*
	ค่าคงที่	11.56	3.33		3.47	<0.01*
R ² =0.70, SEE=4.16, F=41.23, Sig of F=0.00						

จากตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษา พบว่า ส่งผล
ต่อประสิทธิภาพการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีตัวแปรอิสระเกี่ยวกับประสบการณ์สอนส่งผล
ให้ปัจจัยทั้ง 7 ด้าน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรอิสระของเพศนั้น พบว่า มีอิทธิพล
ด้านการใช้เทคโนโลยีมีความแตกต่างกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษา สามารถ
อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอน
ของนิสิตฝึกสอนพลศึกษา ด้านการปรับระดับทักษะให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียน ($\bar{X}$ =
41.17, S.D. = 5.80) ด้านทักษะการสอน ($\bar{X}$ = 49.36, S.D. = 6.77) ด้านการใช้การประเมินผล ($\bar{X}$
= 40.67, S.D. = 5.79) และด้านการใช้เทคโนโลยี ($\bar{X}$ = 40.74, S.D. = 5.74) อยู่ในระดับ "ยอดเยี่ยม"
ซึ่งแสดงให้เห็นว่านิสิตมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ทักษะการสอน การประเมินผล
และการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนได้ดี อาจเป็นผลมาจากการฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่
เน้นการพัฒนาทักษะการสอนอย่างเป็นระบบ ในขณะเดียวกัน ด้านความรู้ ($\bar{X}$ = 38.46, S.D. = 5.83)
ด้านการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสอนพลศึกษา ($\bar{X}$ = 31.33, S.D. = 4.65) และด้าน
การสอนนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ ($\bar{X}$ = 36.23, S.D. = 6.06) อยู่ในระดับ "ปานกลาง" ซึ่งบ่งชี้
ว่านิสิตยังมีความท้าทายในการเชื่อมโยงองค์ความรู้เชิงทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง และการจัดการเรียน

การสอนสำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ อาจต้องการการอบรมหรือการเสริมสร้างความรู้เพิ่มเติม

ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนฯ ด้านการปรับระดับทักษะให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียน ด้านทักษะการสอน ด้านการใช้การประเมินผล และด้านการใช้เทคโนโลยี อยู่ในระดับ "ยอดเยี่ยม" ซึ่งแสดงให้เห็นว่านิสิตมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ทักษะการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมศักดิ์ พงษ์สุวรรณ ได้วิจัยเรื่องการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูพลศึกษาในประเทศไทย. ผลการวิจัยพบว่า การฝึกประสบการณ์วิชาชีพที่มีการวางแผนอย่างเป็นระบบช่วยพัฒนาทักษะการสอนและการประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมศักดิ์ พงษ์สุวรรณ, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wright et al. ได้วิจัยเรื่องการบูรณาการเทคโนโลยีในพลศึกษา พบว่า การศึกษาครูยังชี้ให้เห็นว่าครูฝึกสอนที่ได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีในการสอนอย่างสม่ำเสมอ จะสามารถประยุกต์ใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าด้านการใช้เทคโนโลยีของครูฝึกสอนอยู่ในระดับยอดเยี่ยม (Wright et al., 2021)

อย่างไรก็ตาม ในด้านความรู้พื้นฐาน ด้านการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสอนพลศึกษา และด้านการสอนนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งอยู่ในระดับ "ปานกลาง" นั้น สอดคล้องกับการศึกษาของ ธนภัทร วงศ์สุวรรณ ได้วิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การสอนกับประสิทธิภาพการสอนของครูพลศึกษา พบว่าครูฝึกสอนมักประสบปัญหาในการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง เนื่องจากขาดการฝึกปฏิบัติในสภาพแวดล้อมที่หลากหลาย (ธนภัทร วงศ์สุวรรณ, 2565) ในทำนองเดียวกันกับงานวิจัยของ Brown & Collins ได้วิจัยเรื่องพลศึกษาแบบรวม: กลยุทธ์ในการสนับสนุนนักเรียนด้วยความต้องการพิเศษ ด้านการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมเฉพาะทาง หากขาดการอบรมที่เพียงพอจะส่งผลให้ครูฝึกสอนไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่าด้านนี้ยังอยู่ในระดับปานกลาง (Brown & Collins, 2020)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิภาพการสอนฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ด้านความรู้ผลการวิจัยพบว่าปัจจัยด้านความรู้มีค่าเฉลี่ย 38.46 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยประสบการณ์การสอนมีผลต่อความรู้ของครูพลศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ข้อมูลนี้ชี้ให้เห็นว่า แม้ประสบการณ์การสอนจะส่งผลต่อการเพิ่มพูนความรู้ แต่ครูฝึกสอนอาจต้องการการพัฒนาเพิ่มเติมในด้านการเสริมสร้างความรู้เฉพาะทางและการประยุกต์ใช้ความรู้เชิงวิทยาศาสตร์เพื่อการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ด้านการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสอนพลศึกษาค่าเฉลี่ยของปัจจัยนี้อยู่ที่ 31.33 ซึ่งจัดอยู่ในระดับปานกลาง ประสพการณ์การสอนส่งผลต่อความสามารถในการนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสอนพลศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .01$) สะท้อนให้เห็นว่าครูฝึกสอนที่มีประสบการณ์สูงมีแนวโน้มที่จะสามารถประยุกต์ใช้หลักวิทยาศาสตร์การกีฬาในการจัดการเรียนการสอนได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ควรมีการจัดอบรมเสริมสร้างทักษะด้านนี้เพื่อเพิ่มความมั่นใจในการสอนเชิงประยุกต์

ด้านการปรับระดับทักษะให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียนจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าปัจจัยนี้มีค่าเฉลี่ย 41.17 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม ประสพการณ์การสอนมีผลต่อการปรับระดับทักษะของครูอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .01$) ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ วไลดา อุ๋นเรื่อน ได้วิจัยเรื่องการเรียนรู้แบบร่วมมือกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลสำหรับผู้เรียนพบว่าครูที่มีประสบการณ์จะสามารถวิเคราะห์ความแตกต่างของผู้เรียนและปรับวิธีการสอนได้อย่างเหมาะสมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนที่หลากหลาย (วไลดา อุ๋นเรื่อน, 2564)

ด้านการสอนนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษปัจจัยนี้มีค่าเฉลี่ย 36.23 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ประสพการณ์การสอนมีผลต่อประสิทธิภาพในการสอนนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .01$) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าครูฝึกสอนยังมีความท้าทายในการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งควรมีการส่งเสริมความรู้และเทคนิคการสอนเฉพาะทางเพื่อรองรับความหลากหลายของผู้เรียน

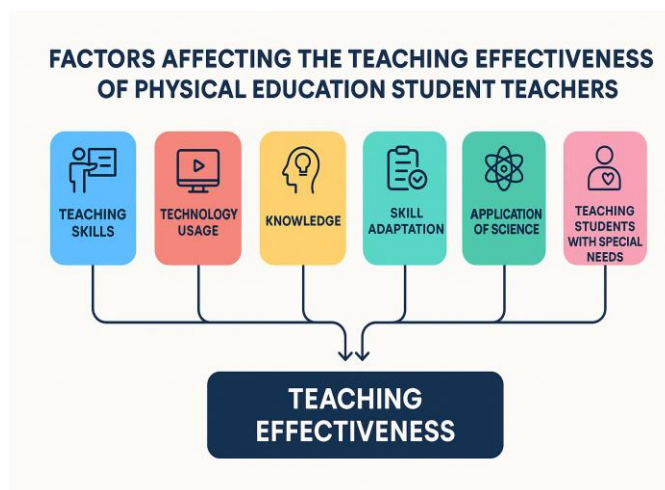
ด้านทักษะการสอนด้านนี้มีค่าเฉลี่ย 49.36 ซึ่งอยู่ในระดับยอดเยี่ยม ประสพการณ์การสอนส่งผลต่อทักษะการสอนอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .01$) แสดงให้เห็นว่าครูฝึกสอนที่มีประสบการณ์มากขึ้นมีความเชี่ยวชาญในการจัดกระบวนการเรียนการสอน สามารถควบคุมชั้นเรียนและประเมินการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการใช้การประเมินผลผลการวิจัยพบว่าด้านนี้มีค่าเฉลี่ย 40.67 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม ประสพการณ์การสอนมีอิทธิพลต่อการใช้การประเมินผลอย่างมีนัยสำคัญ ($p < .01$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่ระบุว่าครูที่มีประสบการณ์สามารถเลือกใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้มากขึ้น

ด้านการใช้เทคโนโลยีปัจจัยนี้มีค่าเฉลี่ย 40.74 อยู่ในระดับยอดเยี่ยม โดยมีทั้งเพศ ($p = 0.02$) และประสพการณ์การสอน ($p < .01$) ที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีในการสอนพลศึกษา ซึ่งหมายความว่าครูฝึกสอนหญิงมีแนวโน้มที่จะใช้เทคโนโลยีในการสอนมากกว่าครูฝึกสอนชายอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสำหรับครูฝึกสอนเพศชายจึงเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมเพิ่มเติม

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษา

จากภาพอธิบายได้ว่า จากภาพโมเดล มีองค์ประกอบทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ (Application of Science) การปรับระดับทักษะให้เหมาะสมกับนักเรียน (Skill Adaptation) การสอนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ (Special Needs) ทักษะการสอน (Teaching Skills) การใช้การประเมินผล (Assessment Usage) และ การใช้เทคโนโลยี (Technology Usage) แต่ละปัจจัย มีความสัมพันธ์และส่งอิทธิพลโดยตรง ต่อ ประสิทธิภาพการสอน (Teaching Effectiveness) ของครูฝึกสอน พลศึกษา ปัจจัยเหล่านี้ทำงานร่วมกันในเชิงเสริมพลัง (Synergy) ไม่ใช่แยกขาดจากกัน เช่น ครูที่มีความรู้เชิงวิชาการ หากขาดทักษะการสอนหรือการใช้เทคโนโลยี ก็อาจไม่สามารถถ่ายทอดได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษาโดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับยอดเยี่ยม โดยปัจจัยที่ส่งผลมีทั้ง 4 ปัจจัย คือ การปรับระดับทักษะให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียน ทักษะการสอน การใช้การประเมินผล และ การใช้เทคโนโลยี ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษาโดยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง มี 3 ปัจจัย คือ ความรู้ การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ในการสอนพลศึกษา การสอนนักศึกษาที่มีความต้องการ

แม้ครูฝึกสอนจะมีทักษะการสอนและการใช้เทคโนโลยีในระดับ “ยอดเยี่ยม” แต่ด้าน ความรู้เชิงทฤษฎี การใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา และการสอนผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ กลับอยู่ในระดับ “ปานกลาง” สะท้อนว่า หลักสูตรผลิตครูยังต้องพัฒนาการเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริง และการสอนแบบ Inclusive Education

บทสรุป

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของนิสิตฝึกสอนพลศึกษา ได้แก่ ทักษะการสอน การใช้เทคโนโลยี ความรู้ การใช้การประเมินผล การปรับระดับทักษะให้เหมาะสมกับความแตกต่างของนักเรียน การนำความรู้ทางวิทยาศาสตร์มาใช้ และการสอนนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษ โดยพบว่าด้านทักษะการสอน การใช้เทคโนโลยี การปรับระดับทักษะ การใช้การประเมินผล อยู่ในระดับยอดเยี่ยม ขณะที่ด้านความรู้ การใช้วิทยาศาสตร์ และการสอนนักศึกษาที่มีความต้องการพิเศษอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เพศไม่มีผลต่อประสิทธิภาพการสอน แต่ประสบการณ์การสอนมีผลต่อทุกปัจจัยอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น ควรเน้นการพัฒนาความรู้เชิงทฤษฎี การประยุกต์ใช้วิทยาศาสตร์การกีฬา และการสอนแบบครอบคลุม (Inclusive Education) ควบคู่กับการเสริมทักษะการใช้เทคโนโลยีและการประเมินผล เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนพลศึกษาในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในแง่ของเทคนิคการอธิบาย การใช้คำพูดที่เหมาะสม และการจัดการชั้นเรียน ควรให้ครูฝึกสอนได้รับการติวเข้มจากอาจารย์พี่เลี้ยงหรือครูผู้มีความประสบการณ์ ส่งเสริมการฝึกปฏิบัติการสอนจริง และให้มีการสะท้อนผลการสอนเพื่อการพัฒนา
2. เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในการสอนพลศึกษา เช่น การใช้วิดีโอสาธิต เทคนิคกีฬา โปรแกรมวิเคราะห์การเคลื่อนไหว และแอปพลิเคชันเพื่อช่วยประเมินทักษะนักเรียน อย่างไรก็ตาม การนำเทคโนโลยีมาใช้ต้องขึ้นอยู่ความสามารถของครูฝึกสอนในการใช้งานอย่างเหมาะสม ซึ่งควรที่จะพัฒนาโปรแกรมอบรมให้ครูฝึกสอนสามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ สนับสนุนให้มีการนำสื่อการสอนดิจิทัลและแพลตฟอร์มออนไลน์มาใช้ร่วมกับการสอนภาคปฏิบัติ
3. แม้ว่าความรู้จะเป็นปัจจัยสำคัญ แต่ในบริบทของการสอนพลศึกษา การมีความรู้เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ หากขาดทักษะการสอนหรือความสามารถในการถ่ายทอดเนื้อหาให้เหมาะสมกับผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ครูฝึกสอนที่มีความรู้ลึกซึ้งจะสามารถพัฒนาการสอนได้ดียิ่งขึ้นเมื่อเสริมด้วยทักษะที่เหมาะสม ควรสนับสนุนให้ครูฝึกสอนเข้าร่วมอบรมหรือศึกษาต่อในด้านพลศึกษา พัฒนาแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่ครูฝึกสอนสามารถเข้าถึงข้อมูลใหม่ๆ ได้ง่ายขึ้น กระตุ้นให้ครูฝึกสอนนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับการสอนจริงผ่านการปฏิบัติและการทดลองสอน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ เช่น การสนับสนุนจากสถานศึกษา หรือสภาพแวดล้อมในการสอน ที่อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูฝึกสอนในอนาคต
2. ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่อาจมีผลต่อประสิทธิภาพการสอน เช่น ปัจจัยด้านบุคลิกภาพของครูฝึกสอน หรือปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะการสอน เทคโนโลยี และความรู้ ว่าจะสามารถเสริมกันอย่างไรเพื่อให้เกิดผลการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัฒน์ ทองสุข. (2561). ผลกระทบของทัศนคติของครูพลศึกษาต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน. *วารสารการศึกษาศาสตร์*, 25(2): 75-90.
- ธนภัทร วงศ์สุวรรณ. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การสอนกับประสิทธิภาพการสอนของครูพลศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 22(3): 89-104.
- ประภาพร พรรณราย. (2563). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพครูพลศึกษา. *วารสารบริหารการศึกษาไทย*, 27(4): 212-228.
- วลิดา อุ่นเรือน. (2564). การเรียนรู้แบบร่วมมือกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลสำหรับผู้เรียน. *วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 8(2): 124-136.
- วรณัฐ สุขเจริญ. (2565). การพัฒนาวิชาชีพครูพลศึกษา: แนวทางและความสำคัญ. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 30(3): 321-338.
- วิภาดา มณีวงษ์. (2564). การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในวิชาพลศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์และพัฒนการเรียนรู้*, 19(1): 145-160.
- สมชาย สมนึก. (2562). ผลกระทบของการฝึกอบรมวิชาชีพต่อประสิทธิภาพการสอนของครูพลศึกษา. *วารสารการศึกษาและพัฒนามนุษย์*, 15(2): 120-135.
- สมศักดิ์ พงษ์สุวรรณ. (2564). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการสอนของครูพลศึกษาในประเทศไทย. *วารสารวิจัยการศึกษาและการพัฒนา*, 18(1): 50-67.
- Bailey, R. (2006). Physical Education and Sport in Schools: A Review of Benefits and Outcomes. *Journal of School Health*, 76(8): 97-401.
- Bailey, R., et al. (2010). The Educational Benefits Claimed for Physical Education and School Sport: An Academic Review. *Research Papers in Education*, 24(1): 1-27.

- Brown, T., & Collins, S. (2020). Inclusive Physical Education: Strategies for Supporting Students with Special Educational Needs. *European Physical Education Review, 26*(3): 378-395.
- Kirk, D. (2010). *Physical Education*. Futures: Routledge.
- Metzler, M. W. (2011). *Instructional Models for Physical Education*. Holcomb Hathaway: Publishers.
- National Association for Sport and Physical Education. (2019). Physical Education is Critical to Educating the Whole Child. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance, 90*(3): 5-7.
- Siedentop, D. (2009). *Introduction to Physical Education, Fitness, and Sport*. McGraw-Hill.
- Tsangaridou, N. (2017). Teachers' Knowledge in Physical Education: A Review of Literature. *Journal of Teaching in Physical Education, 36*(3): 272-280.
- Wright, P. M., et al. (2021). Technology Integration in Physical Education Teacher Education: Benefits and Challenges. *Physical Education and Sport Pedagogy, 26*(5): 437-451.

การศึกษาความสนใจและความเชื่อที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ
ของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย
A Study of Upper Elementary School Students' Interests and
Beliefs About Learning English

บุษรากร ไชยสิงห์ Bussarakorn Chaising
คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Faculty of Education, Ramkhamhaeng University
Corresponding author, e-mail: bussarakorn1916@gmail.com

Received August 25, 2025; Revised September 11, 2025; Accepted: March 21, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสนใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ 2) ศึกษาความเชื่อของนักเรียนที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษและ 3) เปรียบเทียบความแตกต่างของความสนใจและความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษจำแนกตามเพศและอายุ การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 โรงเรียนวัดกำแพง สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร จำนวน 89 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับความสนใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษจำนวน 14 ข้อ และความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษจำนวน 10 ข้อ ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม คือ .9 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ การทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนมีระดับความสนใจในการเรียนภาษาอังกฤษโดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($M = 3.38$, $SD = .83$) โดยกิจกรรมที่ได้รับความสนใจมากที่สุด ได้แก่ การฝึกฝนภาษาอังกฤษกับครูชาวไทย และการฟังเพลงภาษาอังกฤษ 2) ความเชื่อของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับ มาก ($M = 3.99$, $SD = .86$) โดยเฉพาะความเชื่อที่ว่าภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มโอกาสในการทำงานในอนาคตและการสื่อสารกับชาวต่างชาติ 3) การเปรียบเทียบความแตกต่างของความสนใจและความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษจำแนกตามเพศและอายุ พบว่าไม่มี

ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปผลการวิจัยครั้งนี้ แม้นักเรียนจะมีความเชื่อเชิงบวกเกี่ยวกับความสำคัญของภาษาอังกฤษ แต่ระดับความสนใจยังคงอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถเชื่อมโยงกับความสนใจของผู้เรียน และสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้จากภายในให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การเรียนภาษาอังกฤษ; ความเชื่อ; ความสนใจ

Abstract

This research article aimed to (1) investigate the level of interest in learning English among upper elementary school students, (2) examine students' beliefs about learning English, and (3) compare the differences in interest and beliefs toward learning English based on gender and age. This research is survey research. The population consisted of 89 students from Grades 4 to 6 at Wat Kamphang School, located under the Phasi Charoen District in Bangkok. A questionnaire was used as the research instrument, consisting of 14 items on interests and 10 items on beliefs. The reliability coefficient for the questionnaire is 0.9. Data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation, and inferential statistics, including t-test and One-Way ANOVA. The study found that: 1) The overall level of students' interest in learning English was moderate ($M = 3.38$, $SD = .83$). The most selected activities were practicing English with Thai teachers and listening to English songs. 2) Students' beliefs about learning English were at a high level ($M = 3.99$, $SD = .86$), especially the belief that English helps increase future job opportunities and communication with foreigners. 3) The comparison of students' interests and beliefs toward learning English based on gender and age showed no statistically significant differences at the .05 level. Overall although students hold positive beliefs about the importance of learning English, their level of interest remains moderate. This highlights the need for designing learning activities that connect to students' interests and foster genuine intrinsic motivation for English language learning.

Keywords: Learning English; Belief; Interest

บทนำ

การศึกษาความสนใจและความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษมีความจำเป็นและมีความสำคัญในการพัฒนาการเรียน การสอน เพราะ ข้อมูลที่ได้รับจากนักเรียนจะเป็นพื้นฐานในการจัดกิจกรรม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการจัดการเรียนการสอนทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนั้นยังเป็นขั้นตอนแรกในการพัฒนาหลักสูตรที่ได้แนวคิดมาจาก ADDIE MODEL (สุวิมล ว่องวานิช, 2550) ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางที่ใช้สำหรับการสื่อสารทั่วโลก ดังนั้นนักเรียนมีโอกาสดำเนินการภาษาอังกฤษจากสื่อต่างๆ เช่น ภาพยนตร์ เกม เพลง และภาษาอังกฤษยังเป็นอีกหนึ่งวิชาที่บรรจุในหลักสูตรแกนกลาง ปี พ.ศ. 2551 และฉบับปรับปรุง พ.ศ.2560

ปัจจุบันนักเรียนให้ความสนใจสื่อต่างๆ เช่น ภาพยนตร์ เพลง สื่อยูทูป (YouTube) ช่องรายการต่างประเทศ (ผลสำรวจของ Nielsen ระบุว่า Gen Z นิยมดู YouTube ในช่วงหลังเลิกเรียนหรือหลังเลิกงานเป็นเวลาต่อเนื่องนานหลายชั่วโมง) โดยการสื่อสารส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ ดังนั้นเพื่อการเข้าใจเนื้อหา เข้าใจคำสั่งในเกม ป้อนคำสั่ง สนทนากับเพื่อนต่างชาติในเกม หรือการสนทนากับชาวต่างชาติในชีวิตจริงจึงเป็นส่วนหนึ่งของความสนใจที่นักเรียนมีต่อการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นแรงจูงใจอีกลักษณะหนึ่ง หมายถึง การที่ผู้เรียนต้องการเรียนภาษาเพื่อใช้ในการสื่อสาร หรือเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม เจ้าของภาษาซึ่งเรียกว่าแรงจูงใจเชิงบูรณาการ (Integrative motivation) นอกจากนี้ Gardner & Lambert (1972) ยังได้กล่าวเสริมว่าการปรับตัวเชิงบูรณาการของผู้เรียนนั้นเกิดจากความต้องการที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับ วัฒนธรรมของเจ้าของภาษา เป้าหมายการปรับตัวให้เข้ากับสังคมของภาษาเป้าหมาย รวมถึง ความปรารถนาที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกเจ้าของภาษา โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่ชาวต่างชาติให้ความสนใจและเดินทางมาท่องเที่ยวจำนวนมาก ดังนั้นนักเรียนอาจมีโอกาสนพบชาวต่างชาติ เช่นนักเรียนบางคนช่วยผู้ปกครองขายของในสถานที่ท่องเที่ยว ดังนั้นอาจมีโอกาสนสนทนากับชาวต่างชาติอยู่บ่อยครั้ง กล่าวคือภาษาอังกฤษมีความสำคัญต่อการสื่อสารระหว่างประเทศและการเรียนรู้ในทุกมิติโดยเฉพาะในบริบทของการศึกษาภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือที่ช่วยเปิดประตูไปสู่ความรู้และทรัพยากรการเรียนรู้ระดับโลก สำหรับนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลาย การพัฒนาความสามารถด้านภาษาอังกฤษไม่เพียงแต่ช่วย เสริมสร้างทักษะทางภาษา แต่ยังช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ความมั่นใจในตนเอง และการพัฒนาตนเองในระยะยาว

ทั้งนี้ความสนใจ (Interest) และ ความเชื่อ (Belief) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมาก จากงานวิจัยของ Hidi & Renninger (2006) ได้ชี้ให้เห็นว่าความสนใจของผู้เรียนสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วม (Engagement) และช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ (Beliefs about Learning) ก็มีบทบาทสำคัญในการกำหนดทัศนคติและกลยุทธ์ในการเรียนภาษา (Horwitz, 1987)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญ ในการศึกษาความสนใจและความเชื่อที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปบูรณาการสอนภาษาอังกฤษเพื่อเป็นการกระตุ้น และส่งเสริมให้นักเรียนให้เรียนรู้ในเรื่องที่นักเรียนสนใจ เพราะการที่นักเรียนได้เรียนรู้ในเรื่องที่ตนสนใจอาจทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะเรียนภาษาอังกฤษและมีความสุขในการเรียนรู้ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี นำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ และอาจทำให้มีผลการเรียนภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความสนใจของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ
2. เพื่อศึกษาความเชื่อของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ
3. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของความสนใจและความเชื่อที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษระหว่างเพศ อายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจความความสนใจและความเชื่อที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจ โดยมีขอบเขตและวิธีดำเนินการดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้ 1) ขอบเขตด้านเนื้อหา: ความสนใจและความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย 2) ขอบเขตด้านพื้นที่: โรงเรียนวัดกำแพง สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร 3) ขอบเขตด้านเวลา: การเก็บข้อมูลระหว่างเดือน มิถุนายน พ.ศ.2568 4) ประชากร คือ นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-ป.6) โรงเรียนวัดกำแพง เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ จำนวน 89 คน

2. การสร้างเครื่องมือวิจัย พัฒนาขึ้นจากกรอบทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสนใจ (Interest) และความเชื่อ (Belief) ตามแนวคิดของ Gardner (1985): Horwitz (1987) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนภาษา (Language Learning Beliefs) ความเชื่อเหล่านี้หมายถึงความคิดหรือความคิดเห็นที่ผู้เรียนมีต่อการเรียนภาษา ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับความสามารถส่วนตัว ความสำคัญของการเรียนภาษา หรือวิธีการเรียนที่คิดว่าจะได้ผลดี (Horwitz, 1987) แนวคิดสำคัญ คือ (1) Beliefs About Language Aptitude ผู้เรียนเชื่อว่าความสามารถในการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นทักษะที่บางคนมีโดยธรรมชาติ (2) Beliefs About the Nature of Language Learning ผู้เรียนอาจเชื่อว่าการเรียนภาษาเป็นกระบวนการที่ต้องใช้ความพยายามมาก เช่น การ

ห้องจำคำศัพท์ (3) Beliefs About Motivation and Effort ผู้เรียนอาจมองว่าความพยายามเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการประสบความสำเร็จในการเรียนภาษา

2) กรอบทฤษฎี BALLI (Beliefs About Language Learning Inventory) Horwitz (1987) ได้พัฒนาเครื่องมือ BALLI เพื่อวัดความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนภาษา โดยแบ่งออกเป็น 5 ด้านหลัก ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนภาษา, ความยากง่ายของการเรียนภาษา, ลักษณะของการเรียนภาษา, การใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร และแรงจูงใจกับความคาดหวัง

นำทฤษฎีดังกล่าว มาออกแบบคำถามให้ครอบคลุมทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังนี้ 1. ข้อมูลทั่วไป คือ เพศ อายุ และระดับชั้น 2. ความสนใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ใช้คำถามที่วัดระดับความสนใจโดยใช้มาตราส่วน Likert Scale 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง สนใจมากที่สุด, 4 หมายถึง สนใจมาก, 3 หมายถึง สนใจปานกลาง, 2 หมายถึง สนใจน้อย 1 หมายถึง สนใจน้อยที่สุด

3) ความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ใช้คำถามวัดทัศนคติเกี่ยวกับการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้มาตราส่วน Likert Scale 5 ระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง เห็นด้วยอย่างยิ่ง, 4 หมายถึง เห็นด้วย, 3 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง, 2 หมายถึง ไม่เห็นด้วย, 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

4) ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเรียนภาษาอังกฤษ

3. การตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้วิธี Index of Item-Objective Congruence (IOC) เกณฑ์ความสอดคล้องที่ยอมรับได้คือค่า $IOC \geq 0.67$ ซึ่งทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์ทั้งหมดสามารถนำไปเก็บข้อมูลได้จริง และหาค่าความเชื่อมั่นกับกลุ่มนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง ซึ่งความเชื่อมั่น (Reliability) มีค่าเท่ากับ .9

4. การดำเนินการเก็บข้อมูล โดยประสานงานกับโรงเรียนวัดกำแพงเพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บข้อมูล ลำดับต่อมาจัดเตรียมแบบสอบถามและคำอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งการเก็บข้อมูลดำเนินการเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ ระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2568 โดยได้รับอนุญาตจากฝ่ายบริหารโรงเรียน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้กับประชากรของการวิจัย ในช่วงเวลาเรียน พร้อมคำแนะนำที่ชัดเจนเกี่ยวกับการกรอกแบบสอบถาม และยืนยันกับผู้ตอบแบบสอบถามว่าข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่รวบรวมได้ถูกวิเคราะห์โดยใช้วิธีดังต่อไปนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา: ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานถูกคำนวณเพื่ออธิบายความสนใจและความเชื่อของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ

2. สถิติเชิงอนุมาน: การทดสอบ t -test แบบอิสระและการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way ANOVA) ถูกใช้เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในความสนใจและความเชื่อตามเพศและอายุ

3. การวิเคราะห์คำตอบปลายเปิด ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปข้อมูลเชิงคุณภาพจากข้อเสนอแนะของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากประชากรจำนวน 85 คนในการวิเคราะห์ผลการศึกษจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามจำนวนทั้งสิ้น 89 ชุด ได้กลับมาทั้งหมด 85 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95.50 ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของแบบสอบถามดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบคำถามจำแนกเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	36	42.35
หญิง	49	57.64
รวม	85	100

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 57.64 และรองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 42.35

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบคำถามจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
9 ปี	17	20.00
10 ปี	15	17.64
11 ปี	41	48.23
12 ปี	11	12.94
มากกว่า 12 ปี	1	1.17
รวม	85	100

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 11 ปี จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 48.23 รองลงมาได้แก่อายุ 9 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 20.00 อายุ 10 ปี จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 17.64 อายุ 12 ปี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 12.94 และ อายุมากกว่า 12 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1.17

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบคำถามจำแนกตามระดับชั้นเรียน

ระดับชั้นเรียน	จำนวน	ร้อยละ
ป.4	22	25.88
ป.5	32	37.64
ป.6	31	36.47
รวม	85	100

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับ ป.5 จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 37.64 รองลงมาได้แก่ระดับ ป.6 จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 36.47 และระดับชั้น ป.4 จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 25.88

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าผลของระดับความสนใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ดังในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ระดับความสนใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย

รายการ	M	SD	ระดับ
เกมที่ใช้ภาษาอังกฤษ	3.52	1.26	มาก
เพลงสากล (ภาษาอังกฤษ)	3.59	1.33	มาก
คลิปวิดีโอภาษาอังกฤษจากสื่อออนไลน์ เช่น TikTok YouTube	3.55	1.24	มาก
ภาพยนตร์ภาษาอังกฤษ หรือภาพยนตร์ไทยที่มี Subtitle เป็นภาษาอังกฤษ	2.96	1.31	ปานกลาง
เว็บไซต์ที่มีเนื้อหาภาษาอังกฤษ	2.94	1.19	ปานกลาง
การฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษในชั้นเรียน	3.51	1.17	มาก
การฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษในชั้นเรียน	3.40	1.17	มาก
การฝึกทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียนเช่น สื่อออนไลน์ ครูสอนพิเศษ ผู้ปกครอง	3.29	1.33	ปานกลาง
การฝึกทักษะการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษนอกชั้นเรียน เช่น สื่อออนไลน์ ครูสอนพิเศษ ผู้ปกครอง	3.33	1.29	ปานกลาง
การฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษกับครูชาวต่างชาติ	3.12	1.26	ปานกลาง
การฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษกับครูชาวไทย	3.92	1.06	มาก
เต้น cover dance เพลงภาษาอังกฤษ	3.22	1.38	ปานกลาง
รวม	3.38	0.83	ปานกลาง

จากผลข้างต้นพบว่า นักเรียนมีความสนใจสูงสุดในกิจกรรม การฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษกับ ครูชาวไทย ($M = 3.92, SD = 1.06$) และ ฟังเพลงภาษาอังกฤษ ($M = 3.81, SD = 1.42$) ขณะที่ความ สนใจต่ำที่สุด ได้แก่ การรับชมเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาภาษาอังกฤษ ($M = 2.94, SD = 1.19$) ค่าเฉลี่ยรวม ของความสนใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย อยู่ในระดับ ปานกลาง ($M = 3.38, SD = .83$)

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าผลของระดับความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของ นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย ดังในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ระดับความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอน ปลาย

รายการ	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับ
การเรียนภาษาอังกฤษเป็นการเพิ่มโอกาสในการเรียนต่อระดับ มัธยมศึกษา	3.98	1.15	มาก
การเรียนภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มโอกาสในการหางานทำในอนาคต	4.15	1.08	มาก
ฉันคิดว่าการเรียนภาษาอังกฤษช่วยให้ฉันสื่อสารกับชาวต่างชาติได้ ดีขึ้น	4.35	.94	มากที่สุด
การเรียนภาษาอังกฤษช่วยให้ฉันมีรายได้ที่มากกว่าคนไม่มีความรู้ ภาษาอังกฤษ	3.73	1.14	มาก
การเรียนภาษาอังกฤษช่วยให้ฉันเข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลาย	3.89	1.05	มาก
ทุกคนสามารถพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษได้หากมีความพยายาม	4.13	1.12	มาก
ถ้าฉันเก่งภาษาอังกฤษจะทำให้ผู้ปกครองภูมิใจ	4.15	1.17	มาก
ถ้าฉันเก่งวิชาภาษาอังกฤษ จะทำให้ฉันมีความภาคภูมิใจในตัวเอง	4.08	1.13	มาก
คนที่สื่อสารภาษาอังกฤษได้ มักเป็นคนทันสมัย	3.51	1.17	มาก
ในอนาคตภาษาอังกฤษจะใช้อย่างแพร่หลายในสังคมไทยและใช้ใน ชีวิตประจำวันมากขึ้น	3.93	1.16	มาก
รวม	3.99	.86	มาก

จากผลข้างต้นพบว่า แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความเชื่อเชิงบวกที่มีต่อภาษาอังกฤษอยู่ใน ระดับค่อนข้างสูง โดยเฉพาะประเด็นที่ว่า ฉันคิดว่าการเรียนภาษาอังกฤษช่วยให้ฉันสื่อสารกับ ชาวต่างชาติได้ดีขึ้น ($M = 4.35, SD = 0.94$) รองลงมา คือ ถ้าฉันเก่งภาษาอังกฤษจะทำให้ผู้ปกครอง ภูมิใจ ($M = 4.15, SD = 1.17$) และ การเรียนภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มโอกาสในการหางานทำในอนาคต ($M = 4.15, SD = 1.08$) ค่าเฉลี่ยรวมของความเชื่อของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการ เรียนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับ มาก ($M = 3.99, SD = .86$)

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิเคราะห์ ความสนใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างนักเรียนชายและหญิง ดังในตารางที่ 6-9

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ ความสนใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างนักเรียนชายและหญิง

กลุ่ม	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ชาย	36	3.25	.93	-1.18	.24
หญิง	49	3.47	.74		

จากการวิเคราะห์ Independent Samples Test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสนใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง พบว่า $p = .24$ ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ .05 แสดงว่า ความสนใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างนักเรียนหญิงและนักเรียนชายไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ ความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างนักเรียนชายและหญิง

กลุ่ม	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ชาย	36	3.88	.88	-.95	.47
หญิง	49	4.06	.85		

จากการวิเคราะห์ Independent Samples Test เพื่อเปรียบเทียบความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างนักเรียนชายและนักเรียนหญิง พบว่า $p = .47$ ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ .05 แสดงว่า ความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษระหว่างนักเรียนหญิงและนักเรียนชายไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ ความสนใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษจำแนกตามอายุ

อายุ	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>F - test</i>	
				<i>F</i>	<i>P</i>
9ปี	17	3.47	.78	.67	.60
10 ปี	15	3.28	.94		
11ปี	41	3.46	.77		
12ปี	11	3.18	.99		
มากกว่า 12 ปี	1	2.42	.		

จากตาราง พบว่า นักเรียนที่มีอายุ 9 ปี มีค่าเฉลี่ยความสนใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษสูงที่สุด ($M = 3.47, SD = .78$) รองลงมาคือ นักเรียนอายุ 11 ปี ($M = 3.47, SD = .78$) ส่วนกลุ่มที่มีความสนใจต่ำที่สุดคือ นักเรียนที่อายุมากกว่า 12 ปี ($M = 2.42, SD = .0$) แต่มีเพียง 1 คน ซึ่งไม่สามารถใช้เปรียบเทียบได้อย่างมีนัยสำคัญโดยรวม นักเรียนทั้งกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยความสนใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษเท่ากับ 3.38

ผลการวิเคราะห์ ANOVA ในตัวแปรความสนใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษพบว่า $F = .67$ และ $p = .60$ ซึ่งมีความมากกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่กำหนดไว้ที่ .05 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ค่าเฉลี่ยความสนใจที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนกลุ่มอายุต่าง ๆ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ ความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษจำแนกตามอายุ

อายุ	N	M	SD	F - test	
				F	P
9ปี	17	4.10	.71	.51	.72
10 ปี	15	3.94	.85		
11 ปี	41	3.99	.91		
12 ปี	11	3.78	.96		
มากกว่า 12 ปี	1	4.90	.		

จากตาราง แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ จำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีอายุ 9 ปี มีค่าเฉลี่ยความเชื่อสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่มีขนาดตัวอย่างมากพอ ($M = 4.10, SD = .71$) รองลงมาคือกลุ่มอายุ 11 ปี ($M = 3.99, SD = .91$) และกลุ่มอายุ 10ปี ($M = 3.94, SD = .85$) สำหรับกลุ่มนักเรียนที่มีอายุ 12 ปี มีค่าเฉลี่ยความเชื่ออยู่ที่ 3.78 ซึ่งเป็นค่าต่ำที่สุดในกลุ่มที่มีจำนวนตัวอย่างมากกว่า 1 คน ในขณะที่กลุ่มอายุมากกว่า 12 ปีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.90, SD = .0$) แต่มีเพียง 1 คน จึงไม่สามารถเปรียบเทียบทางสถิติได้อย่างมีนัยสำคัญโดยรวมแล้ว นักเรียนทั้งกลุ่มมีค่าเฉลี่ยความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษเท่ากับ 3.99 ($SD = .86$)

พบว่า ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ จำแนกตามกลุ่มอายุ พบว่า กลุ่มนักเรียนที่มีอายุ 9 ปี มีค่าเฉลี่ยความเชื่อสูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่มีขนาดตัวอย่างมากพอ ($M = 4.10, SD = .71$) รองลงมาคือกลุ่มอายุ 11 ปี ($M = 3.99, SD = .91$) และกลุ่มอายุ 10ปี ($M = 3.94, SD = .85$) สำหรับกลุ่มนักเรียนที่มีอายุ 12 ปี มีค่าเฉลี่ยความเชื่ออยู่ที่ 3.78 ซึ่งเป็นค่าต่ำที่สุดในกลุ่มที่มีจำนวนตัวอย่างมากกว่า 1 คน ในขณะที่กลุ่มอายุมากกว่า 12 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 4.90, SD = .0$) แต่มีเพียง 1 คน จึงไม่สามารถเปรียบเทียบทางสถิติได้อย่างมี

นัยสำคัญโดยรวมแล้ว นักเรียนทั้งกลุ่มมีค่าเฉลี่ยความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษเท่ากับ 3.99 ($SD = .86$)

ผลการวิเคราะห์ ANOVA ในตัวแปรความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ พบว่า $F = 0.51$ และ $p = 0.72$ ซึ่งมากกว่าระดับนัยสำคัญเช่นกัน จึงสามารถสรุปได้ว่า ความเชื่อของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างกลุ่มอายุ

ตัวแปรด้านความสนใจและความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ ไม่มีความแตกต่างระหว่างกลุ่มอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กล่าวได้ว่า อายุไม่ได้ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อระดับความสนใจและความเชื่อของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษในกลุ่มตัวอย่างนี้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายมีระดับความสนใจต่อการเรียนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลาง ($M = 3.38$, $SD = .83$) โดยกิจกรรมที่นักเรียนให้ความสนใจมากที่สุดคือการฝึกฝนภาษาอังกฤษกับครูชาวไทย ($M = 3.92$, $SD = 1.06$) และการฟังเพลงภาษาอังกฤษ ($M = 3.81$, $SD = 1.42$) ซึ่งสะท้อนถึงความสนใจที่เกิดจากกิจกรรมที่มีปฏิสัมพันธ์หรือสื่อบันเทิงที่นักเรียนมีความคุ้นเคย ส่งผลให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นมิตรกับภาษาอังกฤษมากขึ้น ประเด็นดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Gardner ที่อธิบายว่าแรงจูงใจในการเรียนภาษาต่างประเทศอาจเป็นแบบบูรณาการ (integrative motivation) ซึ่งเกิดขึ้นจากความสนใจจริงในภาษา ความต้องการทำความเข้าใจวัฒนธรรม และความปรารถนาที่จะสื่อสารกับเจ้าของภาษา ดังนั้น ความสนใจของผู้เรียนจึงถือเป็นแรงจูงใจภายในที่มีอิทธิพลต่อความพยายามในการเรียนรู้ภาษา (Gardner, 1985) ซึ่งทั้งแนวคิดของ Gardner และงานวิจัยของผู้วิจัยต่างก็ยืนยันถึงบทบาทสำคัญของความสนใจที่มีต่อการพัฒนาการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับประถมศึกษา

2. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า นักเรียนมีความเชื่อในเชิงบวกต่อภาษาอังกฤษในระดับมาก ($M = 3.99$, $SD = .86$) โดยเฉพาะความเชื่อว่าภาษาอังกฤษช่วยในการสื่อสารกับชาวต่างชาติ และเพิ่มโอกาสในการทำงานในอนาคต ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนในวัยประถมศึกษาตอนปลายสามารถรับรู้ถึงคุณค่าของภาษาอังกฤษในมิติของอนาคตได้ชัดเจน ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการใช้ภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือเพื่อประโยชน์ที่เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารและการสร้างโอกาสทางการศึกษาและอาชีพ ก่อให้เกิดความเชื่อที่มั่นคงถึงความจำเป็นของการเรียนภาษาอังกฤษ ประเด็นดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดแรงจูงใจแบบเครื่องมือ (Instrumental Motivation) ของ Gardner ที่อธิบายว่าผู้เรียนภาษาต่างประเทศมักมีแรงจูงใจจากการเห็นประโยชน์เชิงปฏิบัติ เช่น เพื่อการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นหรือเพื่อโอกาสในการทำงานในอนาคต (Gardner, 1985) ดังนั้นทั้งแนวคิดของ Gardner และงานวิจัยของผู้วิจัยต่างยืนยันถึงความเชื่อในเชิงบวกที่นักเรียนมีต่อ

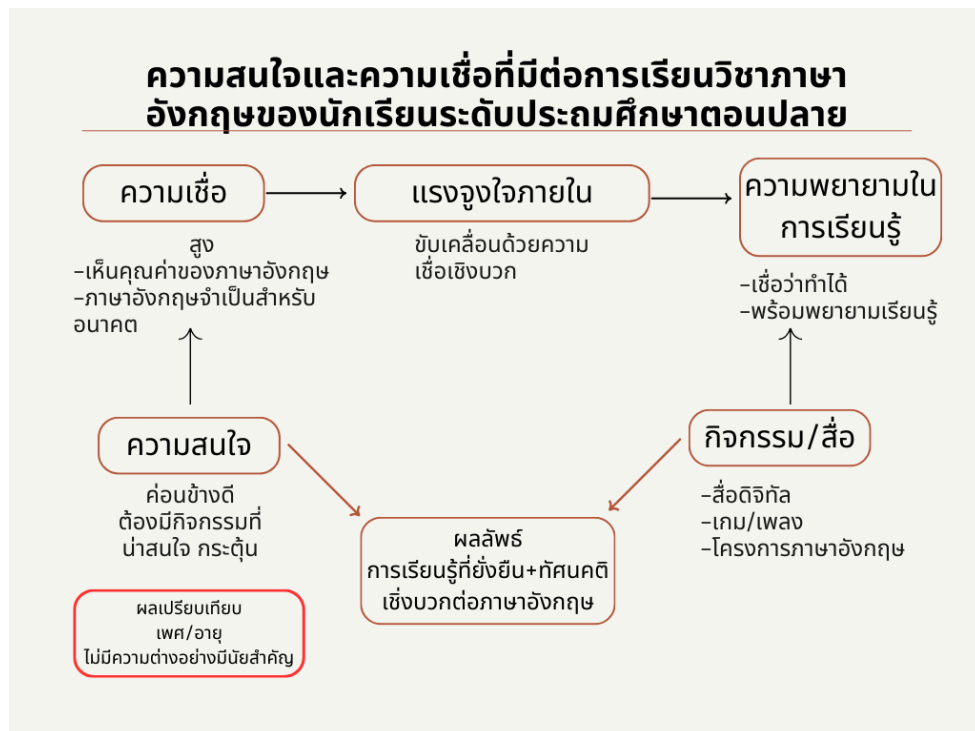
ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อแรงจูงใจและความพยายามในการเรียนรู้ภาษาในระยะยาว

3. ผลวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทัศนคติเกี่ยวกับภาษาอังกฤษในกลุ่มนักเรียนประถมปลายค่อนข้างมีความสม่ำเสมอ ไม่ขึ้นอยู่กับเพศหรืออายุ อาจกล่าวได้ว่าในระดับชั้นประถมศึกษา ทัศนคติของนักเรียนต่อภาษาอังกฤษยังคงถูกกำหนดโดยสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในโรงเรียน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องมากกว่าจะได้รับอิทธิพลจากปัจจัยส่วนบุคคล เช่น อายุหรือเพศ

โดยภาพรวมของผลการวิจัยในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า ความเชื่อของนักเรียนมีแนวโน้มอยู่ในระดับที่สูงกว่าความสนใจ ซึ่งบ่งชี้ว่าแม้นักเรียนจะรับรู้ถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษ แต่ระดับความสนใจต่อการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง จึงเป็นประเด็นสำคัญที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดการจัดการเรียนรู้ให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจจากภายในของผู้เรียนให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสนใจและความเชื่อที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ

ผลการศึกษาชี้ว่า นักเรียนประถมศึกษาตอนปลายมีทัศนคติต่อวิชาภาษาอังกฤษในเชิงบวกโดยรวม โดย ความเชื่อ อยู่ในระดับสูง เห็นคุณค่าและความจำเป็นของภาษาอังกฤษในอนาคต ทั้งด้านการเรียนต่อ การสื่อสาร และอาชีพ ส่วน ความสนใจ อยู่ในระดับค่อนข้างดี สะท้อนว่าผู้เรียนยอมรับความสำคัญของวิชา แต่ยังต้องการแรงดึงดูดจากกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างลึกซึ้งมากขึ้น

กลไกสำคัญคือความเชื่อเชิงบวกที่ทำหน้าที่ผลักดันให้เกิด แรงจูงใจภายในนำไปสู่ความพยายามในการเรียนรู้ และการลงมือฝึกใช้ภาษาอย่างต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน ความสนใจของผู้เรียนสามารถยกระดับได้ด้วยกิจกรรมและสื่อที่สนุก ทำทาย และเชื่อมโยงกับชีวิตประจำวัน เช่น สื่อดิจิทัล เกม เพลง หรือโครงการภาษาอังกฤษ เมื่อความเชื่อที่ดี ผสมกับการออกแบบกิจกรรมที่ดึงดูดใจ จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืนและหล่อหลอมทัศนคติเชิงบวกต่อภาษาอังกฤษ

การเปรียบเทียบระหว่างเพศและช่วงอายุพบว่าไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงให้เห็นว่าแนวโน้มทัศนคติต่อภาษาอังกฤษมีความสม่ำเสมอในกลุ่มผู้เรียนประถมปลายทั้งหมด ดังนั้น การส่งเสริมการเรียนรู้ควรมุ่งรักษาและต่อยอดความเชื่อเชิงบวกควบคู่กับกระตุ้นความสนใจ ผ่านกิจกรรมที่มีความหมายต่อผู้เรียน เพื่อแปลงความเชื่อให้เป็นแรงจูงใจและพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง จนนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์และความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษในระยะยาว

บทสรุป

ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายมีความสนใจต่อการเรียนภาษาอังกฤษในระดับปานกลาง โดยมีกิจกรรมบางประเภทที่ได้รับความนิยมมากเป็นพิเศษ เช่น การฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษกับครูชาวไทย และการฟังเพลงภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่นักเรียนรู้สึกเพลิดเพลิน มีความสนุกสนาน และไม่รู้สึกรำคาญการเรียนภาษาในรูปแบบที่เคร่งเครียดจนเกินไป

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อของนักเรียนที่มีต่อการเรียนภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ของภาษาอังกฤษในอนาคต นักเรียนมีความเชื่อว่าภาษาอังกฤษจะช่วยเปิดโอกาสในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ช่วยในการหางาน และช่วยในการสื่อสารกับชาวต่างชาติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลายสามารถตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของภาษาอังกฤษในชีวิตจริงได้ แม้จะอยู่ในช่วงวัยที่ยังไม่เข้าสู่ระบบอาชีพหรือการศึกษาระดับสูงก็ตาม ความเชื่อเหล่านี้อาจมีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้ในระยะยาว โดยเฉพาะเมื่อได้รับการเสริมแรงจากครู ผู้ปกครอง และสื่อรอบตัว

เมื่อเปรียบเทียบระดับความเชื่อและความสนใจของนักเรียน พบว่า คะแนนเฉลี่ยของความเชื่อสูงกว่าความสนใจอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ นักเรียนรับรู้ถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษและเชื่อว่าจะมีความจำเป็นต้องเรียน แต่ในแง่ของความสนใจยังอยู่ในระดับกลาง ซึ่งอาจสะท้อนถึงปัจจัยด้าน

วิธีการเรียนการสอนหรือสื่อที่ใช้ในปัจจุบันยังไม่สามารถกระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้อย่างเต็มที่ จึงควรมีการพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียนในยุคดิจิทัล นอกจากนี้ จากการเปรียบเทียบความแตกต่างของระดับความสนใจและความเชื่อระหว่างนักเรียนที่มีเพศและช่วงอายุต่างกัน พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งหมายความว่า ทั้งนักเรียนชายและหญิง รวมถึงนักเรียนในช่วงอายุต่างๆ มีทัศนคติต่อการเรียนภาษาอังกฤษในระดับที่ใกล้เคียงกัน ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่า ปัจจัยเรื่องเพศและอายุอาจไม่ได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษของนักเรียนในระดับประถมศึกษาตอนปลาย แต่ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ วิธีการสอน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องอาจมีบทบาทสำคัญมากกว่า

โดยสรุป ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า นักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลายมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของการเรียนภาษาอังกฤษ แต่ยังสามารถส่งเสริมความสนใจให้เพิ่มขึ้นได้อีก เพื่อให้การเรียนภาษาอังกฤษเป็นไปอย่างมีความหมาย สนุกสนาน และนำไปสู่การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะด้านการจัดการเรียนการสอน

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควรมุ่งเน้นการกระตุ้นความสนใจของนักเรียนมากยิ่งขึ้น โดยใช้กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของผู้เรียน
2. ส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษในบริบทที่หลากหลายนอกห้องเรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยเพิ่มเติมที่อาจมีผลต่อความสนใจและความเชื่อ
2. ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วย เช่น การสัมภาษณ์ หรือการสังเกตพฤติกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มากขึ้นเกี่ยวกับความสนใจและแรงจูงใจของนักเรียน
3. ขยายขอบเขตการศึกษาไปยังระดับมัธยมศึกษา หรือเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนในบริบทต่างกัน เพื่อความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น หรือ อาจเพิ่มตัวแปรด้านสภาพแวดล้อมหรือบริบท

เอกสารอ้างอิง

สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- Gardner, R. C., & Lambert, W. E. (1972). *Attitudes and Motivation in Second Language Learning*. Rowley, MA: Newbury House Publishers.
- Gardner, R. C. (1985). *Social psychology and second language learning: The role of attitudes and motivation*. London: Edward Arnold.
- Hidi, S., & Renninger, K. A. (2006). *The Four-Phase Model of Interest Development*. *Educational Psychologist*, 41(2): 111-127.
- Horwitz, E. K. (1987). Surveying student beliefs about language learning. In A. Wenden & J. Rubin (Eds.), *Learner strategies in language learning* (pp. 119 – 129). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายแบบแผนความเชื่อ
ด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัย
การกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกรุงเทพ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19
The Relationship Between Exercise Behavior, Health Belief
Model and Social Support Among Students at the National
Sports University, Bangkok Campus, During the COVID-19
Situation

^{1*}ศุภกฤต สมพิมเสน Supphakrit Somphimsen

^{2**}สาธิน ประจันบาน Sathin Prachanban

^{3***}อนุศักดิ์ สุขคง Anusak Sukong

^{4****}ชนกนาถ รัตนเฉลิมวงศ์ Chanoknat Rattanachaloemwong

^{1,2,3,4}คณะพลศึกษา, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

^{1,2,3,4}Faculty of Physical Education, Srinakharinwirot University

*First author, e-mail: Supphakrit.medpe@g.swu.ac.th

Corresponding author, e-mail: **drsathin@gmail.com ***Anusak@g.swu.ac.th

****Chanoknat@g.swu.ac.th

Received August 23, 2025; Revised September 12, 2025; Accepted: March 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกายแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกรุงเทพ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ นักศึกษาของมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกรุงเทพ จำนวน 272 คน ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 4 ตอน รวมทั้งหมด จำนวน 76 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย

ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมออกกำลังกาย โดยมีค่าความสัมพันธ์ที่ 0.13 และปัจจัยการสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมออกกำลังกาย โดยมีค่าความสัมพันธ์อยู่ที่ 0.669 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 และแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมออกกำลังกายซึ่งมีความสัมพันธ์ที่ 0.536 โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

คำสำคัญ: การสนับสนุนทางสังคม; แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ; พฤติกรรมออกกำลังกาย

Abstract

The purpose of this research was to examine the relationship between exercise behavior, health belief model, and social support among students of the National Sports University, Bangkok Campus, during the COVID-19 situation. This research uses a quantitative research design. The sample group consisted of 272 students from the National Sports University, Bangkok campus, selected using stratified sampling. The research instrument was a questionnaire divided into four sections, comprising a total of 76 items. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis to examine the relationship between independent variables. The findings revealed that the health belief model factor had an effect on changes in exercise behavior, with a correlation coefficient of 0.131. The social support factor also had an effect on changes in exercise behavior, with a correlation coefficient of 0.669, which was statistically significant at the 0.05 level. Furthermore, the study indicated that the relationship between the health belief model and social support had an effect on exercise behavior, with a correlation coefficient of 0.536, also statistically significant at the 0.05 level.

Keywords: Social Support; Health Belief Model; Exercise Behavior

บทนำ

ในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาประเทศไทยต้องเผชิญกับการแพร่ระบาดของโรคติดต่ออุบัติใหม่จากต่างประเทศหลายครั้ง เช่น โรคซาร์ส โรคไข้หวัดนก โรคไข้ซิกา และไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่

2009 รวมถึงโรคเมอร์ส ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อสุขภาพและเศรษฐกิจของประเทศ อย่างไรก็ตาม การระบาดของโรคโควิด-19 ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2563 นับเป็นความท้าทายที่รุนแรงที่สุด ทั้งในด้านการความสามารถในการจัดการระบบสุขภาพและการปรับตัวของประชาชน เนื่องจากลักษณะการแพร่เชื้อที่รวดเร็วและผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของคนไทยโดยรวม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

จากข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุข (2565) พบว่า ในประเทศไทยมีจำนวนผู้ติดเชื้อสะสมมากกว่า 2.5 ล้านราย และเสียชีวิตสะสมกว่า 22,000 ราย ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนไทยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะในด้านพฤติกรรมสุขภาพ เช่น การออกกำลังกายซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการสร้างเสริมสมรรถภาพทางกาย และลดความเสี่ยงต่อโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases: NCDs) ในช่วงการแพร่ระบาดครั้งนี้ การสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2564) ระบุว่า ร้อยละ 56.3 ของประชากรไทยอายุ 15 ปีขึ้นไปมีพฤติกรรมออกกำลังกายที่เพียงพอ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 42.4 ในปี 2558 อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ลึกลงไปพบว่ากลุ่มอายุ 25-59 ปี มีการออกกำลังกายสูงสุด (ร้อยละ 59.9) ในขณะที่กลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไปมีอัตราต่ำสุด (ร้อยละ 48.8)

พฤติกรรมการออกกำลังกายเป็นตัวชี้วัดสำคัญของสุขภาวะ โดยพฤติกรรมเหล่านี้ไม่เพียงสะท้อนถึงสุขภาพกายที่ดีเท่านั้น แต่ยังเชื่อมโยงกับสุขภาพจิตและความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายนั้นเกี่ยวข้องกับหลากหลายมิติ เช่น แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Health Belief Model: HBM) และการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจและพฤติกรรมสุขภาพของบุคคล (Becker & Maiman, 1974) แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพเน้นความรู้ใน 4 มิติ ได้แก่ การรับรู้โอกาสเสี่ยง การรับรู้ความรุนแรงของปัญหา การรับรู้ประโยชน์ และการรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตัว ในขณะที่การสนับสนุนทางสังคมมีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจผ่านการสนับสนุนในรูปแบบต่างๆ เช่น การสนับสนุนด้านอารมณ์ ข้อมูล และทรัพยากรที่จำเป็น (House, 1981)

งานวิจัยที่ผ่านมา เช่น การศึกษาของ Xiong & Zhang, (2025); Zhou et al., (2024) พบว่าการสนับสนุนทางสังคมสามารถเพิ่มพฤติกรรมการออกกำลังกายได้อย่างมีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามยังมีการศึกษาจำนวนน้อยที่ศึกษาเกี่ยวกับแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ และการสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกาย และยังไม่มียานวิจัยที่ศึกษาในนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติซึ่งมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติเป็นมหาวิทยาลัยที่มีมิติด้านการจัดการศึกษาเฉพาะทาง โดยเฉพาะศาสตร์ด้านการกีฬา วิทยาศาสตร์การกีฬา และการออกกำลังกาย การฝึกสอนกีฬา การส่งเสริมสุขภาพ พลศึกษาและกีฬา การบริหารจัดการกีฬา สื่อสารการกีฬา และเทคโนโลยีการกีฬา

เพื่อรับรองอุตสาหกรรมการกีฬา ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 คณะ ได้แก่ คณะบริหารจัดการกีฬา คณะพลศึกษา คณะวิทยาศาสตร์การกีฬา คณะเทคโนโลยีการกีฬา และบัณฑิตวิทยาลัย นักศึกษาของมหาวิทยาลัยมีความเชี่ยวชาญในศาสตร์การกีฬา มีอาคารสถานที่ สิ่งอำนวยความสะดวก และสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนอย่างครบครัน มีการให้บริการแก่นักศึกษาและสังคมด้านการออกกำลังกาย การส่งเสริมสุขภาพ และการกีฬาอย่างเพียงพอตามแนวยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2561)

มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกรุงเทพ เป็นสถาบันที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านการกีฬาและการออกกำลังกาย โดยมีพันธกิจในการผลิตบัณฑิตที่มีสมรรถนะสูงด้านสุขภาพและพลศึกษา พร้อมทั้งส่งเสริมการออกกำลังกายและสุขภาพในระดับชุมชน (มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ, 2561) อย่างไรก็ตาม สถานการณ์โควิด-19 ได้ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม การออกกำลังกายของนักศึกษาอย่างชัดเจน การวิจัยในครั้งนี้จึงมุ่งเน้นที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การออกกำลังกายของนักศึกษาในบริบทของการแพร่ระบาด พร้อมทั้งพัฒนาแนวทางการส่งเสริมพฤติกรรม การออกกำลังกายที่สอดคล้องกับความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคม โดยคาดหวังว่าแนวทางดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมสุขภาพที่ดีของนักศึกษา และสามารถนำไปปรับใช้ในกลุ่มเป้าหมายอื่นๆ ในอนาคต

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การออกกำลังกายแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ และการสนับสนุนทางสังคม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกรุงเทพ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random sampling) และใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรายละเอียดและวิธีดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกรุงเทพ ปีการศึกษา 2565 จำนวนทั้งสิ้น 850 คน 2. กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของนักศึกษาในแต่ละคณะ ได้แก่ คณะศึกษาศาสตร์ 488 คน คณะศิลปศาสตร์ 187 คน และคณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ 175 คน ขนาดกลุ่มตัวอย่างถูกคำนวณโดยใช้สูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และระดับความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้จำนวนตัวอย่างทั้งหมด 272

คน โดยการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนในแต่ละคณะได้ ดังนี้ 1) คณะศึกษาศาสตร์ 155 คน 2) คณะศิลป
ศาสตร์ 60 คน และ 3) คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ 57 คน

สูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967) ที่ระดับ ความคลาดเคลื่อนของการสุ่ม
ตัวอย่าง 0.05

$$\begin{aligned} n &= \frac{N}{1+N(e^2)} \\ \text{เมื่อ } n &= \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} \\ N &= \text{ขนาดของประชากร} \\ e &= \text{ระดับความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05} \\ \text{แทนค่า } n &= \frac{850}{1+850(0.05^2)} \\ &= 272 \end{aligned}$$

จากการคำนวณหาตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ได้ จำนวน 272 คน จากนั้นสุ่มตัวอย่าง
จากแต่ละกลุ่มตามสัดส่วนประชากร จำนวน 850 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่าง 272 คน

2. การสร้างเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามออนไลน์
ผ่าน (Google Forms) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยด้วยตนเองโดยอาศัยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่
เกี่ยวข้อง ซึ่งมีทั้งส่วนที่เป็นแบบสอบถามปลายปิด (Close-ended Questionnaire) และ
แบบสอบถามมาตราประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งคำถามออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ ชั้นปี และคณะที่กำลังศึกษาอยู่ โดยเป็นแบบสำรวจรายการ
(Checklist) จำนวน 3 ข้อ

ส่วนที่ 2 แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือการวิจัยในการทบทวน
วรรณกรรม โดยเกณฑ์การให้คะแนนพิจารณาจากคำตอบเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Rating Scale)
ลักษณะ แบบสอบถามเป็นมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งเป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า
(Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ และมีจำนวนแบบสอบถามแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ (Rating
Scale) จำนวน 48 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาภิรัชต์, 2549)

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ท่านเห็นด้วยอย่างยิ่ง
เห็นด้วย	หมายถึง	ท่านเห็นด้วย
ไม่แน่ใจ	หมายถึง	ท่านไม่แน่ใจ
ไม่เห็นด้วย	หมายถึง	ท่านไม่เห็นด้วย
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	หมายถึง	ท่านไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ส่วนที่ 3 การสนับสนุนทางสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือการวิจัยในการทบทวน
วรรณกรรมโดยเกณฑ์การให้คะแนนพิจารณาจากคำตอบเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Rating Scale)

ลักษณะ แบบสอบถามเป็นมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งเป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ และมีจำนวนแบบสอบถามการสนับสนุนทางสังคม (Rating Scale) จำนวน 12 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549)

ได้รับการสนับสนุนมากที่สุด	หมายถึง	ท่านได้รับการสนับสนุนมากที่สุด
ได้รับการสนับสนุนมาก	หมายถึง	ท่านได้รับการสนับสนุนมาก
ได้รับการสนับสนุนปานกลาง	หมายถึง	ท่านได้รับการสนับสนุนปานกลาง
ได้รับการสนับสนุนน้อย	หมายถึง	ท่านได้รับการสนับสนุนน้อย
ไม่ได้รับการสนับสนุน	หมายถึง	ท่านไม่ได้รับการสนับสนุน

ส่วนที่ 4 พฤติกรรมการออกกำลังกาย ซึ่งผู้วิจัยได้พัฒนาเครื่องมือการวิจัยในการทบทวนวรรณกรรม โดยเกณฑ์การให้คะแนนพิจารณาจากคำตอบเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Rating Scale) ลักษณะ แบบสอบถามเป็นมาตรวัดลิเคิร์ต (Likert Scale) ซึ่งเป็นแบบวัดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ และมีจำนวนแบบสอบถามพฤติกรรมการออกกำลังกาย (Rating Scale) จำนวน 16 ข้อ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2549)

มากที่สุด	หมายถึง	ท่านปฏิบัติทุกครั้ง
มาก	หมายถึง	ท่านปฏิบัติเกือบทุกครั้ง
ปานกลาง	หมายถึง	ท่านปฏิบัติเป็นบางครั้ง
น้อย	หมายถึง	ท่านปฏิบัติน้อยครั้ง
น้อยที่สุด	หมายถึง	ท่านไม่ปฏิบัติเลย

ผู้วิจัยได้กำหนดพฤติกรรมออกเป็น 5 ระดับ โดยหาค่าความกว้างอันตรภาคชั้น คือ ความกว้างอันตรภาคชั้น = (คะแนนสูงสุดคะแนนต่ำสุด)/จำนวนชั้น = $(5-1)/5 = 0.8$ โดยพิจารณาเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน ดังนี้โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.80	หมายถึง ระดับพฤติกรรมน้อยมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.81 – 2.60	หมายถึง ระดับพฤติกรรมน้อย
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.61 – 3.40	หมายถึง ระดับพฤติกรรมปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.40 – 4.20	หมายถึง ระดับพฤติกรรมมาก
คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.21 – 5.00	หมายถึง ระดับพฤติกรรมมากที่สุด

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือใช้ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) โดยการทดลองใช้กับกลุ่มนักศึกษาที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ ประจำวิทยาเขตกรุงเทพ เพื่อขอเก็บข้อมูลการวิจัย 2) ชี้แจงจุดประสงค์ของการเก็บข้อมูล รวมทั้งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 3) ผู้วิจัยทำการส่งแบบสอบถามออนไลน์ไปยังนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกรุงเทพ 4) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถามให้ครบตามกลุ่มตัวอย่าง 5) วิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปร

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เพื่อแสดงการกระจายตัวของข้อมูลในด้านต่างๆ เช่น เพศ ชั้นปี และคณะที่สังกัดของนักศึกษา ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อวิเคราะห์ระดับแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคม รวมถึงพฤติกรรมการออกกำลังกาย 2) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ใช้ในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ คือ แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคม กับตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการออกกำลังกาย

ผลการวิจัย

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการออกกำลังกาย แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตกรุงเทพ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 เพศของผู้ตอบแบบสอบถาม

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	188	69.11
หญิง	84	30.88
รวม	272	100.00

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง 272 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายจำนวน 188 คน (ร้อยละ 69.11) และเพศหญิงจำนวน 84 คน (ร้อยละ 30.88)

ตารางที่ 2 ชั้นปีของผู้ตอบแบบสอบถาม

ชั้นปี	ความถี่	ร้อยละ
ปีที่ 1	78	28.67
ปีที่ 2	53	19.48
ปีที่ 3	85	31.25
ปีที่ 4	56	20.58

รวม	272	100.00

จากตารางที่ 2 ชั้นปีของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า นักศึกษาชั้นปีที่ 3 มีจำนวนมากที่สุดคือ 85 คน (ร้อยละ 31.25) ตามด้วยชั้นปีที่ 1, 4 และ 2

ตารางที่ 3 คณะที่กำลังศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม

คณะ	ความถี่	ร้อยละ
คณะศึกษาศาสตร์	155	56.99
คณะศิลปศาสตร์	60	22.06
คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ	57	20.95
รวม	272	100.00

จากตารางที่ 3 คณะที่ศึกษา พบว่า คณะศึกษาศาสตร์มีจำนวนมากที่สุด โดยมีนักศึกษาจำนวน 155 คน (ร้อยละ 56.99) รองลงมาคือ คณะวิทยาศาสตร์การกีฬาและสุขภาพ 57 คน (ร้อยละ 20.95)

ตารางที่ 4 ระดับแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ

ด้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
การรับรู้โอกาสเสี่ยง	4.21	0.78	มากที่สุด
การรับรู้ความรุนแรง	3.18	1.06	มาก
การรับรู้ประโยชน์	3.10	1.10	มาก
การรับรู้อุปสรรค	3.26	0.94	มาก
รวม	3.40	0.75	มาก

จากตารางที่ 4 เมื่อพิจารณาระดับแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ พบว่า นักศึกษามีการรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการขาดการออกกำลังกายสูงสุด ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.78) รองลงมาคือการรับรู้อุปสรรค ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 0.94) และการรับรู้ความรุนแรง ($\bar{X} = 3.18$, S.D. = 1.06) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักในความสำคัญของการดูแลสุขภาพผ่านการออกกำลังกาย และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการขาดการออกกำลังกาย

ตารางที่ 5 ระดับการสนับสนุนทางสังคม

ด้าน	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
ด้านอารมณ์	3.81	0.74	มาก
ด้านการประเมินค่า	3.87	0.75	มาก
ด้านข้อมูลข่าวสาร	3.83	0.80	มาก
ด้านทรัพยากร	3.80	0.83	มาก
รวม	3.82	0.74	มาก

จากตารางที่ 5 เมื่อพิจารณาระดับการสนับสนุนทางสังคม กลุ่มตัวอย่างได้รับการสนับสนุนในทุกด้านในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการประเมินค่า ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.75) และด้านข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.80) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและการสนับสนุนทางอารมณ์จากผู้อื่นมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นพฤติกรรมการออกกำลังกาย

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ การสนับสนุนทางสังคม และพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

	b	S.E.	β	t	Sig.	Zero-order	Tolerance	VIF	R ² Change
Constant	.738	.181	-	4.07	.000				
ความเชื่อด้านสุขภาพ	.131	.047	.130	2.80	.005	.428	.799	1.251	.523
การสนับสนุนทางสังคม	.669	.047	.655	14.30	.005	.723	.799	1.251	.183

R = .732 R² = .536 Adjusted R² = .533 R² Change = 0.536 SEE = .5164

จากตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณพบว่า แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมการออกกำลังกาย โดยการสนับสนุนทางสังคมมีค่าสัมประสิทธิ์สูงสุด ($\beta = 0.655$, Sig. = 0.000) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและสังคมมีผลต่อการออกกำลังกายมากที่สุด รองลงมาคือแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ($\beta = 0.131$, Sig. = 0.005) โดยสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการออกกำลังกายได้ถึงร้อยละ 53.6 ($R^2 = 0.536$) สมการถดถอยที่ได้คือ $y = 0.738 + 0.131X_1 + 0.669X_2$ ซึ่งสามารถแปลได้ว่า ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคมมีบทบาท

สำคัญที่สุดในการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม การออกกำลังกาย และแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพมีบทบาททรงลงมาในการช่วยตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการออกกำลังกาย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การออกกำลังกายแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคม ของนักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขต กรุงเทพฯ ในช่วงสถานการณ์โควิด-19 แสดงให้เห็นว่าทั้งแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมล้วนมีความสำคัญและส่งผลต่อพฤติกรรม การออกกำลังกายอย่างมีนัยสำคัญ

ในด้านแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ นักศึกษามีการรับรู้โอกาสเสี่ยงจากการขาดการออกกำลังกายในระดับสูงสุด ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.78) แสดงถึงความตระหนักของกลุ่มตัวอย่างต่อความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากการไม่ดูแลสุขภาพ เช่น การเสี่ยงต่อการติดเชื้อโควิด-19 และผลกระทบด้านสุขภาพที่ตามมา ส่วนการรับรู้ความรุนแรง ($\bar{X} = 3.18$, S.D. = 1.06) และการรับรู้อุปสรรคในการออกกำลังกาย ($\bar{X} = 3.26$, S.D. = 0.94) อยู่ในระดับมากเช่นกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจถึงความสำคัญของการออกกำลังกาย แต่ยังคงเผชิญกับอุปสรรค เช่น ข้อจำกัดด้านสถานที่และเวลาในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของศุภณัฐ วรินทร์ราชวาท และคณะ ที่ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม การป้องกันภาวะน้ำหนักเกินของนักศึกษาปริญญาตรี พบว่าการรับรู้โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมสุขภาพ เช่น การป้องกันโรคเบาหวาน (ศุภณัฐ วรินทร์ราชวาท และคณะ, 2566) นอกจากนี้ การรับรู้ประโยชน์ของการออกกำลังกาย ($\bar{X} = 3.10$, S.D. = 1.10) อยู่ในระดับมาก ซึ่งชี้ให้เห็นว่านักศึกษาตระหนักถึงข้อดีของการออกกำลังกาย เช่น การเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน การลดความเครียด และการเพิ่มพลังงานระหว่างวัน

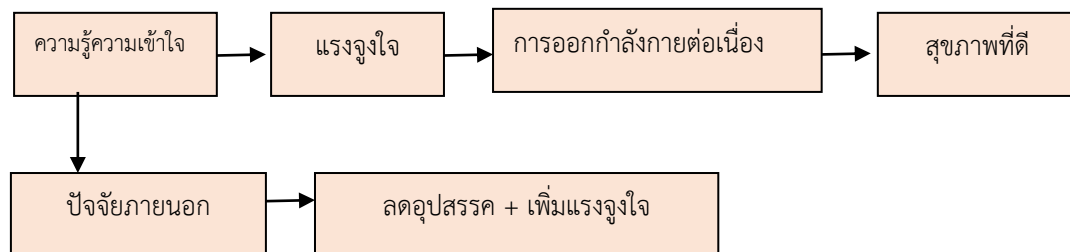
สำหรับการสนับสนุนทางสังคม พบว่านักศึกษามีการสนับสนุนในทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการประเมินค่า ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.75) และด้านข้อมูลข่าวสาร ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.80) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนจากครอบครัว เพื่อน และชุมชน เช่น การให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับวิธีการออกกำลังกาย และการชื่นชมในความพยายามของนักศึกษา มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม การออกกำลังกาย นอกจากนี้ ด้านอารมณ์ ($\bar{X} = 3.81$, S.D. = 0.74) และด้านทรัพยากร ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.83) ยังสะท้อนถึงความจำเป็นของการสนับสนุนในเชิงจิตใจและการจัดหาอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการออกกำลังกายอย่างสะดวก ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้องกับ ปราณม ธีรอด และ ชาญชัย สุขสุวรรณ ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรม การออกกำลังกายของบุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิต พบว่า “แรงสนับสนุนทางสังคมจากบุคคลต่าง ๆ”

มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับพฤติกรรมการออกกำลังกาย ($p < 0.01$) ซึ่งบ่งบอกว่าการได้รับการสนับสนุนเชิงสังคมมีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมนี้ (ปรานม ตีรอต และชาญชัย สุขสุวรรณ, 2564)

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมที่มีผลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกาย ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแสดงให้เห็นว่าการสนับสนุนทางสังคมมีผลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายมากที่สุด ($\beta = 0.655$) รองลงมาคือ แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ ($\beta = 0.131$) โดยตัวแปรทั้งสองสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการออกกำลังกายได้ร้อยละ 53.6 ($R^2 = 0.536$) ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของการสนับสนุนทางสังคม เช่น การสร้างชุมชนออนไลน์เพื่อการออกกำลังกาย การจัดหาอุปกรณ์ที่เหมาะสม และการสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มเป้าหมาย ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Zhang et al. ได้ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมประสิทธิภาพในตนเองและพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักศึกษา พบว่าการสนับสนุนทางสังคมส่งผลต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักศึกษาวิทยาลัย (Zhang et al., 2022)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยผู้วิจัยได้เสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ปัจจัยแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการออกกำลังกาย

จากภาพอธิบายได้ว่า ผลการวิจัยในครั้งนี้ ข้อค้นพบสำคัญคือ การออกกำลังกายในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ไม่เพียงแต่พึ่งพาความรู้ความเข้าใจในประโยชน์ของการออกกำลังกายเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอก เช่น การสนับสนุนจากชุมชนและสังคม ซึ่งช่วยลดอุปสรรคและเพิ่มแรงจูงใจในการดำเนินกิจกรรมสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพและการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการออกกำลังกายของนักศึกษาในช่วงสถานการณ์โควิด-19 อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะการสนับสนุนทางสังคมซึ่งมีบทบาทสูงสุดในการกระตุ้นให้เกิดการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ขณะที่แบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพช่วยสร้างความตระหนักและแรงจูงใจภายในในการดูแลสุขภาพ ผลการวิจัยสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการออกกำลังกายได้ถึงร้อยละ 53.6 สะท้อนถึงความสำคัญของการผสมผสานทั้งปัจจัยภายในและภายนอกในการส่งเสริมพฤติกรรมสุขภาพ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมที่ผสมผสานการสร้างความเชื่อด้านสุขภาพกับการจัดการสนับสนุนทางสังคม จะเป็นกลยุทธ์สำคัญในการส่งเสริมการออกกำลังกายของนักศึกษาและสามารถต่อยอดไปสู่ประชากรกลุ่มอื่นได้ในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1.1 มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกายที่ตอบสนองต่อความต้องการของนักศึกษา เช่น กิจกรรมกลุ่มผ่านช่องทางออนไลน์ และการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการออกกำลังกายที่บ้าน

1.2 ส่งเสริมการสนับสนุนทางสังคม เช่น การสร้างกลุ่มเพื่อนออกกำลังกาย การให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต และการส่งเสริมกิจกรรมที่เน้นการสนับสนุนด้านอารมณ์และข้อมูลข่าวสาร

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 มหาวิทยาลัยควรพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนที่บูรณาการการออกกำลังกายเข้ากับชีวิตประจำวันของนักศึกษา พร้อมทั้งจัดอบรมเจ้าหน้าที่เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.2 ควรมีการจัดตั้งโครงการ “ชุมชนสุขภาพออนไลน์” เพื่อเป็นช่องทางให้คำปรึกษาและส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับนักศึกษาและประชาชนทั่วไป

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

3.1 ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เช่น บทบาทของเทคโนโลยีและแอปพลิเคชันสุขภาพในการส่งเสริมพฤติกรรมการออกกำลังกาย

3.2 ขยายขอบเขตการวิจัยไปยังนักศึกษาในสถาบันอื่น หรือกลุ่มประชากรที่หลากหลาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2565). รายงานสถานการณ์โรคโควิด-19.
<https://ddc.moph.go.th/covid19-dashboard/>
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. (2549). สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท.
- มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ. (2561). ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ พ.ศ. 2561-2565. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ.
- ปรานม ตีรอด และชาญชัย สุขสุวรรณ. (2564). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมการออกกำลังกายของบุคลากรมหาวิทยาลัยรังสิต. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*, 14(2); 133-150.
- ศุภณัช วรินทร์ราวาท และคณะ. (2566). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันภาวะน้ำหนักเกินของนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยบูรพา*, 31(2); 45-60.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2564). การสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของประชากรไทย ปี 2564. <https://nso.go.th>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13. กรุงเทพฯ: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Becker, M. H., & Maiman, L. A. (1974). The health belief model: Origins and correlates in psychological theory. *Health Education Monographs*, 2(4): 328-335.
- House, J. S. (1981). *Work stress and social support*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Taro, Y. (1967). *Statistics: An Introductory Analysis*. New York: Harper & Row.
- Xiong, Y., & Zhang, L. (2025). The role of social support and psychological capital in university students' physical exercise behavior. *PMC*, 25(581): 1-16.
- Zhang, H., et al. (2022). Social support, self-efficacy, and physical exercise behavior of college students in Inner Mongolia: A moderated mediation model. *Frontiers in Psychology*, 13: 1-10.
- Zhou, X., et al. (2024). Cross-lagged analysis of social support, physical activity behavior, and family relationships among university students. *Frontiers in Psychology*, 15: 1-15.

การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

Strategic Management of Primary School Administrators Under the Office of the Basic Education Commission

^{1*}พรเทพ ศรีสุข Pornthep Srisuk

^{2**}พระราชวรญาณเมธี Phrarajavajiranyanamethi

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

^{1,2}Faculty of Education, Mahamakut Buddhist University

*First author, e-mail: tttthep@gmail.com

**Corresponding author, e-mail: Jkit2009@gmail.com

Received August 21, 2025; Revised September 22, 2025; Accepted: March 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาตัวแปรการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) สร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาและ 3) ประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากร ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา 25,039 โรงเรียน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา 379 โรงเรียน โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 คน รวมทั้งหมด 758 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.989 สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ โดยมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01 ผลการวิจัย พบว่า 1) ตัวแปรการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาได้จำนวนตัวแปรทั้งหมด 94 ตัวแปร 2) การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีจำนวนองค์ประกอบทั้งหมด 6 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 14 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 ด้านการวางแผน

เชิงกลยุทธ์ 11 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 3 ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ 9 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 4 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ 12 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วม 6 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 6 ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง 6 ตัวแปร 3) ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน มีความถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 100 มีความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 100 มีความเป็นไปได้ คิดเป็นร้อยละ 100 และมีความเป็นประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100 ผ่านการประเมินและได้รับการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ

คำสำคัญ: การบริหารเชิงกลยุทธ์; การศึกษาขั้นพื้นฐาน; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research article aimed to: 1) study the strategic management variables of school administrators, 2) develop a strategic management model for school administrators, and 3) evaluate the accuracy, appropriateness, feasibility, and usefulness of the strategic management model for school administrators. This study employed a mixed-methods approach. The population consisted of 25,039 primary schools, and the sample included 379 primary schools selected through simple random sampling. Informants comprised one school administrator and one school board member per school, totaling 758 participants. The data collection instrument was a questionnaire on opinions regarding the strategic management of school administrators, using a 5-point Likert scale with a reliability coefficient of 0.989. The data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Exploratory Factor Analysis (EFA), with a statistical significance level of 0.01. The research findings revealed that: 1) there were a total of 94 strategic management variables for school administrators; 2) the strategic management of school administrators consisted of six components, namely: Component 1 – Environmental Analysis with 14 variables, Component 2 – Strategic Planning with 11 variables, Component 3 – Strategic Management with 9 variables, Component 4 – Vision, Mission, and Objectives Formulation with 12 variables, Component 5 – Participation with 6 variables, and Component 6 – Change Management with 6 variables; and 3) the evaluation by 17 experts and scholars indicated 100% accuracy, 100% appropriateness, 100% feasibility, and 100% usefulness. The model was reviewed and endorsed by the experts and scholars.

Keywords: Strategic Management; The Basic Education; School Administrators

บทนำ

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้านอันเป็นผลมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ รวมถึงความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เติบโตอย่างรวดเร็ว อีกทั้งการสื่อสารที่กระจายในลักษณะทั่วถึงและไร้ขอบเขตได้กลายมาเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อระบบการดำเนินงานของประชาคมโลก ทุกประเทศจึงจำเป็นต้องปรับตัวและให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมเพื่อรับมือกับสถานะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะดังกล่าว ภายใต้บริบทนี้ ประเทศไทยได้กำหนดให้การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเป็นประเด็นสำคัญระดับชาติ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งเสริมสร้างความมั่นคง ความมั่งคั่ง และความยั่งยืน พร้อมทั้งมุ่งผลักดันให้ประเทศก้าวเข้าสู่สถานะของประเทศที่พัฒนาแล้ว ตลอดจนเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันบนเวทีนานาชาติ การศึกษาได้รับการพิจารณาให้เป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการผลักดันให้คนไทยมีศักยภาพ ทักษะความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่จำเป็นในการรับมือกับความท้าทายเชิงโครงสร้างจากกระแสโลกาภิวัตน์ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพจึงเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าทั้งในมิติทางเศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างความสามารถเชิงแข่งขันในระดับสากลอย่างยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) คนในสังคมจึงต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะในด้านการศึกษาดังที่กามาต ได้กล่าวถึงแนวโน้มใหม่ของการศึกษาศตวรรษที่ 21 ไว้ว่า เพื่อให้ก้าวสู่ศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้คนในสังคมจะต้องมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking skills) มีทักษะเทคโนโลยี สื่อ และสารสนเทศ (information, media, and technology skills) ในการจัดการศึกษาจะต้องนำเอา ICT มาใช้อย่างกว้างขวาง เนื่องจากเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงนักเรียนจำนวนมากได้อย่างรวดเร็ว (Kamat, 2012)

ธนาชัย สุขวนิช และพรชัย อรัณยทานนท์ (2557) กล่าวถึง การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารจากทุกระดับขององค์กรในการกำหนดและการนำเอากลยุทธ์ไปปฏิบัติ เพื่อให้ได้ผลตามเป้าหมายที่ต้องการโดยอาศัยการวางแผนเชิงกลยุทธ์เข้ามาช่วยการวางแผนเชิงกลยุทธ์เป็นการวางแผนที่มีความสำคัญ เพราะเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสำหรับอนาคตในระยะยาวที่ต้องการและเกี่ยวข้องกับองค์กรทั้งองค์กร โดยรวมผู้บริหารควรทำความเข้าใจหลักเบื้องต้นของการวางแผนเชิงกลยุทธ์ การวางแผนเชิงกลยุทธ์ เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในเป้าหมายระยะยาว การวางแผนเชิงกลยุทธ์ครอบคลุม เรื่องสภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร การวางแผนเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในอนาคต ความยืดหยุ่น ค่านิยม และการเจริญเติบโตขององค์กร ผู้บริหารเชิงกลยุทธ์คือผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้กำหนดเป้าหมายที่ต้องการ

การบริหารเชิงกลยุทธ์ได้กลายเป็นหัวใจสำคัญต่อความสำเร็จ เมื่อองค์กรต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งจากปัจจัยภายนอกและภายในตัวองค์กร ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องพัฒนาวิธีการบริหารที่สามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมและทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ (สุขุม เฉลยทรัพย์, 2560) ตามแนวทางหรือวิธีการแก้ไขวิกฤตในเรื่องคุณภาพการศึกษาโดยรวมนั้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาโรงเรียนโดยตรงก็คือ ผู้บริหารโรงเรียนนั่นเอง ในการปฏิรูประบบการศึกษานั้น ผู้นำเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำพาองค์กรไปสู่เป้าหมาย ซึ่งผู้นำยุคใหม่ที่เน้นการปฏิรูปจึงต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคโลกาภิวัตน์จึงมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ต้องมีความรู้ ความสามารถ มีกลยุทธ์ในการบริหารจัดการ มีวิสัยทัศน์ในการบริหารการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีมนุษยสัมพันธ์ และเป็นที่ยอมรับของผู้เกี่ยวข้องและมีความเป็นประชาธิปไตย และใช้ความรู้ความสามารถของตนให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปสู่การปฏิรูป การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถ บุคลิกลักษณะ และเกิดทักษะการเรียนรู้สำหรับศตวรรษที่ 21

ด้วยเหตุนี้ ในยุคการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จึงควรดำเนินการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เป็นผู้บริหารเชิงกลยุทธ์ที่มีทักษะความรู้ ความสามารถที่จำเป็นสำหรับการบริหารจัดการการศึกษาทั้งในปัจจุบันและอนาคต เป็นการเตรียมความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 เพื่อจะได้ข้อค้นพบซึ่งจะช่วยให้มีแนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐาน และเกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาตัวแปรการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อสร้างรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์ตัวแปรองค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 ศึกษาวิเคราะห์และสรุปวรรณกรรมที่เกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.2 ศึกษาวิเคราะห์ งานวิจัยการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

1.3 สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบ กึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview)

1.4 นำข้อมูลที่ได้มาสรุปและสังเคราะห์ (content synthesis) เป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการสร้างแบบสอบถาม (questionnaire) เกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา

2. สร้างเครื่องมือการวิจัยของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 นำตัวแปรองค์ประกอบของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาเป็นเครื่องมือการวิจัยในลักษณะแบบสอบถาม (opinionnaire)

2.2 ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยประเภทแบบสอบถาม โดยเน้นการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ผ่านดัชนีความสอดคล้องหรือ IOC (index of item - objective congruence) ซึ่งใช้ค่า IOC ที่ผ่านการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยค่าที่ถือว่ายอมรับได้ต้องมีความสอดคล้องมากกว่า 0.5 ขึ้นไป จำนวน 5 คน

2.3 มีการทดลองใช้กับโรงเรียนที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้ โดยเก็บข้อมูลจากจำนวนผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 30 คน จาก 15 โรงเรียน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 1 คนต่อแต่ละโรงเรียน จากนั้นรวบรวมข้อมูลเพื่อวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามหลักการของครอนบาค ผลลัพธ์ที่ได้คือค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.989

2.4 จัดทำแบบสอบถามในรูปแบบที่สมบูรณ์ก่อนนำไปใช้เก็บข้อมูลร่วมกับหน่วยวิเคราะห์ ซึ่งในกรณีนี้คือโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 379 โรงเรียน แบ่งเป็น 6 ภาค คือ โรงเรียนประถมศึกษาภาคเหนือ 63 โรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษาภาคใต้ 63 โรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 64 โรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษาภาคกลาง 63 โรงเรียน

โรงเรียนประถมศึกษาภาคตะวันตก 63 โรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษาภาคตะวันออก 63 โรงเรียน โดยมีผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ประกอบไปด้วย ผู้บริหารโรงเรียน หรือ รักษาการผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 758 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเพื่อการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) มัชฌิมเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.5 การวิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัย โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แล้วนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อรวมกลุ่มตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันไว้ในกลุ่มเดียวกัน วิเคราะห์องค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาวิเคราะห์ ด้วยสถิติทดสอบ Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy and Bartlett's Test การสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Factor Extraction Method : Principal Component Analysis: PCA) และการหมุนแกนด้วยแวนิแม็กซ์ (Varimax Rotation) ซึ่งเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่เข้าอยู่ในองค์ประกอบ พิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalue) ซึ่งมากกว่า 1 และถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นต้องมีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป และอธิบายตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวแปรขึ้นไปตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser) เพื่อให้ได้องค์ประกอบและให้ได้รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. ประเมินรูปแบบเพื่อเป็นการประเมินและรับรองก่อนนำการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ ไปใช้ในสถานการณ์จริงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การศึกษานี้มุ่งเน้นการประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาภายใต้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้วิจัยได้นำแนวทางดังกล่าวมาทดสอบความน่าเชื่อถือในการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสมผ่านกระบวนการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้บริหารจำนวน 17 ท่าน การประเมินครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ ความถูกต้อง (Accuracy Standard), ความเหมาะสม (Propriety Standard), ความเป็นไปได้ (Feasibility Standard) และความเป็นประโยชน์ (Utility Standard) พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะเพื่อพัฒนารูปแบบให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น เพื่อให้เหมาะสมต่อการใช้งานและสามารถตอบโจทย์ความต้องการในบริบทของการศึกษาไทยได้อย่างแท้จริง โดยคัดเลือก

ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและความมีความรู้ความสามารถเชี่ยวชาญการบริหารสถานศึกษาโดยเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.2 การสรุปผลการประเมินการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ โดยนำผลการสรุปการประเมินรูปแบบมาใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข แล้วสรุปข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเป็นรูปแบบที่สมบูรณ์เพื่อสามารถนำไปใช้ประโยชน์ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ ในโอกาสต่อไป

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ (Analysis) ได้จำนวนตัวแปรทั้งสิ้น 210 ตัวแปร ซึ่งตัวแปรที่ได้มาจากการศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด ทฤษฎี ของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศ จำนวน 15 คน และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ จำนวน 7 คน แล้วนำมาสังเคราะห์เอกสาร (Content Synthesis) ได้ตัวแปรทั้งหมด 94 ตัวแปร

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ มีองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) มี 6 องค์ประกอบ 58 ตัวแปร เรียงตามน้ำหนักขององค์ประกอบที่ได้จากมากไปน้อย คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 4) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ 5) ด้านการมีส่วนร่วม และ 6) ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีรายละเอียดของตัวแปรในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

2.1 องค์ประกอบที่ 1 ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 14 ตัวแปร คือ 1) ผู้บริหารวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ผลผลิตหลัก เช่น ผลการเรียนรู้คุณลักษณะนักเรียน การให้บริหารในด้านปริมาณและคุณภาพในรอบปีการศึกษาที่ผ่านมา 2) ผู้บริหารประเมินสภาพอนาคตของสภาวะแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อสถานศึกษา 3) ผู้บริหารวิเคราะห์และทบทวนภารกิจ อำนาจหน้าที่ของสถานศึกษาว่า มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทและสภาวะแวดล้อมในอนาคตเพียงใด 4) ผู้บริหารนำผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกมากำหนดเป็นภาพของสถานศึกษาในปัจจุบันว่าจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในการดำเนินการจัดการศึกษาอย่างไร 5) ผู้บริหารวิเคราะห์ด้านบุคลากร ได้แก่ ปริมาณและคุณภาพของบุคลากรในสถานศึกษา 6) ผู้บริหารศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการดำเนินงานของสถานศึกษา (ปัจจัยภายใน) ด้านโครงสร้างและนโยบายผลผลิตและบริการ บุคลากร ประสิทธิภาพทางการเงิน วัสดุ ทรัพยากร และการบริหารจัดการ 7) ผู้บริหารวิเคราะห์ประเมินปัจจัยภายนอกแต่ละประเด็นว่า เป็นโอกาสหรืออุปสรรคต่อการ

ดำเนินงานของสถานศึกษา 8) ผู้บริหารวิเคราะห์ประเมินปัจจัยภายในแต่ละด้านว่าเป็นจุดแข็ง (ผลสำเร็จ) ของสถานศึกษา 9) ผู้บริหารวิเคราะห์ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของบุคลากรในสถานศึกษา การมอบอำนาจ การกระจายอำนาจในการบริหารจัดการของสถานศึกษาและการประชาสัมพันธ์ 10) ผู้บริหารได้กำหนดความคาดหวังในอนาคตไว้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งถ่ายทอดเป็นวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา โดยใช้ข้อมูลย้อนอดีตและมองปัจจุบัน ทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและภายใน 11) ผู้บริหารนำประเด็นที่วิเคราะห์แล้วมาจัดเรียงและแยกเป็น ด้านโอกาสและอุปสรรค ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา 12) ผู้บริหารวิเคราะห์ภารกิจที่สถานศึกษาต้องปฏิบัติ แล้วจัดเรียงลำดับความสำคัญ 13) ผู้บริหารศึกษากฎหมาย นโยบาย รวมทั้งความคาดหวังของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา และ 14) ผู้บริหารสำรวจแนวคิดและการปฏิบัติของหน่วยงาน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อการวางแผนกลยุทธ์

2.2 องค์ประกอบที่ 2 ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 11 ตัวแปร คือ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามและประเมินกลยุทธ์ของสถานศึกษา 2) การวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อค้นหาสาเหตุที่นำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลว 3) การติดตามกระบวนการปฏิบัติงาน เพื่อหาทางแก้ปัญหาที่อาจเป็นอุปสรรคต่อความสำเร็จ 4) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อพัฒนากระบวนการทำงานให้สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ 5) การกำหนดผู้รับผิดชอบในการกำกับ ติดตาม และประเมินผล 6) การประเมินผลผลิตที่ได้จากกิจกรรมก่อให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าประสงค์ของหน่วยงานหรือไม่ 7) การนำผลการปฏิบัติงานและผลการกำกับ ติดตาม เปรียบเทียบกับเป้าหมายทบทวนปรับปรุงเพิ่มกลยุทธ์ 8) บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้ง และตระหนักถึงความสำคัญของการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง 9) การรายงานผลให้ครูผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานต้นสังกัด และสาธารณชนได้ทราบ 10) การปฏิบัติงานมุ่งสู่ประสิทธิภาพ คุณภาพ นวัตกรรมและความพึงพอใจของผู้ปกครอง และ 11) การจัดทำสรุปผลการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ

2.3 องค์ประกอบที่ 3 ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 9 ตัวแปร คือ 1) การประมาณการค่าใช้จ่ายตามแผนงาน/โครงการ เพื่อกำหนดกรอบวงเงินรายจ่ายสถานศึกษา 2) การจัดลำดับความสำคัญของกลยุทธ์เพื่อปรับลดเป้าหมายกิจกรรมตามกรอบวงเงิน 3) การพิจารณาเลือกใช้กลยุทธ์ที่มีการจัดลำดับความสำคัญนั้น จำเป็นต้องนำมาปรับปรุงสู่การดำเนินการในรูปแบบของงาน โครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อย่างมีระบบ 4) การสร้างความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของผู้มีส่วนร่วมของสถานศึกษา 5) การจัดเตรียมข้อมูลสารสนเทศที่เป็นปัจจุบันถูกต้อง ชัดเจน และครอบคลุมภารกิจของสถานศึกษา 6) การระดมทรัพยากรจากภายนอก เพื่อนำกลยุทธ์ที่สำคัญที่ส่งผลต่อเป้าหมายองค์กรสู่การปฏิบัติ 7) การประมาณการรายได้จากงบประมาณรายหัวนักเรียน/เงินนอกงบประมาณ 8) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้มีส่วนร่วมระดมความคิดในการดำเนินงานตามกลยุทธ์

ของสถานศึกษาและ 9) บุคลากรมีความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดความสำเร็จของงาน/โครงการ

2.4 องค์ประกอบที่ 4 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ ประกอบด้วย 12 ตัวแปร คือ 1) การกำหนดเป้าประสงค์ความคาดหวังหรือผลการดำเนินงานที่ต้องการบรรลุสอดคล้องกับ พันธกิจ 2) การระบุสิ่งที่ต้องดำเนินการนั้น เชื่อมโยงกับเป้าหมายหรือความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้น จากการดำเนินงานตามแผนกลยุทธ์ แล้วกำหนดเป็นข้อผูกพันในเชิงสร้างแรงจูงใจ 3) การกำหนด (พันธกิจ) บทบาทหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ไว้ชัดเจน 4) การมีพันธกิจที่กำหนดบ่งบอกหน้าที่ที่ต้องดำเนินการ เพื่อให้เกิด ผลผลิตตามกฎหมายและตามนโยบาย 5) วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ของสถานศึกษามีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน 6) การตั้งเป้าหมายเชิงผลผลิตหลักให้มีความสอดคล้องกับนโยบายและวัตถุประสงค์ขององค์กรต้นสังกัด ควรดำเนินการโดยพิจารณาไปพร้อมกับข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งครอบคลุมทั้งในด้านปริมาณ คุณภาพ ระยะเวลา และต้นทุนที่เกี่ยวข้อง 7) การใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์โอกาส อุปสรรค จุดแข็งและจุดอ่อน เพื่อประเมินสถานภาพของสถานศึกษา โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis 8) ความรู้ความเข้าใจในการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ ผลผลิตหลักของสถานศึกษา 9) การเชื่อมโยงข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การประเมินสถานภาพของสถานศึกษา เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ 10) การใช้ข้อมูลสารสนเทศผลการดำเนินงานเพื่อกำหนดเป้าหมายที่ท้าทาย ผลักดันให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง 11) การวางแผนเป้าหมายผลสัมฤทธิ์หลักในแต่ละปีตลอดระยะเวลา 5 ปี มีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ที่กำหนดโดยสถานศึกษา และ 12) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการกำหนด กลยุทธ์ของสถานศึกษา

2.5 องค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 6 ตัวแปร คือ 1) การวางแผนการบริหารงานอย่างเป็นขั้นตอน 2) การส่งเสริมให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง 3) การสร้างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงานแก่ผู้ร่วมงาน 4) การจัดคนเหมาะสมกับงานตามความสามารถ 5) การส่งเสริมการทำงานอย่างมีความสุขให้แก่ผู้ร่วมงานและ 6) การกำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ในการทำงานตามกระบวนการประเมินผล

2.6 องค์ประกอบที่ 6 ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 6 ตัวแปร คือ 1) การระบุภาพความสำเร็จที่ต้องการ ซึ่งเป็นทางเลือกที่ถูกเลือกในลักษณะของการประมาณการที่คาดว่าจะต้องเกิดขึ้นในอนาคต 2) การกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน โดยพิจารณาจากผลการวิเคราะห์สถานภาพสถานศึกษา 3) การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะและกำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในแต่ละด้าน 4) การสื่อสารให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้าใจเป้าหมายของกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ 5) การวิเคราะห์ทางเลือกแต่ละทางอย่างรอบคอบก่อนตัดสินใจเลือกแนวทางที่

เหมาะสม และ 6) การนำวิสัยทัศน์ที่กำหนดไปสู่การปฏิบัติ ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลง

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า จากการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ โดยใช้แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ จำนวน 17 คน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันทั้งหมด 17 คน โดยมีความเห็นว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 4) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ 5) ด้านการมีส่วนร่วม 6) ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง เป็นรูปแบบที่มีความถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 100 ความเหมาะสม คิดเป็น ร้อยละ 100 ความเป็นไปได้ คิดเป็นร้อยละ 100 และความมีประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100 โดยภาพรวมการประเมินรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ เป็นรูปแบบที่ผ่านการประเมินและได้รับการรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ ดังตารางด้านล่างนี้

องค์ประกอบของ รูปแบบ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ								ค่าเฉลี่ย ร้อยละ
	ความถูกต้อง		ความ เหมาะสม		ความเป็นไป ได้		นำไปใช้ ประโยชน์		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	
1. ด้านการ วิเคราะห์ สภาพแวดล้อม	17	100	17	100	17	100	17	100	100
2. ด้านการ วางแผนเชิงกลยุทธ์	17	100	17	100	17	100	17	100	100
3. ด้านการบริหาร เชิงกลยุทธ์	17	100	17	100	17	100	17	100	100
4. ด้านการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ และ เป้าประสงค์	17	100	17	100	17	100	17	100	100
5. ด้านการมีส่วน	17	100	17	100	17	100	17	100	100

องค์ประกอบของ รูปแบบ	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ								ค่าเฉลี่ย ร้อยละ
	ความถูกต้อง		ความ เหมาะสม		ความเป็นไป ได้		นำไปใช้ ประโยชน์		
	จำนวน	ร้อย ละ	จำนวน	ร้อย ละ	จำนวน	ร้อย ละ	จำนวน	ร้อย ละ	
รวม									
6. ด้านการบริหาร การเปลี่ยนแปลง	17	100	17	100	17	100	17	100	100
ค่าเฉลี่ยร้อยละ	17	100	17	100	17	100	17	100	100

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีประเด็นที่จะนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ตัวแปรการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ไปศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา แล้วนำมาสังเคราะห์เอกสาร (Content Synthesis) ได้นำตัวแปรในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน สรุปผลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์ มาวิเคราะห์ (Analysis) ได้จำนวนตัวแปรทั้งหมด 94 ตัวแปร

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า องค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา จากผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่า องค์ประกอบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา มี 6 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบที่ 1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม องค์ประกอบที่ 2 การวางแผนเชิงกลยุทธ์ องค์ประกอบที่ 3 การบริหารเชิงกลยุทธ์ องค์ประกอบที่ 4 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ องค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วม องค์ประกอบที่ 6 ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง อันเนื่องมาจากการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของจักรพงศ์ มัตสยะวนิชกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า ด้านการบริหารจัดการสถานศึกษาประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ ประกอบด้วย 1) การกำหนดเป้าหมาย 2) การวางแผน 3) การกำหนดนโยบาย 4) วิสัยทัศน์ 5) พันธกิจ 6) เป้าหมายของหน่วยงานที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ คุณธรรม

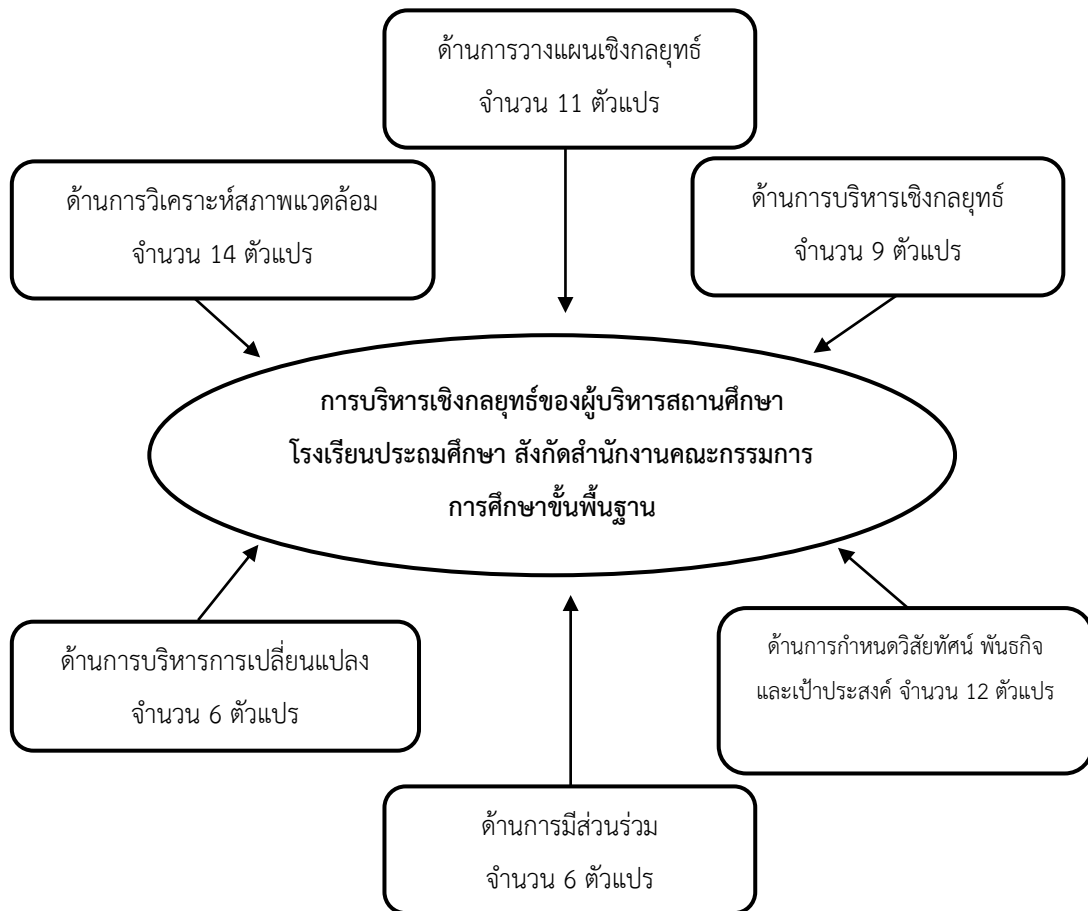
จริยธรรมและ 7) มีค่านิยมที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ในการจัดการต้องมีความยืดหยุ่นในการจัดการกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง การวางกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาสอดคล้องกับนโยบาย และสามารถปฏิบัติได้จริง (จักรพงศ์ มัตสยะวนิชกุล, 2561) ข้อค้นพบที่ได้เหมือนกับผู้วิจัย คือ การกำหนดเป้าหมาย การวางแผน การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และสอดคล้องกับการศึกษาของ สลิลรัตน์ พลอยประดับ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษาในเขตภาคตะวันออก ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ มี 4 กลยุทธ์ 8 องค์ประกอบ คือ กลยุทธ์ที่ 1 การนำองค์กร มี 2 องค์ประกอบ คือ 1) ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง 2) การวางแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ที่ 2 การบริหารทรัพยากรมนุษย์มี 2 องค์ประกอบ คือ 1) แรงจูงใจในงาน กลยุทธ์ที่ 3 การจัดการความรู้ มี 2 องค์ประกอบ คือ 1) องค์การแห่งการเรียนรู้กลยุทธ์ที่ 4 องค์การคุณภาพ มี 2 องค์ประกอบ คือ 1) คุณภาพวิชาการ 2) โรงเรียนมาตรฐานสากล (สลิลรัตน์ พลอยประดับ, 2561) ข้อค้นพบที่ได้เหมือนกับผู้วิจัย คือ การบริหารการเปลี่ยนแปลง การวางแผนกลยุทธ์ จากงานวิจัยทั้ง 2 เรื่อง แสดงให้เห็นว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสอดคล้องกัน โดยส่วนใหญ่ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การวางแผนเชิงกลยุทธ์ การบริหารเชิงกลยุทธ์ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ การมีส่วนร่วม และการบริหารการเปลี่ยนแปลง

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ จากผลการศึกษาพบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ จำนวน 17 คน มีความคิดเห็นว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ มีความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ ทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 4) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ 5) ด้านการมีส่วนร่วม 6) ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้เพราะผลการประเมินซึ่งใช้หลักเกณฑ์การตัดสินระดับคุณภาพของการประเมินของสำนักงานมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือ สมศ. โดยใช้เกณฑ์รับรองใน 5 ระดับ คือ ดีเยี่ยม ดีมาก ดี พอใช้ ปรับปรุง โดยใช้เกณฑ์การรับรองในระดับดีขึ้นไป คือ ตั้งแต่ 75 ขึ้นไปจะถือว่ารับรองหรือผ่านเกณฑ์การประเมินในแต่ละทุกองค์ประกอบ คือ 1) ด้านความถูกต้อง (Accuracy) 2) ด้านความเหมาะสม (Propriety) 3) ด้านความเป็นไปได้ (Sensibility) และ 4) ด้านความมีประโยชน์ (Utility) สอดงานวิจัยของพระมหาพิระพล ฐานจาโร (นาคะจักรวาล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับคนพิการในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ” ผลการวิจัยพบว่า การประเมินและรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน พบว่า มีการประเมินในด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.27 ($X = 4.27$) อยู่

ในระดับมาก จึงสรุปได้ว่าผ่านเกณฑ์การประเมินและรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ (พระมหาพิระพล ฐานจาโร (นาคะจักรวาล), 2563) ข้อค้นพบที่ได้เหมือนกับผู้วิจัย คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด และสอดคล้องกับงานวิจัยของศิวพร นววงศานันต์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการประเมินและรับรองจากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบลที่ประกอบด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ มีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย (ศิวพร นววงศานันต์, 2565) ข้อค้นพบที่ได้เหมือนกับผู้วิจัย คือ ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด จากงานวิจัยทั้ง 2 เรื่อง แสดงให้เห็นว่าการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และควมมีประโยชน์ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษามีความสอดคล้องกับงานวิจัย

องค์ความรู้ใหม่

การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ มีองค์ประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) มี 6 องค์ประกอบ 58 ตัวแปร เรียงตามน้ำหนักขององค์ประกอบที่ได้จากมากไปน้อย คือ 1) องค์ประกอบที่ 1 ด้านการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม ประกอบด้วย 14 ตัวแปร 2) องค์ประกอบที่ 2 ด้านการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 11 ตัวแปร 3) องค์ประกอบที่ 3 ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย 9 ตัวแปร 4) องค์ประกอบที่ 4 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ ประกอบด้วย 12 ตัวแปร 5) องค์ประกอบที่ 5 ด้านการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 6 ตัวแปร และ 6) องค์ประกอบที่ 6 ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 6 ตัวแปร ผู้วิจัยขอเสนอเป็นแผนภาพของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ฯ

บทสรุป

จากการตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความมีประโยชน์ของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ฯ จำนวน 17 คน พบว่า ผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นสอดคล้องกันทั้งหมด 17 คน โดยมีความเห็นว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาฯ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การบริหารเชิงกลยุทธ์ 4) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์ 5) ด้านการมีส่วนร่วม 6) ด้านการบริหารการเปลี่ยนแปลง เป็นรูปแบบที่มีความถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 100 ความเหมาะสม คิดเป็น ร้อยละ 100 ความเป็นไปได้ คิดเป็นร้อยละ 100 และ ความมีประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 100

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่องการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผู้บริหารโรงเรียนระดับประถมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนไปปรับใช้ในการบริหารจัดการโรงเรียนทั้งในโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดเดียวกันและโรงเรียนประถมศึกษาที่เกี่ยวข้อง เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งสร้างผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการนำหลักธรรมอื่นๆ มาใช้ในการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา
2. ควรมีการวิจัยการศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษาที่ใช้การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จักรพงษ์ มัตสยะวนิชกุล. (2561). กลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 10(2): 346-359.
- ธนาชัย สุขวณิช และพรชัย อรัณยกันนธ์. (2557). การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ: ทริปเพิ้ล เอ็ดดูเคชั่น.
- พระมหาพิระพล ฐานจาโร (นาคะจักรวาล). (2563). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับคนพิการในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุฎิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ศิวพร นววงศานันต์. (2565). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นเลิศสำหรับโรงเรียนคุณภาพประจำตำบล สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุฎิบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สลิลรัตน์ พลอยประดับ. (2561). รูปแบบการบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันของโรงเรียนเอกชนระดับมัธยมศึกษาในเขตภาคตะวันออก. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). สมรรถนะการศึกษาไทยในเวทีสากล ปี 2562 (IMD 2019). นนทบุรี: 21 เซ็นจูรี่.

สุขุม เฉลยทรัพย์. (2560). การบริหารสถานศึกษาเชิงกลยุทธ์. เอกสารในการอบรมหลักสูตรพัฒนาข้าราชการครูก่อนแต่งตั้งให้มีและเลื่อนวิทยฐานะผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการชำนาญการพิเศษ (ระยะที่ 52) ณ ห้อง 203 อาคาร ดร.ศิโรจน์ ผลพันธิน (น. 1). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.

Kamat. (2012). *New Trends in Education for 21st Century*.

<http://aview.in/allevtsinew-trends-in-education-for-21-century.php>.

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การใน
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
Creative Leadership of Administrators Affecting Organizational
Climate in Schools Under the Bangkok Primary Educational
Service Area Office

^{1*}ชุติมันต์ หมื่นไธสง Chutiman Muenhong

^{2**}อุไรรัตน์ แยมชุตี Urairat Yamchuti

^{3***}วิเชียร อินทรสัมพันธ์ Wichian Intarasompun

^{1,2}บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธนบุรี

^{1,2}Graduate School, Thonburi University

³คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

³Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

*First author, e-mail: foamkeai@gmail.com

Corresponding author, e-mail: **gs@thonburi-u.ac.th ***wichian.in@bsru.ac.th

Received September 25, 2025; Revised October 5, 2025; Accepted: March 24, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาและ 3) วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้ใช้รูปแบบวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2567 จำนวน 306 คน โดยเทียบกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของเครจซีและมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ด้วยการหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียด พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในงาน รองลงมาคือ ด้านบุคลิกภาพ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความรู้ 2) ระดับบรรยากาศองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ความรู้สึกผูกพัน อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ การชื่นชม และการสนับสนุน อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โครงสร้างองค์กรและ 3) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การของสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารด้านบุคลิกภาพ และด้านความสามารถทางปัญญา สามารถพยากรณ์บรรยากาศองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 48.40

คำสำคัญ: บรรยากาศองค์การสถานศึกษา; ผู้บริหาร; ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

Abstract

The objectives of this research were to (1) study the level of creative leadership of administrators, (2) study the level of organizational climate, and (3) examine the creative leadership of administrators that affects the organizational climate in schools under the Bangkok Primary Educational Service Area Office. This research uses a quantitative research design. The sample consisted of administrators and teachers in schools under the Bangkok Primary Educational Service Area Office in the academic year 2024, totaling 306 participants. Compared to the sample size determination table of Krejcie and Morgan, the instrument used was a questionnaire. Data were analyzed using statistical software to calculate frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The findings revealed that (1) the overall creative leadership of administrators in schools under the Bangkok Primary Educational Service Area Office was at a high level. In detail, the highest mean score was in commitment and driving force at work, followed by personality. The lowest mean score was in knowledge. (2) The overall organizational climate of schools under the Bangkok Primary Educational Service Area Office was at the highest level. In detail, the highest mean score was in the sense of belonging, followed by appreciation and support. The lowest mean score was in organizational structure. and (3) Creative leadership of administrators significantly affected the

organizational climate of schools under the Bangkok Primary Educational Service Area Office at the .01 statistical level, which Creative leadership of administrators in personality aspect and Intelligent ability aspect can predict climate in schools under the Bangkok Primary Educational Service Area Office by 48.40 percentage.

Keywords: Organizational Climate; Administrators; Creative Leadership

บทนำ

ในปัจจุบันโลกเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และเทคโนโลยี ซึ่งก่อให้เกิดความท้าทายใหม่ๆ ต่อการบริหารองค์กร (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2552) องค์กรต่างๆ จึงจำเป็นต้องมีผู้นำที่มีศักยภาพสูงและคุณลักษณะที่เหมาะสมเพื่อขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ การศึกษาไทยเองก็กำลังอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ได้เน้นการสร้างผู้นำที่เข้มแข็งและมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากร ทักษะในศตวรรษที่ 21 และแรงกดดันจากสังคมโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้นำจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างพลังขับเคลื่อนการศึกษาและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสร้างบรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรและการพัฒนาผู้เรียน (Gibson et al., 1997)

งานวิชาการจำนวนมากได้ชี้ให้เห็นว่าบรรยากาศองค์การมีอิทธิพลต่อคุณภาพการทำงานและผลสัมฤทธิ์ของสถานศึกษา (Fox, 1973) การสร้างบรรยากาศที่ดีช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจ ความพึงพอใจ และความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กร ในบริบทของการศึกษา ภาวะผู้นำจึงเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการก่อรูปบรรยากาศองค์การ ทั้งนี้รูปแบบภาวะผู้นำในยุคปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป โดยหนึ่งในลักษณะสำคัญคือ “ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์” การเปลี่ยนแปลง และการแข่งขันที่เกิดขึ้นในสถานการณ์สภาพแวดล้อมที่มีความสลับซับซ้อนและไร้ทิศทาง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะเป็นสิ่งที่สร้างความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเห็นได้ว่าผู้นำหรือผู้บริหารเป็นบุคคลหลักที่จะต้องรับผิดชอบต่อบรรยากาศที่เกิดขึ้น ซึ่งสะท้อนถึงการใช้ความคิดริเริ่ม การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการสร้างแรงบันดาลใจแก่บุคลากร (จิระภา ทอนศรี และคณะ, 2567; เขียวรัตน์ ทองมี และคณะ, 2567) ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ยังเป็นแนวคิดที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนองค์กรให้ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนและแข่งขันสูงในศตวรรษที่ 21 (สุนิสา วังทอง และคณะ, 2567)

สำหรับการสร้างบรรยากาศที่ดีในองค์กรในปัจจุบัน และอนาคตนั้นเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากสังคมและเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน ทำให้ผู้บริหารต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการบริหารจัดการเพื่อให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์จึง

กลายเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับผู้ผู้นำในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่ไร้ทิศทางและสร้างความแตกต่างให้กับองค์กร โดยผู้นำหรือผู้บริหารมีบทบาทหลักในการรับผิดชอบต่อบรรยากาศขององค์กร ดังนั้นภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อการสร้างบรรยากาศที่ดีภายในองค์กร ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีสถานศึกษาในสังกัด 37 แห่ง ครอบคลุมระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น โดยโรงเรียนในพื้นที่ดังกล่าวมีความหลากหลายทางสังคมและมีความแตกต่างกันทั้งด้านขนาดและบริบทการบริหารจัดการ แต่ละโรงเรียนยังเผชิญกับปัญหาท้าทายใหม่ๆ เช่น ภัยคุกคาม 9 ด้าน ทั้งยาเสพติด ความรุนแรง ภัยพิบัติ โรคอุบัติใหม่ การค้ามนุษย์ และอาชญากรรมไซเบอร์ ซึ่งล้วนส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, 2567) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำที่สามารถสร้างบรรยากาศองค์การที่ดีเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือของครูและบุคลากร รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทั้งด้านวิชาการและคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับยุคสมัย

จากบริบทและความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยที่มีผลโดยตรงต่อการสร้างบรรยากาศองค์การที่ดี ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการปฏิบัติงานและการพัฒนาผู้เรียนในสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้จึงมีความสำคัญในการสะท้อนมุมมองของผู้บริหารและครูต่อภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยคาดหวังว่าจะได้ข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีศักยภาพมากขึ้น สามารถบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างบรรยากาศที่เอื้อหนุนต่อการเรียนรู้และการพัฒนาทั้งครู บุคลากร และผู้เรียน อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพการศึกษาและความเข้มแข็งของระบบการศึกษาไทยในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาระดับบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
3. เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง มีดังนี้

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย ผู้บริหาร 85 คน และครู 1,100 คน รวม 1,185 คน (ข้อมูล วันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2566 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร)

1.2 กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร 50 คน และครู 256 คน รวม 306 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบชั้นกระจายตามขนาดของโรงเรียน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎี ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มี 3 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และตำแหน่ง มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยกำหนดระดับของแบบสอบถามตามแนวทางการสร้างเครื่องมือของลิเคิร์ต (Likert's five Rating Scale) มีความหมาย ดังนี้

- 5 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก
- 3 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง
- 2 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อย
- 1 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา เป็นการสอบถามเกี่ยวกับบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร มีลักษณะเป็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยระดับของแบบสอบถามตามแนวทางการสร้างเครื่องมือ ของลิเคิร์ต (Likert's five Rating Scale) มีความหมาย ดังนี้

- 5 หมายถึง บรรยากาศองค์การในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด
- 4 หมายถึง บรรยากาศองค์การในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง บรรยายการองค์การในสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง บรรยายการองค์การในสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง บรรยายการองค์การในสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยในครั้งนี้ ทั้งหมด 7 ขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

2. สร้างแบบสอบถามตามลักษณะของตัวแปรที่ต้องการศึกษาแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

3. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาและนำไปตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้ง

4. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่าข้อความในแบบสอบถามเป็นข้อคำถามที่ตรงตามสิ่งที่ต้องการศึกษา ถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบแนวคิดที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ และกำหนดไว้เป็นนิยามศัพท์เฉพาะหรือไม่ เพื่อทดสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

5. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง (Validity) ความถูกต้องของเนื้อหา (Content) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มาวิเคราะห์หาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) หรือค่าดัชนีความสอดคล้อง โดยได้ค่าตามความสอดคล้อง ได้ค่าเท่ากับ 1.00

6. นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try – out) กับผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด เพื่อมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha Coefficient) ซึ่งมีเกณฑ์การตัดสินค่าความเชื่อมั่น ถ้ามีค่า 0.70 ขึ้นไป แสดงว่า แบบสอบถามนั้นถือว่าใช้ได้ ได้ค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ เท่ากับ .956 ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา เท่ากับ .926 และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดเท่ากับ .960

7. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดเพื่อนำผลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยต่อไป

4. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) ขอนหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย 2) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปให้กับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร แต่ละแห่งด้วยตนเอง 3) ดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง 4) เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืน จึงตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล 5) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะดำเนินการเลือกแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วน มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยค่าสถิติ ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1) แบบสอบถามตอนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) โดยการคำนวณหาความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

2) แบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และแปลความหมายตามเกณฑ์ขอบเขตของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2556) ดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.50 – 4.49 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก
- 2.50 – 3.49 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับปานกลาง
- 1.50 – 2.49 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อย
- 1.00 – 1.49 หมายถึง ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์อยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) แบบสอบถามตอนที่ 3 วิเคราะห์บรรยากาศองค์การในสถานศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และแปลความหมายตามเกณฑ์ขอบเขตของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2556) ดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง บรรยากาศองค์การในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.50 – 4.49 หมายถึง บรรยากาศองค์การในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก
- 2.50 – 3.49 หมายถึง บรรยากาศองค์การในสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.50 – 2.49 หมายถึง บรรยากาศองค์การในสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อย
- 1.00 – 1.49 หมายถึง บรรยากาศองค์การในสถานศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

4) การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารส่งผลกระทบต่อบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ผลการวิเคราะห์ดังรายละเอียดตามตาราง 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

(n=306)

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ความรู้	4.40	0.69	มาก
2. ความสามารถทางปัญญา	4.40	0.68	มาก
3. บุคลิกภาพ	4.43	0.68	มาก
4. ความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในงาน	4.46	0.65	มาก
รวม	4.42	0.67	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.65) รองลงมาได้แก่ ด้านบุคลิกภาพ ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.68) ความสามารถทางปัญญา ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.68) ส่วนด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.69)

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิเคราะห์บรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร แสดงผลดังตาราง 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

(n=306)

บรรยากาศองค์การในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. โครงสร้างองค์กร	4.46	0.61	มาก

2. การตั้งมาตรฐานในการทำงาน	4.53	0.57	มากที่สุด
3. ความรับผิดชอบในการทำงาน	4.50	0.59	มากที่สุด
4. การชื่นชม	4.54	0.62	มากที่สุด
5. การสนับสนุน	4.54	0.62	มากที่สุด
6. ความรู้สึกผูกพัน	4.57	0.61	มากที่สุด
รวม	4.52	0.61	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.52$, S.D. = 0.61) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความรู้สึกผูกพัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.57$, S.D. = 0.61) รองลงมาได้แก่ ด้านการชื่นชม ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.62) ด้านการสนับสนุน ($\bar{x} = 4.54$, S.D. = 0.62) ด้านการตั้งมาตรฐานในการทำงาน ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.57) และด้านความรับผิดชอบในการทำงาน ($\bar{x} = 4.50$, S.D. = 0.59) ส่วนด้านโครงสร้างองค์กร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{x} = 4.46$, S.D. = 0.61)

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร แสดงผลดังตาราง 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

(n=306)

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. ด้านบุคลิกภาพ X_3	1.721	.378	4.895	.000**
2. ด้านความสามารถทางปัญญา X_2	1.601	.347	4.495	.000**
3. ค่าคงที่ (Constant)	62.419	-	14.234	.000**
R = .670 $R^2 = .484$ $R^2_{adj} = .480$ F = 20.206,				
df1 = 1 df2 = .283 Sig. < .000 SE _{est.} = 4.385 a = 62.419				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรอิสระทั้งหมดของงานวิจัย ด้านบุคลิกภาพ และด้านความสามารถทางปัญญา สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรบรรยากาศองค์การของสถานศึกษาได้ร้อยละ 48.40 ($R^2 =$

.484) เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ที่มีค่าเท่ากับ 4.385 ($SE_{est} = 4.385$) พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรบรรยากาศองค์กรของสถานศึกษา ได้ถึงร้อยละ 48.00 ($R^2_{adj} = 480$) ส่วนอีกร้อยละ 52.00 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่นำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายสูงสุด คือ ด้านบุคลิกภาพ ($\beta = .378$) รองลงมา ได้แก่ ด้านความสามารถทางปัญญา ($\beta = .347$) ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถเขียนเป็นสมการทำนายในรูปของคะแนนดิบและสมการในรูปคะแนนมาตรฐานได้

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีความมุ่งมั่นและใช้พลังขับเคลื่อนอย่างสร้างสรรค์ในการพัฒนาสถานศึกษา มีความเชื่อมั่นและยึดมั่นในเป้าหมายการพัฒนาสถานศึกษาอย่างจริงจัง ปฏิบัติงานตามค่านิยมและวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาอย่างสม่ำเสมอ และมีความทุ่มเทและปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อองค์กร และสอดคล้องกับงานวิจัยของบังอร แสงวิโรจน์ฤทธิ ได้วิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สัมพันธ์กับบรรยากาศองค์กรโรงเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเอกชนในอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี พบว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (บังอร แสงวิโรจน์ฤทธิ, 2564) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรทางการศึกษา ผลการวิจัยที่สอดคล้องกับงานวิจัยอื่นๆ ยังชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ส่งผลต่อบรรยากาศองค์กรและคุณภาพการศึกษา อย่างไรก็ตาม ยังมีโอกาสในการพัฒนาให้ดีขึ้นไปสู่ระดับมากที่สุด โดยควรส่งเสริมด้านอื่นๆ เช่น การสร้างนวัตกรรม การกล้าเสี่ยง และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากร เพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำพาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศทางการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การวิเคราะห์บรรยากาศองค์กรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรยากาศองค์กรในการปฏิบัติงานมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะเป็นกระตุ้นให้บุคลากร ปฏิบัติงานได้ดีขึ้น หากบรรยากาศองค์กรดี เอื้อต่อการปฏิบัติงาน ก็จะส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างราบรื่น ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และทุกคนในองค์กรมีความสุข จึงทำให้บรรยากาศองค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา ภิรมย์ชม ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิง

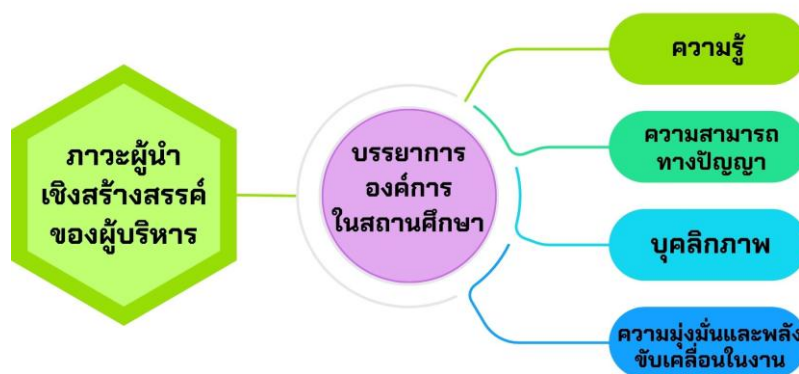
สร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครพนม เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ความรู้สึกผูกพันในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (สุพัตรา ภิรมย์ชม, 2565) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าบรรยากาศองค์การที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมประสิทธิภาพการทำงานและความสุขของบุคลากรในสถานศึกษา มีการบริหารจัดการที่ดี สร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคลากร บรรยากาศองค์การที่ดีจะกระตุ้นแรงจูงใจและส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร ทั้งนี้ งานวิจัยที่สอดคล้องยังชี้ให้เห็นความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับบรรยากาศองค์การ แสดงว่าการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารจะส่งผลต่อการสร้างบรรยากาศที่ดีและความรู้สึกผูกพันของบุคลากรต่อองค์การ ดังนั้น สถานศึกษาคควรรักษาและพัฒนาบรรยากาศองค์การให้ดียิ่งขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การวิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านบุคลิกภาพ (X_3) และด้านความสามารถทางปัญญา (X_2) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อบรรยากาศโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยสามารถร่วมทำนายบรรยากาศองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 48.00 ที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจาก ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ในการสร้างบรรยากาศองค์การที่ดีในสถานศึกษา โดยเฉพาะด้านบุคลิกภาพและความสามารถทางปัญญาของผู้บริหาร ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการสร้างบรรยากาศการทำงานที่มีประสิทธิภาพ การศึกษาครั้งนี้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคต โดยเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพและความสามารถทางปัญญาเป็นหลัก เพื่อให้สามารถสร้างบรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อการทำงานและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา หนูยศ ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีความสัมพันธ์กันสมการพยากรณ์ บรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นตัวแปรพยากรณ์ ได้อำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 62.10 (อัจฉรา หนูยศ, 2564) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร โดยเฉพาะด้านบุคลิกภาพและความสามารถทางปัญญา เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสร้างบรรยากาศองค์การที่ดีในสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญกับการคัดเลือกและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาโดยเน้นการพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับการเป็นผู้นำ เช่น ความมั่นใจ การสื่อสาร และการสร้างแรงบันดาลใจ

รวมทั้งส่งเสริมความสามารถทางปัญญาในการคิดเชิงระบบ การคิดสร้างสรรค์ และการแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรม เพื่อให้ผู้บริหารสามารถสร้างบรรยากาศองค์การที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพสูงสุด

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร

จากภาพอธิบายได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์กับบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา ผู้บริหารที่มีบุคลิกภาพที่เหมาะสมและความสามารถทางปัญญาที่ดีจะสามารถสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานที่เอื้อต่อการพัฒนาองค์การได้อย่างมีประสิทธิภาพ การค้นพบนี้มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากชี้ให้เห็นถึงจุดเน้นที่ชัดเจนในการพัฒนาภาวะผู้นำ คือ การเสริมสร้างบุคลิกภาพที่เหมาะสมและการพัฒนาความสามารถทางปัญญา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างบรรยากาศองค์การที่ส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การสร้างสรรค์นวัตกรรม และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ส่วนด้านความรู้ และความมุ่งมั่นและพลังขับเคลื่อนในงานแม้จะมีอิทธิพลน้อยที่สุด แต่ก็มีผลเป็นองค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่จะนำความรู้ และความมุ่งมั่นเป็นพลังขับเคลื่อนที่ใช้ในการบริหารบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาดังนั้นจึงช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ทุกคนสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสม เท้าทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน

บทสรุป

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อมีการพิจารณาใน รายละเอียด พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความมุ่งมั่นและพลัง ขัขับเคลื่อนในงาน อยู่ในระดับมาก บรรยาการองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อมีการ พิจารณาในรายละเอียด พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความรู้สึผูกพัน อยู่ในระดับมากที่สุด ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารส่งผลต่อบรรยาการองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านบุคลิกภาพ และด้านความสามารถทางปัญญา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อบรรยาการองค์การของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษา ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยาการองค์การของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พิจารณาเป็นรายด้าน ที่มีการปฏิบัติต่ำที่สุดได้ดังนี้

1. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ควรให้ความสำคัญด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหาร ด้านความรู้ โดยเฉพาะผู้บริหารมีความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ซึ่งทำให้สามารถเป็นผู้นำที่สร้างสรรค์ในการบริหารสถานศึกษา
2. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ควรมีการสร้างบรรยาการองค์การในสถานศึกษา โดยเฉพาะการสร้างโครงสร้างองค์กร ควรมีการจัด โครงสร้างการทำงานในสถานศึกษาให้บุคลากรเข้าใจบทบาทหน้าที่ได้อย่างชัดเจน
3. ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ควรพัฒนาด้านบุคลิกภาพ โดยเฉพาะภาพลักษณ์ที่ดีและเป็นแบบอย่างแก่บุคลากรทุกฝ่าย ทำให้ ได้รับการยอมรับ และพัฒนาด้านความสามารถทางปัญญา โดยผู้บริหารต้องมีความกระตือรือร้น และ ประเมินสถานการณ์ต่างๆ ของสถานศึกษาได้ตรงตามความเป็นจริง

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดอื่น

2. ควรเพิ่มตัวแปรตามเป็น "ประสิทธิผลของสถานศึกษา" หรือ "คุณภาพการศึกษา" แทน หรือร่วมกับบรรยากาศองค์การ และพิจารณาตัวแปรกำกับ

3. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบข้ามบริบทและพื้นที่ ขยายขอบเขตการวิจัยไปยังสังกัด การศึกษาอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์และบรรยากาศองค์การใน บริบทที่แตกต่างกัน รวมถึงการเปรียบเทียบระหว่างสถานศึกษาในเขตเมืองและชนบท หรือระหว่าง โรงเรียนขนาดต่างๆ ให้ได้แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสมกับแต่ละบริบท และสามารถนำไป ประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- จิระภา ทอนศรี และคณะ. (2567). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อสมรรถนะหลัก ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม. *วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 18(2): 28–37.
- บังอร แสงวิโรจน์ฤทธิ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สัมพันธ์กับ บรรยากาศองค์การโรงเรียนของสถานศึกษาชั้นพื้นฐานเอกชนในอำเภอเมือง สังกัดสำนักงาน ศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 22(2): 1-12.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เยาวรัตน์ ทองมี และคณะ. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารกับ ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดสมุทรสาคร. *Journal of Modern Learning Development*, 9(12): 77–89.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2552). “ชุมชนแห่งการเรียนรู้” สารานุกรมวิชาชีพครูเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสสมทวงเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุนิสา วังทอง และคณะ. (2567). ภาวะผู้นำในการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. *Journal of Modern Learning Development*, 9(12): 400–415.
- สุพัตรา ภิรมย์ชม. (2565). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การของ โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 10(39): 164-174.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. (2567). *แผนปฏิบัติการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา

- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579*. กรุงเทพฯ. พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อัจฉรา หนูยศ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 6(1): 161-174.
- Fox, R. S. (1973). *School climate improvement: A challenge to the school administrator*. Englewood; Colorado: Phi Delta Kappa.
- Gibson, J. L., et al. (1997). *Organizations, Behavior Structure Processes. International Edition*. United States of America: Irwin/McGraw-Hill.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607-610.

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การ
แห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรสงคราม

Innovative Leadership of School Administrators Affecting the
Learning Organization of Schools Under the Samut Songkhram
Primary Educational Service Area Office

^{1*}จารุวรรณ กิติจันทร์ Jaruvan Kitichan

^{2**}ปฐมพรณ์ อินทรางกูร ณ ออยุธยา Pathomporn Indrangkura Na Ayudthya

^{3***}วิเชียร อินทรสมพันธ์ Wichian Intarasompun

^{1,2}บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธนบุรี

^{1,2}Graduate School, Thonburi University

³คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

³Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

*First author, e-mail: Jaruvan.k@gmail.com

Corresponding author, e-mail: **dr.pathomporn@gmail.com ***wichian.in@bsru.ac.th

Received September 22, 2025; Revised October 5, 2025; Accepted: March 26, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม 3) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ปีการศึกษา 2567 โดยใช้หลักการคำนวณของ Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 247 คน และสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น เครื่องมือที่ใช้ใน

การวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือด้านการสร้างทีม รองลงมาคือด้านการจัดการทีม นวัตกรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือด้านการให้รางวัลในการสร้างนวัตกรรม 2) ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการมีแบบแผนความคิดอ่าน รองลงมาคือด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ 3) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถพยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 83.30 ($R^2 = 0.833$)

คำสำคัญ: จังหวัดสมุทรสงคราม; ประถมศึกษา; ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม; องค์การแห่งการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the level of innovative leadership of school administrators, (2) to study the level of learning organization of schools under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office, and (3) to examine the innovative leadership of school administrators that affects the learning organization of schools under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office. The research design used is descriptive research. The sample consisted of school administrators and teachers in schools under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office in the academic year 2024. Using Yamane's formula, a sample size of 247 participants was determined through stratified random sampling based on school size. The research instrument was a questionnaire, and a reliability coefficient of 0.99. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression analysis. The findings revealed that (1) the overall innovative leadership of school administrators under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office was at a high level. The highest mean score was in team building, followed

by innovation team management. The lowest mean score was in providing rewards for innovation. (2) The overall learning organization of schools under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office was also at a high level. The highest mean score was in mental models, followed by shared vision. The lowest mean score was in the person of mastery. (3) Innovative leadership of school administrators significantly affected the learning organization of schools under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office at the .01 level. These factors could predict 83.30% of the learning organization of schools ($R^2 = 0.833$).

Keywords: Samut Songkhram Province; Primary Educational; Innovative Leadership; Learning Organization

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในหลายด้าน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยในยุทธศาสตร์ที่ 2 "การผลิตและพัฒนากำลังคน การวิจัย และนวัตกรรม" ได้มีการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ และส่งเสริมนวัตกรรมในทุกภาคส่วนของสังคม นอกจากนี้ ในยุทธศาสตร์ที่ 3 "การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัยและการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้" ได้เน้นการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกและยุคสมัย โดยเฉพาะการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นการคิดวิเคราะห์และกระบวนการเชิงวิจัย ซึ่งมุ่งหวังให้ผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในการพัฒนาตนเองและสังคมให้มีความยั่งยืน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ทั้งนี้ในการพัฒนาสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องมีผู้นำที่สามารถขับเคลื่อนนวัตกรรมและสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จและการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสถานศึกษา โดยเฉพาะในยุคดิจิทัลที่การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคมมีความรวดเร็วและทวีความซับซ้อน การบริหารจัดการที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงนี้ได้จำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีทักษะในการคิดเชิงนวัตกรรม ผู้นำที่สามารถนำแนวคิดใหม่ๆ หรือกระบวนการที่แตกต่างมาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลสูงสุด (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2562) เห็นถึงความสำคัญของผู้นำในภาคการศึกษาที่จำเป็นต้องฝึกฝนทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม และสามารถนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาปรับใช้ในการพัฒนาการจัดการภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิผลสูงสุด เพื่อรองรับความคาดหวังที่เพิ่มขึ้นจากผู้เรียนและสังคมที่มีความ

ต้องการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ในขณะที่เฮนเดอร์ (Hender, 2003) ได้อธิบายภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมว่าเป็นกระบวนการที่ผู้นำต้องสนับสนุนและส่งเสริมการคิดใหม่ๆ การสร้างสรรค์ พร้อมทั้งเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในทีมงาน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและสร้างคุณค่าที่ยั่งยืน ส่วนความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา เป็นกลไกที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวและพัฒนาได้อย่างยั่งยืน โดยต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่ไม่คาดคิด ความยืดหยุ่นในการปรับตัว และการจัดการกับความขัดแย้งที่มีอยู่ภายในสถานศึกษา ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นลักษณะสำคัญที่จะทำให้การเรียนรู้ในสถานศึกษาเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในแง่ของการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ (พิชามญช์ ต่างใจ และคณะ, 2567; รัตนารณ บัญพจน์ และคณะ, 2567) เช่นเดียวกันกับ Senge (1990) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ที่ไม่เพียงแต่การเพิ่มพูนความรู้ของบุคคลในสถานศึกษาเท่านั้น แต่เป็นการสร้างความสามารถในการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มบุคคลเพื่อเพิ่มศักยภาพของสถานศึกษาผ่านนวัตกรรมใหม่ๆ โดยการเรียนรู้ดังกล่าวจะต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่องในทุกระดับของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาและปรับปรุงวิธีการทำงานร่วมกันอย่างยั่งยืน (ธาดา วิภัยวรารณ และคณะ, 2566)

การบริหารจัดการการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาผู้บริหาร บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนให้มีสมรรถนะและทักษะด้านนวัตกรรม โดยมีแนวทางการพัฒนา กลยุทธ์ที่ 4 ซึ่งเน้นการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นผู้มืออาชีพ ผ่านการส่งเสริมให้ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและสร้างสรรค์นวัตกรรมสำหรับผู้เรียนในทุก ระดับชั้น นอกจากนี้ยังพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีที่สอดคล้อง กับ Digital Literacy รวมถึงสมรรถนะครูในด้านต่างๆ เช่น คุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติงาน ตามหลักธรรมาภิบาล ในขณะที่กลยุทธ์ที่ 5 มุ่งเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการศึกษาผ่าน นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล โดยมีแนวทางการพัฒนา อาทิเช่น การส่งเสริมและพัฒนาระบบ สารสนเทศให้มีการจัดการและรายงานข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาระบบบริหารจัดการ การศึกษาที่เป็นเอกภาพเพื่อลดภาระงานครูและความซ้ำซ้อนในการจัดเก็บข้อมูล รวมถึงการ สนับสนุนการจัดหาอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษาในสังกัด ทั้งนี้ยังส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาทั้งในและนอก สังกัด เพื่อต่อยอดการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างมีคุณภาพและ ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ สูงสุด (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม, 2567)

จากสภาพปัญหา ความจำเป็นและความสำคัญของปัญหา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ ผู้บริหารช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีภายในสถานศึกษา โดยการร่วมมือ ร่วมใจของทุกฝ่าย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่ง

การเรียนรู้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางต่อผู้บริหารสถานศึกษา ในการนำไปพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของตนเอง ในการวางแผนและสนับสนุนความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน และนำข้อมูลที่ได้ไปเป็นแนวทางต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ในการนำไปใช้เป็นข้อมูลการพัฒนาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาระดับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) มีวิธีดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ปีการศึกษา 2567 ประกอบด้วย ผู้บริหาร 65 คน ครูจำนวน 580 คน รวม 645 คน กลุ่มตัวอย่างใช้ในการวิจัยมาจากการสุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักการคำนวณของยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยให้ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่าง 247 คน แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิด ทฤษฎี ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มี 3 ตอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับ สถานภาพส่วนบุคคล ของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นการสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ประกอบด้วย 7 ด้าน คือ 1) ด้านการสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์

นวัตกรรม 2) ด้านการคัดเลือกคนเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม 3) ด้านการสร้างทีม 4) ด้านการจัดการทีมนวัตกรรม 5) ด้านการให้รางวัลในการสร้างนวัตกรรม 6) ด้านการพัฒนาทักษะ 7) ด้านการค้นหาและทำงานร่วมกับผู้สนับสนุน มีจำนวนทั้งหมด 28 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยกำหนดระดับของแบบสอบถาม ตามแนวทางการสร้างเครื่องมือของลิเคิร์ท (Likert, 1967)

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เป็นการสอบถามเกี่ยวกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2) ด้านการมีแบบแผนความคิดอ่าน 3) ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) ด้านการเรียนรู้เป็นทีม 5) ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ มีจำนวนทั้งหมด 31 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยกำหนดระดับของแบบสอบถาม ตามแนวทางการสร้างเครื่องมือของลิเคิร์ท (Likert, 1967)

3. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยทั้งงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาสร้างเครื่องมือตามลักษณะของตัวแปรที่ต้องการศึกษาแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านตรวจสอบเพื่อพิจารณาความเที่ยงตรง (Validity) ความถูกต้องของเนื้อหา (Content) และ ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้โดยพิจารณาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์มาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะ โดยได้ค่าตามความสอดคล้องมีค่า (IOC: Index of Item – objective Congruence) ได้ค่า 1.00 นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงแล้วนำไปทดลองใช้ (Try – out) กับครูที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ จำนวน 30 ชุด เพื่อมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของ แบบสอบถามภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา เท่ากับ 0.97 และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เท่ากับ 0.99 และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.99

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากสำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย และส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือไปให้กับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สมุทรสงคราม หลังจากนั้นเก็บรวบรวมแบบสอบถามดำเนินการตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ด้วยค่าสถิติ ตามวัตถุประสงค์ มีรายละเอียดดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (Percentage) 2) วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) 3) วิเคราะห์ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) 4) วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์ นวัตกรรม	4.42	0.70	มาก	3
2. ด้านการคัดเลือกคนเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม	4.37	0.71	มาก	6
3. ด้านการสร้างทีม	4.44	0.71	มาก	1
4. ด้านการจัดการทีมนวัตกรรม	4.43	0.69	มาก	2
5. ด้านการให้รางวัลในการสร้างนวัตกรรม	4.34	0.77	มาก	7
6. ด้านการพัฒนาทักษะ	4.40	0.73	มาก	4
7. ด้านการค้นหาและทำงานร่วมกับผู้สนับสนุน	4.38	0.71	มาก	5
รวม	4.40	0.72	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.40$, S.D.

= 0.72) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสร้างทีม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.71) รองลงมาได้แก่ ด้านการจัดการทีมนวัตกรรม ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.69) ส่วนด้านการให้รางวัลในการสร้างนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.77)

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวม

ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้	4.44	0.70	มาก	5
2. ด้านการมีแบบแผนความคิดอ่าน	4.48	0.66	มาก	1
3. ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน	4.46	0.67	มาก	2
4. ด้านการเรียนรู้เป็นทีม	4.45	0.70	มาก	3
5. ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ	4.44	0.66	มาก	4
รวม	4.45	0.68	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.68) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีแบบแผนความคิดอ่าน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.66) รองลงมาได้แก่ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ($\bar{X} = 4.46$, S.D. = 0.67) ส่วนด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.70)

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. ด้านการพัฒนาทักษะ (X_6)	1.969	.315	5.742**	.000
2. ด้านการสร้างทีม (X_3)	1.621	.255	4.908**	.000
3. ด้านการค้นหาและทำงานร่วมกับผู้สนับสนุน (X_7)	1.991	.242	5.845**	.000
4. ด้านการจัดการทีมนวัตกรรม (X_4)	1.280	.192	3.641**	.000

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
5. ค่าคงที่ (Constant)	25.723	-	7.735**	.000

$R = .912$ $R^2 = .833$ $R^2_{adj} = .830$, $F = 13.259$,
 $df_1 = 1$, $df_2 = 242$, $Sig. < .000$, $SE_{est} = 6.569$, $a = 25.723$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรอิสระของงานวิจัย ด้านการพัฒนาทักษะ (X_6) ด้านการสร้างทีม (X_3) ด้านการค้นหาและทำงานร่วมกับผู้สนับสนุน (X_7) และด้านการจัดการทีมนวัตกรรม (X_4) สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ได้ร้อยละ 83.30 ($R^2 = .833$) เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ที่มีค่าเท่ากับ 6.569 ($SE_{est} = 6.569$) พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ ได้ถึงร้อยละ 83.00 ($R^2_{adj} = .830$) ส่วนอีกร้อยละ 17.00 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่นำมาเป็นตัวแปรอิสระในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรที่มีอิทธิพลในการทำนายสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาทักษะ ($\beta = 0.315$) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างทีม ($\beta = 0.255$) ผลการศึกษาครั้งนี้สามารถเขียนเป็นสมการทำนายในรูปของคะแนนดิบและสมการในรูปคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการทำนายในรูปของคะแนนดิบ ได้แก่

$$\hat{y} = 25.723 + 1.969 (X_6) + 1.621 (X_3) + 1.991 (X_7) + 1.280 (X_4)$$

หรือ

ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ = 25.723 + 1.969 ด้านการพัฒนาทักษะ + 1.621 ด้านการสร้างทีม + 1.991 ด้านการค้นหาและทำงานร่วมกับผู้สนับสนุน + 1.280 ด้านการจัดการทีมนวัตกรรม

สมการรูปคะแนนมาตรฐาน ได้แก่

$$Z\hat{y} = 0.315 Zx_6 + 0.255 Zx_3 + 0.242 Zx_7 + 0.192 Zx_4$$

หรือ

ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ = 0.315 ด้านการพัฒนาทักษะ + 0.255 ด้านการสร้างทีม + 0.242 ด้านการค้นหาและทำงานร่วมกับผู้สนับสนุน + 0.192 ด้านการจัดการทีมนวัตกรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก การพิจารณาในรายละเอียดพบว่า

ด้านที่สูงที่สุด คือ ด้านการสร้างทีม รองลงมา คือ ด้านการจัดการทีมนวัตกรรม ส่วนด้านการให้รางวัลในการสร้างนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างและพัฒนาทีมงานให้มีความเข้มแข็งและมีประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกัน โดยผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะในการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในทีม ทำให้ครูและบุคลากรสามารถสื่อสารและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผย และสามารถประสานงานกันได้อย่างราบรื่น การสร้างความสัมพันธ์ที่ดียังช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในทีม ซึ่งถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิผล ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างความสามัคคีในทีมได้อย่างชัดเจน โดยการส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน การสร้างแรงจูงใจ และการสนับสนุนให้สมาชิกในทีมตระหนักถึงคุณค่าและบทบาทของตนเองภายในทีม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ทีมสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวรภัตสรพิชชา โพธมาตร ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความคิดเห็นภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการทำงานเป็นทีม รองลงมา คือ ด้านการมีทักษะการคิดสร้างสรรค์ ด้านการสร้างองค์กรนวัตกรรม และด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ตามลำดับ (วรภัตสรพิชชา โพธมาตร, 2567) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพิษณุกร วัฒศิริศักดิ์ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง รองลงมาคือ ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วม (พิษณุกร วัฒศิริศักดิ์, 2568) จากงานวิจัยดังกล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถสูงในด้านการสร้างทีม การมีทักษะในการเสริมสร้างความร่วมมือ และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในองค์กร อันเป็นรากฐานของการทำงานเชิงนวัตกรรมอย่างแท้จริง ขณะเดียวกันควรพัฒนาในมิติของด้านการให้รางวัลในการสร้างนวัตกรรมที่ชัดเจน การหาตัวรางวัลที่ชัดเจน ส่งผลให้เกิดการลดทอนแรงจูงใจและไม่เกิดการต่อยอดความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้นหากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถกำหนดรูปแบบการให้รางวัลที่เหมาะสม เช่น การยกย่องเชิดชูเกียรติ การให้โอกาสในการพัฒนาวิชาชีพ หรือสิ่งตอบแทนที่จับต้องได้ จะช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ และทำให้บุคลากรเกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนางาน ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาให้มีความต่อเนื่องและยั่งยืนต่อไป

2. ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก การพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ ด้านการมีแบบแผนความคิดอ่าน รองลงมาคือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน ส่วนด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษามีการผลักดันให้บุคลากร

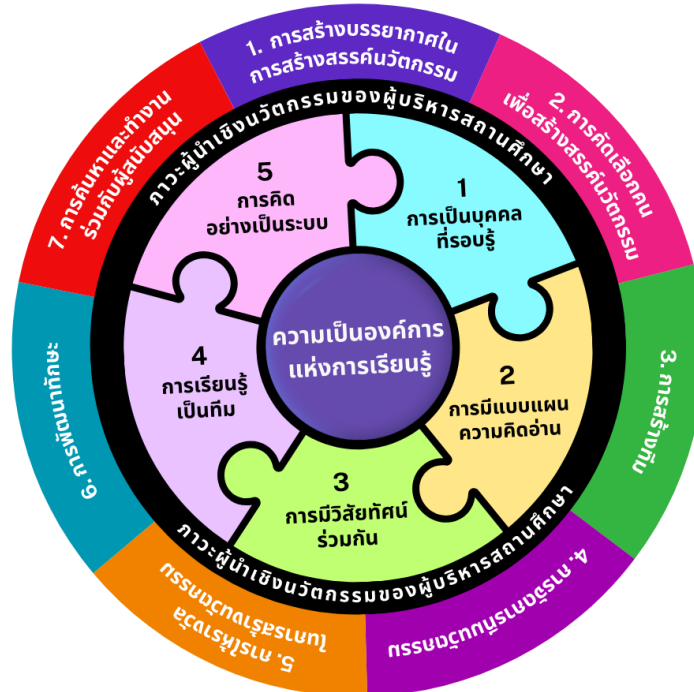
สามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม มีการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมให้บุคลากรมีความใฝ่รู้ แสวงหาความจริง และเปิดใจต่อแนวคิดใหม่ๆ อย่างสร้างสรรค์ ซึ่งช่วยเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษารับรู้และเข้าใจภาพรวมของการดำเนินงานในสถานศึกษา สามารถใช้ข้อมูลและสถานการณ์จริงในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและวางแผนกลยุทธ์ได้อย่างรอบด้าน ทั้งยังมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนแนวคิดและความเชื่อของบุคลากรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาและสภาพแวดล้อมปัจจุบัน สอดคล้องกับกฤติญา ศรีซังส้ม ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2 เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านแบบแผนความคิด ด้านความรอบรู้แห่งตน ด้านการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม ด้านการคิดอย่างเป็นระบบ และด้านการสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (กฤติญา ศรีซังส้ม, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับวันชนก อาจปฐ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคกลาง พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีแบบแผนความคิด ด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้และด้านการคิดอย่างเป็นระบบ ตามลำดับ (วันชนก อาจปฐ, 2564) จากงานวิจัยดังที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถสร้างกรอบแนวคิดและวิธีการทำงานให้บุคลากรสามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม ตรงกับด้านการมีแบบแผนความคิด ทั้งยังสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง การมีแบบแผนความคิดที่ชัดเจนช่วยให้บุคลากรเข้าใจเป้าหมายร่วมของสถานศึกษาและสามารถปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ ขณะเดียวกันควรพัฒนาด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ ซึ่งอาจเกิดจากการไม่ได้รับการพัฒนาและฝึกฝนอย่างเป็นระบบ ในเรื่องการควบคุมอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของตนเองภายใต้สถานการณ์ที่ท้าทายหรือตึงเครียด ดังนั้น การพัฒนาด้านนี้สามารถทำได้โดยจัดกิจกรรมอบรม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะ อีกทั้งควรส่งเสริมให้บุคลากรฝึกฝนการควบคุมอารมณ์และบริหารตนเอง โดยผู้บริหารสามารถสนับสนุนการพัฒนาทักษะด้านความฉลาดทางอารมณ์ การตระหนักรู้ตนเอง การจัดการความเครียด และการตัดสินใจอย่างรอบคอบในสถานการณ์ที่ซับซ้อน สร้างระบบรางวัลเพื่อจูงใจบุคลากร ซึ่งจะช่วยให้บุคลากรมีความมั่นใจและสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งได้แก่ ด้านการพัฒนาทักษะ(X_6) ด้านการสร้างทีม (X_3) ด้านการค้นหาและทำงาน

ร่วมกับผู้สนับสนุน (X_7) และด้านการจัดการทีมนวัตกรรม (X_4) สามารถพยากรณ์ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 83.30 ทั้งนี้เพราะความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ผู้บริหาร ครูและบุคลากรสามารถพัฒนาตนเองและทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ มีลักษณะการเป็นบุคคลที่รอบรู้ มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีความคิดอย่างเป็นระบบ ร่วมเรียนรู้เป็นทีม และมีแบบแผนความคิดอ่านที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่สร้างสรรค์ ทั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและความพึงพอใจแก่ครูผู้สร้างนวัตกรรม ผ่านการมอบรางวัล การให้เกียรติและยกย่องเชิดชูคุณค่า ตลอดจนการตอบแทนที่เหมาะสม ตลอดจนส่งเสริมให้ครูกล้าตัดสินใจในเชิงสร้างสรรค์ โดยสร้างความไว้วางใจและความเชื่อมั่นในทีมงาน อีกทั้งยังให้การช่วยเหลือและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนและปฏิบัติงานร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้ครูตระหนักถึงบทบาทของตนในฐานะสมาชิกที่ดีของทีมงาน อันนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมที่มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนตามเกณฑ์มาตรฐาน สอดคล้องกับเป้าหมายของการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนามนุษย์ การสร้างทีมงานที่มีคุณภาพ และการสร้างคุณค่าเชิงนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์กันซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของคณิศร ผู้มีทรัพย์ ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14 จังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (คณิศร ผู้มีทรัพย์, 2562) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับไพฑูรย์ ศิริบุรณ์ ได้ทำการวิจัยเรื่องภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา คือ ทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนของความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา ร้อยละ 72.60 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ไพฑูรย์ ศิริบุรณ์, 2565) จากงานวิจัยดังกล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้และความยั่งยืนของสถานศึกษา แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ
ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
สมุทรสงคราม

จากภาพอธิบายได้ว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามี 7 ประการ ประกอบด้วย 1) การสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) การคัดเลือกคนเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม 3) การสร้างทีม 4) การจัดการทีมนวัตกรรม 5) การให้รางวัลในการสร้างนวัตกรรม 6) การพัฒนาทักษะ 7) การค้นหาและทำงานร่วมกับผู้สนับสนุน ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้มี 5 ประการ ประกอบด้วย 1) การเป็นบุคคลที่รอบรู้ 2) การมีแบบแผนความคิด 3) การสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน 4) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม 5) การคิดอย่างเป็นระบบ

บทสรุป

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ส่วนความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยสามารถพยากรณ์ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 83.30

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาการให้รางวัลในการสร้างนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาแนวทางการให้รางวัลในการสร้างนวัตกรรม โดยเฉพาะการมอบสิ่งของหรือรางวัลแก่ครูผู้สร้างสรรค์นวัตกรรมด้านการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจ ส่งเสริมให้ครูเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่ตนเองได้พัฒนาขึ้น

2. จากผลการวิจัยความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองในด้านการเป็นบุคคลที่รอบรู้ โดยให้ความสำคัญต่อการเสริมสร้างความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรมของตนเองอย่างเหมาะสมในสถานการณ์ที่ท้าทายหรือตึงเครียด ทั้งนี้เพื่อให้การตัดสินใจและการบริหารงานเป็นไปด้วยความรอบคอบและมีประสิทธิภาพ

3. จากผลการวิจัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ในความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนให้เกิดผลสำเร็จสูงสุด ผู้บริหารควรส่งเสริมและพัฒนาการคัดเลือกคนเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นสำคัญ โดยการเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรที่มีแนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนการสอน รวมทั้งสนับสนุนการแสดงออกทางวิชาชีพอย่างเต็มศักยภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำแนวคิด ทฤษฎี ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในแบบอื่นๆ มาใช้ในงานวิจัยกับการบริหารงานด้านอื่นๆ เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดอื่นๆ หรือหน่วยงานอื่นๆ เนื่องจากความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนเป็นตัวชี้วัดอย่างหนึ่งของความสำเร็จของสถานศึกษา ทางด้านวิชาการและด้านการบริหารจัดการ

3. ควรศึกษาเกี่ยวกับความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนกับปัจจัยอื่นๆ ปรับประยุกต์ให้เหมาะกับสถานศึกษาแต่ละแห่งและเขตพื้นที่การศึกษาที่มีความแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กฤติญา ศรีซังส้ม. (2564). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2”. *วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- คณิศร ผู้มีทรัพย์. (2562). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา และความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 14 จังหวัดภูเก็ต”. *การศึกษาค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธาดา วิภัยวรารณ และคณะ. (2566). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร. *Journal of Modern Learning Development*, 8(7): 98-11.
- พิชามญช์ ต่างใจ และคณะ. (2567). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมองค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *Journal of Modern Learning Development*, 9(7): 399-414.
- พิชญกร เวทีศิริศักดิ์. (2568). “การศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5”. *สารนิพนธ์ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไพฑูรย์ ศิริบุรณ. (2565). “ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 1”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- รัตนารณ บัญพจน์ และคณะ. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 9(2): 1903-1914.
- วรภัตสรพิชชา โพธมาตร. (2567). “ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 3”. *การค้นคว้าอิสระตามหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- วันชนก อาจปฐ. (2564). “แนวทางการพัฒนาความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในเขตภาคกลาง”.

- วิทยานิพนธ์นี้ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์
อุตสาหกรรม. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2567. สมุทรสงคราม: กลุ่มนโยบายและแผน.
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560
– 2579. กรุงเทพฯ: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
สุกัญญา แซ่ม้อย. (2562). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
Hender, J. (2003). *Innovation Leadership, Role and Key Imperatives*. London: Grist.
Likert, R. (1967). *The human organization: It's management and value*. New York:
McGraw - Hill.
Senge, P. M. (1990). *The Fifth Discipline, The Art and Practice of the Learning
Organization*. New York: Currency Doubleday.
Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis. (3rd ed.)*. New York: Harper
and Row.

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ
ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
Administrators' Use of Information Technology Affecting
Academic Administration in Educational Institutions Under the
Samut Prakan Secondary Educational Service Area Office

^{1*} อธิษฐาน ธรรมขันธ Athitthanat Thammakhan

^{2**} สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ Supattarasak Khumsamart

^{3***} ปฐมพร อินทรางกูร ณ ออยุธยา Patomporn Indrangkura na Ayudhya

^{4****} วิเชียร อินทรสมพันธ์ Wichian Intarasompun

^{1,2,3} บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธนบุรี

^{1,2,3} Graduate School, Thonburi University

⁴ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

⁴ Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

* First author, e-mail: Krutanva@rittiya.ac.th

Corresponding author, e-mail: **Supattarasak@gmail.com ***dr.pathomporn@thonburi-

u.ac.th ****i_wichian@hotmail.com

Received September 25, 2025; Revised October 5, 2025; Accepted: October 4, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร 2) ศึกษากระบวนการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาและ 3) ศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 380 คน จากประชากร 2,476 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านขั้นตอนการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านบุคลากร ส่วนด้านข้อมูลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ส่วนด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และตัวแปรด้านฮาร์ดแวร์ ด้านขั้นตอนการปฏิบัติ และด้านบุคลากร สามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ได้ร้อยละ 78.60

คำสำคัญ: การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ; การบริหารงานวิชาการ; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This predictive research aimed to (1) study the use of information technology by administrators, (2) study the level of academic administration in schools, and (3) examine the use of information technology by administrators that affects academic administration in schools under the Secondary Educational Service Area Office, Samut Prakan. The sample consisted of 380 administrators and teachers from a population of 2,476 in the academic year 2024, determined using Krejcie and Morgan's sample size table. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Stepwise Multiple Regression Analysis. Research findings revealed that (1) the overall use of information technology, was at the highest level. By category, the highest mean was in operational procedures, followed by personnel. The lowest mean was in the data. (2) The overall academic, was at the highest level. By category, the highest mean was in the development and use of educational media and technology, followed by academic planning. The lowest mean was in the development of internal quality assurance and educational standards. (3) The use of information technology by administrators significantly affected academic administration in schools, at the .01 level. The significant predictors were hardware, operational procedures, and personnel. These factors could predict 78.60% of academic administration in schools.

Keywords: Use of Information Technology; Academic Administration; Educational Institution Administrators

บทนำ

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีบทบาทสำคัญต่อทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคการศึกษา ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนามนุษย์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ในการจัดการศึกษาของประเทศไทยจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับนโยบายไทยแลนด์ 4.0 และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่มุ่งยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) อย่างไรก็ตามการบริหารสถานศึกษาของไทยยังคงเผชิญกับข้อจำกัดหลากหลายประการ เช่น ความล่าช้าในการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ขาดประสิทธิภาพของโครงสร้างการบริหาร และความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยี (ดรุณี เวียงชัย, 2561) ซึ่งส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการและส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง

การบริหารจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องใช้กรอบแนวคิดเชิงวิชาการและมาตรฐานการจัดการสมัยใหม่ เพื่อให้เกิดความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยี (พิพัฒน์พงศ์ ม่วงกล้า, 2563) งานวิจัยที่ผ่านมาได้ชี้ว่าผู้บริหารที่สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศได้อย่างมีระบบ จะช่วยยกระดับการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ (บุษราพร บุรีชัย และทัศนพร เกตุถนอม, 2568) นอกจากนี้ แนวทางการพัฒนาการศึกษาของไทยยังเน้นการสร้างมาตรฐานด้านการวัดผล ประเมินผล และการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ซึ่งสะท้อนว่าการบริหารงานวิชาการต้องอาศัยทั้งองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและองค์ความรู้เชิงปฏิบัติที่สอดคล้องกับมาตรฐานสากล

สำหรับบริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ พบว่ามีความพยายามนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาปรับใช้ในการบริหารจัดการด้านวิชาการ แต่ยังคงมีความแตกต่างระหว่างสถานศึกษาในด้านความพร้อมของบุคลากร โครงสร้างพื้นฐาน และทักษะการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหารและครูผู้สอน (อภิวิชญ์ สนลอย และคณะ, 2565) งานวิจัยในพื้นที่ใกล้เคียง เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่าภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารมีผลต่อมาตรฐานการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ (สมิตา จิตรมั่น และคณะ, 2567) ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าปัญหาและโอกาสของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในเขตพื้นที่ต่างๆ ยังมีความแตกต่างกัน และจำเป็นต้องศึกษาในเชิงลึกของพื้นที่เป้าหมายเพื่อหาแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาทักษะและศักยภาพด้านการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการ ด้านต่างๆ เกิดความมีประสิทธิภาพสูงสุด สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาการศึกษา และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกาภิวัตน์ได้ การวิจัยครั้งนี้จึงคาดหวังว่าจะเป็น ประโยชน์ในการนำผลที่ได้มาเป็นแนวทางปรับปรุงการบริหารวิชาการของสถานศึกษา เสริมสร้าง คุณภาพผู้เรียน และสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในระดับพื้นที่และระดับชาติต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ
2. เพื่อศึกษาระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการ
3. เพื่อศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพหุการณ์ มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ปีการศึกษา 2567 จำนวน 380 คน จากประชากรที่เป็นผู้บริหาร และครู จำนวน 2,478 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่ และมอร์แกน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสำรวจรายการ (Checklist) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ แบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ เกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ตอนที่ 3 การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สมุทรปราการ

3. การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อ นำมาสร้างแบบสอบถาม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำ แบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และ

คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ต่อมาได้้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.976 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ จากนั้นนำแบบสอบถามส่งไปยังสถานศึกษาให้กับครูและผู้บริหาร เพื่อให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม และส่งแบบสอบถามออนไลน์ที่สร้างโดยแอปพลิเคชัน Google Form ผ่านช่องทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและครู รวมทั้งสิ้น 380 ฉบับ หลังจากได้รับแบบสอบถามที่ส่งกลับมาผ่านแอปพลิเคชัน Google Form ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จัดลำดับ และนำไปวิเคราะห์ประมวลผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง จัดระเบียบ และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนำเสนอด้วยความถี่และร้อยละ ส่วนข้อมูลการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร และการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมแปลความหมายตามขอบเขตของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2556) ที่แบ่งระดับค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาผลของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ผลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร และระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยสามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านขั้นตอนการปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.72) รองลงมา ได้แก่ ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.71) ส่วนด้านข้อมูล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.74) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวม

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. บุคลากร	4.53	0.71	มากที่สุด	2
2. ขั้นตอนการปฏิบัติ	4.54	0.72	มากที่สุด	1
3. ฮาร์ดแวร์	4.52	0.74	มากที่สุด	3
4. ซอฟต์แวร์	4.51	0.71	มากที่สุด	4
5. ข้อมูล	4.49	0.74	มาก	6
6. การสื่อสารเครือข่าย	4.50	0.72	มากที่สุด	5
รวม	4.51	0.72	มากที่สุด	

2. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.71) รองลงมาได้แก่ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.70) ส่วนด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.77) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวม

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.50	0.72	มากที่สุด	4
2. การวัดประเมินผลและการดำเนินการเทียบโอนผล การเรียนรู้	4.51	0.72	มากที่สุด	3
3. การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.47	0.73	มาก	5
4. การวางแผนงานด้านวิชาการ	4.52	0.70	มากที่สุด	2
5. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา	4.45	0.77	มาก	6
6. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.53	0.71	มากที่สุด	1
รวม	4.49	0.73	มาก	

3. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน(Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01โดยตัวแปรอิสระ ด้านฮาร์ดแวร์ ด้านขั้นตอนการปฏิบัติ และด้านบุคลากร สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาได้ร้อยละ 78.60 ($R^2 = 0.786$) เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ที่มีค่าเท่ากับ 9.396 ($SE_{est} = 9.396$) พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ได้ถึงร้อยละ 78.40 ($R^2_{adj} = 0.784$) ส่วนอีกร้อยละ 21.60 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่นำมาเป็นตัวแปรอิสระ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. ด้านฮาร์ดแวร์	1.950	.558	8.991**	.000
2. ด้านขั้นตอนการปฏิบัติ	1.099	.230	3.962**	.000
3. ด้านบุคลากร	.710	.130	2.783**	.006
4. ค่าคงที่	20.147	-	4.596	.000

$R = 0.887$, $R^2 = 0.786$, $R^2_{adj} = 0.784$, $F = 7.746$, $df1 = 1$, $df2 = 376$, $Sig. < 0.01$, $SE_{est.} = 9.396$,

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุดเมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ ด้านขั้นตอนการปฏิบัติ รองลงมาคือ ด้านบุคลากร ส่วนด้านข้อมูล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารสามารถกำหนดนโยบาย กำหนดแผนการบริหาร จัดระบบการทำงานโดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคลากร รวมถึงการมีบทบาทในการผลักดันให้บุคลากรทุกฝ่ายพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด การวางระบบการรายงานผลการดำเนินงานด้านการจัดทำแผนการสอนของครูได้ครบทุกขั้นตอน มีบทบาทในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาพัฒนาการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ และสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศเพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นด้วยความรู้ความเข้าใจ และสามารถเลือกใช้ฮาร์ดแวร์ที่เหมาะสมกับพันธกิจของสถานศึกษา มีการจัดระบบการบริหาร โดยใช้ซอฟต์แวร์ที่เหมาะสมกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดทำข้อมูลนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการให้ความสำคัญกับการนำข้อมูลมาใช้เชื่อมโยงโดยตรงกับผลสำเร็จของการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลที่ต้องใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการรวบรวม จัดเก็บ เข้าถึง และวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้อง และทันเวลาที่จะทำการติดต่อสื่อสารมีความคล่องตัวในทุกมิติ สามารถขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการด้วยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศระบบเครือข่ายและเทคโนโลยี ในการสื่อสารเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลทางวิชาการในการบริหารจัดการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุจริธาภรณ์ ทิพย์อุตร ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดผลประเมินผล (สุจริธาภรณ์ ทิพย์อุตร, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนารี ไทยจันอัด และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมากงาน ทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ตามผลจริง) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานวิชาการ (สุนารี ไทยจันอัด และคณะ, 2566) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนพวิชญ์ คาคสนิท ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุควิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริหารงานทั่วไป (นพวิชญ์ คาคสนิท, 2566) ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป และจากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทุกๆ งานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ระดับมาก มีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุดของแต่ละด้าน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 พบว่าการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุดรองลงมาได้แก่ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ ส่วนด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสามารถพัฒนาหลักสูตรที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพฤติกรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เหมาะสมกับผู้เรียน บริบทของชุมชนและการเปลี่ยนแปลงของสังคม รวมถึงแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาผลการเทียบโอนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ ทำให้อนุมัติผลการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยจัดทำแผนการวัดผลทุกรายวิชาการพัฒนาเครื่องมือวัดผลได้อย่างเที่ยงตรง และเชื่อถือได้ ส่งเสริมให้ครู สามารถวางแผน ออกแบบ และดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ที่

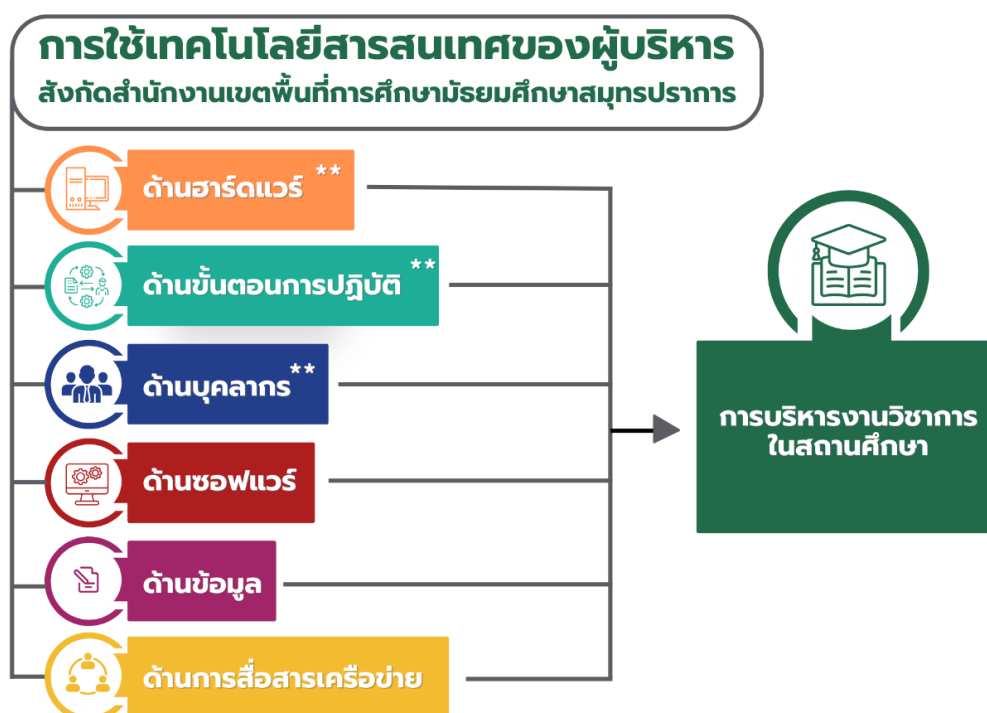
พัฒนาผู้เรียนครบทุกด้าน จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการคิดวิเคราะห์การปฏิบัติจริง และการมีส่วนร่วม โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการพัฒนาแหล่งเรียนพัฒนางานวิจัย และพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการกำหนดขั้นตอน เป้าหมายของการบริหารงาน ที่ครอบคลุมกับการพัฒนาหลักสูตร มีการปรับปรุง และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพ อย่างยั่งยืนด้วยตรวจสอบติดตาม และประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาในสถานศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง และยังต้องนำเทคโนโลยีทางการศึกษา มาใช้ในการวิเคราะห์ความต้องการ จัดทำงบประมาณ การพัฒนาบุคลากรการจัดตั้งเครือข่ายวิชาการเพื่อส่งเสริมให้ครูพัฒนาสื่อการสอนที่ครอบคลุมสาระวิชา ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิเชษฐ์ ชันจันทร์แสง และอำนาจ มีราคา ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (อภิเชษฐ์ ชันจันทร์แสง และอำนาจ มีราคา, 2568) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของปริยดา สันโดษ และเอกชาติรี สุขเสน ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 6 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ปริยดา สันโดษ และเอกชาติรี สุขเสน, 2567) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนุชนา ศิริรัตน์ และวรชัย วิภูอุปโคตร ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเขาสมิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด พบว่า อยู่ในระดับดีมาก (นุชนา ศิริรัตน์ และวรชัย วิภูอุปโคตร, 2563) ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป และจากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทุกๆ งานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับระดับการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ระดับมาก มีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันจากการพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุดของแต่ละด้าน

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 พบว่าการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านฮาร์ดแวร์ ด้านขั้นตอนการปฏิบัติ และด้านบุคลากร สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการได้ร้อยละ 78.60 ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารมีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สร้างความรู้ความเข้าใจ และสามารถเลือกใช้ฮาร์ดแวร์ที่เหมาะสมกับพันธกิจของสถานศึกษา มีการวางระบบการรายงานผลการดำเนินงานด้านการจัดทำแผนการสอนของครูได้ครบทุกขั้นตอน รวมทั้งนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาพัฒนาการบริหารสถานศึกษาได้อย่างเป็นระบบ ด้วยการกำหนดนโยบาย กำหนดแผนการบริหาร จัดระบบการทำงานโดยการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานบุคลากร และ

การผลักดันให้บุคลากรทุกฝ่ายพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษราพร บุรีชัย และทัศนพร เกตุถนอม ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตบางขุนเทียน เครือข่ายที่ 71 กรุงเทพมหานคร พบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (บุษราพร บุรีชัย และทัศนพร เกตุถนอม, 2568) งานวิจัยของพิพัฒน์พงศ์ ม่วงกล้า ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการวัดผล ประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน (พิพัฒน์พงศ์ ม่วงกล้า, 2563) และจากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทุกๆ งานวิจัยที่วิเคราะห์อำนาจทำนาย กับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ระดับมาก มีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ

จากภาพอธิบายได้ว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารเป็นกลไกสำคัญ เพราะมีอิทธิพลโดยตรงต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

มัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยเฉพาะด้านฮาร์ดแวร์ซึ่งมีอิทธิพลสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าการมีอุปกรณ์และโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่พร้อมใช้งานเป็นปัจจัยชี้ขาดต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาและการพัฒนางานวิชาการของสถานศึกษา ในขณะเดียวกัน ด้านขั้นตอนการปฏิบัติ ก็นับว่ามีบทบาทสำคัญ เพราะช่วยให้การจัดการงานวิชาการเป็นระบบ มีความต่อเนื่อง และสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการกำหนดนโยบาย วางแผน และติดตามงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนด้านบุคลากร แม้จะมีอิทธิพลน้อยที่สุด แต่ก็สะท้อนถึงความสำคัญในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และทักษะการใช้เทคโนโลยีของผู้บริหารและครูอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความพร้อมในการขับเคลื่อนงานวิชาการของโรงเรียน ดังนั้น การพัฒนาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา โดยเน้นการพัฒนาฮาร์ดแวร์ควบคู่ไปกับการปรับปรุงขั้นตอนปฏิบัติ และการเสริมสร้างศักยภาพบุคลากร จะช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารงานวิชาการให้มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ และสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของการศึกษาในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม

บทสรุป

การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านฮาร์ดแวร์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ เรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านฮาร์ดแวร์ ด้านขั้นตอนการปฏิบัติ และด้านบุคลากร เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการวิจัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านข้อมูล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นจึงขอเสนอแนะว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ มีการพัฒนาระบบการจัดการข้อมูลสารสนเทศให้มีความเป็นปัจจุบัน ถูกต้อง และสามารถเชื่อมโยงถึงกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยควรส่งเสริมการสร้างฐานข้อมูลกลาง (Centralized Database) ที่สามารถบูรณา

การข้อมูลนักเรียน ครู หลักสูตร และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์ วางแผน และประเมินผลการดำเนินงานทางวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของบุคลากร ครู และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลที่เน้นการขับเคลื่อนองค์กรด้วยข้อมูล (Data-Driven Management) การส่งเสริมและพัฒนาด้านข้อมูลอย่างเป็นระบบจะช่วยเพิ่มศักยภาพการบริหารงานวิชาการให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้ดียิ่งขึ้น

2. จากผลการวิจัยการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสมุทรปราการ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นจึงขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดแนวทางและมาตรการที่ชัดเจนในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน เพื่อยกระดับมาตรฐานการจัดการศึกษา โดยควรเน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งผู้บริหาร ครู บุคลากร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) และมาตรฐานการศึกษาชาติ นอกจากนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วยในกระบวนการประเมินและติดตามผล เช่น การจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ การรายงานผลการประเมินแบบเรียลไทม์ และการสร้างระบบฐานข้อมูลกลางเพื่อเชื่อมโยงผลการประเมินกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอน ซึ่งจะช่วยเพิ่มความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และต่อเนื่อง การยกระดับระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ไม่เพียงแต่จะช่วยให้สถานศึกษาผ่านเกณฑ์การประเมินภายนอก แต่ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารงานวิชาการมีความมั่นคง มีทิศทางที่ชัดเจน และสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้ดียิ่งขึ้น

3. จากผลการวิจัยการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารส่งผล ต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรปราการ ขอเสนอแนะว่าผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการ พัฒนาระบบการจัดเก็บและการใช้ข้อมูลสารสนเทศ ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการนำข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ข้อมูลการเรียนการสอน และข้อมูลการจัดการภายในโรงเรียนมาวิเคราะห์เพื่อใช้ในการวางแผนและตัดสินใจเชิงนโยบายอย่างมีระบบ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มี การสร้างฐานข้อมูลกลาง (Database System) ที่สามารถเข้าถึงและใช้ได้ทุกฝ่าย เพื่อสนับสนุนการบริหารงานวิชาการให้ทันสมัยและโปร่งใส

นอกจากนี้ ควรมีการจัดอบรมและพัฒนาทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศแก่ครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทุกฝ่ายสามารถใช้ข้อมูลสารสนเทศในการวิเคราะห์ วางแผน และปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน รวมทั้งควรบูรณาการระบบเครือข่ายและซอฟต์แวร์บริหารจัดการที่เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกลุ่มบริหารงานวิชาการ กลุ่มบริหารงานงบประมาณ กลุ่มบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารงานทั่วไป เพื่อเพิ่มความถูกต้อง รวดเร็ว และทันต่อสถานการณ์

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายการศึกษาการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารไปยัง สถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ หรือในระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น ประถมศึกษา อาชีวศึกษา หรือมหาวิทยาลัย เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการ
2. ควรศึกษาตัวแปรด้านข้อมูลสารสนเทศ โดยละเอียดมากขึ้น เช่น กระบวนการจัดเก็บ การวิเคราะห์ และการนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ เพื่อหาแนวทางพัฒนาระบบฐานข้อมูลกลางที่ตอบสนองต่อการตัดสินใจเชิงบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม โดยเก็บข้อมูลจาก การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร ครู และบุคลากร เพื่อให้ได้มุมมองเชิงลึกเกี่ยวกับอุปสรรคและความต้องการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ
4. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศกับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิผลของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในเชิงผลลัพธ์ของผู้เรียนโดยตรง
5. ควรพัฒนาโมเดลหรือแนวทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร ที่สามารถนำไปใช้จริงในสถานศึกษา โดยอ้างอิงผลการวิจัยในครั้งนี้ประกอบกับแนวโน้มของการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ดรุณี เวียงชัย. (2561). “ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนการบริหารงานบุคคลตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.

- นุชนภา ศิริรัตน์ และวรชัย วิภูอุปโคตร. (2563). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายสถานศึกษาเขาสมิง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 26(1): 22-28
- นพวิชญ์ คาคสนิท. (2566) การใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในยุควิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. *วารสารเสียงธรรมจากมหาวิทยาลัย*, 11(1): 154-165.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุษราพร บุรีชัย และทัศนพร เกตุณอม. (2568). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารวิชาการ ของสถานศึกษา. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 14(1): 105-118.
- ปรีดา สันโดษ และเอกชาติรี สุขเสน. (2567) การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 6. *วารสารวิชาการแสงอีสาน*, 21(1): 110-125
- พิพัฒน์พงศ์ ม่วงกล่ำ. (2563). เทคโนโลยีสารสนเทศกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 36(2): 55-66.
- ศิริรัตน์ และวรชัย วิภูอุปโคตร. (2563). วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย. *วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย*, 26(1): 22-28
- สมิตา จิตรมั่น, และคณะ. (2567). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหาร จัดการสถานศึกษา. *วารสารครุศาสตร์*, 42(2): 77-92.
- สุขจิราภรณ์ ทิพย์อุตร, (2567). การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 18(2): 63-81.
- สุนารี ไทยจันอัด, ภัทรฤทัย ลุนสำโรง และวิรัชพร วงศ์วัฒน์เกษม, (2566) การใช้เทคโนโลยี สารสนเทศในการบริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 5. *วารสารเสียงธรรมจากมหาวิทยาลัย*, 11(1): 166-177.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- อภิเชษฐ์ ชันจันทร์แสง และอำนวย มีราคา. (2568). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*. 10(1): 1233-1246.

อภิวิชญ์ สนลอย และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนา
พระวิทยากร. 5(1): 89-101.

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้
ในจังหวัดราชบุรี เรื่องภูมิศาสตร์กับสีสันแห่งท้องถิ่น ที่มีต่อความฉลาดรู้ทาง
ภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

Effects of Learning Management Using Geographic Process with
Learning Resources in Ratchaburi Province on the Topic of
Geography and Local's Colors towards Fourth Grade Geo
Literacy

^{1*}สุภาพร ชนะมาร Supaporn Chanaman

^{2**}กัลยา เทียนวงศ์ Kanlaya Tienwong

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{1,2} Faculty of Education, Silpakorn University

*First author, e-mail: supaporntai777@gmail.com

**Corresponding author, e-mail: TIENWONG_K@gmail.com

Received September 29, 2025; Revised October 14, 2025; Accepted: March 26, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องภูมิศาสตร์กับ
สีสันแห่งท้องถิ่น ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้
โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี 2) เปรียบเทียบความฉลาดรู้
ทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทาง
ภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรีและ 3) ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงทดลอง
(experimental research) ทดลองตามแบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง (pre - experimental
designs) แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียนและหลังเรียน ตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (cluster random sampling) โดยใช้

โรงเรียนเป็นหน่วยสุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้รายหน่วย 2) แบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ 3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภูมิศาสตร์และ 4) แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี เรื่องภูมิศาสตร์กับสีสันแห่งท้องถิ่น สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี เรื่องภูมิศาสตร์กับสีสันแห่งท้องถิ่น สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี เรื่องภูมิศาสตร์กับสีสันแห่งท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กระบวนการทางภูมิศาสตร์; ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์; แหล่งเรียนรู้

Abstract

The purposes of this research were to: 1) compare the learning achievement in "geography and the local's colors" of fourth grade students before and after learning the geographical process with learning resources in Ratchaburi province; 2) compare the geographical literacy of fourth grade students after learning the geographical process with learning resources in Ratchaburi province; and 3) investigate study the opinions of fourth grade students towards learning. The research design used in this study was experimental research. The researcher conducted the experiment according to the pre-experimental designs, a single group, pre-test and post-test. The sample group students of the 2024 academic year cluster random sampling. The instruments were: 1) lesson plans 2) an assessment form of geo-literacy test; 3) a geography learning achievement test and 4) a questionnaire on opinion of students. The statistical analysis by mean, standard deviation, t-test for dependent, and content analysis. The research findings revealed that: 1) The geographical literacy of fourth grade students after learning the geographical process with learning resources in Ratchaburi province were significantly higher than before participation learning at .05 level of significant. 2) The geography learning

achievement of fourth grade students after learning the geographical process with learning resources in Ratchaburi province were significant higher than before participation learning at .05 level of significant. 3) Opinions of fourth grade students towards learning the geographical process with learning resources in Ratchaburi province were at the highest level of agreement.

Keywords: Geographic Process; Geo-literacy; Learning Resources

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกเป็นผลมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมากทำให้เกิดความเสื่อมโทรม การลดลงและการสูญเสียของทรัพยากรอย่างต่อเนื่อง ผลของการเปลี่ยนแปลงจึงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของทุกคน โดยเฉพาะภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ซึ่งเหตุปัจจัยดังกล่าวนำไปสู่การเกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติที่สามารถสังเกตเห็นได้ในปัจจุบัน จึงกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อชีวิตของทุกคน นอกจากนี้การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและความเจริญของเศรษฐกิจที่ยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อความยั่งยืนของโลกและคุณภาพชีวิตของมนุษย์ (กนก จันทรา, 2561) จากสภาพการณ์เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดสภาพอากาศสุดขั้ว (climate extremes) จนนำไปสู่ภัยพิบัติที่เกี่ยวข้องจากภูมิอากาศทางธรรมชาติทั่วโลก ในด้านการจัดการศึกษาจากหลักสูตรการแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด ทั้งด้านกระบวนการเรียนรู้ เนื้อหาและกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ จากการสภาพปัญหาเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น ทั้งสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อให้คนไทยได้มีการรู้เท่าทันในศตวรรษที่ 21 นี้ จึงมีการทบทวนและปรับปรุงสาระสำคัญของสาระภูมิศาสตร์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ให้เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนของมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของสาระภูมิศาสตร์ให้สอดคล้องกับปัญหาดังกล่าว เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง โดยปรับปรุงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดให้มีความชัดเจนมีความเหมาะสม และมีความเป็นสากลยิ่งขึ้น นักเรียนจึงต้องมีทั้งความรู้ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการ และความสามารถทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) เนื่องจากรายวิชาภูมิศาสตร์ ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เป็นรายวิชาที่สำคัญที่ช่วยให้นักเรียนเข้าใจเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในพื้นที่ เพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทัน สามารถปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่สามารถช่วยพัฒนาให้นักเรียนให้เข้าใจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น เข้าใจระบบธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจาก

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบและการตัดสินใจเพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนในฐานะพลเมืองโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ทั้งนี้ Edelson (2011) อธิบายว่า ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์มีส่วนสำคัญในการเตรียมพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เพราะความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์จะช่วยให้เกิดการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในชีวิตประจำวันโดยคำนึงถึงบริบทโดยรอบ สำหรับในการทำงานความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์จะช่วยให้เกิดการวางแผนและการสร้างกลยุทธ์ที่ลดต้นทุนสิ่งแวดล้อมและสังคม สำหรับการเป็นพลเมืองและจะช่วยให้เป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม พัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนได้ ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่นักเรียนจะมีความรู้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลง เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนสามารถนำความรู้ความเข้าใจ ทักษะ กระบวนการ ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์จัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมตามสาเหตุและปัจจัยอันจะนำไปสู่การปรับใช้ในการดำเนินชีวิต ในด้านการจัดการเรียนรู้ เช่นเดียวกับกระทรวงศึกษาธิการ (2560) ที่ได้อธิบายถึงความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ว่ามีความสำคัญอันเป็นความรู้พื้นฐานของนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ในการแสวงหาความรู้ และตอบคำถามที่เกี่ยวข้องกับทำเลที่ตั้งหรือความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ บนพื้นผิวโลก การพัฒนาให้นักเรียนสามารถดำรงตนอยู่ในวิถีของการเป็นพลเมืองโลกที่ดี ตลอดจนเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมได้อย่างถูกต้องนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้นักเรียนตระหนักในเรื่องของความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ โดยจะสอดแทรกความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน

ทั้งนี้จากการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียน ในปีการศึกษา 2565 ที่ผ่านมาพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาภูมิศาสตร์ของกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมโดยภาพรวมค่อนข้างต่ำกว่าวิชาอื่นๆ จากการสอบถามปัญหาจากครูผู้สอนที่เคยทำการสอนในปีการศึกษาที่ผ่านมา เนื่องจากเนื้อหาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีหลายสาระ มีเนื้อหาจำนวนมากการจัดการเรียนรู้ของครูจึงเป็นลักษณะการสอนตามตำรา หนังสือ ทำให้นักเรียนขาดความสนใจไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญของรายวิชาในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ไม่เข้าใจเนื้อหาอย่างถ่องแท้ ขาดการคิดเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ จึงควรมีการปรับการจัดการเรียนรู้แบบเดิมนั้นเน้นแค่เพียงเนื้อหาในตำรา ทั้งนี้เพื่อพัฒนากระบวนการคิดอย่างเป็นระบบเพื่อให้นักเรียนรู้ เข้าใจอย่างถูกต้องเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้สูงขึ้น พร้อมปลูกฝังให้นักเรียนเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นตนเองด้วย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนรายวิชาภูมิศาสตร์จะต้องจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนโดยส่งเสริมความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ (Geo-literacy)

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนได้เกิดทักษะดังที่กล่าวมา จึงได้มีการศึกษาทดลอง จัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียนโดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ประกอบกับ บริบทสถานศึกษาที่ผู้วิจัยทำการสอนอยู่นั้น ตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่จัดได้ว่าเป็นแหล่งวิทยาการใน ท้องถิ่นที่มีความสำคัญที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียน เช่น แหล่งเรียนรู้ ทางธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม แหล่งเรียนรู้ทางภูมิปัญญา และแหล่งเรียนรู้ทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การใช้เป็นแหล่งการจัดการเรียนรู้ให้กับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษา และลงมือปฏิบัติกิจกรรมผ่านประสบการณ์จริง เป็นการปลูกฝังให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกรักและหวง แห่นในทรัพยากรท้องถิ่นของตน การใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน จึงเป็น สิ่งสำคัญ โดยเฉพาะการส่งเสริมให้นักเรียนใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นอย่างคุ้มค่าและเป็นประโยชน์ มากที่สุด ช่วยทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เป็นการสร้างทักษะ ความรู้ ความจำ การสังเกต และเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งที่อยู่รอบตัว แหล่งการเรียนรู้ที่ดีที่สุดจึงเป็นการเรียนรู้จากแหล่ง วิทยาการของจริงหรือการสร้างประสบการณ์จริง (คมกริช บุญเขียว, 2564; ประยูร วงศ์จันทร์, 2555) นอกจากนี้การเรียนรู้ในสาขาวิชาสังคมศึกษา สาระภูมิศาสตร์มีลักษณะเป็นกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ต้องใช้วิธีการศึกษาหาความรู้ โดยหาคำตอบอย่างเป็นเหตุเป็นผลและสามารถนำไปใช้ ในการอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติและสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวได้

จากความสำคัญและประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นดังกล่าว นำมาซึ่งการศึกษาเพื่อ ทดลองใช้แหล่งเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง ได้ศึกษาจากสถานที่จริงซึ่งมีความจำ เป็นมากในการศึกษาปัจจุบัน เพราะการศึกษาที่ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา ตาม ความสามารถและความต้องการของนักเรียน โดยการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นจะส่งเสริมให้นักเรียนเกิด ความรักความหวงแหนและสร้างความภาคภูมิใจให้เกิดขึ้นในท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลการเรียนรู้และพัฒนาความฉลาดรู้ทาง ภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ผ่านหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสีสนแห่ง ท้องถิ่น ดังนั้นจากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญและจำเป็นในการที่จะพัฒนานักเรียนที่ เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา จึงมุ่งศึกษาผลการเรียนรู้และพัฒนาการความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ (Geo-literacy) เรื่องภูมิศาสตร์กับสีสนแห่งท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่จัดการ เรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น อันจะนำไปสู่การส่งเสริมให้ นักเรียนมีความสามารถในการวางแผนและ เสนอแนวทางในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องภูมิศาสตร์กับสี่สັນแห่งท้องถิ่น ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) ผู้วิจัยได้ทำการทดลองตามแบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง (pre - experimental designs) แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มประชากร** คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่อยู่ในโรงเรียนเครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ 6 อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี จำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนชุมชนวัดรางบัว (แหลมราษฎร์บำรุง) โรงเรียนวัดปากช่อง โรงเรียนวัดเขาปิ่นทอง และโรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งหมด 82 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียน ตำบลรางบัว อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 1 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 15 คน ซึ่งได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (cluster random sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้** มี 4 ประเภท ประกอบด้วย

2.1 แผนหน่วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นหน่วยที่ 4 ภูมิศาสตร์กับสี่สັນแห่งท้องถิ่น จำนวน 3 แผน รวมทั้งสิ้น 14 ชั่วโมง มีขั้นตอนในการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ในการศึกษาทดลองในครั้งนี้

2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

3) ศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

4) ศึกษาความหมาย ความสำคัญ และองค์ประกอบและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน

5) ลงพื้นที่สำรวจแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียน ในอำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี

6) ศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียน โดยมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน

7) สร้างแผนหน่วยการจัดการเรียนรู้จำนวน 3 แผน รวมทั้งสิ้น 14 ชั่วโมง

8) นำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในห้องเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

9) นำแผนการจัดการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ มาปรับปรุงและแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

10) นำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ภูมิศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล

11) ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โดยมีประเด็น ดังนี้ (1) การปรับแก้การใช้ภาษาให้ถูกต้อง (2) การปรับแก้ชื่อหน่วยการเรียนรู้

12) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียน ซึ่งเคยเรียนเนื้อหาเช่นเดียวกันมาก่อน

13) นำแผนการจัดการเรียนรู้ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลวิจัยกับตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียน จำนวน 15 คน

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสีสันท้องถิ่น จำนวน 1 ฉบับ แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผล แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

3) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสีสันท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัด จุดประสงค์การเรียนรู้

ขอบข่ายเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ ตามระดับความรู้ของนักเรียน ที่แสดงพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยตามแนวคิดของบลูม (Bloom's Taxonomy) เป็นแบบทดสอบชนิดปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ เพื่อคัดเลือกข้อสอบที่นำมาใช้ในการทดลองทั้งสิ้น 30 ข้อ

4) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภูมิศาสตร์

5) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาภูมิศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของข้อคำถามกับมาตรฐาน ตัวชี้วัดแต่ละข้อ

6) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 ท่าน

7) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 45 ข้อ ไปทดลองใช้ (tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนวัดรางบัว (แหลมราษฎร์บำรุง) จ. ราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

8) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ซึ่งผลวิเคราะห์ข้อสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 หมายถึง มีค่าความเชื่อมั่นสูง ข้อสอบที่ใช้ได้ทั้งหมด 40 ข้อ

9) นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไปใช้ในการทดลองเพื่อเก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียน

2.3 แบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสีสนแห่งท้องถิ่น โดยเปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ของนักเรียน 2 ครั้ง คือการทดสอบก่อนเรียน (pre - test) และการทดสอบหลังเรียน (Post-test) ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักการสร้างเครื่องมือในการวัดและประเมินผล แบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์

2) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และศึกษาตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางสาระภูมิศาสตร์ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560)

3) วิเคราะห์จุดประสงค์ ตัวชี้วัด เนื้อหา และสร้างแบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์เชิงสถานการณ์แบบปรนัย จำนวน 4 ตัวเลือก จำนวน 45 ข้อ เพื่อนำไปหาค่าความยากง่าย (p) และค่าอำนาจจำแนก (r)

4) นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สนแห่งท้องถิ่น เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม

5) ดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

6) นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สนแห่งท้องถิ่น ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาภูมิศาสตร์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนสังคมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

7) นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สนแห่งท้องถิ่น มาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน

8) นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สนแห่งท้องถิ่น จำนวน 45 ข้อ ไปทดลองใช้ (tryout) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนชุมชนวัดรางบัว (แหลมราษฎร์บำรุง) ราชบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ที่ไม่ใช่ตัวอย่างการวิจัย เพื่อหาค่าความยากง่าย (p) ของแบบทดสอบ และค่าอำนาจจำแนก (r)

9) นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สนแห่งท้องถิ่น ไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตร KR-20 ซึ่งผลวิเคราะห์ข้อสอบมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.98 หมายถึง มีค่าความเชื่อมั่นสูง

10) นำแบบวัดความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สนแห่งท้องถิ่น ไปใช้ในการทดลองเพื่อเก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียน

2.4 แบบสอบถามความคิดเห็น ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น เรื่อง ภูมิศาสตร์กับสี่สนแห่งท้องถิ่น โดยใช้แบบมาตรวัดประมาณค่า (rating scale) ทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านบรรยากาศในการเรียน และด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ โดยวัด 3 ระดับ คือ ระดับมาก ระดับปานกลาง และระดับน้อย จำนวน 12 ข้อ โดยมีขั้นตอนการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นนักเรียน ดังนี้ 1) ศึกษารูปแบบการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนจากงานวิจัยเอกสารการวัดและประเมินผล 2) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น จำนวน 1 ฉบับ โดยสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียนที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้แบบมาตรวัดประมาณค่า 3) นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 5) นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์แล้วให้กับผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน 6) นำแบบสอบถามความคิดเห็นมาปรับปรุง

แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน 7) นำแบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ไปใช้ในการเก็บข้อมูลกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบ้านหนองนกกระเรียนที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567

ผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 15 คน ปรากฏดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี

ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย (M)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	t	p
ก่อนเรียน	15	30	16.27	2.89	13.11*	0.00
หลังเรียน	15	30	24.20	3.57		

* $p < 0.05$, $df = 14$

จากตารางที่ 1 พบว่า ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ เรื่องภูมิศาสตร์กับสี่แสนแห่งท้องถิ่น ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี หลังเรียน ($M = 24.20$, $S.D. = 3.57$) สูงวก่่าก่อนเรียน ($M = 16.27$, $S.D. = 2.89$) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00 ($p = .00$) น้อยกว่า 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ เรื่องภูมิศาสตร์กับสี่แสนแห่งท้องถิ่น ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี จำนวน 15 คน ปรากฏดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ เรื่องภูมิศาสตร์กับสี่แสนแห่งท้องถิ่น ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี

ผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ ภูมิศาสตร์	จำนวน นักเรียน	คะแนน เต็ม	ค่าเฉลี่ย (M)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	t	p
ก่อนเรียน	15	30	17.27	4.03	14.16*	0.00
หลังเรียน	15	30	23.87	3.33		

* $p < 0.05$, $df = 14$

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ เรื่องภูมิศาสตร์กับสี่ส้นแห่งท้องถิ่น ก่อนและหลังจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี หลังเรียน ($M = 23.87$, $S.D. = 3.33$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M = 17.27$, $S.D. = 4.03$) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.00 ($p = .00$) น้อยกว่า 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้

3. ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี ปรากฏตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี

ข้อ ที่	รายการประเมิน	M	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น	ลำดับ ที่
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
1	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิประเทศ และความสัมพันธ์ของระบบธรรมชาติและมนุษย์	2.87	0.35	มาก	3
2	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถอธิบายเหตุผลทางภูมิศาสตร์ได้	2.87	0.35	มาก	3
3	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล	2.73	0.59	มาก	5
4	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้ฝึกการใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ เช่น แผนที่ ภาพถ่ายจากดาวเทียม รูปถ่าย ฯลฯ ทำให้นักเรียนเข้าใจสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม	2.67	0.62	มาก	6
รวมด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้		2.79	0.15	มาก	2
ด้านบรรยากาศในการเรียน					
5	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีความสนใจ สามารถตั้งคำถาม และมีความสนุกสนานในการเรียน	3.00	0.00	มาก	1
6	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียน บรรยากาศใน	3.00	0.00	มาก	1

ข้อ ที่	รายการประเมิน	M	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น	ลำดับ ที่
	การเรียนรู้มีความเหมาะสม				
7	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้ทำงานกลุ่ม และมีส่วนร่วมในชั้นเรียน	2.93	0.26	มาก	2
8	การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม	3.00	0.00	มาก	1
รวมด้านบรรยากาศในการเรียน		2.98	0.13	มาก	1
ด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้					
9	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่าย	2.73	0.59	มาก	5
10	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตได้	2.87	0.35	มาก	3
11	การจัดการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้เข้าใจ และเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรมท้องถิ่น	2.60	0.63	มาก	7
12	การจัดการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าของทรัพยากรในท้องถิ่น	2.80	0.56	มาก	4
รวมด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้		2.75	0.13	มาก	3
รวมทั้งหมด		2.84	0.01	มาก	

จากตารางที่ 3 ผลการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 2.84$, $S.D. = 0.01$) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านบรรยากาศในการเรียน อยู่ในระดับมาก ($M = 2.98$, $S.D. = 0.13$) ลำดับที่ 2 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($M = 2.79$, $S.D. = 0.15$) และลำดับที่ 3 ด้านประโยชน์ของการจัดการเรียนรู้ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($M = 2.75$, $S.D. = 0.13$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ หลังจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองจากการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ตรงผ่านกระบวนการทางภูมิศาสตร์ 5 ขั้นตอน

ได้แก่ การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ การค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล และการสรุปเพื่อตอบคำถาม โดยการบูรณาการกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี ซึ่งประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น และแหล่งเรียนรู้บุคคลมาใช้เป็นฐานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญทางภูมิศาสตร์ที่จะนำไปสู่การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติและมนุษย์ สามารถอธิบายและให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง และสามารถตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบสำหรับนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของกนก จันทรา ที่ได้อธิบายถึงทักษะทางภูมิศาสตร์ไปในทิศทางเดียวกันว่า เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับนักเรียนในการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดแทรกทักษะทางภูมิศาสตร์นั้น จะทำให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจความสัมพันธ์ของลักษณะทางกายภาพและวิถีชีวิตของมนุษย์มากขึ้น (กนก จันทรา, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายของการเรียนรู้ในสาระภูมิศาสตร์ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ ที่ระบุไว้ว่า สาระภูมิศาสตร์ช่วยให้นักเรียนเข้าใจลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

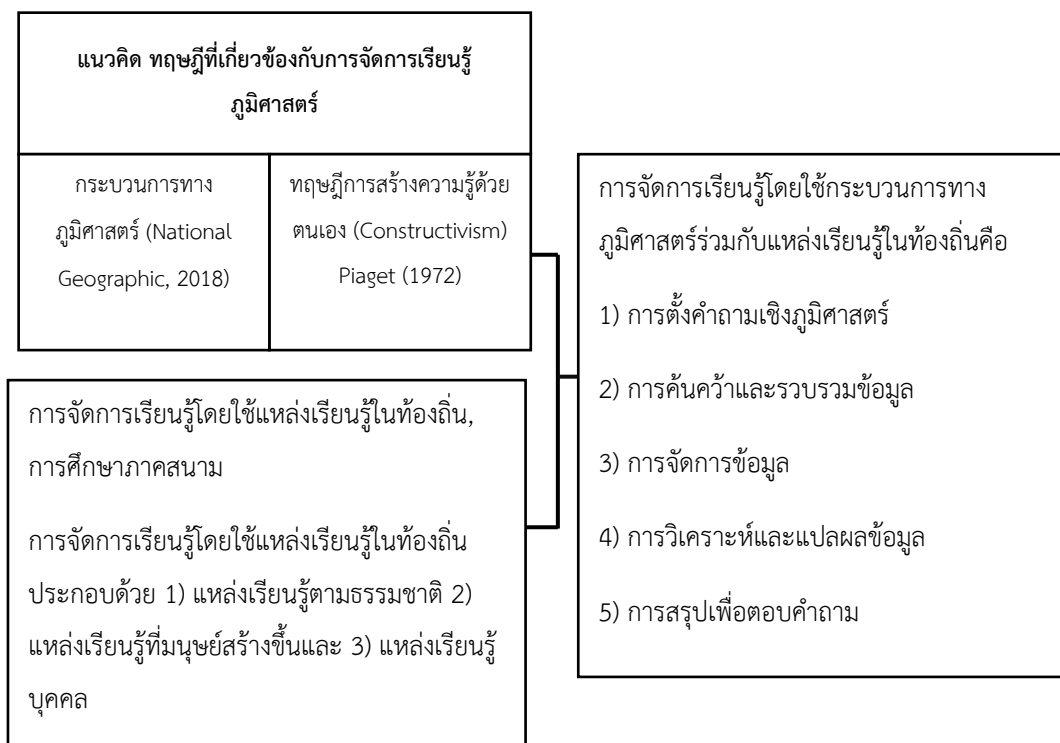
2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์หลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 4 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี โดยใช้หลักการการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการสำรวจแหล่งเรียนรู้ และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรมที่อยู่ภายในจังหวัดราชบุรี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเมอณรินทร์ วรรณรัตน์นางกูร ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในการเรียนภูมิศาสตร์ทวีปเอเชียของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ภูมิศาสตร์ พบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์จะทำให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ (Constructivism) ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้น (เมอณรินทร์ วรรณรัตน์นางกูร, 2562) ดังนั้นจากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภูมิศาสตร์ให้สูงขึ้น

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก จากการพิจารณาความคิดเห็นของนักเรียนเป็นรายด้านตามลำดับ พบว่า ประเด็นที่นักเรียนเห็นด้วยมากที่สุดเป็นลำดับที่ 1 คือ ด้านบรรยากาศการเรียน เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี เป็นการจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเฉพาะแหล่งเรียนรู้สถานที่จริงที่อยู่ในท้องถิ่น นักเรียนได้สัมผัสธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมรอบตัวด้วยการลงมือปฏิบัติ ผ่านขั้นตอนการเรียนรู้ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ส่งผลให้บรรยากาศในการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงไปจากการจัดการเรียนรู้แบบเดิม สอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติศักดิ์ ชัยยานะ ที่ได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และพบว่า นักเรียนมีพัฒนาการทั้งด้านความรู้ทางภูมิศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น และได้มีการศึกษาระดับความคิดเห็นด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด (เกียรติศักดิ์ ชัยยานะ, 2563) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการให้นักเรียนได้ฝึกลงมือปฏิบัติจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนพร้อมที่จะเรียนรู้ และมีความกระตือรือร้นมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้อยู่โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี เป็นการนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ ครูนำเสนอสื่อ และแหล่งเรียนรู้ทางพื้นที่ของจังหวัดราชบุรี จากนั้นนักเรียนใช้ทักษะการแปลความจากภาพ สื่อ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดข้อสงสัย เพื่อนำไปสู่การตั้งคำถาม และกำหนดประเด็นศึกษา 2) การค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลโดยให้นักเรียนใช้เครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการร่วมกันเก็บและรวบรวมข้อมูล โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น ตามแนวคิดสำคัญทางภูมิศาสตร์ (5 Themes) เพื่อให้เกิดการคิดที่เข้าใจในระบบธรรมชาติและมนุษย์ภูมิศาสตร์ การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ และการตัดสินใจอย่างเป็นระบบเกี่ยวกับที่ตั้ง (location) สถานที่ (place) ปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม (human and environment interaction) และภูมิภาค (region) 3) การจัดการข้อมูล นักเรียนนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลในแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นมาจัดกระทำข้อมูลเชิงพรรณนา วิเคราะห์เพื่อเตรียมข้อมูลเชิงพื้นที่ และนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยตั้งประเด็นเพื่อเตรียมข้อมูลนำเสนอตามความสามารถทางภูมิศาสตร์ 3 ด้าน ได้แก่ ความเข้าใจในระบบธรรมชาติและมนุษย์ภูมิศาสตร์ การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ และการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ 4) การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลนักเรียนนำข้อค้นพบจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์อภิปราย และแลกเปลี่ยนประเด็นสำคัญทางภูมิศาสตร์และ 5) การสรุปเพื่อตอบคำถามนักเรียนร่วมกันอภิปรายหน้าชั้นเรียน เพื่อตอบคำถามเชิงภูมิศาสตร์ที่ได้ตั้งประเด็นไว้ โดยครูและนักเรียนร่วมกันสรุปและแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล มาจัดการเรียนรู้ผ่านแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรีเป็นการจัดการเรียนรู้โดยนำนักเรียนไปศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ในสถานที่จริง เพื่อให้ นักเรียนศึกษาและนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาทำการวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลเพื่อตอบคำถาม ซึ่งสามารถพัฒนาความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ดังภาพ

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนเรียนรู้โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์

บทสรุป

จากการศึกษาการพัฒนาความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัดราชบุรี พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการของความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทั้ง 3 ด้าน คือ ความเข้าใจระบบธรรมชาติและมนุษย์ การให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ และการตัดสินใจอย่างเป็นระบบ และนอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น โดยการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การตั้งคำถามเชิงภูมิศาสตร์ การค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล การจัดการข้อมูล การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล และการสรุปเพื่อตอบคำถาม ด้วยการบูรณาการกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดราชบุรี เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกทักษะสำคัญทางภูมิศาสตร์ที่นำไปสู่การเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างระบบธรรมชาติและมนุษย์ สามารถอธิบายและให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ได้อย่างถูกต้อง และสามารถตัดสินใจได้อย่างเป็นระบบ ทำให้การศึกษาในครั้งนี้นักเรียนเกิดความพึงพอใจในระดับมาก เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ส่งผลให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อค้นพบและข้อเสนอแนะดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็น แก้ปัญหาด้วยตนเอง และเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เป็นการฝึกให้สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองเกิดความรู้ความเข้าใจที่คงทนถาวร

1.2 ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับครู นอกจากนี้ครูอาจมีการนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ไปใช้ร่วมกับเทคนิค วิธีการสอนแบบอื่น ๆ เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานร่วมกับกระบวนการทางภูมิศาสตร์หรือกระบวนการสืบสอบ

1.3 ความคิดเห็นของนักเรียนอยู่ในระดับดี เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย นักเรียนได้ลงพื้นที่เพื่อศึกษา และลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งผลให้นักเรียน เกิดความกระตือรือร้น สนุกสนาน สนใจและให้ความสำคัญในการจัดการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ครูอาจนำวิธีการสอนโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (community based learning) ร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับนักเรียน เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ และการแก้ปัญหา ให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริงของชุมชน พร้อมทั้งสร้างความตระหนักและความเชื่อมโยงระหว่างนักเรียนกับชุมชนทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และเห็นแนวทางการพัฒนาตนเองและชุมชนอย่างยั่งยืน

2.2 ครูผู้สอนอาจมีการนำแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในจังหวัดไปบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลาย เช่น การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานร่วมกับแหล่งเรียนรู้ในจังหวัด ทั้งนี้เพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับระบบธรรมชาติและมนุษย์ เกิดความสามารถในการให้เหตุผลทางภูมิศาสตร์ และสามารถตัดสินใจอย่างเป็นระบบได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนก จันทรา. (2561). *ความฉลาดรู้ทางภูมิศาสตร์ Geo-literacy learning for our planet : ถอดบทเรียนประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้ภูมิศาสตร์ในชั้นเรียนที่เสริมสร้างการเรียนรู้เรื่องภูมิศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- เกียรติศักดิ์ ชัยยานะ. (2563). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการทางภูมิศาสตร์ เพื่อพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์และความคงทนในการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ของนักเรียน*

- มัธยมศึกษาตอนปลาย: กรณีศึกษาโรงเรียนวัดโนนทัยพายัพ. *วารสารวิจัยทางการศึกษา*, 15(1): 129-145.
- คมกริช บุญเขียว. (2564). “การพัฒนาผลการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์ โดยใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง แผนที่ และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนขนาดเล็กใน จังหวัดสระบุรี”. *พุทธศาสตร์ศึกษา*, 12(2): 16-20.
- ณพนธ์ วรรณรัตนางกูร. (2562). “การพัฒนาการรู้เรื่องภูมิศาสตร์ในการเรียนภูมิศาสตร์ทวีป เอเชียของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยกระบวนการทางภูมิศาสตร์ร่วมกับเทคโนโลยี สารสนเทศภูมิศาสตร์”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประยูร วงศ์จันทร์. (2555). *วิทยาการสิ่งแวดล้อม*. มหาสารคาม: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย มหาสารคาม.
- Edelson, D. 2011. *Geo-literacy: Preparation for reaching decisions*.
www.nationalgeographic.org/news/geo-literacy-preparation-far-reaching-decisions2page1.
- National Geographic Society. (2018). *Geo - Inquiry Process Educator Guide*. Available From https://media.nationalgeographic.org/assets/file/Educator_Guide_Geo_Inquiry_Final_1.pdf
- Piaget, J. (1972). Intellectual evolution from adolescence to adulthood. *Human Development*, 15(1): 1-2.

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา
Leadership of School Administrators in the 21st Century Based
on Teachers' Opinions Under Songkhla Provincial Office of the
Vocational Education Commission

^{1*}มนสิชา บงสุนันท์ Monsicha Bongsunan

^{2**}อริสรา บุญรัตน์ Arisra Boonrat

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{1,2}Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

*First author, e-mail: monsicha.cha074@hu.ac.th

**Corresponding author, e-mail: arisra@hu.ac.th

Received September 23, 2025; Revised October 15, 2025; Accepted: March 26, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา ตามตัวแปรประสบการณ์ในการปฏิบัติงานและ 3) เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา ตามตัวแปร ขนาดสถานศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 269 คน แล้วสุ่มแบบแบ่งชั้น ตามขนาดของสถานศึกษา จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละสถานศึกษา ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .945 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน

มาตรฐาน และการทดสอบค่าเอฟ ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็น ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันและ 3) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา จำแนกตามตัวแปรขนาดสถานศึกษา พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีเพียงด้านวิสัยทัศน์ ที่มีความแตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ผู้บริหารการศึกษา; ภาวะผู้นำ; สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

Abstract

This research article is a quantitative study aimed to: 1) study the leadership of school administrators in the 21 st century according to the opinions of teachers under Songkhla Provincial Office of the Vocational Education Commission, 2) compare the leadership of school administrators in the 21st century based on the opinions of teachers under Songkhla Provincial Office of the Vocational Education Commission categorized by work experience, 3) compare the leadership of school administrators in the 21st century based on teachers' opinions under Songkhla Provincial Office of the Vocational Education Commission classified by school size. The sample group consisted of teachers under the Office of the Vocational Education Commission in Songkhla Province for the academic year 2023. The sample size was determined using the Krejcie and Morgan sample size table, resulting in a total of 269 participants. Stratified random sampling was employed based on the size of each educational institution, followed by simple random sampling using a lottery method proportional to the number of the population in each institution. A questionnaire and an interview form were used as research instruments for data collection, with a reliability of .945. The statistics used for data analysis included

frequency, percentage, mean, standard deviation, and an F-test. The research results revealed that: 1) The leadership of school administrators in the 21st century, based on teachers' opinions under Songkhla Provincial Office of the Vocational Education Commission, was at a high level overall and in each aspect; 2) The results of comparing the leadership of school administrators in the 21st century according to the opinions of teachers under Songkhla Provincial Office of the Vocational Education Commission, categorized by work experience, found that teachers with different work experiences showed no differences in their views, both overall and in each aspect; 3) The results of comparing the leadership of school administrators in the 21st century according to teachers' opinions under Songkhla Provincial Office of the Vocational Education Commission, classified by school size, found that teachers working in schools of different sizes did not have different opinions overall. However, when considering individual aspects, only the "vision" aspect was found to be statistically significantly different at the .05 level.

Keywords: School Administrators; Leadership; Office of the Vocational Education Commission

บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาจะทราบแนวปฏิบัติที่ดี และมีความเหมาะสมกับลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 อยู่แล้วนั้น แต่ในขณะเดียวกันก็มีผู้บริหารบางส่วนที่ยังมีการบริหารงานและปฏิบัติตนแบบเดิม การบริหารงานโดยยึดความคิดของตนเองเป็นใหญ่ ไม่ฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานโดยไม่คำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงไปของสังคมและโลก (นฤมล คูหาแก้ว, 2563)

เพราะฉะนั้นภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 นั้นจึงถือว่าเป็นทักษะที่มีความจำเป็นอย่างมากสำหรับผู้บริหารในการบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษา เนื่องจากเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่เป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้มีบทบาทหลักสำคัญในการรับรู้ ประสานงาน สนับสนุน อำนวยความสะดวก เพื่อให้สมาชิกในหน่วยงานได้ใช้ความสามารถของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำดังกล่าว คือ ต้องเป็นตัวอย่างในด้านพฤติกรรม และเป็นผู้กำหนดพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียนสามารถโน้มน้าวให้บุคคลหนึ่งหรือหลายคน ได้แสดงพฤติกรรมของตนเองตามที่ผู้นำประสงค์ภายใต้

สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายของส่วนรวมหรือของผู้นำได้อย่างไม่มีเงื่อนไข ดังนั้นภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นศิลปะส่วนหนึ่งในการทำให้เกิดอิทธิพลในการจูงใจผู้อื่นให้มาร่วมปฏิบัติงาน เพื่อให้สำเร็จ ตามความมุ่งหมายและเป็นการใช้อำนาจต่อบุคคลอื่นเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จขององค์กรนั่นเอง (บุษยมาส ผาดี, 2563)

แต่สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้น จากแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กล่าวว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นภาวะผู้นำที่ผู้นำมีความสามารถ มีอิทธิพลต่อบุคคลหรือเพื่อนร่วมงานในการใช้อิทธิพลหรืออำนาจในรูปแบบต่างๆ มองการไกล มีความรับผิดชอบในการบริหารจัดการองค์กร มีทักษะ การบริหารท่วงการเปลี่ยนแปลงที่สามารถขับเคลื่อนองค์กรให้ปฏิบัติการกิจตามแผนงานที่วางไว้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร คิดหายุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการใหม่ๆ มาปรับเปลี่ยนรูปแบบ การทำงานให้มีความสำคัญกับความสัมพันธ์ของผู้ปฏิบัติงานในองค์กร และมีทักษะที่ทันสมัยเป็นที่ยอมรับของชาติอื่นสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขประกอบไปด้วยด้านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ด้านผู้นำที่มีศิลปะในการนำ ด้านผู้นำที่มีอิทธิพลต่อเพื่อนร่วมงาน ด้านผู้นำที่มีความรู้เท่าทันเทคโนโลยีในยุคศตวรรษที่ 21 (บุษยมาส ผาดี, 2563) อีกทั้งยังมีแนวคิดที่กล่าวว่า ทักษะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 นั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องมีทั้งศาสตร์และศิลป์ มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญ ในการดำเนินการต่างๆภายในสถานศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ในการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้อย่างรวดเร็วซึ่งประกอบด้วยทักษะ ดังนี้ ทักษะการสื่อสารและเทคโนโลยี ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านเทคนิค ทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม ทักษะด้านการสร้างสรรค์นวัตกรรม (ไกรสร เจียมทอง, 2561)

ดังนั้น จึงจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 ต้องมีความรู้ความสามารถทักษะ และประสบการณ์ทางการบริหารการศึกษา เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้ทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก (ศรสวรรค์ บุญณกรณ์ชัย, 2561) และนโยบายดังกล่าวจะช่วยให้มีการพัฒนาผู้บริหารให้เป็นผู้บริหารที่เป็นผู้นำที่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงในยุคศตวรรษที่ 21 และมีประสิทธิภาพ เพราะผู้บริหารในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จังหวัดสงขลา มีทั้งผู้บริหารยุคเก่าและยุคใหม่ โดยผู้บริหารยุคเก่ายังยึดติดการบริหารงานแบบเดิมไม่ตั้งรับต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกในปัจจุบัน ส่วนผู้บริหารยุคใหม่ก็ยังคงเป็นผู้บริหารที่ขาดภาวะการเป็นผู้นำในการบริหารงาน จึงส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา ตามตัวแปร ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
3. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา ตามตัวแปร ขนาดสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการดังต่อไปนี้

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** ศึกษาความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา ซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยนฤมล คูหาแก้ว (2563); บุญมาส ผาดี (2563); พิกุล นามอง (2565); มุทิตา อินกล้า และคณะ (2565); ยุวเรศ ประดู่ และคณะ (2564); วรรัตน์ ศรีบุตดา และอำนาจชนะวงศ์ (2566) ได้ทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) ด้านความเป็นผู้นำ 3) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ด้านวิสัยทัศน์ 5) ด้านทักษะการสื่อสาร

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** คือ ประชากร ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา จำนวน 10 แห่ง ปีการศึกษา 2566 จำนวน 885 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา ปีการศึกษา 2566 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 269 คน แล้วสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา จากนั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลากตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละสถานศึกษา

3. **เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย** เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 50 ข้อ และ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ที่เกี่ยวข้องกับการหา ข้อเสนอแนะการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา

4. **การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ** โดยการหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยแต่ละข้ออยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และ

ความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .945

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ จากมหาวิทยาลัยหาดใหญ่ ถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากครูผู้สอน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา หลังจากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมมาทั้งหมด ดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์ เพื่อนำไปดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติและสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบในแบบสอบถามในแต่ละชุด ได้จำนวน 269 ฉบับ จากนั้นนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าเอฟ (F-test) โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์ความแปรปรวนจำแนกทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบนัยสำคัญทางสถิติจึงเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธี Least Significant Difference (LSD)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา มีรายละเอียดดังในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา โดยภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตาม ความคิดเห็นของครู	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ด้านมนุษยสัมพันธ์	4.35	0.43	มาก
2. ด้านความเป็นผู้นำ	4.16	0.45	มาก
3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.10	0.46	มาก
4. ด้านวิสัยทัศน์	4.23	0.46	มาก
5. ด้านทักษะการสื่อสาร	4.26	0.47	มาก
รวม	4.22	0.45	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$, $SD = 0.45$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.35$, $SD = 0.43$) รองลงมา คือ ด้านทักษะการสื่อสาร ($\bar{X} = 4.26$, $SD = 0.47$) ด้านวิสัยทัศน์ ($\bar{X} = 4.23$, $SD = 0.46$) ด้านความเป็นผู้นำ ($\bar{X} = 4.16$, $SD = 0.45$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.10$, $SD = 0.46$) ตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา ตามตัวแปรประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีรายละเอียดดังในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา จำแนกในภาพรวมตามตัวแปรประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน โดยวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ในภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู	ค ว า ม แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1.ด้านมนุษยสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	.435	3	.145	.792	.499
	ภายในกลุ่ม	48.592	265	.183		
	รวม	49.028	268			
2.ด้านความเป็นผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	.598	3	.199	.969	.408
	ภายในกลุ่ม	54.473	265	.206		
	รวม	55.071	268			
3.ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	ระหว่างกลุ่ม	1.011	3	.337	1.574	.196
	ภายในกลุ่ม	56.707	265	.214		
	รวม	57.718	268			

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู	ค ว า ม แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
4.ด้านวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	.991	3	.330	1.552	.201
	ภายในกลุ่ม	56.374	265	.213		
	รวม	57.365	268			
5.ด้านทักษะการสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	1.664	3	.555	2.590	.053
	ภายในกลุ่ม	56.727	265	.214		
	รวม	58.391	268			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.706	3	.235	1.498	.215
	ภายในกลุ่ม	41.636	265	.157		
	รวม	42.342	268			

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา จำแนกตามตัวแปร ประสพการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็น ใน ภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาใน ศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา ตามตัวแปร ขนาดสถานศึกษา มีรายละเอียดดังในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบระดับความคิดเห็นภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา จำแนกใน ภาพรวมตามตัวแปรขนาดสถานศึกษาต่างกัน โดยวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) ในภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู	ความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig.
1. ด้านมนุษยสัมพันธ์	ระหว่างกลุ่ม	.002	2	.001	.006	.994
	ภายในกลุ่ม	49.025	266	.184		
	รวม	49.028	268			

2. ด้านความเป็นผู้นำ	ระหว่างกลุ่ม	.080	2	.040	.193	.824
	ภายในกลุ่ม	54.991	266	.207		
	รวม	55.071	268			
3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	ระหว่างกลุ่ม	.736	2	.368	1.718	.181
	ภายในกลุ่ม	56.982	266	.214		
	รวม	57.178	268			
4. ด้านวิสัยทัศน์	ระหว่างกลุ่ม	1.558	2	.779	3.713	.026
	ภายในกลุ่ม	55.807	266	.210		
	รวม	57.365	268			
5. ด้านทักษะการสื่อสาร	ระหว่างกลุ่ม	1.130	2	.565	2.623	.074
	ภายในกลุ่ม	57.261	266	.215		
	รวม	58.391	268			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	.405	2	.202	1.283	.279
	ภายในกลุ่ม	41.938	266	.158		
	รวม	42.342	268			

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา จำแนกตามตัวแปรขนาดสถานศึกษา พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมไม่แตกต่างกัน โดยพบว่ามีเพียงด้านวิสัยทัศน์ ที่มีความแตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารส่วนใหญ่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการบริหารงานสูง สามารถจัดการบริหารงานได้เหมาะสมตามบริบทของสถานศึกษา อีกทั้งมีบุคลิกภาพของความเป็นผู้นำ มีวิสัยทัศน์ก้าวไกล กำกับติดตามการปฏิบัติงานของครูอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสร้างความร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานอื่นๆ ภายนอก เพื่อส่งเสริมการบริหารงานของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศรสวรรค์ บุญณกรณ์ชัย ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทิวธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า ความคิดเห็น

ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทวีธาภิเศก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$) ความสอดคล้องนี้เป็นข้อบ่งชี้สำคัญว่าองค์ประกอบหลักของภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะด้านเทคโนโลยี วิสัยทัศน์ที่ก้าวหน้า การบริหารการเปลี่ยนแปลง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ยังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลบวกต่อมุมมองของครูต่อผู้บริหาร (ศรสวรรค์ บุญณกรณ์ชัย, 2561)

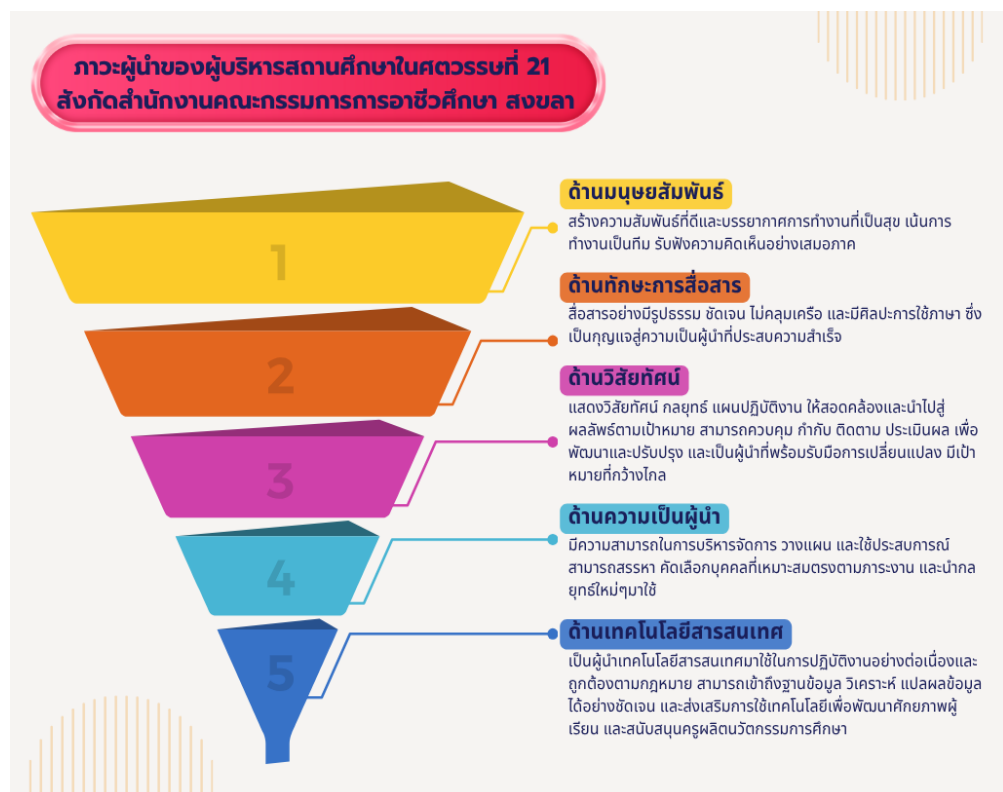
2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ แต่สอดคล้องกับผลวิจัยของคณินันต์ กิจวิธ ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การบริหารสถานศึกษาต่างกัน มีคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมรายด้าน และรายข้อไม่แตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้เป็นข้อบ่งชี้ว่า สถานศึกษาอาชีวศึกษาในสงขลาประสบความสำเร็จในการสร้าง มาตรฐานของภาวะผู้นำ ที่มีความชัดเจนและสอดคล้องกับความคาดหวังของครูในทุกระดับประสบการณ์ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความมั่นคงและความไว้วางใจในการบริหารจัดการองค์กร (คณินันต์ กิจวิธ, 2561)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา จำแนกตามตัวแปรขนาดสถานศึกษา พบว่า ครูที่อยู่ในขนาดสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไกรสร เจียมทอง ได้ศึกษาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32 พบว่า ระดับความคิดเห็นของประธานคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่เป็นกรรมการสถานศึกษา เกี่ยวกับทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและหลายด้าน อยู่ในระดับมาก และเปรียบเทียบกับทักษะผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามสถานภาพ และขนาดสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และได้เสนอแนวทางการพัฒนาทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับด้านภาษา การสื่อสาร และเทคโนโลยี ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารอาชีวศึกษาในจังหวัดสงขลาประสบความสำเร็จในการยกระดับ คุณภาพ ของผู้นำให้มีความเท่าเทียมกันในทุกขนาดสถานศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีต่อระบบการศึกษาโดยรวม เนื่องจากการยืนยันว่า ขนาดสถานศึกษาไม่ใช่ปัจจัยหลักที่กำหนดคุณภาพของภาวะผู้นำ หากแต่เป็นการ

ลงทุนในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารตามกรอบทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่มีผลต่อการรับรู้ของครูโดยตรง (ไกรสร เจียมทอง, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอองค์ความรู้ใหม่ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

จากภาพอธิบายได้ว่า การศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีทักษะในด้านการจัดการสถานศึกษาและการบริหารตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งวิเคราะห์ได้ 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ 2) ด้านทักษะการสื่อสาร 3) ด้านวิสัยทัศน์ 4) ด้านความเป็นผู้นำ 5) ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

บทสรุป

การวิจัยเรื่องภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็น ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สงขลา จำแนกตามตัวแปรขนาดสถานศึกษา พบว่า ครูที่ปฏิบัติงานในขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่ามีความแตกต่างกันเพียงด้านวิสัยทัศน์ ที่มีความแตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำในการวางระบบการทำงานอย่างสร้างสรรค์ เน้นการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ มาพัฒนาและลงมือปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ นำปัญหามาเป็นเป็นโจทย์ในการตั้ง เพื่อสร้างสรรค์คิดค้นนวัตกรรมรูปแบบ วิธีการ พัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาตัวแปรด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 อาทิเช่น ภูมิภาคของสถานศึกษา สังกัดของสถานศึกษา เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาพัฒนาการบริหารสถานศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ไกรสร เจียมทอง. (2561). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารจัดการการศึกษา. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

- คณินนิตย์ กิจวิธิ. (2561). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเก่า*, 5(1): 33-40.
- นฤมล คูหาแก้ว. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระแก้วเขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- บุษยมาส ผาดี. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยองเขต 1. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พิกุล นามสง. (2565). การบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. *วารสารนวัตกรรมการบริหารการศึกษา*, 1(2): 30-43.
- มุกิตา อินกล้า และคณะ. (2565). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. *e-Journal of Education Studies*, 4(1): 32-47.
- ยุวเรศ ประดู่ และคณะ. (2564). คุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สุราษฎร์ธานี เขต 3. *วารสารการวัด ประเมินผล สถิติ และการวิจัยทางสังคมศาสตร์*, 1(2): 47-56.
- วรรัตน์ ศรีบุตตา และอำนาจ ชนะวงศ์. (2566). ภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอนแก่น. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(2): 361-376.
- ศรสวรรค์ บุญณกรณ์ชัย. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนทิวธาภิเษก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1. *วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา*. คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยเกริก.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 608-610.

ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารกับองค์กร
แห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กรุงเทพมหานคร เขต 1

The relationship between compliance with professional ethics
of administrators and the happiness organization of educational
institutions under the Office of the Secondary Education
Service Area, Bangkok Area 1

^{1*}ปรเมษฐ์ ตีกดี Poramate Tuekdee

^{2**}สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ Supattarasak Khumsamart

^{3***}ปฐมพร อินทรางกูร ณ ออยุธยา Patomporn Indrangkura na Ayudhya

^{4****}วิเชียร อินทรสมพันธ์ Wichian Intarasompun

^{1,2,3}บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธนบุรี

^{1,2,3}Graduate School, Thonburi University

⁴คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

⁴Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

*First author, e-mail: dp3.517@dipangkorntawee.ac.th

Corresponding author, e-mail: **Supattarasak@gmail.com ***dr.pathomporn@thonburi-

u.ac.th ****i_wichian@hotmail.com

Received September 28, 2025; Revised October 15, 2025; Accepted: March 26, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของ
ผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาและ 3) ศึกษาความสัมพันธ์
ระหว่างการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิง

สหสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 371 คน จากประชากร 5,079 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ ให้ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้การวิเคราะห์การทดสอบวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1 ระดับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า พบว่าด้านจรรยาบรรณต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ส่วนด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ระดับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีน้ำใจงาม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการมีสุขภาพดี ส่วนด้านการใช้เงินเป็นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด และ 3) ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่ 0.92

คำสำคัญ: จรรยาบรรณวิชาชีพ; ผู้บริหารสถานศึกษา; องค์กรแห่งความสุข

Abstract

This correlation research aimed to: (1) study the compliance with professional ethics of school administrators, (2) study the happy organization of schools, and (3) examine the relationship between school administrators' compliance with professional ethics and the happy organization of schools under the Secondary Educational Service Area Office, Bangkok 1. This research is a correlational study. The sample group consisted of 371 administrators and teachers from the Bangkok Metropolitan Secondary Educational Service Area Office 1, during the 2024 academic year, out of a population of 5,079. The sample size was determined using Taro Yamane's formula with a 5% margin of error. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient. Research findings revealed that (1) the overall compliance with professional ethics of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office, Bangkok 1, was at the highest level. By category, the highest mean was in ethics towards society, followed by ethics towards

service recipients. The lowest mean was in ethics towards the profession. (2) The overall level of organizational happiness in educational institutions under the Bangkok Metropolitan Secondary Education Area Office, District 1, had a high average score. When considering each aspect, it was found that the aspect of having a kind heart had the highest average score, followed by the aspect of having good health, while the aspect of managing money had the lowest average score. (3) The correlation coefficient between administrators' compliance with professional ethics and the happy organization of schools was significantly high at the .01 level, with a correlation coefficient of 0.92.

Keywords: Professional Ethics; Educational Institution Administrators; Happy Organization

บทนำ

ปัจจุบันการบริหารสถานศึกษาในประเทศไทยต้องเผชิญกับความท้าทายด้านคุณภาพ การศึกษาและการสร้างบรรยากาศองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารที่ต้อง ดำเนินงานภายใต้หลักธรรมาภิบาลและจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อสร้างองค์กรที่มีความสุขและมี คุณภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2561) อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาด้านพฤติ กรรมการบริหารที่ขาดจรรยาบรรณ การจัดการภายในที่ไม่โปร่งใส และบรรยากาศสถานศึกษาที่ไม่ เอื้อต่อความสุขของครูและนักเรียน (สุธิศา เกตุแก้ว, 2564) ปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อคุณภาพ การศึกษาและความเชื่อมั่นของผู้ปกครองและสังคมโดยตรง

การบริหารงานในสถานศึกษาในยุคปัจจุบันต้องยึดหลักการบริหารที่สอดคล้องกับมาตรฐาน วิชาชีพและจรรยาบรรณ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างบรรยากาศองค์กรแห่งความสุข (Happy Organization) ซึ่งเน้นให้ผู้บริหาร ครู และผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนการสอนและการทำงาน ร่วมกัน (ภคพร ใจมาก และคณะ, 2566) งานวิจัยชี้ว่าผู้บริหารที่ยึดมั่นในจรรยาบรรณและธรรมาภิ บาล จะสามารถสร้างแรงจูงใจ ความพึงพอใจในการทำงาน และความร่วมมือของบุคลากรได้อย่างมี ประสิทธิภาพ (กิ่งดาว กุลชา และจิตติมา วรรณศรี, 2567) แนวทางดังกล่าวยังสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาการศึกษา ที่มุ่งยกระดับคุณภาพผู้เรียนและการบริหารจัดการอย่าง ยั่งยืน

สำหรับบริบทของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่ามีความแตกต่างกันทั้งด้านความพร้อมของผู้บริหาร ความร่วมมือของ ครู และบรรยากาศองค์กร ซึ่งส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งความสุขอย่างชัดเจน (นภารัตน์ โพธิ์สัตย

และสงวน อินทรักษ์, 2565) ข้อมูลการสำรวจยังพบว่าผู้บริหารบางส่วนขาดการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพ ขาดความโปร่งใสในการบริหาร และไม่สามารถสร้างความสุขในองค์กรได้อย่างทั่วถึง (สุภัทสรานันท์ โพธิ์กัน, 2561) สถานการณ์ดังกล่าวสะท้อนว่าการยกระดับคุณภาพการบริหารด้วยจรรยาบรรณและธรรมาภิบาลเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วนในพื้นที่

จากปัญหาและแนวโน้มดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารกับการเป็นองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา โดยคาดหวังว่าผลการศึกษาจะช่วยเสนอแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ความเข้าใจด้านจรรยาบรรณและสามารถสร้างบรรยากาศที่เกื้อกูลต่อการทำงานและการเรียนรู้ ทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อการยกระดับคุณภาพการศึกษา สร้างความไว้วางใจจากสังคม และเป็นแนวทางสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนของสถานศึกษาในอนาคต

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1 ในปีการศึกษา 2568 ที่ได้มาจากการสุ่มจากประชากรที่ จำนวนทั้งหมด 5,079 คน กำหนดขนาดจำนวนของกลุ่มตัวอย่าง ด้วยการคำนวณโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ให้ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 371 คน แล้วสุ่มกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการเลือกสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้ขนาดของโรงเรียนเป็นชั้นในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสำรวจรายการ (Checklist) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ เกี่ยวกับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ตอนที่ 3 องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

3. การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ต่อมาได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.976 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 จากนั้นนำแบบสอบถามส่งไปยังสถานศึกษาให้กับครูและผู้บริหาร เพื่อให้ข้อมูลในการตอบแบบสอบถาม และส่งแบบสอบถามออนไลน์ที่สร้างโดยแอปพลิเคชัน Google Form ผ่านช่องทางสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและครู รวมทั้งสิ้น 371 ฉบับ หลังจากได้รับแบบสอบถามที่ส่งกลับมาผ่านแอปพลิเคชัน Google Form ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จัดลำดับ และนำไปวิเคราะห์ประมวลผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง จัดระเบียบ และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนำเสนอด้วยความถี่และร้อยละ ส่วนข้อมูลการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา และองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมแปลความหมายตามขอบเขตของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของบุญชุม ศรีสะอาด (2556) ที่แบ่งระดับค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.75) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้านพบว่า ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.75) รองลงมา ได้แก่ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.75) ส่วนด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.78) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวม

จรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. จรรยาบรรณต่อตนเอง	4.51	0.73	มากที่สุด	3
2. จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ	4.49	0.78	มาก	5
3. จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ	4.52	0.75	มากที่สุด	2
4. จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ	4.50	0.76	มากที่สุด	4
5. จรรยาบรรณต่อสังคม	4.53	0.75	มากที่สุด	1
รวม	4.51	0.75	มากที่สุด	

2. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = 0.77) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีน้ำใจงาม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = 0.77) รองลงมาได้แก่ ด้านการมีสุขภาพดี ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.73) ส่วนด้านการใช้เงินเป็นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.79) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวม

องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การมีสุขภาพดี	4.51	0.73	มากที่สุด	2
2. การมีน้ำใจงาม	4.52	0.77	มากที่สุด	1
3. การผ่อนคลาย	4.49	0.73	มาก	4
4. การหาความรู้	4.50	0.76	มากที่สุด	3
5. การมีคุณธรรม หิริโอตตปปะ	4.46	0.78	มาก	6

6. การใช้เงินเป็น	4.45	0.79	มาก	8
7. การมีครอบครัวที่ดี	4.47	0.79	มาก	5
8. การมีสังคมดี	4.46	0.80	มาก	7
รวม	4.48	0.77	มาก	

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0.916 ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา									
การปฏิบัติ ตาม จรรยาบรรณ วิชาชีพ ผู้บริหาร	(Y ₁)	(Y ₂)	(Y ₃)	(Y ₄)	(Y ₅)	(Y ₆)	(Y ₇)	(Y ₈)	(Y _{tt})
1. X ₁	0.799*	0.772*	0.741*	0.825*	0.787*	0.761*	0.750*	0.738*	0.838*
	*	*	*	*	*	*	*	*	*
2. X ₂	0.778*	0.700*	0.720*	0.795*	0.738*	0.707*	0.676*	0.704*	0.787*
	*	*	*	*	*	*	*	*	*
3. X ₃	0.850*	0.822*	0.784*	0.856*	0.834*	0.786*	0.776*	0.772*	0.878*
	*	*	*	*	*	*	*	*	*
4. X ₄	0.830*	0.797*	0.753*	0.804*	0.836*	0.751*	0.757*	0.720*	0.846*
	*	*	*	*	*	*	*	*	*
5. X ₅	0.854*	0.821*	0.790*	0.854*	0.822*	0.812*	0.802*	0.798*	0.889*
	*	*	*	*	*	*	*	*	*
6. (X _{tt})	0.880*	0.834*	0.824*	0.888*	0.868*	0.814*	0.812*	0.807*	0.916*
	*	*	*	*	*	*	*	*	*

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวมอยู่ระดับมากที่สุด เมื่อมีการพิจารณา

ในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม รองลงมาคือ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ส่วนด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารมีความรักศรัทธา ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ผู้บริหารตามเกณฑ์ที่มาตราฐานกำหนด มีการพัฒนาตนเองในด้านวิชาการและวิชาชีพเพื่อนำความรู้สู่การปฏิบัติได้ ซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาและบริหารสถานศึกษาด้วยความซื่อสัตย์สุจริต รวมถึงรักษาผลประโยชน์ของผู้รับบริการยึดมั่นในการปกครอง อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข มีความรักและเมตตา ต่อศิษย์และผู้รับบริการตามมาตรฐานของผู้บริหารสถานศึกษา อีกทั้งยังรักษาความสามัคคีในหมู่คณะกับผู้ร่วมประกอบวิชาชีพด้วยความเป็นกลางไม่เลือกปฏิบัติแก่บุคลากรทุกฝ่าย และยึดมั่นในการปกครองระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมของบุคลากรและผู้รับบริการ ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐริดา นิพนธ์ และคณะ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับบทบาทของ ผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า อยู่ในระดับมาก (ณัฐริดา นิพนธ์ และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของมีชัย ศรีคุณ และประจวบ หนูเลี้ยง ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา: กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (มีชัย ศรีคุณ และประจวบ หนูเลี้ยง, 2567) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิธร แคมเทศ และกรองทิพย์ นาควิเชตร ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียน เบญจมเทพอุทิศ จังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ศศิธร แคมเทศ และ กรองทิพย์ นาควิเชตร, 2564) ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป และจากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทุกๆ งานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับระดับการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหาร ในภาพรวมอยู่ระดับมาก มีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุดของแต่ละด้าน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 พบว่าองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการมีน้ำใจงาม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการมีสุขภาพดี ส่วนด้านการใช้เงินเป็น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหาร

สนับสนุนและจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อส่งเสริมกิจกรรมด้านสุขภาพอย่างจริงจังเพื่อสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้บุคลากรพูดคุยเรื่องความเครียดและปัญหาด้านสุขภาพได้อย่างเปิดเผย และปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยความเอื้ออาทรต่อครู และบุคลากรทางการศึกษาให้ดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่น มีวิธีจัดการความเครียดให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในการทำงาน และหา ความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ รวมถึงการมีคุณธรรมขั้นพื้นฐานสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ด้วยศรัทธาต่อศาสนาและมีศีลธรรมในการดำเนินชีวิต อีกทั้งยังต้องจัดให้มีสวัสดิการหรือสิทธิประโยชน์ที่ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของบุคลากร มีการให้รางวัลหรือโบนัสที่เป็นธรรมและสอดคล้องกับผลการปฏิบัติงาน เห็นว่าการสร้างครอบครัวเข้มแข็งจะทำให้สังคมมั่นคงเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับตนเองและบุคลากรทุกฝ่ายมีความเข้าใจ ทำให้สังคมโดยรวมและสภาพแวดล้อมโดยรวมพัฒนาเป็นองค์กรแห่งความสุขรวมถึงการให้ความสำคัญกับกิจกรรมนอกสถานศึกษา ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐกมล ฝิปากเพระ และคณะ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบและแนวทางการบริหารสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ณัฐกมล ฝิปากเพระ และคณะ, 2567) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของหยาดนภาพำพระเวช และคณะ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์องค์ประกอบองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการมีสุขภาพดีและการสร้างครอบครัวเข้มแข็ง เป็นปัจจัยสำคัญ (หยาดนภาพำพระเวช และคณะ, 2567) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณวิฏ ญ พัทลุง และสุดาพร ทองสวัสดิ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาสงขลา สตูล ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (วรรณวิฏ ญ พัทลุง และสุดาพร ทองสวัสดิ, 2565) ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการดำเนินงานต่อไป และจากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทุกๆ งานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับระดับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ระดับมาก มีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุดของแต่ละด้าน

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์กันทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจาก ผู้บริหารยึดมั่นในการประครองระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข และรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวมของบุคลากรและผู้รับบริการมีความรักและเมตตาต่อศิษย์และผู้รับบริการตามมาตรฐานของผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งยังรัก

ศรัทธา ชื่อสัตย์ต่อหน้าที่ผู้บริหารตามเกณฑ์ที่มาตรฐานกำหนด ด้วยการพัฒนาตนเองในด้านวิชาการ และวิชาชีพเพื่อนำความรู้สู่การปฏิบัติได้ และปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยความเอื้ออาทรต่อครู และบุคลากรทางการศึกษา สนับสนุนและจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็น เพื่อส่งเสริมกิจกรรมด้านสุขภาพ อย่างจริงจังด้วยการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมให้บุคลากรพูดคุยเรื่องความเครียดและปัญหา ด้านสุขภาพได้อย่างเปิดเผย ตลอดจนพัฒนาตนเองให้มีความก้าวหน้าในการทำงานด้วยหาความรู้จาก แหล่งเรียนรู้ต่างๆ ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาวดี สกวรรันต และคณะ ได้ทำการวิจัย เกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูใน อำเภอดงหลวง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (สุภาวดี สกวรรันต และคณะ, 2567) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาพร ชูอินทร และประจบ ขวัญมัน ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมองค์กรแห่ง ความสุขยุคใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (สถาพร ชูอินทร และประจบ ขวัญมัน, 2567) และยัง สอดคล้องกับงานวิจัยของภรณ์ทิพย์ ทองวิเศษ และคณะ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับ ความเป็นองค์กรแห่ง ความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ภรณ์ทิพย์ ทองวิเศษ และสุภาวดี ลาภเจริญ, 2567) และ จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทุกๆ งานวิจัยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างการปฏิบัติ ตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ระดับมากมี ความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยผู้วิจัยพบว่า จรรยาบรรณวิชาชีพเป็นกลไกสำคัญที่มีความสัมพันธ์โดยตรงต่อ องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ครอบคลุมทั้งจรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการมี จรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารที่มั่นคงและยึดถือปฏิบัติอย่างจริงจัง เป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อ องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1

บทสรุป

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านจรรยาบรรณต่อสังคม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านจรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ ส่วนด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการมีน้ำใจงาม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการมีสุขภาพดี ส่วนด้านการใช้เงินเป็นมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็น 0.916

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการวิจัยการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นจึง ขอเสนอแนะว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 มีการละเว้นการใช้อำนาจหน้าที่ เพื่อประโยชน์ในการบริหารสถานศึกษา โดยควรเสริมสร้างความตระหนักรู้และยึดมั่นในหลักคุณธรรม ซื่อสัตย์สุจริต และมีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพผู้บริหาร อย่างแท้จริง โดยหลีกเลี่ยงการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อประโยชน์ส่วนตนหรือกลุ่มบุคคล การตัดสินใจ บริหารงานต้องตั้งอยู่บนหลักความถูกต้อง โปร่งใส และยุติธรรม เพื่อรักษาผลประโยชน์ของผู้เรียน ครู บุคลากร และสถานศึกษาในภาพรวม นอกจากนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านวิชาการ ด้านภาวะผู้นำ และด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้สามารถนำความรู้ ทักษะ และคุณค่าทางวิชาชีพมาใช้ในการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งควรกำหนดมาตรการและ แนวปฏิบัติที่ชัดเจนในการเสริมสร้างจรรยาบรรณทางวิชาชีพ เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้บริหาร และการมีระบบตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการปฏิบัติตาม จรรยาบรรณ เพื่อสร้างมาตรฐานร่วมกัน การพัฒนาด้านจรรยาบรรณต่อวิชาชีพไม่เพียงช่วยให้ ผู้บริหารสถานศึกษามีความน่าเชื่อถือและเป็นที่ไว้วางใจของบุคลากรและสังคม แต่ยังเป็นรากฐาน สำคัญในการสร้างบรรยากาศการบริหารที่โปร่งใส เป็นธรรม และนำพาสถานศึกษาไปสู่การพัฒนา อย่างยั่งยืน

2. จากผลการวิจัยองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 ด้านการใช้เงินเป็น มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นจึง ขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาผู้บริหารต้องส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้และทักษะด้านการบริหารจัดการการเงิน ส่วนบุคคล และยังต้องมีการจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อการเพิ่ม รายได้ในอนาคต รวมถึงการจัดโครงการอบรมหรือกิจกรรมให้ความรู้ทางการเงิน (Financial Literacy) เพื่อสร้างวินัยทางการเงินและการใช้จ่ายอย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ผู้บริหารควรมี การจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง อันจะช่วยให้บุคลากรสามารถเพิ่มพูน ศักยภาพในการทำงาน ต่อยอดโอกาสทางวิชาชีพ และนำไปสู่การเพิ่มรายได้ในอนาคต ซึ่งจะส่งผลเชิง บวกต่อคุณภาพชีวิต ความมั่นคง และความสุขในการทำงานของบุคลากร ตลอดจนต่อการพัฒนา สถานศึกษาต่อไป

3. จากผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารกับ องค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร

เขต 1 ขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรยึดมั่นในหลักจรรยาบรรณวิชาชีพอย่างเคร่งครัดโดยแสดงออกถึงความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ และความเป็นธรรมในการบริหารงาน ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาจากครู บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่เอื้อต่อความสุข นอกจากนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในกระบวนการตัดสินใจเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้บุคลากรเกิดความภาคภูมิใจในวิชาชีพ มีความผูกพันต่อองค์กร และดำเนินงานด้วยความเต็มใจซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาองค์กรแห่งความสุขอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายการศึกษาไปยังสถานศึกษาในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาอื่น ๆ หรือในระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน เช่น ประถมศึกษา หรืออาชีวศึกษา เพื่อเปรียบเทียบรูปแบบการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารกับระดับองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษาในแต่ละบริบท
2. ควรศึกษาตัวแปรด้านบุคลากรเพิ่มเติม เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหาร วัฒนธรรมองค์กร หรือแรงจูงใจในการทำงานของครู เพื่อตรวจสอบปัจจัยเชิงลึกที่อาจส่งผลต่อการสร้างองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา
3. ควรทำการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่มกับผู้บริหาร ครู และนักเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับอุปสรรค ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหาร
4. ควรศึกษาในมิติของ “ผลลัพธ์ของผู้เรียน” เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่าง การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารกับคุณภาพการเรียนรู้และความสุขของนักเรียนโดยตรง
5. ควรพัฒนาโมเดลหรือแนวทางการสร้างองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา ที่อ้างอิงจากผลการวิจัยครั้งนี้และแนวโน้มนโยบายการบริหารการศึกษาในอนาคต เพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม

เอกสารอ้างอิง

กิงดาว กุลชา และจิตติมา วรรณศรี. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่าง การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพ ของผู้บริหารสถานศึกษา กับความผูกพันต่อองค์กรของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. *Educational Administration and Innovation Journal*, 4(1): 1-13.

- ณัฐกมล ฝึปากเพรา และคณะ. (2567). องค์ประกอบและแนวทางการบริหารสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 12(2): 80-91.
- ณัฐริดา นิพนธ์ และคณะ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมกับบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 1. *วารสารมหาจุฬานาคธรรพชน*, 7(5): 158-171.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- นภารัตน์ โพธิ์สัตย์ และสงวน อินทรักษ์. (2565). การบริหารสถานศึกษากับความสุขของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. *Mahamakut Graduate School Journal*, 20(2): 168-184.
- ภคพร ใจมาก และคณะ. (2566). การสร้างองค์กรแห่งความสุขในโรงเรียน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษจังหวัดแม่ฮ่องสอน. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*, 5(6): 1255-1264.
- ภรณ์ทิพย์ ทองวิเศษ และสุภาวดี ลาภเจริญ. (2567). ความเป็นองค์กรแห่งความสุขในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1. *วารสารช่อพะยอม*, 35(1): 165-190.
- มีชัย ศรีคุณ และประจวบ หนูเลี้ยง. (2567). จรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา: กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา อุบลราชธานี อำนาจเจริญ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารมจร อุบลปริทรรศน์*, 9(3): 1643-1654.
- วรรณวิภา ญ พัทลุง และสุตาพร ทองสวัสดิ์. (2565). องค์กรแห่งความสุขของโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล. *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 13 ประจำปี พ.ศ. 2565*, (น. 1763-1779). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ศศิธร แชมเทศ และกรรณทิพย์ นาควิเชตร. (2564). จรรยาบรรณวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูโรงเรียนเบญจมเทพอุทิศจังหวัดเพชรบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10. *การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 8 ประจำปี พ.ศ. 2564*, (น. 97-106) นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.

- สถาพร ชูอินทร และประจวบ ขวัญมัน. (2567). การพัฒนารูปแบบวัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุขยุคใหม่ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตภาคเหนือ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 18(2): 875-893.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2561). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สุธิศา เกตุแก้ว. (2564). การปฏิบัติตนตามจรรยาบรรณวิชาชีพของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสุข ในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 11(3): 546-553.
- สุภัทสรานันท์ โพธิ์กัน. (2561). การบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 กลุ่ม 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ ภาควิชาบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- สุภาวดี สกกรันต และคณะ. (2567). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ตามการรับรู้ของครูในอำเภอฉวาง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 2. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 6(2): 314-329.
- หยาดนภา ทำพระเวช และคณะ. (2567). การวิเคราะห์องค์ประกอบองค์กรแห่งความสุขของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 2. *วารสารรัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการสังคม*, 6(2): 33-44.

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ
มาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม
Information Technology Leadership of School Administrators
Affecting the Standards of School Administration and
Management Processes under the Samut Songkhram Primary
Educational Service Area Office

^{1*}ธิษณามดี พุกประเสริฐ Tisanamadee Phukprasert

^{2**}สมชัย ขวลิทธาดา Somchai Chavalitthada

^{3***}วิเชียร อินทรสัมพันธ์ Wichian Intarasompun

^{1,2}บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธนบุรี

^{1,2}Graduate School, Thonburi University

³คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

^{1,2}Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

*First author, e-mail: tisanamadee2529@gmail.com

Corresponding author, e-mail: ** chavalitthada2502@gmail.com

***i_wichian@hotmail.com

Received September 20, 2025; Revised October 16, 2025; Accepted: March 26, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์ภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม (2) ศึกษาระดับมาตรฐานของกระบวนการบริหารและการจัดการโรงเรียนในเขตพื้นที่ดังกล่าวและ (3) วิเคราะห์ภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีของผู้บริหารที่มีต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารจัดการของโรงเรียน การวิจัยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารและครูในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 246 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามสูงตามเกณฑ์ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) สถิติเชิงอนุมาน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1.ระดับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2. ระดับมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินงาน ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล และด้านประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจริยธรรม สามารถพยากรณ์มาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ได้ร้อยละ 89.90

คำสำคัญ: การจัดการของโรงเรียน; ผู้บริหารสถานศึกษา; ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศ; มาตรฐานกระบวนการบริหาร

บทคัดย่อ

This research article aims to (1) analyze the information technology leadership of school administrators under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office, (2) study the standard level of the administrative and management processes of schools in the said area, and (3) analyze the technology leadership of administrators on the standards of the administrative and management processes of schools. The research employed a quantitative methodology with a sample group of 246 administrators and teachers from primary schools under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office. The sample was selected using simple random sampling. The research instrument was a questionnaire that had undergone content validity testing (IOC) and demonstrated a high reliability coefficient according to the established criteria. Data analysis employed descriptive statistics (mean, standard deviation), inferential statistics, and stepwise multiple regression analysis. The research findings revealed that: 1 . The overall level of

information technology leadership among school administrators under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office was at a high level. 2. The overall level of standards in administrative and management processes of schools under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office was at a high level. 3. The analysis of information technology leadership among school administrators showed a statistically significant impact at the .01 level on the standards of administrative and management processes in schools under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office. The information technology leadership of school administrators, in terms of support, management and operations, monitoring and evaluation, and social, legal, and ethical issues, can predict the standards of administrative and management processes in schools under the Samut Songkhram Primary Educational Service Area Office by 89.90%.

Keywords: School Administration; School Administrators; Information Technology Leadership; Standards of Administration Processes

บทนำ

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะ 5 ปี โดยต่อยอดสู่ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ภายใต้แนวคิด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและพัฒนาคนไทยให้มีวินัย ความรู้ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ และความรับผิดชอบต่อสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2560) สังคมยุคโลกาภิวัตน์มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วจากพัฒนาการทางเทคโนโลยี ส่งผลต่อความคิด สังคม วัฒนธรรม และค่านิยม โลกาภิวัตน์ถือเป็นยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดน ที่ทำให้ประเทศต่างๆ ใกล้ชิดกันมากขึ้น ประเทศไทยจึงปรับระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง เน้นการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการจัดการศึกษา (นิวัตต์น้อยมณี, 2562)

ในศตวรรษที่ 21 สังคมโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาของเทคโนโลยีดิจิทัล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิต เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการศึกษา ซึ่งถูกผลักดันให้ต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตดิจิทัล (มัตติกา ผาสี, 2566) การจัดการศึกษาในปัจจุบันมิได้มุ่งเพียงการถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องพัฒนาโรงเรียนและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการให้มีมาตรฐานและประสิทธิภาพสูงสุด ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญ

ในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำด้านนี้จะสามารถสร้างวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี จัดสรรทรัพยากร พัฒนาบุคลากร และสร้างวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีอย่างมีคุณธรรมและความรับผิดชอบ (เจษฎา ชวนะไพศาล, 2563) ทั้งนี้ การพัฒนาภาวะผู้นำดังกล่าวไม่เพียงส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา แต่ยังส่งผลต่อการยกระดับมาตรฐานกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนในภาพรวม

ในบริบทของประเทศไทย รัฐบาลได้กำหนดนโยบาย Thailand 4.0 และการปฏิรูปการศึกษา เพื่อขับเคลื่อนประเทศไปสู่สังคมฐานความรู้ โดยเน้นให้สถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามจึงต้องเผชิญกับความท้าทายในการใช้เทคโนโลยีมาสนับสนุนการบริหารจัดการทั้งด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อยกระดับมาตรฐานโรงเรียนให้อยู่ในระดับที่สูงขึ้น (สายสวาท เสาร์ทอง และเด่น ชะเนติยัง, 2562) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่มุ่งศึกษากลุ่มตัวอย่างในระดับมัธยมศึกษา หรือศึกษารูปแบบการพัฒนาครูยุคดิจิทัล (เจษฎา ชวนะไพศาล, 2563; มัตติกา ฝาสิ, 2566) ภาวะผู้นำในลักษณะนี้มีความสำคัญต่อการบริหารในอนาคต เพราะเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหัวใจในการแก้ไขปัญหาสังคมและขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน (สมิตา จิตรมั่น และคณะ, 2567) แต่ยังมีช่องว่างของงานวิจัย (Research Gap) ในการศึกษาเชิงลึกว่าภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่เฉพาะ เช่น จังหวัดสมุทรสงคราม ส่งผลต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการโรงเรียนอย่างไร ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงมีความสำคัญในการเติมเต็มองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายและการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาในอนาคต

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อนำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนปรับปรุง พัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม และผู้ที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวิเคราะห์ภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

2. เพื่อประเมินมาตรฐานของกระบวนการบริหารและการจัดการในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม จำนวน 66 โรงเรียน ปีการศึกษา 2567 จำนวน 645 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้หลักการคำนวณของยามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 246 คน วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามขนาดโรงเรียน ดังนี้ โรงเรียนขนาดใหญ่จำนวน 42 คน โรงเรียนขนาดกลางจำนวน 132 โรงเรียนจำนวนขนาดเล็ก 72 คน และแล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวคิดและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสำรวจรายการ (Checklist) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาตามมาตรฐานด้านเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารโรงเรียน (TSSA Collaborative, 2001) แห่งสหรัฐอเมริกา ประกอบด้วย 6 ประการ ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ 2) การเรียนการสอน 3) ผลผลิตและการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ 4) การสนับสนุน การจัดการ และการดำเนินงาน 5) การกำกับติดตามและประเมินผล และ 6) ประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจริยธรรม มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม ซึ่งมีองค์ประกอบ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน 2) ด้านระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา 3) ด้านการดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้านตามหลักสูตรสถานศึกษา และทุกกลุ่มเป้าหมาย 4) ด้านพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ 5) ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพและ

6) ด้านการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

3. การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ต่อมาได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.950 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดสมุทรสงคราม จากนั้นนำแบบสอบถามไปแจกให้กับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและครู รวมทั้งสิ้น 246 ฉบับ การเก็บแบบสอบถามดำเนินการด้วยตนเอง และเมื่อได้รับคืนครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จัดลำดับ และนำไปวิเคราะห์ประมวลผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้คืนมาตรวจสอบความถูกต้อง จัดระเบียบ และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนำเสนอด้วยความถี่และร้อยละ ส่วนข้อมูลภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหาร และมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียนวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมแปลความหมายตามเกณฑ์ของ Best (1970) ที่แบ่งระดับค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาผลของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม แสดงผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์	4.17	0.82	มาก
2. ด้านการเรียนการสอน	4.26	0.82	มาก
3. ด้านผลิตผลและการปฏิบัติอย่างมืออาชีพ	4.17	0.83	มาก
4. ด้านการสนับสนุน การจัดการและ การดำเนินงาน	4.12	0.84	มาก
5. ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล	4.07	0.85	มาก
6. ด้านประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจริยธรรม	4.23	0.84	มาก
รวม	4.17	0.83	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.82) รองลงมาได้แก่ ด้านประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจริยธรรม ($\bar{X} = 4.23$, S.D. = 0.84) ส่วนด้านการกำกับติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.85)

2. ระดับมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม แสดงผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

มาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน	4.2	0.84	มาก
2. ด้านระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา	4.1	0.85	มาก
3. ด้านการดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน	4.2	0.81	มาก
4. ด้านพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ	4.1	0.87	มาก
5. ด้านการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคม	4.1	0.84	มาก
6. ด้านการจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการ	4.1	0.81	มาก

บริหารจัดการ	9			
รวม	4.1	0.84	มาก	
	8			

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.84) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.84) รองลงมาได้แก่ ด้านการดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.81) ส่วนด้านพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = 0.87)

3. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาครแสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล	1.243	.348	6.884	.000**
ด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินงาน	1.181	.396	8.417	.000**
ด้านประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจริยธรรม	1.127	.249	5.932	.000**
ค่าคงที่	5.704		3.493	.001**

$R = .948$, $R^2 = .899$, $R^2_{adj} = .898$, $F = 35.185$, $df_1 = 1$, $df_2 = 242$, Sig. < .000, $SE_{est} = 4.575$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยตัวแปรอิสระ ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล ด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินงาน และด้านประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจริยธรรม สามารถร่วมกันทำนายตัวแปร มาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ได้ร้อยละ 89.90 ($R^2 = .899$) เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ที่มีค่าเท่ากับ 4.575 ($SE_{est} = 4.575$) พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรมาตรฐาน

กระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ได้ถึงร้อยละ 89.80 ($R^2_{adj} = .898$) ส่วนอีกร้อยละ 10.20 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่นำมาเป็นตัวแปรอิสระ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามโดยรวมอยู่ระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการเรียนการสอน รองลงมาคือ ด้านประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจริยธรรม ส่วนด้านการกำกับติดตามและประเมินผล มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนและการสื่อสารเป็นหลัก แต่ขาดแนวทางหรือระบบที่ชัดเจนในการประเมินผลการใช้เทคโนโลยีอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งในด้านการประเมินประสิทธิภาพของเทคโนโลยีเอง การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน และการประเมินสมรรถนะของครูในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้การนำข้อมูลไปใช้เพื่อการปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศจึงยังไม่เกิดขึ้นอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่อง ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของอัษฎา ขาวคง ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน (อัษฎา ขาวคง, 2566) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงถึงความตระหนักและการมีบทบาทนำของผู้บริหารในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษา

2. มาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก การพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ด้านที่สูงที่สุด คือ ด้านเป้าหมายวิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน รองลงมาคือ ด้านการดำเนินงานพัฒนาวิชาการที่เน้นคุณภาพผู้เรียนรอบด้าน ส่วนด้านพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้เพราะผู้บริหารสถานศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาครูในเชิงเทคนิค เช่น การจัดการอบรมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลเป็นหลัก แต่ขาดการวางแผนการพัฒนารูปแบบและต่อเนื่องเพื่อยกระดับความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพในเชิงลึก ทำให้การพัฒนาไม่ครอบคลุมและไม่ได้ส่งเสริมให้ครูสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงอาจมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรที่ทำให้การพัฒนาครูไม่ทั่วถึงและไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของครูแต่ละคนได้ ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ งานวิจัยของนนทยา เข้มมุขเหลื่อม และคณะ ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึง

ประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อกระบวนการบริหารและการจัดการตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า โดยภาพรวมระดับของกระบวนการบริหารและการจัดการอยู่ในระดับมาก เมื่อวิเคราะห์เป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การพัฒนาระบบบริหารจัดการคุณภาพของสถานศึกษา ขณะที่ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ (นันทยา เข้มงูเหลือม และคณะ ,2563) และสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักทดสอบทางการศึกษา ซึ่งกล่าวว่ามาตรฐานเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ และมาตรฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษาทุกแห่ง และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการส่งเสริมและกำกับดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพทางการศึกษา โดยให้แนวทางการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้อง ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดแนวคิดและหลักการการกำหนดมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษา การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนา ตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ เน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และ บูรณาการตามความ เหมาะสม ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2563) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงครามมีมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการที่ดีในระดับหนึ่ง โดยมีจุดแข็งด้านวิสัยทัศน์และการพัฒนาวิชาการ แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนในการยกระดับมาตรฐานด้านการพัฒนาครูและบุคลากรให้มีความเชี่ยวชาญทางวิชาชีพ โดยต้องเปลี่ยนจากการอบรมเชิงเทคนิคเพียงอย่างเดียวไปสู่การ วางแผนการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องที่เน้นความเชี่ยวชาญในเชิงลึก เพื่อให้ครูสามารถนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ตามหลักการและมาตรฐานที่กำหนดไว้

3. ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งได้แก่ ด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินงาน ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล และ ด้านประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจริยธรรม ทั้งนี้เพราะบทบาทของผู้บริหารในการนำเทคโนโลยีมาใช้ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การส่งเสริมการสอนในห้องเรียน แต่เป็นการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับทุกมิติของการดำเนินงานในโรงเรียนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ เหตุผลสำคัญเบื้องหลังความสำเร็จนี้เกิดจากการที่ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์มองว่าเทคโนโลยีเป็นหัวใจหลักในการปรับปรุงกระบวนการทำงานให้ทันสมัย โดยใช้ระบบ

สารสนเทศเพื่อบริหารจัดการข้อมูลบุคลากร การเงิน และทรัพยากรได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ นำไปสู่การตัดสินใจที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน เทคโนโลยียังถูกใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในทุกด้าน ตั้งแต่ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนไปจนถึงประสิทธิภาพของครู ทำให้ผู้บริหารสามารถเห็นภาพรวมที่ชัดเจนและนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนพัฒนาได้อย่างทันท่วงที นอกจากนี้ การให้ความสำคัญกับประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยี เช่น การปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลและการป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์ ยังช่วยสร้างความโปร่งใสและความเชื่อมั่นในการบริหารจัดการ พร้อมทั้งปลูกฝังคุณธรรมด้านดิจิทัลให้แก่บุคลากรและนักเรียน ดังนั้น ความสามารถของผู้บริหารในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างครบวงจร จึงเป็นปัจจัยชี้ขาดที่ยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของกระบวนการบริหารจัดการโรงเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของสิริชัย โพธิ์ศรีทอง ได้ทำการศึกษาคุณลักษณะผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า คุณลักษณะผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุดโดยเรียงค่ามัธยฐานลดอันดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ความซื่อสัตย์ แกร่ง ขี้บ ความยืดหยุ่นความมั่นคงทางอารมณ์ แกร่ง ขี้บ ในการนำ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความเฉลียวฉลาดและความรู้ในงาน ประสิทธิผลของโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด คุณลักษณะผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 (สิริชัย โพธิ์ศรีทอง, 2563) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนและยกระดับมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ไม่ใช่เป็นเพียงเครื่องมือเสริม แต่เป็นกลไกเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถสร้างระบบงานที่รวดเร็ว แม่นยำ โปร่งใส และสามารถกำกับติดตามผลได้จริง ซึ่งการมีภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นการบูรณาการเทคโนโลยีเข้าสู่ทุกระบวนการของโรงเรียนอย่างมีจริยธรรม จะส่งผลโดยตรงต่อการบรรลุมาตรฐานและประสิทธิผลของสถานศึกษาได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกลไกสำคัญ เพราะมีอิทธิพลโดยตรงต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยเฉพาะด้านการกำกับติดตามและประเมินผลซึ่งมีอิทธิพลสูงที่สุด แสดงให้เห็นว่าการใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบและพัฒนางานบริหารเป็นสิ่งจำเป็น ในขณะเดียวกันด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินงานก็นับว่ามีบทบาทสำคัญ เพราะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ส่วนด้านประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจริยธรรม แม้จะมีอิทธิพลน้อยที่สุด แต่ก็สะท้อนถึงความรับผิดชอบและ

จริยธรรมที่ผู้บริหารควรตระหนักเสมอ ดังนั้นการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาจึงช่วยยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและโปร่งใส และทำให้การศึกษาสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม

บทสรุป

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยสูงสุด มาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านเป้าหมาย วิสัยทัศน์และพันธกิจที่สถานศึกษากำหนดชัดเจน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม เรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการกำกับติดตามและประเมินผล ด้านการสนับสนุน การจัดการและการดำเนินงาน และด้านประเด็นทางสังคม กฎหมาย และจริยธรรม เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อมาตรฐานกระบวนการบริหารและการจัดการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีบทบาทเชิงรุกในการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับการบริหาร โดยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล จัดระบบการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่งเสริมการใช้ PLC เพื่อพัฒนาการสอนอย่างต่อเนื่อง และประเมินระบบเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำมาปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานให้ทันสมัย ใช้งานง่าย และตอบโจทย์เป้าหมายการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรต่อยอดทักษะเทคโนโลยีของครูสู่การเป็นนวัตกรรมทางการศึกษา โดยจัดตั้งทีมครูแกนนำทำหน้าที่โค้ช สนับสนุนการสร้างนวัตกรรมการสอนใหม่ พร้อมยกระดับเครือข่ายโรงเรียนให้เป็นชุมชนการเรียนรู้เชิงวิชาชีพที่ยั่งยืน กำหนดเป้าหมายร่วมชัดเจน มีเวทีแลกเปลี่ยนผลงาน และใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นศูนย์กลางความร่วมมืออย่างต่อเนื่อง

3. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาระบบแสดงผลข้อมูลสำคัญ เช่น ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน การเข้าเรียน และประสิทธิภาพการสอนของครู เพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการตัดสินใจและวางแผนพัฒนาการศึกษา รวมถึงนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประกอบการประชุมครูและกรรมการสถานศึกษาเพื่อติดตามและแก้ไขปัญหาอย่างทันท่วงที

4. ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดให้มีการประเมิน “ระบบการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ” อย่างสม่ำเสมอ เพื่อมองเห็นจุดแข็งและข้อจำกัดของระบบ นำผลการประเมินไปปรับปรุง พัฒนา และวางแผนใช้งบประมาณอย่างเหมาะสม เพื่อให้ระบบมีคุณภาพ และรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

5. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนครูให้พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ทางวิชาชีพทั้งภายในและระหว่างโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสให้ครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประยุกต์นวัตกรรมการสอน และพัฒนาศักยภาพร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติม เช่น การสัมภาษณ์ครูและผู้บริหาร เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากขึ้นจากมุมมองที่หลากหลาย

2. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจสัมพันธ์กับมาตรฐานการบริหารและการจัดการของโรงเรียน เช่น ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี ระดับความรู้ดิจิทัลของครู และวัฒนธรรมองค์กร

3. ควรศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคจริงในการใช้เทคโนโลยีบริหารโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลไปพัฒนาเป็นแนวทางหรือโมเดลการเสริมสร้างภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ และสามารถปฏิบัติได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎา ชวนะไพศาล. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตทวารวดี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี. *การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นนทยา เข้มงูเหลือม และคณะ. (2563). คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อกระบวนการบริหารและการจัดการตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี. *วารสารนาครบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช*, 12(3): 102-120.
- นิวัตต์ น้อยมณี. (2562). *การศึกษาไทยกับยุคโลกาภิวัตน์*. ฉะเชิงเทรา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ฉะเชิงเทรา.
- มัตติกา ฝาลี. (2566). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูยุคดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตพื้นที่รับผิดชอบสำนักงานศึกษาธิการภาค 11. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมิตา จิตรมั่น และคณะ. (2567). ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานวิชาชีพครูด้านการปฏิบัติงาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์*, 9(3): 1295-1306.
- สายสวาท เสาร์ทอง และเด่น ชะเนติยัง. (2562). กลยุทธ์การพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อให้อสอดคล้องกับการจัดการศึกษาเรียนรู้ยุค 4.0 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา*, 6(9): 4281-4296.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *กรอบแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2565*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2563). *การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตดิ้ง.
- สิริชัย โพธิ์ศรีทอง. (2563). คุณลักษณะผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1. *วารสาร มจร. พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 5(1): 126-141.
- อัษฎา ขาวคง. (2566). ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Best, J. W. (1970). *Research in education*. (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

TSSA Collaborative. (2001). *Technology standards for school administrators*. Western Michigan University.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. New York, NY: Harper & Row.

การพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง

The Development of Critical Thinking Test for Fake News Consideration Among High School Students in Rayong

^{1*}ศิริพร ดอนโอฬาร Siripohn Donolan

^{2**}เสกสรรค์ ทองคำบรรจง Sakesan Tongkhambanchong

^{3***}นคร ละลอกน้ำ Nakhon Lalognum

^{1,2,3}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยบูรพา

^{1,2,3}Faculty of Education, Burapha University

*First author, e-mail: jubjangjuppy@gmail.com

Corresponding author, e-mail: **Sakesant@go.buu.ac.th ***Nakhon@go.buu.ac.th

Received July 14, 2025; Revised October 23, 2025; Accepted: March 27, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอม 2) ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าว 3) สร้างเกณฑ์ปกติวิสัยของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง จำนวน 16,494 คน ปีการศึกษา 2568 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1,000 คน ได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง แบบวัดประกอบด้วยคำถาม 35 ข้อ การวิเคราะห์หาคุณภาพแบบวัดโดยหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตรวจสอบอำนาจจำแนก ความยากง่าย ความเชื่อมั่น และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ผลการวิจัยพบว่า 1) แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอม ประกอบด้วย ความสามารถด้านการสรุปองค์ความรู้ จำนวน 7 ข้อ ด้านการ

ระบุข้อตกลงเบื้องต้น จำนวน 7 ข้อ ด้านการนิรนัย จำนวน 7 ข้อ ด้านการตีความ จำนวน 7 ข้อ และด้านการประเมินข้อโต้แย้ง จำนวน 7 ข้อ รวม 35 ข้อ 2) คุณภาพของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอม มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 ค่าอำนาจจำแนก 0.451 ถึง 0.769 ค่าความยากง่าย 0.343 ถึง 0.777 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.917 ความตรงเชิงโครงสร้างจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันปรากฏว่าโมเดลกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) เกณฑ์ปกติของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดระยอง มีช่วงคะแนนดิบ 4 ถึง 35 มีคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ ตั้งแต่ 0.14 – 94.44 มีค่าคะแนนที่ปกติตั้งแต่ 20 ถึง 65

คำสำคัญ: การคิดอย่างมีวิจารณญาณ; การพัฒนาแบบวัดการคิด; แบบวัดการคิด

Abstract

This research article aimed to (1) develop a critical thinking assessment tool for filtering fake news, (2) examine the quality of the developed assessment tool, and (3) establish normative data for the critical thinking assessment in the context of fake news detection among upper secondary school students in Rayong Province, Thailand. This study employed a quantitative research design. The target population comprised 16,494 upper secondary school students enrolled in the academic year 2025. A sample of 1,000 students was selected using multi-stage random sampling. The research instrument used was a questionnaire measuring critical thinking skills in filtering fake news among high school students in Rayong Province. The questionnaire consisted of 35 questions. The quality of the questionnaire was analyzed using content validity, specifically the Index of Content Validity (IOC), and included testing for discrimination power, difficulty level, reliability, and confirmatory factor analysis (CFA). The research findings revealed that 1) the critical thinking skills assessment for filtering fake news consisted of 35 items in total: 7 items for inferential reasoning, 7 items for identifying preliminary agreements, 7 items for deductive reasoning, 7 items for interpretation, and 7 items for evaluating arguments. 2) The quality of the critical thinking measurement tool for filtering fake news had a content validity index of 1, discrimination index values of 0.451 to 0.769, difficulty index values of 0.343 to 0.777, and overall reliability of 0.917. Structural validity, as determined by confirmatory factor analysis, showed that the model fit well with the empirical data. 3) The

normal criteria for measuring critical thinking skills in filtering fake news among upper secondary school students in Rayong Province include a raw score range of 4 to 35, percentile scores ranging from 0.14 to 94.44, and normal T-scores ranging from 20 to 65.

Keywords: Critical Thinking; Development of a Thinking Assessment Tool; Thinking Assessment

บทนำ

การรับข้อมูลข่าวสารของบุคคลในอดีตนั้นเกิดจากการอ่านหนังสือพิมพ์ การฟังวิทยุ ไปจนถึง การดูโทรทัศน์ ที่มีผู้นำเสนอข่าว มีบรรณาธิการข่าวเพื่อกลั่นกรองข้อมูล แหล่งที่มา ก่อนที่จะมีการ นำเสนอข่าวออกไป แต่ในปัจจุบันหรือที่เรียกว่ายุคดิจิทัล อินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทำให้ ข้อมูลข่าวสารมีความหลากหลายและแพร่กระจายตามแพลตฟอร์มต่างๆ อย่างรวดเร็วผ่านช่องทาง ออนไลน์ โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ทำให้การรับข้อมูลข่าวสารของบุคคลใน ปัจจุบันมีบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตอย่างสิ้นเชิง ซึ่งสื่อเหล่านี้ไม่เพียงแต่ทำให้ผู้อ่านสามารถรับ ข้อมูลข่าวสารได้เพียงอย่างเดียว แต่ผู้อ่านสามารถนำเสนอเรื่องราว แสดงความคิดเห็น คัดลอก ข้อความ แชร์ข้อมูลหรือส่งต่อได้อีกด้วย การแชร์ข้อมูลหรือส่งต่อข้อมูลเหล่านี้ทำให้เกิดการ แพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารไปได้อย่างรวดเร็ว เป็นวงกว้างมากยิ่งขึ้น ข่าวปลอมเหล่านี้ไม่เพียงแต่ สร้างความเข้าใจผิด แต่ยังส่งผลให้เกิดความสับสน ตื่นตระหนก หรือแม้แต่การตัดสินใจผิดพลาดใน ระดับบุคคลและสังคมโดยรวม (Wardle, 2017) ข่าวปลอม (Fake News) ที่เผยแพร่โดยผู้ที่มีเจตนา ให้ผู้อื่นเข้าใจผิด ปัญหาเหล่านี้ยิ่งทวีความรุนแรงในยุคที่ประชาชนจำนวนมากขาดทักษะในการ ประเมินและกลั่นกรองข้อมูลอย่างเป็นระบบ ผู้รับข้อมูลข่าวสารจึงต้องมีทักษะในการกลั่นกรองการ รับรู้ข้อมูลข่าวสารมากยิ่งขึ้น

ทักษะสำคัญที่สามารถช่วยให้นักเรียนมีความสามารถในการแยกแยะข่าวปลอมได้คือ “การ คิดอย่างมีวิจารณญาณ” (Critical Thinking) การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นกระบวนการคิดขั้นสูง ที่ มีความซับซ้อน เริ่มจากประเด็นที่เป็นปัญหาข้อโต้แย้ง หรือความไม่แน่ใจ อาศัยความรู้ ความคิดและ ประสบการณ์ของบุคคลในการทำความเข้าใจ โดยผ่านการรวบรวมและเชื่อมโยงข้อมูลที่มีอยู่อย่าง ละเอียดรอบคอบก่อนตัดสินใจเชื่อหรือไม่เชื่อ ดังนั้นหากจะกลั่นกรองข่าวปลอมได้นั้น จะต้อง มีกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณเพื่อแยกแยะข่าวจริงกับข่าวปลอม เพื่อไม่ตกเป็นเหยื่อหรือเป็น เครื่องมือจากผู้ที่ไม่หวังดี นอกจากนี้การคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นหนึ่งในทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ สำคัญสำหรับนักเรียนจะต้องมี (สำนักบริหารงานกรมมัธยมศึกษาตอนปลาย, 2558)

จากการสืบค้นงานวิจัยในประเทศไทย งานวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับการสร้างแบบวัดการคิดอย่างมี
วิจารณญาณ ที่ใช้แนวคิดของวัตสันและเกลเซอร์ ที่ประกอบด้วย 1) ด้านการสรุปอิงความ 2) ด้าน
การระบุข้อตกลงเบื้องต้น 3) ด้านการนิรนัย 4) ด้านการตีความ และ 5) ด้านการประเมินข้อโต้แย้ง
โดยการสร้างแบบวัดมีหลากหลายรูปแบบ เช่น แบบตรวจสอบรายการแบบมาตราประมาณค่า และ
แบบวัดเชิงสถานการณ์ ซึ่งส่วนใหญ่งานวิจัยจะสร้างแบบวัดขึ้นมาเองและเป็นแบบสถานการณ์ โดย
ทำการวัดกับนักเรียน ซึ่งจากการสืบค้นในช่วงที่ผ่านมา ยังไม่มีการพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมี
วิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการ
กลั่นกรองข่าวปลอมสำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดระยอง เนื่องจากจังหวัด
ระยองเป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในระดับสูง โดยเป็นพื้นที่
ยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศไทย เนื่องจากอยู่ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern
Economic Corridor: EEC) ทำให้ประชาชนรวมถึงเยาวชนในพื้นที่มีการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ
และอินเทอร์เน็ตอย่างกว้างขวาง จากรายงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติกระทรวงดิจิทัลเพื่อ
เศรษฐกิจและสังคม พบว่า ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีแนวโน้มที่สูงขึ้นและประชาชนที่มีอายุระหว่าง 15 – 24
ปี (กลุ่ม Gen Z) มีการใช้อินเทอร์เน็ตสูงสุดเมื่อเทียบกับกลุ่มอายุอื่น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2568)
ด้วยเหตุนี้ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดระยองจึงเป็นกลุ่มที่มีโอกาสสูงในการรับ
ข้อมูลข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็น Facebook, TikTok, X (Twitter) หรือ Instagram
ซึ่งหลายแพลตฟอร์มมีแนวโน้มในการเผยแพร่ข้อมูลที่ยังไม่ได้รับการตรวจสอบข้อเท็จจริง ส่งผลให้
เยาวชนมีความเสี่ยงในการเข้าใจผิดจากข่าวปลอม (Fake News) โดยเฉพาะในประเด็นที่มีความ
อ่อนไหว เช่น สุขภาพ การเมือง หรือเหตุการณ์สาธารณะต่างๆ ซึ่งนักเรียนควรมีการคิดอย่างมี
วิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอม โดยนักเรียนสามารถกลั่นกรอง วิเคราะห์ และประเมิน
ข่าวสารบนโลกออนไลน์ได้ด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล ดังนั้น การเลือกศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
ในการกลั่นกรองข่าวปลอมในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดระยองจึงมีความเหมาะสม
และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ รวมถึงสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้
หรือกิจกรรมส่งเสริมทักษะความรู้เท่าทันสื่อให้เหมาะสมกับเยาวชนในจังหวัดที่มีความเจริญทาง
เทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เยาวชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง

2. เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง

3. เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติวิสัยของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง ประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของวัตสันและเกลเซอร์ ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ 1. ด้านการสรุปองค์ความรู้ 2. ด้านการระบุข้อตกลงเบื้องต้น 3. ด้านการนิรนัย 4. ด้านการตีความ 5. ด้านการประเมินข้อโต้แย้ง และรูปแบบของข่าวปลอม 7 รูปแบบ (Wardle, 2017) ได้แก่ 1. มีเนื้อหาล้อเลียน เสียสติ 2. มีเนื้อหาชวนทำให้เข้าใจผิด 3. มีเนื้อหาแอบอ้าง 4. เนื้อหาที่ถูกสร้างขึ้นมา 5. การเชื่อมโยงเนื้อหาที่ผิด 6. เนื้อหาที่ผิดบริบท 7. เนื้อหาที่หลอกลวง

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จังหวัดระยองมีนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 14,300 คน จาก 20 โรงเรียน และโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 2 โรงเรียน จำนวน 2,194 คน รวมประชากรนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ทั้งสิ้น 16,494 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage random sampling) ได้ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 1,000 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง ตามแนวคิดการคิดอย่างมีวิจารณญาณของวัตสันและเกลเซอร์ และรูปแบบของข่าวปลอม 7 รูปแบบ (Wardle, 2017) ลักษณะของแบบวัดเป็นแบบเลือกตอบ จำนวน 35 ข้อ แบบเลือกตอบจำนวน 4 ตัวเลือก การให้คะแนนเป็นแบบตอบถูกได้ 1 คะแนนตอบผิดหรือไม่ตอบได้ 0 คะแนน

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC), ความยากง่าย, อำนาจจำแนก, ความเชื่อมั่น และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือขอความอนุเคราะห์จากมหาวิทยาลัยบูรพาถึงผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นส่งแบบวัดพร้อม

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อดำเนินการวิจัย หลังจากนั้นเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวัดที่ได้มาทั้งหมด มาตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและสรุปผลตาม ขั้นตอนการวิจัยต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบวัดที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง จากนั้นนำข้อมูลมา วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ความยากง่าย อำนาจจำแนก ความเชื่อมั่น และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอม ของ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง ตามแนวคิดของวัตสันและเกลเซอร์เป็นแนวทาง ในการพัฒนาแบบวัด ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสรุปใจความ 2) การระบุข้อตกลง เบื้องต้น 3) การนิรนัย 4) การตีความ 5) การประเมินข้อโต้แย้ง โดยข้อคำถามในแต่ละองค์ประกอบ จะมีข้อคำถามของข่าวปลอมทั้ง 7 ประเภท ได้แก่ 1) เนื้อหาล้อเลียน เสียตสี 2) เนื้อหาชักนำทำให้ เข้าใจผิด 3) เนื้อหาแอบอ้าง 4) เนื้อหาที่ถูกสร้างขึ้น 5) การเชื่อมโยงเนื้อหาที่ผิด 6) เนื้อหาที่ผิด บริบท 7) เนื้อหาที่หลอกลวง ในข่าวปลอมแต่ละประเภทจะประกอบด้วยการวัดการคิดอย่างมี วิจารณญาณ 5 องค์ประกอบ รวมจำนวนข้อคำถาม จำนวน 35 ข้อ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการ กลั่นกรองข่าวปลอม ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง พบว่า

2.1 ตรวจสอบคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการ กลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายว่าตรงตามจุดประสงค์ที่จะวัดหรือไม่ พบว่าแบบวัดมีความ ตรงเชิงเนื้อหา มีค่าเท่ากับ 1 สรุปได้ว่าแบบวัดอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ

2.2 ความยากง่ายของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ด้านการสรุปใจความ มีค่าความ ยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.375 – 0.702, องค์ประกอบที่ 2 ด้านการระบุข้อตกลงเบื้องต้น มีค่าความยาก ง่ายอยู่ระหว่าง 0.412 – 0.702, องค์ประกอบที่ 3 ด้านการนิรนัย มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.347 – 0.777, องค์ประกอบที่ 4 ด้านการตีความ มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.402 – 0.622 และองค์ประกอบที่ 5 ด้านการประเมินข้อโต้แย้ง มีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.343 – 0.632 สรุป ได้ว่า ความยากง่ายของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียน

ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าอยู่ระหว่าง 0.343 – 0.777 แปลผลได้ว่าความยากง่ายของแบบวัดอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ

2.3 อำนาจจำแนกของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า องค์ประกอบที่ 1 ด้านการสรุปอิงความ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.451 – 0.642, องค์ประกอบที่ 2 ด้านการระบุข้อตกลงเบื้องต้น มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.469 – 0.698, องค์ประกอบที่ 3 ด้านการนิรนัย มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.451 – 0.728, องค์ประกอบที่ 4 ด้านการตีความ มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.586 – 0.747 และองค์ประกอบที่ 5 ด้านการประเมินข้อโต้แย้ง มีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.506 – 0.796 สรุปได้ว่า อำนาจจำแนกของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าอยู่ระหว่าง 0.451 – 0.796 แปลผลได้ว่าอำนาจจำแนกของแบบวัดอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม ผ่านเกณฑ์ทุกข้อ

2.4 ความเชื่อมั่นของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสูตรคำนวณของคูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (KR - 20) ผลการตรวจสอบคุณภาพทั้งฉบับพบว่า มีค่าเท่ากับ 0.917 แปลผลได้ว่าความเชื่อมั่นของแบบวัดอยู่ในเกณฑ์ที่ดีเยี่ยม ผ่านเกณฑ์คุณภาพของแบบวัด

2.5 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักของข้อคำถามในองค์ประกอบของโมเดลการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมจำนวน 35 ข้อ คำถามพบว่ามีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานเป็นบวกทุกข้อคำถามและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อคำถามโดยมีรายละเอียดแต่ละองค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ด้านการสรุปอิงความ (FAC1) พบว่าข้อคำถามทั้งหมด 7 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.370 - 0.513 โดยข้อคำถามที่มีน้ำหนักร้อยละสูงที่สุดคือข้อที่ 21 ส่วนข้อคำถามที่มีน้ำหนักร้อยละต่ำที่สุดคือ ข้อที่ 1 และยังพบว่า สัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบความสามารถด้านการสรุปอิงความมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 10.60 – 26.30

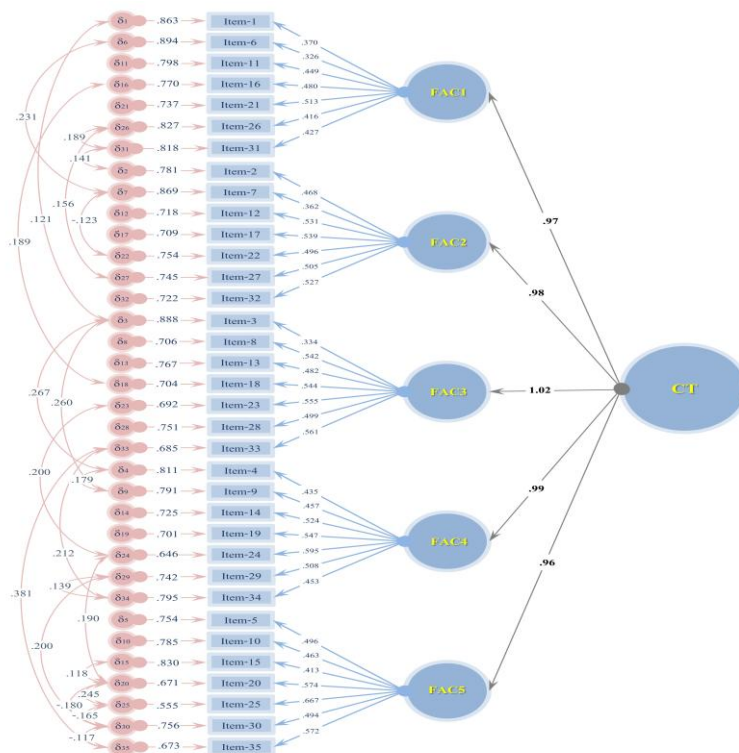
องค์ประกอบที่ 2 ด้านการระบุข้อตกลงเบื้องต้น (FAC2) พบว่าข้อคำถามทั้งหมด 7 ข้อ มีค่าน้ำหนักร้อยละสูงที่สุดคือข้อที่ 17 ส่วนข้อคำถามที่มีน้ำหนักร้อยละต่ำที่สุดคือ ข้อที่ 7 และยังพบว่า สัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบความสามารถด้านการระบุข้อตกลงเบื้องต้นมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 13.10 – 29.10

องค์ประกอบที่ 3 ด้านการนิรนัย (FAC3) พบว่าข้อคำถามทั้งหมด 7 ข้อ มีค่าน้ำหนักร้อยละสูงที่สุดคือข้อที่ 17 ส่วนข้อคำถามที่มีน้ำหนักร้อยละต่ำที่สุดคือ ข้อที่ 7 และยังพบว่า สัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบความสามารถด้านการนิรนัยมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 13.10 – 29.10

สูงที่สุดคือข้อที่ 33 ส่วนข้อคำถามที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำที่สุดคือ ข้อที่ 3 และยังพบว่า สัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบความสามารถด้านการนิรภัยมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 11.20 – 31.50

องค์ประกอบที่ 4 ด้านการตีความ (FAC4) ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.435 – 0.595 โดยข้อคำถามที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงที่สุดคือข้อที่ 24 ส่วนข้อคำถามที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำที่สุดคือ ข้อที่ 4 และยังพบว่าสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบความสามารถด้านการตีความมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 18.90 – 35.40

องค์ประกอบที่ 5 ด้านการประเมินข้อโต้แย้ง (FAC5) พบว่าข้อคำถามทั้งหมด 7 ข้อ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.413 – 0.667 โดยข้อคำถามที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานสูงที่สุดคือข้อที่ 25 ส่วนข้อคำถามที่มีน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานต่ำที่สุดคือ ข้อที่ 15 และยังพบว่าสัดส่วนความแปรปรวนที่อธิบายได้ด้วยองค์ประกอบความสามารถด้านการประเมินข้อโต้แย้งมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 17.00 – 44.50 รายละเอียดดังภาพที่ 1

ภาพประกอบ 1 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการกลั่นกรองข่าวปลอม

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อสร้างเกณฑ์ปกติวิสัยของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง พบว่า เกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่น (Local Norms) ของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของ

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนมีช่วงคะแนนดิบ 4 ถึง 35 มีคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ ตั้งแต่ 0.14 – 94.44 มีค่าคะแนนที่ตั้งแต่ 20 ถึง 65

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดของวัตสันและเกลเซอร์เป็นแนวทางในการพัฒนาแบบวัด ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสรุปอิงความ 2) การระบุข้อตกลงเบื้องต้น 3) การนิรนัย 4) การตีความ 5) การประเมินข้อโต้แย้ง โดยข้อคำถามในแต่ละองค์ประกอบจะมีข้อคำถามของข่าวปลอมทั้ง 7 ประเภท ได้แก่ 1) เนื้อหาล้อเลียน เสียตสี 2) เนื้อหาชักนำทำให้เข้าใจผิด 3) เนื้อหาแอบอ้าง 4) เนื้อหาที่ถูกสร้างขึ้นมา 5) การเชื่อมโยงเนื้อหาที่ผิด 6) เนื้อหาที่ผิดบริบท 7) เนื้อหาที่หลอกลวง ในข่าวปลอมแต่ละประเภทจะประกอบด้วยการวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5 องค์ประกอบ แบบวัดเป็นแบบเลือกตอบจำนวน 4 ตัวเลือก เกณฑ์การให้คะแนนคือ ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบได้ 0 คะแนน รวมจำนวนข้อคำถาม จำนวน 35 ข้อ สอดคล้องกับพัชรพร จามรี และลลภาภา ลดาชาติ ได้ศึกษาเรื่องความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ 5 ด้านตามแนวคิดของวัตสันและเกลเซอร์ แบบเลือกตอบจำนวน 40 ข้อ (พัชรพร จามรี และลลภาภา ลดาชาติ, 2564)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวคิดของวัตสันและเกลเซอร์ ผลการวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงคุณภาพของเครื่องมือที่พัฒนาได้อย่างชัดเจนในหลายๆ ด้าน ทั้งนี้เพราะ

2.1 ความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายว่าตรงตามจุดประสงค์ที่จะวัดหรือไม่ เพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบวัด โดยนำคะแนนที่ได้ไปคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่าแบบวัดมีความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าเท่ากับ 1 ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมานั้นวัดได้ตรงตามคุณลักษณะที่ผู้วิจัยต้องการวัดเป็นอย่างดี สอดคล้องกับ Allen & Yen; Finch & French ที่กล่าวถึงคุณภาพของแบบวัดความตรงเชิงเนื้อหาควรมีค่า 0.5 ถึง 1 จึงสามารถนำไปใช้ได้ (Allen & Yen, 1978; Finch & French, 2019)

2.2 ความยากง่ายของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีค่าอยู่ระหว่าง 0.343 – 0.777 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บ่งชี้ให้เห็นว่า ข้อคำถามของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีอำนาจจำแนก สอดคล้องกับ Allen & Yen; Finch & French ที่กล่าวถึงคุณภาพของแบบวัด ความยากง่าย ควรมีค่า 0.20 ถึง 0.80 จึงจะมีคุณภาพ (Allen & Yen, 1978; Finch & French, 2019)

2.3 อำนาจจำแนกของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าอยู่ระหว่าง 0.451 – 0.796 ผลการวิเคราะห์บ่งชี้ว่า ข้อคำถามมีอำนาจจำแนกอยู่ในช่วงที่เหมาะสม กล่าวคือ ข้อคำถามของแบบวัดสามารถจำแนกนักเรียนที่มีการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมระดับสูงและต่ำออกจากกันได้ สอดคล้อง Allen & Yen; Finch & French ที่กล่าวถึง อำนาจจำแนก ควรมีค่า 0.20 – 1.00 ขึ้นไป ถือว่ามีคุณภาพ แสดงถึงแบบวัดนั้นมีค่าอำนาจจำแนกสูง สามารถแยกผู้ตอบที่มีความสามารถและไม่มีความสามารถได้สูง (Allen & Yen, 1978; Finch & French, 2019)

2.4 ความเชื่อมั่นของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ดำเนินการวิเคราะห์ด้วยสูตรคำนวณของครูเดอร์ - ริชาร์ดสัน (KR - 20) ผลการตรวจสอบคุณภาพทั้งฉบับพบว่ามีค่าเท่ากับ 0.917 ซึ่งสอดคล้องกับ Allen & Yen; Finch & French ที่กล่าวว่า ความเชื่อมั่นของแบบทดสอบจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 – 1 ถ้าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบมีค่าสูงแสดงว่าการทดสอบนั้นมีค่าความคลาดเคลื่อนน้อย (Allen & Yen, 1978; Finch & French, 2019) และสอดคล้องกับแนวคิดของลัวน สายยศ และอังคณา สายยศ ที่กล่าวว่า ความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยสร้างหรือพัฒนาขึ้นนั้นควรมีค่ามากกว่า 0.7 จึงจะถือว่าเป็นแบบวัดที่เชื่อถือได้ (ลัวน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2539) ทั้งยังสอดคล้องกับ Nunnally กล่าวถึงเกณฑ์ความเชื่อมั่นที่มีค่าเท่ากับ 0.70 หรือสูงกว่า ถือว่ายอมรับได้ 0.80 หรือสูงกว่า ถือว่าดีมาก ส่วน 0.90 – 0.95 เป็นค่าดีเยี่ยม (Nunnally, 1978)

2.5 ความตรงเชิงโครงสร้างแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องเชิงประจักษ์โดยค่าไค - สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 865.000 (df= 518, p-value = 0.001) ค่าไค - สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2 / df) มีค่าเท่ากับ 1.670 ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) มีค่า 0.033 ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.937 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.944 ค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.928 ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลนี้พบว่า ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาแบบวัด สอดคล้องระหว่างโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นไปตามที่เกณฑ์กำหนด กล่าวคือ แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีความตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งดัชนีที่คำนวณได้สอดคล้องกับ Hair et al. ที่ได้เสนอการพิจารณาค่าดัชนีที่มี

ความเหมาะสมของโมเดล โดยค่าไค - สแควร์ ไม่ควรมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปได้ว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) ควรมีค่าน้อยกว่า 0.07 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI), ค่าดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) และค่าดัชนีวัดความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) ควรมีค่ามากกว่า 0.90 จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่า แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง ที่พัฒนาขึ้นมีความตรงเชิงโครงสร้าง เมื่อพิจารณาสัมประสิทธิ์น้ำหนักองค์ประกอบของข้อคำถามแต่ละข้อจำนวน 35 ข้อ พบว่าเป็นบวกทั้งหมดและไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้ง 5 องค์ประกอบ ซึ่งค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีค่าอยู่ระหว่าง 0.962 – 1.02 โดยมี องค์ประกอบที่ 1 ด้านการสรุปข้อความ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.97 องค์ประกอบที่ 2 ด้านการระบุข้อตกลงเบื้องต้น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.98 องค์ประกอบที่ 3 ด้านการนิรนัย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 1.02 องค์ประกอบที่ 4 ด้านการตีความ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.99 และองค์ประกอบที่ 5 ด้านการประเมินข้อโต้แย้งมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.96 จากผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงโครงสร้าง พบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบขององค์ประกอบที่ 1 ด้านการสรุปข้อความ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ มาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.326 ถึง 0.513 องค์ประกอบที่ 2 ด้านการระบุข้อตกลงเบื้องต้น มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.362 ถึง 0.539 องค์ประกอบที่ 3 ด้านการนิรนัย มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.334 ถึง 0.561 องค์ประกอบที่ 4 ด้านการตีความ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ มาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.435 ถึง 0.595 และองค์ประกอบที่ 5 ด้านการประเมินข้อโต้แย้ง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานอยู่ระหว่าง 0.413 ถึง 0.667 ซึ่งค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานที่คำนวณได้สอดคล้องกับ Hair et al. ที่เหมาะสมควรมีค่าตั้งแต่ 0.30 ขึ้นไป (Hair et al., 2019) ที่สอดคล้องกับงานวิจัยของณดล คุณาคม และมณีญา สุราษ ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามแนวคิดของวัตสันและเกลเซอร์เป็นแนวทางในการพัฒนาแบบวัด พบว่าโมเดลการวัดที่ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เช่นเดียวกัน (ณดล คุณาคม และมณีญา สุราษ, 2565)

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 การสร้างเกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่น (Local Norms) ของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง ในการแปลผลคะแนนจากการวิเคราะห์หาค่าคุณภาพโดยการแปลงคะแนนดิบปรับให้เป็นคะแนนมาตรฐานที่ปกติ ทั้งนี้เพราะการแปลค่าคะแนนแบบเปอร์เซ็นต์ไทล์ (Percentile rank) แบ่งระดับคะแนนโดยแบ่งการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมออกเป็น 4 ระดับ (Clark-Carter, 2005) พบว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอม มีช่วงคะแนนดิบ 4 ถึง 35 มีคะแนนเปอร์เซ็นต์ไทล์ ตั้งแต่ 0.14 – 94.44 มีค่าคะแนนที่ตั้งแต่ 20 ถึง 65 จะ

เห็นได้ว่า คณะนั้นมีลักษณะการแจกแจงเป็นโค้งปกติมีความเหมาะสมในการนำมาสร้างเกณฑ์ปกติได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนันทา ส่งนุ่น ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างแบบวัดการคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย จากการสร้างเกณฑ์ปกติระดับท้องถิ่น ของ แบบวัดแบ่งออกเป็น 4 ระดับได้แก่ การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณสูง การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณค่อนข้าง สูง การคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณปานกลาง และการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณต่ำเช่นเดียวกัน (สุนันทา ส่งนุ่น, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

จากภาพอธิบายได้ว่า การคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดระยอง กระบวนการหรือขั้นตอนการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอม จะประกอบด้วย การสรุปข้อความ การระบุข้อตกลงเบื้องต้น การนิรนัย การตีความและการประเมินข้อโต้แย้ง ตามรูปแบบของข่าวปลอมที่ประกอบด้วย เนื้อหาล้อเลียน เสียดสี เนื้อหาขี้นำทำให้เข้าใจผิด เนื้อหาแอบอ้าง เนื้อหาที่ถูกสร้างขึ้น การเชื่อมโยงเนื้อหาที่ผิด เนื้อหาที่ผิดบริบท เนื้อหาที่หลอกลวง

บทสรุป

จากการพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามแนวทางการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของวัตสันและเกลเซอร์ ที่ประกอบด้วยความสามารถ 5 ด้าน และข่าวปลอม 7 รูปแบบ แบบวัดเป็นแบบเลือกตอบจำนวน 35 ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญโดยวิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง คุณภาพของแบบวัดตรวจสอบค่าอำนาจจำแนก และ ความยากง่าย พบว่าสามารถแยกแยะระดับความสามารถของนักเรียนได้ดี และไม่ยากเกินไปสำหรับกลุ่มตัวอย่าง ค่าความเชื่อมั่นของแบบวัดมีความสอดคล้องภายในของข้อสอบได้ดี การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) โมเดลการวัดมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์อย่างดี และการสร้างเกณฑ์ปกติของแบบวัดมีการแจกแจงคะแนนตามเกณฑ์ปกติวิสัยนั้นมีความเหมาะสมกับกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตของประชากรเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในจังหวัดระยอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง การนำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้นไปใช้ อาจมีความคลาดเคลื่อนไปบ้าง หากนำไปใช้กับนักเรียนในต่างเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่แตกต่างกันออกไป จึงควรมีการนำไปทดลองใช้ และมีการตรวจสอบคุณภาพ ของแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายก่อน เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่า ข้อมูลที่ได้จากการนำแบบวัดไปใช้กับนักเรียนมีความเหมาะสมกับนักเรียนในต่างเขตพื้นที่มากยิ่งขึ้น

2. ควรนำผลที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่พัฒนาขึ้น ไปใช้ในการวางแผน การดำเนินงาน เพื่อพัฒนาหรือปลูกฝังนักเรียนในด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมกับนักเรียนเพื่อให้นักเรียนรู้เท่าทันสื่อออนไลน์อย่างระมัดระวัง สร้างสรรค์ เป็นไปในทางที่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สามารถใช้แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้น ร่วมกับการสัมภาษณ์นักเรียนเพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงมากยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ครู ผู้ปกครอง หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีข้อมูลที่จะทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่า นักเรียนมีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอม

2. สามารถนำแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่พัฒนาขึ้นไปเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างเป็นเกณฑ์ปกติระดับภาคหรือระดับประเทศ ทั้งนี้ เพื่อที่จะทำให้สามารถแปลความหมายของการใช้แบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้กว้างมากยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากขอบเขตของประชากรเป็นนักเรียนในจังหวัดระยอง การนำแบบวัดนี้ไปใช้ อาจมีความคลาดเคลื่อนไปบ้าง หากนำไปใช้กับนักเรียนในต่างเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีระดับการคิดอย่างมีวิจารณญาณที่แตกต่างกันออกไป จึงควรมีการนำไปทดลองใช้ และตรวจสอบคุณภาพ ของแบบวัดก่อน เพื่อให้เกิดความมั่นใจได้ว่า ข้อมูลที่ได้จากการนำแบบวัดไปใช้กับนักเรียนมีความเหมาะสมกับนักเรียนในต่างเขตพื้นที่มากยิ่งขึ้น

3. สามารถสร้างแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมสำหรับนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ เช่น ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หรือในระดับอุดมศึกษา เป็นต้น

4. สามารถนำหลักการหรือขั้นตอนการพัฒนาแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณในการกลั่นกรองข่าวปลอมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่สร้างขึ้นใช้เป็นแนวทางในการศึกษาการคิดอย่างมีวิจารณญาณในด้านอื่นๆ เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณในเครือข่ายสังคมออนไลน์ หรือการคิดอย่างมีวิจารณญาณในยุคดิจิทัล เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- ณดล คุณาคม และมณีนุชา สุราษ. (2565). การพัฒนาแบบวัดความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปึงกาฬ. *วารสารศรีล้านช้างปริทรรศน์*, 8(1): 89–102.
- พัชรพร จามรี และลลภาภา ตดาชาติ. (2564). ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. *ศึกษาศาสตร์สาร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 5(1): 28-43.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2539). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2568). *ผลสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนไตรมาส 1 ปี 2568*. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม .
https://www.nso.go.th/nsoweb/storage/survey_detail/2025/20250526075340_14241.pdf
- สุนันทา ส่งนุ่น และเอื้อมพร หลินเจริญ. (2566). การสร้างแบบวัดการคิดอย่างมีวิจารณญาณ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก. *วารสารการพัฒนาการเรียนรู้สมัยใหม่*, 9(3): 107-12

สำนักบริหารงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย. (2558). *แนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นสมรรถนะทางสาขาวิชาชีพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

Allen, M. J., & Yen, W. M. (1979). *Introduction to measurement theory*. Monterey, CA: Brooks/Cole Publishing Company.

Clark-Carter, D. (2005). Percentiles. In B.S. Everitt & D.C. Howell (eds.). *Encyclopedia of Statistics in Behavioral Science*, Vol. 3: 1539–1540.

Finch, W. H., & French, B. F. (2019). *Educational and psychological measurement*. Routledge.

Hair, J. F., et al. (2019). *Multivariate data analysis*. (8th ed.). Cengage Learning.

Nunnally, J.C. (1978). *Psychometric Theory*. (3rd ed). New York: McGraw-Hill.

Wardle, C. (2017). *Fake News. It's Complicated*. First Draft News.
<https://firstdraftnews.org/articles/fake-news-complicated/>

ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศของ
องค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
กรุงเทพมหานคร

Servant Leadership of School Administrators Affecting
Organizational Climate in Educational Institutions Under the
Office of the Vocational Education Commission, Bangkok

^{1*}สุทธิศักดิ์ แผ่นณรงค์ Suttisak Pennarong

^{2**}สุภัทรศักดิ์ คำสามารถ Supattarasak Khumsamart

^{3***}ปฐมพร อินทรางกูร ณ ออยุธยา Patomporn Indrangkura na Ayudhya

^{4****}วิเชียร อินทรสมพันธ์ Wichian Intarasompun

^{1,2,3}บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธนบุรี

^{1,2,3}Graduate School, Thonburi University

⁴คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

⁴Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University

*First author, e-mail: purim12252512@gmail.com

Corresponding author, e-mail: **Supattarasak@gmail.com ***dr.pathomporn@thonburi-

u.ac.th ****i_wichian@hotmail.com

Received September 28, 2025; Revised November 1, 2025; Accepted: March 28, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษาและ 3) ศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ผู้บริหารและครู วิทยาลัยของรัฐบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2567 จำนวน 280 คน จากประชากร 933 คน สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน

ของประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .988 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และใช้การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณขั้นตอน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการอุทิศตนเพื่อพัฒนาคน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการฟัง ส่วนด้านการเยียวยารักษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2) ระดับบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านความผูกพัน ส่วนด้านการได้รับการยอมรับ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3) ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสามารถพยากรณ์บรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา ได้ร้อยละ 88.40

คำสำคัญ: คณะกรรมการการอาชีวศึกษา; บรรยากาศขององค์การ; ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้

Abstract

The research article aimed to: (1) study the level of servant leadership of school administrators (2) study the level of organizational climate in educational institutions and (3) examine the servant leadership of school administrators that affects organizational climate in educational institutions under the Office of the Vocational Education Commission, Bangkok. It is descriptive research. The sample consisted of 280 administrators and teachers from government vocational colleges under the Office of the Vocational Education Commission, Bangkok, in the academic year 2024, selected from a total population of 933 through stratified random sampling proportional to the population size. The research instrument was a questionnaire with reliability value of .988. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Stepwise Multiple Regression Analysis. Research findings revealed that (1) the overall servant leadership of school administrators under the Office of the Vocational Education Commission, Bangkok, was at a high level. By category, the highest mean was in commitment to developing people, followed by listening. The lowest mean was in healing. (2) The overall organizational climate in educational institutions under the Office of the Vocational Education

Commission, Bangkok, was at a high level. By category, the highest mean was in performance standards, followed by commitment. The lowest mean was in recognition. (3) Servant leadership of school administrators significantly affected organizational climate in educational institutions under the Office of the Vocational Education Commission, Bangkok, at the .05 level. These factors could predict 88.40% of organizational climate.

Keywords: Vocational Education Commission; Organizational Climate; Servant Leadership

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) เน้นการให้ความสำคัญ กับการมีส่วนร่วมและการยอมรับของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อันจะส่งผลให้การขับเคลื่อนแผนการศึกษาแห่งชาติ ไปสู่การปฏิบัติประสบความสำเร็จ โดยได้ศึกษาสภาพการณ์บริบทแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศ ทั้งด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลก การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัย และทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 ที่ทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับความท้าทายและมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมยุค 4.0 โอกาสทางการศึกษา คุณภาพการศึกษา ประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการสถานศึกษา และการใช้ปัจจัยงบประมาณ รวมทั้งการพัฒนาการศึกษาที่ขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมของประเทศจะเห็นได้จากการกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทางการพัฒนาประเทศให้มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ด้วยยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 ซึ่งเป็นยุคที่ประเทศต้องขับเคลื่อน ด้วยศักยภาพของบุคลากรที่มีความสามารถพัฒนานวัตกรรมอันเกิดจาก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์การทำงานตามบริบทของการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต นอกจากนี้ยังได้ศึกษา ปัญหาและความท้าทายของระบบการศึกษาที่เกิดจากปัญหาของระบบการศึกษา เพื่อนำมากำหนดแนวคิดของการจัดการศึกษา วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมายการพัฒนาการศึกษา และทิศทางที่ชัดเจนเพื่อบรรลุความสำเร็จได้ตามกำหนด

ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ (Servant Leadership) เป็นทฤษฎีภาวะผู้นำสมัยใหม่ที่ Robert K. Greenleaf เป็นผู้บัญญัติคำนี้ขึ้น โดย Greenleaf (1977) เชื่อว่าผู้นำต้องเป็นผู้รับใช้ก่อน เริ่มจากความรู้สึกตามธรรมชาติที่บุคคลต้องการรับใช้ผู้อื่นเป็นอันดับแรก ซึ่งแตกต่างจากผู้นำที่เกิดจากความต้องการอำนาจและการครอบครอง ผู้นำแบบผู้รับใช้พร้อมอุทิศตนเพื่อพัฒนาคน โดยรับฟังความคิดเห็น ให้การยอมรับและเกียรติผู้อื่น ตอบสนองความต้องการของผู้อื่นอย่างเต็มความสามารถ ไม่

บังคับให้ผู้อื่นทำตามความต้องการของตนเอง มีความซื่อสัตย์ ดูแลแต่ไม่ควบคุมผู้อื่น กระจายข้อมูลข่าวสารให้แก่ผู้ตาม และตัดสินใจบนพื้นฐานของความถูกต้องของกลุ่มมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว ผู้นำแบบผู้รับใช้จะส่งเสริมและช่วยเหลือผู้อื่นในทุกด้านเพื่อค้นพบพลังความสามารถในตนเอง มีความเปิดเผยและปรารถนาที่จะรับรู้ปัญหาและความเจ็บปวดของผู้อื่น ทำตัวใกล้ชิดและเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่ตลอด การสร้างภาวะผู้นำที่เข้มแข็งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน (สุนิสา วังทอง และคณะ, 2567) จากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน องค์การต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งจำเป็นต้องพัฒนาผลการปฏิบัติงานของบุคลากรให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ผู้นำจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์บรรยากาศองค์การมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาองค์การให้บรรลุเป้าหมาย เป็นองค์ประกอบของสภาพแวดล้อมภายในองค์การที่ครูและบุคลากรสามารถรับรู้ได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม และส่งผลต่อพฤติกรรมของบุคลากรในองค์การ Stringer (2002) แบ่งบรรยากาศองค์การเป็น 6 ด้าน คือ โครงสร้าง มาตรฐาน ความรับผิดชอบ การยอมรับ การให้การสนับสนุน และความผูกพัน ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำต้องมีภาวะผู้นำที่ช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี ให้บุคลากรร่วมมือร่วมใจ มีความรักในงานและความผูกพันในองค์การ เพื่อให้งานประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพตามเป้าหมายขององค์การ

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีพันธกิจจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในระดับฝีมือ ระดับทักษะ และระดับเทคโนโลยีให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน มีเป้าหมายผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาให้ได้มาตรฐานคุณภาพอาเซียนและมาตรฐานสากล รวมทั้งมีทักษะที่จำเป็นแห่งศตวรรษที่ 21 การขับเคลื่อนวิทยาลัยสู่ความเป็นเลิศและความเชี่ยวชาญพิเศษเพื่อเพิ่มศักยภาพทุนมนุษย์ของประเทศ ต้องอาศัยการบูรณาการการทำงานที่หลากหลาย ความรู้ความสามารถ ความรับผิดชอบ ความคิดสร้างสรรค์ และการยอมรับร่วมกัน ซึ่งต้องการผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเหมาะสมในการสร้างบรรยากาศองค์การที่ดี

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว การศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การจึงมีความสำคัญ เนื่องจากผลงานวิจัยที่ผ่านมาชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นปัจจัยสำคัญต่อคุณภาพและความสำเร็จของการศึกษา สถานศึกษาในยุคปัจจุบันจึงต้องเรียนรู้และปรับเปลี่ยนวิธีการบริหาร การสร้างแรงจูงใจและส่งเสริมคนในสถาบันการศึกษาให้ทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาสถาบันต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาระดับบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร

3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติหรือไม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพหุการณ์ มีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2567 กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน ได้จำนวน 280 คน จากประชากรที่เป็นผู้บริหาร 72 คน และครู 861 คน รวมทั้งหมด 933 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยใช้เกณฑ์การแบ่งกลุ่มตามขนาดของสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสำรวจรายการ (Checklist) แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับ ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับ บรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากรุงเทพมหานคร

3. การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างแบบสอบถาม เสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ต่อมาได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริงจำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.988 แล้วจึงนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธนบุรี เพื่อขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร จากนั้นนำแบบสอบถามส่งไปยังสถานศึกษาให้กับครูและผู้บริหาร เพื่อให้ข้อมูลในการตอบ

แบบสอบถาม และส่งแบบสอบถามออนไลน์ที่สร้างโดยแอปพลิเคชัน Google Form ผ่านช่องทางสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและครู รวมทั้งสิ้น 280 ฉบับ หลังจากได้รับแบบสอบถามที่ส่งกลับมาผ่านแอปพลิเคชัน Google Form ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล จัดลำดับ และนำไปวิเคราะห์ประมวลผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ตอบกลับคืนมาตรวจสอบความถูกต้อง จัดระเบียบ และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามนำเสนอด้วยความถี่และร้อยละ ส่วนข้อมูลภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา และบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พร้อมแปลความหมายตามขอบเขตของค่าเฉลี่ยตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2556) ที่แบ่งระดับค่าเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับตั้งแต่น้อยที่สุดถึงมากที่สุด สำหรับการทดสอบสมมติฐาน ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อศึกษาผลของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ระดับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.86$, S.D. = 0.94) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการอุทิศตนเพื่อพัฒนาคน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 0.94) รองลงมา ได้แก่ ด้านการฟัง ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.92) ส่วนด้านการเฝ้าระวังรักษา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.72$, S.D. = 1.01) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. การฟัง	3.94	0.92	มาก	2
2. การเห็นอกเห็นใจ	3.92	0.90	มาก	3
3. การเฝ้าระวังรักษา	3.72	1.01	มาก	10
4. การตระหนักรู้	3.86	0.92	มาก	5
5. การโน้มน้าวใจ	3.83	0.96	มาก	7
6. การสร้างมนต์เสน่ห์	3.84	0.92	มาก	6
7. การมองการณ์ไกล	3.79	0.91	มาก	9

8. การดูแลรับผิดชอบร่วมกัน	3.80	0.98	มาก	8
9. การอุทิศตนเพื่อพัฒนาคน	3.97	0.94	มาก	1
10. การสร้างชุมชน	3.87	0.96	มาก	4
รวม				0.94 มาก
				3.86

2. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ระดับบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.90) เมื่อพิจารณาตามตารางเป็นรายด้าน พบว่า ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.84) รองลงมาได้แก่ ด้านความผูกพัน ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.94) ส่วนด้านการได้รับการยอมรับ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.95) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม

บรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับ
1. ด้านโครงสร้างขององค์การ	3.97	0.87	มาก	3
2. ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน	3.98	0.84	มาก	1
3. ด้านความรับผิดชอบ	3.91	0.89	มาก	4
4. ด้านการได้รับการยอมรับ	3.78	0.95	มาก	6
5. ด้านการให้การสนับสนุน	3.85	0.95	มาก	5
6. ด้านความผูกพัน	3.98	0.94	มาก	2
รวม	3.91	0.90	มาก	

3. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยตัวแปรอิสระ ด้านการโน้มน้าวใจ ด้านการอุทิศตนเพื่อพัฒนาคน ด้านการดูแลรับผิดชอบร่วมกัน ด้านการสร้างชุมชน ด้านการตระหนักรู้ และด้านการเห็นอกเห็นใจ สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา ได้ร้อยละ 88.40 ($R^2 = 0.884$) เมื่อปรับค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการพยากรณ์ ที่มีค่าเท่ากับ 5.917 ($SE_{est} = 5.917$) พบว่า ปัจจัยทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนายตัวแปรบรรยากาศ

ขององค์การในสถานศึกษา ได้ถึงร้อยละ 88.20 ($R^2_{adj} = 0.882$) ส่วนอีกร้อยละ 11.80 เกิดจากอิทธิพลของตัวแปรอื่นที่ไม่นำมาเป็นตัวแปรอิสระ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์อำนาจทำนายของภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร

ตัวแปรทำนาย	b	β	t	p
1. ด้านการโน้มน้าวใจ	1.103	.219	4.088**	.000
2. ด้านการอุทิศตนเพื่อพัฒนาคน	.815	.159	3.288**	.000
3. ด้านการดูแลรับผิดชอบร่วมกัน	1.194	.189	3.916**	.000
4. ด้านการสร้างชุมชน	.771	.193	4.163**	.000
5. ด้านการตระหนักรู้	.590	.137	2.671**	.008
6. ด้านการเห็นอกเห็นใจ	.421	.113	2.372*	.018
7. ค่าคงที่ (Constant)	14.287	-	7.482	.000
R = 0.940 $R^2 = 0.884$ $R^2_{adj} = 0.882$, F = 5.627,				
df1 = 1, df2 = 273, Sig. < 0.05, SE _{est.} = 5.917,				

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 พบว่าภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ระดับมาก เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียดโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการอุทิศตนเพื่อพัฒนาคน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการฟัง ส่วนด้านการเอื้อยารักขา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแนวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่เน้นให้มีระบบการบริหารจัดการที่ดี เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน และมีแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพ คุณภาพ ระบบบริหารจัดการที่ดี ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาใช้รูปแบบภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้เป็นแนวทางในการบริหารงานโดยอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นผู้ฟังที่ดี มีความเห็นอกเห็นใจ มีการการโน้มน้าวใจ อันทำให้เกิดการสร้างกลุ่มชนขึ้นภายในองค์การ ซึ่งทำให้องค์การประสบความสำเร็จในที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของปรัชญานันท์ ไชยหล่อ ที่ศึกษาวิจัยเรื่องภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่

ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ปรัชญานันท์ ไชยหล่อ, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของมารุต ศักดิ์แสงวิจิตร ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นในการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (มารุตศักดิ์แสงวิจิตร, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา มัธยมชาติ ได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์กรของโรงเรียนคาทอลิก สังกัดคณะภคินีผู้รับใช้ดวงหทัยนิรมลของพระแม่มาเรีย ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหาร สังกัดคณะภคินีผู้รับใช้ดวงหทัยนิรมลของพระแม่มาเรีย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (สุพัตรา มัธยมชาติ, 2565) สอดคล้องกับงานวิจัยของนิวรรณ เมฆดี ได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารองค์การสมัยใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (นิวรรณ เมฆดี, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุนิสาวังทอง และคณะ ได้ศึกษาภาวะผู้นำเฝ้าบริการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (สุนิสาวังทอง และคณะ, 2567) และจากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าทุกๆ งานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับระดับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหาร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันจากการพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุดของแต่ละด้าน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 พบว่าบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อมีการพิจารณาในรายละเอียดโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านความผูกพัน ส่วนด้านการได้รับการยอมรับ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารได้คำนึงถึงการสร้างบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษาต่อการทำงานร่วมกัน มีการกำหนดมาตรฐานในการปฏิบัติงานร่วมกันให้บุคลากรในสถานศึกษาได้รับรู้เกี่ยวกับเกณฑ์การปฏิบัติงานได้ปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน การให้คำชื่นชมให้รางวัลผลตอบแทนเมื่อปฏิบัติงานได้ดี ให้การสนับสนุนบุคลากรในสถานศึกษา สร้างความผูกพันของบุคลากรให้รับรู้ถึงความภาคภูมิใจว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา ซึ่งผลงานวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวัจน์ ศิริบุตร ที่ได้ศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวมและ

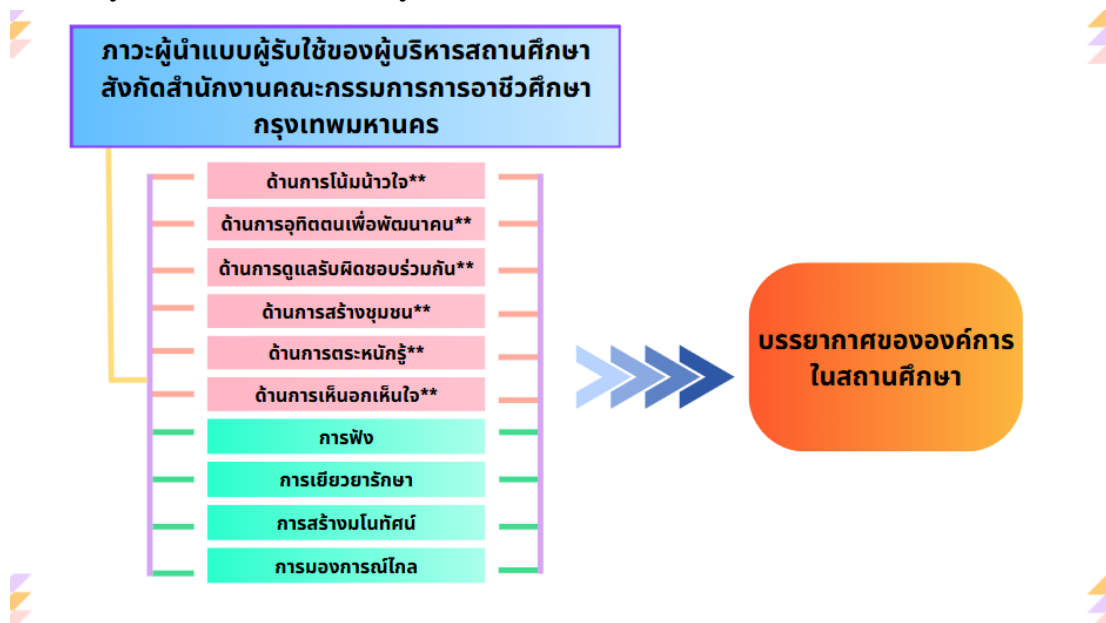
รายด้านอยู่ในระดับมาก (สุวัจน์ ศิริบุตร, 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของธนัทพงษ์ วังทะพันธ์ ที่ได้ศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศองค์การ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (ธนัทพงษ์ วังทะพันธ์, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิรัชญา ของโพธิ์ ที่ได้ศึกษาบรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการทำงานในยุคดิจิทัลของบุคลากร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ส่วนกลาง) ผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศองค์การ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ส่วนกลาง) โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (กิรัชญา ของโพธิ์, 2565) และจากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าทุกๆ งานวิจัยที่มีความสอดคล้องกับบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน จากการพิจารณาค่าเฉลี่ยสูงสุดของแต่ละด้าน

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 พบว่าภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการโน้มน้าวใจ ด้านการอุทิศตนเพื่อพัฒนาคน ด้านการดูแลรับผิดชอบร่วมกัน ด้านการสร้างชุมชน ด้านการตระหนักรู้ และด้านการเห็นอกเห็นใจ สามารถร่วมกันทำนายตัวแปรบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 88.40 ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะการณเป็นผู้รับใช้ค่อนข้างสูง มีความรู้ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจของบุคลากรให้ทำงานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีความเสียสละคอยส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง สร้างความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายทั้งงานส่วนตัวและงานส่วนรวม เข้าใจบทบาทหน้าที่ของบุคลากรช่วยส่งเสริมให้กำลังใจในการทำงานทุกคนคอยแบ่งปันความรู้สึกรัก โดยตระหนักถึงความต้องการและศักยภาพของแต่ละคน จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา มัธยมชาติ ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การของโรงเรียนคาทอลิก สังกัดคณะภคินีผู้รับใช้ดวงหทัยนิรมลของพระแม่มารีย์ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การของโรงเรียนคาทอลิก สังกัดคณะภคินีผู้รับใช้ดวงหทัยนิรมลของพระแม่มารีย์ สังกัดคณะภคินีผู้รับใช้ดวงหทัยนิรมลของพระแม่มารีย์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (สุพัตรา มัธยมชาติ, 2565) สอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา อุทัยกลาง ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ

บรรยากาศองค์การ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก (จินตนา อุทัยกลาง, 2567) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนิวรรณ เมฆดี ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารองค์การสมัยใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก (นิวรรณ เมฆดี, 2567) และจากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทุกๆ งานวิจัยที่วิเคราะห์อำนาจทำนายกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ระดับมาก มีความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกัน

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร

จากภาพอธิบายได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะการเป็นผู้นำแบบผู้รับใช้ค่อนข้างสูง มีความรู้ความสามารถในการโน้มน้าวจิตใจของบุคลากรให้ทำงานสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีความเสียสละคอยส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง สร้างความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายทั้งงานส่วนตัวและงานส่วนรวม เข้าใจบทบาทหน้าที่ของบุคลากรช่วยส่งเสริมให้กำลังใจในการทำงานทุกคนคอยแบ่งปันความรู้สึกรัก โดยตระหนักถึงความต้องการและศักยภาพของแต่ละคน จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร

บทสรุป

ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ด้านการโน้มน้าวใจ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด บรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร เรียงตามลำดับอิทธิพลจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการโน้มน้าวใจ ด้านการอุทิศตนเพื่อพัฒนาคน ด้านการดูแลรับผิดชอบร่วมกัน ด้านการสร้างชุมชน ด้านการตระหนักรู้ และด้านการเห็นอกเห็นใจ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. จากผลการวิจัยภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการเอื้อยวรักษ์ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นจึงขอเสนอแนะว่า ควรสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ โดยการฝึกอบรมหรือกำหนดนโยบายสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้อื่นเกิดความเข้มแข็ง เกิดสุขภาพทางจิตใจ และร่างกายที่ดีขึ้น คลายจากความกังวลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการแก้ไขความขัดแย้ง การสมานความสัมพันธ์ที่แตกหัก หรือการช่วยเหลือสมาชิกในทีมให้อาชนะความท้าทายส่วนตัว

2. จากผลการวิจัยบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร ด้านการได้รับการยอมรับ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้นจึงขอเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา ให้มีการยอมรับความขัดแย้งหรือความแตกต่างกันในการคิดเห็น ยินดีรับฟังความคิดเห็นที่ต่างกัน มีการชื่นชมยกย่องในผลงานการทำงาน

3. ผู้บริหารควรนำภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ที่ส่งผลมากที่สุด นำมาบริหารจัดการบรรยากาศขององค์การในสถานศึกษา ต้องเริ่มจากด้านการอุทิศตนเพื่อพัฒนาคนจะทำให้เกิดผลมากที่สุด เพื่อการพัฒนาบุคลากรของตนให้สามารถปฏิบัติงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ มุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองทั้งในด้านส่วนตัวและวิชาชีพของสมาชิกในทีมทุกคน ด้วยการมอบโอกาสในการพัฒนา การให้คำปรึกษา และการเติบโต จึงจะทำให้ทุกคนสามารถบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนเองได้

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำแนวคิด ทฤษฎี ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์กรในสถานศึกษา นำไปศึกษากับสถานศึกษาในระดับอื่นๆ หรือ ในสังกัดอื่น เพื่อเป็นแนวทางในการนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับบรรยากาศขององค์กรในสถานศึกษา กับปัจจัยอื่นๆ ที่ประสบผลสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา เพื่อปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับการบริหารงานของสถานศึกษาในแต่ละแห่ง
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อตัวแปรอื่นๆ หรือศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรอื่นๆ ที่ส่งผลต่อบรรยากาศขององค์กรในสถานศึกษา กับปัจจัยอื่นๆ ไปปรับประยุกต์ให้เหมาะสมกับสถานศึกษาแต่ละแห่งและเขตพื้นที่การศึกษาที่มีความแตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กิริชัญญา ของโพธิ์. (2565). “บรรยากาศองค์กรที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานในยุคดิจิทัลของบุคลากร สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ส่วนกลาง)”. *Journal of Suthiparithat*, 37(4): 85-96.
- จินตนา อุทัยกลาง. (2567). “ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์กร ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2”. *Journal of Buddhist Studies*, 6(3): 1097-1110.
- ธนทพงษ์ วัชระพันธ์. (2564). “บรรยากาศองค์กรที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นิวรรณ เมฆดี. (2567). “ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารองค์กรสมัยใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1”. *Journal of Institute of Trainer Monk Development*, 7(3): 514-526.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). “การวิจัยเบื้องต้น”. (พิมพ์ครั้งที่ 9 ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ปรัชญานันท์ ไชยหล่อ. (2562). “ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อวัฒนธรรมโรงเรียนของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.

- มารุต ศักดิ์แสงวิจิตร. (2564). “ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความมุ่งมั่นในการทำงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2”. *Journal of Education Studies*, 49(1): 1-18.
- สุวัจน์ ศิริบุตร. (2564). “บรรยากาศองค์การที่ส่งผลต่อการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1”. *Journal of Educational Administration and Supervision*, 12(3): 153-163.
- สุนิสา วังทอง และคณะ. (2567). “ภาวะผู้นำในการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1”. *Journal of Modern Learning Development*, 9(12): 400-415.
- สุพัตรา มัธยมชาติ. (2565). “ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหาร ที่ส่งผลต่อบรรยากาศองค์การของโรงเรียนคาทอลิก สังกัดคณะภคินีผู้รับใช้ดวงหทัยนิรมลของพระแม่มาเรีย”. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.*
- Greenleaf, R. K. (1977). *Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power & greatness*. Mahwah, New Jersey: Paulist Press.
- Stringer, R. M. (2002). *Organizational climate and culture: An introduction to theory, research and practice*. Upper Saddle River, New Jersey: Prentice Hall.

การศึกษาความต้องการในการพูดและการฟังภาษาอังกฤษ ของนายทหารชั้นประทวน

A Study of Non-Commissioned Officers' Needs for English Listening and Speaking Skills Improvement

วีรัตน์ ดาราย้อย Weerat Darayoy

คณะศึกษาศาสตร์, สาขาการสอนภาษาอังกฤษ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Faculty of Education, English Language Teaching, Ramkhamhaeng University

Corresponding author, e-mail: darayoi21@gmail.com

Received September 24, 2025; Revised November 9, 2025; Accepted: March 28, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวนของหน่วยและ 2) ศึกษาความต้องการในการพัฒนาการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กำลังพลนายทหารชั้นประทวนของกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 109 กรมทหารปืนใหญ่ที่ 9 จำนวน 120 นาย เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสำรวจและแบบสอบถามซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ในตอนที่ 2 เป็นการสำรวจความสามารถในการพูดและการฟังของกำลังพลนายทหารชั้นประทวน และตอนที่ 3 เป็นการสอบถามความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูด และตอนที่ 4 คือ เน้นทักษะการฟังภาษาอังกฤษ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ ผลการวิจัย พบว่า 1) กำลังพลนายทหารชั้นประทวนมีทักษะความสามารถในการพูดและการฟังภาษาอังกฤษ อยู่ในระดับ น้อย โดยมีค่า $M = 2.19$, $SD = 0.86$ 2) และกำลังพลนายทหารชั้นประทวน มีความต้องการในการพัฒนาทักษะทางด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษอยู่ในเกณฑ์ ปานกลาง โดยมีค่า $M = 3.26$, $SD = 1.03$

คำสำคัญ: ความสามารถทางภาษาอังกฤษ; ทักษะการฟัง; ทักษะการพูด

Abstract

The research article aimed to: 1) to study the English listening and speaking proficiency levels of non-commissioned officers in the unit, and 2) to investigate their needs for developing English listening and speaking skills. This study employed a survey research design. The population and sample consisted of 120 non-commissioned officers from the 109th Artillery Battalion, 9th Artillery Regiment. The research instruments used for data collection were a survey and a questionnaire divided into four parts. Part 1 dealt with the respondents' personal information. Part 2 examined the officers' English listening and speaking abilities. Part 3 focused on their needs for developing English speaking and Part 4 listening skills. The data were analyzed using mean, standard deviation, and percentage. The research findings revealed that: 1. the non-commissioned officers' English listening and speaking proficiency was at a low level ($M = 2.19$, $SD = 0.86$), and 2. their needs for developing English listening and speaking skills were at a moderate level ($M = 3.26$, $SD = 1.03$).

Keywords: English Proficiency; Listening Skills; Speaking Skills

บทนำ

ปัจจุบันภาษาอังกฤษนั้นถือเป็นภาษาสากลที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันทั่วโลก จากการเข้าสู่ยุคศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคที่โลกมีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการติดต่อสื่อสาร เนื่องมาจากมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เชื่อมโยงข้อมูลทั่วโลกเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างไร้พรมแดน (ดุขฎิ รังษิ์ชัชวาล, 2562) ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้ภาษาอังกฤษจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น นอกจากการนำไปใช้ในการติดต่อสื่อสารแล้ว ยังสามารถใช้ในการแสวงหาความรู้ และการศึกษาที่สูงขึ้นอีกด้วย

การศึกษานี้มุ่งเน้นสายงานทางทหารซึ่งมีการปฏิบัติการที่เกี่ยวข้องกับความร่วมมือระหว่างประเทศและองค์กรต่างๆ การพูดและการฟังภาษาอังกฤษจึงเป็นทักษะที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มนายทหารชั้นประทวนที่มักต้องปฏิบัติหน้าที่ในสถานการณ์ที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารทั้งในและนอกประเทศ เช่น การประชุม การฝึกอบรม การปฏิบัติการร่วมกับกองกำลังต่างชาติ และการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่ใช้ภาษาอังกฤษ การพัฒนาทักษะการพูดและการฟังภาษาอังกฤษในกลุ่มนายทหารชั้นประทวนจึงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและเสริมสร้างศักยภาพในการรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม การจัดการฝึกอบรมและพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษสำหรับนายทหารชั้น

ประทวน จำเป็นต้องคำนึงถึงความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงบริบทการใช้งานที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบ (Dudley-Evans & John, 1998)

การพูดภาษาอังกฤษเป็นทักษะที่มีความสำคัญสำหรับนายทหารชั้นประทวน เนื่องจากในหลายสถานการณ์การปฏิบัติงาน จำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในบริบทของการปฏิบัติการภายในประเทศและต่างประเทศ เช่น การประสานงานกับหน่วยงานระหว่างประเทศ การเข้าร่วมการประชุมระหว่างประเทศ หรือการฝึกอบรมร่วมกับกองกำลังต่างประเทศ ดังที่กาญจนาพร รุจิฉิม (2561) ได้กล่าวถึงความสำคัญของทักษะการพูดสื่อสารว่าเป็นทักษะที่มีความสำคัญเพราะเป็นสิ่งที่มีมนุษย์ต้องใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่าทักษะอื่นๆ การพูดได้พูดเป็น ทำให้ทักษะอื่นง่ายขึ้นและนำไปสู่ปฏิสัมพันธ์ที่ดี

โดยสรุป ภาษาอังกฤษถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่นายทหารชั้นประทวนจะสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการปฏิบัติงานและการพัฒนาตนเอง ทักษะทางด้านภาษาอังกฤษไม่เพียงแต่ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ทางทหารเท่านั้น แต่ยังช่วยในการสื่อสารและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในระดับสากล การใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันของนายทหารชั้นประทวนสามารถนำภาษาอังกฤษมาใช้ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่การงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการสื่อสาร การประสานงาน การสนทนากับนายทหารต่างชาติที่มาปฏิบัติการร่วมกัน การแปลเอกสารที่สำคัญที่เป็นภาษาอังกฤษ การประชุมหรือการอบรมที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษหรือการรายงานผลการปฏิบัติงาน รวมถึงการใช้เทคโนโลยี หรืออุปกรณ์และระบบที่มีคู่มือหรือคำแนะนำที่เป็นภาษาอังกฤษ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวนของหน่วย
2. เพื่อศึกษาความต้องการในการพัฒนาทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวนของหน่วย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจความสามารถและความต้องการในการพัฒนาการพูดและการฟังภาษาอังกฤษเพื่อศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติ ความสนใจและความต้องการของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการและขอบเขตในการดำเนินการดังนี้

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) โดยผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จาก แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถและความต้องการในการพัฒนาทางภาษาในด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษ

2. การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณในรูปแบบของการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการสำรวจ ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม,แบบสำรวจหัวข้อที่กำลังพลนายทหารชั้นประทวนมีความต้องการ (คำถามปลายเปิด) โดยที่เมื่อผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแล้ว ก็จะนำไปหาคุณภาพของแบบสอบถามโดยเริ่มจากการปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาก่อนจะนำไปหาค่าความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน เมื่อได้ความคิดเห็นมาแล้ว ผู้วิจัยจะทำการปรับปรุง ก่อนนำไปหาค่าความเชื่อมั่นกับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างก่อนมีการนำไปเก็บข้อมูลจริง

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กำลังพลนายทหารชั้นประทวนที่มีระดับชั้นยศตั้งแต่ สิบตรี จนถึง ชั้นยศ จ่าสิบเอก ของหน่วยกองพันทหารปืนใหญ่ที่ 109 กรมทหารปืนใหญ่ที่ 9 ค่ายสุรสีห์ กองพลทหารราบที่ 9 ต.ลาดหญ้า อ.เมือง จ.กาญจนบุรี

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับความสามารถ และความต้องการในการพูดและฟังภาษาอังกฤษของนายทหารชั้นประทวน จำนวน 20 ข้อ โดยเครื่องมือได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่านตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยโดยใช้วิธี Index of Item-Objective Congruence (IOC) หลังจากได้คำแนะนำและผลความสอดคล้องแล้ว ผู้วิจัยปรับปรุงแบบสอบถามก่อนนำไปทดลองใช้แบบสอบถามกับกำลังพลนายทหารชั้นประทวนของหน่วย ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ เพื่อหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธี Cronbach's Alpha เพื่อวัดความสม่ำเสมอของเครื่องมือ โดยกำหนดค่า $\alpha \geq 0.70$ เป็นเกณฑ์ขั้นต่ำ ซึ่งทุกข้อคำถามผ่านเกณฑ์ทั้งหมด สามารถนำไปเก็บข้อมูลได้จริง

การวิเคราะห์ข้อมูลของระดับความสามารถของกำลังพลที่มีต่อการพูดและการฟังภาษาอังกฤษโดยใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายเพื่อจัดลำดับคะแนนเฉลี่ยความเห็น ผู้วิจัยใช้ค่าเฉลี่ยในการแปล ซึ่งผลคำนวณ โดยใช้สูตรการหาค่าดัชนีวัดความสามารถและความต้องการจำเป็นค่าเฉลี่ยของ สุวิมล ว่องวานิช (2550) ที่ใช้เกณฑ์การให้คะแนนค่าเฉลี่ยความเห็นได้เกณฑ์ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	4.51 – 5.00	กำหนดอยู่ในเกณฑ์	ระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	3.51 – 4.50	กำหนดอยู่ในเกณฑ์	ระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย	2.51 – 3.50	กำหนดอยู่ในเกณฑ์	ระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 กำหนดอยู่ในเกณฑ์ ระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 กำหนดอยู่ในเกณฑ์ ระดับน้อยที่สุด

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย สถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการและขอบเขตในการดำเนินการดังนี้

1) การเตรียมการ ผู้วิจัยประสานงานกับผู้บังคับหน่วยเพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บข้อมูล และจัดเตรียมแบบสอบถามและคำอธิบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2) ขั้นตอนการเก็บข้อมูล การเก็บข้อมูลดำเนินการเป็นระยะเวลา 2 สัปดาห์ ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2568 โดยได้รับอนุญาตจากผู้บังคับหน่วย ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาปฏิบัติงาน พร้อมคำแนะนำที่ชัดเจนเกี่ยวกับการกรอกแบบสอบถาม และยืนยันกับผู้ตอบแบบสอบถามว่าข้อมูลทั้งหมดจะถูกเก็บเป็นความลับ

3) ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2568 ระยะเวลา 2 สัปดาห์

7. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่รวบรวมได้ถูกวิเคราะห์โดยใช้วิธี คือ สถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานถูกคำนวณเพื่ออธิบายความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนายทหารชั้นประทวนเพศชาย จำนวน 120 นาย ในการวิเคราะห์ผลการวิจัยผลการศึกษาจากแบบสอบถาม โดยได้ส่งแบบสอบถามทั้งสิ้น 120 นาย และได้รับตอบกลับมา 120 นาย คิดเป็นร้อยละ 100 เปอร์เซนต์ ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของแบบสอบถาม ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามกลุ่มอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 25 ปี	6	5.00
25 – 35 ปี	66	55.00
36 – 45 ปี	33	27.50
46 – 55 ปี	13	10.80
มากกว่า 55 ปี	2	1.70
รวม	120	100.00

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ระหว่าง 25 – 35 ปี มีจำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 55.0 รองลงมาช่วงอายุระหว่าง 36 – 45 ปี มีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5 และช่วงอายุที่มีจำนวนคนน้อยที่สุดคืออายุมากกว่า 55 ปี มีจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 1.70

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระดับของการศึกษา

การศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
มัธยมศึกษาตอนปลาย	96	80.00
ปริญญาตรี	23	19.20
ปริญญาโท	1	0.80
ปริญญาเอก	-	-
รวม	120	100.00

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 80 รองลงมาได้แก่ระดับปริญญาตรี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 19.20 และระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.80

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามระยะเวลาปฏิบัติงาน

ระยะเวลาปฏิบัติงาน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5 ปี	21	17.50
5 – 10 ปี	39	32.50
10 ปี ขึ้นไป	60	50.00
รวม	120	100.00

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการปฏิบัติงานตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 50.00 รองลงมาได้แก่ระยะเวลา 5 – 10 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 32.50

ตารางที่ 4 แสดงจำนวนร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามประเภทตำแหน่ง

ประเภทข้าราชการ	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการ	117	97.5
ทหารอาสา	3	2.5
รวม	120	100

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 97.50 และเป็นกำลังพลทหารอาสา จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การศึกษาระดับความสามารถของกำลังพลในการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวน (นายสิบ) โดยในการศึกษานี้ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา อันได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย และการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาระดับความสามารถของกำลังพลในแต่ละประเด็นจากแบบสอบถาม รวมถึงได้สรุปรวมรวมระดับความสามารถได้ดังนี้

ในระดับความสามารถของกำลังพลนายสิบ ที่มีต่อการพูดและการฟังภาษาอังกฤษ จากการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ตารางที่ 5 ระดับความสามารถต่อการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวน

รายการ	M	SD	ระดับ
1.สามารถฟังและเข้าใจบทสนทนาเกี่ยวกับชีวิตประจำวันเป็นภาษาอังกฤษได้ เช่น การทักทาย การสอบถามเส้นทาง การซื้อของหรือการสั่งอาหาร	2.59	0.93	ปานกลาง
2.สามารถฟังข่าวสารหรือรายการต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษได้	2.37	0.94	น้อย
3.สามารถฟังคำศัพท์ทางทหารที่ใช้สื่อสารในระหว่างหน่วยงานต่างประเทศและเข้าใจได้เป็นอย่างดี	2.37	0.93	น้อย
4.สามารถสื่อสารและพูดโต้ตอบกับผู้อื่นในสถานการณ์ทั่วไปเป็นภาษาอังกฤษได้	2.27	0.94	น้อย
5.สามารถพูดเสนอความคิดเห็นหรือข้อมูลในที่ประชุมเป็นภาษาอังกฤษได้	2.01	0.98	น้อย
6.มีความมั่นใจในการพูดภาษาอังกฤษต่อหน้าผู้อื่น	2.19	0.96	น้อย
7.สามารถพูดออกเสียงภาษาอังกฤษได้อย่างชัดเจนโดยไม่ผิดพลาด	2.11	0.95	น้อย
8.สามารถพูดภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่วโดยไม่มีการหยุดพักและลังเล	1.95	0.97	น้อย
9.สามารถพูดด้วยประโยคที่มีความยาวของประโยคได้อย่างมั่นใจ	2.03	0.95	น้อย
10.มีความมั่นใจเมื่อต้องใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารกับเจ้าของภาษา	2.08	0.94	น้อย

รวม	2.19	0.86	น้อย

จากผลข้างต้นพบว่า โดยภาพรวมของค่าเฉลี่ยความสามารถในการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวนอยู่ในระดับ “น้อย” โดยมีค่า ($M = 2.19$, $SD = 0.86$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ความสามารถของกำลังพลเกี่ยวกับการพูดและการฟังรวมถึง การสนทนาสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเป็นภาษาอังกฤษ เช่น การกล่าวทักทาย การสอบถามเส้นทาง การซื้อของหรือการสั่งอาหาร อยู่ในระดับ “ปานกลาง” ($M = 2.59$, $SD = 0.93$) และความสามารถในการฟังคำศัพท์ทางทหารและใช้ในการสื่อสารระหว่างหน่วยงานต่างประเทศอยู่ในระดับ “น้อย” ($M = 2.37$, $SD = 0.93$) ค่าเฉลี่ยความสามารถในการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวนอยู่ในระดับ “น้อย” โดยมีค่า ($M = 2.19$, $SD = 0.86$)

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การศึกษาความต้องการในการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวนโดยผลการวิเคราะห์ในหัวข้อนี้แสดงถึงความคิดเห็นของกำลังพลที่มีต่อความต้องการในการพัฒนาทักษะและเพิ่มเติมความรู้ทางด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษ โดยนำเสนอค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในแต่ละข้อของแบบสอบถาม พร้อมสรุปประเด็น เพื่อสะท้อนถึงความต้องการในการพัฒนาทักษะทางด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษ

ในระดับความต้องการของกำลังพลนายทหารชั้นประทวน ที่มีต่อการพูดและการฟังภาษาอังกฤษ จากการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ดังตารางที่ 6

รายการ	M	SD	ระดับ
1.ต้องการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษให้มากขึ้นและเพียงพอสำหรับการสื่อสารทั้งการพูดและการฟัง	3.23	1.08	ปานกลาง
2.ต้องการเรียนรู้คำศัพท์ที่หลากหลายเพื่อสื่อสารได้อย่างเข้าใจ	3.20	1.12	ปานกลาง
3.ต้องการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อลดความผิดพลาดในการสื่อสารและเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ	3.33	1.12	ปานกลาง
4.ต้องการฟังและเข้าใจบทสนทนาเกี่ยวกับชีวิตประจำวันเป็นภาษาอังกฤษได้ เช่น การทักทาย การสอบถามเส้นทาง การซื้อของและการสั่งอาหาร	3.22	1.14	ปานกลาง
5.ต้องการฟังข่าวสารหรือรายการต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษได้	3.29	1.13	ปานกลาง
6.ต้องการฟังคำศัพท์ทางทหารที่ใช้สื่อสารระหว่างหน่วยงานต่างประเทศและเข้าใจเป็นอย่างดี	3.20	1.20	ปานกลาง
7.ต้องการพูดเสนอความคิดเห็นหรือข้อมูลในที่ประชุมเป็น	3.11	1.21	ปานกลาง

ภาษาอังกฤษได้			
8.ต้องการพูดออกเสียงภาษาอังกฤษได้อย่างชัดเจนโดยไม่ผิดพลาด	3.16	1.17	ปานกลาง
9.ต้องการพูดภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่วโดยไม่มีการหยุดพักและลังเล	3.21	1.15	ปานกลาง
10.สนใจเข้าร่วมการอบรมเพื่อพัฒนาภาษาอังกฤษที่เน้นการพูดและการฟังกับเจ้าของภาษา	3.20	1.14	ปานกลาง
รวม	3.26	1.03	ปานกลาง

จากผลข้างต้นพบว่า โดยภาพรวมของค่าเฉลี่ยความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวนอยู่ในระดับ “ปานกลาง” โดยมีค่า ($M = 3.26$, $SD = 1.03$) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า กำลังพลนายทหารชั้นประทวนมีความต้องการในการพัฒนาทักษะทางด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษอยู่ในเกณฑ์ “ปานกลาง” แต่ที่น่าสนใจคือ ประเด็นความต้องการในส่วนของการต้องการในการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อลดความผิดพลาดในการสื่อสารและเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ มีค่าระดับของ ($M = 3.33$, $SD = 1.12$) รองลงมาคือความต้องการของกำลังพลเกี่ยวกับความต้องการฟังข่าวสารหรือรายการต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษได้ มีค่าระดับที่ ($M = 3.29$, $SD = 1.13$) โดยรวมค่าเฉลี่ยความต้องการในการพัฒนาทักษะด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวนโดยมีค่า ($M = 3.26$, $SD = 1.03$)

อภิปรายผลการวิจัย

1.จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความสามารถในการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวน ด้านการสื่อสารในชีวิตประจำวันอยู่ในเกณฑ์ “ปานกลาง” อาจเนื่องมาจากในด้านของภารกิจและรูปแบบของการปฏิบัติงานกับหน่วยทหารต่างชาติ หรือส่วนด้านอื่นๆ ไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้ภาษาอย่างเป็นประจำ หรืออาจจะไม่มีโอกาสในการใช้ภาษาเลยในการปฏิบัติ หากจะประเมินผลในภาพรวมจึงมีค่าระดับอยู่ในเกณฑ์ “น้อย” สอดคล้องกับบทความของสุรพงศ์ เจริญวัฒนสุข ที่ศึกษาเรื่องความร่วมมือทางทหารระหว่างประเทศ (กองทัพอาเซียน) ผลการศึกษาพบว่า เพื่อให้กำลังพลของกองทัพสามารถฝึก ปฏิบัติงานร่วมกับนานาชาติ เช่นในการฝึกคอบร้าโกลด์ซึ่งเป็นการฝึกร่วมกันของหลายประเทศ นายทหารผู้เข้าร่วมการฝึกทุกคนจึงต้องพัฒนาความสามารถ และพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในการสื่อสารโดยเฉพาะการพูดและการฟังและควรรู้จักหลักไวยากรณ์ภาษาอังกฤษเบื้องต้นที่สำคัญในโลกสื่อสาร (สุรพงศ์ เจริญวัฒนสุข,

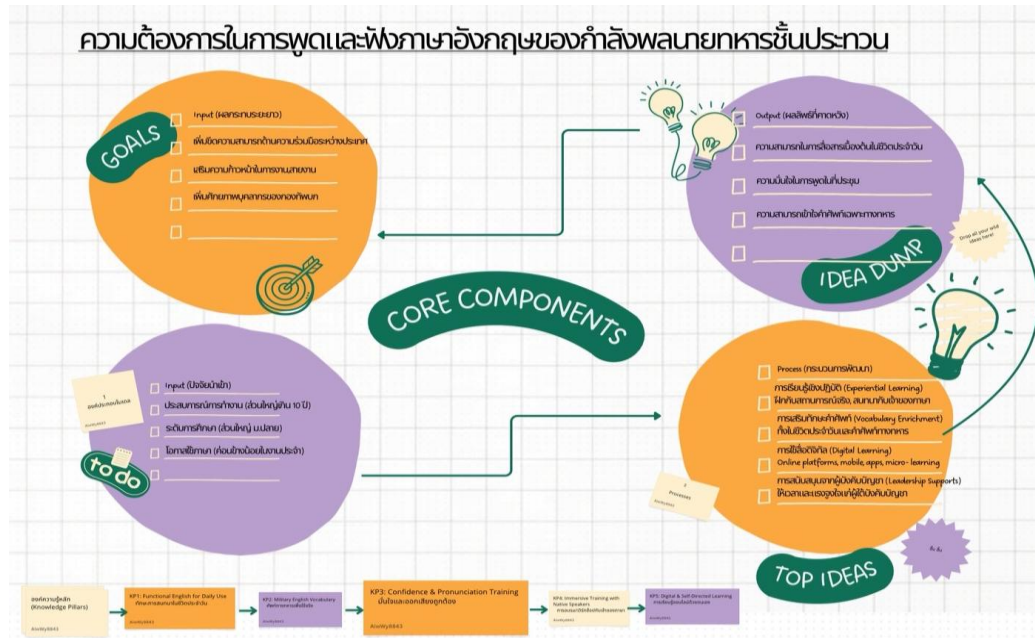
2562) เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างการประเมินตนเองด้านความสามารถ และความต้องการในการที่จะพัฒนาทักษะทางการพูดและการฟังของกำลังพลนายทหารชั้นประทวนพบว่า ค่าระดับความสามารถของกำลังพลอยู่ในเกณฑ์ที่น้อย จึงสะท้อนให้เห็นว่าทักษะพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการพูดและการฟังของกำลังพลส่วนใหญ่ ส่วนระดับความต้องการในการพัฒนาทักษะของการพูดและการฟังซึ่งมีความต้องการในระดับปานกลางถึงมาก จึงสรุปได้ว่า การใช้ภาษาอังกฤษของกำลังพลมีส่วนสำคัญต่อความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสารและสำคัญรวมถึงเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานในอนาคต ประกอบกับความเจริญก้าวหน้าในการหน้าที่และการงาน ภาษาอังกฤษจึงมีส่วนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง

2.จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความต้องการในการพัฒนาทักษะทางภาษาอังกฤษในด้านการพูดและการฟังของกำลังพลนายทหารชั้นประทวน จึงควรมีการเน้นหนักไปในทางด้านการใช้ภาษาของกำลังพล โดยเน้นการส่งเสริมให้มีการปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานต่างประเทศ และควรมีการสอดแทรกเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษเข้าไปกับบริบทของการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติประจำวันของกำลังพลด้วย ประกอบกับการต้องได้รับการเอาใจใส่จากผู้บังคับบัญชาในการให้โอกาสกับกำลังพลในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากคลังความรู้ ซึ่งไม่เฉพาะเจาะจงแต่เพียงว่าเป็นการศึกษาแต่ในห้องเรียนเพียงอย่างเดียว สื่อออนไลน์ซึ่งนับว่าเป็นสื่อที่กำลังได้รับความนิยม และใกล้ตัวกำลังพลมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Promwatcharanon & Chatreepinyo ที่ศึกษาเรื่องการวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการในการใช้ภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารเพื่อพัฒนาชุดสื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง สำหรับตำรวจจราจร ผลการวิจัยพบว่า หน่วยขึ้นตรงในสังกัดกระทรวงกลาโหมของประเทศไทย มีสถาบันภาษา หรือศูนย์ภาษาเป็นผู้รับผิดชอบจัดหลักสูตรอบรมพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษให้แก่กำลังพลภายในหน่วย มุ่งเน้นให้กำลังพลในแต่ละระดับชั้นได้ฝึกฝนการพูดและการฟังภาษาอังกฤษและมีโอกาสในการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารทั้งในและนอกห้องเรียน (Promwatcharanon & Chatreepinyo, 2018)

จากผลการศึกษาในครั้งนี้นายทหารประทวนแสดงความต้องการเพื่อเข้ารับการอบรมพัฒนาภาษาอังกฤษที่เน้นการพูดและการฟังกับเจ้าของภาษา ซึ่งช่วยส่งเสริมและทบทวนการเรียนการสอนทางด้านภาษาอังกฤษเพิ่มเติมให้กับกำลังพลไม่เฉพาะแต่ผู้ที่จะต้องไปปฏิบัติงานในภาคส่วนต่างประเทศเพียงอย่างเดียว การส่งเสริมการสร้างแรงจูงใจ รวมถึงการให้ความสำคัญกับกำลังพลที่มีความสามารถในด้านภาษาจึงนับว่าเป็นส่วนสำคัญที่จะผลักดันการใช้ภาษาของกำลังพลนายทหารชั้นประทวน ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับบทความของรวิภา ธรรมโชติ กล่าวว่า ผู้บังคับบัญชาควรส่งเสริมการใช้ภาษาซึ่งเป็นสมรรถนะพื้นฐานสำคัญอย่างหนึ่งของข้าราชการทหารระดับปฏิบัติการ (รวิภา ธรรมโชติ, 2561)

องค์ความรู้ใหม่

ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ผลการวิจัย ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ความสามารถ (Competency) และ ความต้องการ (Needs) ในทักษะการฟัง-พูดภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวน

จากภาพอธิบายได้ว่ากำลังพลนายทหารชั้นประทวนที่มีระดับความสามารถด้านการฟัง-พูดภาษาอังกฤษค่อนข้างน้อย แต่มีความต้องการพัฒนาทักษะในระดับปานกลาง ซึ่งดูจากอายุเฉลี่ยของกำลังพลอยู่ในช่วง 25-35 ปี มีการศึกษาส่วนใหญ่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปี และมีโอกาสในการใช้ภาษาอังกฤษในงานจริง มีน้อย ซึ่งกระบวนการในการพัฒนา โดยใช้ 5 เสาหลักขององค์ความรู้ (Knowledge Pillars) โดยให้มีการฝึกสนทนาภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยให้เน้นที่เป็นคำศัพท์ทางทหารเป็นหลัก ประกอบกับให้มีการฝึกอ่าน, ฟังออกเสียงอย่างมั่นใจและออกเสียงอย่างถูกต้อง ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ร่วมกับเจ้าของภาษารวมถึงส่งเสริมให้มีการใช้สื่อออนไลน์และการเรียนรู้และศึกษาด้วยตนเอง โดยผลลัพธ์ที่คาดหวัง คือ กำลังพลสามารถใช้ภาษาในการสื่อสารได้ในชีวิตประจำวัน มีความมั่นใจและกล้าแสดงออกในที่สาธารณะ หรือที่ชุมชน หรือที่ประชุม เกิดความเข้าใจในคำศัพท์ หรือศัพท์เฉพาะทางทหารได้อย่างดี หากมองผลกระทบในระยะยาว ควรเพิ่มศักยภาพความร่วมมือระหว่างประเทศในการฝึกซ้อมและการแลกเปลี่ยนการปฏิบัติงานร่วม รวมถึงสนับสนุนส่งเสริมแรงจูงใจในการประสบความสำเร็จในสายงาน รวมถึงเสริมภาพลักษณ์และศักยภาพของกองทัพออย่างเต็มที่

บทสรุป

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความสามารถในการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวน เพื่อสะท้อนถึงความสามารถ และความต้องการในการพัฒนาทักษะการพูดและการฟังภาษาอังกฤษ ซึ่งสามารถสรุปอภิปรายได้ดังนี้

1. ระดับความสามารถของกำลังพลในการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวนจากผลการวิจัย โดยภาพรวมพบว่าความสามารถของกำลังพลที่มีต่อการพูดและการฟังภาษาอังกฤษอยู่ในระดับน้อยถึงปานกลางโดยสามารถพูดสื่อสารได้ค่อนข้างดี เนื่องมาจากสภาพพื้นฐานและบทบาทหน้าที่ของการปฏิบัติงาน และการมีปฏิสัมพันธ์ การพูดคุย รวมถึงภาษาทางการที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร หรือที่เรียกว่า ภาษาท้องถิ่น หรือภาษาแม่ คือภาษาไทย ในการเริ่มต้นของอาชีพ การรับราชการโดยส่วนมากกำลังพลมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ความสามารถของกำลังพลเกี่ยวกับการพูดและการฟังรวมถึงการสนทนาสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเป็นภาษาอังกฤษ เช่น การกล่าวทักทาย การสอบถามเส้นทาง การซื้อของหรือการสั่งอาหาร อยู่ในระดับ “ปานกลาง” ซึ่งสะท้อนเกี่ยวกับระดับความสามารถของกำลังพลด้านภาษา ทั้งนี้ การเสริมแรงเกี่ยวกับการได้รับโอกาสทางการศึกษาเพิ่มเติม รวมถึงหน้าที่และความเจริญก้าวหน้าในการรับราชการอาจทำให้กำลังพลมีความต้องการพัฒนาความสามารถและแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการสื่อสารยิ่งขึ้น

2. ระดับความต้องการของกำลังพลในการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวนจากผลการวิจัย โดยภาพรวมพบว่ากำลังพลมีความต้องการในการพูดและการฟังภาษาอังกฤษอยู่ในระดับปานกลางถึงมากโดยกลุ่มตัวอย่างรายงานความต้องการได้แก่ ความต้องการใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเพื่อลดความผิดพลาดในการสื่อสารและเพื่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ และความต้องการของกำลังพลเกี่ยวกับความต้องการฟังข่าวสารหรือรายการต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษได้ และความต้องการในพัฒนาทักษะด้านการพูดและการฟังภาษาอังกฤษของกำลังพลนายทหารชั้นประทวน เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและการปฏิบัติหน้าที่

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรให้มีการจัดฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้นที่เกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษ ให้กับกำลังพลโดยไม่มีการจำกัดช่วงอายุ และชั้นยศ เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะด้านภาษา และเพิ่มศักยภาพของกำลังพลให้เพิ่มมากขึ้น

2. ในการรวมแถวหรือห้วงการรวมชี้แจงกำลังพล ควรจัดให้มีการฝึกพูดสนทนา แลกเปลี่ยน การกันระหว่างกำลังพล รวมถึงมีการออกมาแสดงตัวอย่างหน้าแถว
3. ควรให้มีชั่วโมงแลกเปลี่ยน การปฏิบัติงานระหว่างหน่วยทหารไทย กับหน่วยทหาร ต่างประเทศทุกในครั้งที่มีการฝึกร่วมระหว่างประเทศ
4. ควรให้มีการจัดฝึกอบรมหลักสูตรระยะยาวที่เป็นภาษาอังกฤษ ให้กับกำลังพลที่มีจะต้อง เดินทางไปศึกษาหรือปฏิบัติงานในต่างประเทศ หรือกำลังพลที่มีความต้องการในเข้ารับการฝึกอบรม เพื่อเป็นการพัฒนาทักษะด้านภาษาให้เพิ่มมากขึ้น
5. ควรมีการสร้างแรงจูงใจ หรือการให้ผลการตอบแทน กับกำลังพลที่มีความรู้ ความสามารถ ทางด้านภาษา อย่างเช่นการบรรจุ การเลื่อนขั้นยศที่สูงขึ้น และการปรับเงินค่าตอบแทนรายเดือน
6. ส่งเสริมให้มีการศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง รวมถึงการสนับสนุนทุนในการศึกษา เพื่อกลับมาพัฒนาหน่วยของตนเอง ต่อไป
7. การเรียนการสอน ภาษาอังกฤษ การพัฒนาศักยภาพ ไม่ควรจำกัดเฉพาะแต่ในห้องเรียน เพียงอย่างเดียว การค้นคว้าจากแหล่งความรู้ คลังความรู้ ช่องทางต่างๆ นับเป็นส่วนสำคัญที่ควร สนับสนุนและเปิดโอกาสให้กำลังพลได้เรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนาพร รุจิโณม. (2561). การสื่อสารภาษาอังกฤษของคนไทยกับการดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ 21. วารสารศิลปปะ การจัดการ, 2(3), 199-210.
- ดุขฎี รังสีชัชวาล. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยการบูรณาการ นวัตกรรมการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21. รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ งบประมาณแผ่นดิน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561. สำนักงานการ วิจัยแห่งชาติ (วช.).
- รวีภา ธรรมโชติ. (2561). สมรรถนะของข้าราชการทหารระดับปฏิบัติการ (Competency of Military Personnel at Operation Level). *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 11(2): 414-428.
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพงศ์ เจริญวัฒนสุข. (2562). ความร่วมมือทางทหารระหว่างประเทศ (อาเซียน). *วารสารรัฐภูมิ รักษ์*, 61(1): 17-85.
- Dudley-Evans, T., & Maggie J. t. (1998). *Developments in English for Specific Purposes: A Multi-Disciplinary Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.

Dudley-Evans, T., & John, M. J. (1998). *Developments in English for Specific Purposes*. Cambridge: Cambridge University Press.

Promwatcharanon, K., & Chatreepinyo, P. (2018). An analysis of challenges and requirements of using communicative English for developing a self-access learning package for traffic police officers in upper northern Thailand. *Humanities & Social Sciences*, 35(1): 163-195.

การจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

Knowledge Management of Visuttharangsi Kanchanaburi School Under
the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi

^{1*}คณิศร เงินฉลาด Kanisorn Ngenchalard

^{2**}นุชนารา รัตนศิริประภา Nuchnara Rattanasiraprapha

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{1,2}Faculty of Education, Silpakorn University

*First author, e-mail: musmus2538@gmail.com

**Corresponding author, e-mail: nuchnara57@gmail.com

Received October 24, 2025; Revised November 10, 2025; Accepted: March 28, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การจัดการความรู้ในโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี 2) แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ในโรงเรียนวิสุทธรังษีกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรของโรงเรียนวิสุทธรังษี กาญจนบุรี จำนวนทั้งสิ้น 132 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ 1) แบบสอบถามความคิดเห็น 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้วิเคราะห์แบบสอบถามคือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิธีการแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คือ การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธรังษี กาญจนบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยตามลำดับดังนี้ ด้านการค้นพบความรู้ ด้านการแบ่งปันความรู้ ด้านการบันทึกความรู้ และด้านประยุกต์ใช้ความรู้ 2) แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธรังษีกาญจนบุรี มี 4 แนวทางในการพัฒนา คือ 1) พัฒนาระบบการค้นพบความรู้จากการรวบรวมองค์ความรู้เดิมมาจัดทำเป็นคู่มือ ไปสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติใหม่หรือนวัตกรรมเชิงรุกที่ตอบสนองต่อบริบทของโรงเรียน 2) พัฒนาการใช้แบบฟอร์มถอดบทเรียน ไปสู่การกำหนดมาตรฐานคุณภาพขององค์ความรู้ที่ถูกบันทึก เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต 3)

พัฒนาจากเพียงการเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก ไปสู่ระบบการสืบค้นที่แม่นยำและมีปฏิสัมพันธ์กับองค์ความรู้และ 4) พัฒนาการประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์เร่งด่วน โดยเปลี่ยนจากการสั่งการเฉพาะหน้าไปสู่การถอดบทเรียนหลังเหตุการณ์ เพื่อสร้างแนวปฏิบัติมาตรฐานสำหรับการจัดการภาวะวิกฤต
คำสำคัญ: การจัดการความรู้; กระบวนการจัดการความรู้; แนวทางการพัฒนา

Abstract

The purpose of this research article is to: 1) Knowledge management of Visuttharangsi Kanchanaburi School, 2) The guidelines for the development of knowledge management of Visuttharangsi Kanchanaburi School under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi. This was descriptive research. The sample group was the personnel of Visuttharangsi Kanchanaburi School, totaling 132 respondents. The research instruments were of two types: 1) a questionnaire, 2) a structured interview form. The data from the questionnaire were analyzed by frequency, percentage, arithmetic mean, and standard deviation. The structured interviews were analyzed using content analysis. The findings of this research were as follows: 1) Knowledge management of Visuttharangsi Kanchanaburi School, overall and in each aspect, was rated at a high level, arranged from the highest to the lowest arithmetic mean as follows: Knowledge Discovery, Knowledge Sharing, Knowledge Capture, and Knowledge Application. 2) The guidelines for the development of knowledge management of Visuttharangsi Kanchanaburi School consist of 4 development approaches: (1) Developing a knowledge discovery process from gathering existing knowledge and creating a manual to analyzing and synthesizing in-depth information to find new practices or proactive innovations that respond to the school context, (2) Developing the use of lesson debriefing forms towards the standardization of the quality of the recorded knowledge for ease of future utilization, (3) Developing from simply having easy access to information to a search system that is accurate and interactive with knowledge, and (4) Developing the application of knowledge in urgent situations by changing from immediate orders to debriefing after the event to create standard practices for crisis management.

Keywords: Knowledge Management; Knowledge Management Process; Development Guidelines

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีและนวัตกรรมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยจำเป็นต้องปฏิรูประบบการศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เพื่อเตรียมประชาชนให้มีศักยภาพในการแข่งขันระดับโลกการศึกษาจึงต้องเปลี่ยนจากการเน้นถ่ายทอดความรู้ไปสู่การมุ่งพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ทั้งการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์ และการรู้เท่าทันเทคโนโลยี ระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อโลกยุคใหม่นี้ถือเป็นกุญแจสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ ทั้งด้านองค์ความรู้ คุณธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม บุคลากรที่มีทักษะเหมาะสมกับยุคดิจิทัลจะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในที่สุด รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 มาตรา 54 โดยกำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษา 12 ปี (ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบภาคบังคับ) อย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และต้องพัฒนาเด็กเล็กให้สมวัย โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน ต้องจัดการศึกษาตามความต้องการของประชาชน ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีความร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมีหน้าที่กำกับดูแลให้มีคุณภาพและมาตรฐานสากล ซึ่งต้องเป็นไปตามกฎหมายและแผนการศึกษาแห่งชาติ เป้าหมายสำคัญของการศึกษาทั้งปวง คือ ต้องพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญตามความถนัด และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545, 2545) ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในองค์กรเพื่อให้มีลักษณะเป็น "องค์การแห่งการเรียนรู้" (Learning Organization) อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องสามารถประมวลและประยุกต์ใช้ความรู้ในการบริหารราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสมกับสถานการณ์ (พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, 2546) จากกรอบกฎหมายดังกล่าว ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้นำในการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสถานศึกษา เพื่อบริหารจัดการทรัพยากรทั้งสี่ด้านและสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในยุคที่การบริหารการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงเป็นพลวัต ผู้บริหารจึงต้องพร้อมที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาแนวคิดวิธีการปฏิบัติงานใหม่ๆ โดยไม่ยึดติดกับกรอบความคิดเดิม การเรียนรู้วัฒนธรรมการบริหารการศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารทุกระดับ (วิสุทธิ วิจิตรพัชรารักษ์, 2567) แนวคิดเหล่านี้สะท้อนว่า การบริหารการศึกษาไทยยุคใหม่มุ่งเน้นการพัฒนา

องค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่สามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่และปรับตัวได้ต่อเนื่อง การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารจึงเป็นหัวใจสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษา โดยผู้บริหารจำเป็นต้องใช้ความรู้เป็นฐานในการบริหารจัดการ พัฒนานวัตกรรม และส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กร กลไกสำคัญที่จะช่วยให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายนี้คือ "การจัดการความรู้" (Knowledge Management: KM) ซึ่งเป็นกระบวนการรวบรวม จัดระบบ แลกเปลี่ยน และใช้ประโยชน์จากความรู้ที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสนับสนุนให้โรงเรียนก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กาญจนบุรี ถือเป็นกรณีศึกษาสำคัญ โรงเรียนนี้เป็นสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ เปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงตอนปลาย มีครูและบุคลากรทางการศึกษา 196 คน และตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) ในฐานะกลไกหลักในการพัฒนาองค์กรให้ตอบสนองต่อศตวรรษที่ 21 และนโยบายการศึกษาดิจิทัล โดยมุ่งรวบรวมและใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ทั้งที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) ภายในองค์กร แม้โรงเรียนจะได้ดำเนินการรวบรวมองค์ความรู้ที่กระจัดกระจายให้เป็นระบบ แต่การนำไปสู่การปฏิบัติยังคงพบความท้าทายด้านบุคลากร เทคโนโลยี และการบริหารจัดการ สอดคล้องกับรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาที่ผ่านมา ซึ่งชี้ให้เห็นประเด็นท้าทาย 3 ประการ แม้ว่ามาตรฐานด้านการบริหารจัดการโดยรวมจะอยู่ในระดับสูง ได้แก่ 1) การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อสนับสนุนระบบงานและการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทุกมิติ 2) การสร้างและส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ให้เกิดความต่อเนื่องและขยายผลได้ทั่วถึงและ 3) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้าถึงและแลกเปลี่ยนความรู้ภายในโรงเรียน (โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี, 2566; โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี, 2567; โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี, 2568) ประเด็นท้าทายเหล่านี้สะท้อนว่า แม้โรงเรียนจะมีความพยายามในการจัดการความรู้ แต่การเชื่อมโยงกระบวนการเหล่านั้นเพื่อ "ยกระดับไปสู่การสร้างนวัตกรรม" ยังคงเป็นช่องว่างสำคัญ เมื่อผู้วิจัยศึกษาสภาพการดำเนินงานเพิ่มเติม พบข้อจำกัดใน 3 กระบวนการหลักของ KM คือ 1) การจัดเก็บและถ่ายทอดองค์ความรู้ ยังขาดการบูรณาการระบบจัดเก็บที่เป็นเอกภาพ และขาดการถอดบทเรียนจากความรู้โดยนัยของครูผู้ที่มีประสบการณ์เพื่อการขยายผล 2) การแลกเปลี่ยนและเผยแพร่ความรู้ ช่องทางสื่อสารภายในยังเน้นการแจ้งข่าวสารมากกว่าการเป็นเวทีแลกเปลี่ยนความรู้เชิงลึก และบุคลากรต้องการการส่งเสริมทักษะเทคโนโลยีเพื่อแบ่งปันนวัตกรรมและ 3) การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งมีประสิทธิภาพสูงในการปฏิบัติตามคำสั่ง แต่การนำความรู้ไปใช้ในมิติของการ "สร้างนวัตกรรม" ยังไม่เด่นชัด และขาดกลไกการติดตามสะท้อนผลเพื่อการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

จากปัญหาข้างต้นสรุปได้ว่า หากโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี พัฒนาระบบการจัดการความรู้ให้เป็นระบบครบวงจร เชื่อมโยงระหว่างการจัดเก็บ การแลกเปลี่ยน และการนำความรู้ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยให้บุคลากรเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ได้ทั่วถึง ส่งผลให้การบริหารจัดการ การเรียนการสอน และการพัฒนานวัตกรรมมีคุณภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผลการดำเนินงานในระยะหลังแสดงถึงพัฒนาการเชิงบวก โรงเรียนได้พัฒนาระบบฐานข้อมูลกลาง ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเพื่อการบริหารและการสื่อสารภายใน รวมทั้งจัดกิจกรรม PLC เพื่อสร้างวัฒนธรรมแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่ากระบวนการจัดการความรู้ของโรงเรียนอยู่ในระดับมากในทุกด้าน และมีแนวโน้มก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืนในยุคดิจิทัล ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการจัดการความรู้ และแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อนำผลวิจัยที่ได้เป็นแนวทางในการยกระดับประสิทธิภาพการบริหารจัดการของโรงเรียนให้ก้าวสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในยุคดิจิทัลต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบการจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี
2. เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) กลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้คือ บุคลากรโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี จำนวน 132 คน โดยกำหนดขนาด ตัวอย่างจากตารางประมาณการขนาดตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และใช้เทคนิคการเลือกตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional stratified random sampling) โดยกระจายตามตำแหน่ง ได้แก่ ผู้อำนวยการและรองผู้อำนวยการ จำนวน 3 คน ผู้ได้รับมอบหมายหัวหน้าและรองหัวหน้างาน จำนวน 69 คน ครู จำนวน 60 คน (ไม่รวมผู้วิจัย)

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ 1) แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) และ 2) แบบสัมภาษณ์ (interview) มีรายละเอียดดังนี้

1) แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) ซึ่งออกแบบเป็นชนิดลำดับคุณภาพห้าระดับของลิเคิร์ต (Likert's rating scale) จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การสอบถาม

สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศอายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำงาน และ ตำแหน่งหน้าที่หลักในโรงเรียนแบบสอบถามมีลักษณะเป็นตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้(forced choice) จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามการจัดการความรู้ในโรงเรียนวิสุทธิรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ตามแนวคิดของ แนวคิดของ Becerra-Fernandez et al. (2024) มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราประมาณค่า (rating scale) โดยกำหนดการจัดการความรู้ออกเป็น 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert's five rating scale) โดยผู้วิจัยกำหนดค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักเป็น 5 ระดับ (Likert, 1992)

2) แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (interview) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนา การจัดการความรู้ในโรงเรียนวิสุทธิรังษี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

2. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ มีดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ตัวแปรการจัดการความรู้ในโรงเรียน แล้วสังเคราะห์และประมวลองค์ความรู้ของตัวแปรที่ศึกษาเพื่อนำมาเป็นขอบข่ายเชิงทฤษฎีของการวิจัยในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) ภายใต้การแนะนำและให้คำปรึกษาของที่ปรึกษางานวิจัย ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถามความคิดเห็น โดยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ด้วยเทคนิค IOC (Index of Objective Congruence) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนตรวจสอบ ค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามความคิดเห็นอยู่ระหว่าง 0.6-1 ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้ (try out) เครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองกับครูและบุคลากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีคุณลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างทุกประการ จำนวนทั้งสิ้น 30 ฉบับ ขั้นตอนที่ 4 หาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามความคิดเห็น โดยรวบรวมแบบสอบถามจากการจัดการความรู้ในโรงเรียน ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีคุณลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างทุกประการ 30 ฉบับ นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นทั้งหมดมาหาความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.981 ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 132 ฉบับ ตามที่ออกแบบไว้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล มี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1. ผู้วิจัยทำบันทึกถึงภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรเพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารโรงเรียนวิสุทธิรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ในการเก็บข้อมูลการตอบแบบสอบถามของการวิจัย ขั้นตอนที่ 2. ผู้วิจัยนำหนังสือที่ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรส่งถึงโรงเรียนวิสุทธิรังษี จังหวัด

กาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ซึ่งเป็นประชากรของการวิจัย
ขั้นตอนที่ 3. ผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบในการนำเสนอและนัดจัดเก็บเอกสารในสถานศึกษาเพื่อรับคืนด้วย
ตนเอง

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) การวิเคราะห์สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ
ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) 2) การวิเคราะห์ระดับการจัดการความรู้ใน
โรงเรียน สถิติที่ใช้ คือ ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
(Standard Deviation) โดยนำค่ามัชฌิมเลขคณิตของการจัดการความรู้ในโรงเรียนไปเทียบกับเกณฑ์
ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1970) 3) การวิเคราะห์แนวทางการจัดการความรู้ในโรงเรียนของ
ผู้บริหารโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กาญจนบุรี วิธีวิเคราะห์ คือ การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับการจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุท
ธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ได้ผลการวิเคราะห์
ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการจัดการความรู้ของ
โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดย
ภาพรวม

(n=132)

ข้อ	การจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากาญจนบุรี	ระดับการจัดการความรู้		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านการค้นพบความรู้	4.26	0.75	มาก
2	ด้านการบันทึกความรู้	4.14	0.83	มาก
3	ด้านกระบวนการแบ่งปัน	4.16	0.78	มาก
4	ด้านประยุกต์ใช้ความรู้	4.08	0.85	มาก
รวม		4.16	0.80	มาก

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธรังษี
จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มี 4 แนวทาง 8
กิจกรรม คือ

2.1 ด้านการค้นพบความรู้ (Knowledge Discovery) มีแนวทางในการพัฒนาดังนี้ คือ พัฒนาระบบการค้นพบความรู้จากการรวบรวมองค์ความรู้เดิมมาจัดทำเป็นคู่มือ ไปสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติใหม่หรือนวัตกรรมเชิงรุกที่ตอบสนองต่อบริบทของโรงเรียน โดยมีกิจกรรมสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติเชิงวิเคราะห์ เพื่อใช้ข้อมูลที่มีอยู่ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและข้อมูลการสอน มาวิเคราะห์หารูปแบบและแนวโน้ม พร้อมพัฒนานวัตกรรมการสอนใหม่ที่ยังไม่เคยมีมาก่อน 2) การจัดกระบวนการสังเคราะห์ความรู้ใหม่ เพื่อนำมาจัดทำเป็นคู่มือปฏิบัติงานฉบับปรับปรุง หรือต้นแบบนวัตกรรมประจำปีของโรงเรียน

2.2 ด้านการบันทึกความรู้ (Knowledge Capture) มีแนวทางในการพัฒนา คือ พัฒนาการใช้แบบฟอร์มถอดบทเรียนเพียงอย่างเดียว ไปสู่การกำหนดมาตรฐานคุณภาพขององค์ความรู้ที่ถูกบันทึก เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต โดยมีกิจกรรมสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การทบทวนและปรับปรุงแบบฟอร์มการถอดบทเรียน โดยเน้นให้สามารถสกัดปัจจัยแห่งความสำเร็จและข้อควรระวังได้อย่างชัดเจน ไม่จำกัดเพียงการบันทึกขั้นตอนการดำเนินงาน 2) การแต่งตั้งคณะทำงานบริหารจัดการความรู้ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ จัดหมวดหมู่ และรับรององค์ความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียน ก่อนนำเข้าสู่คลังความรู้กลางของโรงเรียน

2.3 ด้านกระบวนการแบ่งปัน (Knowledge Sharing) มีแนวทางในการพัฒนา คือ พัฒนาการเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก ไปสู่ระบบการสืบค้นที่แม่นยำและมีปฏิสัมพันธ์กับองค์ความรู้ โดยมีกิจกรรมสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การพัฒนาระบบจัดทำดัชนีคำสำคัญ สำหรับคู่มือและเอกสารวิชาการทั้งหมดในคลังข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการค้นหาและอ้างอิงความรู้ 2) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้เชิงลึก เป็นรายไตรมาส โดยนำเนื้อหาจากคู่มือหรือเอกสารวิชาการที่สำคัญมาจัดอภิปราย แลกเปลี่ยนแนวทางการประยุกต์ใช้ในงานจริง แทนการเรียนรู้แบบอ่านเฉพาะบุคคล

2.4 ด้านประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge Application) มีแนวทางในการพัฒนา คือ การพัฒนาประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์เร่งด่วน โดยเปลี่ยนจากการสั่งการเฉพาะหน้าไปสู่การถอดบทเรียนหลังเหตุการณ์ เพื่อสร้างแนวปฏิบัติมาตรฐานสำหรับการจัดการภาวะวิกฤต โดยมีกิจกรรมสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การจัดกระบวนการทบทวนหลังปฏิบัติงาน ทุกครั้งภายหลังเกิดสถานการณ์เร่งด่วน เพื่อวิเคราะห์เหตุผล ความเหมาะสม และผลของคำแนะนำหรือคำสั่งที่ได้ดำเนินการไป 2) การนำบทเรียนจากการทบทวนหลังปฏิบัติงาน มาจัดทำหรือปรับปรุงคู่มือการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อสร้างมาตรฐานการทำงานที่ลดการพึ่งพาคำสั่งเฉพาะบุคคล และส่งเสริมการใช้ความรู้ในการตัดสินใจอย่างมีระบบมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ ได้แก่ ด้านการค้นพบความรู้ ด้านกระบวนการแบ่งปัน ด้านการบันทึกความรู้ และด้านประยุกต์ใช้ความรู้ ตามลำดับ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานไว้ว่า การจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี อยู่ระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี มีพื้นฐานที่เข้มแข็งจากการบริหารจัดการที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการเรียนรู้ภายในองค์กรอย่างต่อเนื่อง โรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมการจัดการความรู้ในหลายมิติ เช่น การจัดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การนิเทศภายใน การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดเก็บและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ซึ่งช่วยให้บุคลากรรับรู้ถึงการมีอยู่ของกระบวนการเหล่านี้อย่างชัดเจน ส่งผลให้ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก อย่างไรก็ตาม ผลดังกล่าวยังสะท้อนถึง ช่องว่างของการจัดการความรู้ โดยเฉพาะด้านการประยุกต์ใช้ ซึ่งแม้มีประสิทธิภาพในเชิงปฏิบัติแต่ยังไม่เชื่อมโยงสู่การสร้างนวัตกรรมใหม่ จึงแสดงให้เห็นว่าโรงเรียนมีศักยภาพสูง แต่ยังคงพัฒนาไกลเชื่อมโยงเพื่อยกระดับการใช้ความรู้ไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่งผลให้ระดับการจัดการความรู้สูงกว่าที่คาดการณ์ไว้ตามสมมติฐาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Becerra-Fernandez et al. กล่าวถึง กระบวนการจัดการความรู้ที่มุ่งใช้ประโยชน์สูงสุดจากองค์ความรู้ขององค์กรผ่านทั้ง 4 ด้าน ได้รับการเสริมพลังจากเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความรวดเร็วของกระบวนการ เอื้อต่อการตัดสินใจและการขับเคลื่อนนวัตกรรมขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (Becerra-Fernandez et al., 2024) ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวรัญญา โพธิ์สุวรรณ ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยพบว่าสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการความรู้ของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน (วรัญญา โพธิ์สุวรรณ, 2565)

1.1 ด้านการค้นพบความรู้ โดยภาพรวมและในรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน ผ่านการประชุม อบรม และกิจกรรม PLC ที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และถ่ายทอดความรู้โดยนัยจากผู้มีประสบการณ์โดยตรง อีกทั้งโรงเรียนมีระบบการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและข้อมูลการสอนอย่างเป็นระบบ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศช่วยสังเคราะห์และสร้างองค์ความรู้ใหม่ ส่งผลให้บุคลากรสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้โรงเรียนยังมีการจัดทำคู่มือ แนวทางการปฏิบัติงาน หรือเอกสารองค์ความรู้จากข้อมูลและ

ประสบการณ์ที่มีอยู่เดิม เพื่อใช้เป็นแหล่งอ้างอิงและแนวทางสำหรับการดำเนินงานในอนาคต ซึ่งช่วยให้การถ่ายทอดความรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบมากยิ่งขึ้น ทั้งหมดนี้สะท้อนถึงวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ การพัฒนา และการสร้างความรู้ร่วมกันของบุคลากรภายในโรงเรียน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Arunima ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้และผลการเรียนในโรงเรียนรัฐบาลของอินเดีย ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความรู้ โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี และความสามารถของครู เป็นตัวแปรการจัดการความรู้ ที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Arunima, 2021)

1.2 ด้านการบันทึกความรู้ โดยภาพรวมและในรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีการส่งเสริมการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ผ่านการอบรม การทดลอง และกิจกรรมสถานการณ์จำลอง ช่วยให้บุคลากรเกิดทักษะและประสบการณ์ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ระบบการพัฒนาความรู้ เช่น การอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศภายใน ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้และการนำองค์ความรู้จากแหล่งต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในงานจริง โรงเรียนยังส่งเสริมการใช้สื่อ เช่น แผนภาพ อินโฟกราฟิก และวิดีโอ เพื่อถ่ายทอดความรู้ที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่ายขึ้น พร้อมทั้งจัดทำเอกสารและคู่มือการปฏิบัติงาน เพื่อเก็บรักษาและเผยแพร่ความรู้ได้อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ การใช้แบบฟอร์มถอดบทเรียนและแนวทางการสอนยังช่วยแปลงความรู้โดยนัยจากประสบการณ์บุคลากรให้เป็นความรู้ชัดแจ้ง สร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของอินเอส และเตixeira (Inês & Teixeira) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยสำคัญสำหรับการนำการจัดการความรู้ไปใช้อย่างประสบความสำเร็จ ปัจจัยสำคัญสำหรับการนำการจัดการความรู้ไปใช้อย่างประสบความสำเร็จ (Inês & Teixeira, 2022)

1.3 ด้านกระบวนการแบ่งปัน โดยภาพรวมในรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนจัดกิจกรรม เช่น การนิเทศ การสอนสาธิต และการทำงานกลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้บุคลากรได้เรียนรู้จากเพื่อนร่วมงานหรือผู้มีประสบการณ์โดยตรง พร้อมทั้งส่งเสริมการบันทึกและจัดทำคู่มือหรือแนวทางการสอน เพื่อเก็บรักษาและถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ โรงเรียนมีช่องทางเผยแพร่เอกสาร คู่มือ และข้อมูลทางวิชาการให้บุคลากรเข้าถึงได้สะดวก ช่วยให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังส่งเสริมการใช้สื่อหลากหลาย เช่น แผนภาพ อินโฟกราฟิก และวิดีโอ เพื่ออธิบายความรู้ที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่ายขึ้น รวมถึงมีระบบสารสนเทศและฐานข้อมูลที่สนับสนุนการแบ่งปันความรู้ ทำให้บุคลากรสามารถเรียนรู้ เข้าถึง และต่อยอดองค์ความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tiana & Fain ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการความรู้และประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กรในบริบทของโรงเรียนนานาชาติ ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญในกระบวนการจัดการความรู้และมีโครงสร้างพื้นฐานที่

เอื้อต่อการแบ่งปันความรู้ มักับรู้ว่าโรงเรียนของตนมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานสูงขึ้น (Tiana & Fain, 2024)

1.4 ด้านประยุกต์ใช้ความรู้ โดยภาพรวมในรายชื่ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนมีการนำเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศมาช่วยในการบริหารจัดการและสนับสนุนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและตรวจสอบได้ บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้ตรงตามคำสั่งของผู้บริหาร เนื่องจากมีแนวทางและกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนเป็นกรอบในการทำงาน การได้รับคำแนะนำหรือคำสั่งที่ชัดเจนช่วยให้การดำเนินงานรวดเร็ว ลดความผิดพลาด และสร้างความสอดคล้องในการปฏิบัติระหว่างหน่วยงาน โรงเรียนยังมีการจัดทำและปรับปรุงคู่มือ แนวปฏิบัติ หรือขั้นตอนการทำงานให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ ผู้บริหารและหัวหน้างานสามารถชี้แนะหรือสั่งการให้บุคลากรปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด แม้ในสถานการณ์เร่งด่วนที่ไม่สามารถอธิบายเหตุผลได้ละเอียด ซึ่งช่วยให้การบริหารจัดการในโรงเรียนดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิผล ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของปวีณา พลพาลสังข์ ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้ ผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ในมิติของการประยุกต์ใช้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิภาพของการบริหารงานบุคคล แสดงให้เห็นว่าการนำความรู้ไปใช้ในทางปฏิบัติช่วยเพิ่มประสิทธิผลขององค์กร (ปวีณา พลพาลสังข์, 2567) เช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยอิสระ ดอนหลักคำ ได้ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร ผลการวิจัยพบว่า การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทของการพัฒนาผู้เรียน เป็นกลไกสำคัญที่ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อิสระ ดอนหลักคำ, 2567)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มีผลการวิเคราะห์เนื้อหาเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านการค้นพบความรู้ มีแนวทางในการพัฒนา คือ พัฒนาระบบการค้นพบความรู้จากการรวบรวมองค์ความรู้เดิมมาจัดทำเป็นคู่มือ ไปสู่การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติใหม่หรือนวัตกรรมเชิงรุกที่ตอบสนองต่อบริบทของโรงเรียน โดยมีกิจกรรมสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติเชิงวิเคราะห์ เพื่อใช้ข้อมูลที่มีอยู่ เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและข้อมูลการสอน มาวิเคราะห์หารูปแบบและแนวโน้ม พร้อมพัฒนานวัตกรรมการสอนใหม่ที่ยังไม่เคยมีมาก่อน 2) การจัดกระบวนการสังเคราะห์ความรู้ใหม่ เพื่อนำมาจัดทำเป็นคู่มือปฏิบัติงานฉบับปรับปรุง หรือต้นแบบนวัตกรรมประจำปีของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Prasad & Galate ได้ศึกษาเรื่องสมาคมการจัดการความรู้และผลการเรียนในสถาบันการศึกษา ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการสร้างความรู้ช่วยเพิ่มทุนทางปัญญาของบุคลากร ซึ่งส่งผลต่อเศรษฐกิจฐานความรู้ของสังคม (Prasad & Galate, 2023)

2.2 ด้านการบันทึกความรู้ มีแนวทางในการพัฒนา คือ พัฒนาการใช้แบบฟอร์มถอดบทเรียนเพียงอย่างเดียว ไปสู่การกำหนดมาตรฐานคุณภาพขององค์ความรู้ที่ถูกบันทึก เพื่อให้สะดวกต่อการนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคต โดยมีกิจกรรมสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การทบทวนและปรับปรุงแบบฟอร์มการถอดบทเรียน โดยเน้นให้สามารถสกัดปัจจัยแห่งความสำเร็จและข้อควรระวังได้อย่างชัดเจน ไม่จำกัดเพียงการบันทึกขั้นตอนการดำเนินงาน 2) การแต่งตั้งคณะทำงานบริหารจัดการความรู้ เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบคุณภาพ จัดหมวดหมู่ และรับรององค์ความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียน ก่อนนำเข้าสู่คลังความรู้กลางของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไอลดา สุขสี แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ในโรงเรียนป่าไม้อุทิศ 15 (บ้านม่วงเฒ่า) ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการจัดการความรู้ ควรกระตุ้นครูให้มีการรวบรวมข้อมูลด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ และควรเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวข้องกับท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ในห้องเรียน (ไอลดา สุขสี, 2564)

2.3 ด้านกระบวนการแบ่งปันความรู้ มีแนวทางในการพัฒนา คือ พัฒนาการเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก ไปสู่ระบบการสืบค้นที่แม่นยำและมีปฏิสัมพันธ์กับองค์ความรู้ โดยมีกิจกรรมสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การพัฒนาระบบจัดทำดัชนีคำสำคัญ สำหรับคู่มือและเอกสารวิชาการทั้งหมดในคลังข้อมูล เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการค้นหาและอ้างอิงความรู้ 2) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้เชิงลึก เป็นรายไตรมาส โดยนำเนื้อหาจากคู่มือหรือเอกสารวิชาการที่สำคัญมาจัดอภิปราย แลกเปลี่ยนแนวทางการประยุกต์ใช้ในงานจริง แทนการเรียนรู้แบบอ่านเฉพาะบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tiana & Fain ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญในกระบวนการจัดการความรู้และได้รับการสนับสนุนจากโครงสร้างพื้นฐานด้านสารสนเทศ มีแนวโน้มรับรู้ว่าการเรียนของตนมีประสิทธิภาพการดำเนินงานสูงขึ้น โดยเฉพาะช่วงการเปลี่ยนผ่านกลับสู่การเรียนรู้แบบพบหน้า แสดงให้เห็นว่าการออกแบบระบบแบ่งปันที่เอื้อต่อการสืบค้นและการมีปฏิสัมพันธ์กับองค์ความรู้ช่วยเพิ่มขีดความสามารถเชิงองค์การอย่างมีนัยสำคัญ (Tiana & Fain, 2024)

2.4 ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ มีแนวทางในการพัฒนา คือ การพัฒนาประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์เร่งด่วน โดยเปลี่ยนจากการสั่งการเฉพาะหน้าไปสู่การถอดบทเรียนหลังเหตุการณ์ เพื่อสร้างแนวปฏิบัติมาตรฐานสำหรับการจัดการภาวะวิกฤต โดยมีกิจกรรมสำคัญ 2 ประการ คือ 1) การจัดกระบวนการทบทวนหลังปฏิบัติงาน ทุกครั้งภายหลังเกิดสถานการณ์เร่งด่วน เพื่อวิเคราะห์เหตุผลความเหมาะสม และผลของคำแนะนำหรือคำสั่งที่ได้ดำเนินการไป 2) การนำบทเรียนจากการทบทวนหลังปฏิบัติงาน มาจัดทำหรือปรับปรุงคู่มือการจัดการสถานการณ์ฉุกเฉิน เพื่อสร้างมาตรฐานการทำงานที่ลดการพึ่งพาคำสั่งเฉพาะบุคคล และส่งเสริมการใช้ความรู้ในการตัดสินใจอย่างมีระบบมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรกต วัดเข้าหลาม ผลการวิจัยพบว่า การนำความรู้สู่การปฏิบัติมี 5 แนวทาง โดยวิธีการตามวงจรคุณภาพเดมมิง (PDCA) ในขั้นตอน (A) Act มีการตรวจสอบและ

รวบรวบสารสนเทศ พร้อมทั้งสะท้อนผลการดำเนินงานกลับไปยังผู้มีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการให้มีประสิทธิภาพ (กรกต วัดเข้าหลาม, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการความรู้ในสถานศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยให้โรงเรียนสามารถสร้างบันทึก แบ่งปัน และนำองค์ความรู้ไปใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยประกอบด้วย 4 กระบวนการหลัก ได้แก่ การค้นพบความรู้ (Knowledge Discovery) ซึ่งมุ่งสร้างหรือค้นพบองค์ความรู้ใหม่จากข้อมูล สารสนเทศ และประสบการณ์ของบุคลากร ผ่านการผสมผสาน (Combination) ข้อมูลเดิมให้เกิดแนวทางใหม่ และการมีปฏิสัมพันธ์ (Socialization) ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การประชุมหรือการนิเทศ การบันทึกความรู้ (Knowledge Capture) คือการรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้ทั้งที่ชัดเจนและโดยนัย โดยอาศัยการทำให้เป็นความรู้ชัดแจ้ง (Externalization) ผ่านการเขียนคู่มือหรือแนวปฏิบัติ และการทำให้เป็นความรู้เชิงนัย (Internalization) ผ่านการเรียนรู้และนำไปใช้จริงจนเกิดทักษะและประสบการณ์ใหม่ การแบ่งปันความรู้ (Knowledge Sharing) เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคลากรเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันและต่อยอดองค์ความรู้ โดยมีทั้งการส่งต่อประสบการณ์ (Socialization) ผ่านการพูดคุยหรือกิจกรรมร่วมกัน และการแลกเปลี่ยน (Exchange) ผ่านเอกสารหรือระบบสารสนเทศภายในโรงเรียน ส่วนการประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge Application) เป็นการนำองค์ความรู้ที่มีไปใช้ในการปฏิบัติงานและการตัดสินใจ โดยมีการชี้แนะ (Direction) ผ่านคำแนะนำของผู้บริหารเพื่อความรวดเร็ว และกิจวัตร (Routines) ที่นำความรู้มาพัฒนาเป็นขั้นตอนหรือคู่มือปฏิบัติงานมาตรฐาน กระบวนการทั้งสี่นี้จึงเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การสร้างบันทึก ถ่ายทอด จนถึงการนำไปใช้จริง ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการจัดการความรู้ของโรงเรียน

จากภาพแสดงให้เห็นถึง กระบวนการจัดการความรู้ของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 4 กระบวนการหลัก ได้แก่ การค้นพบความรู้ การบันทึกความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยแต่ละกระบวนการมีขั้นตอนย่อยที่เชื่อมโยงกันเป็นวงจรต่อเนื่อง เริ่มจากการ ค้นพบความรู้ ผ่านการผสมผสานข้อมูลและการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน จากนั้นเข้าสู่การ บันทึกความรู้ เพื่อรวบรวมและจัดเก็บองค์ความรู้ ทั้งที่ชัดแจ้งและโดยนัยอย่างเป็นระบบ ทำให้ความรู้ที่มีอยู่ไม่สูญหายและสามารถถ่ายทอดต่อได้ ต่อมาคือการ แบ่งปันความรู้ ผ่านการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการเผยแพร่ความรู้ในรูปแบบต่างๆ เช่น คู่มือหรือฐานข้อมูล เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างทั่วถึง และสุดท้ายคือการ ประยุกต์ใช้ความรู้ โดยนำองค์ความรู้ที่ได้มาพัฒนาแนวทางการบริหาร การเรียน การสอน หรือกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการความรู้นี้ คือ โรงเรียนจะมีระบบบริหารจัดการที่มีมาตรฐาน มีการทำงานอย่างเป็นระบบ บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจร่วมกัน สามารถแลกเปลี่ยนและประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนและก้าวสู่การเป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ อย่างแท้จริง

บทสรุป

การจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธิรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก พิจารณารายด้านพบว่า การจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธิรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงค่ามัธยเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ ได้แก่ ด้านการ ค้นพบความรู้ ด้านกระบวนการแบ่งปัน ด้านการบันทึกความรู้ และด้านประยุกต์ใช้ความรู้ แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ของโรงเรียนวิสุทธิรังษี จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มี 4 แนวทางในการพัฒนา และมี 8 กิจกรรมร่วมที่โรงเรียนต้อง ดำเนินการ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การจัดการความรู้ด้านการค้นพบความรู้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินงานจริงของครูและบุคลากร เพื่อนำมาจัดทำเป็นคู่มือ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ หรือแนวทางการทำงานใหม่ที่สามารถนำไปใช้ซ้ำและขยายผลได้ในวงกว้าง โดยอาจจัดตั้งคณะทำงาน หรือทีมจัดการความรู้เฉพาะกิจ เพื่อรวบรวม วิเคราะห์ และถอดบทเรียนจากประสบการณ์จริงให้เป็น

องค์ความรู้ที่เป็นระบบ รวมถึงนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยในการจัดเก็บและเผยแพร่ เพื่อให้บุคลากรสามารถเข้าถึงและนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสะดวกและต่อเนื่อง

2. การจัดการความรู้ด้านการบันทึกความรู้ ผู้บริหารควรกำหนดแนวทางหรือมาตรฐานกลางในการบันทึกและถ่ายทอดองค์ความรู้ของบุคลากรให้เป็นรูปแบบเดียวกัน เช่น การพัฒนาแบบฟอร์มถอดบทเรียน หรือแบบบันทึกแนวปฏิบัติที่เป็น ที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และสอดคล้องกับลักษณะงานของแต่ละกลุ่มสาระหรือฝ่ายงาน เพื่อให้บุคลากรสามารถบันทึก ถ่ายทอด และจัดเก็บองค์ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์จริงอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้มีการอบรมหรือให้คำแนะนำแก่ครูและบุคลากรในการเขียนถอดบทเรียนและจัดทำคู่มือ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันและยกระดับคุณภาพขององค์ความรู้ที่บันทึกไว้ให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในอนาคต

3. การจัดการความรู้ด้านกระบวนการแบ่งปัน ผู้บริหารควรพัฒนาระบบหรือช่องทางกลางในการจัดเก็บและเผยแพร่องค์ความรู้ภายในโรงเรียนให้สามารถเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว เช่น การสร้างคลังความรู้ออนไลน์ หรือฐานข้อมูลกลางของโรงเรียนที่รวบรวมคู่มือ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ บทเรียน และเอกสารทางวิชาการในรูปแบบดิจิทัล เพื่อให้บุคลากรทุกคนสามารถค้นหาและใช้งานได้ตลอดเวลา นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านช่องทางดิจิทัลของโรงเรียน พร้อมทั้งจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้ในองค์กรอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

4. การจัดการความรู้ด้านประยุกต์ใช้ความรู้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้าใจหลักคิดและเหตุผลเบื้องหลังคำแนะนำหรือคำสั่ง เพื่อให้สามารถนำความรู้นั้นไปปรับใช้ได้อย่างมีวิจารณญาณและยั่งยืน โดยเฉพาะในสถานการณ์เร่งด่วน ผู้บริหารควรใช้การสื่อสารเชิงอธิบาย ควบคู่กับการสั่งการ เพื่อให้บุคลากรเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ที่ได้ด้วยตนเองในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ (เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ อย่างไร)

1. ควรมีการศึกษาวิจัย “การจัดการความรู้ของโรงเรียนมัธยมจังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี”
2. ควรมีการศึกษาวิจัย “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการจัดการความรู้ของโรงเรียนมัธยม จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี”
3. ควรมีการศึกษาวิจัย “รูปแบบการพัฒนาการประยุกต์ใช้ความรู้ในโรงเรียนมัธยม จังหวัดกาญจนบุรี”

เอกสารอ้างอิง

- กรกต วัดเข้าหลาม. (2567). การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 4(4): 143–160.
- ปวีณา พลพาสังข์. (2567). การจัดการความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพใต้. *วารสารเสียงธรรมจากมหายาน*, 10(3): 1–9.
- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546. (2546, 9 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 120 ตอนที่ 100 ก, หน้า 4.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545, 19 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 119 ตอนที่ 123 ก, หน้า 20.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 14.
- โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี. (2566). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2565*. กาญจนบุรี: โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี.
- โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2566*. กาญจนบุรี: โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี.
- โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี. (2568). *รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2567*. กาญจนบุรี: โรงเรียนวิสุทธรังษี จังหวัดกาญจนบุรี.
- วรัญญา โพธิ์สุวรรณ. (2565). การพัฒนาแนวทางการจัดการความรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 10(40): 300–310.
- วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์. (2567). นวัตกรรมการบริหารการศึกษา: กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กร. *วารสารการบริหารและความเป็นผู้นำทางการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง*, 1(1): e0608.
- อิสระ ดอนหลักคำ. (2567). การจัดการความรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของผู้เรียนตามมาตรฐานสากลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร. *วารสารปัญญาภิธาน*, 9(2): 169–182.
- ไอลดา สุขสี. (2564). แนวทางการพัฒนาการจัดการความรู้ในโรงเรียนบ่าไม้อุทิศ 15 (บ้านม่วงเฒ่า). *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 12(1): 37–54.

- Arunima, K. V. (2021). Knowledge management and academic performance in Indian public schools. *Electronic Journal of Knowledge Management*, 19(1): 76–88.
- Becerra-Fernandez, I., et al. (2024). *Knowledge management: Systems and processes in the AI era*. (3rd ed). Abingdon, Oxon; New York: Routledge.
- Best, J. W. (1970). *Research in Education*. (2nd ed). New Jersey: Prentice Hall.
- Inês, O., & Teixeira, L. (2022). Critical factors for a successful knowledge management implementation. *The Electronic Journal of Knowledge Management*, 20(2): 93–109.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607–610.
- Likert, R. (1992). *New pattern of management*. New York: McGraw-Hill.
- Prasad, P. K., & Galate, M. L. (2023). The association of knowledge management and academic performance in academia. *Journal for Educators, Teachers and Trainers*, 21(1): 41–58.
- Tiana, S., & Fain, N. (2024). Knowledge management practice and organizational performance in the context of international schools. *International Journal of Knowledge Management*, 20(1): 1–15.

ผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อการคิดเชิงเหตุผลทาง
พระพุทธศาสนาและความใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3
The Effects of Learning Management Based on the Threefold
Training on Reasoning Thinking in Buddhism and Curiosity of
Ninth Grade Students

^{1*}นิพิฐพนธ์ ตุ่นคำน้อย Nipitpon Toonkamnoi

^{2**}ชัยรัตน์ โตศิลา Chairat Tosila

^{3***}ศศิพัชร จำปา Sasiphat Champa

^{4****}มนัสนันท์ น้ำสมบุญ Manasanan Namsomboon

^{1,2,3,4}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{1,2,3,4}Faculty of Education, Silpakorn University

*First author, e-mail: Nipitpon.mos@gmail.com

Corresponding author, e-mail: **shinesherome@gmail.com ***pp_pises@yahoo.com

****namsomboon_m@su.ac.th

Received October 29, 2025; Revised November 12, 2025; Accepted: March 28, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อเปรียบเทียบการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาและ 2) เพื่อเปรียบเทียบความใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง แบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนการทดลองและทดสอบหลังการทดลอง โดยมีนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สังกัดสำนักงานกรุงเทพมหานคร จำนวน 30 คนซึ่งได้มาด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา 2) แบบวัดการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาและ 3) แบบวัดความใฝ่รู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่

ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบตามหลักไตรสิกขาก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า คะแนนการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบตามหลักไตรสิกขาเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่า ความใฝ่รู้หลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; การคิดเชิงเหตุผล; ความใฝ่รู้; หลักไตรสิกขา

Abstract

The objectives of this research were: (1) to compare the reasoning thinking in Buddhism of ninth-grade students before and after participating in the learning management based on the Threefold Training, and (2) to compare their curiosity before and after receiving the same learning management based on the Threefold Training. This study employed an experimental research design, specifically a pre-experimental design using the one-group pretest-posttest design. The sample consisted of 30 ninth-grade students enrolled in the first semester of the 2025 academic year at the Demonstration School of Mahachulalongkornrajavidyalaya University under the Bangkok Metropolitan Administration. The participants were selected through cluster random sampling, with the school used as the sampling unit. The research instruments included: (1) lesson plans based on the Threefold Training, (2) a reasoning thinking in Buddhism test, and (3) a curiosity scale. The statistical methods used for data analysis were mean, standard deviation, dependent sample t-test, and content analysis. The results revealed that: 1. The reasoning thinking in Buddhism scores of ninth-grade students after participating in the learning management based on the Threefold Training were significantly higher than before the learning at the .05 level. 2. The curiosity scores of ninth-grade students after participating in the learning management based on the Threefold Training were also significantly higher than before the learning at the .05 level.

Keywords: Learning Management; Reasoning Thinking; Curiosity; Threefold Training

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้นการศึกษาเพื่อเรียนรู้หลักการและปรัชญาสำคัญในพระพุทธศาสนาที่นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจและมีความสัมพันธ์กับโลกซึ่งสิ่งที่ได้รับจากการเรียนรู้พระพุทธศาสนาที่สำคัญคือการคิดเชิงพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นแนวคิดที่ให้แนวทางเน้นการพิจารณาวิเคราะห์เรื่องราว สถานการณ์ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในชีวิตเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการตัดสินใจในการปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่อการพัฒนาจิตวิญญาณพฤติกรรมที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่งจะช่วยส่งเสริมความสามารถของการคิดควบคู่กันกับการพัฒนาปัญญาเชิงพุทธ การคิดเชิงพระพุทธศาสนายังเป็นกระบวนการคิดขั้นสูงในทางพระพุทธศาสนาและเป็นเครื่องชี้นำทางปัญญาให้กับบุคคลในสังคมใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมให้คนรู้จักคิดและการฝึกใช้ความคิด เพื่อให้คิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ คิดวิเคราะห์ไตร่ตรองถึงประโยชน์และโทษ ช่วยควบคุมให้บุคคลคิดในสิ่งที่ดีงามและถูกต้องเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเองและบุคคลอื่น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555) การคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นวิธีคิดที่มีส่งเสริมให้บุคคลเป็นผู้คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลไม่ใช่อารมณ์หรือความรู้สึกตัดสินสถานการณ์ใช้สติควบคุมก่อนที่จะเลือกแก้ไขสาเหตุ ของปัญหาและจะเกิดการคิดเชื่อมโยงของเหตุ-ผลที่เป็นห่วงโซ่ของกระบวนการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ก็สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นข้อขัดแย้งหรือปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตได้ (พระมหาณรงค์ราช ครองเชื้อ, 2564)

การพัฒนาทักษะการคิดหรือฝึกให้นักเรียนเป็นนักคิดมีหลายวิธีโดยเฉพาะการทำให้นักเรียนมีการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนานั้นจักช่วยพัฒนาทั้งด้านทักษะการคิดและทักษะการแก้ปัญหาควบคู่กันไปและยังส่งเสริมให้เกิดอิสระในการคิดด้วย นอกจากนี้การพัฒนาในแต่ละช่วงชีวิตทั้งวัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ และวัยสูงอายุมีความแตกต่างกันออกไปตามช่วงวัยซึ่งวัยเด็กเป็นช่วงที่เข้าสู่วัยรุ่นและเริ่มพัฒนาการคิดและเอกลักษณ์ของตนเองว่า ตนคือใคร ต้องการอะไร มีทัศนคติอย่างไร มีเป้าหมายอะไรในอนาคตถ้าเด็กค้นหาเอกลักษณ์ของตนเองได้เด็กก็จะแสดงบทบาทของตนได้เหมาะสม (Eggen & Kauchak, 1997) สืบเนื่องจากผลการทดสอบการคิดของ PISA รอบปี 2023 ผลปรากฏว่าคะแนนของนักเรียนไทยลดลงต่ำมาจาก 79 ประเทศทั่วโลก พบว่าเด็กนักเรียนไทยอยู่ในอันดับ 57 ขณะที่นักเรียนเวียดนามได้อันดับ 8 ซึ่งประเทศไทยยังคงได้คะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยมาตรฐานสถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สสวท.) จึงเสนอว่าประเทศไทยควรพัฒนาความสามารถด้านการคิดของนักเรียนไทยอย่างเร่งด่วนหลังคะแนน PISA ลดลงต่อเนื่อง (PISA THAILAND, 2022) ยิ่งไปกว่านั้น ผลการประเมินของ PISA ยังสะท้อนให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนไทยยังขาดทักษะที่จะช่วยตัดสินใจ ซึ่งในบริบทของสังคมไทยที่มีความใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนาอย่างยาวนานทั้งเรื่องความเชื่อและหลักคำสอนที่พระพุทธศาสนาสอนให้คิดแบบเป็นเหตุเป็นผลตั้งอยู่บนหลักการของความเป็นจริง ดังนั้นการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาจักช่วยพัฒนาความสามารถด้านการคิดช่วยให้ผู้เรียน

คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาได้ด้วยตนเองและช่วยให้ผู้เรียนปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสิ่งแวดล้อมและเทคโนโลยีต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องเพราะว่าเพียงเนื้อหาความรู้ที่นักเรียนได้รับการถ่ายทอดจากครูนั้นไม่เพียงพอและไม่สามารถนำไปใช้ได้แต่การเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาความสามารถด้านการคิด อาทิ วิธีการคิด กระบวนการคิด กระบวนการแสวงหาความรู้ความสามารถในการกล้าคิด กล้าทำซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้จะเปลี่ยนเป็นลักษณะนิสัยของผู้เรียนในการนำไปสู่การพัฒนาตนเองสังคมและประเทศชาติต่อไป

การคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาเป็นความคิดที่อาศัยเหตุและผลในการตัดสินใจที่จะแก้ไขปัญหา ซึ่งกระบวนการคิดนี้จะเริ่มต้นด้วยสืบสาวหาเหตุปัจจัยที่แท้จริง ผ่านการไตร่ตรองใคร่ครวญว่าปัญหาคืออะไร และปัญหายู่ตรงไหนเน้นไปแก้ไขปัญหาใดปัญหาหนึ่งที่ชัดเจน จากนั้นจึงกำหนดเป้าหมายให้แน่ชัดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้โดยมีขั้นตอน ดังนี้ 1) การกำหนดปัญหา 2) การหาสาเหตุของปัญหา 3) การตั้งเป้าหมายแก้ไขสาเหตุปัญหา 4) การวางแผนและหาแนวทางแก้ไขสาเหตุ (พระมหาณรงค์ราช ครองเชื้อ, 2564) การคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาจึงเป็นกระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์และทำความเข้าใจตามหลักศาสนาของพระพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดการเข้าใจความจริงและความเป็นจริงในทางที่ลึกซึ้งของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลกและเป้าหมายของวิธีการนี้คือการเข้าใจและมองเห็นสาเหตุและผลที่เกิดขึ้นในการเปลี่ยนแปลงของภาวะต่างๆ ในทางที่แท้จริง (พระพรหมคุณาภรณ์, 2550)

การมีเหตุผลเป็นคุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์กับความใฝ่รู้เพราะคุณลักษณะของความใฝ่รู้ประกอบด้วย 1) การแสวงหาความรู้อยู่เสมอ 2) ความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น 3) กล้าคิดริเริ่มและตัดสินใจ 4) ความเพียรพยายาม 5) ความมุ่งมั่นในการเรียน 6) ความมีเหตุผล ความต้องการที่จะเรียนรู้โดยมีใจจดจ่อและความพยายามแสวงหาข้อมูลหรือสิ่งใหม่เป็นพฤติกรรมที่ควรส่งเสริมในด้านดีและแก้ไขในด้านไม่ดีรวมไปถึงคุณลักษณะทางด้านจิตใจของผู้เรียนที่แสดงถึงการเห็นคุณค่าของสิ่งต่างๆ ความอยากรู้อยากเห็น ความตั้งใจ กล้าคิดริเริ่ม ความเพียรพยายามและการใช้เหตุผลและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2556) นอกจากนี้ความใฝ่รู้ยังเป็นลักษณะนิสัยอย่างหนึ่งที่สร้างศักยภาพในการนำชีวิตไปสู่ความสำเร็จเป็นคุณลักษณะที่พบเห็นโดยทั่วไปในแถบประเทศที่พัฒนาแล้วทั่วโลกแต่ปรากฏอยู่น้อยในสังคมไทยซึ่งส่งผลให้รากฐานความรู้ของคนไทยอ่อนแอจึงไม่สามารถแข่งขันกับผู้อื่นได้ในยุคโลกาภิวัตน์เพราะเป็นยุคข้อมูลข่าวสารการรับรู้เพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอต้องเรียนรู้ที่จะวิเคราะห์ สังเคราะห์แยกแยะและประเมินค่าของข้อมูลข่าวสารให้ถูกต้องก่อนนำไปใช้ประโยชน์ ความไม่ใฝ่หาความรู้ของคนในสังคมไทยนอกจากจะนำความพ่ายแพ้มาสู่ชีวิตแต่ละคนแล้วยังส่งผลเสียต่อชาติบ้านเมืองอีกด้วย

การจัดการเรียนการสอนที่จะพัฒนาการความคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาและความใฝ่รู้แก่นักเรียนนั้นในพระพุทธศาสนามีหลักไตรสิกขาซึ่งมีกระบวนการพัฒนาด้านทั้งทางกายทางวาจา

ทางจิตใจ และทางสติปัญญาเพื่อที่จะให้บุคคลได้ดำเนินชีวิตไปในวิถีที่ถูกต้องอันดีงามมีจิตใจที่สงบ มั่นคงเป็นสมาธิและทำให้ปัญญาเกิดที่รู้แจ้งเห็นจริงเป็นแนวการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความคิด เชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาและความใฝ่รู้ของนักเรียนตามความรู้ที่ได้มา เนื่องจากเป็นแนวการจัดการ การศึกษาที่ให้ความสำคัญกับกระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหาและกระบวนการฝึกทักษะเป็น กระบวนการเรียนรู้ที่จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกับสิ่งที่ได้เรียนจริงๆ แล้วพิจารณาให้เป็น ประโยชน์คุณโทษตามความเป็นจริงด้วยตนเองแล้วนำความรู้ขึ้นมาเป็นหลักในการปฏิบัติตามความ เป็นจริง การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขามุ่งการฝึกหัดอบรมกายวาจาและจิตของมนุษย์ให้ สามารถค้นพบและควบคุมตนเองเรียนรู้และพัฒนาตนเองโดยใช้ปัญญาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตน และเกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นตามหลักการศึกษา 3 ประการคือ ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็น กระบวนการที่สำคัญในการที่จะก่อให้เกิดความคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาหรือปัญญาให้บุคคล นั้นๆ มีความประพฤติแสดงออกเป็นคนมีคุณธรรมและจริยธรรมมีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลคือ มี ปัญญาในการตัดสินใจในการแก้ปัญหาหรือการดำเนินชีวิตโดยไม่ขาดปัญญาที่มีสัมมาทิฐิเป็นเหมือน เสาเข็มที่เป็นแกนกลางเป็นตัวเชื่อมต่อให้ส่วนต่างๆ ของเสาปูนหรือเจดีย์มีความคงทนมั่นคงแข็งแรง ไม่ให้เสานั้นโค่นล้มหรือพังทลายได้ง่าย (พระพรหมคุณาภรณ์, 2550)

ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาจึงเป็นวิธีการสอนตามหลักที่ว่าคนจะมีปัญญาได้ ต้องเกิดจากการฝึกกำลังใจให้แน่วแน่เป็นจุดเดียวตัดสิ่งรบกวนอื่นๆ ออกจากความคิดและจิตใจมี สมาธิ การที่จะมีสมาธิแน่วแน่ก็ต่อเมื่อร่างกายอยู่ในสภาพปกติ อยู่ในระเบียบวินัย อันได้แก่ การมีศีล เมื่อทางกายสามารถควบคุมสติได้จิตใจก็สงบช่วยให้กำลังความคิด ความกล้า ทำให้เกิดปัญญารู้แจ้ง มี ความคิดในเรื่องนั้นได้ถูกต้องตามความเป็นจริงการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขามีประสิทธิผลใน การพัฒนาการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียนซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียน คิดอย่าง เป็นขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การสืบค้นหาสาเหตุ การตั้งเป้าหมาย และการวางแผนแนวทางแก้ไข โดยผู้เรียนได้ฝึกคิดเชื่อมโยงเหตุและผลอย่างมีระบบตามแนวทางอริยสัจ 4 ในกระบวนการสอนครูใช้ วิธีการตั้งคำถามปลายเปิดการอภิปรายกลุ่ม การวิเคราะห์กรณีศึกษา และการสะท้อนคิด ซึ่งส่งเสริม ให้ผู้เรียนฝึกการพิจารณาอย่างมีเหตุผลและเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลตามหลักโยนิโส มนสิการ (การคิดอย่างแยบคาย) อีกทั้งในชั้น “สมาธิศึกษา” และ “ปัญญาศึกษา” ผู้เรียนได้ฝึกการ ควบคุมจิตใจให้มีสมาธิ มีสติในการพิจารณา และใช้ปัญญาในการแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง จึงเกิด ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถอธิบายสิ่งที่เรียนรู้ได้อย่างมีเหตุผลมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

2. เพื่อเปรียบเทียบความใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (experimental research) ผู้วิจัยได้ทำการทดลองตามแบบแผนการวิจัยก่อนทดลอง (pre - experimental designs) แบบกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **กลุ่มประชากร** คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สังกัดสำนักงานกรุงเทพมหานคร เขตที่ 1 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 2 ห้องเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 60 คน โดยทางโรงเรียนได้จัดห้องเรียนแบบละความสามารถกล่าวคือมีนักเรียนที่มีความสามารถทางการเรียนระดับเก่ง ปานกลาง อ่อน และนักเรียนที่ศึกษาในแผนการเรียนอยู่ในห้องเรียนเดียวกัน

2. **เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ครั้งนี้ มี 3 ประเภท ประกอบด้วย

2.1 แผนหน่วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบไตรสิกขา จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง มีขั้นตอนในการสร้าง และตรวจสอบคุณภาพ ดังนี้

1) ศึกษารายละเอียดหลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม และหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

2) ศึกษาหลักการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งพบว่าประกอบด้วย 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นศีล ขั้นที่ 2 ขั้นสมาธิ ขั้นที่ 3 ขั้นปัญญา โดยในแต่ละขั้นเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองทั้งทางกายทางวาจาทางจิตใจและทางสติปัญญา

3) ศึกษาเนื้อหาสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมที่จะนำมาใช้จัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

4) ศึกษาความหมาย ลักษณะสำคัญ องค์ประกอบ การคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนา และความใฝ่รู้การวัดและประเมินความคิดเชิงเหตุผลและแบบวัดความใฝ่รู้

5) นำเป้าหมาย มาตรฐาน ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2562 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่พิจารณาร่วมกับเนื้อหาเพื่อจะให้เกิดการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาและความใฝ่รู้แล้วมาสร้างเป็นแผนหน่วยการจัดการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้

6) นำแผนการจัดการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม ตามรูปแบบขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบพิจารณาความสอดคล้องของจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญเนื้อหาสาระและความเหมาะสมของกิจกรรมการเรียนรู้แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

7) นำแผนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขามาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

8) นำแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนที่มีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาตรวจสอบความถูกต้องและความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

9) นำแผนหน่วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาไปทดลองใช้ (Tryout) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จากนั้นนำมาปรับปรุงเพื่อแก้ไขปัญหาในการจัดการเรียนการสอน

10) นำแผนหน่วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา จำนวน 3 หน่วยการเรียนรู้ที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยทดลองกับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2.2 แบบวัดการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนา จำนวน 1 ฉบับ แบบอัตนัย จำนวน 3 ข้อ

1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเป็นฐานในการเสริมสร้างความสามารถการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำข้อมูลมากำหนดโครงสร้างของเครื่องมือวัดและประเด็นที่ต้องการวัดและนำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2) ศึกษาแนวทางการสร้างแบบวัดและเกณฑ์วัดการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนา

3) นำเอาหลักแนวคิดที่ได้มาจากการศึกษาการสร้างแบบประเมิน มาสร้างเป็นสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้ให้นักเรียนได้ศึกษาจำนวน 3 สถานการณ์และสร้างชุดคำถามแบบอัตนัยจำนวน 4 ข้อที่เกี่ยวข้องกับการคิดเชิงเหตุผลตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้แก่ 1) การกำหนดปัญหา 2) การหาสาเหตุของปัญหา 3) การตั้งเป้าหมายแก้ไขสาเหตุปัญหา 4) การวางแผนและหาแนวทางแก้ไขสาเหตุ โดยผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์แบบรูบริค

4) นำแบบวัดการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติมทั้งนี้อาจารย์ที่ปรึกษามีข้อเสนอแนะและผู้วิจัยได้ทำการปรับแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

5) นำแบบวัดการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาตามที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนที่มีความเชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาตรวจสอบความถูกต้องและความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ตามกรอบประเด็นการประเมิน 3 ด้านดังนี้ 1) เกณฑ์การให้คะแนนการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาชัดเจนและครอบคลุมการประเมินในทุก

องค์ประกอบของการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนา 2) เกณฑ์การให้คะแนนสอดคล้องกับนิยามศัพท์เฉพาะของการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนา 3) เกณฑ์การให้คะแนนมีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการตรวจให้คะแนนของการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาได้จริงเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาดังนี้

6) นำแบบวัดการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนา 3 สถานการณ์ที่ผ่านการปรับแก้ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและผ่านการอนุญาตจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ไปทดลองใช้ (Tryout)

7) นำแบบวัดการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนา มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบทั้งฉบับโดยกำหนดเกณฑ์ไว้ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป โดยมีค่าความยากง่าย (p) ตั้งแต่ระดับ 0.31-0.65 ตามลำดับและหาค่าอำนาจจำแนก (r) ตั้งแต่ 0.23-0.40 ตามลำดับ

8) นำแบบวัดการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนา ที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพแล้วจัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

2.3 แบบวัดวัดความรู้ของนักเรียนในวิชาสังคมศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวัด 1 ฉบับคือแบบวัดความรู้ของนักเรียนในวิชาสังคมศึกษาโดยวัดวัดความรู้ของนักเรียนในวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนในช่วงก่อนและหลังการทดลองมีขั้นตอนการพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องความรู้เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดความรู้

2) กำหนดโครงสร้างเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ 1) การแสวงหาความรู้อยู่เสมอ 2) ความกระตือรือร้น อยากรู้ อยากเห็น 3) กล้าคิดริเริ่มและตัดสินใจ 4) ความเพียรพยายาม 5) ความมุ่งมั่นในการเรียน 6) ความมีเหตุผล

3) สร้างแบบวัดความรู้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ มีคะแนนตั้งแต่ 1 – 5 คะแนน กำหนดความหมายของคะแนน ดังนี้ 1 คะแนน หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นน้อยที่สุด 2 คะแนน หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นน้อย 3 คะแนน หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นปานกลาง 4 คะแนน หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นมาก 5 คะแนน หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความเป็นมากที่สุด

4) นำแบบวัดความรู้ที่สร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของเนื้อหาในเบื้องต้น

5) นำแบบวัดความรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามพฤติกรรมที่ต้องการวัดและการให้คำแนะนำซึ่งใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขข้อบกพร่องของแบบวัดความรู้

6) นำแบบวัดความใฝ่รู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วมาจัดพิมพ์เพื่อนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นจากการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ $\alpha = 0.91$ จากนั้นนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่มีต่อการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาและความใฝ่รู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 คน ปรากฏดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาก่อนเรียนและหลังเรียน

การคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนา	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	30	30	14.80	2.65	29.47	0.00*
หลังเรียน	30	30	23.63	2.70		

* $p < 0.5$, $df = 30$

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบตามหลักไตรสิกขามีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ ($\bar{x} = 14.80$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D.=2.65) และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ ($\bar{x} = 23.6$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. 2.70) ตามลำดับและเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่าคะแนนการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ที่ตั้งไว้

2. ผลการวิจัยจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลการเปรียบเทียบความใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 30 คน ปรากฏดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาก่อนเรียนและหลังเรียน

ความใฝ่รู้	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig.
ก่อนเรียน	30	5	2.45	0.50	9.22	0.00*
หลังเรียน	30	5	3.58	0.47		

*p < 0.5, df = 30

จากตารางที่ 2 พบว่า ความใฝ่รู้ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบตามหลักไตรสิกขามีค่าเฉลี่ยก่อนเรียนเท่ากับ ($\bar{x}$ = 2.45)และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D.= 0.50) และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ ($\bar{x}$ = 3.58) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ (S.D. 0.47) ตามลำดับและเมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนพบว่าความใฝ่รู้หลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขามีคะแนนเฉลี่ยการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขามีประสิทธิผลในการพัฒนาการคิดเชิงเหตุผลของนักเรียน ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียน คิดอย่างเป็นขั้นตอน ตั้งแต่การกำหนดปัญหา การสืบค้นหาสาเหตุ การตั้งเป้าหมาย และการวางแผนแนวทางแก้ไข โดยผู้เรียนได้ฝึกคิดเชื่อมโยงเหตุและผลอย่างมีระบบตามแนวทางอริยสัจ 4 ในกระบวนการสอน ครูใช้วิธี การตั้งคำถามปลายเปิด การอภิปรายกลุ่ม การวิเคราะห์กรณีศึกษา และการสะท้อนคิด ซึ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนฝึกการพิจารณาอย่างมีเหตุผลและเห็นความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผลตามหลักโยนิโสมนสิการ (การคิดอย่างแยบคาย) อีกทั้งในชั้น “สมาธิศึกษา” และ “ปัญญาศึกษา” ผู้เรียนได้ฝึกการควบคุมจิตใจให้มีสมาธิ มีสติในการพิจารณา และใช้ปัญญาในการแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง จึงเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถอธิบายสิ่งที่เรียนรู้ได้อย่างมีเหตุผลมากขึ้นผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่อธิบายว่า การคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาเป็นกระบวนการคิดที่เริ่มต้นจากการรู้ปัญหา สืบค้นหาสาเหตุ และใช้ปัญญาในการแก้ไขให้ตรงจุด จึงทำให้ผู้เรียนมีปัญญาในการพิจารณาความจริงได้อย่างถูกต้อง (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ.ปยุตฺโต, 2550)

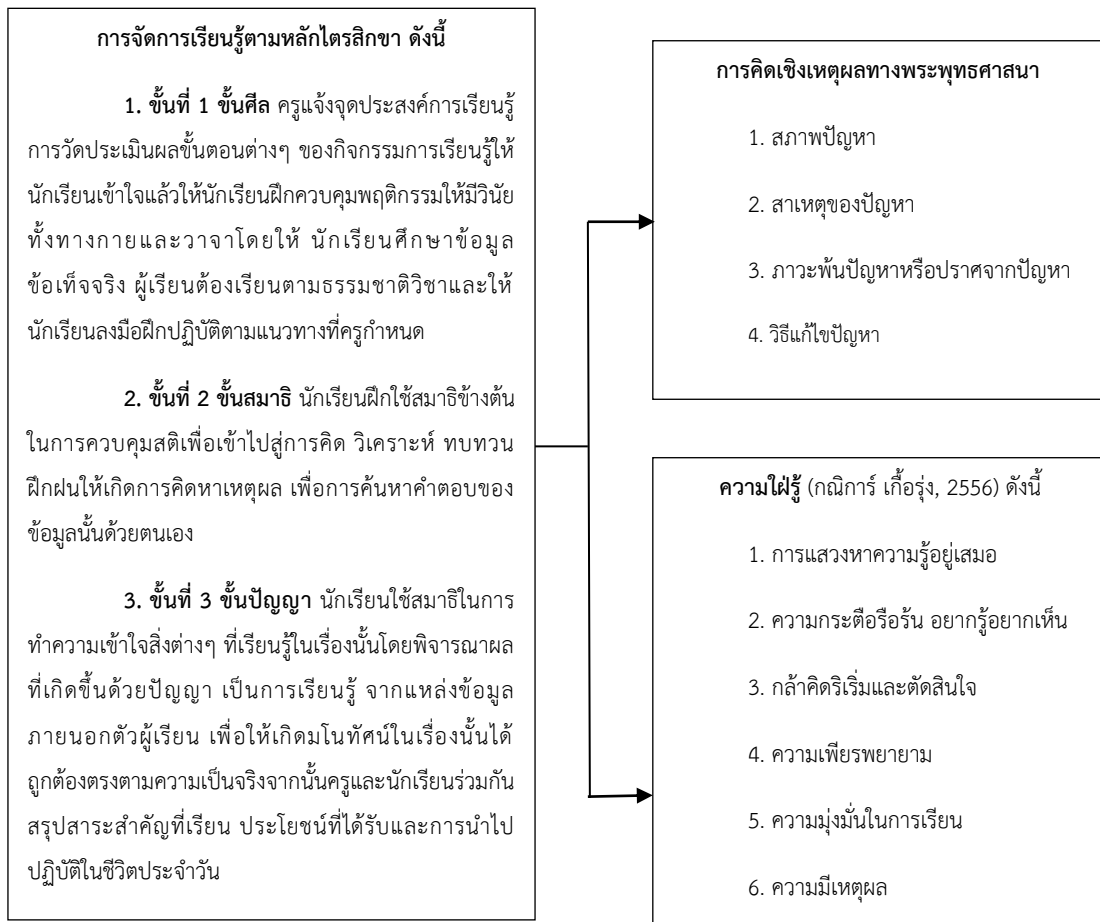
2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า นักเรียนมีคะแนนความใฝ่รู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาสามารถส่งเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การ

จัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาที่มีความสอดคล้องแนวคิดของ Litman & Spielberger ที่ชี้ว่าความใฝ่รู้เกิดจากความสุขและความพึงพอใจเมื่อได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ สัมพันธ์กับผลการวิจัยที่พบว่า นักเรียนมีแรงจูงใจภายในและความกระตือรือร้นในการเรียนรู้มากขึ้นหลังการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา โดยกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงออกซักถามและค้นคว้าด้วยตนเองทำให้ผู้เรียนเกิดความสุขในการเรียนรู้และต้องการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง (Litman & Spielberger, 2003) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของพระมหาณรงค์ราช ครองเชื้อ ที่กล่าวว่ากระบวนการเรียนรู้แบบไตรสิกขาช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเพียรพยายาม แสวงหาความรู้ และพัฒนาปัญญาเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องตามหลักธรรม ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่าผู้เรียนเกิดการพัฒนาความใฝ่รู้ผ่านการฝึกสมาธิและปัญญาในชั้น “สมาธิศึกษา” และ “ปัญญาศึกษา” ซึ่งเป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนคิดวิเคราะห์ ตั้งคำถาม และประเมินตนเองอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมเชิงรุกนี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจ และความมุ่งมั่นในการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ด้วยตนเอง ดังนั้น ผลการวิจัยในครั้งนี้จึงยืนยันได้ว่าการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเป็นแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมความใฝ่รู้ของนักเรียน โดยสอดคล้องกับทั้งแนวคิดทางจิตวิทยาการเรียนรู้สมัยใหม่และแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ที่ต่างก็เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีแรงจูงใจภายในและสามารถเรียนรู้อย่างอิสระเพื่อการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน (พระมหาณรงค์ราช ครองเชื้อ, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขามุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทั้งกาย วาจา ใจ ผ่านกระบวนการ ศีล สมาธิ และปัญญา โดยส่งเสริมวินัย สมาธิ และการคิดอย่างมีเหตุผล ผู้เรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 ทำให้สามารถนำหลักธรรมไปใช้ในชีวิตจริงได้อย่างมีสติ อีกทั้งยังส่งเสริม ความใฝ่รู้ ทั้งการตั้งคำถาม คิดวิเคราะห์ และแสวงหาความรู้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม และการคิดอย่างมีเหตุผล โดยใช้กระบวนการฝึกฝนจากศีล สมาธิ และปัญญาอย่างเป็นลำดับขั้น ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สามารถใช้เหตุผลในการพิจารณาปัญหาอย่างมีสติ มีวิจารณญาณ และตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ ยังช่วยปลูกฝังคุณลักษณะของผู้ใฝ่รู้ คือมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ มีแรงจูงใจในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม จึงกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทั้ง “ผู้รู้ ผู้คิด และผู้มีคุณธรรม” อย่างสมดุล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อค้นพบและข้อเสนอแนะดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผู้สอนควรใช้กิจกรรมที่เชื่อมโยงกับสถานการณ์จริง เช่น การวิเคราะห์ปัญหาศีลธรรมในสังคมหรือในชีวิตประจำวัน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดอย่างมีเหตุผลตั้งแต่เริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของหลักศีลในฐานะพื้นฐานของการดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม

1.2 ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กำหนดประเด็นการเรียนรู้เองแทนการกำหนดหัวข้อการเรียนรู้จากผู้สอน เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการคิดและมีความสนใจในเรื่องราวเหล่านั้นมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนคิดอย่างกระตือรือร้นตั้งแต่ในขั้นตอนแรกของกิจกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา นำไปสู่การคิดหาคำตอบเพื่อหาแนวทางในการนำความรู้หลักการและหรือมโนทัศน์ทางสังคมศึกษาไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียนได้อย่างลุ่มลึกมากขึ้น

1.3 ผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการตั้งคำถามเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนตอบได้ตรงตามประเด็นที่กำหนดไว้ทั้งในขั้นตอนของการวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และระหว่างการปฏิบัติกิจกรรมตามแผนหน่วยการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผลของการเรียนรู้ในคาบนั้นๆ บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้เพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรเพิ่มระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์ปัญหาชีวิตและการสะท้อนตนเองเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้กระบวนการคิดอย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้นมีการติดตามผลระยะยาวเพื่อประเมินว่าผู้เรียนสามารถนำหลักอริยสัจ 4 มาปรับใช้ในการแก้ปัญหาชีวิตจริงได้มากน้อยเพียงใดพร้อมกับขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลาย เช่น นักเรียนต่างระดับชั้น หรือโรงเรียนต่างบริบทเพื่อเปรียบเทียบผลของการใช้กิจกรรมตามหลักศีล สมาธิ ปัญญาในแต่ละกลุ่ม

2.2 ควรพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดเชิงวิเคราะห์อย่างต่อเนื่อง เช่น แบบฝึกการคิดโยนิโสมนสิการหรือสื่อดิจิทัลเชิงโต้ตอบเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนแล้วศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับสมาธิกับผลสัมฤทธิ์ทางการคิดเชิงเหตุผลเพื่อยืนยันความเชื่อมโยงของสมาธิศึกษาและปัญญาศึกษาในเชิงประจักษ์และเพิ่มการประเมินเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์หรือการสังเกตพฤติกรรม การคิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

2.3 ควรขยายกิจกรรมให้เชื่อมโยงกับชุมชนหรือศาสนาอื่นในพื้นที่จริง เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและพัฒนาเหตุผลเชิงสังคมได้ดียิ่งขึ้นจากนั้นศึกษาผลของการเรียนรู้ต่อเจตคติ การยอมรับและความเข้าใจในความแตกต่างทางศาสนาเพื่อวัดผลทางพฤติกรรมและทัศนคติอย่างเป็นรูปธรรมพร้อมกับพัฒนากิจกรรมบูรณาการระหว่างศีล สมาธิ และปัญญาให้ชัดเจนในแต่ละ

ขึ้น เช่น การฝึกสติในสถานการณ์ขัดแย้งหรือการใช้เหตุผลทางศีลธรรมในการตัดสินใจเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสันตติอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2550). *สามไตร. (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. (พิมพ์ครั้งที่ 32)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ผลิธัมม.
- พระมหาณรงค์ราช ครองเชื้อ. (2564). “การพัฒนารูปแบบการโค้ชแบบพหุวิธีเพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยใช้จริยสัจเป็นฐานของพระสอนศีลธรรมในการเสริมสร้างความสามารถในการคิดเชิงเหตุผลทางพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน”. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หลักสูตรและวิธีการสอน*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ราชบัณฑิตยสถาน (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- PISAThailand. (2022). *ผลการประเมินด้านความคิดสร้างสรรค์ของ PISA 2022*. สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. <https://pisathailand.ipst.ac.th/news-22/>
- Litman, J. A., & Spielberger, C. D. (2003). Measuring epistemic curiosity and its diversive and specific components. *Journal of Personality Assessment*, 80(1): 75–86.
- Eggen, P. D. & Kauchak, D. P. (1997). *Educational psychology: Windows on classrooms*. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี
Strategic Management of Administrator and Motivation at Work
of Teacher in School Under the Secondary Educational Service
Area Office Ratchaburi

^{1*}รติศิกา จำปาบุรี Rutsika Chumpaburi

^{2**} ศักดิพันธ์ ตันวิมลรัตน์ Sakdipan Tonwimonrat

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{1,2}Faculty of Education, Silpakorn University

*First author, e-mail: chumpaburi_r@silpakorn.edu

**Corresponding author, e-mail: TONWIMONRAT_S@SU.AC.TH

Received November 3, 2025; Revised November 13, 2025; Accepted: March 28, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างคือสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี จำนวน 24 แห่ง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ตามแนวคิดพื้นฐานของวิลเลน และคณะ และแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานตามแนวคิดพื้นฐานของเฮอร์ซเบิร์ก และคณะ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มัชฌิมเลขคณิต และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยภาพรวม รายปัจจัยและรายด้านอยู่ในระดับมาก 3) การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาด้าน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง

คำสำคัญ: การบริหารเชิงกลยุทธ์; ครู; ผู้บริหาร; แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน

Abstract

The purposes of this research were to determine 1) the strategic management of administrator in school under The Secondary Educational Service Area Office Ratchaburi, 2) the motivation at work of teacher in school under The Secondary Educational Service Area Office Ratchaburi 3) the relationship between the strategic management of administrator and motivation at work of teacher in school under The Secondary Educational Service Area Office Ratchaburi. This research is a descriptive study. The sample group of the research consisted of 24 schools under The Secondary Education Service Area Office Ratchaburi. The research instrument was an opinionnaire about the strategic management of the administrator based on the concept of Wheelen and others, and the motivation at work of teacher based on the concept of Herzberg and others. The statistical analysis was frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation coefficient. The results of this research were as follows: 1) The strategic management of administrator in school under The Secondary Education Service Area Office Ratchaburi, as a whole and each aspect was at a high level, 2) The motivation at work of teacher in school under The Secondary Education Service Area Office Ratchaburi, as a whole, each factors and each aspects was at a high level 3) The relationship between the strategic management of administrators and motivation at work of teacher in school under The Secondary Education Service Area Office Ratchaburi was positive at a high level of correlation at .01 significance level.

Keywords: Strategic Management; Teacher; Administrator; Motivation at Work

บทนำ

จากแนวโน้มสภาพการณ์การเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุนมนุษย์ การใช้และต่อยอดองค์ความรู้ การวิจัยและพัฒนา ทั้งด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม การจัดการศึกษาจึงต้องปรับเปลี่ยนเพื่อเตรียมคนให้พร้อมรองรับกับสภาพการณ์ดังกล่าว เช่นกันทั้งการจัดระบบการเรียนรู้ที่ต้องเน้นการสร้างสังคมแห่งปัญญา เปลี่ยนการเรียนรู้แบบท่องจำ (Passive Learning) ไปสู่การเรียนรู้แบบเชิงลึก (Active Learning) และต่อยอดด้วยการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้เกิดนวัตกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเน้นการเรียนรู้เพื่อการมีอาชีพและดำรงชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งอาจมีรูปแบบที่หลากหลายตามความแตกต่างและความพร้อมของแต่ละบุคคล วัฒนธรรม และบริบทของพื้นที่ รวมทั้งมีการปรับใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) การบริหารองค์การในศตวรรษที่ 21 มีความท้าทายหลายประการที่รูปแบบเดิมอาจไม่เพียงพอต่อการเปลี่ยนแปลงที่มีอัตราเร่งเร็วขึ้นในยุคปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงสำคัญได้แก่ เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ปรากฏตัวขึ้นบนโลก โดยเฉพาะการมาถึงของอินเทอร์เน็ต โซเชียลมีเดีย และแพลตฟอร์มดิจิทัลอื่นๆ ที่ทำให้รูปแบบการใช้ชีวิตและวิธีการทำงานของมนุษย์เปลี่ยนไป กระบวนการทำงานของมนุษย์เปลี่ยนไป กระบวนการทำงานของมนุษย์ถูกขับเคลื่อนด้วยฐานความรู้ ไม่ใช่มุ่งเน้นการผลิตเชิงอุตสาหกรรมเหมือนในยุคที่ผ่านมา ที่สำคัญที่สุดอำนาจในตลาดเปลี่ยนจากบริษัทหรือองค์กรมาเป็นลูกค้า ในปัจจุบันลูกค้าถือเป็นหัวหน้าองค์การ นอกจากนั้นยังมีประเด็นเรื่องสภาพแวดล้อม โรคระบาด ความผันผวนของเศรษฐกิจและการเมือง ความวุ่นวายทางการเมืองที่มีฐานแนวคิดมาจากชาตินิยม เป็นต้น (ยศกร วรณจิตกร, 2565)

การบริหารเชิงกลยุทธ์มุ่งหวังเพื่อให้สิ่งต่างๆ ที่บกพร่องได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น สิ่งที่ดีได้รับการพัฒนาไปสู่สิ่งที่ดีกว่า และสิ่งที่ดีกว่าได้รับการพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศในที่สุด การบริหารเชิงกลยุทธ์จึงจำเป็นต้องอาศัยความสมบูรณ์รอบคอบ ความคิดสร้างสรรค์ การมองการณ์ไกล และการคาดการณ์ที่ใกล้เคียงความเป็นจริงมากที่สุด เพื่อให้องค์การอยู่ในตำแหน่งที่ดีกว่าอยู่เสมอ การบริหารเชิงกลยุทธ์คือกิจการอันยาวนานที่ต้องใช้ความพยายามอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสิ่งที่ดีกว่าที่องค์การมุ่งหวัง ดังนั้น การคิดและการกระทำเชิงกลยุทธ์ จึงมีความสำคัญสำหรับผู้บริหารที่มุ่งหวังความสำเร็จในการบริหารกิจการต่างๆ นั้นไม่มีวิธีการหรือสูตรสำเร็จสำหรับหน่วยงานใดๆ ทั้งสิ้นมีหลายคนเปรียบเทียบการบริหารเชิงกลยุทธ์ว่าเหมือนแผนสำหรับใช้เดินทาง แต่แผนก็เป็นเพียงตัวชี้แนะแนวทางได้ในระดับหนึ่งเท่านั้นสำหรับการเดินทางอันยาวไกล (ประยงค์ มีใจชู่อ, 2563)

ทั้งนี้การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นแนวทางการวางกลยุทธ์โดยองค์กรภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ ซึ่งบูรณาการการกำหนดกลยุทธ์และการดำเนินกลยุทธ์เข้าด้วยกัน โดยทั่วไปจะประกอบด้วย การวางแผนกลยุทธ์เพื่อกำหนดกลยุทธ์ วิธีการดำเนินกลยุทธ์ และการเรียนรู้กลยุทธ์อย่างต่อเนื่อง การ

จัดการเชิงกลยุทธ์สามารถช่วยให้องค์กรภาครัฐหรือหน่วยงานอื่นๆ บรรลุเป้าหมายที่สำคัญและสร้างคุณค่าสาธารณะ (Bryson & George, 2020) มนุษย์เป็นสิ่งที่มีความมีชีวิตจิตใจ มีความต้องการ มีความคาดหวังมีบุคลิกลักษณะ และมีความแตกต่างกัน การที่จะนำคนที่อยู่ในองค์การงานให้กับองค์กรด้วยความกระตือรือร้น ทุ่มความสามารถให้องค์กรอย่างเต็มทีนั้น จำเป็นจะต้องสร้างภาวะกระตุ้นหรือตอบสนองความต้องการ และความพอใจในการทำงานให้เกิดขึ้น ซึ่งก็คือการสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคคลในองค์การ ไม่ว่าจะเป็นงานที่ทำจะเป็นงานอะไรก็ตาม การใช้วิธีการจูงใจคน เป็นสิ่งจำเป็นในการบรรลุถึงวัตถุประสงค์ขององค์การ ภายใต้เงื่อนไขและนโยบายที่เป็นอยู่ และในความเป็นจริงแล้วการจูงใจเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ เราเชื่อว่าหากคนมีเป้าหมายเดียวกัน และมีแรงจูงใจที่มีประสิทธิภาพดีแล้ว คนเหล่านั้นก็จะสามารถผ่านพ้นอุปสรรคไปได้ทั้งหมด (กัลยารัตน์ ธีระธนชัยกุล, 2562) เพราะแรงจูงใจเป็นตัวแปรสำคัญที่หนุนให้บุคคลมีพฤติกรรม เพื่อลดแรงขับและตอบสนองความต้องการ เป็นแรงกระตุ้นเพื่อให้เกิดพฤติกรรมมุ่งสู่เป้าหมาย เช่น เมื่อร่างกายมีความต้องการ (Need) ก็จะเกิดแรงขับขณะที่เกิดแรงขับบุคคลจะเกิดภาวะเครียด กระวนกระวายใจ ต้องการหาแนวทางเพื่อที่จะตอบสนองความต้องการนั้นๆ เป็นพฤติกรรมมุ่งประสงค์ และเมื่อได้รับการตอบสนองแล้วร่างกายก็จะกลับเข้าสู่ภาวะปกติ (อริยา คูหา, 2561) จะเห็นได้ว่าแรงจูงใจเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยแรงจูงใจจะตอบสนองความต้องการของบุคคลและในขณะเดียวกันพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากแรงจูงใจก็จะสนองความต้องการของกรเช่นกัน ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรศึกษาและทำหน้าที่สร้างแรงจูงใจให้กับบุคคล เพื่อให้มีความพยายาม อดทน มีเป้าหมายใน การทำงานที่ชัดเจน และสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์กร เพื่อให้องค์กรสามารถใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดผลประโยชน์สูงสุด และทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับองค์กรนั้นดีขึ้น และเมื่อพนักงานมีแรงจูงใจที่ดีและองค์กรไม่กดดันบุคคลในการทำงานก็จะทำให้เกิดความมุ่งมั่นในการทำงาน ลดการลาออกและส่งผลให้องค์กรมีความมั่นคงรวมถึงบุคคลในองค์กรนั้นด้วยเช่นกัน

จากการศึกษาการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมจากแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษา (พ.ศ.2566 – 2570) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่เป็นไปอย่างรวดเร็วส่งผลให้อุปกรณ์และเทคโนโลยีของสถานศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาล้าสมัย สถานศึกษาและเขตพื้นที่การศึกษาต้องมีการใช้จ่ายในการปรับปรุงพัฒนาเพิ่มขึ้น ครุภัณฑ์สำหรับสถานศึกษาได้รับการจัดหาและจัดสรรที่มีความล่าช้า ไม่ทันสมัย ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ รวมถึงนักเรียนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา เช่น นักเรียนต่างสัญชาติในพื้นที่ชายขอบและพื้นที่ทุรกันดารมีจำนวนมาก ทำให้เกิดปัญหาการจัดการเรียนการสอนด้านการอ่านและการเขียน และพบว่าสภาพแวดล้อมภายในมีจุดอ่อนคือ หลักสูตรการจัดการศึกษาที่เป็นเลิศเฉพาะทางบางหลักสูตรอาจไม่ตอบสนองกับความต้องการของผู้เรียน ครูในสถานศึกษาขนาดเล็กมีไม่เพียงพอและไม่ตรงวิชาเอก ครูและบุคลากรด้านการศึกษายังมีการพัฒนา

สมรรถนะที่จำเป็นและที่สามารถรองรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนอย่างรวดเร็วไม่เพียงพอ ครุมีภาระงานที่มาก ทำให้ไม่สามารถสอนได้เต็มที่ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี, 2566) จากปัญหาที่กล่าวมา อาจส่งผลให้การดำเนินงานต่างๆ ภายในสถานศึกษาจะต้องมีการปรับวิธีการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทให้เหมาะสม และเห็นได้ว่าสถานศึกษาต้องประสบปัญหาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่สามารถควบคุมได้ จากภายนอกและในสถานศึกษาทำให้คุณภาพในการจัดการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารจึงควรมีความรู้ความเข้าใจในการวางแผน หรือให้ความสำคัญในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน ประกอบกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วแต่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูทั้งสิ้น ซึ่งหากปัจจัยเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไขจะทำให้ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานลดลง ไม่เป็นไปตามที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา คุณภาพการศึกษา และมาตรฐานการดำเนินงานของสถานศึกษาได้

จากแนวคิดและปัญหาดังกล่าว หากผู้บริหารมีการปรับวิธีการดำเนินงานเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทให้เหมาะสมโดยใช้การบริหารเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเห็นได้ว่าสถานศึกษาต้องประสบปัญหาที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่สามารถควบคุมได้จากภายนอกและในสถานศึกษาทำให้คุณภาพในการจัดการเรียนการสอนไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ ผู้บริหารจึงควรมีความรู้ความเข้าใจในการวางแผน หรือให้ความสำคัญในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน และในการบริหารองค์กรในสภาวะปัจจุบันต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมนานับประการ โดยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่วนใหญ่มักอยู่นอกเหนือการควบคุมขององค์กร ซึ่งหากใช้แนวทางการบริหารที่ขาดการวางแผน และขาดความตระหนักในการรับมือการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมแบบเดิมนั้น ไม่อาจพาให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จลงได้อีกต่อไป ยิ่งกว่านั้นการส่งผลกระทบ หรือความเสี่ยงต่อสถานภาพขององค์กรในอนาคตอีกด้วย และจากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูทั้งสิ้น ซึ่งหากปัจจัยเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไขจะทำให้ประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานลดลง ไม่เป็นไปตามที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้ อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพการบริหารสถานศึกษา คุณภาพการศึกษา และมาตรฐานการดำเนินงานของสถานศึกษาได้

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นนั้นในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นบุคลากรทางการศึกษา จึงมีความสนใจที่จะศึกษาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี เพื่อค้นหาว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูนั้นมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ และเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการขับเคลื่อนการดำเนินงานในสถานศึกษาเพื่อให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ควบคู่กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรีต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี
2. เพื่อทราบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ประกอบด้วย

1. ประชากร ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี จำนวน 26 แห่ง

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี จำนวน 24 แห่ง ซึ่งได้มาจากตารางประมาณการขนาดตัวอย่างตามแนวคิดของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) เพื่อให้ได้สถานศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 24 แห่ง โดยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูล สถานศึกษาละ 3 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา/ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครูจำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความคิดเห็น 1 ฉบับ โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน รายละเอียดดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งปัจจุบัน และประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวข้องกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ตามแนวคิดของ วิลเลน และคณะ (Wheelen and others) ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวข้องกับความแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี ตามแนวคิดของเฮิร์ซเบิร์ก และคณะ (Herzberg and others) สำหรับแบบสอบถามในตอนที่ 2 และ 3 มีลักษณะเป็นคำถามชนิดจัดอันดับคุณภาพ 5 อันดับตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert's five rating scale) (Likert, 1992) โดยกำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ

4. การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาและสร้างเครื่องมือในรูปแบบของแบบสอบถามขึ้น ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนด โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ศึกษา แนวคิด วรรณกรรม ตำรา และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศที่

เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสอบถาม เพื่อสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการตอบคำถามของงานวิจัย 2) นำเครื่องมือที่สร้างให้อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ เพื่อปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นจึงนำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (content validity) โดยเทคนิค IOC (index of item objective congruence) โดยใช้เกณฑ์ IOC ไม่ต่ำกว่า 0.5 แล้วนำมาปรับปรุงข้อบกพร่องและเรียบเรียงใหม่ให้สมบูรณ์ ซึ่งจากการวิเคราะห์ผล IOC พบว่ามีค่าระหว่าง 0.8 – 1.00 3) เมื่อได้เครื่องมือที่สมบูรณ์แล้วจึงนำไปทดลองใช้ (try out) กับสถานศึกษาที่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม จำนวน 10 แห่ง แห่งละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน ซึ่งมีบริบทและมีที่ตั้งใกล้เคียงกัน 4) นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach, 1974) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) โดยใช้เกณฑ์มากกว่า 0.7 ซึ่งจากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .985 และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของข้อคำถามในส่วนของตัวแปรต้น เท่ากับ .955 อีกทั้งค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ของข้อคำถามในส่วนของตัวแปรตาม เท่ากับ .981

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยัง คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการจัดทำหนังสือไปยัง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรีและสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม เพื่อขอความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม จากผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษา/ผู้ช่วยผู้อำนวยการสถานศึกษา จำนวน 1 คน และครู จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 72 คน 2) ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์จัดส่งไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์จัดส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลในระบบ My – Office ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง 3) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมและติดตามข้อมูลทางออนไลน์ (Google form)

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ใช้ผู้ให้ข้อมูลเป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) หลังจากที่ได้ส่งแบบสอบถามและได้รับแบบสอบถามคืนแล้ว จึงดำเนินการดังต่อไปนี้ 1) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับคืน 2) ตรวจสอบการให้คะแนนตามเกณฑ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ 3) นำคะแนนที่ได้รับการตรวจแล้วไปคำนวณหาค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป 4) นำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ เพื่อตอบคำถามของการวิจัย

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิเคราะห์การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี มีผลการวิเคราะห์ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยภาพรวม (X_{tot}) (n=72)

ด้านที่	การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (X_1)	4.46	0.41	มาก
2	การกำหนดกลยุทธ์ (X_2)	4.43	0.40	มาก
3	การดำเนินการตามกลยุทธ์ (X_3)	4.40	0.46	มาก
4	การประเมินและการควบคุม (X_4)	4.44	0.41	มาก
โดยภาพรวม (X_{tot})		4.44	0.37	มาก

จากการตารางที่ 1 พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยสามารถค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การประเมินและการควบคุม การกำหนดกลยุทธ์ และด้านการดำเนินการตามกลยุทธ์ ตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยภาพรวม (Y_{tot}) (n=72)

ด้าน	แรงจูงใจการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ปัจจัยจูงใจ (Y_{1tot})				
1	ความสำเร็จ ($Y_{1.1}$)	4.40	0.41	มาก
2	การยอมรับนับถือ ($Y_{1.2}$)	4.40	0.43	มาก
3	ลักษณะของงาน ($Y_{1.3}$)	4.33	0.48	มาก
4	ความก้าวหน้า ($Y_{1.4}$)	4.36	0.45	มาก

5	ความรับผิดชอบ ($Y_{1.6}$)	4.38	0.42	มาก
รวมปัจจัยใจ (Y_{1tot})		4.37	0.36	มาก
ปัจจัยคำจูน (Y_{2tot})				
1	วิธีการบังคับบัญชา ($Y_{2.1}$)	4.36	0.42	มาก
2	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา ($Y_{2.2}$)	4.37	0.48	มาก
3	ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชา ($Y_{2.3}$)	4.35	0.46	มาก
4	ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ($Y_{2.4}$)	4.39	0.43	มาก
5	สภาพแวดล้อมการทำงาน ($Y_{2.5}$)	4.34	0.45	มาก
6	เงินเดือน ($Y_{2.6}$)	4.31	0.51	มาก
7	นโยบายและการบริหาร ($Y_{2.7}$)	4.41	0.45	มาก
8	สถานะของอาชีพ ($Y_{2.8}$)	4.44	0.45	มาก
9	ความมั่นคงในหน้าที่การงาน ($Y_{2.9}$)	4.47	0.44	มาก
รวมปัจจัยคำจูน (Y_{2tot})		4.38	0.38	มาก
รวม (Y_{tot})		4.38	0.36	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยภาพรวมและรายปัจจัย อยู่ในระดับมาก ซึ่งสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ปัจจัยคำจูน และ ปัจจัยใจ ตามลำดับ และหากพิจารณาปัจจัยใจ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ด้านความสำเร็จ ด้านการยอมรับนับถือ ด้านความรับผิดชอบ ด้านความก้าวหน้า และด้านลักษณะของงาน อีกทั้งเมื่อพิจารณาปัจจัยคำจูนเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านความมั่นคงในหน้าที่การงาน ด้านสถานะของอาชีพ ด้านนโยบายและการบริหาร ด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชา ด้านวิธีการบังคับบัญชา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใต้บังคับบัญชา ด้านสภาพแวดล้อมการทำงาน และด้านเงินเดือน ตามลำดับ

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรีโดยภาพรวม

(n=72)

ตัวแปร	$Y_{1.1}$	$Y_{1.2}$	$Y_{1.3}$	$Y_{1.4}$	$Y_{1.5}$	$Y_{1.to}$	$Y_{2.1}$	$Y_{2.2}$	$Y_{2.3}$	$Y_{2.4}$	$Y_{2.5}$	$Y_{2.6}$	$Y_{2.7}$	$Y_{2.8}$	$Y_{2.9}$	$Y_{2.tot}$	Y_{tot}
X_1	.591**	.641*	.663**	.633**	.590*	.771**	.660*	.660*	.668*	.749*	.636*	.566*	.649*	.439*	.634*	.747*	.790*
X_2	.491**	.523*	.611**	.475**	.514*	.647**	.603*	.679*	.644*	.690*	.540*	.490*	.604*	.423*	.483*	.681*	.700*
X_3	.639**	.636*	.595**	.618**	.578*	.755**	.724*	.698*	.595*	.731*	.538*	.523*	.655*	.355*	.534*	.706*	.756*
X_4	.575**	.660*	.621**	.574**	.634*	.756**	.678*	.720*	.697*	.772*	.632*	.521*	.671*	.418*	.609*	.754*	.789*
X_{tot}	.647**	.692*	.698**	.648**	.650*	.824**	.750*	.774*	.729*	.826*	.657*	.590*	.725*	.457*	.634*	.811*	.852*

จากตารางที่ 4 พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโดยภาพรวม (X_{tot}) กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา (Y_{tot}) พบว่า มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r_{xy} = .852$) และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโดยภาพรวม (X_{tot}) กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา เป็นรายปัจจัย ($Y_{1tot} - Y_{2tot}$) พบว่า ทุกคู่มีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแต่ละคู่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ซึ่งเรียงลำดับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) จากมากไปน้อยได้ดังนี้ ปัจจัยจูงใจ (Y_{1tot}) ($r_{xy} = .824$) ปัจจัยค้ำจุน (Y_{2tot}) ($r_{xy} = .811$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรีมีความสามารถในการกำหนดแนวทางในการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจน มีประสิทธิภาพและสามารถใช้ในระยะยาวได้ดี รวมถึงมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกสถานศึกษา เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ในการบริหารสถานศึกษา มีการกำหนดกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งในการกำหนดกลยุทธ์ผู้บริหารได้คำนึงถึงโครงสร้างและวัฒนธรรมในสถานศึกษา เศรษฐกิจ และชุมชน ภายใต้ความเป็นไปได้และสร้างผลลัพธ์ในทางที่ดีต่อสถานศึกษา ตลอดจนมีการกำหนดแนวนโยบาย

ในการดำเนินงานที่ดี มีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของสถานศึกษา ใช้ทรัพยากร ได้คุ้มค่าทั้งทรัพยากรบุคคลและงบประมาณ มีการมอบหมายงานได้ตรงกับความสามารถ มีการ เผยแพร่ข้อมูลในการดำเนินการให้ครูในสถานศึกษาได้ทราบ ซึ่งช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สามารถดำเนินงานได้ตามที่วางแผนไว้ และเป็นไปในทิศทางเดียวกันได้ ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ บรรลุพันธกิจ และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้ อีกทั้งผู้บริหารมีการนำผลที่ได้การปฏิบัติไป ตรวจสอบ ประเมินผลว่าผ่านเกณฑ์ที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ และนำปัญหาหรือข้อค้นพบที่ได้ไปพัฒนาระบบ การบริหารสถานศึกษาให้ดียิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของมาติกา ถินกระโทก ได้ศึกษาเรื่องการ บริหารเชิงกลยุทธ์ผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียน โพหัก “วงศ์สมบูรณ์ราษฎร์อุปถัมภ์” อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า การบริหาร เชิงกลยุทธ์โดยภาพรวมนั้นอยู่ในระดับมาก (มาติกา ถินกระโทก, 2566) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทินกร ไทยเจริญ ได้ศึกษา การบริหารเชิงกลยุทธ์กับการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ด้วย กระบวนการสืบเสาะของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารเชิงกล ยุทธ์ของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อพิจารณาภาพรวมและรายด้านพบว่าอยู่ในระดับ มาก เรียงลำดับตามค่ามัธยเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้การปฏิบัติตามกลยุทธ์ การกำหนด กลยุทธ์ การประเมินและควบคุม และการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (ทินกร ไทยเจริญ, 2566) จาก งานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ใน ระดับมาก

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี เมื่อพิจารณาในภาพรวม มีค่ามัธยเลข คณิตอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารมีการบริหารงานที่เสริมสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานให้แก่ ครูได้ดี มีแนวนโยบายบริหารบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ เช่น การให้ครูรับรู้ถึงความสำเร็จของงาน มี สวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อมในการทำงานมีการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่าง ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน เป็นที่ปรึกษาที่ดี เข้าใจถึงปัญหาต่างๆ ของครู มีความ เคารพซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งทำให้ครูหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายงานนั้นมีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่ง ของสถานศึกษา จึงทำให้ผลการปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น มีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ใน การทำงาน รวมถึงผู้บริหารมีการส่งเสริมแรงจูงใจในการปฏิบัติงานทั้งในด้านของปัจจัยจูงใจและ ปัจจัยค้ำจุนที่ดี มีการส่งเสริมให้ครูเข้ารับการสัมมนา อบรม หรือศึกษาต่อ ทำให้ครูมีความมั่นคงใน งานมากขึ้น โดยเมื่อครูมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ดีจะทำให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานเป็นไป ตามกลยุทธ์และนโยบายของสถานศึกษาได้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของนพพัชญ์ ฉิด จันทร ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานบุคคลกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผลการวิจัยพบว่า ระดับของแรงจูงใจในการ

ปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 มีค่ามัชฌิมเลขคณิตทั้งภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (นวพัชญ์ ฉิดจันทร์, 2564) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เพราะผู้บริหารมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาและภายนอกสถานศึกษาที่ชัดเจน สามารถกำหนด จุดแข็ง จุดอ่อน อุปสรรค และโอกาส ของสถานศึกษาได้ดี สามารถกำหนดทิศทางในการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้ประสบความสำเร็จ บรรลุพันธกิจ และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาได้ พร้อมทั้งยังสามารถดำเนินการตามกลยุทธ์ และประเมิน ติดตาม ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษาได้ดี โดยคำนึงถึงแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า หากการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งทำให้ระดับของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับมากตามไปด้วย และหากการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อยจะส่งผลให้ระดับของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูอยู่ในระดับน้อยตามไปด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดวิสัยทัศน์ และพันธกิจที่ดี มีความสามารถวางแผนในการดำเนินการตามกลยุทธ์ ส่งเสริมให้ครูมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบัน และในอนาคตที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งช่วยให้ครูสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เข้าใจในวัตถุประสงค์หรือเป้าประสงค์ของสถานศึกษา ทำให้ครูได้รู้สึกว่าเป็นส่วนสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของสถานศึกษา มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานที่ดี มีความมั่นใจและกล้าแสดงออกทั้งในเรื่องของการปฏิบัติงานและแสดงความคิดเห็น และสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จได้รวมถึงผู้บริหารสามารถบริหารทรัพยากรที่ใช้ได้อย่างเป็นธรรมและสอดคล้องกับบริบทในการปฏิบัติงานของครู ช่วยอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น สภาพแวดล้อมการทำงาน วัสดุ อุปกรณ์ งบประมาณ บุคลากร ฯลฯ ได้เป็นอย่างดี และผู้บริหารมีการประเมิน ตรวจสอบ และติดตามผลการปฏิบัติงานที่มีความโปร่งใส ยุติธรรม มีการให้ข้อเสนอแนะที่สร้างสรรค์ มีการให้รางวัลที่เหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของชญธนัน รุ่งโรจน์ ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา อยู่ในระดับสูง ($r_{xy}=0.836$) (ชญธนัน รุ่งโรจน์, 2568) สอดคล้องกับงานวิจัยของฟาตุลลาเยฟ (Fatullayev) ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีประสิทธิผลในสถาบันการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในการสร้างแรงบันดาลใจในการสอนของครูประจำชั้นประถมศึกษาตอนปลายและระดับมัธยมศึกษา

ตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สร้างแรงบันดาลใจให้กับครู สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่กระตุ้นการเรียนรู้ให้กับนักเรียน และท้ายที่สุดคือการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ล้วนสัมพันธ์โดยตรงกับหลักการการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีอยู่ โดยบทความนี้วิเคราะห์ มาตรการการจัดการที่มีประสิทธิภาพโดยอิงจากการตอบสนองของครู ซึ่งมุ่งเป้าไปที่การเพิ่มแรงจูงใจ ทางการสอนและการสร้างความมั่นใจว่านักเรียนจะมีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษาอย่างเข้มข้นมาก ขึ้น (Fatullayev, 2024) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สถานศึกษามีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี

จากภาพอธิบายได้ว่า ผู้บริหารที่สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของสถานศึกษา ได้ดี และสามารถรู้ถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาได้ ย่อมทำให้สถานศึกษามีความชัดเจนในการกำหนดกลยุทธ์ของสถานศึกษา เช่น ทิศทาง วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาได้ เมื่อสถานศึกษามีความชัดเจนในการกำหนดกลยุทธ์ จะทำให้ครูหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายในการปฏิบัติงานจึงสามารถปฏิบัติงานได้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทำให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานต่อไปได้ อีกทั้งเมื่อผู้บริหารมีการประเมินและการควบคุมกลยุทธ์และผลการปฏิบัติงาน เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้จะช่วยให้ผู้บริหารทราบถึงจุดเด่นหรือข้อบกพร่องในการ

ดำเนินงานของสถานศึกษาได้ รวมทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์หรือแก้ไขในการบริหาร ในครั้งถัดไป อีกทั้งเมื่อผู้บริหารให้ความสำคัญของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูมากขึ้น โดยส่งเสริมแรงจูงใจทั้งปัจจัยจูงใจที่จะส่งเสริมให้ครูเกิดความพึงพอใจในงาน และปัจจัยค่าจูงใจที่ช่วยป้องกันให้ครูเกิดความไม่พึงพอใจในงาน เมื่อผู้บริหารมีความชัดเจนในแนวทางการบริหารโดยใช้การบริหารเชิงกลยุทธ์ และส่งเสริมแรงจูงใจให้ครู จะช่วยให้ครูเห็นถึงเป้าหมายของสถานศึกษา ทำให้คณะครูเกิดความสามัคคี มีความมุ่งมั่น และตั้งใจในการปฏิบัติงานให้สำเร็จ และมีประสิทธิภาพ

บทสรุป

การบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี โดยภาพรวม รายปัจจัย และรายด้านอยู่ในระดับมาก และการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายในการบริหารสถานศึกษาที่ชัดเจนในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ และมีความสามารถในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและการกำหนดกลยุทธ์อย่างเป็นระบบ พร้อมทั้งพัฒนาแรงจูงใจให้กับครูที่ปฏิบัติงาน โดยให้ครูมีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นตอนการวางแผน
2. ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมแรงจูงใจภายในองค์กร เช่น การยกย่อง ให้รางวัล การเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นและแสดงความสามารถ และสร้างเส้นทางความก้าวหน้ากับครู พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศการทำงานที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และสร้างความสุขในการทำงาน เพื่อเพิ่มพลังในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของสถานศึกษาและพัฒนาผู้เรียน
3. ผู้บริหารควรมีการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคคลในสถานศึกษาให้เหมาะสมและเป็นไปอย่างต่อเนื่อง มีการจัดระบบติดตามและประเมินผลการใช้ทรัพยากรเพื่อให้มีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามที่ได้กำหนดกลยุทธ์ไว้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารควรมีการพัฒนาแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา โดยเน้นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของสถานศึกษาและการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา รวมถึงกำหนดตัวบ่งชี้การประสบความสำเร็จเพื่อให้สามารถติดตามประเมินผลได้จริง
2. ผู้บริหารควรมอบหมายงานให้ตรงตามถนัดของครูมากขึ้น เพื่อให้ครูมีเจตคติที่ดีต่องานของตนเองไม่ว่างานนั้นจะยากหรือง่าย และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแนวทางในการให้ครูได้รับค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับปริมาณของภาระงาน มีความยุติธรรม โปร่งใสหรือสนับสนุนให้ครูเข้าถึงโอกาสการพัฒนาตนเองเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอน มีการจัดอบรม สนับสนุนเอกสารทางวิชาการ และเป็นพี่เลี้ยงที่ดีให้แก่ครู เพื่ออำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนของครูได้อย่างเป็นระบบและรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี และในเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ
3. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี และในเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ
4. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี และในเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กัลยารัตน์ อีระชนชัยกุล. (2562). พฤติกรรมองค์การและการพัฒนาองค์การ. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ชญธนัน รุ่งโรจน์. (2568). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาฉะเชิงเทรา. *วารสารสหวิทยาการและนวัตกรรมการจัดการ*, 3(1): 1-16
- ทินกร ไทยเจริญ. (2566). การบริหารเชิงกลยุทธ์กับการจัดการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ด้วยกระบวนการสืบเสาะของโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 28(1): 251-263.

- นวพัชญ์ ฉีดจันทร์. (2564) “การบริหารงานบุคคลกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประยงค์ มีใจชื้อ. (2563). *การจัดการเชิงกลยุทธ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มาติกา ถิ่นกระโทก. (2566). การบริหารเชิงกลยุทธ์ผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลการบริหารของบุคลากรทางการศึกษา โรงเรียนโพธิ์ “วงศ์สมบูรณ์ราษฎร์อุปถัมภ์” อำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี. *วารสารสหวิทยาการพัฒนาศาสตร์*, 2(2): 28-35.
- ยศกร วรณจิตร์. (2565). *การบริหารองค์การ*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ทันใจ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา*. ม.ป.ท.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี กลุ่มนโยบายและแผน. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของเขตพื้นที่การศึกษา (พ.ศ.2566 - 2570) ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาราชบุรี*. ม.ป.ท.
- อริยา คูหา. (2561). *จิตวิทยาเพื่อการดำรงชีวิต Psychology for Daily Life*. สงขลา: บริษัท นีโอพ้อยท์ (1995) จำกัด.
- Bryson, J., & George, B. (2020, March). *Strategic Management in Public Administration*. ResearchGate. <https://surl.li/vlxiyg>
- Fatullayev, V. (2024). The Role of Effective Statagic Management in Secondary Education Institutions in Teaching Motivation of V-Xi Class Teachers. *Scientific Works of the Institute of Education of the Republic of Azerbaijan*, 91(1): 116-123.
- Cronbach, L. J. (1974). *Essentials of Psychological Testing*. 3rd. (New York: Harper and Row Publisher.
- Likert, R. (1992). *New pattern of management*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research activities. *Journal for Education and Psychological measurement*, 30(3): 607-610.

ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพที่มีต่อความเป็นพลเมือง
ดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2
Effects of Productivity Based Instructional Model on the Digital
Citizenship of Eighth Grade Students

^{1*}กิตติมา วาระสิทธิ์ Kittima Warasit

^{2*}อรพิน ศิริสัมพันธ์ Orapin Sirisamphan

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{1,2}Faculty of Education, Silpakorn University

*First author, e-mail: takky1994@gmail.com

**Corresponding author, e-mail: sirisamphan_o@su.ac.th

Received November 13, 2025; Revised November 19, 2025; Accepted: March 28, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ 2) เปรียบเทียบความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนหน่วยการจัดการเรียนรู้ เรื่องพลเมืองดิจิทัล โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพลเมืองดิจิทัล 3) แบบวัดความเป็นพลเมืองดิจิทัล สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การสอนเชิงผลิตภาพ; ความเป็นพลเมืองดิจิทัล; รูปแบบ

Abstract

The purpose of this research article is to: 1) compare the academic achievement on the subject of good citizens in the digital era of eighth grade students before and after using productivity based instructional model, and 2) compare digital citizenship of eighth grade students before and after using productivity based instructional model. This research was experimental research, the sample in this research consisted of 30 the eighth-grade students in the first semester of the academic year 2025. The instruments employed to collect data were: 1) productivity based instructional model lesson plans, 2) a learning achievement test on the subject of good citizens in the digital era towards the digital citizenship by productivity based instructional model, 3) an assessment form of digital citizenship test. The collected data was analyzed by mean, standard deviation and t-test for dependent. The finding was as follows: 1) The academic achievement on the subject of good citizens in the digital era of eighth grade students learning management by productivity based instructional model, after studying was significantly higher than before at the .05 level. 2) The digital citizenship of eighth grade students learning management by productivity based instructional model, after studying was significantly higher than before at the .05 level.

Keywords: Productive Teaching; Digital Citizenship; Model

บทนำ

สถานการณ์ทั่วโลกกำลังเข้าสู่โลกยุคดิจิทัล เป็นโลกที่ไร้พรมแดน ไม่มีขอบเขตที่แท้จริงในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและสารสนเทศ การติดต่อสื่อสารรวดเร็ว ประหยัด และมีประสิทธิภาพมากขึ้น การดำเนินชีวิตของมนุษย์ที่มีความหลากหลายและสามารถทำกิจกรรมต่างๆ ได้มากขึ้นกว่าในยุคที่ผ่านมาเป็นอย่างมาก โดยคุณลักษณะที่เปลี่ยนแปลงไปดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นมาได้เนื่องจากมีปฏิภพการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ คือ เทคโนโลยี (Technology is a catalyst for a change) ความก้าวหน้าเหล่านี้เป็นกุญแจไขปัญหาท้าทายทางความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ครู และผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลิตภาพนวัตกรรมรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนรูปแบบการดำเนินชีวิตที่ท้าทายมากยิ่งขึ้น (ฐากร สิทธิโชค และวิฑูรย์ นิตสูงเนิน, 2564) ข้อสังเกตเกี่ยวกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีใน

ศตวรรษที่ 21 ที่ได้สร้างพลเมืองแบบใหม่ขึ้น โดยดำรงชีวิตอยู่ท่ามกลางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เครื่องมือดิจิทัลถูกพัฒนาขึ้นอย่างหลากหลายส่งผลให้มีบทบาทสำคัญอยู่ในทุกส่วนของชีวิตประจำวัน ทั้งนี้จากการสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ โดยพบว่า ในปี พ.ศ. 2567 มีผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นมากถึง 59.2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 89.7 ของจำนวนประชากรประมาณ 66.0 ล้านคน เมื่อพิจารณาการใช้อินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มวัยรุ่นที่มีอายุระหว่าง 15-24 ปี มีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 99 ขณะที่กลุ่มอายุระหว่าง 6 -14 ปี มีสัดส่วนการใช้อินเทอร์เน็ต คิดเป็นร้อยละ 97 เน้นสูงกว่ากลุ่มอื่น และคาดว่าจะการใช้อินเทอร์เน็ตของกลุ่มวัยรุ่นนี้น่าจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ (กองสถิติเศรษฐกิจ, 2567) ซึ่งพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตย่อมทำให้เกิดผลกระทบหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในซึ่งปรากฏทั่วไปตามสื่อสิ่งพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นการหลอกลวงโดยการแอบอ้าง การหลอกลวงซื้อขายสินค้าและบริการ การขโมยข้อมูลสื่อสังคมออนไลน์ การติดสื่อสังคมออนไลน์มากเกินไปจนเกิดความจำเป็น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการทำธุรกิจผิดกฎหมาย การถูกล่อลวงของนักเรียนนักศึกษา โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ ดังนั้นจึงเป็นปัญหาสำคัญที่ไม่ควรมองข้ามและเป็นปัญหาในระดับชาติ โดยเฉพาะการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต

สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม โดยชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จะต้องศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้อง คือ (1) การเห็นคุณค่าในการเป็นพลเมืองดี และปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของตนเองและผู้อื่นที่มีศักยภาพในการทำประโยชน์แก่จังหวัดและภาค (2) การวิเคราะห์ประโยชน์ของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยของตนเองและผู้อื่นที่มีศักยภาพในการทำประโยชน์แก่จังหวัดและภาค (สุจิตรา ภักดีสงคราม, 2560) ซึ่งบทบาทครูสังคมศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ผู้สอนจะต้องสร้างบริบทการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ออกแบบการจัดการเรียนรู้และประเมินผลผู้เรียนให้สอดคล้องกับกรอบความคิดของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เนื้อหาและการมีทักษะในยุคดิจิทัล ผ่านการได้ลงมือปฏิบัติการจริงของผู้เรียน โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนสามารถวางแผน วิเคราะห์ และผลการปฏิบัติอย่างเป็นระบบ มีมุมมองที่หลากหลายมีความพร้อมในการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นรวมถึงสามารถสะท้อนความคิดเห็นของตนเองได้ และมีความเข้าใจตนเองพร้อมปรับตัวเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี (ฐากร สิทธิโชค และวิทวัส นิดสูงเนิน, 2564) อีกทั้งแนวคิดการศึกษาไทย 4.0 เป็นการศึกษายุคผลิตภาพ ยุคที่ต้องการผลผลิต(Products) ให้ได้มากที่สุดเพื่อประโยชน์ของชุมชนตนเองและชุมชนอื่นด้วย ทักษะของการศึกษาจึงต้องเน้นการทำได้ ลงมือทำแล้วออกมาเป็นผลผลิต โดยคุณลักษณะของผู้เรียนตามแนวคิดของไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2559) ที่ได้กล่าวว่า ผู้เรียนตามแนวคิด

การศึกษาไทย 4.0 ต้องเป็นผู้เรียนในปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2559) สำหรับรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ (Productivity based instructional model) เป็นความคิดหนึ่งในปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพที่เสนอว่า การจัดการศึกษาในสังคมไทยปัจจุบัน ควรต้องพัฒนาปรัชญาการศึกษาในเชิงที่สอนให้ผู้เรียนต้องคิดสร้างสรรค์และมีผลผลิตด้วยพร้อมกันไป (Creative and Productive Philosophy of Education) โดยเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสร้างผลงาน สร้างผลผลิต สร้างภาระงาน สร้างองค์ความรู้จากการเรียนรู้เรื่องนั้นๆ เป็นการเรียนรู้ขั้นสูงสุด ที่ต้องเริ่มต้นจากการวางรากฐานกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ, 2559; ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ, 2561) กอปรกับพันธะ ความรับผิดชอบของรัฐตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 รวมถึงแผนการศึกษาแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2560 -2579 อีกทั้งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555) บทบาทของโรงเรียนในการจัดการสอน พลเมืองดิจิทัลในประเทศไทย พบว่า มีการวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับสถานะการเป็นพลเมืองดิจิทัล การวิจัยการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัล การวิจัยแนวทางการพัฒนาความเป็นพลเมืองดิจิทัลของ นักเรียนในหลายโรงเรียน รวมถึงระดับมหาวิทยาลัย โดยผลของการวิจัยแสดงให้เห็นถึงระดับความเป็นพลเมืองดิจิทัล อย่างไรก็ตาม อพัชชา ช่างขวัญยืน และคณะ (2564) ได้อธิบายว่า การแนะนำการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างปลอดภัย สร้างสรรค์ และตระหนักถึงความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) แก่เยาวชนเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งความเป็นพลเมืองดิจิทัล เป็นความสามารถในการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสม มีความรับผิดชอบและปลอดภัย ตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล มีคุณธรรมจริยธรรมในการใช้และปฏิบัติตาม กฎหมายและทักษะการคิดขั้นสูง ดังนั้น การเตรียมพร้อมรับมือกับความเสี่ยงทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารอันเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของมนุษย์ในรูปแบบใหม่ จึงเป็นสิ่งจำเป็น และควรเร่งสร้างความตระหนักรู้ในการต่อสู้กับปัญหาท้าทายดังกล่าว เพื่อส่งเสริมให้พลเมืองสามารถใช้อินเทอร์เน็ตอย่างรู้เท่าทันมุ่งสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizen) อย่างสมบูรณ์ที่เชื่อมกันในทุกระดับ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะนำรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพมาประยุกต์ใช้ในรายวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดี ตระหนักถึงโอกาสและความเสี่ยงในโลกดิจิทัล เข้าใจถึงสิทธิและความรับผิดชอบ สามารถเข้าใจประเด็นทางสังคม วัฒนธรรม ปฏิบัติตนอย่างมีจริยธรรมและตามครรลองกฎหมายให้ใช้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างปลอดภัย มีภูมิคุ้มกันในโลกออนไลน์ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพลเมืองดียุคดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ
2. เพื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองดีดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบหนึ่งกลุ่มทดสอบก่อนเรียน – หลังเรียน (The One Group Pretest – Posttest Design) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 176 คน 2) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ใน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน ทั้งหมด 30 คน โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ครั้งนี้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ เรื่อง พลเมืองดียุคดิจิทัล จำนวน 1 แผนหน่วยการเรียนรู้ เนื้อหาประกอบด้วย คุณลักษณะของพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย บทบาทของพลเมืองในโลกดิจิทัล แนวคิดพลเมืองดิจิทัล 9 องค์ประกอบ แนวทางการส่งเสริมให้ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในยุคดิจิทัล ที่ผ่านการตรวจหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.97 ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ 1 ฉบับ ผ่านการตรวจหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.93 ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.27 – 0.40 มีระดับจำแนกที่ดี มีค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.40 - 0.53 มีระดับความยากอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ มีค่า KR-20 เท่ากับ 0.90 มีระดับความเชื่อมั่นสูง (3) แบบวัดความเป็นพลเมืองดิจิทัล จำนวน 45 ข้อ 1 ฉบับ ที่ผ่านการตรวจหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.98 ถือว่ามีความสอดคล้องกันในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.81

3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นเตรียมการ 1) เตรียมเครื่องมือ คือ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ (3) แบบวัดความเป็นพลเมือง

ดิจิทัล 2) นำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
เสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียน 3) สร้างความคุ้นเคยกับนักเรียน และแนะนำวิธีการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบ
การเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ

3.2 ขั้นตอนการทดลอง มีดังนี้

1) ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2/4 จำนวน 30 คน ทำ
แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน (Pre-test) จำนวน 30 ข้อ และทำแบบวัดความ
เป็นพลเมืองดิจิทัล จำนวน 45 ข้อ เพื่อเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ผล

2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดียุคดิจิทัล ด้วย
รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ โดยเริ่มทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 รวม 4
สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง (คาบเรียนละ 50 นาที) มีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เตรียมบริบทตามสภาพจริง เป็นขั้นตอนของการเรียนรู้ตามสถานการณ์จริง
(Real Learning Context) เป็นขั้นตอนของการเรียนรู้ตามสถานการณ์จริง โดยครูจัดหาแหล่งการ
เรียนรู้ ข้อมูลกรณีศึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้ได้ความรู้ตามสภาพจริงในประเด็นที่จะเรียนรู้ให้แก่
นักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 ตั้งเป้าหมาย (Set Goal) เป็นขั้นตอนการเรียนรู้แบบตนเองและการเรียนรู้แบบ
ร่วมมือ (Self-Directed Learning and Co-operative Learning) โดยครูช่วยนักเรียนในการ
กำหนดจุดมุ่งหมายและขอบข่ายการเรียนรู้ ทั้งในการศึกษาค้นคว้า กิจกรรมกลุ่ม อภิปราย สอบถาม
จากผู้เชี่ยวชาญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีอิสระในการค้นคว้านักเรียนเลือกกิจกรรมหรือโครงการที่ตน
สนใจนักเรียนนำเสนอโครงการต่อครูเพื่อปรับปรุงแก้ไข โดยมุ่งให้นักเรียนฝึกทักษะการรวมพลัง
สร้างสรรค์สังคมและทักษะการทำงานเป็นทีม

ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนและดำเนินการ (Plan Working Process) เป็นขั้นตอนของการ
เรียนรู้แบบร่วมกัน(Collaborative Learning) นักเรียนแบ่งกลุ่มทำงาน ปฏิบัติการเรียนรู้ร่วมแรงรวม
พลัง โดยครูกำกับดูแลและให้คำแนะนำ มีการรายงานผลการปฏิบัติงานทุกครั้งที่ได้รับมอบหมาย
และต้องมีการประเมินผลทุกครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปปรับปรุงผลงานของตนเอง

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการติดตามและประเมินผลงาน (Follow up and Assess) ครูทำการติดตาม
ประเมินกระบวนการทำงานและผลงาน ตลอดจนเสนอแนะเพื่อปรับปรุงผลงาน จากนั้นดำเนินการ
ตรวจประเมินผลงานที่ผู้เรียนสร้างตามเกณฑ์การประเมินที่ได้กำหนดไว้

3) หลังจากสอนครบตามแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ
แล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (Post-test) จำนวน 30 ข้อ และ
ทำแบบวัดความเป็นพลเมืองดิจิทัล จำนวน 45 ข้อ แล้วเก็บข้อมูลมาวิเคราะห์ผล

3.3 ขั้นหลังการทดลอง ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน และวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย ตามลำดับ

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยคำนวณหาคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การใช้สถิติทดสอบที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความเป็นพลเมืองดิจิทัล ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยคำนวณหาคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การใช้สถิติทดสอบที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test for dependent)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์หลังเรียน ($\bar{X} = 26.13$, S.D. = 2.32) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 17.67$, S.D. = 1.84) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	p
ก่อนเรียน	30	30	17.67	1.84	33.53*	0.000
หลังเรียน	30	30	26.13	2.32		

* $p < 0.05$, $df = 29$

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ พบว่า ความเป็นพลเมืองดิจิทัลหลังเรียน ($\bar{X} = 4.42$, S.D. = 0.23) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.34) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ

การทดสอบ	จำนวนนักเรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t	P

ก่อนเรียน	30	5	2.40	0.34	59.949*	0.000
หลังเรียน	30	5	4.42	0.23		

* $p < 0.05$, $df = 29$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พลเมืองดียุคดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ เป็นการสอนที่เน้นการเรียนรู้จากการค้นหาความรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบโดยผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้ที่หลากหลายโดยเน้นกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบเน้นการกระทำกิจกรรมและการคิดร่วมกันของนักเรียน ครูหรือผู้สอนเป็นผู้สนับสนุนและกระตุ้น (Facilitator) ผลจากการเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้ความรู้ที่สอดคล้องกับบริบทจริงและสามารถนำไปใช้ได้ ได้พัฒนาทักษะการคิดที่หลากหลายและนำไปสู่การแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพมีหลักการสำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านกิจกรรมที่เกิดจากความร่วมมือของครูกับนักเรียน และนักเรียนกับนักเรียนโดยที่มุ่งเน้นให้นักเรียนปฏิบัติตามความสนใจของตนเองเพื่อให้เกิดผลงานต่างๆ ที่เกิดจากองค์ความรู้ที่ได้สร้างขึ้นด้วยตนเองและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ โดยมีครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำ ซึ่งสอดคล้องกับรวิวรรณ สุขเจริญ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถในการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงผลิตภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 กล่าวว่า การเรียนรู้เชิงผลิตภาพได้พัฒนาขึ้นมาจากแนวคิดทางการศึกษาที่หลากหลายแนวคิด โดยมุ่งส่งเสริมกระบวนการการแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ เพื่อดึงความสามารถของนักเรียนออกมา และอาศัยความร่วมมือของเพื่อนในการกระตุ้น แลกเปลี่ยนความคิดเห็นช่วยเหลือเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ (รวิวรรณ สุขเจริญ, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนฤเบศน์ นิยมทรัพย์ ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องผลของการจัดการเรียนรู้เชิงผลิตภาพที่มีต่อความสามารถความเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเศรษฐศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 หลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงผลิตภาพ สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (นฤเบศน์ นิยมทรัพย์, 2565) จากแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์เชิงกลวิธีของรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพเป็นแนวทางที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องสร้างชิ้นงานหรือสื่อจริง (Product) เพื่อแก้ไขปัญหาหรือกรณีศึกษาในประเด็นที่กำหนด โดยผ่านการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญทั้ง 4 ขั้นตอน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 ทั้งนี้เป็นเพราะความเป็นพลเมืองดิจิทัล ทั้ง 9 องค์ประกอบ เป็นกรอบจริยธรรมและพัฒนาทักษะที่ใช้กำกับการปฏิบัติตนในโลกออนไลน์ ซึ่งความเป็นพลเมืองดิจิทัลในทางปฏิบัติ ผู้เรียนสามารถแสดงออกถึงการมีความรู้ ความเข้าใจ ความคิดหรือเจตคติ และการปฏิบัติตนในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม รู้จักป้องกันตนเองและความเสี่ยงต่างๆ ในโลกออนไลน์ เข้าใจถึงสิทธิ มีความเคารพผู้อื่น รวมทั้งความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อสังคมในยุคดิจิทัล และใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของอพัชชา ช้างขวัญยืน และคณะ ที่ได้ทำการศึกษาศึกษาผลการศึกษาใช้รูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตปริญญาตรีตามแนวคิดการเรียนเชิงรุกร่วมกับสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า ความเป็นพลเมืองดิจิทัลของนิสิตหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อพัชชา ช้างขวัญยืน และคณะ, 2564)

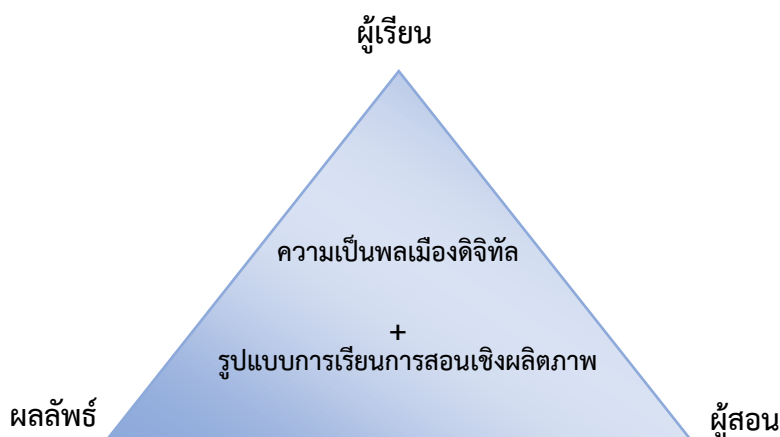
นอกจากนี้ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพส่งผลให้นักเรียนเกิดความเป็นพลเมืองดิจิทัล 9 องค์ประกอบ หลังเรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความปลอดภัยในการใช้สื่อดิจิทัล ด้านการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล ด้านการเข้าถึงสื่อดิจิทัล ด้านสิทธิและความรับผิดชอบต่อทางสื่อดิจิทัล ด้านสุขภาพจากการใช้สื่อดิจิทัล ด้านการใช้สื่อดิจิทัลอย่างถูกกฎหมาย ด้านการทำธุรกรรมผ่านสื่อดิจิทัล ด้านการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล และลำดับสุดท้ายคือ ด้านการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีมารยาทตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับ Ribble (2015) ได้เสนอเอาไว้ในหนังสือชื่อ “ความเป็นพลเมืองดิจิทัลในโรงเรียน: 9 องค์ประกอบที่นักเรียนทุกคนควรรู้” ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ คือ การเข้าถึงสื่อดิจิทัล การทำธุรกรรมผ่านสื่อดิจิทัล การสื่อสารผ่านดิจิทัล การรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล การใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีมารยาท การใช้สื่อดิจิทัลอย่างถูกกฎหมาย สิทธิและความรับผิดชอบต่อทางสื่อดิจิทัล สุขภาพจากการใช้สื่อดิจิทัล และความปลอดภัยในการใช้สื่อดิจิทัล (Ribble, 2015) และสอดคล้องงานวิจัยของ ชรินทร์ มั่งคั่ง ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแนวคิดการสอนอนาคตวิทยาด้วยวิธีการเชิงพื้นที่ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล สำหรับครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยบางส่วนพบว่า ผลการใช้แนวคิดการสอนอนาคตวิทยาที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล สำหรับครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีเหตุผลสูงสุดมาจาก (1) นักเรียนไม่ประพฤติดูหรือเห็นด้วยกับการกลั่นแกล้งผู้อื่นในสังคมออนไลน์ (2) นักเรียนตระหนักถึงจิตสำนึกสาธารณะบนพื้นที่เครือข่ายสังคมออนไลน์และร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างพื้นที่ออนไลน์ที่ปลอดภัย และ (3) นักเรียนเคารพสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพ ในการเผยแพร่ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นในเครือข่ายสังคมออนไลน์ของตนเองและผู้อื่น (ชรินทร์ มั่งคั่ง, 2566)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาองค์ประกอบความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่มีค่าเฉลี่ยลำดับท้ายสุดคือ ด้านการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีมารยาท สามารถอธิบายได้ว่า ด้านการใช้สื่อดิจิทัลอย่างมีมารยาท อันเนื่องมาจากการที่ผู้เรียนส่วนใหญ่ยังต้องการพื้นฐานด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนในโลกออนไลน์ที่เพียงพอ เช่น การใช้ภาษาที่สุภาพ เข้าใจง่ายในการโพสต์หรือแสดงความคิดเห็น หรือติดต่อสื่อสารผ่านโลกออนไลน์ การไม่โพสต์หรือความคิดเห็นหยาบคาย เหยียดหยาม/ล้อเลียน ดูหมิ่น หรือว่ากล่าวเพื่อนหรือบุคคลอื่นในโลกออนไลน์ การไม่แบ่งปันรูปภาพหรือเรื่องราว ที่ก่อให้เกิดความอับอาย และประเด็นอ่อนไหวทางสังคม การใช้สื่อออนไลน์ในช่วงเวลาและสถานที่ ที่เหมาะสม หรือไม่รบกวนผู้อื่น ยกเว้นในกรณีฉุกเฉิน การไม่คาดหวังให้ผู้อื่นตอบกลับทันที โดยจะใช้เวลาในการตอบกลับ ซึ่งสอดคล้องกับงานของคุณกร คงจันทร์ และคณะ ได้ศึกษามารยาทการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของคนไทย ผลการวิจัยได้เสนอแนวทางการประยุกต์ มี 2 แนวทาง คือ การประยุกต์โดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ตรวจจับการใช้ภาษา โดยตรวจสอบคำหยาบเพื่อให้ผู้ใช้งานเกิดความตระหนักในการใช้ถ้อยคำสื่อสารอย่างสุภาพ และการประยุกต์โดยปลูกฝังมารยาทในชีวิตจริงก่อน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างเชื่อมั่นว่า ผู้ถูกปลูกฝังจะสามารถนำไปใช้ในสื่อสังคมออนไลน์อย่างเหมาะสมต่อไปได้ ทั้งนี้ ยังมีกลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งที่ทำให้เห็นว่า เป็นการยากที่จะประยุกต์มารยาทการสื่อสารในชีวิตจริงมาใช้ในสื่อสังคมออนไลน์ โดยได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับอุปสรรคด้านการรับฟังความคิดเห็น อุปสรรคด้านบริบทของสื่อสังคมออนไลน์ และอุปสรรคด้านความหลากหลายทางความคิดและค่านิยม (คุณกร คงจันทร์ และคณะ, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของอรธพล หล่อพันธุ์ ที่ได้ศึกษาการสร้างแบบวัดความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านมารยาททางดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบและตัวบ่งชี้ความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านมารยาทดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย 1) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เคารพผู้อื่น เป็นพฤติกรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลผ่านทางอินเทอร์เน็ตในการแสดงออกหรือสื่อสารกับผู้อื่นที่มีการเคารพความเห็นต่าง เคารพความเป็นส่วนตัวของผู้อื่น การเคารพสิทธิของผู้อื่น การให้เกียรติ ปฏิบัติต่อผู้อื่นเช่นเดียวกับสิ่งที่ต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเอง 2) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่ไม่มีผลกระทบเชิงลบต่อผู้อื่น เป็นพฤติกรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลผ่านทางอินเทอร์เน็ตในการแสดงออกหรือสื่อสารกับผู้อื่นไม่ทำให้ผู้อื่นเสื่อมเสีย อับอายหรือกระทบต่อผู้อื่นทางด้านลบ 3) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลที่เหมาะสม เป็นพฤติกรรมของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลผ่านทางอินเทอร์เน็ตในการแสดงออกหรือสื่อสารกับผู้อื่นที่มีความสุภาพ เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น มีความเหมาะสมกับบริบทหรือสถานการณ์ (อรธพล หล่อพันธุ์, 2565) งานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) เป็นกรอบจริยธรรมและพัฒนาทักษะที่ใช้กำกับการปฏิบัติตนในโลกออนไลน์

โดยนักเรียนแสดงออกซึ่งความเป็นพลเมืองดิจิทัลในทางปฏิบัติ ตลอดจนได้นำความรู้ ทักษะ เจตคติ ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ

ความสัมพันธ์ความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนรู้แต่ละขั้นตอนของรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ โดยพบว่า ด้านผู้เรียน ได้รับการพัฒนาให้มีทักษะและความเป็นพลเมืองดิจิทัล ครบทั้ง 9 ด้าน ด้วยรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ ทั้ง 4 ขั้นตอน ทำให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่สูงขึ้นในทุกองค์ประกอบ สะท้อนให้เห็นว่า รูปแบบการเรียนการสอน และเนื้อหาหลักที่นำมาใช้มีประสิทธิภาพ ด้านผู้สอน ที่เป็นผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ สามารถสร้างสื่อการเรียนรู้ บนหลักการของรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ โดยสามารถพัฒนาขึ้นเป็นรูปแบบการเรียนการสอนต้นแบบ และด้านผลลัพธ์ ทำให้ได้ผลงานสื่อรณรงค์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล เช่น ผลงานไมโปสต์ ไม่แชร์ ไม่ติดคุก, ผลงานมารยาทดีไม่มี Not, ผลงานพังก่อนชาร์จพลังชีวิต, ผลงาน Click ปลอดภัยใช้จ่ายอย่างฉลาด เป็นต้น สะท้อนถึงการพัฒนาผู้เรียนให้มีความเป็นพลเมืองดิจิทัล ทั้งในด้านองค์ความรู้ การมีทักษะในยุคดิจิทัล ผ่านการได้ลงมือปฏิบัติจริง ผลลัพธ์ดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงแค่การเรียนรู้เรื่องดิจิทัล แต่สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในโลกออนไลน์ได้ มุ่งสู่การเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizen) อย่างสมบูรณ์

บทสรุป

รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ ที่พัฒนาขึ้นมีผลต่อการส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล โดยการพัฒนาการคิด พัฒนาพฤติกรรมความเป็นพลเมืองดิจิทัลสูงขึ้น เนื่องจากการเรียนเชิงรุกทำให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดหาคำตอบ ค้นคว้าข้อมูล แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การอภิปรายร่วมกัน และลงมือปฏิบัติกิจกรรมกลุ่ม โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสนับสนุนเพื่อจัดการเรียนการสอนนั้นเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อกระตุ้นให้ มีการแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ เมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ทำให้ตระหนักรู้ว่า “อะไรควรทำ และอะไรไม่ควรทำ” จนสามารถสร้างผลงานสร้างสรรค์ที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล อันจะส่งผลต่อความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่ดีทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรศึกษาขั้นตอนอย่างละเอียดให้ชัดเจน มีการเตรียมข้อมูลความรู้ก่อนการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี พร้อมทั้งการวางแผนเตรียมการที่ดีก่อนลงมือปฏิบัติสอนจริง ทั้งนี้ครูผู้สอนต้องอธิบายรูปแบบการเรียนการสอนและข้อกำหนดให้นักเรียนได้เข้าใจอย่างชัดเจนตรงกัน เพื่อให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคย เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพจะมีการจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ค้นคว้าข้อมูลตามความสนใจของตนเอง แล้วนำประเด็นมาอภิปรายร่วมกัน ทำผลงานร่วมกันในชั้นเรียนเป็นหลักสำคัญ และนำเสนอผลงานตามที่ได้วางแผนไว้อย่างเป็นระบบขั้นตอน นอกจากนี้ ควรเตรียมอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมให้พร้อมและเหมาะสมอยู่เสมอ

2. ในการทำกิจกรรมกลุ่ม จะต้องกระตุ้นให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างทั่วถึง สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ให้ดำเนินไปอย่างสนุกสนาน เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น จะทำให้การเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น ทำให้ครูผู้สอนสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนที่ได้วางแผนไว้อย่างครบถ้วน เกิดการเรียนรู้ในเรื่องที่กำลังศึกษาอย่างเต็มความสามารถ อีกทั้งการทำกิจกรรมกลุ่มยังส่งผลอันดีให้นักเรียนรู้จักยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อฝึกการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี

3. ในการนำรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ ควรยืดหยุ่นระยะเวลาตามความเหมาะสม เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพมุ่งเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงให้เกิดเป็น

ผลงาน ซึ่งแต่ละขั้นตอนจำเป็นต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการสร้างผลงานชิ้นอีกด้วย และทำให้
การเรียนการสอนเป็นไปตามแบบแผนที่วางไว้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำรูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ ไปศึกษาหรือพัฒนาความเป็นพลเมืองใน
ด้านอื่นๆ เช่น พลเมืองที่มีความรับผิดชอบ พลเมืองที่มีส่วนร่วม พลเมืองที่มุ่งเน้นความเป็นธรรมต่อ
สังคม เป็นต้น

2. ควรมีการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเชิงผลิตภาพ โดยพิจารณาเนื้อหาแต่ละ
องค์ประกอบย่อยของความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนมาจัดการเรียนการสอน
เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจนขึ้นและประสบผลสัมฤทธิ์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กองสถิติเศรษฐกิจ. (2567). *สรุปผลที่สำคัญสำหรับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
ในครัวเรือน พ.ศ. 2567*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อ
เศรษฐกิจและสังคม.
- คุณากร คงจันทร์ และคณะ. (2564). มารยาทการสื่อสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของคนไทย. *วารสาร
ปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 34(1): 155-175.
- ชรินทร์ มั่งคั่ง. (2566). การพัฒนานวัตกรรมการสอนอนาคตวิทยาด้วยวิธีการเชิงพื้นที่ที่ส่งเสริมความ
เป็นพลเมืองดิจิทัล สำหรับครูสังคมศึกษาระดับมัธยมศึกษา. *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*.
- ฐากร สิทธิโชค และวิทวัส นิดสูงเนิน. (2564). ครูสังคมศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล.
วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 21(1): 18-31.
- นฤเบศร์ นิยมทรัพย์. (2565). ผลของการจัดการเรียนรู้เชิงผลิตภาพที่มีต่อความสามารถความเป็น
ผู้ประกอบการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2559). *การศึกษาไทย 4.0: ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ.
(พิมพ์ครั้งที่ 3)*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ. (2559). *คิดผลิตภาพ: สอนและสร้างได้อย่างไร*. กรุงเทพมหานคร:
โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ. (2561). *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5).
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- รวีวรรณ สุขเจริญ. (2562). การพัฒนาความสามารถในการออกแบบผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ด้วยวิธีการเรียนรู้เชิงผลิตภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *คู่มือประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6.* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุจิตรา รักดีสงคราม. (2560). *สังคมศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษา 1.* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อพัชชา ช้างขวัญยืน และคณะ. (2564). การจัดการเรียนเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดิจิทัล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 23(3): 452-465.
- อรรถพล หล่อพันธุ์. (2565). การสร้างแบบวัดความเป็นพลเมืองดิจิทัล ด้านมารยาททางดิจิทัลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น. *วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวัดประเมินและวิจัยการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- Ribble, M. (2015). *Digital Citizenship in Schools: Nine Elements All Students Should Know.* (3rd ed.). Washington DC: International Society for Technology in Education.

การพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก
เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

Development of Mathematics Teaching Methods by Using
Active Learning Processes to Enhance Problem-Solving Abilities
for Grade 5 Elementary Students

บุษยมาศ อันแสน Bussayamas Unsan

โรงเรียนเทศบาลวัดปากน้ำ, เทศบาลนครระยอง

Wat Paknam Municipal School, Rayong Municipality

Corresponding author, e-mail: bussayamas.un@gmail.com

Received November 30, 2025; Revised December 21, 2025; Accepted: March 29, 2026

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) เพื่อสร้างรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 4) เพื่อประเมินผลรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5/3 โรงเรียนเทศบาลวัดปากน้ำ สังกัดเทศบาลนครระยอง จำนวน 24 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test dependent) โดยข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้หลักการวิเคราะห์ข้อมูลเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสอนที่พัฒนาขึ้นมี

4 องค์ประกอบ ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ กระบวนการและการจัดการเรียนรู้ โดยมีกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน (กำหนดปัญหา ให้ความรู้ ศึกษาค้นคว้า สรุปความรู้ นำเสนอผลงาน) และบทบาทผู้สอน-นักเรียน โดยมีประสิทธิภาพ 79.78/79.00 สูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนด ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอน นี้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก; การแก้ปัญหา; รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์

Abstract

The objectives of this research were 1) to study basic information for developing a mathematics teaching model by using an active learning process to enhance problem-solving abilities for Grade 5 elementary students. 2) to develop a mathematics teaching model by using an active learning process to promote problem-solving ability for Grade 5 elementary students. to be effective according to the 75/75 criteria, 3) to try out a mathematics teaching model by using an active learning process to enhance problem-solving abilities for Grade 5 elementary students, and 4) to evaluate the mathematics teaching model by using an active learning process to enhance problem-solving abilities for Grade 5 elementary students. The study applied a mixed-method approach. The sample group was 24 students in grade 5/3 of Wat Paknam Municipal School under Rayong Municipality, using cluster random sampling, classified by classroom. The instruments used in this study were questionnaires, Interview, tests. The statistics employed in this research were percentages, means, standard deviations, t-tests (t-test dependent), and qualitative data using content analysis. The research findings revealed that the developed teaching model comprised four components: principles, objectives, learning management and processes comprising a five-step development model (Define Problem, Educate, Research, Conclusion, Present), and teacher-student roles. The model achieved an efficiency of 79.78/79.00, exceeding the established criterion of 75/75. Students' learning achievement and problem-solving abilities after instruction were significantly higher than before instruction at the .05 statistical

significance level. Additionally, students expressed high levels of satisfaction with learning through this teaching model.

Keywords: Active Learning; Problem-Solving; Mathematics Teaching Methods

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ได้วางกรอบการปฏิรูปการศึกษาไทยโดยเน้นหลักการที่ว่านักเรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่านักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาจึงต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ตลอดจนจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสามารถและความถนัดของนักเรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ให้นักเรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการและฝึกให้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ช่วยให้มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ มีแบบแผน สามารถวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างรอบคอบ ช่วยให้คาดการณ์ วางแผน ตัดสินใจ แก้ปัญหา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงมุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้คณิตศาสตร์อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตตามศักยภาพ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถทางคณิตศาสตร์ที่เพียงพอ สามารถนำความรู้ทักษะและกระบวนการทางคณิตศาสตร์ไปพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ทักษะการแก้ปัญหาคือเป็นหัวใจของคณิตศาสตร์ นักเรียนต้องอาศัยความคิดอย่างรอบคอบ นำทักษะการคำนวณ หลักการ กฎและสูตรต่างๆ ไปใช้แก้ปัญหา ซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานและจำเป็นสำหรับการพัฒนาทักษะกระบวนการทางคณิตศาสตร์ด้านอื่นๆ สภาครูคณิตศาสตร์แห่งชาติของสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้ทักษะการแก้ปัญหาคือเป็นจุดเน้นที่สำคัญของหลักสูตรและเป็นเป้าหมายแรกของการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ (วิชัย พาณิชย์, 2560) เนื่องจากการแก้ปัญหามทางคณิตศาสตร์จะช่วยให้นักเรียนมีแนวคิดที่หลากหลาย มีนิสัยกระตือรือร้น ไม่ย่อท้อ และมีความสนใจในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน การพัฒนาการเรียนรู้เพื่อตอบรับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ได้นำไปสู่การคิดค้นพัฒนานวัตกรรมด้านการจัดการศึกษาในหลากหลายรูปแบบ โดยมุ่งเน้นที่นักเรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active Learning) จึงเป็นกระบวนการที่เหมาะสมซึ่งเน้นให้นักเรียนได้พัฒนาตามศักยภาพและเกิดทักษะการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกเป็นการจัดกิจกรรมที่นักเรียนต้องค้นหาเนื้อหาเพื่อก่อให้เกิดองค์ความรู้ผ่านการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร การอภิปราย แสดงความคิดเห็น แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เคยเรียนรู้มาแล้วให้เข้ากับสถานการณ์ปัญหา

ใหม่ สามารถแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์จากสถานการณ์ที่หลากหลายและนำองค์ความรู้นั้นไปสร้างผลงาน ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่มีคุณค่า สนุกสนาน ทำความเข้าใจความสามารถ ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ สอดคล้องกับความสนใจของตนเอง ได้ลงมือคิดและปฏิบัติอย่างมีความหมาย สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ (วารินทร์พร พันเพ็ญฟู, 2562)

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในปัจจุบันยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ดังจะเห็นได้จากผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Educational Test: O-NET) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของโรงเรียนเทศบาลวัดปากน้ำ สังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยปฏิบัติการสอน ปีการศึกษา 2564 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 34.98 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับสังกัดและระดับประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ย 35.62 และ 36.83 ตามลำดับ ปีการศึกษา 2565 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 25.41 ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยระดับสังกัดและระดับประเทศที่มีคะแนนเฉลี่ย 26.68 และ 28.06 ตามลำดับ นอกจากนี้ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2564-2565 มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 62.58 และ 65.47 ซึ่งไม่ถึงเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้ที่ร้อยละ 72 ขึ้นไป (กลุ่มบริหารงานวิชาการ โรงเรียนเทศบาลวัดปากน้ำ, 2565) จากการศึกษาปัญหา พบว่านักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์ต่ำ เนื่องจากขาดทักษะการคิดคำนวณ การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ การตีความ การใช้กฎ สูตรนิยาม และมีเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนคณิตศาสตร์ โดยเฉพาะในหน่วยการเรียนรู้เรื่อง ร้อยละ มาตรฐาน ค 1.1 เข้าใจความหลากหลายของจำนวน ระบบจำนวน การดำเนินการของจำนวนผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการ สมบัติของการดำเนินการและนำไปใช้ ตัวชี้วัด ป 5/9 แสดงวิธีหาคำตอบของโจทย์ปัญหาร้อยละไม่เกิน 2 ขั้นตอน ซึ่งเป็นเนื้อหาที่นักเรียนขาดทักษะการคำนวณและการตีความเพื่อแก้ปัญหา ทำให้เกิดความสับสนและไม่สามารถแก้ปัญหาหรือหาคำตอบโจทย์ปัญหาร้อยละได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยเฉพาะในเรื่องร้อยละ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ส่งเสริมให้นักเรียนมีการพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ และนำความรู้ไปบูรณาการใช้ในการชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2. เพื่อสร้างรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 75/75

3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

4. เพื่อประเมินผลรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะดังนี้

4.1 เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน

4.2 เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ก่อนเรียนและหลังเรียน

4.3 เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (mixed method) ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสังเคราะห์เอกสาร การศึกษาความต้องการ และการหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบ โดยสรุปขั้นตอนการดำเนินการในขั้นตอน R₁ ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ขั้นตอนการดำเนินการขั้น R₁

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้รับ
1. เพื่อสังเคราะห์เอกสารแนวคิด ทฤษฎี	- สังเคราะห์เอกสาร	- เอกสารที่เกี่ยวข้อง	- ตารางวิเคราะห์เอกสาร	- การวิเคราะห์เนื้อหา	- ข้อมูลการพัฒนา รูปแบบ

2. เพื่อศึกษา ความคิดเห็น ของนักเรียน	- สอบถาม นักเรียน	- นักเรียน 59 คน	- แบบสอบถาม	- Mean - S.D.	- ข้อมูล ความ ต้องการ ของ นักเรียน
3. เพื่อศึกษา แนวทางการ พัฒนารูปแบบ	- สัมภาษณ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ	- ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน	- แบบสอบถาม	- การ วิเคราะห์ เนื้อหา	- แนวทาง การพัฒนา รูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา โดยสรุปขั้นตอนการดำเนินการในขั้นตอน D₁ ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ขั้นตอนการดำเนินการขั้น D₁

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ ข้อมูล	ผลที่ได้รับ
1. เพื่อ ตรวจสอบ ความ เหมาะสมของ รูปแบบ	- ประเมิน ความ เหมาะสม โดย ผู้เชี่ยวชาญ	- ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน	- แบบสอบถาม	- Mean - S.D.	- รูปแบบที่ผ่าน การตรวจสอบ ที่มีความเหมาะสม
2. เพื่อ ตรวจสอบ ความ เหมาะสมของ คู่มือการใช้ รูปแบบ	- ประเมิน ความ เหมาะสม โดย ผู้เชี่ยวชาญ	- ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน	- แบบสอบถาม	- Mean - S.D.	- คู่มือการใช้ รูปแบบที่ผ่าน การตรวจสอบที่ มีความ เหมาะสม
3. เพื่อหา ประสิทธิภาพ ของรูปแบบ	- ทดลองใช้ รูปแบบ	- นักเรียน 3 กลุ่ม จำนวน 44 คน	- คู่มือการใช้ รูปแบบ	- ประสิทธิภาพ	- ประสิทธิภาพ ของรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยสรุปขั้นตอนการดำเนินการในขั้น R_2 ได้ดังตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินการขั้น R_2

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้รับ
เพื่อศึกษา ผลการใช้ รูปแบบ	- นำรูปแบบ การสอนไปใช้ กับ กลุ่มตัวอย่าง ตามคู่มือการใช้	- นักเรียน จำนวน 24 คน	-คู่มือการใช้ - แบบทดสอบ	- Mean - S.D.	- รูปแบบการ สอนคณิตศาสตร์ ที่ผ่านการใช้จริง

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยสรุปขั้นตอนการดำเนินการ D_2 ได้ดังตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ขั้นตอนการดำเนินการขั้น D_2

วัตถุประสงค์	วิธีการ	กลุ่มตัวอย่าง	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล	ผลที่ได้รับ
เพื่อ ประเมินผล รูปแบบ การสอน คณิตศาสตร์	- ทดสอบ - สอบถาม	นักเรียน จำนวน 24 คน	- แบบทดสอบ - แบบสอบถาม	- Mean - S.D. - t-test dependent	- ผลการ เปรียบเทียบ ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน - ผลการ เปรียบเทียบ ความสามารถ ในการแก้ปัญหา -ความพึงพอใจ ของนักเรียน

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการสังเคราะห์เอกสาร การศึกษาความต้องการ และการหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดำเนินการตามขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 ผลการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขั้นที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการในการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา โดยสอบถามกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 59 คน ขั้นที่ 3 ผลการหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน สรุปได้ว่าการสังเคราะห์เอกสารเพื่อหาองค์ประกอบของรูปแบบ พบว่า รูปแบบมี 3 องค์ประกอบดังนี้ 1) ด้านหลักการ 2) ด้านจุดประสงค์ 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ในด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นกำหนดปัญหา (Define problem) ขั้นให้ความรู้ (Educate) ขั้นศึกษาค้นคว้า (Research) ขั้นสรุปความรู้ (Conclusion) ขั้นนำเสนอผลงาน (Present) นักเรียนมีความต้องการในการพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อหาแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา พบว่า ทักษะการแก้ปัญหาถือเป็นหัวใจของคณิตศาสตร์ นักเรียนต้องอาศัยความคิดอย่างรอบคอบเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีวิธีการที่เหมาะสมคือ ใช้การจัดกิจกรรมรู้เชิงรุก ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้พัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการสร้างรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คือผลการร่างและตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และอันดับ ความเหมาะสมของรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวม

ข้อ	ความเหมาะสมของรูปแบบการสอน	n = 5		ระดับ	อันดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านจุดประสงค์ของรูปแบบ	4.87	.35	มากที่สุด	2
2	ด้านความยากง่ายของรูปแบบ	4.86	.36	มากที่สุด	3
3	ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับ	4.88	.33	มากที่สุด	1
	รวมทั้งหมด	4.87	.34	มากที่สุด	

จากตารางที่ 5 พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.87$, S.D.=.34) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.88$, S.D.=.33) รองลงมา คือ ด้านจุดประสงค์ของรูปแบบ ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ($\bar{X}=4.87$, S.D.=.35) และด้านความยากง่ายของรูปแบบมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด อย่างไรก็ตาม ยังคงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.86$, S.D.=.36)

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการทดลองรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปว่า นักเรียนสามารถนำความรู้เดิมที่เคยเรียน มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา มีทักษะในการคิดแก้ปัญหามากขึ้น สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่มได้เป็นอย่างดี รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองมีความเป็นผู้นำและผู้ตามตามสถานการณ์

4. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า ผลการประเมินรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 คือ

ขั้นที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนและหลังเรียน ด้วยรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

เวลาการทดลอง	n	$\bar{X}$	S.D.	Df	t	P
ก่อนการทดลอง	24	5.38	1.74	23	29.83*	.000
หลังการทดลอง	24	16.63	.88			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ค่าวิกฤติของ t ที่ระดับ df 23 = 1.7139)

จากตารางที่ 6 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขั้นที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียน ก่อนและหลังเรียน ด้วยรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหของนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ขั้นที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่ามีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 1.1 องค์ประกอบของรูปแบบมี 3 องค์ประกอบ 1) ด้านหลักการ 2) ด้านจุดประสงค์ 3) ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ในด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นกำหนดปัญหา (Define problem) ขั้นให้ความรู้ (Educate) ขั้นศึกษาค้นคว้า (Research) ขั้นสรุปความรู้ (Conclusion) ขั้นนำเสนอผลงาน (Present) 1.2 ความต้องการในการพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา โดยรวมอยู่ในระดับมาก 1.3 แนวทางการ

พัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา พบว่า ทักษะการแก้ปัญหาถือเป็นหัวใจของคณิตศาสตร์ นักเรียนต้องอาศัยความคิดอย่างรอบคอบเพื่อนำไปใช้แก้ปัญหา การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีวิธีการที่เหมาะสมคือ ใช้การจัดกิจกรรมรู้เชิงรุก ทั้งนี้เพราะการพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยมีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโดยการสอบถามความต้องการและแนวทางในการพัฒนารูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ ทำการวิเคราะห์เอกสาร การสอบถามนักเรียน และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบ หลังจากนั้นได้มีการออกแบบและพัฒนารูปแบบ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพรูปแบบการสอนด้านต่างๆ แล้วนำไปทดลองใช้แบบเดี่ยว แบบกลุ่ม และแบบภาคสนาม จนได้รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด จึงนำไปใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจึงทำให้ได้รูปแบบการสอนที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลีลาวดี ชนะมาร ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบ การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยของนักศึกษาสาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย” ผลการวิจัยพบว่า ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ 1) หลักการของรูปแบบ 2) จุดมุ่งหมายของ รูปแบบ 3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ (ลีลาวดี ชนะมาร, 2563)

2. การสร้างรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า 2.1 รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบด้านหลักการ 2) องค์ประกอบด้านจุดประสงค์ 3) องค์ประกอบด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ 4) องค์ประกอบด้านบทบาทผู้สอนและบทบาทนักเรียน 2.2 ความเหมาะสมของรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์มีคุณภาพเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป ในขั้นตอนนี้ผู้เชี่ยวชาญให้เพิ่มองค์ประกอบด้านบทบาทผู้สอนและบทบาทนักเรียน 2.3 ความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด แสดงว่า คู่มือการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ มีคุณภาพเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนต่อไป 2.4 ประสิทธิภาพของรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากการทดลองใช้ภาคสนาม มีค่าเท่ากับ 79.78/79.00 สูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551

หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียน ดำเนินการวิเคราะห์หลักสูตร สาระสำคัญและสาระการเรียนรู้ ได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้ทั้งจากการสอบถามนักเรียน สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สอบถามผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ คำอธิบายรายวิชา จุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อออกแบบให้ตรงตามหลักวิชาการ อีกทั้งการสร้างรูปแบบการสอนเครื่องมือต่างๆ ในการวิจัย มีกระบวนการเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน สามารถส่งเสริมการเรียนรู้และประสบการณ์ของนักเรียนได้อย่างมาก ทำการสร้างองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ ตามแนวทางการสร้างรูปแบบการสอน โดยศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้โครงสร้างเนื้อหาสาระและกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียน การนำเสนอที่มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันทุกขั้นตอนในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไกลสิทธิ์ อภิระติง ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการจัดการเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลัง โดยมีพี่เลี้ยงร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินรูปแบบที่สังเคราะห์ขึ้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้เชี่ยวชาญให้การยอมรับรูปแบบที่สังเคราะห์ขึ้นสามารถนำไปใช้ได้ตามความเหมาะสม (ไกลสิทธิ์ อภิระติง, 2563)

3. การทดลองรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า นักเรียนสามารถนำความรู้เดิมที่เคยเรียนมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา มีทักษะในการคิดแก้ปัญหามากขึ้น สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่มได้เป็นอย่างดี รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองมีความเป็นผู้นำและผู้ตามตามสถานการณ์ ทั้งนี้เพราะ ในการจัดกิจกรรมตามรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ และตามคู่มือการใช้รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ ครูมีการกำหนดปัญหาที่น่าสนใจ มีความหลากหลาย ให้อิสระแก่นักเรียนในการคิดหาวิธีแก้ปัญหา และส่งเสริมให้นักเรียนใช้วิธีการที่หลากหลายในการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา เพื่อพัฒนาทักษะการคิดแก้ปัญหา ทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหา กำหนดประเด็นปัญหาที่สำคัญได้ วิเคราะห์ ระบุประเด็นปัญหาที่ชัดเจนได้ เพื่อวางแผนตัดสินใจแล้วดำเนินการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาและการตรวจสอบคำตอบ ครูช่วยเหลือสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างมีระบบ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกคิดอย่างเป็นระบบ รู้จักวิเคราะห์และประเมินทางเลือกการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหา โดยคำนึงถึงจิตวิทยาการเรียนรู้ เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีโอกาสร่วมมือกันเรียนรู้ ทำให้นักเรียนสนุกสนานในการเรียน

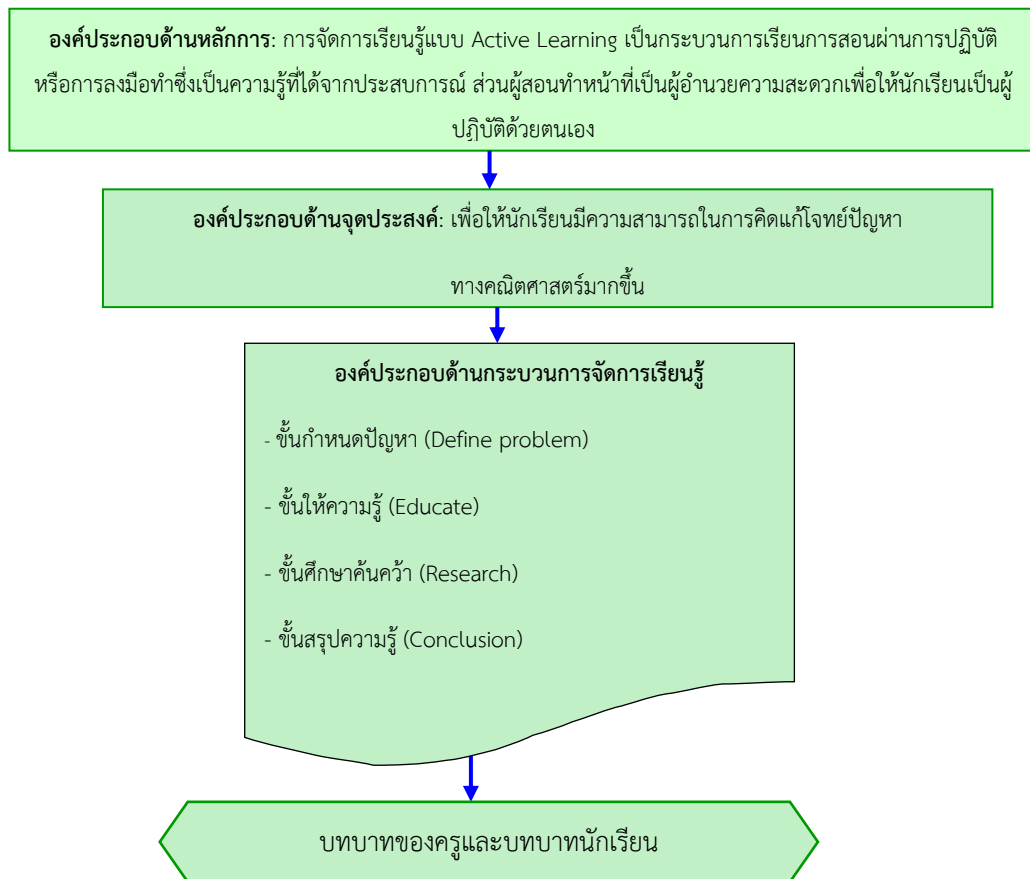
4. การประเมินรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พบว่า ความสามารถในการ

การแก้ปัญหาของนักเรียนที่เรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เป็นวิธีจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรม ครูจะเปิดโอกาสและชี้แนะให้นักเรียนได้ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมกัน และสรุปความรู้ด้วยตนเองจากการถามตอบ และคอยชมเชย ให้กำลังใจนักเรียนอยู่เสมอ ทั้งสื่อการสอนที่สร้างขึ้นมีตัวหนังสือที่อ่านเข้าใจง่าย และมีภาพประกอบสวยงามน่าอ่าน มีกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายโดยยึดนักเรียนเป็นสำคัญ ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจ สนุกสนานในการเรียน สามารถปฏิบัติจริง นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าได้ด้วยตนเองอย่างสะดวก รวดเร็ว เมื่อไม่เข้าใจเนื้อหาส่วนใดก็สามารถย้อนกลับไปศึกษาเพิ่มเติมในเนื้อหาส่วนนั้นได้ เป็นการเสริมแรงกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิด ทำความเข้าใจและแก้ปัญหาด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยกมลชนก มิ่งเมืองมูล ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “ผลการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง อัตราส่วนตรีโกณมิติ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3” ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องอัตราส่วน ตรีโกณมิติ ของนักเรียนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 (กมลชนก มิ่งเมืองมูล, 2564) ส่วนความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะ รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสมกับนักเรียนผ่านกระบวนการวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ มีวิธีประเมินผลที่มีความหลากหลายเน้นการประเมินตามสภาพจริง ในการสร้างรูปแบบการสอนคำนึงถึงจิตวิทยาการเรียนรู้ เหมาะสมกับวัย ความสนใจและความสนใจ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม และได้แสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เนื้อหาสาระในการเรียนการสอนผ่านการวิเคราะห์หลักสูตร สาระการเรียนรู้รายวิชาอย่างละเอียดและถูกต้อง นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนสามารถทราบถึงผลความก้าวหน้าของตนเองทันที เสริมแรงกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิด แก้ปัญหาด้วยตนเอง สอดคล้องกับงานของวิจัยชลดา บุญแสน ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เรื่องกราฟและความสัมพันธ์เชิงเส้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1” ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ชลดา บุญแสน, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนากระบวนการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก (Active learning) เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

บทสรุป

รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการ จุดประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และบทบาทของครูและนักเรียน โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้มี 5 ขั้นตอนคือ การกำหนดปัญหา การให้ความรู้ การศึกษาค้นคว้า การสรุปความรู้ และการนำเสนอผลงาน โดยมีประสิทธิภาพ 79.78/79.00 สูงกว่าเกณฑ์ 75/75 ที่กำหนด นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาลงเรียนสูงกว่าก่อน

เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ นักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบนี้ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ครูผู้สอน ควรจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ให้นักเรียนมีส่วนร่วมได้ลงมือปฏิบัติ ค้นหาความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ รวมไปถึงการนำเสนอตัวอย่างหรือสถานการณ์ที่หลากหลาย และมากพอที่จะทำให้ให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ แก้ปัญหา จนกระทั่งสามารถสรุปหรือสร้างแนวคิดใหม่ด้วยตนเองได้

2. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรมีนโยบายให้ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ มีการนำรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไปประยุกต์ใช้ในรายวิชาอื่น ๆ และระดับชั้นอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบเชิงรุกนี้ครูผู้สอนจะต้องส่งเสริมการมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานของนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำงาน

2. การเรียนรู้แบบเชิงรุกนี้ เป็นการทำให้นักเรียนเกิดความหลากหลายทางความคิด และเป็นขั้นตอนสำคัญในการสร้างความรู้ เนื่องจากการที่นักเรียนเรียนเป็นกลุ่มทำให้ได้มีการอภิปราย แลกเปลี่ยนกับเพื่อนระดับกลุ่ม ดังนั้นครูควรให้เวลาและโอกาสนักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างความรู้ใหม่ร่วมกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนา รูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้แบบเชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาในกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

2. ควรมีการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้คณิตศาสตร์เชิงรุกโดยใช้บริบทเป็นฐานร่วมกับพลังเครือข่ายชุมชน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กมลชนก มิ่งเมืองมูล. (2564). ผลการจัดการเรียนรู้แบบเชิงรุกที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ
ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่องอัตราส่วนตรีโกณมิติของนักเรียนชั้น

- มัธยมศึกษาปีที่ 3. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนคณิตศาสตร์.
บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- กลุ่มบริหารงานวิชาการโรงเรียนเทศบาลวัดปากน้ำ. (2565). *รายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโรงเรียน
เทศบาลวัดปากน้ำ*. ระยอง: โรงเรียนเทศบาลวัดปากน้ำ.
- ไถยสิทธิ์ อภิระติง. (2563). รูปแบบการเรียนการสอนแบบห้องเรียนกลับด้านด้วยการจัดการเรียนรู้
เชิงรุกแบบรวมพลัง โดยมีพี่เลี้ยงร่วมกับการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน. *วารสาร
บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 14(2): 28-42.
- ชลดา บุญแสน. (2563). การพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการ
เรียนรู้โดยใช้ ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning) เรื่องกราฟและความสัมพันธ์เชิง
เส้นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *การประชุมวิชาการระดับชาติ เรื่องคุณภาพของการ
บริหารจัดการและนวัตกรรม ครั้งที่ 5 (5thNational Conference on Quality
Management and Technology Innovation), (TAM2020) (p.504-514)*. อุบลราชธานี:
มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น.
- ลีลาวดี ชนะมาร. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถใน
การออกแบบการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย ของนักศึกษาสาขาวิชาการศึกษา
ปฐมวัย. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิต
วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วารินทร์พร พันเพ็ญฟู. (2562). การจัดการเรียนรู้ Active Learning ให้สำเร็จ THE SUCCESS OF
ACTIVE LEARNING MANAGEMENT. *วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ (มนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์)*, 9(1): 135- 145.
- วิชัย พาณิชย์สว. (2560). *ผลของการใช้บทเรียน PISA ที่มีต่อความสามารถด้านทักษะและ
กระบวนการทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับประถมศึกษา (ระยะที่ 1)*. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *มาตรฐานการเรียนรู้และ
ตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการ
เรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสมรรถนะ
การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

การสร้างการมีส่วนร่วมของภาคสังคมเพื่อสร้างเสริมสังคมคุณธรรมของผู้เรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

Creating Participation of the Social Sector in Order to Promote the Moral Society of Lower Secondary School Students

^{1*}เกรียงไกร จริยะปัญญา Kriangkrai Jariyapanya ^{2**}มณฑา จำปาเหลือง Monta Jumpaluang
^{3***}จุฑาภรณ์ ชาตินฤมาณ Jutaporn Chardnarumarn
^{4***}ปราโมทย์ ตงฉิน Pramote Tongchin
^{5****}ถลัชนันท์ ทรัพย์สงวน Tharatchanan Subsanguan
^{1,3,4}คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
^{1,3,4}Faculty of Information Technology, Phetchaburi Rajabhat University
²สำนักวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
²School Educational of Walailak University
⁵โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
⁵The Demonstration School of Phetchaburi Rajabhat University
*First author, e-mail: kriangkrai.jar@mail.pbru.ac.th
Corresponding author, e-mail: **Monta.jumpaluang@gmail.com
jutaporn.cha@mail.pbru.ac.th *pramote.ton@mail.pbru.ac.th
*****tharatchanan.sub@mail.pbru.ac.th

Received December 1, 2025; Revised December 25, 2025; Accepted: March 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคสังคมในการสร้างเสริมสังคมคุณธรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 2) ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติจากการมีส่วนร่วมของภาคสังคมในการสร้างเสริมสังคมคุณธรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี ทั้ง 8 อำเภอๆ ละ 1 โรงเรียน รวมจำนวนโรงเรียน 8 แห่ง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แบบวัด

สถานการณ์ด้านคุณธรรม 2) แบบวัดเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม 3) แบบสังเกตพฤติกรรมคุณธรรมระหว่างทำแต่ละกิจกรรม 4) แบบวัดเจตคติที่มีต่อในแต่ละกิจกรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดอันดับ ผลการวิจัยพบว่า 1) การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคสังคมเพื่อสร้างเสริมสังคมคุณธรรม ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1. เข้าร่วมในการตัดสินใจตกลงใจ 2. เข้าร่วมในการดำเนินการของแผนและโครงการพัฒนา 3. เข้าร่วมในการติดตามประเมินผลโครงการและแผนงานของการพัฒนาและ 4. เข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนาและการสะท้อนผลวิเคราะห์ข้อมูลหลังทำกิจกรรม ทำให้นักเรียนต้นแบบคุณธรรมมีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม และมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรมสามารถสร้างชิ้นงานสร้างสรรค์คุณธรรมที่นำไปเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ส่วนหนึ่งในสังคม สร้างระบบนิเวศสังคมคุณธรรมและ 2) การศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติจากการมีส่วนร่วมของภาคสังคม จากการศึกษาในเรื่องคุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเป้าหมายทั้ง 8 แห่ง ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมทั้ง 5 กิจกรรม พบว่า นักเรียนมีระดับค่าเฉลี่ยรวมของคุณธรรมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ถึงมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในช่วง 4.47 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในช่วง 0.65

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; มัธยมศึกษาตอนต้น; สังคมคุณธรรม

Abstract

This research article aimed to 1) develop a social participation process to promote moral society among lower secondary school students, and 2) examine the level of knowledge, understanding, and attitudes resulting from social participation in promoting moral society among lower secondary school students. This study employed a mixed methods research design. The population and sample consisted of 8 schools, one from each district in Phetchaburi Province, totaling 8 schools. The research instruments included: 1) a moral situation assessment, 2) an attitude scale toward moral behavior, 3) a moral behavior observation form during each activity, and 4) an attitude scale toward each activity. Statistical analyses included mean, standard deviation, and ranking. The research results found that 1) the creation of a social participation process to promote a virtuous society utilizes a four-step participatory process: 1. Participate in decision-making; 2. Participate in the implementation of development plans and projects; 3. Participate in the monitoring and evaluation of development projects and plans; and 4. Participate in the benefits

of development and reflection and data analysis after the activity. This resulted in virtuous model students having positive attitudes toward virtuous behavior and gaining knowledge and understanding of morality. They were able to create creative moral media pieces that were disseminated via social media, resulting in some social outcomes, creating a virtuous social ecosystem, and 2) studying the level of knowledge, understanding, and attitudes resulting from social participation. A study on the morality of lower secondary school students in eight target schools after participating in all five participatory activities found that students had a high to very high mean score on all six dimensions of morality, with an overall mean score of 4.47 and a standard deviation of 0.65.

Keywords: Participation; Lower Secondary Education; Moral Society

บทนำ

การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนเป็นประเด็นสำคัญที่สังคมไทยต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณค่าและยั่งยืน แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมเริ่มจากครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันแรกที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างพื้นฐานทางจริยธรรม และมีการใช้นวัตกรรมอย่างมีจริยธรรม ต้องอาศัยแบบอย่างที่ดีจากผู้ใหญ่ การสร้างแรงบันดาลใจ และการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (ตรีทิพย์นภา ทองดี, 2568)

คุณธรรมหลักที่จำเป็นต่อการพัฒนาสังคมไทย ได้แก่ ความพอเพียง ความกตัญญูกตเวที ความเสียสละ ความซื่อสัตย์สุจริต ความมีวินัย ความเมตตากรุณา ความรับผิดชอบ และความอดทน ซึ่งสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ทั้งด้านคุณธรรมและค่านิยม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2565)

การปลูกฝังคุณธรรมไม่เพียงแต่สร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ แต่ยังช่วยลดปัญหาสังคมและส่งเสริมความเข้มแข็งของประเทศ โดยอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งครอบครัว โรงเรียน ศาสนา ชุมชน และภาครัฐ รวมถึงการบูรณาการแนวทางการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา เพื่อให้เยาวชนไทยเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรมและจริยธรรมควบคู่กับความรู้ (กฤตยา กวีครานนท์, 2568; ณัฐริกันต์ อ่ำแจ็ก และคณะ, 2568; พรพิทักษ์ เข็มบาสัย และวรรณพล พิมพะสาไล, 2563; มานพ นักการเรียน และคณะ, 2567)

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้เห็นได้ว่าการสร้างสังคมคุณธรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำเป็นต้องอาศัยระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม เนื่องจากการมีส่วนร่วมทำให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความผูกพันกับงานและองค์กร โดยเฉพาะในมิติทาง

การศึกษา การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหา และร่วมมือกับโรงเรียนเพื่อพัฒนาการศึกษาของนักเรียนให้บรรลุเป้าหมาย การมีส่วนร่วมมีขั้นตอนตั้งแต่การตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ ไปจนถึงการประเมินผล จะเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้น การนำหลักการเหล่านี้มาประยุกต์สร้างระบบนิเวศการเรียนรู้ จะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างบ้าน โรงเรียน และชุมชนในการปลูกฝังคุณธรรมแก่ผู้เรียนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคสังคมในการสร้างเสริมสังคมคุณธรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติจากการมีส่วนร่วมของภาคสังคมในการสร้างเสริมสังคมคุณธรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนในจังหวัดเพชรบุรี ทั้ง 8 อำเภอๆ ละ 1 โรงเรียน รวมจำนวนโรงเรียน 8 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสานราษฎร์) (ม.1/1) 2) โรงเรียนบ้านลาดวิทยา (ม.3/2) 3) โรงเรียนบ้านท่าโล้ (ม.2/1) 4) โรงเรียนบ้านแหลมวิทยา (ม.2/1) 5) โรงเรียนเขาย้อยวิทยา (ม.2/2) 6) โรงเรียนโตนดหลวงวิทยา (ม.2/1) 7) โรงเรียนหนองหญ้าปล้องวิทยา (ม.2/1) และ 8) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา (ม.2/1) โดยใช้แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรมคุณธรรม ซึ่งเป็นตัวชี้วัดจากการทำกิจกรรม การมีส่วนร่วมทั้ง 6 ด้าน รวม 54 ตัวชี้วัด 6 ด้าน

2. เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรมคุณธรรม ซึ่งเป็นตัวชี้วัดจากการทำกิจกรรม ได้แก่ 1) แบบวัดสถานการณด้านคุณธรรม 2) แบบวัดเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม 3) แบบสังเกตพฤติกรรมคุณธรรมระหว่างทำแต่ละกิจกรรม 4) แบบวัดเจตคติที่ดีต่อในแต่ละกิจกรรม นอกจากนี้ประกอบด้วยขั้นตอนการจัดกิจกรรมการพัฒนาระบบนิเวศผ่านการสร้างการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน รวมทั้งหมด 10 กิจกรรม คือ ขั้นตอนที่ 1 การเข้าร่วมในการตัดสินใจตกลงใจ ดังนี้ 1.1 ประชุมทีมวิจัยเพื่อกำหนด ขอบเขต ประเด็น กลุ่มเป้าหมายและพื้นที่ในการวิจัย 1.2 ประชุมทีมวิจัยและเครือข่ายโรงเรียนคุณธรรมเพื่อร่วมกันสร้างเวทีในกิจกรรมการประกวดสื่อสารสร้างสรรค์คุณธรรม 1.3 ประชุมทีมวิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อมัลติมีเดียและอินโฟกราฟิก เพื่อสร้างเกณฑ์ในการประเมินสื่อ ขั้นตอนที่ 2 การเข้าร่วมในการดำเนินการของแผนและโครงการพัฒนา ดังนี้ 2.1 จัดทำประกาศ

เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์กิจกรรมการประกวดสร้างสรรค์คุณธรรมไปยังกลุ่มเป้าหมาย 2.2 จัดอบรม Workshop ประเด็นคุณธรรมสร้างสรรค์ 2.3 จัดอบรม Coaching Workshop ประเด็นการพัฒนาสร้างสรรค์ในรูปแบบมัลติมีเดียและอินโฟกราฟิก ขั้นตอนที่ 3 การเข้าร่วมในการติดตามประเมินผลโครงการและแผนงานของการพัฒนา 3.1 คัดเลือกทีมผู้เข้าร่วมตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 10 ทีม (มัลติมีเดีย 5 ทีม, อินโฟกราฟิก 5 ทีม) 3.2 จัดกิจกรรมประกวดสร้างสรรค์ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ ขั้นตอนที่ 4 การเข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา 4.1 จัดเวทีเสวนาถอดองค์ความรู้ (KM) และ SWOT รูปแบบการสังคมคุณธรรมสร้างสรรค์อย่างยั่งยืน 4.2 ตัดสินผลการประกวดและจัดเวทีมอบรางวัล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้จากการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในระดับมัธยมต้นมีทั้งสิ้น 5 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 2.2 จัดอบรม Workshop ประเด็นคุณธรรมสร้างสรรค์ สังเกตพฤติกรรม 4 ด้าน คือ ด้านความมีวินัย ประกอบด้วย 1) จดจ่อทำงาน 2) ทำงานตามช่วงเวลา 3) ส่งงานทันเวลา โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน ด้านความเมตตากรุณา ประกอบด้วย 1) (คิดดี) ยอมรับความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ 2) (พูดดี) นำเสนอความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ 3) (ทำดี/ไม่เอาเปรียบ) การนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุง โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประกอบด้วย 1) (เวลา) สืบค้นข้อมูล 2) (ร่างกาย) แบ่งปันอุปกรณ์ในการทำงาน 3) (สติปัญญา) ถ่ายทอดองค์ความรู้สอนเพื่อนในกลุ่ม/ต่างกลุ่ม โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ประกอบด้วย 1) ทำงานด้วยตนเอง 2) มีการตรวจสอบผลงานของตนเอง 3) ไม่คัดลอกผลงานผู้อื่นมาเป็นของตนเอง โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน

กิจกรรมที่ 2.3 จัดอบรม Coaching Workshop ประเด็นการพัฒนาสร้างสรรค์ในรูปแบบมัลติมีเดียและอินโฟกราฟิก สังเกตพฤติกรรม 4 ด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 1) ทำงานตามที่ได้รับ 2) ทำงานต่อเนื่อง 3) มีผลงานส่ง โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน ด้านความเมตตากรุณา ประกอบด้วย 1) (คิดดี) ยอมรับความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ 2) (พูดดี) นำเสนอความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ 3) (ทำดี/ไม่เอาเปรียบ) การนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุง โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประกอบด้วย 1) (เวลา) สืบค้นข้อมูล 2) (ร่างกาย) แบ่งปันอุปกรณ์ในการทำงาน 3) (สติปัญญา) ถ่ายทอดองค์ความรู้สอนเพื่อนในกลุ่ม/ต่างกลุ่ม โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน ด้านความกตัญญูกตเวที ประกอบด้วย 1) มีการอ้างอิงแหล่งที่มา 2) ระบุชื่อครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) ระบุชื่อสถานศึกษาที่สังกัด จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน

กิจกรรมที่ 3.1 คัดเลือกทีมผู้เข้ารอบตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 10 ทีม (มัลติมีเดีย 5 ทีม, อินโฟกราฟิก 5 ทีม) สังเกตพฤติกรรม 4 ด้าน คือ ด้านความมีวินัย ประกอบด้วย 1) จัดจ่อทำงาน 2) ทำงานตามช่วงเวลา 3) ส่งงานทันเวลา โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน ด้านความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 1) ทำงานตามที่ได้รับ 2) ทำงานต่อเนื่อง 3) มีผลงานส่ง โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ประกอบด้วย 1) ทำงานด้วยตนเอง 2) มีการตรวจสอบผลงานของตนเอง 3) ไม่คัดลอกผลงานผู้อื่นมาเป็นของตนเอง โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน ด้านความกตัญญูกตเวที ประกอบด้วย 1) มีการอ้างอิงแหล่งที่มา 2) ระบุชื่อครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) ระบุชื่อสถานศึกษาที่สังกัดจำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน

กิจกรรมที่ 3.2 จัดกิจกรรมประกวดสื่อสารสร้างสรรค์ผ่านช่องทางสื่อออนไลน์ สังเกตพฤติกรรม 4 ด้าน คือ ด้านความมีวินัย ประกอบด้วย 1) จัดจ่อทำงาน 2) ทำงานตามช่วงเวลา 3) ส่งงานทันเวลา โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน ด้านความรับผิดชอบ ประกอบด้วย 1) ทำงานตามที่ได้รับ 2) ทำงานต่อเนื่อง 3) มีผลงานส่ง โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ประกอบด้วย 1) ทำงานด้วยตนเอง 2) มีการตรวจสอบผลงานของตนเอง 3) ไม่คัดลอกผลงานผู้อื่นมาเป็นของตนเอง โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน ด้านความกตัญญูกตเวที ประกอบด้วย 1) มีการอ้างอิงแหล่งที่มา 2) ระบุชื่อครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) ระบุชื่อสถานศึกษาที่สังกัด จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน

กิจกรรมที่ 4.1 จัดเวทีเสวนาถอดองค์ความรู้ (KM) และ SWOT รูปแบบการสังคมคุณธรรม สร้างสรรค์อย่างยั่งยืน สังเกตพฤติกรรม 2 ด้าน คือ ด้านความเมตตากรุณา ประกอบด้วย 1) (คิดดี) ยอมรับความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ 2) (พูดดี) นำเสนอความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ 3) (ทำดี/ไม่เอาเปรียบ) การนำเสนอแนะไปปรับปรุง โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประกอบด้วย 1) (เวลา) สืบค้นข้อมูล 2) (แรงกาย) แบ่งปันอุปกรณ์ในการทำงาน 3) (สติปัญญา) ถ่ายทอดองค์ความรู้สอนเพื่อนในกลุ่ม/ต่างกลุ่ม โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน

จากนั้นสังเกตผลโดยดำเนินการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ และท้ายสุดคือการสะท้อนผล วิเคราะห์ข้อมูลการสะท้อนคิดทั้ง 5 กิจกรรม โดยการที่ผู้วิจัยมีการวัดและประเมินผลระหว่างทำกิจกรรมและหลังทำกิจกรรม โดยในระหว่างทำกิจกรรม ผู้วิจัยจะมีการสังเกตและบันทึกตามตัวชี้วัดพฤติกรรมคุณธรรม รวม 18 ตัวชี้วัด ของคุณธรรม 6 ด้าน ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบ จำนวน 3 ตัวชี้วัด 2) ด้านความมีวินัย จำนวน 3 ตัวชี้วัด 3) ความซื่อสัตย์สุจริต จำนวน 3 ตัวชี้วัด 4) ความเมตตากรุณา จำนวน 3 ตัวชี้วัด 5) ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ จำนวน 3 ตัวชี้วัด และ 6) ความกตัญญูกตเวที ทำให้เกิดผลผลิต ได้แก่ นักเรียนต้นแบบคุณธรรม ที่มีพฤติกรรมคุณธรรมตาม

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และจัดอันดับ

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคสังคมเพื่อสร้างเสริมสังคมคุณธรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคสังคมในการสร้างเสริมสังคมคุณธรรมใช้กระบวนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน ดังนี้ (1) เข้าร่วมในการตัดสินใจตกลงใจ (2) เข้าร่วมในการดำเนินการของแผนและโครงการพัฒนา (3) เข้าร่วมในการติดตามประเมินผลโครงการและแผนงานของการพัฒนาและ (4) เข้าร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา และการสะท้อนผล วิเคราะห์ข้อมูลหลังทำกิจกรรม ทำให้นักเรียนต้นแบบคุณธรรมมีเจตคติที่ดีต่อพฤติกรรมคุณธรรม และมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องคุณธรรม สามารถสร้างชิ้นงานสื่อสารสร้างสรรค์คุณธรรมที่นำไปเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ส่วนหนึ่งในสังคม สร้างระบบนิเวศสังคมคุณธรรม จากนั้นผู้วิจัยมีการวัดและประเมินผลของประเด็นพฤติกรรมคุณธรรมระหว่างทำกิจกรรม ของโรงเรียนกลุ่มเป้าหมายของการวิจัย ได้แก่ 1) โรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสานราษฎร์) (ม.1/1) 2) โรงเรียนบ้านลาดวิทยา (ม.3/2) 3) โรงเรียนบ้านท่าไต้ (ม.2/1) 4) โรงเรียนบ้านแหลมวิทยา (ม.2/1) 5) โรงเรียนเขาย้อยวิทยา (ม.2/2) 6) โรงเรียนโตนดหลวงวิทยา (ม.2/1) 7) โรงเรียนหนองหญ้าปล้องวิทยา (ม.2/1) และ 8) โรงเรียนป่าเต็งวิทยา (ม.2/1) โดยใช้แบบบันทึกสังเกตพฤติกรรมคุณธรรม ซึ่งเป็นตัวชี้วัดจากการทำกิจกรรม การมีส่วนร่วมทั้ง 6 ด้าน รวม 54 ตัวชี้วัด 6 ด้าน ได้แก่

1. ด้านความมีวินัย ได้แก่ 1) จดจ่อทำงาน 2) ทำงานตามช่วงเวลา 3) ส่งงานทันเวลา โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน

2. ด้านความรับผิดชอบ ได้แก่ 1) ทำงานตามที่ได้รับ 2) ทำงานต่อเนื่อง 3) มีผลงานส่ง โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน

3. ด้านความเมตตากรุณา ได้แก่ 1) (คิดดี) ยอมรับความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ 2) (พูดดี) นำเสนอความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ 3) (ทำดี/ไม่เอาเปรียบ) การนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุง โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน

4. ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ได้แก่ 1) (เวลา) สืบค้นข้อมูล 2) (ร่างกาย) แบ่งปันอุปกรณ์ในการทำงาน 3) (สติปัญญา) ถ่ายทอดองค์ความรู้สอนเพื่อนในกลุ่ม/ต่างกลุ่ม โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน

5. ความซื่อสัตย์สุจริต ได้แก่ 1) ทำงานด้วยตนเอง 2) มีการตรวจสอบผลงานของตนเอง 3) ไม่คัดลอกผลงานผู้อื่นมาเป็นของตนเอง โดยมีการสังเกตพฤติกรรม จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน

6. ด้านความกตัญญูกตเวที ได้แก่ 1) มีการอ้างอิงแหล่งที่มา 2) ระบุชื่อครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3) ระบุชื่อสถานศึกษาที่สังกัด จำนวน 3 ครั้ง รวม 9 คะแนน

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจและทัศนคติจากการมีส่วนร่วมของภาคสังคมเพื่อสร้างเสริมสังคมคุณธรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังนี้คือนักเรียนมีพฤติกรรมคุณธรรมครบทุกด้านในระดับ มากที่สุดทุกด้าน โดยด้านความความเมตตากรุณา มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมสูงสุดที่ 8.23 คะแนน (S.D. = 0.45) คิดเป็นร้อยละ 91.32 อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือด้านความซื่อสัตย์สุจริต มีคะแนนเฉลี่ย 8.22 คะแนน (S.D. = 0.45) โดยสรุปร้อยละของคะแนนเฉลี่ยทุกด้านเท่ากับ 91.32 อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุดคือด้านความมีวินัยมีคะแนนเฉลี่ย 7.29 คะแนน (S.D. = 0.92) โดยสรุปร้อยละของคะแนนเฉลี่ยทุกด้านเท่ากับ 80.90

อภิปรายผลการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่องการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคสังคมในการสร้างเสริมสังคมคุณธรรมของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการพัฒนาระบบนิเวศโดยผ่านการสร้างการมีส่วนร่วมของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ผู้บริหารสถานศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการประเมินพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนในโรงเรียนเป้าหมายทั้ง 8 แห่ง พบว่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยในทุกโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลสำเร็จของกระบวนการพัฒนาคุณธรรมที่มีระบบ มีขั้นตอน และมีกลไกที่ชัดเจนในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมของผู้เรียน ทั้งนี้เพราะการดำเนินกิจกรรมที่ออกแบบอย่างมีจุดมุ่งหมาย และเชื่อมโยงกับ การวัดผลพฤติกรรมคุณธรรมในสถานการณ์จริง ผ่านกิจกรรมที่ดำเนินการทั้งหมด โดยกิจกรรมภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอนของโครงการ ได้จัดให้มีการสังเกตพฤติกรรมและวัดผลในกิจกรรมสำคัญ 5 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่ 2.2, 2.3, 3.1, 3.2 และ 4.1 ซึ่งสามารถวัดพฤติกรรมคุณธรรมทั้ง 6 ด้านได้อย่างครบถ้วน กล่าวคือ ด้านความมีวินัยวัดผ่านพฤติกรรมการจัดจ่อทำงาน การทำงานตามช่วงเวลา และการส่งงานตรงเวลา ด้านความรับผิดชอบวัดจากการทำงานตามหน้าที่ที่ได้รับ ความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน และการส่งมอบผลงานตามแผน ด้านความเมตตากรุณา วัดจากการยอมรับข้อเสนอแนะ การเสนอความคิดเห็นอย่างสุภาพ และการนำข้อเสนอแนะไปพัฒนางาน ด้านความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ วัดผ่านการแบ่งปันเวลา อุปกรณ์ และการถ่ายทอดความรู้ให้เพื่อน ด้านความซื่อสัตย์สุจริต วัดจากการทำงานด้วยตนเอง การตรวจสอบผลงาน และไม่คัดลอกผลงานผู้อื่น ด้านความกตัญญูกตเวที วัดผ่านการอ้างอิงแหล่งที่มา การให้เครดิตแก่ผู้เกี่ยวข้อง และการระบุชื่อหน่วยงานที่สนับสนุน กิจกรรมที่ 2.2 และ 2.3 ซึ่งเป็นกิจกรรม

อบรมและ Coaching Workshop ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนพฤติกรรมคุณธรรมผ่านการทำงานกลุ่ม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการผลิตสื่อสร้างสรรค์ ในขณะที่กิจกรรมที่ 3.1 และ 3.2 ซึ่งเป็นการคัดเลือกและประกวดผลงาน ทำหน้าที่เป็นกลไก “สะท้อนผล” ที่ช่วยให้นักเรียนรับรู้มาตรฐานของตนเองผ่านการเปรียบเทียบกับผู้อื่น และนำไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่วนกิจกรรมที่ 4.1 ซึ่งเป็นเวทีเสวนาถอดองค์ความรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและถ่ายทอดประสบการณ์ ซึ่งส่งเสริมคุณธรรมในบริบทของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ Lickona กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรมจะเกิดได้เมื่อมีการจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ มีการสังเกตพฤติกรรมในสถานการณ์จริง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม เช่น การทำงานกลุ่ม การสะท้อนผล การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (Lickona, 1996) และสอดคล้องกับแนวคิดของไพฑูรย์ สินลารัตน์ กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรมต้องอาศัยประสบการณ์จริง ผนวกกับการมีส่วนร่วมของผู้เรียนจะทำให้เกิดผลสะท้อนที่แท้จริง (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2551)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาระดับความรู้ ความเข้าใจ และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในเรื่องคุณธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเป้าหมายทั้ง 8 แห่ง ภายหลังการเข้าร่วมกิจกรรมการมีส่วนร่วมทั้ง 5 กิจกรรม พบว่า นักเรียนมีระดับค่าเฉลี่ยรวมของคุณธรรมทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในช่วง 4.40–4.45 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ในช่วง 0.59–0.66 ทั้งนี้เพราะความสม่ำเสมอของระดับความรู้และความเข้าใจเรื่องคุณธรรมในกลุ่มนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ โรงเรียนที่มีค่าเฉลี่ยรวมสูงที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ โรงเรียนหนองหญ้าปล้องวิทยา ($\bar{x} = 4.45$, $SD = 0.63$), โรงเรียนเขาย้อยวิทยา ($\bar{x} = 4.45$, $SD = 0.64$) และโรงเรียนวัดจันทราวาส (ศุขประสานราษฎร์) ($\bar{x} = 4.45$, $SD = 0.60$) ซึ่งล้วนเป็นโรงเรียนที่สามารถดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมได้อย่างต่อเนื่อง ครอบคลุม และเชื่อมโยงกับบริบทของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการนำกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วม เช่น การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประกวดสื่อสร้างสรรค์ และการสื่อสารต่อสาธารณะ มาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงคุณธรรมในชีวิตจริง ทั้งนี้การที่นักเรียนสามารถพัฒนาความรู้และเจตคติด้านคุณธรรมได้ในระดับสูง ส่วนหนึ่งมาจากการที่กิจกรรมแต่ละรายการมีการออกแบบตัวชี้วัดพฤติกรรมที่ชัดเจน สอดคล้องกับสถานการณ์จำลอง และสามารถสังเกต วัดผล และสะท้อนผลลัพธ์ได้อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะกิจกรรมที่ 2.2 และ 2.3 ซึ่งมีการฝึกคิดอย่างมีเหตุผลผ่านเวิร์กชีต และการสร้างสื่อคุณธรรม และกิจกรรมที่ 3.1 และ 3.2 ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมคุณธรรมผ่านการประกวดที่มีเกณฑ์ประเมินหลากหลายมิติ นอกจากนี้ กิจกรรมที่ 4.1 ซึ่งเป็นเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (KM) ยังมีส่วนช่วยในการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักเรียน ครู และชุมชน ทำให้เกิดการสะท้อนคุณค่าทางจริยธรรม และเกิดการพัฒนาความคิดเชิงจริยธรรมในเชิงลึก

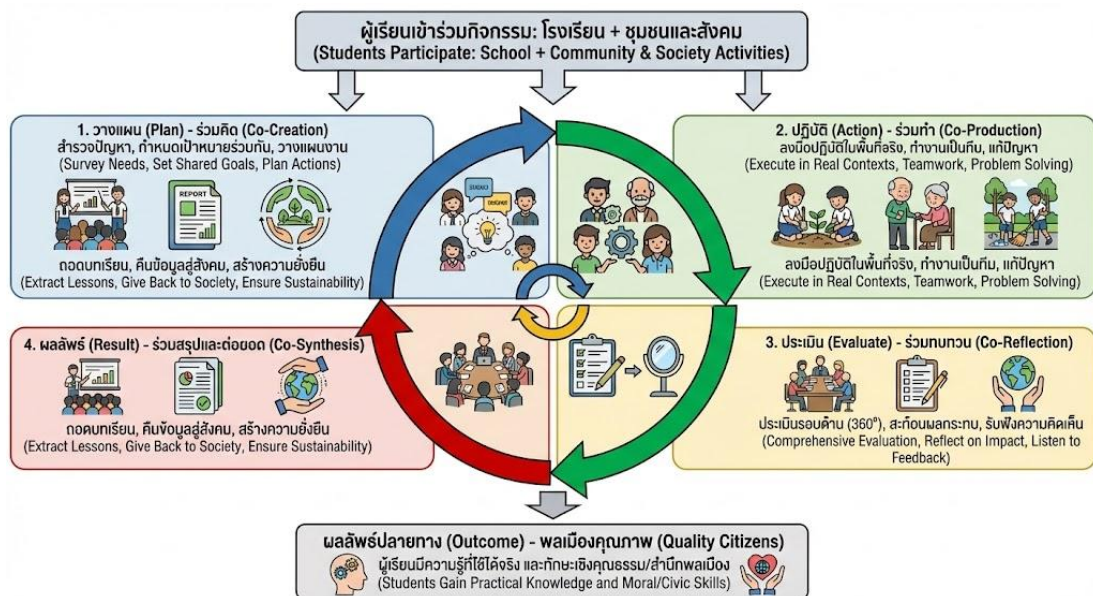
จากการศึกษาการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนในโรงเรียนเป้าหมาย 8 แห่ง พบว่า นักเรียนมีระดับความรู้ ความเข้าใจ และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดของคุณธรรม 6 ด้าน ได้แก่ 1. ความกตัญญูทวดเวที โรงเรียนหนองหญ้าปล้องวิทยา ($\bar{x}=4.61$) ส่งเสริมผ่านกิจกรรมเวทีเสวนาและถอดบทเรียน 2. ความเมตตากรุณา โรงเรียนเขาย้อยวิทยา ($\bar{x}=4.56$) เน้นเวิร์กช็อปและ Coaching Workshop 3. ความซื่อสัตย์สุจริต โรงเรียนบ้านลาดวิทยา ($\bar{x}=4.50$) ผ่านการประกวดสื่อออนไลน์ที่มีเกณฑ์ชัดเจน 4. ความเสียสละและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โรงเรียนบ้านแหลมวิทยา ($\bar{x}=4.53$) ใช้การเรียนรู้แบบโครงงานกลุ่ม 5. ความรับผิดชอบ โรงเรียนบ้านแหลมวิทยา และเขาย้อยวิทยา ($\bar{x}=4.49$) ผ่านการมอบหมายบทบาทตั้งแต่การวางแผนถึงการนำเสนอ 6. ความมีวินัย โรงเรียนบ้านท่าไต้ ($\bar{x}=4.44$) จากการฝึกปฏิบัติตามกติกาและแผนการทำงาน

จากผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน (วางแผน, ปฏิบัติ, ประเมิน, ผลลัพธ์) ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาความรู้และทักษะเชิงคุณธรรมของนักเรียน อีกทั้งความสำเร็จขึ้นอยู่กับความสอดคล้องของกิจกรรมกับเป้าหมายและบริบทโรงเรียน รวมถึงการประเมินที่สะท้อนพฤติกรรมเชิงคุณธรรมได้จริงการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะชุมชนและครอบครัว ถือเป็นกลไกสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งช่วยให้โรงเรียนสร้างจุดเด่นเฉพาะด้านและพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามบริบทของตนเอง จึงสามารถสรุปได้ว่ากิจกรรมเชิงปฏิบัติและการประเมินที่เป็นรูปธรรมสามารถส่งเสริมคุณธรรมทั้ง 6 ด้านได้อย่างยั่งยืน นำไปสู่การสร้างผู้เรียนที่มีคุณธรรมและต่อยอดสู่การพัฒนาสังคมคุณธรรมทั้งในโรงเรียนและชุมชน สอดคล้องกับ Berkowitz & Bier กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรมเป็นไปตามบริบทโรงเรียนที่ส่งเสริมคุณธรรม โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ครู ชุมชน เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ทำให้ผู้เรียนตระหนักรู้และประพฤติตน สอดคล้องกับเป้าหมายของโรงเรียน (Berkowitz & Bier, 2005)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ของการวิจัยนี้คือการออกแบบกิจกรรมที่สามารถสร้างการมีส่วนร่วมตลอดจนสามารถวัดพฤติกรรมคุณธรรมในสถานการณ์จริงได้อย่างชัดเจน โดยแต่ละกิจกรรมมีตัวชี้วัดพฤติกรรมย่อยที่สามารถสังเกต วัดผล และสะท้อนผลได้อย่างเป็นระบบ นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนตระหนักรู้ถึงคุณธรรมในชีวิตจริงแล้วยังส่งเสริมการปรับพฤติกรรมผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของครู ผู้วิจัย และภาคีเครือข่ายในแต่ละโรงเรียน ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่า การที่ผลการประเมินพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนในแต่ละโรงเรียนเพิ่มสูงขึ้นและอยู่ในระดับ “มากที่สุด” นั้น เป็นผลมาจากการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่มีเป้าหมายชัดเจน มีกลไกวัดผลที่สอดคล้องกับพฤติกรรมเป้าหมาย และมีการดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่องในบริบทที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมอย่างยั่งยืน

โดยเฉพาะในประเด็นแบบทดสอบ และแบบวัดเจตคติ/ค่านิยม เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงระดับความรู้ ความเข้าใจ การปรับเปลี่ยนเจตคติของกลุ่มเป้าหมายการวิจัย ประกอบกับผู้วิจัยใช้หลักการ แนวคิดที่ สอดคล้องกับระบบนิเวศการเรียนรู้ ที่มีความสัมพันธ์กันเรื่องเนื้อหาสาระ กระบวนการ การทำงานที่มี การรวมตัวกันของกลุ่มบุคคล เพื่อจัดการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนตามบริบทหรือสิ่งแวดล้อมของ องค์กรพื้นที่ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างยืดหยุ่นและเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ และมีกรอบแบบ เครื่องมือให้บุคคลได้ใช้ถ่ายทอดบูรณาการและสนับสนุนตามกระบวนการของการปฏิบัติหน้าที่เรียนรู้ แก่ผู้เรียน (นริศรา ใจคง และสิริกานต์ แก้วคงทอง, 2564; พระปลัดเขตจันทร์ คนงานดี และศักดิ์ดา งานหมั่น, 2567) รวมทั้งเสริมด้วยการพัฒนาบรรยากาศในชั้นเรียนและพื้นที่นอกสถานศึกษาให้ สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ (Kondratova et al., 2017) การให้ผู้เรียนได้แสดงออกโดยการปฏิบัติให้ ลงมือกระทำและเน้นในเรื่องพัฒนาความสนใจ เป็นแนวทางการส่งเสริมการคิดและพัฒนาสติปัญญา (พรณี ช. เจนจิต, 2538) ทำให้คนเกิดความพยายามในความสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย (พิมพ์ลภัส จิตต์ธรรม, 2568)

ภาพที่ 2 โมเดลกิจกรรมที่เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอนเพื่อพัฒนาความรู้และทักษะเชิงคุณธรรม

บทสรุป

การวิจัยเรื่องการสร้างการมีส่วนร่วมของภาคสังคมในการสร้างเสริมสังคมคุณธรรม ของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถสรุปได้ว่ากิจกรรมเหล่านี้ไม่เพียงแต่สร้างทักษะเชิงปฏิบัติและความตระหนักรู้เท่านั้น แต่ยังส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมคุณธรรมอย่างชัดเจนใน 6 ด้าน ได้แก่

ความมีวินัย ความรับผิดชอบ ความเมตตากรุณา ความเสียสละ ความซื่อสัตย์สุจริต และความกตัญญู กตเวที ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงและการประเมินพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรม ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจึงนำไปสู่ การสร้างผู้เรียนที่มีคุณธรรมและขยายผลสู่การสร้างสังคมคุณธรรมภายในโรงเรียนและชุมชนอย่าง ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่แสดงให้เห็นว่ากระบวนการมีส่วนร่วมของภาคสังคมส่งผลเชิงบวกต่อ พฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญ จึงมีข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนา ระบบการเรียนรู้ และขยายผลต่อในระดับนโยบายและนวัตกรรม ดังนี้

1. สถานศึกษาควรนำกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคสังคมไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น การประกวดสื่อสร้างสรรค์ การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการสื่อสารคุณธรรมผ่านสื่อออนไลน์ ซึ่งล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการ ปลุกฝังพฤติกรรมที่ดีให้กับผู้เรียน แนวทางดังกล่าวสามารถวางแผนให้เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่ เป็นระบบ เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างยั่งยืน

2. เนื่องจากงานวิจัยนี้วัดผลในช่วงระยะเวลาที่จำกัด จึงควรมีการจัดทำโครงการวิจัยเชิง ปฏิบัติการ (Action Research) แบบต่อเนื่อง เพื่อศึกษาพฤติกรรมคุณธรรมของผู้เรียนในระยะยาว โดยอาศัยการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพและปริมาณควบคู่กัน เช่น การสังเกตแบบมีโครงสร้าง การ สัมภาษณ์เชิงลึก และการประเมินด้วยเครื่องมือวัดแบบ rubric ซึ่งจะช่วยยืนยันถึงความยั่งยืนของการ พัฒนาและสามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมได้อย่างแม่นยำ

3. ควรผลักดันให้ภาคีเครือข่ายทางการศึกษา เช่น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น พื้นฐาน (สพฐ.) หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ.) พิจารณาขยายผลโครงการนี้ในระดับนโยบาย โดยอาศัยผลวิจัยเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ในการจัดทำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์สำหรับขับเคลื่อนการ พัฒนาผู้เรียนไทย 4.0 ที่เน้นการพัฒนาควบคู่กันทั้งในด้านคุณธรรมและทักษะชีวิต สอดคล้องกับแนว ททางการยกระดับการศึกษาของประเทศในยุคดิจิทัล

4. เพื่อให้การประเมินพฤติกรรมคุณธรรมมีความเที่ยงตรง เหมาะสมกับยุคสมัยและบริบท ของผู้เรียน ควรมีการพัฒนาเครื่องมือวัดที่สามารถใช้ได้ทั้งในบริบทโรงเรียนและชุมชน โดยบูรณาการ การประเมินตนเอง (Self-Assessment) ผ่านแอปพลิเคชันหรือแพลตฟอร์มออนไลน์ ร่วมกับการ ประเมินจากครู ผู้ปกครอง หรือเพื่อน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่มีความหลากหลายและสามารถใช้ ประโยชน์ในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. ในการยกระดับกระบวนการส่งเสริมคุณธรรมให้มีความเฉพาะตัวและตรงกับความต้องการ ของผู้เรียนแต่ละคน ควรมีการวิจัยและพัฒนาเครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่สามารถวิเคราะห์ข้อมูล

พฤติกรรมจากแบบประเมิน การสะท้อนความคิด หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ครูสามารถติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนแบบรายบุคคลได้อย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งให้คำแนะนำหรือกิจกรรมที่เหมาะสมเฉพาะทาง ซึ่งจะนำไปสู่รูปแบบการเรียนรู้เชิงคุณธรรมที่สอดคล้องกับหลักการ Personalized Learning และสอดคล้องกับแนวคิด Education 4.0 ในยุค Thailand 4.0

เอกสารอ้างอิง

- กฤตยา ภาวครานนท์. (2568). การศึกษาพฤติกรรมการสอนที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้ นักเรียน ของครูในโรงเรียนเขตมินบุรี จังหวัดกรุงเทพมหานคร. *วารสาร Wisdom Journal of Humanities and Social Sciences*, 2(3): 15-26.
- ณัฐริกันต์ อำเจ็ก และคณะ. (2568). การปลูกฝังคุณธรรมในวัยเด็กผ่านการปฏิบัติ. *วารสารวิจัย วิชาการ*, 8(3): 377-394.
- ตรีทิพย์นา ทอดดี. (2568). แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทยในศตวรรษที่ 21. *วารสารสื่อวิชาการและวิจัย*, 1(2): 33-42.
- นริศรา ใจคง และสิริกานต์ แก้วคงทอง. (2564). นิเวศการเรียนรู้: เรื่องเก่าบนวิถีใหม่. *วารสาร การศึกษาไทย*, 18(3): 64-69.
- พรพิทักษ์ เข็มบาสัตย์ และวรรณพล พิมพะสาสลิ. (2563). แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมใน สังคมไทย. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง*, 9(2): 63-80.
- พรณิ ช. เจนจิต. (2538). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ดันอ้อแกรมมี.
- พระปลัดเขตขันธ์ คนงานดี และศักดิ์ดา งานหมั่น. (2567). การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ สนับสนุนการพัฒนาผู้เรียน. *วารสารนวัตกรรมการจัดการศึกษาและการวิจัย*. 6(2): 471-482.
- พิมพ์ลภัส จิตต์ธรรม. (2568). อิทธิบาท 4 ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สู่ความสำเร็จขององค์กร. *วารสารบัณฑิตศึกษาวิชาการ*, ปีที่ 3(2): 49-58.
- มานพ นักการเรียน และคณะ. (2567). การปลูกฝังคุณธรรมแก่คนในครอบครัวเชิงพุทธ. *วารสาร บัณฑิตศึกษาชัยภูมิปริทรรศน์*, 2(1): 13-26.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2565). *รายงาน ประจำปี 2565*. <https://www.onesqa.or.th/upload/download>
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2551). *การพัฒนาคุณธรรม: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Berkowitz, M. W., & Bier, M. C. (2005). *What works in character education: A research-driven guide for educators*. University of Missouri–St. Louis.

- Kondratova, I., et al. (2017). *“Design considerations for competency functionality within a learning ecosystem”*. Learning and collaboration technologies: Novel learning ecosystems. Cham: Springer International Publishing.
- Lickona, T. (1996). Eleven principles of effective character education. *Journal of Moral Education*, 25(1): 93–100.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของ
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลา เขต 3

The Relationship Between Academic Administration and Active
Learning Management of Educational Institutions Under the
Songkhla Primary Educational Service Area Office 3

^{1*}กชนิภา หมั่นสนิท Kochanipa Mansanit

^{2**}รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ Rungchatchaporn Wehachat

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยทักษิณ

^{1,2}Faculty of Education, Thaksin University

*First author, e-mail: 6719970007@tsu.ac.th

**Corresponding author, e-mail: rungchatchadaporn@tsu.ac.th

Received December 8, 2025; Revised December 31, 2025; Accepted: March 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 2) ศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 รูปแบบการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ข้าราชการครู จำนวน 327 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 60 ข้อ ชนิดมาตราส่วนประมาณ 5 ระดับ มีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการบริหารงานวิชาการ เท่ากับ 0.960 และมีความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการจัดการศึกษาเชิงรุกของสถานศึกษา เท่ากับ 0.974 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ของเพียร์สัน ทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) การ

จัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการศึกษาเชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวก ($r = .686^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ; การจัดการศึกษาเชิงรุก; สถานศึกษา

Abstract

This research article aimed to 1) examine academic administration in schools under the Office of Songkhla Primary Educational Service Area 3, 2) investigate active learning management in schools under the Office of Songkhla Primary Educational Service Area 3, 3) study the relationship between academic administration and active learning management in schools under the Office of Songkhla Primary Educational Service Area 3. A correlational research design. The sample consisted of 327 teachers. The research instrument was a 60-item questionnaire using a five-point rating scale. The reliability coefficients of the questionnaire were .960 for academic administration and .974 for active learning management. The statistical methods used for data analysis included frequency, percentage, mean, and standard deviation. Pearson's Product-Moment Correlation Coefficient was employed to analyze the relationship between academic administration and active learning management, and hypotheses were tested accordingly. The research findings revealed that: 1) the overall and aspect-level academic administration in schools under the Office of Songkhla Primary Educational Service Area 3 was at a high level 2) overall and aspect-level active learning management in schools under the Office of Songkhla Primary Educational Service Area 3 was also at a high level, and 3) The relationship between academic administration and proactive education management in schools under the Songkhla Primary Educational Service Area Office 3, both overall and in each aspect, showed a positive correlation ($r = .686^{**}$) with statistical significance at the .001 level.

Keywords: Academic Administration; Active Learning; Educational Institution

บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและโครงสร้างทางสังคมที่เปลี่ยนไป ทำให้บทบาทของสถานศึกษาไม่ใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้เท่านั้นแต่ต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะสำคัญ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาการทำงานร่วมกัน การใช้เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ โดยมีแนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จึงถูกนำมาใช้เป็นกลยุทธ์สำคัญในการยกระดับคุณภาพผู้เรียน เนื่องจากเป็นแนวทางที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยให้ผู้เรียนได้ลงมือทำ คิด สำรวจ ทดลอง และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง พร้อมทั้งได้พัฒนาสมรรถนะที่หลากหลายตามธรรมชาติของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการในประเทศไทยมีนโยบายในการจัดการศึกษาในปิงบประมาณ พ.ศ.2566-2567 โดยการปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ดังจะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีการจัดการศึกษาที่หลากหลาย มุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่งและมีคุณธรรม สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนมากที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2566)

การบริหารงานวิชาการถือเป็นแกนกลางของการจัดการศึกษาในสถานศึกษา เป็นระบบการบริหารที่ทำหน้าที่กำหนดทิศทาง เป้าหมาย และคุณภาพของการจัดกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยตรง ภารกิจด้านวิชาการครอบคลุมตั้งแต่การพัฒนาหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา การนิเทศติดตามผล ตลอดจนการวัดและประเมินผลและการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ล้วนสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และมีผลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม และการดำรงชีวิตในสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ภายใต้กรอบนโยบายการศึกษาของประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2553 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาสู่สถานศึกษาอย่างชัดเจน โดยมุ่งให้สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการตัดสินใจ วางแผน และดำเนินการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียน ชุมชน และสังคม การกระจายอำนาจดังกล่าวสะท้อนแนวคิดการบริหารการศึกษาแบบยึดสถานศึกษาเป็นฐาน ซึ่งส่งผลให้บทบาทของการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญยิ่งขึ้น เนื่องจากสถานศึกษาต้องรับผิดชอบต่อคุณภาพผลลัพธ์ทางการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553) ได้กำหนดภารกิจงานวิชาการของสถานศึกษาไว้จำนวน 17 ด้าน ครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนงาน วิชาการ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดกระบวนการเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การวัดและประเมินผล การบริหารแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการพัฒนาและใช้สื่อ เทคโนโลยี และระบบประกันคุณภาพภายใน ภารกิจดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การบริหารงานวิชาการมิได้เป็นเพียงการควบคุม

หรือกำกับการเรียนการสอน แต่เป็นกระบวนการจัดการเชิงระบบที่ต้องอาศัยการบูรณาการองค์ประกอบด้านนโยบาย บุคลากร ทรัพยากร และวัฒนธรรมการเรียนรู้ของสถานศึกษาเข้าด้วยกันอย่างสอดคล้องและต่อเนื่อง ในบริบทของการพัฒนาการศึกษาในศตวรรษที่ 21 แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ผ่านการคิด วิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน การจัดการเรียนรู้เชิงรุกจึงไม่อาจเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากปราศจากการบริหารงานวิชาการที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาหลักสูตร การส่งเสริมสมรรถนะของครู การนิเทศสนับสนุนเชิงพัฒนา และการสร้างระบบการประเมินผลที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนการบริหารงานวิชาการจึงเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงนโยบายทางการศึกษาสู่การปฏิบัติจริงในห้องเรียนและทำหน้าที่สนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม หากสถานศึกษามีระบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ ย่อมเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้ง สมดุลทั้งด้านปัญญา คุณธรรม และการดำรงตนในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและการพัฒนาคนอย่างยั่งยืน

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญอย่างยิ่งกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเชิงปฏิบัติในสถานศึกษา ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยในฐานะครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของเรื่องนี้และสนใจที่จะศึกษาการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาในกลุ่มดังกล่าว การศึกษาค้นคว้านี้มีเป้าหมาย เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา โดยมุ่งใช้ข้อมูลดังกล่าวเป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีจุดประสงค์เพื่อวางแผนพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถบริหารงานด้านวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการยกระดับคุณภาพของนักเรียนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3
2. เพื่อศึกษาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ดังนี้

1) ศึกษาเนื้อหาในด้านการบริหารงานวิชาการ ซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยของกิตติพัทธ์ จิรวาสวงศ์ (2562); ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2561); นิตพงษ์ ช่ออังชัน และวัลลภา อารีรัตน์ (2565); ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์ (2562); รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2566); ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์ และคณะ (2562); สัมมา รณิธย์ (2560); อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2560); Sergiovanni et al. (2004) จากการสังเคราะห์และศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวิชาการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) การวัดและประเมินผล 4) การพัฒนาสื่อวัตกรรมและเทคโนโลยี

2) ศึกษาเนื้อหาในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาซึ่งได้จากการสังเคราะห์เอกสารทางวิชาการและงานวิจัยของกษัทร สงวนเครือ และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2563); กอบสุข คงมนัส (2561); มนสิข สิริสมบุญ (2565); วัชรภา เล่าเรียนดี และคณะ (2560); สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2564); อภินันท์ สิริรัตนจิตต์ และนธิ เหมมันต์ (2560); จากการสังเคราะห์และศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมวิชาการบริหารงานวิชาการ พบว่าประกอบด้วย 5 ด้าน 1) การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุก 2) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน 3) การพัฒนาครูให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 5) การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 2,197 คน ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามขนาดสถานศึกษา แล้วทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลาก

ขั้นที่ 1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง 327 คน

ขั้นที่ 2 คำนวณหากลุ่มตัวอย่างแต่ละขนาดสถานศึกษาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างมีสัดส่วน (Stratified Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มี 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

ตามแนวคิดของ Likert Rating จำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วยคำถาม 4 ด้าน ดังนี้ 1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา จำนวน 7 ข้อ 2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จำนวน 8 ข้อ 3. การวัดผลประเมินผล จำนวน 7 ข้อ 4. การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับตามแนวคิดของ Likert Rating จำนวน 30 ข้อ ประกอบด้วยคำถาม 5 ด้าน ดังนี้ 1. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 6 ข้อ 2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน จำนวน 6 ข้อ 3. การพัฒนาครูให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก จำนวน 6 ข้อ 4. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จำนวน 6 ข้อ 5. การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ จำนวน 6 ข้อ

4. การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำผลมาวิเคราะห์รายข้อเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับ จุดประสงค์ (IOC: Index of Item Objective Congruence) โดยกำหนดคะแนนดังนี้

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามหรือข้อความนั้นใช้ได้แล้ว

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามหรือข้อความนั้นใช้ได้

-1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามหรือข้อความนั้นไม่ตรงกับเนื้อหา

เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.67-1.00 ถ้าข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องต่ำกว่า 0.67 นำไปปรับปรุงหรือตัดทิ้งตามความเหมาะสม แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์อีกครั้งและนำแบบสอบถามที่ได้ตรวจแก้ไขแล้วตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ และนำไปทดลองใช้ (Try – Out) เพื่อหาความเชื่อมั่นกับครูกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง มากกว่า จำนวน 30 คนหรือ 30 คนก็ได้ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ทดลองแล้วไปหาความเชื่อมั่น ด้วยวิธีการของ Cronbach (1990) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.960 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษามีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับ 0.974

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) สร้างแบบสอบถามเพื่อการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3

2) ขออนุญาตรับรองและแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

3) นำหนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยถึงผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งนัดหมายเวลาและสถานที่ขอรับแบบสอบถามคืน

4) เก็บรวบรวมแบบสอบถามจำนวนแบบสอบถามที่จัดส่งไป จำนวน 327 ฉบับได้รับคืน จำนวน 305 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.27 5) เมื่อรับแบบสอบถามคืน ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ยึดหลักปฏิบัติตามหลักจริยธรรมการวิจัยในคน ได้แก่ (1) หลักความเคารพในบุคคล (Respect for Person) โดยผู้วิจัยขอความยินยอมจากผู้ที่ในกลุ่มตัวอย่างประชากรของเป้าหมายในการวิจัย ให้กลุ่มตัวอย่างประชากรในการวิจัยเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในการวิจัยด้วยความสมัครใจ (2) หลักการให้ประโยชน์ ไม่ก่อให้เกิดอันตราย (Beneficence/Non-maleficence) โดยผู้วิจัยได้ระบุว่าอาสาสมัครในการวิจัยจะได้รับประโยชน์จากการวิจัยในครั้งนี้อย่างไร อาสาสมัครในการวิจัยจะได้รับความเสี่ยงอันตรายใดๆ และผู้วิจัยจะเก็บรักษาความลับจากการตอบแบบสอบถามของอาสาสมัครในการวิจัย โดยในการบันทึกข้อมูลจะไม่มี Identifier ที่ระบุถึงตัวอาสาสมัครในการวิจัยครั้งนี้ (3) หลักความยุติธรรม (Justice) ผู้วิจัยมีเกณฑ์คัดเข้าและออกชัดเจน ไม่มีอคติ มีการกระจายประโยชน์และความเสี่ยงอย่างเท่าเทียมกันโดยวิธีการสุ่มทั้งนี้ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากผู้วิจัยเสนอโครงการวิจัยและได้รับการพิจารณาอนุมัติหรือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยแล้วเสมอ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 วิเคราะห์ระดับการบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ไปวิเคราะห์เทียบตามแนวคิดของการแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่าของบุญชม ศรีสะอาด (2556)

ตอนที่ 2 วิเคราะห์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่คำนวณได้ไปวิเคราะห์เทียบตามแนวคิดของการแปลความหมายค่าเฉลี่ยที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่าของบุญชม ศรีสะอาด (2556)

ตอนที่ 3 วิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 3 วิเคราะห์โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ r ของเพียร์สัน (Pearson's Product Correlation Coefficient) โดยใช้หลักเกณฑ์การแปลความหมายตามแนวของชูศรี วงศ์รัตน์ (2553) ดังนี้

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $0.71 - 1.00$ แสดงว่า มีความสัมพันธ์สูง
 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $0.31 - 0.70$ แสดงว่า มีความสัมพันธ์ปานกลาง
 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ $0.01 - 0.30$ แสดงว่า มีความสัมพันธ์ต่ำ
 เครื่องหมาย + และ - หน้าตัวเลขสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ บอกถึงทิศทางของความสัมพันธ์
 ดังนี้
 ค่า r มีเครื่องหมาย + หมายถึง มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน
 ค่า r มีเครื่องหมาย - หมายถึง มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางตรงกันข้าม

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1.วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าการบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลาเขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ดังที่ปรากฏในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การบริหารงานวิชาการสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 3 ในภาพรวมและรายด้าน

การบริหารงานวิชาการ	n = 305		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.57	0.45	มากที่สุด
2. การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	4.56	0.46	มากที่สุด
3. การวัดผลประเมินผล	4.54	0.46	มากที่สุด
4. การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี	4.53	0.43	มากที่สุด
รวม	4.57	0.39	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$, S.D.=0.39) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.57$, S.D.= 0.45) รองลงมาคือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ($\bar{X} = 4.56$, S.D.= 0.46) การวัดผลประเมินผล ($\bar{X} = 4.54$, S.D.= 0.46) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.53$, S.D.= 0.43)

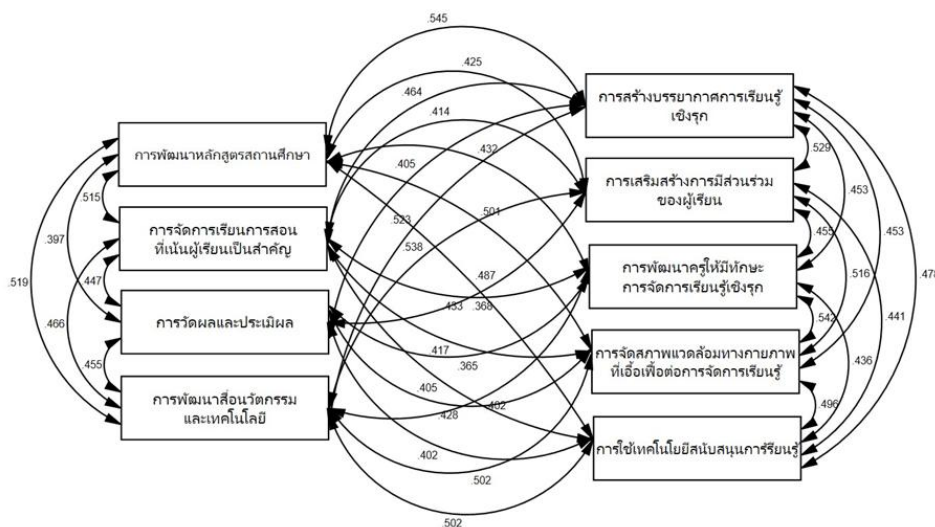
2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การจัดการศึกษาเชิงรุกของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 3 ในภาพรวมและรายด้าน

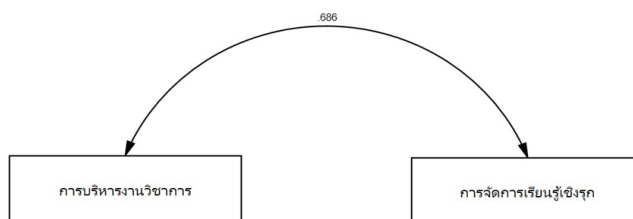
การจัดการศึกษาเชิงรุกของสถานศึกษา	n = 305		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.	
1. การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุก	4.55	0.43	มากที่สุด
2. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน	4.56	0.46	มากที่สุด
3. การพัฒนาครูให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	4.56	0.45	มากที่สุด
4. การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.59	0.43	มากที่สุด
5. การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้	4.57	0.45	มากที่สุด
รวม	4.56	0.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า การจัดการศึกษาเชิงรุกของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 3 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.38) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด การจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.43) รองลงมา คือ การใช้เทคโนโลยีสนับสนุนการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.57, S.D. = 0.45) การพัฒนาครูให้มีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.45) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.46) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุก ($\bar{X}$ = 4.55, S.D. = 0.43)

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการศึกษาเชิงรุกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง (r = .686**) และรายด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการศึกษาเชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ดังภาพที่ 1 กับภาพที่ 2

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการศึกษาเชิงรุกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3

ภาพที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการศึกษาเชิงรุกสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 ในภาพรวม

อภิปรายผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารงานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 3 พบว่าการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลาเขต 3 ได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการมากเพราะถือว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ การบริหารที่มีระบบและมีเป้าหมายชัดเจนจะช่วยให้การดำเนินงานทางวิชาการเป็นไปอย่างมีทิศทาง ส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถวางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนรวมทั้งสามารถสร้างบรรยากาศ การเรียนรู้ที่กระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์และการเรียนรู้ด้วยตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารงานวิชาการ

ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร การจัดระบบการวัดและประเมินผลที่เป็นธรรม และการใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนส่งผลให้สถานศึกษามีคุณภาพทางการศึกษาที่สูงขึ้นและสามารถผลิตผู้เรียนที่มีคุณภาพตรงตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติในยุคปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของพรทิพย์ เลื่อมใส และสมบัติ เดชบำรุง ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนราชมนตรี (ปลื้ม-เชื่อนนกุล) เขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า การบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (พรทิพย์ เลื่อมใส และสมบัติ เดชบำรุง, 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐวัชร โตสัจจะ และจุลดิศ คัญทัพ ได้ศึกษากระบวนการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรที่มีผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาราชวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่าทุกด้านของการบริหารหลักสูตรอยู่ในระดับมาก (ณัฐวัชร โตสัจจะ และจุลดิศ คัญทัพ, 2566) นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของบุรินทร์วรวิทย์ พ่วนอยู่ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน จากผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (บุรินทร์วรวิทย์ พ่วนอยู่, 2566) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพและอยู่ในระดับมาก เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และผลลัพธ์ทางการศึกษาของสถานศึกษา ทั้งยังสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและประเทศชาติในบริบทการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาในปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าการจัดการศึกษาเชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะสถานศึกษามีการบริหารที่มุ่งวางแผนล่วงหน้าเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างรอบด้าน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ถูกออกแบบให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ใช้กระบวนการคิดวิเคราะห์ และพัฒนาทักษะชีวิตที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นว่าการจัดการศึกษาเชิงรุกที่มีคุณภาพและอยู่ในระดับสูง เป็นผลมาจากการบริหารจัดการเรียนรู้ที่เป็นระบบ การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และความพร้อมของครูในการประยุกต์ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเหมาะสม ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และสนับสนุนให้การจัดการศึกษา มีความสอดคล้องกับบริบทการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างยั่งยืน

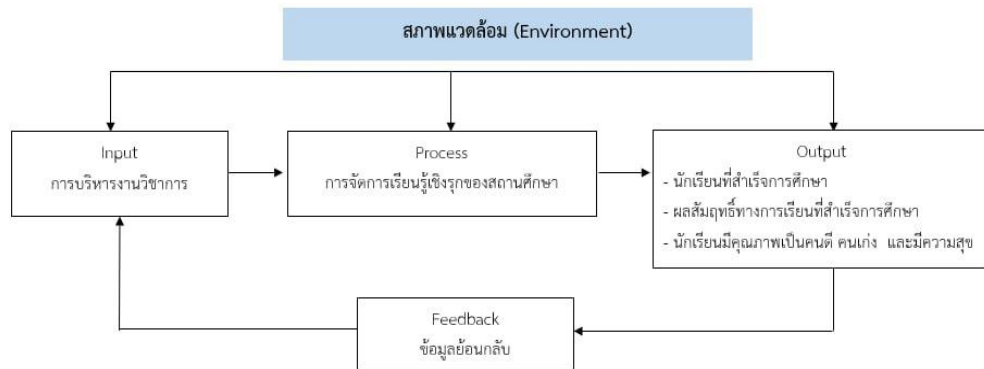
3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสงขลา เขต 3 ถือเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางสติปัญญาอย่างเต็มศักยภาพ เมื่อสถานศึกษาสามารถดำเนินงานวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมเอื้อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเกิดขึ้น

ได้สะดวกและมีมาตรฐานสูงขึ้น องค์ประกอบต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบหลักสูตร การจัดกระบวนการเรียนการสอนการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตลอดจนการนำสื่อและนวัตกรรมดิจิทัลมาประกอบการสอนล้วนส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ของนักเรียนตามหลักการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านมีความสัมพันธ์ทางบวก ($r = .686^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย น้อยจันทร์ ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในวิทยาลัยอาชีวศึกษาสังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (วันชัย น้อยจันทร์, 2567) ทั้งนี้สอดคล้องกับวิจัยของนูรีนา วาดูเอเรห์ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาและบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนเอกชนประเภท สามัญศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กับบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่ามีความสัมพันธ์เชิงบวก ($r = 0.753^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นูรีนา วาดูเอเรห์ และคณะ, 2566) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การบริหารงานวิชาการที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพเป็นรากฐานสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา เมื่อผู้บริหารสามารถขับเคลื่อนงานวิชาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ย่อมเอื้อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการยกระดับคุณภาพการศึกษาในบริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมปัจจุบันอย่างยิ่ง

องค์ความรู้ใหม่

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษาการบริหารงานวิชาการเป็นจุดเริ่มต้นที่กำหนดความพร้อมของสถานศึกษาในการพัฒนาการเรียนรู้เชิงรุกทั้งด้านหลักสูตร ครู และทรัพยากรการเรียนรู้ เมื่อระบบวิชาการมีคุณภาพ กระบวนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจะดำเนินได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้ผู้เรียนได้คิด วิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ และพัฒนาคุณลักษณะสำคัญตามเป้าหมายของการศึกษา ผลที่เกิดขึ้นไม่เพียงสะท้อนผลสัมฤทธิ์ แต่รวมถึงพัฒนาการทางพฤติกรรมและความสุขของผู้เรียน ข้อมูลที่ได้จากผลลัพธ์เหล่านี้จะย้อนกลับไป

ปรับปรุงการบริหารวิชาการให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีสภาพแวดล้อมเป็นปัจจัยสำคัญที่กำกับคุณภาพของทั้งระบบ ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา

บทสรุป

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 แสดงให้เห็นว่าทั้งสองปัจจัยมีความเชื่อมโยงกันอย่างชัดเจน โดยพบค่าสหสัมพันธ์ $r = 0.686$ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 การบริหารวิชาการที่ครอบคลุมการออกแบบหลักสูตร กระบวนการสอน การประเมินผล และการใช้สื่อเทคโนโลยี จะเป็นตัวขับเคลื่อนให้ครูสามารถจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลต่อการพัฒนาทางสติปัญญาและผลการเรียนของนักเรียนในที่สุด ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการยกระดับคุณภาพการบริหารวิชาการเป็นกลยุทธ์สำคัญในการส่งเสริมการเรียนรู้เชิงรุกของสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริม การพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัยมาใช้ในการปฏิบัติงานวิชาการ การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา และสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ

2. ผู้บริหาร ควรเร่งกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและสื่อสารร่วมกันกับครูในการพัฒนาสภาพแวดล้อมทางกายภาพและเทคโนโลยี พร้อมทั้งเสริมสร้างศักยภาพครูด้วยการอบรม นิเทศ เพื่อให้ครูผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในการใช้สื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สามารถสร้างสื่อการเรียนรู้หรือพัฒนานวัตกรรม ส่งผลให้การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

3. ผู้บริหาร ควรเร่งพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับชุมชนและเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการออกแบบ หลักสูตรอย่างเต็มที่การดำเนินการจะช่วยยกระดับการบริหารงานวิชาการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นำไปสู่การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงรุกที่มีคุณภาพ และผลักดันให้เกิดการพัฒนาสถานศึกษาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่องานวิชาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษาสงขลา เขต 3 เชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง

2 ควรศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง แบบมีส่วนร่วมเน้นการลงมือปฏิบัติ คิดแก้ปัญหา และการนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กษภัทร สงวนเครือ และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2563). การศึกษาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 17(1): 132-141.
- กิตติพัทธ์ จิรวาสวงศ์. (2562). *OKRs@Work บริหารผลงานสู่ความเป็นเลิศด้วย OKRs*. กรุงเทพมหานคร: เกรทมีเดียเอเจนซี.
- กอบสุข คงมนัส. (2561). เครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้: วิธีแห่งการศึกษายุคดิจิทัล *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 20(4): 279-290.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *นโยบายและจุดเน้นของกระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566-2567*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2561). *หน่วยที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับวัฏกรรมการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- ณัฐวัชร โตสัจจะ และจุลดิศ คัญทัพ. (2566). กระบวนการบริหารงานวิชาการด้านหลักสูตรที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาราชวิทยาลัย. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 6(1): 28–41.
- นัตพงษ์ ช่ออั้งชัน และวัลลภา อารีรัตน์. (2565). แนวทางการบริหารงานวิชาการตามแนวคิดวิถีใหม่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 2. *วารสารปัญญาปณิธาน*, 7(2): 255–268.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุรินทร์วรวิทย์ พ่วนอยู่. (2566). การบริหารงานวิชาการโรงเรียนรัตนโกสินทร์สมโภชบางขุนเทียน. *การค้นคว้าอิสระหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2562). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพฯ: มิน เซอร์วิส ซัพพลาย.
- พรทิพย์ เลื่อมใส และสมบัติ เดชบำรุง. (2567). การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนราชมนตรี (ปลื้ม-เชื่อมนุกุล) เขตบางขุนเทียน สังกัดกรุงเทพมหานคร. *วารสารชมรมบัณฑิตศิลป์*, 2(2): 70–81.
- มนสิข สิริธิตสมบุรณ์. (2565). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก*. พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2566). การบริหารงานวิชาการเพื่อพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในวิถีชีวิตใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เทมการพิมพ์.
- นุรีนา วาดูเอเรห์ และคณะ. (2566). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับบทบาทของครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน จังหวัดปัตตานี. *Rajapark Journal*, 17(54): 368–380.
- วัชร เล่าเรียนดี และคณะ. (2560). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21*. นครปฐม: เพชรเกษมพรินติ้งกรุ๊ป.
- วันชัย น้อยจันทร์. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิชาการกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในวิทยาลัยอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานอาชีวศึกษาจังหวัดอุดรดิตถ์. *BTU-DEEP JOURNAL BANGKOKTHONBURI UNIVERSITY*, 4(1): 144–155.
- ศิวาพัชญ์ บำรุงเศรษฐพงษ์ และคณะ. (2562). การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาตามแนว OBJECTIVES & KEY RESULTS (OKRs). *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 8(3): 258–272.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *แนวทาง การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก: ถอดบทเรียนจากแนวคิดสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สัมมา รณิธย์. (2560). *หลักทฤษฎีและปฏิบัติการบริหารการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บริษัท เอเชียเพรส (1989) จำกัด.
- อนุศักดิ์ สมิตสันต์. (2560). *การบริหารวิชาการ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อภิรักษ์ สิริรัตนจิตต์ และณธิ เหมันต์. (2560). สมรรถนะในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของคณาจารย์มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. ใน *Proceedings งานประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ 2560* (น. 30–38). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (5th ed.). New York: Harper & Row.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607–610.
- Sergiovanni, J., et al. (2004). *Educational Governance and Administration*. (3rd ed.). Boston: Allyn and Bacon.

แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

A Developmental Guideline of Digital Literacy of Primary School
Administrators Under Kanchanaburi Primary Educational Service
Area Office 2

^{1*}แพรพลอย บุญมา Praeploy Boonma

^{2**}นุชนารา รัตนศิริประภา Nuchnara Rattanasiraprapha

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{1,2}Faculty of Education, Silpakorn University

*First author, e-mail: Ploy.ppbnm@gmail.com

**Corresponding author, e-mail: nuchnara57@gmail.com

Received October 27, 2025; Revised November 11, 2025; Accepted: March 29, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 และ 2) แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา รูปแบบการวิจัยเชิงพรรณนา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 160 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ 1) แบบสอบถามความคิดเห็น 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยตามลำดับ ดังนี้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการประเมินผล ทักษะการใช้ความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ ความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรม การร่วมมือ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการค้นหาและเลือกข้อมูล และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ 2. แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีดังนี้ 1) จัดทำคู่มือการใช้งานคอมพิวเตอร์ในรูปแบบ

คลิปวิดีโอสั้น 2) จัดอบรมการสร้างนวัตกรรม โปรแกรมสำหรับการบริหาร 3) จัดเวทีนวัตกรรม การศึกษา 4) แต่งตั้งคณะทำงานจัดเกณฑ์คัดเลือกสื่อดิจิทัล 5) จัดอบรมเรื่องตระหนักรู้และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรม 6) จัดอบรมเรื่องการพัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรม 7) จัดตั้งศูนย์เครือข่ายความร่วมมือระดับโรงเรียนและภาคีเครือข่าย 8) เปิดช่องทางออนไลน์กลาง สำหรับประสานงาน 9) จัดทำโครงการร่วมกับหน่วยงานภายนอกสร้างสื่อและกิจกรรมร่วมกัน 10) จัดตั้งทีมประชาสัมพันธ์สถานศึกษา 11) จัดอบรมเรื่องการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล 12) จัดกิจกรรมเปิดใจออนไลน์รับฟังความคิดเห็น 13) กำหนดนโยบายความปลอดภัย เข้าใจเรื่อง PDPA 14) จัดทำโครงการตรวจความปลอดภัยระบบสารสนเทศรายปี 15) จัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องสิทธิส่วนบุคคล แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีทั้งหมด 8 ด้าน 15 แนวทาง

คำสำคัญ: การรู้ดิจิทัล; แนวทางการพัฒนา; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purposes of this research were to find: 1) the digital literacy of school administrators under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2, and 2) identify guidelines for developing their digital literacy. The study employed descriptive research design. The sample consisted of 160 personnel in schools under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2. There were two types of research instruments: 1) a questionnaire, and 2) a structured interview form. The data from the questionnaire were analyzed by frequency, percentage, arithmetic mean, and standard deviation. The structured interviews were analyzed using content analysis. The findings of this research were as follows: 1. The digital literacy of school administrators under the Kanchanaburi Primary Educational Service Area Office 2, overall and each aspect was rated at a high level. When ranking the mean scores from highest to lowest, the results were as follows: Critical Thinking and Evaluation, Functional Skills, E-Safety, Cultural and Social Understanding, Collaboration, Creativity, The Ability to Find and Select Information, and Effective Communication, respectively. 2. Guidelines for Developing the Digital Literacy of School Administrators are as follows: 1) Create short instructional videos on computer usage. 2) Organize workshops on innovation and program development for management. 3) Hold an Educational Innovation Forum to share creative ideas. 4) Appoint a committee to establish criteria for selecting digital tools. 5) Conduct training on awareness and

understanding of cultural diversity. 6) Provide workshops on developing cross-cultural communication skills. 7) Establish a school collaboration center and network partnerships. 8) Create a central online platform for coordination. 9) Develop projects with external organizations to produce educational media and activities. 10) Establish a school PR team to handle communication and information. 11) Organize training in digital media communication. 12) Organize “Open-Heart Online” activities to receive feedback and opinions. 13) Establish security policies and promote awareness of the Personal Data Protection Act (PDPA). 14) Implement annual information security audits. 15) Provide training on personal data rights and online safety. The development of digital literacy for school administrators consists of 8 dimensions and 15 development guidelines.

Keywords: Digital Literacy; Developmental Guideline; School Administrators

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบการศึกษาของไทยให้ทั่วถึงและเท่าเทียม โดยกำหนดนโยบาย แผนและมาตรฐานเพื่อสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาค (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ กระทรวงจึงจัดทำ แผนปฏิบัติการด้านดิจิทัลเพื่อการศึกษา พ.ศ. 2566–2570 เพื่อเชื่อมโยงกับ ยุทธศาสตร์ชาติและเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) โดยมุ่งพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาและการเรียนการสอนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง จึงจำเป็นต้องมีสมรรถนะด้านการรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) เพื่อใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและพัฒนาการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการสอนอย่างสร้างสรรค์และปลอดภัย การพัฒนาความรู้ดิจิทัลในสถานศึกษายังสามารถช่วยสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน รวมถึงส่งเสริมโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม และยกระดับคุณภาพการศึกษาของประเทศให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เน้นการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ เช่น Personalized Learning ผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลอย่าง MOOC, OER, และ LMS ซึ่งช่วยติดตามและประเมินผลแบบ Real-time เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยให้ก้าวสู่ Digital Transformation of Learning รองรับความต้องการพัฒนาประเทศในอนาคต โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 9 ได้กำหนดให้รัฐพัฒนาเทคโนโลยีการศึกษา ทั้งการจัดหาโครงสร้างพื้นฐานอินเทอร์เน็ตความเร็วสูง อุปกรณ์ดิจิทัล และการฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาให้

มีทักษะดิจิทัล ตลอดจนสนับสนุนการวิจัยและนวัตกรรมด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับแผนพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ยุทธศาสตร์ที่ 5 ซึ่งมุ่งพัฒนากำลังคนในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล โดยมีเป้าหมาย 3 ด้านหลัก ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะดิจิทัลของบุคลากรทุกภาคส่วน เพื่อใช้เทคโนโลยีสร้างอาชีพและรายได้ เช่น ธุรกิจออนไลน์ 2) การเสริมทักษะเฉพาะด้านในสายงานดิจิทัล เช่น AI, Big Data, และระบบความปลอดภัยไซเบอร์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันของประเทศ และ 3) การพัฒนาผู้บริหารให้มีความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล ใช้เพื่อการบริหารและกำหนดนโยบายที่ตอบรับการเปลี่ยนแปลงของยุคดิจิทัล ดังนั้น การรู้ดิจิทัล (Digital Literacy) จึงเป็นสมรรถนะสำคัญของผู้บริหารที่ต้องสามารถเลือกใช้ วิเคราะห์ และบูรณาการเทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อการสื่อสาร การบริหารข้อมูลร่วมกัน และการใช้ AI วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ พร้อมทั้งมีความสามารถในการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล และนำเสนอเนื้อหาอย่างมีจริยธรรม การรู้ดิจิทัลจึงเป็นรากฐานในการขับเคลื่อนนวัตกรรมและการเติบโตขององค์กร (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

ผู้วิจัยศึกษาสภาพปัญหาและประมวลปัญหาเกี่ยวกับการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 พบว่า ข้อจำกัดการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีทั้งหมด 5 ด้าน ดังนี้ 1) มีการอบรมหรือพัฒนาทักษะด้านไอทีให้กับผู้บริหารค่อนข้างน้อยรวมถึงอุปกรณ์ต่อพ่วงบางชนิดไม่สามารถเชื่อมต่อกับคอมพิวเตอร์ได้อย่างราบรื่น ทำให้การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารสถานศึกษาไม่ได้ประสิทธิภาพเท่าที่ควร ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีการใช้เครื่องมือดิจิทัลพื้นฐาน เครื่องคอมพิวเตอร์ รวมถึงระบบปฏิบัติการค่อนข้างน้อย ทำให้การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาค่อนข้างน้อย 2) ผู้บริหารสถานศึกษามีการสร้างผลงานและผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยนำความรู้ดิจิทัลมาใช้ในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ สร้างสื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการและการเรียนรู้ ค่อนข้างน้อย 3) ผู้บริหารสถานศึกษานำเครื่องมือดิจิทัลมาใช้สร้างเครือข่าย รวมถึงเชื่อมโยงเครือข่ายต่างๆ ให้บุคลากรสามารถจัดเก็บ เข้าถึง ใช้พัฒนาความรู้ เผยแพร่และแบ่งปันความรู้ได้ยังไม่เหมาะสม 4) ผู้บริหารสถานศึกษามีการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลโดยเลือกใช้เครื่องมือและช่องทางสื่อสารข้อมูลที่เผยแพร่บางครั้งมีความไม่ชัดเจนและรูปแบบการสื่อสารดิจิทัลที่ไม่เหมาะสมกับสารและกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันทำให้เกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล 5) การตระหนักถึงความปลอดภัยจากการใช้เว็บไซต์ การสื่อสาร การสร้างและการทำงานร่วมกันด้วยเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงเลือกใช้เทคโนโลยีและเข้าใจข้อจำกัดของเทคโนโลยีของผู้บริหารสถานศึกษาบางสถานศึกษา ค่อนข้างน้อย (จรัสศักดิ์ นิยมศักดิ์. 2567, 15 ตุลาคม)

จากปัญหาข้างต้นสรุปได้ว่า ปัญหาการรู้ดิจิทัลตลอดจนความจำเป็นในการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัล ที่ต้องให้ความสำคัญกับการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ว่าอยู่ในระดับใด และหาแนวทางพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2
2. เพื่อทราบแนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 จำนวนทั้งสิ้น 80 แห่ง ซึ่งได้มาโดย ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากการเปิดตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (stratified random sampling) ตามรายอำเภอ โดยผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการสถานศึกษา/ผู้ปฏิบัติหน้าที่แทน จำนวน 1 คน 2) ครู จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 160 คน (ไม่รวมผู้วิจัย)

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ประเภท คือ 1) แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) และ 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีรายละเอียดดังนี้

1) แบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) ซึ่งออกแบบเป็นชนิดลำดับคุณภาพห้าระดับของลิเคิร์ต (Likert's rating scale) จำนวน 1 ฉบับ โดยแบ่งเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 การสอบถามสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำงาน และ ตำแหน่งหน้าที่หลักในโรงเรียนแบบสอบถามมีลักษณะเป็นตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ (forced choice) จำนวน 5 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ตามแนวคิดของ

Hague & Payton (2010) มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของ ลิเคิร์ต (Likert's five rating scale) โดยผู้วิจัยกำหนดค่าคะแนนของช่วงน้ำหนักเป็น 5 ระดับ (Likert, 1992)

2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวทางการส่งเสริมและพัฒนา การรู้จักดีของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

2. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือการวิจัย โดยมีขั้นตอนตามลำดับดังนี้

1. แบบสอบถามความคิดเห็น มีขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ตัวแปรการรู้ด้านดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา แล้วสังเคราะห์และประมวลองค์ความรู้ของตัวแปรที่ศึกษาเพื่อนำมาเป็นข้อบ่งชี้เชิงทฤษฎีของการวิจัยในการสร้างแบบสอบถามความคิดเห็น (opinionnaire) ภายใต้การแนะนำและให้คำปรึกษาของที่ปรึกษางานวิจัย ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ด้วยเทคนิค IOC (Index of Objective Congruence) โดยนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนตรวจสอบ ค่าความตรงเชิงเนื้อหาของแบบสอบถามความคิดเห็นอยู่ระหว่าง 0.6-1 ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้ (try out) เครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองกับสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีคุณลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างทุกประการ จำนวน 15 แห่ง โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามความคิดเห็นสถานศึกษาละ 2 คน จำนวนทั้งสิ้น 30 ฉบับ ขั้นตอนที่ 4 หาค่าความเที่ยง (reliability) ของแบบสอบถามความคิดเห็น โดยรวบรวมแบบสอบถามจากการรู้จักดีของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างแต่มีคุณลักษณะเหมือนกลุ่มตัวอย่างทุกประการ จำนวน 15 แห่ง 30 ฉบับ นำข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามความคิดเห็นทั้งหมดมาหาความเชื่อมั่นโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.986 ขั้นตอนที่ 5 ปรับปรุงเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 แห่ง ตามที่ออกแบบไว้

2. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีขั้นตอนคือ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการออกแบบการสัมภาษณ์ และเลือกใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยสร้างประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์ ภายใต้การควบคุมของอาจารย์ที่ปรึกษา ขั้นตอนที่ 3 กำหนดผู้ถูกสัมภาษณ์จำนวน 6 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ จำนวน 3 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน ขั้นตอนที่ 4 กำหนดคุณสมบัติผู้ถูกสัมภาษณ์ ดังนี้ 1) วุฒิกศัการระดับปริญญาโทขึ้นไป 2) อายุ 30 ปีขึ้นไป 3) มีประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน 5 ปีขึ้นไป 4) มีวิทยฐานะระดับชำนาญการพิเศษขึ้นไป และ 5) มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการโครงการ หรือการบริหารทีมที่ประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ ผู้ที่จะ

ได้รับการพิจารณาให้มีสิทธิ์เข้ารับการสัมภาษณ์เมื่อมีคุณสมบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ไม่น้อยกว่า 3 ข้อ ขั้นตอนที่ 5 สรุป และวิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ขั้นตอนที่ 1. ผู้วิจัยทำบันทึกถึงภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรเพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารและบุคลากรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ในการเก็บข้อมูล การตอบแบบสอบถามของการวิจัย ขั้นตอนที่ 2. ผู้วิจัยนำหนังสือที่ ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรส่งถึงโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ซึ่งเป็นประชากรของการวิจัย ขั้นตอนที่ 3. ผู้วิจัยเป็นผู้รับผิดชอบ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยรูปแบบ Online (QR Code for Google Form) โดยการนัดหมาย เก็บรวบรวมแบบสอบถามภายใน 30 วัน

4. สถิติที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ 1) การวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (percentage) 2) การวิเคราะห์ระดับ การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สถิติที่ใช้วิเคราะห์ คือ ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำค่ามัชฌิมเลขคณิตของการจัดการความรู้ ในโรงเรียนไปเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของเบสท์ (Best, 1970) 3) การวิเคราะห์แนวทางการ พัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2 ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 ได้ผลการวิเคราะห์ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการรู้ดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวม

ที่	การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2	ระดับการรู้ดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษา			ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
1	ทักษะการใช้	4.39	0.53	มาก	2
2	ความคิดสร้างสรรค์	4.22	0.58	มาก	6
3	การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการประเมินผล	4.43	0.55	มาก	1
4	ความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรม	4.28	0.61	มาก	4
5	การร่วมมือ	4.25	0.55	มาก	5

ที่	การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2	ระดับการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา			ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	
6	ความสามารถในการค้นหาและเลือกข้อมูล	4.21	0.61	มาก	7
7	การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ	4.10	0.58	มาก	8
8	ความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์	4.31	0.52	มาก	3
รวม		4.27	0.56	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกัน โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยตามลำดับ ดังนี้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการประเมินผล ทักษะการใช้ ความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ ความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรม การร่วมมือ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการค้นหาและเลือกข้อมูล และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 เป็นพหุแนวทาง ดังนี้

2.1 ทักษะการใช้ มีทั้งหมด 2 แนวทางดังนี้ 1) จัดทำคู่มือการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่อพ่วงในรูปแบบคลิปวิดีโอสั้นที่เข้าใจง่ายสำหรับการใช้งานคอมพิวเตอร์ 2) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างนวัตกรรมพัฒนาโปรแกรมสำหรับการบริหารงานภายในสถานศึกษา

2.2 ความคิดสร้างสรรค์ มี 1 แนวทาง คือ จัดเวทีนวัตกรรมการศึกษา

2.3 การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการประเมินผล มี 1 แนวทาง คือ แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อจัดเกณฑ์คัดเลือก ประเมินเครื่องมือ/สื่อดิจิทัลอย่างเป็นระบบ

2.4 ความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรม มี 2 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการตระหนักรู้และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา 2) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหาร

2.5 การร่วมมือ มี 3 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดตั้งศูนย์เครือข่ายความร่วมมือระดับโรงเรียนเพื่อรวบรวมข้อมูลติดต่อของภาคีเครือข่าย 2) เปิดช่องทางออนไลน์กลางสำหรับประสานงาน 3) จัดทำโครงการร่วมกับหน่วยงานภายนอก

2.6 ความสามารถในการค้นหาและเลือกข้อมูล มี 1 แนวทาง คือ จัดตั้งทีมประชาสัมพันธ์โรงเรียนในการสร้างคลังข้อมูล รวบรวมเอกสาร งานวิจัย บทความ สื่อดิจิทัล จัดหมวดหมู่ไว้ใน Google Drive และเว็บไซต์โรงเรียน

2.7 การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ มี 2 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการสื่อสารอย่างมืออาชีพผ่านสื่อดิจิทัล 2) จัดกิจกรรมเปิดใจออนไลน์ เปิดช่องทางรับฟังความคิดเห็น เพื่อรับข้อเสนอแนะจากครู ผู้ปกครอง เกิดเป็นวัฒนธรรมการสื่อสารแบบสองทาง

2.8 ความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ มี 3 แนวทาง ดังนี้ 1) กำหนดนโยบายและมาตรการความปลอดภัยของข้อมูลในระดับสถานศึกษาที่ระบุแนวทางการใช้งานเทคโนโลยี การเข้าถึงข้อมูล และการเก็บรักษาข้อมูล เข้าใจเรื่อง PDPA 2) จัดทำโครงการตรวจความปลอดภัยระบบสารสนเทศรายปี 3) จัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องสิทธิส่วนบุคคล และการป้องกันการหลอกลวงออนไลน์

แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 มีทั้งหมด 8 ด้าน 15 แนวทาง

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้และทักษะดิจิทัลในระดับสูงกว่าที่คาดการณ์ สะท้อนศักยภาพในการปรับตัวและพัฒนาตนเองในยุคเทคโนโลยีเป็นแกนหลักของการศึกษา ปัจจัยสำคัญคือ บทบาทงานที่ต้องใช้เทคโนโลยีในการบริหาร การสื่อสารภายในองค์กร และผลจากสถานการณ์โควิด-19 ที่เร่งให้เกิดการเรียนรู้ดิจิทัลอย่างรวดเร็ว ประกอบกับการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ที่สะดวก ส่งผลให้ผู้บริหารมีทักษะเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน จุดแข็งสำคัญคือการคิดวิเคราะห์และประเมินข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ และยังต้องพัฒนาในด้านการใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างนวัตกรรมและการมีส่วนร่วมมากขึ้น โดยยกระดับจากผู้ใช้เทคโนโลยีสู่ผู้นำเชิงกลยุทธ์ ที่สามารถแก้ปัญหาเทคนิคเบื้องต้น และใช้เทคโนโลยีสร้างนวัตกรรมการบริหาร รวมถึงสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่พร้อมเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรใช้เทคโนโลยีสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับภาคภายนอก พัฒนาทักษะการสื่อสารและการนำเสนอข้อมูลซับซ้อนให้ง่ายต่อความเข้าใจ เปิดช่องทางรับฟังความคิดเห็น และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย พร้อมเป็นผู้นำด้านความปลอดภัยไซเบอร์และการเป็นพลเมืองดิจิทัลที่รับผิดชอบภายในองค์กร โดยอภิปรายเป็นรายด้านดังนี้

1.1 ด้านที่ 1 ทักษะการใช้ (Functional Skills) โดยภาพรวมและในรายข้ออยู่ในระดับมาก เพราะ ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำนักงาน และอุปกรณ์ต่อพ่วง เป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่งในการปฏิบัติงานบริหารในปัจจุบัน ให้บรรลุภารกิจประจำวัน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีการอบรมพัฒนาทักษะด้านไอทีด้วยตนเอง ทำให้เกิดการเรียนรู้และฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจนเกิดความชำนาญในการใช้อุปกรณ์ต่อพ่วง ทำให้มีการใช้เครื่องมือดิจิทัลพื้นฐานเพิ่มมากขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุวัฒน์ ฐานไชยยิ่ง ที่พบว่าความรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สพป.ปทุมธานี เขต 1 มีค่าเฉลี่ยด้านทักษะการใช้สูงที่สุด ซึ่งยืนยันว่าทักษะพื้นฐานด้านการใช้งานเป็นจุดที่สำคัญของผู้บริหาร (ภาณุวัฒน์ ฐานไชยยิ่ง, 2564)

1.2 ด้านที่ 2 ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) โดยภาพรวมและในรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสร้างสรรค์สื่อประชาสัมพันธ์ นวัตกรรมการบริหาร หรือสื่อการเรียนการสอนที่น่าสนใจ จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนวิสัยทัศน์ของสถานศึกษาให้เป็นรูปธรรม ประกอบกับปัจจุบันมีแอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มที่ใช้งานง่าย ช่วยให้การสร้างสรรค์ผลงานดิจิทัลทำได้สะดวกขึ้น ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีการสร้างผลงานและผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยนำความรู้ดิจิทัลมาใช้ในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ สร้างสื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการ และการเรียนรู้มากขึ้น ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภาณุวัฒน์ ฐานไชยยิ่ง เรื่องแนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 1 ที่พบว่า การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัด สพป. ปทุมธานี เขต 1 มีค่าเฉลี่ยด้านทักษะการสร้างสรรค์อยู่ในระดับมาก (ภาณุวัฒน์ ฐานไชยยิ่ง, 2564)

1.3 ด้านที่ 3 การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการประเมินผล (Critical Thinking and Evaluation) โดยภาพรวมและในรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ บทบาทหน้าที่หลักของผู้บริหารคือการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลที่หลากหลายและน่าเชื่อถือ ทักษะการวิเคราะห์ แยกแยะ ประเมินความถูกต้องของสารสนเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการบริหารจัดการ ทั้งการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร การวิเคราะห์ข้อมูลผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน และการพิจารณา นโยบายต่างๆ ก่อนนำมาปรับใช้ในสถานศึกษา

1.4 ด้านที่ 4 ความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรม (Cultural and Social Under) โดยภาพรวมและในรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำงานและสื่อสารกับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง และคนในชุมชน การมีความเข้าใจในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมจึงเป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์และการยอมรับ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสารจึงต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและเคารพในความแตกต่างอยู่เสมอ

1.5 ด้านที่ 5 การร่วมมือ (Collaboration) โดยภาพรวมและในรายข้ออยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ การบริหารสถานศึกษาไม่สามารถขับเคลื่อนได้โดยลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีการสร้างผลงานและผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ โดยนำความรู้ดิจิทัลมาใช้ในการผลิตสื่อสร้างสรรค์ สร้างสื่อดิจิทัลเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการและการเรียนรู้ รวมถึงใช้เครื่องมือดิจิทัลเป็นช่องทางหลักในการประสานงาน สร้างเครือข่าย และระดมทรัพยากร ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายร่วมกัน ผลการวิจัยนี้สัมพันธ์กับงานวิจัยของกนกภรณ์ เทศผล และจิตติมา วรรณศรี ที่ค้นพบความสัมพันธ์ทางบวก ระดับสูงมากระหว่างการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารกับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา ซึ่ง

การทำงานร่วมกันผ่านเทคโนโลยีถือเป็นส่วนสำคัญของการบริหารจัดการ (กนกภรณ์ เทศผล และจิตติมา วรณศรี, 2565)

1.6 ด้านที่ 6 ความสามารถในการค้นหาและเลือกข้อมูล (The Ability to Find and Select Information) โดยภาพรวมและในรายข้ออยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารต้องติดตามข้อมูลข่าวสาร นโยบายทางการศึกษา และองค์ความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนและพัฒนาสถานศึกษา ทักษะการสืบค้นและคัดเลือกข้อมูลจากแหล่งที่น่าเชื่อถือจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องปฏิบัติเป็นกิจวัตร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Yazon et al., ที่ชี้ว่าความสามารถในการค้นหาและใช้งานข้อมูลเป็นพื้นฐานสำคัญของการรู้ดิจิทัลที่ส่งผลต่อสมรรถนะในการทำงาน (Yazon et al., 2019)

1.7 ด้านที่ 7 การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective Communication) โดยภาพรวมและในรายข้ออยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การสื่อสารคือภารกิจหลักของผู้บริหาร ไม่ว่าจะเป็นการถ่ายทอดนโยบาย การสร้างความเข้าใจ การจูงใจ และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีการสื่อสารผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลโดยเลือกใช้เครื่องมือและช่องทางสื่อสารข้อมูลที่เผยแพร่อย่างชัดเจน และรูปแบบการสื่อสารดิจิทัลที่หลากหลายเพื่อให้เหมาะสมกับสารและกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนตรงกัน

1.8 ด้านที่ 8 ความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Safety) โดยภาพรวมและในรายข้ออยู่ในระดับมากทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ความตระหนักที่เพิ่มขึ้นต่อภัยคุกคามทางไซเบอร์และข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (PDPA) ทำให้ผู้บริหารในฐานะผู้รับผิดชอบสูงสุดขององค์กรเริ่มให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมดิจิทัลที่ปลอดภัย ทั้งสำหรับข้อมูลขององค์กรและสวัสดิภาพของนักเรียนและบุคลากร ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของพิมพ์วิมล วงษ์พันธ์ ที่ระบุว่าทักษะด้านความเข้าใจนโยบาย กฎหมายและมาตรฐาน เป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร (พิมพ์วิมล วงษ์พันธ์, 2564)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 วิเคราะห์เนื้อหาเป็นรายด้าน ดังนี้

2.1 ด้านที่ 1 ทักษะการใช้ (Functional Skills) มีทั้งหมด 2 แนวทางดังนี้ 1) จัดทำคู่มือการใช้งานคอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ต่อพ่วงในรูปแบบคลิปวิดีโอสั้นที่เข้าใจง่ายสำหรับการใช้งานคอมพิวเตอร์ 2) จัดอบรมเชิงปฏิบัติสร้างนวัตกรรมพัฒนาโปรแกรมสำหรับการบริหารงานภายในสถานศึกษา เพราะคู่มือเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถประยุกต์ใช้อุปกรณ์ทางเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้บรรลุภารกิจ รวมถึงการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการสร้างนวัตกรรมเป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ

Bawden ได้กล่าวถึงทักษะพื้นฐานของการรู้ดิจิทัลว่าเป็นความรู้ในการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งล้วนมีบทบาทในการส่งเสริมศักยภาพให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ซึ่งกลายเป็นสิ่งจำเป็นต่อการประกอบอาชีพในปัจจุบัน (Bawden, 2001)

2.2 ด้านที่ 2 ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) มี 1 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดเวทีในวัตกรรมการศึกษา ให้ผู้บริหารและครูนำเสนอนวัตกรรมการศึกษาหรือสื่อสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแรงบันดาลใจในการคิดสร้างสรรค์จนเกิดผลงานต้นแบบนวัตกรรมใหม่ ๆ ที่ตอบโจทย์บริบทของสถานศึกษา แนวทางนี้ช่วยกระตุ้นให้บุคลากรเกิดการพัฒนาแนวคิดใหม่ ๆ และสร้างผลงานนวัตกรรมต้นแบบที่สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Sheninger ได้กล่าวถึง การทบทวนและออกแบบพื้นที่การเรียนรู้และบริบทใหม่ โดยผู้บริหารต้องทำหน้าที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้วยการผสมผสานการรู้ดิจิทัล เทคโนโลยี และการออกแบบพื้นที่การเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ (Sheninger, 2014)

2.3 ด้านที่ 3 การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการประเมินผล (Critical Thinking and Evaluation) มี 1 แนวทาง ดังนี้ 1) แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อจัดเกณฑ์คัดเลือก ประเมินเครื่องมือ/สื่อดิจิทัลอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นเครื่องมือในการกลั่นกรองข้อมูลสำหรับการตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือดิจิทัล ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา แนวทางนี้ช่วยเสริมสร้างกระบวนการคิดอย่างมีวิจารณญาณแก่ผู้บริหารและบุคลากรในการวิเคราะห์ความเหมาะสมของเครื่องมือดิจิทัลก่อนนำมาใช้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Eshet ได้กล่าวว่า ทักษะสารสนเทศ เป็นความสามารถในการมีวิจารณญาณทางการประเมินคุณภาพและความถูกต้องในการบริโภคสารสนเทศซึ่งเป็นทักษะสารสนเทศเหมือนตัวกรอง ที่จะช่วยระบุได้ว่าสารสนเทศใดถูกหรือผิด (Eshet, 2004)

2.4 ด้านที่ 4 ความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรม (Cultural and Social Under) มี 2 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดอบรมเชิงปฏิบัติเรื่องการตระหนักรู้และเข้าใจความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสถานศึกษา 2) จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องการพัฒนาทักษะการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหาร แนวทางดังกล่าวช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีทักษะการสื่อสารอย่างเคารพและสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Hague & Payton กล่าวถึงความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรม (Cultural and Social Under) เป็นความสามารถในการทำความเข้าใจ และแบ่งปันความหมายของการสื่อสารในแต่ละสังคมและวัฒนธรรมผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถเข้าใจการสื่อสารทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างได้ เลือกใช้สื่อและรูปแบบในการสื่อสารที่เหมาะสมกับสถานการณ์และวัฒนธรรมต่างๆ สามารถแสดงออกอย่างมีมารยาทในการสื่อสารผ่านสื่อดิจิทัล (Hague & Payton, 2010)

2.5 ด้านที่ 5 การร่วมมือ (Collaboration) มี 3 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดตั้งศูนย์เครือข่ายความร่วมมือระดับโรงเรียนเพื่อรวบรวมข้อมูลติดต่อของภาคีเครือข่าย 2) เปิดช่องทางออนไลน์กลางสำหรับประสานงาน 3) จัดทำโครงการร่วมกับหน่วยงานภายนอก ให้เกิดโครงการความร่วมมือที่จับต้องได้ แนวทางเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างวัฒนธรรมการทำงานแบบมีส่วนร่วม ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างหน่วยงาน ก่อให้เกิดเครือข่ายความร่วมมือที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Summey กล่าวถึง การแบ่งปันข้อมูลและทำงานร่วมกัน ว่าเป็นการแบ่งปันข้อมูลและทำงานร่วมกันผ่านสื่อดิจิทัล เพื่อทำงานร่วมกันแบบเรียลไทม์ การสร้างบล็อกเพื่อแบ่งปันข้อมูลในกลุ่ม และการใช้โซเชียลมีเดียในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนไอเดีย และการเรียนรู้จากผู้อื่นผ่านช่องทางดิจิทัล ทักษะนี้ส่งเสริมการทำงานเป็นทีมร่วมกันด้วยดิจิทัล (Summey, 2013)

2.6 ด้านที่ 6 ความสามารถในการค้นหาและเลือกข้อมูล (The Ability to Find and Select Information) มี 1 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดตั้งทีมประชาสัมพันธ์โรงเรียนในการสร้างคลังข้อมูล รวบรวมเอกสาร งานวิจัย บทความ สื่อดิจิทัล จัดหมวดหมู่ไว้ใน Google Drive และเว็บไซต์โรงเรียน แนวทางนี้ช่วยพัฒนาทักษะของผู้บริหารในการค้นหา เลือกใช้ และสังเคราะห์ข้อมูลอย่างมีระบบ พร้อมทั้งยกระดับการสื่อสารเชิงข้อมูลของสถานศึกษาให้มีความทันสมัย โปร่งใส สัมพันธ์กับแนวคิดของ Summey กล่าวถึงการค้นหาและกรองข้อมูล ว่าเป็นความสามารถในการค้นหาและเลือกข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย โดยใช้เครื่องมือ ฐานข้อมูลออนไลน์ และระบบจัดการข้อมูล เพื่อช่วยให้ข้อมูลที่สำคัญปรากฏขึ้นอย่างรวดเร็วและสามารถนำไปใช้ในอนาคตได้สะดวก (Summey, 2013)

2.7 ด้านที่ 7 การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ (Effective Communication) มี 2 แนวทาง ดังนี้ 1) จัดอบรมเชิงปฏิบัติเรื่องการสื่อสารอย่างมืออาชีพผ่านสื่อดิจิทัล ให้ผู้บริหารสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลในการสื่อสารรวมถึงถ่ายทอดข้อมูลได้ชัดเจนและน่าสนใจ 2) จัดกิจกรรมเปิดใจออนไลน์ เปิดช่องทางรับฟังความคิดเห็นเพื่อรับข้อเสนอแนะจากครู ผู้ปกครอง เกิดเป็นวัฒนธรรมการสื่อสารแบบสองทางเพิ่มความเข้าใจของบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษา แนวทางเหล่านี้ช่วยส่งเสริมให้ผู้บริหารมีความสามารถในการสื่อสารอย่างมืออาชีพ สร้างวัฒนธรรมการสื่อสารแบบสองทางที่โปร่งใสและสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างผู้บริหาร บุคลากร ผู้ปกครอง และชุมชน ต่อยอดสู่ความร่วมมือที่เข้มแข็งภายในและภายนอกสถานศึกษา

2.8 ด้านที่ 8 ความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ (E-Safety) มี 3 แนวทาง ดังนี้ 1) กำหนดนโยบายและมาตรการความปลอดภัยของข้อมูลในระดับสถานศึกษาที่ระบุแนวทางการใช้งานเทคโนโลยี การเข้าถึงข้อมูล และการเก็บรักษาข้อมูล เข้าใจเรื่อง PDPA 2) จัดทำโครงการตรวจสอบความปลอดภัยระบบสารสนเทศรายปี เพื่อตรวจสอบบัญชีผู้ใช้ ซอฟต์แวร์ ฟีเจอร์และลดความเสี่ยงข้อมูลรั่วไหล 3) จัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องสิทธิส่วนบุคคล และการป้องกันการหลอกลวงออนไลน์ สำหรับ

บุคลากรและนักเรียนเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในการใช้งานเว็บไซต์หรือระบบออนไลน์ภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Thompson et al. กล่าวถึงความรู้ด้านสังคมและอารมณ์ว่า ปัจจุบันเน้นในด้าน ทักษะความปลอดภัยไซเบอร์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย มีมารยาทในการสื่อสารออนไลน์ และการจัดการอารมณ์ในบริบทดิจิทัล เช่น การป้องกันการถูกล่วงละเมิดทางไซเบอร์ การสื่อสารอย่างเคารพในสังคมออนไลน์ และการรักษาความเป็นส่วนตัว (Thompson et al., 1971)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา

จากภาพอธิบายได้ว่าองค์ประกอบของการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ประกอบด้วย 8 ด้านหลัก ซึ่งถือเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้บริหารควรมี เนื่องจากเทคโนโลยีและข้อมูลมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการสถานศึกษา การมีความรู้และทักษะในด้านต่างๆ จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการวางแผน บริหารงาน สื่อสาร และแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเหมาะสมกับผู้เรียนและบุคลากรในสถานศึกษา การรู้ดิจิทัลจึงเป็นพื้นฐานที่ทำให้ผู้บริหารสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกยุคใหม่ และพัฒนาสถานศึกษาให้ตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างยั่งยืนและครบถ้วนในทุกมิติ

บทสรุป

การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไป

น้อยตามลำดับ ดังนี้ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการประเมินผล ทักษะการใช้ ความปลอดภัยทางอิเล็กทรอนิกส์ ความเข้าใจทางสังคมและวัฒนธรรม การร่วมมือ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการค้นหาและเลือกข้อมูล และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2 มีทั้งหมด 8 ด้าน 15 แนวทาง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรอบรม ส่งเสริมทักษะของตนเองด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการประเมินผลและนำไปขยายผลอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากเป็นทักษะที่ส่งผลดีต่อการบริหารจัดการและการวางแผนพัฒนาโรงเรียนในหลายมิติ
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรจัดอบรม เรื่องการสื่อสารผ่านดิจิทัลที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการขยายผล ให้มีการพัฒนาเรื่องการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป
3. ควรจัดตั้งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์ (PLC Online) หรือแพลตฟอร์ม แลกเปลี่ยนความรู้ เพื่อให้ผู้บริหารได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้โปรแกรม หรือนวัตกรรม สำหรับใช้ในการบริหารงานภายในสถานศึกษาสู่การพัฒนาการบริหารสถานศึกษาที่ทันสมัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรมีการศึกษาวิจัย เรื่องปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่ององค์ประกอบการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กนกภรณ์ เทศผล และจิตติมา วรณศรี. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1. *วารสารครุศาสตร์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 5(1): 77-88.

- จิรศักดิ์ นิยมศักดิ์. (2567, 15 ตุลาคม). แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตากาญจนบุรี เขต 2. (นางสาวแพรวพลอย บุญมา, ผู้สัมภาษณ์).
- พิมพ์วิมล วงษ์จันทร์. (2564). ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษายุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 3. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย พิษณุพรรณ*, 16(2): 43-55.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก, หน้า 18.
- ภาณุวัฒน์ ฐานไชยยิ่ง. (2564). แนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโท สาขาวิชาศึกษาศาสตร์*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *รายงานการศึกษาเรื่องแนวปฏิบัติของการสร้างและส่งเสริมการรู้ดิจิทัลสำหรับครู*. กรุงเทพฯ: פרקหวานกราฟฟิค.
- Bawden, D. (2001). Information and digital literacies: A review of concepts. *Journal of Documentation*, 57(2): 218–259.
- Best, J. W. (1970). *Research in education*. (2nd ed.). Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.
- Eshet-Alkalai, Y. (2004). Digital literacy: A conceptual framework for survival skills in the digital era. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13(1): 93–106.
- Hague, C., & Payton, S. (2010). *Digital literacy across the curriculum*. Bristol: Futurelab.
- Ilomaki, L., & Lakkala, M. (2018). Digital technology and practices for school improvement: Innovative digital school model. Technology, Pedagogy and Education, <https://telrp.springeropen.com/articles/10.1186/s41039-018-0094-8>
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607–610.
- Likert, R. (1992). *New pattern of management*. New York: McGraw-Hill.
- Moore, K. A. (2018). *Teachers' perceptions of principal digital leadership behaviors that impact technology use in the classroom*. Doctoral dissertation, Dallas Baptist University.

- Sheninger, E. (2014). *Digital leadership: Changing paradigms for changing times*. California: United States of America.
- Summey, D. C. (2013). *Developing digital literacies: A framework for professional learning*. California: SAGE Publications.
- Thompson, K. M., et al. (1971). *Digital literacy and digital inclusion*. Lanham: The Rowman & Littlefield.
- Yazon, A. D., et al. (2019). Digital literacy, digital competence and research productivity of educators. *Universal Journal of Educational Research*, 7(8): 1734–1743.

ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะ บาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4

The Effects of Peer-Assisted Learning in Physical Education on Basketball Skills of Mathayomsuksa 4 Students

^{1*}อิทธิศักดิ์ อิทธิพิบูล Ittisak Ittipiboon

^{2**}ปริยาภรณ์ กุลศิริรัตน์ Preeyaporn Gulsirat

^{1,2}บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

^{1,2}Graduate School, Srinakharinwirot University

*First author, e-mail: ittiskak.now@gmail.com

**Corresponding author, e-mail: preeyporn@g.swu.ac.th

Received December 19, 2025; Revised January 4, 2026; Accepted: March 30, 2026

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือ 1) เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 2) เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนกับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 60 คน ได้จากการสุ่มแบบกลุ่ม แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 30 คน และกลุ่มควบคุม 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน และแผนการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติ กลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน ในขณะที่กลุ่มควบคุมได้รับการจัดการเรียนการสอนแบบปกติ ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนกลุ่มทดลองมีพัฒนาการด้านทักษะบาสเกตบอลดีขึ้นหลังเรียนในสัปดาห์ที่ 8 2) ผลการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมพบว่า หลังเรียนในสัปดาห์ที่ 8 ทักษะบาสเกตบอลของกลุ่มทดลองแตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนสามารถส่งเสริมทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; ทักษะบาสเกตบอล; พลศึกษา; เพื่อนช่วยเพื่อน

Abstract

The objective of this research is: 1) to examine the effects of peer-assisted learning in physical education on the basketball skills of Mathayomsuksa 4 students, 2) to compare the effects of peer-assisted learning with those of conventional physical education learning on the basketball skills of Mathayomsuksa 4 students. This research is a quasi-experimental study. The sample group consisted of 60 high school students in their fourth year, selected using cluster randomization, divided into an experimental group of 30 students and a control group of 30 students. The research instruments consisted of lesson plans based on peer-assisted learning and conventional physical education lesson plans. The experimental group received instruction using the peer-assisted learning technique, while the control group was taught using conventional instruction. The results indicated that 1) students in the experimental group showed improvement in their basketball skills after the 8th week of instruction, 2) after the 8th week, the basketball skills of the experimental group were significantly higher than their pre-test scores at the .05 level. In conclusion, physical education instruction using the peer-assisted learning technique can effectively enhance students' basketball skills.

Keywords: Learning Management; Basketball Skills; Physical Education; Peer-Assisted

บทนำ

สุขศึกษาและพลศึกษาคือการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่สมบูรณ์ โดยผสมผสานระหว่าง ความรู้และพฤติกรรมสุขภาพ สุขศึกษาเข้ากับการพัฒนาศักยภาพผ่านกิจกรรมทางกายและกีฬาพลศึกษา เพื่อมุ่งสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ มีความพร้อมทั้งด้านสติปัญญา อารมณ์ และสมรรถภาพร่างกายที่แข็งแรงอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ด้วยกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาเป็นหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้งหมดจาก 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ที่จัดตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยมีทั้งความรู้ความเข้าใจทักษะกระบวนการ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมตามแนวการจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2551 ซึ่งผลรวมคือผู้เรียนเกิดการพัฒนาที่เป็นองค์รวมของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาประกอบด้วย 5 สาระ 6 มาตรฐานการเรียนรู้ กีฬาบาสเกตบอลเป็นกิจกรรมทางพล

ศึกษาที่มีการเรียนการสอนในโรงเรียนทั่วไป เป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ถูกบรรจุในหลักสูตรพลศึกษา เน้นการพัฒนาทักษะทั้งทางกายภาพและสังคมของนักเรียน โรงเรียนหลายแห่งได้นำบาสเกตบอลมาเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรเพื่อให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสพัฒนาสมรรถภาพทางกาย ควบคู่ไปกับการพัฒนาชีวิตโดยเฉพาะในด้านการสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การแก้ไขปัญหา ทักษะทางสังคม (Social Skills) เป็นกลุ่มของทักษะต่างๆ ที่ใช้ในการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารระหว่าง กันภายในสังคม รวมทั้งความสามารถในการเข้าใจถึงสถานการณ์ที่หลากหลาย กฎกติกาต่างๆ ในสังคม ความสามารถในการรู้จักผู้อื่นและการนึกถึงคนรอบข้างอย่างเข้าใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในทางบวกให้เกิดขึ้น ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับทุกเพศทุกวัย

การจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติเป็นกระบวนการที่มีโครงสร้างเป็นลำดับขั้นตอน เริ่มจากการเตรียมการและวางแผนการสอน ต่อด้วยการนำเข้าสู่บทเรียนเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน จากนั้นดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยนำเสนอเนื้อหาสาระ อธิบาย และให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติ หลังจากนั้นมีการสรุปบทเรียนและประเมินผลการเรียนรู้ และปิดท้ายด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการพัฒนา กระบวนการนี้มุ่งเน้นการถ่ายทอดความรู้จากครูสู่ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยยึดหลักสูตรและแผนการสอนเป็นแนวทางหลักในการดำเนินการ ทั้งนี้ แม้จะเป็นวิธีการสอนแบบดั้งเดิม แต่ก็มีมีการปรับให้สอดคล้องกับแนวคิดการศึกษาสมัยใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนมากขึ้น ดังที่วาสนา คุณาภิสิทธิ์ (2539) กล่าวว่า วิธีการสอนนั้นจะดีที่สุดก็ต่อเมื่อการสอนนั้นมีความสัมพันธ์กับจุดมุ่งหมาย วิธีการสอนที่ดีมีหลายแบบ แต่ต้องคำนึงถึงว่าไม่มีวิธีใดที่จะนำไปใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างมั่นใจ เพราะสภาพการเรียนการสอนแตกต่างกัน ซึ่งวิธีที่ดีที่สุดคือวิธีการสอนที่ทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เพราะประสบการณ์ชีวิตทั้งหมดคือการศึกษาเพื่อตลอดชีวิต สิ่งที่คุณครูสอนต้องยึดถือคือประสบการณ์ที่คุณมีส่วนร่วมกับผู้เรียนและต้องเป็นประสบการณ์ทางบวก จึงจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีสุขภาพที่ดี มีความสุข และมีประโยชน์สำหรับนักเรียน นอกจากนี้ วรศักดิ์ เพียรชอบ (2561) ได้กล่าวว่า การสอนพลศึกษาแบบปกติเป็นการสอนที่ดำเนินการสอนตามหลักสูตร การสอนวิชาพลศึกษานั้นแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือการเตรียมหรือการนำเข้าสู่บทเรียน การสอน การฝึกหัด การนำไปใช้ และการสรุปและสรุปปฏิบัติ การจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน ปฏิสัมพันธ์ระหว่าง ผู้เรียนกับผู้สอน ล้วนแล้วแต่มีความสำคัญในการนำมาจัดการเรียนการสอน

รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) สามารถนำมาใช้กับการเรียนทุกวิชาและทุกระดับชั้น และยังมีประสิทธิภาพมากขึ้นกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนด้านทักษะทางสังคมอย่างวิชาพลศึกษาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือเทคนิคแบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือคือการช่วยเหลือกันระหว่างเพื่อนในวัยเดียวกันหรือผู้ที่มีคุณวุฒิวิญญูสูงกว่า โดยทำหน้าที่ช่วย

เอื้ออำนวยให้สมาชิกในกลุ่ม มีการพูดคุยอภิปรายให้คำแนะนำช่วยเหลือกลุ่มและช่วยส่งเสริมให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันซึ่งอาจช่วยเหลือกันเป็นคู่หรือเป็นกลุ่มก็ได้โดยผู้ให้การช่วยเหลือต้องมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะพื้นฐานในการให้การปรึกษา ซึ่งควรได้เรียนรู้ทักษะการสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ เข้าใจความรู้สึกและปัญหาความต้องการของบุคคล เพื่อช่วยเสริมสร้างกำลังใจกับเพื่อนในกลุ่มให้เกิดการพัฒนาตนเองและศักยภาพที่มีอยู่ในการช่วยตนเอง (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2552) ในการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูต้องให้ความสำคัญกับความต้องการของนักเรียนเป็นอันดับแรก โดยเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนมาเป็นผู้สนับสนุนให้เด็กๆ ได้เผชิญปัญหาและลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง หัวใจสำคัญคือการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน ที่เปิดโอกาสให้เด็กที่มีศักยภาพแตกต่างกันได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เสริมสร้างทั้งความรู้และความเห็นอกเห็นใจ เพื่อให้ห้องเรียนเป็นพื้นที่แห่งการเติบโตไปพร้อมกันอย่างมีความสุข (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2564) การสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนจัดเป็นการสอนที่อาศัยกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เป็นฐาน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทั้งในระดับชั้นเดียวกันหรือรุ่นพี่เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ อย่างไรก็ดี กระบวนการดังกล่าวจำเป็นต้องดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลของครูอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การกำหนดขั้นตอนการสอน การจัดอัตราส่วนผู้เรียนที่มีความเหมาะสม ไปจนถึงการประเมินผลการเรียนรู้ ทั้งนี้ เพื่อมิให้เป็นการผลักระดานจัดการเรียนการสอนให้แก่ผู้เรียนฝ่ายเดียว และเพื่อให้แน่ใจว่ากิจกรรมดังกล่าวจะบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (ทิตินา แคมมณี, 2556)

จากเหตุผลที่กล่าวข้างต้นการเรียนการสอนรายวิชาบาสเกตบอลระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่าในการทดสอบทักษะของนักเรียนทั้ง 5 ทักษะ มีอยู่ 2 ทักษะ ที่มีคะแนนค่อนข้างต่ำ ทักษะการเลย์-อัพ ซึ่งปัจจัยที่เป็นสาเหตุอาจเนื่องมาจากทักษะการก้าวกระโดดยิงประตูทักษะเลย์-อัพเป็นทักษะพื้นฐานกีฬาบาสเกตบอลที่มีความซับซ้อนกว่าทักษะอื่น นักเรียนที่ไม่มีพื้นฐานการเล่นกีฬาบาสเกตบอลจะต้องใช้ระยะเวลาในการฝึกฝนมาก ถึงจะสามารถทำการยิงประตูด้วยการก้าวกระโดดได้อย่างถูกต้อง ทักษะการรับส่งบาสเกตบอลในท่าทางต่างๆ ยังขาดพื้นฐานการรับส่งที่ถูกต้องอ้างอิงจากผลการทดสอบในปีการศึกษาที่ผ่านมา ไม่ได้ตามเกณฑ์การประเมินหรือได้คะแนนไม่เป็นไปตามที่ผู้สอนกำหนด และผู้วิจัยได้สังเกตทักษะทางด้านสังคมของผู้เรียนขาดการพูดคุยหรือปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในกลุ่ม นักเรียนติดมือถือ ในด้านทักษะทางสังคมนักเรียนยังขาดทักษะการทำงานกลุ่ม ทักษะความรับผิดชอบ ทักษะการช่วยเหลือผู้อื่น ทักษะการเป็นผู้นำผู้ตาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาทักษะบาสเกตบอล เช่นทักษะการเลย์-อัพและทักษะการรับส่ง แก้ไขทักษะทางด้านสังคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้ พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนกับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นวิจัยกึ่งทดลองและมีวิธีดำเนินการวิจัยโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชา พ30201 วิชาบาสเกตบอล (กลุ่มควบคุม) ได้รับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาบาสเกตบอลตามขั้นตอนปกติจำนวนแผน 8 จัดการเรียนรู้ (กลุ่มทดลอง) ได้รับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาบาสเกตบอลตามเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนจำนวนแผน 8 จัดการเรียนรู้ ตัวแปรต้น การจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน ตัวแปรตาม 1) ทักษะการเลย์-อัฟ 2) ทักษะการรับส่ง

2. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชา พ30201 วิชาบาสเกตบอล โดยผู้วิจัยดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่ม แบบง่าย (Simple random sampling) ด้วยการจับฉลาก จำนวน 2 ห้องเรียน เพื่อจัดกลุ่มให้มีโอกาสเท่าเทียมกันในการเป็นกลุ่มทดลองหรือกลุ่มควบคุม ดังนี้ 1) ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 (กลุ่มควบคุม) ได้รับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาบาสเกตบอลตามขั้นตอนปกติ จำนวน 30 คน 2) ห้องเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/2 (กลุ่มทดลอง) ได้รับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาบาสเกตบอล ตามเทคนิคการเรียนรู้เพื่อนช่วยเพื่อน จำนวน 30 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีรายละเอียดดังนี้ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และแผนการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติ จำนวน 8 แผน ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ประเมินความเหมาะสม ค่า IOC ที่หาได้แต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้ รายข้ออยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ที่คำนวณได้ มีค่ามากกว่า 0.5 2) เครื่องมือวัดทักษะการ เลย์-อัฟ เครื่องมือวัดทักษะการ การรับ-ส่ง บาสเกตบอล 3) แบบสอบถามวัดทักษะทางสังคม ให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ลักษณะการใช้คำถามและความถูกต้องด้านภาษานำมาหาความสอดคล้องระหว่างเนื้อหา กับ วัตถุประสงค์ (Index of Congruence หรือ IOC) คัดเลือกข้อทดสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไปได้จำนวน 38 ข้อ ส่วนอีก 2 ข้อ ได้ปรับปรุงแก้ไขและ นำไป Try

out ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ได้ค่าความเชื่อมั่นจากสูตรสัมประสิทธิ์ อัลฟาของคอนบัค ได้เท่ากับ 0.81 (Cronbach, 1951)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1) ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) เพื่อกำหนดกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เมื่อได้กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ให้นักเรียนทำแบบวัดทักษะปฏิบัติพื้นฐานก่อนเรียน เพื่อใช้ในการจัดกลุ่มและเป็นแบบวัดผลก่อนการทดลอง กลุ่มทดลองทำแบบสอบถามวัดทักษะทางสังคมก่อนเรียน 2) สอนตามแผนจัดการเรียนรู้ (กลุ่มควบคุม) ได้รับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาบาสเกตบอลตามขั้นตอนปกติจำนวน 8 จัดการเรียนรู้ (กลุ่มทดลอง) ได้รับการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาบาสเกตบอลตามเทคนิคการเรียนรู้เพื่อนช่วยเพื่อน จำนวนแผน 8 จัดการเรียนรู้ 3) ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ก่อนทดสอบ และหลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8 กลุ่มทดลองทำแบบสอบถามวัดทักษะทางสังคมหลังเรียน เพื่อบันทึกข้อมูลผลการทดสอบเพื่อเก็บไว้ สำหรับวิเคราะห์ข้อมูล

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ทดสอบระหว่างกลุ่มกับทดสอบภายในกลุ่มโดยคำนวณหาค่าเฉลี่ยคะแนน ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.) สถิติแบบที่ (t – test dependent) โดยทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สถิติแบบที่ (Paired – Samples t – test)

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนการจัดการเรียนรู้ และหลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8 ของกลุ่มทดลอง (n=30)

สัปดาห์/ทักษะ	กลุ่มทดลอง	
	$\bar{X}$	S.D.
การรับส่ง สองมือระดับอก		
ก่อนเรียน	3.10	.76
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	11.10	2.06
การรับส่ง สองมือกระดอนพื้น		
ก่อนเรียน	3.50	1.38
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	8.80	2.43

การรับส่ง มือเดียวเหนือไหล่		
ก่อนเรียน	3.97	.85
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	11.33	1.49
การรับส่ง สองมือเหนือศีรษะ		
ก่อนเรียน	3.73	.98
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	7.40	1.45
การเลี้ยว-อ้าแขนหางายมือขวา		
ก่อนเรียน	.93	.87
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	4.77	1.10
การเลี้ยว-อ้าแขนหางายมือซ้าย		
ก่อนเรียน	.90	.55
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	3.63	.85
การเลี้ยว-อ้าแขนคว่ำมือขวา		
ก่อนเรียน	1.60	.56
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	4.77	1.10
การเลี้ยว-อ้าแขนคว่ำมือซ้าย		
ก่อนเรียน	1.77	.70
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	4.10	1.60

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อน ที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนการจัดการเรียนรู้ และหลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8 ของกลุ่มทดลอง พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะทั้ง 8 ทักษะดีขึ้นตามลำดับ

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าการเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้ พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนกับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนกับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ก่อนการจัดการเรียนรู้ และหลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8 ของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง (n=30) ดังตารางที่ 2

สัปดาห์/ทักษะ	กลุ่มควบคุม		กลุ่มทดลอง		t	p-value
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
การรับส่ง สองมือระดับอก						
ก่อนเรียน	2.83	.95	3.10	.76	-1.20	.23
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	7.37	1.25	11.10	2.06	-8.50	.00
การรับส่ง สองมือกระดอนพื้น						
ก่อนเรียน	2.83	1.44	3.50	1.38	-1.83	.07
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	6.27	1.70	8.80	2.43	-4.68	.00
การรับส่ง มือเดียวเหนือไหล่						
ก่อนเรียน	4.10	.92	3.97	.85	.58	.56
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	6.27	1.10	11.33	1.49	-14.56	.00
การรับส่ง สองมือเหนือศีรษะ						
ก่อนเรียน	4.17	1.39	3.73	.98	1.39	.17
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	5.73	2.24	7.40	1.45	-3.42	.00
การเลี้ยว-อ้าแบบหงายมือขวา						
ก่อนเรียน	.87	.73	.93	.87	-.34	.73
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	3.17	1.76	4.77	1.10	-8.50	.00
การเลี้ยว-อ้าแบบหงายมือซ้าย						
ก่อนเรียน	1.07	.74	.90	.55	.99	.33
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	6.27	1.46	3.63	.85	-2.05	.04
การเลี้ยว-อ้าแบบคว่ำมือขวา						
ก่อนเรียน	1.47	.68	1.60	.56	.56	.41
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	3.17	1.76	4.77	1.10	-4.21	.00
การเลี้ยว-อ้าแบบคว่ำมือซ้าย						
ก่อนเรียน	1.30	.75	1.77	.70	.71	.48
หลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8	3.23	1.10	4.10	1.60	-2.44	.02

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 แสดงว่า ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนกับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถ

สรุปได้ดังนี้ พิจารณาพบว่าทั้ง 8 ทักษะระหว่างก่อนเรียน และหลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะทางสังคมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีรายละเอียด ดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนนของแบบวัดทักษะทางสังคมของกลุ่มทดลองด้านทักษะการมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8

ด้านทักษะการมีส่วนร่วม ในการทำงานกลุ่ม	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	p- value
	($\bar{X}$)	(S.D.)	($\bar{X}$)	(S.D.)		
1.นักเรียนช่วยเหลือเพื่อนในกิจกรรม กลุ่มอยู่เสมอ	2.27	.58	2.90	.31	-5.27	.00
2.นักเรียนแสดงความคิดเห็นและช่วย แก้ไขปัญหากลุ่ม	2.13	.63	2.83	.38	-5.22	.00
3.นักเรียนมักจะแยกตัวออกมาทำงาน คนเดียว เพื่อให้แน่ใจว่างานจะสำเร็จ ตามเป้าหมาย	1.17	.38	1.63	.56	-3.80	.00
4.นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับเพื่อน ร่วมกลุ่มในการทำกิจกรรมต่างๆได้ดี	2.00	.45	2.73	.45	-6.28	.00
5.นักเรียนทำงานร่วมกับเพื่อนในกลุ่ม จนงานสำเร็จลุล่วงได้ดีอยู่เสมอ	2.30	.53	2.87	.35	-4.87	.00
6.นักเรียนจะรู้สึกโกรธหรือต่อว่าเพื่อน เมื่อเพื่อนทำงานได้ไม่ดี	1.80	.61	2.27	.78	-2.57	.01
7.นักเรียนมีการปฏิบัติงานตามบทบาท หรือหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายได้ดีและ สม่ำเสมอ	2.27	.58	2.90	.31	-5.27	.00
8.นักเรียนพร้อมที่จะรับฟังและ พิจารณาความคิดเห็นของผู้อื่นด้วย เหตุผลอยู่เสมอ	2.10	.31	2.67	.48	-5.46	.00
9.นักเรียนทะเลาะหรือมีความขัดแย้ง กับผู้อื่นบ่อยครั้งเมื่อต้องทำงานร่วมกัน	1.33	.55	1.97	.49	-4.72	.00
10.นักเรียนยินดีปรับเปลี่ยนความคิด	2.10	.31	2.73	.45	-6.38	.00

อยู่เสมอเมื่อมีผู้อื่นเสนอแนวคิดที่ดีกว่า
และมีเหตุผลสนับสนุน

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 แสดงว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนด้านทักษะการมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่มของนักเรียนกลุ่มทดลอง ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนน ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของคะแนน ของแบบวัดทักษะทางสังคมของกลุ่มทดลอง ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8

กลุ่มตัวอย่าง	N	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	p-value
		($\bar{X}$)	(S.D.)	($\bar{X}$)	(S.D.)		
กลุ่มทดลอง	30	2.00	.13	2.60	.13	-31.96	.00

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 แสดงว่าค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดการเรียนรู้ พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะการเลย์-อัฟ ทักษะการรับ-ส่ง ในรายวิชา บาสเกตบอลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.00 (S.D.= .13) หลังเรียนสัปดาห์ที่ 8 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.60 (S.D.= .13) แตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนทักษะบาสเกตบอล ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยผู้วิจัยนำมาพัฒนาทักษะการเลย์-อัฟ ทักษะการรับ-ส่ง ทั้งหมด 8 ทักษะ ดังนี้ 1) การรับ - ส่งสองมือระดับอก 2) การรับส่งสองมือกระดอนพื้น 3) การรับ - ส่งมือเดียวเหนือไหล่ 4) การรับ - ส่งสองมือเหนือศีรษะ 5) การเลย์-อัฟหงายมือขวา 6) การเลย์-อัฟหงายมือซ้าย 7) การเลย์-อัฟคว่ำมือขวา และ 8) การเลย์-อัฟคว่ำมือซ้าย ทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งผลในการนำทักษะไปต่อยอดสู่การเล่นทีม ดังที่อุทัย สงวนพงศ์ ได้กล่าวว่าการเล่นบาสเกตบอลทักษะพื้นฐานมีความจำเป็นและสำคัญมาก ดังนั้น ผู้เล่นจึงต้องฝึกทักษะพื้นฐานต่างๆ ให้ถูกต้องจนเกิดความชำนาญเสียก่อนโดยมีทักษะพื้นฐานดังนี้การยืนเตรียมพร้อม การหยุดการเคลื่อนที่ การจับลูกบอล การเคลื่อนที่เพื่อเล่น

บาสเกตบอล การส่งลูกบอล การรับลูกบอล การยิงประตู การเลย์-อัพ เป็นวิธีการยิงที่รวดเร็วและสามารถเข้าใกล้ห่วงประตูได้มากที่สุด ดังนั้นผู้เล่นทุกคนจึงต้องได้รับการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญรวดเร็ว แม่นยำทำมุมและทั้งมือซ้ายและมือขวา และการรับลูกบอลเป็นสิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งในการเล่นกีฬาบาสเกตบอล การรับลูกบอลที่ดี คือ การที่สามารถรับลูกบอลได้ทุกแบบ เมื่อรับลูกบอลแล้วจะต้องครอบครองลูกบอลไว้ให้ได้อย่างมั่นคง และพร้อมที่จะเล่นในทักษะอื่นๆ ได้อย่างต่อเนื่อง (อุทัย สงวนพงศ์, 2544) ดังนั้นผู้เรียนควรคำนึงถึงหลักการในการรับลูกบอล จากจุดมุ่งหมายการวิจัยข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนมีพัฒนาการด้านทักษะทั้ง 8 ทักษะดีขึ้นตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับจุฬาลักษณ์ สงฆ์สรวงน้อย ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อความแม่นยำในการเล่นลูกสองมือล่างในกีฬาบาสเกตบอล ผลการวิจัยพบว่า ความแม่นยำในการเล่นลูกสองมือล่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมในสัปดาห์ที่ 8 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (จุฬาลักษณ์ สงฆ์สรวงน้อย, 2563) จากแนวคิดและงานวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับการพัฒนาทักษะบาสเกตบอลอย่างเป็นระบบ เนื่องจากกระบวนการนี้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนทักษะพื้นฐานทั้ง 8 ทักษะ ผ่านการสังเกตและให้ข้อมูลย้อนกลับ ระหว่างกันอย่างใกล้ชิดซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อุทัย สงวนพงศ์ ที่ให้ความสำคัญกับการฝึกทักษะพื้นฐานให้เกิดความชำนาญก่อนต่อยอดสู่ระดับสูง และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จุฬาลักษณ์ สงฆ์สรวงน้อย ที่ยืนยันว่าการเรียนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนช่วยเพิ่มความแม่นยำในทักษะกีฬาได้อย่างมีนัยสำคัญสรุปได้ว่า การที่นักเรียนในงานวิจัยนี้มีพัฒนาการดีขึ้น เป็นเพราะเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนช่วยลดความประหม่า เพิ่มความมั่นใจในการฝึกซ้ำ และส่งเสริมการเรียนรู้รายบุคคลผ่านการช่วยเหลือกัน ทำให้ทักษะการรับ-ส่งและการเลย์-อัพที่ซับซ้อนทั้งซ้ายและขวาถูกพัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการเรียนแบบปกติ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้ พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนกับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งผลการเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนการจัดการเรียนรู้ และหลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8 ของกลุ่มควบคุม แตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนการจัดการเรียนรู้ และหลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8 ของกลุ่มทดลอง แตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 และเมื่อนำผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนกับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบปกติที่มีต่อทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้สัปดาห์ที่ 8 แตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 จึงสามารถสรุปได้ว่าการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนสามารถพัฒนาทักษะทางกีฬาบาสเกตบอล ทำให้เห็นถึงพัฒนาการที่แตกต่างจากการจัดการเรียนรู้แบบปกติจึงพิสูจน์ได้ว่าการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนสามารถส่งเสริมและพัฒนาทักษะของผู้เรียนได้ดีกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติ ซึ่งสอดคล้องกับคิวนันท์ อธิจันทร์รัตน์ ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบร่วมมือด้วยเทคนิคแบบเพื่อนช่วยเพื่อน แบบ เอส.ที.เอ.ดี และแบบปกติ ที่มีต่อทักษะเทควันโดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มทดลองที่ 1 กลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มควบคุม มีทักษะเทควันโดหลังการฝึกดีกว่าก่อนการฝึก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 2) หลังการฝึกสัปดาห์ที่ 8 กลุ่มทดลองที่ 1 มีทักษะเทควันโดทำการเตะเฉียงดีกว่ากลุ่มทดลองที่ 2 และกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองที่ 2 ดีกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนอกเหนือจากการพัฒนาทักษะ การจัดการเรียนรู้แบบเพื่อนช่วยเพื่อนมีประโยชน์มากมาย ช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมควบคู่ไปกับทักษะทางกีฬา (คิวนันท์ อธิจันทร์รัตน์, 2564) จากแนวคิดและผลการวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนมีผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาทักษะบาสเกตบอลที่สูงกว่าการจัดการเรียนรู้แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งความสัมพันธ์นี้มีความสอดคล้องกับแนวคิดของคิวนันท์ อธิจันทร์รัตน์ ที่ระบุว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทักษะเชิงปฏิบัติได้รวดเร็วขึ้น ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการให้ข้อมูลป้อนกลับระหว่างผู้เรียน

3. เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะทางสังคมในทักษะบาสเกตบอลของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านทักษะการมีส่วนร่วมในการทำงานกลุ่ม 2) ด้านทักษะความรับผิดชอบ 3) ด้านทักษะการช่วยเหลือผู้อื่น 4) ด้านทักษะการเป็นผู้นำผู้ตาม เมื่อนำผลรวมของทุกด้านมาหาค่าเฉลี่ย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนสัปดาห์ที่ 8 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมของนักเรียนกลุ่มทดลองหลังได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะการเลย์-อัพ ทักษะการรับ-ส่ง แตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผ่องฉวี มณีรัตนพันธุ์ ได้กล่าวว่า กระบวนการทำงานที่มีขั้นตอนหรือวิธีการที่จะช่วยให้การดำเนินงานกลุ่มเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ สมาชิกทุกคนต้องทำความเข้าใจในเป้าหมายการทำงาน วางแผนปฏิบัติงานร่วมกัน ดำเนินงานตามแผนตลอดจนประเมินผลและปรับปรุงงานการที่สมาชิกในกลุ่มทำงานอย่างมีเป้าหมายร่วมกัน มีการทำงานร่วมกัน โดยที่สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานนั้น มีการแบ่งปันวัสดุ อุปกรณ์ ข้อมูลต่างๆ ในการทำงาน ทุกคนมีบทบาทหน้าที่และประสบความสำเร็จร่วมกัน สมาชิกในกลุ่มจะมีความรู้สึกว่าได้ตนประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จด้วย สมาชิกทุกคนจะได้รับผลประโยชน์ หรือ

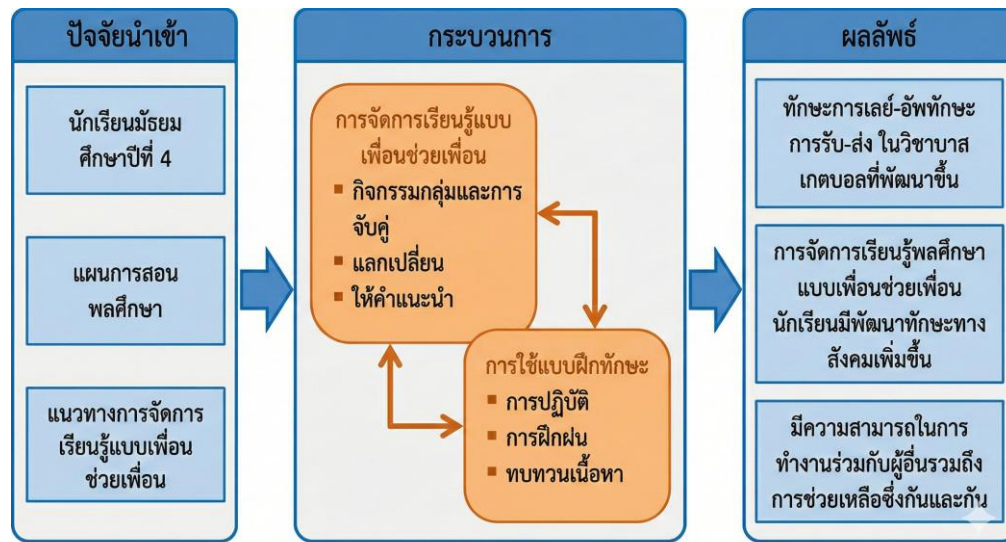
รางวัลผลงานกลุ่มโดยเท่าเทียมกัน และยังสอดคล้องกับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ผ่องฉวี มณีรัตนพันธุ์, 2555) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของบัญญัติ ชำนาญกิจ ได้นำเสนอแนวคิดการเรียนรู้แบบร่วมมือในการเรียนรู้ที่ใช้ความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นแรงขับเคลื่อน โดยการจัดกลุ่มผู้เรียนขนาดเล็กที่มีระดับความสามารถละกันเพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ สมาชิกในกลุ่มจะมีส่วนร่วมในการพัฒนาความรู้ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนแนวคิดและทางการเรียน โดยมีกลไกการสนับสนุนทางด้านจิตใจและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างผู้เรียนกลุ่มเก่งและกลุ่มอ่อน ซึ่งส่งผลให้ความรับผิดชอบในความสำเร็จไม่ใช่น้ำหนักของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เป็นพันธกิจร่วมกันของสมาชิกทุกคนในกลุ่ม (บัญญัติ ชำนาญกิจ, 2558) จากแนวคิดและผลการวิจัยข้างต้นพบว่าทักษะทางสังคมทั้ง 4 ด้านของนักเรียนพัฒนาขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ผ่านการปฏิบัติงานกลุ่มอย่างมีระบบ ความสัมพันธ์นี้สอดคล้องกับแนวคิดของ ผ่องฉวี มณีรัตนพันธุ์ ที่เน้นความสำคัญของการมีเป้าหมายร่วมกันและการแบ่งปันบทบาทหน้าที่ ซึ่งช่วยให้สมาชิกเกิดความรับผิดชอบและเรียนรู้การช่วยเหลือผู้อื่น และยังสอดคล้องกับแนวคิดของบัญญัติ ชำนาญกิจ ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดกลุ่มแบบละความสามารถช่วยเปลี่ยนความแตกต่างระหว่างบุคคลให้เป็นแรงขับเคลื่อนในการเรียนรู้

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงการพัฒนาทางด้านทักษะกีฬาบาสเกตบอลเช่นการเลย์-อัพ และทักษะการรับส่ง ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะทางสังคมโดยมีปัจจัยหลัก คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 แผนการสอนพลศึกษาแบบปกติ และแผนการจัดการเรียนรู้พลศึกษาเพื่อนช่วยเพื่อน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำเนินกระบวนการพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้ในโมเดลนี้เป็นการผสมผสานระหว่าง การเรียนแบบกลุ่มกับการฝึกปฏิบัติจริงโดยจะใช้ระบบพลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนมาเป็นตัวขับเคลื่อน ให้นักเรียนได้ลองสอนและแนะนำกันเองควบคู่ไปกับการฝึกตามแบบฝึกทักษะอย่างต่อเนื่อง ทั้งสองอย่างนี้จะทำงานสอดคล้องกัน มีการโต้ตอบและแชร์ข้อมูลระหว่างกันอยู่ตลอดเวลา เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะดีขึ้นตามลำดับอย่างเห็นได้ชัดเจน

ผลลัพธ์ที่คาดหวังจากการดำเนินตามโมเดลนี้คือ นักเรียนมีทักษะบาสเกตบอลที่พัฒนาขึ้น และในการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนนักเรียนสามารถพัฒนาทักษะทางสังคมเพิ่มขึ้น มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นผลจากการเรียนรู้ร่วมกันและการฝึกฝนอย่างเป็นระบบตามกระบวนการที่ออกแบบไว้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กระบวนการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะบาสเกตบอล

บทสรุป

จากผลการวิจัยมีข้อสรุปดังนี้ 1) จากการศึกษาเปรียบเทียบผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาวิชาบาสเกตบอล โดยใช้เทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Tutoring) เปรียบเทียบกับการจัดการเรียนรู้แบบปกติในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สรุปได้ดังนี้ พัฒนาการรายกลุ่มทั้งกลุ่มควบคุม (เรียนพลศึกษาแบบปกติ) และกลุ่มทดลอง (เรียนพลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วย) มีคะแนนทักษะทางสังคมและทักษะกีฬาบาสเกตบอลหลังการทดลอง (สัปดาห์ที่ 8) สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มเมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์หลังการทดลอง พบว่ากลุ่มที่เรียนด้วยพลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยมีพัฒนาการของทักษะดีขึ้นและมีความแตกต่างจากกลุ่มที่เรียนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อทักษะทางสังคมของกลุ่มทดลอง พบว่าค่าเฉลี่ยคะแนนหลังได้รับการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน แตกต่างจากก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน คะแนนของกลุ่มที่ได้เรียนมีทักษะเพิ่มขึ้นวัด ได้จากคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนและสามารถแก้ปัญหาที่นักเรียนที่มีคะแนนต่ำ ในทักษะการเลย์-อัฟ และการรับ-ส่งได้จริง 4) ดังนั้นหากโรงเรียนต้องการพัฒนาทั้งทักษะกีฬาบาสเกตบอลและทักษะทางสังคมการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่ทางโรงเรียนต่างๆหน้าจะพิจารณานำมาใช้ในการเรียนการสอนในรายวิชาอื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การนำเทคนิคการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนไปจัดการเรียนการสอนหากต้องการพัฒนาทักษะ จำเป็นจะต้องจัดการเรียนรู้ไม่น้อยกว่า 8 สัปดาห์ เพื่อให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน
2. การจัดการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนจะต้องมีการจำแนกผู้เรียนตามความสามารถให้มีความถูกต้องและเหมาะสมมากที่สุด เพราะการจำแนกระดับของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งอาจส่งผลต่อทักษะได้อย่างชัดเจน
3. การจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนผู้เรียนจะต้องรู้ถึงบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจนโดยครูผู้สอนจะต้องอธิบายจำแนกหน้าที่ หรือขอบข่ายต่างๆ ให้ชัดเจนก่อนเริ่มการจัดการเรียนการสอน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนควรนำรูปแบบไปเปรียบเทียบกับเทคนิคการสอนอื่นๆ เพื่อแสดงผลการเปรียบเทียบที่ชัดเจนมากขึ้น
2. การนำเทคนิคการสอนพลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนไปปรับใช้หรือพัฒนาผู้เรียนในด้านการพัฒนาทักษะทางสังคมกับกิจกรรมรูปแบบอื่นๆ ได้
3. ควรศึกษาผลระยะยาวของการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้พลศึกษาด้วยเทคนิคเพื่อนช่วยเพื่อนในกลุ่มของผู้เรียนที่ต่างระดับชั้น เพื่อประเมินความยั่งยืนของการพัฒนาทักษะหลังสิ้นสุดการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จุฬาลักษณ์ สงฆ์สระน้อย. (2563). ผลของการสอนแบบเพื่อนช่วยเพื่อนที่มีต่อความแม่นยำในการเล่นลูกสองมือล่างในกีฬาวอลเลย์บอล. *วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต วิทยาศาสตร์การออกกำลังกายและการกีฬา*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2552). *นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: บริษัทแดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- ทิตินา แคมมณี. (2556). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- บัญญัติ ชำนาญกิจ. (2558). *การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ*. ศูนย์การจัดการความรู้ (KM) & งานบริการวิชาการแก่สังคม. <https://k2mse.eng.rmutp.ac.th>
- ผ่องฉวี มณีรัตนพันธุ์. (2555). *การเรียนรู้แบบร่วมมือ (cooperative learning)*. GotoKnow. https://www.gotoknow.org/posts/201289&usg=AFQjCNGbv_7NqBOTV2G-
- วาสนา คุณาอภิสิทธิ์. (2539). *การสอนพลศึกษา*. กรุงเทพฯ: บริษัทพิมพ์ดี.
- วรศักดิ์ เพียรชอบ. (2561). *หลักและวิธีการสอนวิชาพลศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ศิวินทร์ อธิจันทร์รัตน์. (2564). ผลของการจัดการเรียนรู้พลศึกษาแบบร่วมมือด้วยเทคนิคแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และแบบ เอส.ที.เอ.ดี.ที่มีต่อทักษะเทควันโดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย. *ปริญญานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาสุขศึกษาและพลศึกษา*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2564). *จิตวิทยาการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุทัย สงวนพงศ์. (2544). *บาทเกตบอล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- Cronbach, L. J. (1951). Coefficient alpha and the internal structure of tests. *Psychometrika*, 16(3): 297–334.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีน เชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

Development of Chinese Vocabulary Translation Achievement Using Chinese Character Picture Media to Connect Meanings for Prathom Suksa 4 Students

^{1*}โสรยา โสแสะ Soraya Sosae

^{2**}พล เหลืองรังษี Pol Luangrangsee

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{1,2}Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

*First author, e-mail: Soraya.sos050@hu.ac.th

**Corresponding author, e-mail: pol@hu.ac.th

Received December 8, 2025; Revised January 11, 2026; Accepted: March 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียน กับหลังเรียน 2) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง ประชากรกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนพรหมเจริญวิทยา จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย 2) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย 3) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 4) แบบวัดความพึงพอใจ ของนักเรียนที่มีต่อสื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าที ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สื่อภาพอักษร

จีนเชื่อมโยงความหมาย อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 ผลการค้นพบเหล่านี้สามารถอธิบายได้จากการที่นักวิจัยได้บูรณาการความรู้ที่พัฒนาขึ้นใหม่ซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์กระบวนการสอนการแปลคำศัพท์ภาษาจีนผ่านสื่อตัวอักษรจีนแบบภาพที่เชื่อมโยงกับความหมาย ภายใต้แบบจำลองภาพเชื่อมโยงความหมายของตัวอักษรจีน (CCM-Model) ซึ่งให้ความสำคัญกับตัวอักษรจีนที่เป็นรูปภาพเป็นหลักในการเรียนการสอน และใช้การรับรู้ทางสายตาในการตีความและจินตนาการ เพื่อช่วยให้นักเรียนเชื่อมโยงความหมายของคำศัพท์ได้ ซึ่งเน้นการใช้ตัวอักษรจีนที่เป็นรูปภาพเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน และใช้การรับรู้ทางสายตาในการตีความและจินตนาการ เพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความหมายของคำศัพท์ได้ จากการฝึกฝนการแปลคำศัพท์อย่างถูกต้องในบริบทต่างๆ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนจึงดีขึ้น ส่งผลให้นักเรียนมีความสุขและพึงพอใจในการเรียนรู่มากขึ้น

คำสำคัญ: การแปลคำศัพท์; ภาษาจีน; สื่อภาพอักษรจีน

Abstract

The purpose of this research article is to: 1) compare the achievement in Chinese vocabulary translation through the use of Chinese character visual media linked to meaning among Grade 4 students before and after instruction. 2) study the students' satisfaction toward learning through pictorial Chinese character media that link meanings among Grade 4 students. This research is experimental research. population consisted of Grade 4 students in the first semester of the 2025 academic year at Phromcharoenwittaya School, Songkhla Province. The sample consisted of Grade 4 students from one classroom. The research instruments included: 1) Pictorial Chinese character media linking meanings. 2) Lesson plans using pictorial Chinese character media linking meanings. 3) Pre-test and post-test. 4) Students' satisfaction questionnaire toward the pictorial Chinese character media linking meanings. The statistical methods used for data analysis included the t-test, mean, and standard deviation. The research findings indicated that: 1) The students' achievement in Chinese vocabulary translation using pictorial Chinese character media linking meanings was significantly higher after learning than before learning at the .05 level of statistical significance. 2) The students' satisfaction toward learning through pictorial Chinese character media linking meanings was at the highest level, with a mean score of 4.75 and a standard deviation of 0.47. These findings can be

attributed to the researcher's integration of newly developed knowledge obtained through an analysis of the instructional process for Chinese vocabulary translation through pictorial Chinese character media linked to meaning, under the Chinese Character Meaning-Linking Visual Model (CCM-Model). Which places pictorial Chinese characters at the center of instruction and employs visual perception for interpretation and imagination to enable students to link the meanings of vocabulary. Which places pictorial Chinese characters at the center of instruction and employs visual perception for interpretation and imagination to enable students to link the meanings of vocabulary. Through practice in accurately translating vocabulary within simple contexts, students' learning outcomes improved. As a result, students experienced greater enjoyment and higher levels of satisfaction in learning.

Keywords: Vocabulary Translation; Chinese Language; Pictorial Chinese Character Media

บทนำ

ในสังคมโลกปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญในการติดต่อสื่อสาร การศึกษา การแสวงหาความรู้ การประกอบอาชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีทัศน์ของชุมชนโลก และตระหนักถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมุมมองของสังคมโลก นำมาซึ่งมิตรไมตรีและความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างยิ่ง การมีทักษะสื่อสารภาษาจีนที่ดีจะเป็นประโยชน์ต่อการค้าการลงทุนและความร่วมมือระหว่างกัน เนื่องจากปัจจุบันประเทศจีนได้มีการค้าการลงทุนและความร่วมมือในด้านต่างๆ จำนวนมากกับนานาประเทศทั่วโลก ปัจจุบันมีการเรียนการสอนภาษาจีนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษาและเป็นนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมให้ผู้เรียนและประชาชนมีความสามารถใช้ภาษาจีนในการสื่อสาร สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) เป็นเครื่องมือสำคัญในการนำพาประเทศไทยให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคน การสร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการสร้างสังคมแห่งโอกาสและความเสมอ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในส่วนของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ได้มีการระบุอย่างชัดเจนถึงสังคมในยุคปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศนั้นมี

ความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากในการดำรงชีวิตประจำวัน เนื่องจากเป็นเครื่องมือสำคัญที่มีความสำคัญในการใช้ติดต่อสื่อสาร การศึกษา รวมไปถึงการแสวงหาความรู้ ซึ่งในส่วนของภาษาในประเทศไทยได้มีการกำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอน โดยเพิ่มในส่วนของการรายวิชาเพิ่มเติมในการสร้างสังคมเศรษฐกิจที่ต้องมีการอาศัยภาษาจีนเป็นเครื่องมือหลักของการสื่อสาร จึงเป็นผลทำให้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ปรับปรุงในส่วนของการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย เพื่อให้การเรียนการสอนภาษาจีนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีความสอดคล้องกับความต้องการ และก้าวสู่มาตรฐาน อันเป็นที่ยอมรับในระดับสากล ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จึงให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศ โดยกำหนดให้ผู้เรียนทุกระดับชั้นต้องเรียนภาษาอังกฤษ และให้เลือกเรียนภาษาต่างประเทศอื่นๆ ตามความพร้อมของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

แม้ว่าภาษาจีนมีบทบาทมากในปัจจุบัน แต่การสอนภาษาจีนในประเทศไทยยังเจอปัญหาหลายๆ ปัญหา ซึ่งจากการวิจัย การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาจีน โรงเรียนเปรมประชาวัฒนา จ.นนทบุรี พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เนื่องจากครูผู้สอนยังคงใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ขาดกิจกรรมการมีส่วนร่วมและการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองของนักเรียน ทำให้นักเรียนขาดความสนใจ ขาดทักษะ การคิดวิเคราะห์ การคิดเชื่อมโยง ทำให้ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สอดคล้องกับแนวคิดของนริศ วศินานนท์ ที่กล่าวว่าปัญหาการเขียนอักษรจีนมี 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้สอน คือ ผู้สอนยังไม่ได้เน้นหนักหรือให้ความสำคัญของการให้เทคนิคในการจดจำอักษรจีน การกระตุ้นให้ผู้เรียนสามารถคิดเชื่อมโยงอักษรจีนกับอักษรภาพ ผู้สอนยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอักษรจีนไม่เพียงพอจึงไม่สามารถถ่ายทอดให้ผู้เรียนเข้าใจ ปัจจัยด้านผู้เรียน คือ ผู้เรียนแรกเริ่มมีทัศนคติเชิงลบต่ออักษรจีน กล่าวคือ อักษรจีนเรียนยากอักษรจีนมีจำนวนมาก ไม่เข้าใจหลักวิธีในการจดจำต้องจดจำด้วยการท่องจำเป็นคำๆ เป็นส่วนใหญ่ ประกอบด้วยความไม่ใส่ใจและจริงจังในการเขียนอักษรจีน ในด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน คือ รูปแบบการเรียนการสอนไม่น่าดึงดูดและน่าสนใจ ขาดการสร้างกิจกรรมการเรียนการสอนอักษรจีนที่หลากหลาย (นริศ วศินานนท์, 2563) และอีกหนึ่งปัญหาในการเรียนภาษาจีนคือการจดจำคำศัพท์และแปลความหมายของคำศัพท์นั้นๆ เมื่อนักเรียนไม่สามารถจำคำศัพท์ ทำให้นักเรียนไม่สามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง ซึ่งส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนต่ำและไม่ผ่านเกณฑ์

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิธีการและแนวทางเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์รายวิชาภาษาจีน ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญเกี่ยวกับสื่อภาษาภาษาจีน ที่จะช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาจีนสูงขึ้นทั้งยังสามารถแปลคำศัพท์ได้ด้วย จากการเรียนรู้ผ่านสื่อบัตรคำศัพท์หรือบัตรภาพ ซึ่งเป็นการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่ง โดยถูกออกแบบมาเพื่อผู้เรียนมีความสุขสนุกสนานไปพร้อมๆ กับการได้รับความรู้ และเพิ่มแรงจูงใจของผู้เรียน ความอยากรู้

อยากเห็นของผู้เรียน ซึ่งตรงกับแนวทางของนริศ วศินานนท์ (2565) ที่มีแนวทางในการแก้ไข คือ ผู้สอนตระหนักถึงความสำคัญของการจดจำอักษรจีน โดยมีการสอนหลักการคำเช่นการเชื่อมโยงกับ อักษรภาพ การสังเกตหลักการจำอักษรจีนและสังเกตรูปลักษณ์ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วีรภัทร ภคพงศ์พันธุ์ ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการจดจำคำศัพท์ ภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยว โดยเทคนิค Picture Me Reading จากผลการวิจัย พบว่า ผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนของนักศึกษาโดยใช้เทคนิค Picture Me Reading มีผลคะแนน หลังเรียนสูงขึ้นกว่าก่อนเรียน (วีรภัทร ภคพงศ์พันธุ์, 2564) เช่นเดียวกับงานวิจัยของสาธิต โภคิ ที่ค้นพบว่าผลการเรียนรู้การรู้คำศัพท์โดยเทคนิคการใช้บัตรคำศัพท์ ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสรรเพชญ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (สาธิต โภคิ, 2565) รวมถึง งานวิจัยของสลิทธิพย์ รัตนแสงทิพย์ และธิดารัตน์ ต้นนิรัตน์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนด้วยการจดจำอักษรภาพของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนราษฎร์บูรณะผลการวิจัยพบว่า นักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (สลิทธิพย์ รัตนแสงทิพย์ และธิดารัตน์ ต้นนิรัตน์, 2567)

ด้วยเหตุผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำการวิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการแปล คำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของโรงเรียนพรหมเจริญวิทยา จังหวัดสงขลา เพื่อช่วยแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักเรียน ซึ่งเป็นแนวทางในการช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการและความสามารถในการแปลความหมายของคำศัพท์ ภาษาจีนได้ถูกต้อง การสอนและเรียนรู้โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย ประกอบควบคู่ใน การเรียนรู้คำศัพท์ ช่วยให้นักเรียนมีจินตนาการและสนุกเพลิดเพลินในการเรียนสามารถเห็นภาพที่ เกี่ยวข้องกับคำศัพท์ ช่วยให้สามารถเข้าใจความหมายและการใช้คำศัพท์ในบริบทต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น ทั้ง ยังช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจทำให้นักเรียนมีความร่วมมือในการเรียน และช่วยทำให้มี พัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยง ความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยง ความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยเรื่องการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งทำการทดลองเพื่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน และประเมินความสามารถในการแปลคำศัพท์อักษรจีนของนักเรียนกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One group pretest-Posttest Design)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โรงเรียนพรหมเจริญวิทยา จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 33 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา คือ 1) ตัวแปรต้น ได้แก่ ช่วงเวลาของการทดสอบ แบ่งค่าเป็น 2 ค่า คือ ทดสอบก่อนเรียนและทดสอบหลังเรียน 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

4. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้ 1) สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 2) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง 3) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนภาษาจีน เรื่องเสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 4) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

5. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

5.1 สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สร้างสื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย โดยผ่านผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อหาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การพิจารณา ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าสื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมายสอดคล้องกับจุดประสงค์วิจัย (ณัฐภรณ์ หลาวทอง, 2559) ผลการหาค่าความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00

5.2 แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง นำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อวิเคราะห์ความถูกต้องและความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ เกณฑ์การพิจารณาค่าเฉลี่ยความถูกต้องและความเหมาะสมตั้งแต่ 3.50 คะแนน เป็นต้นไป หมายความว่า มีความถูกต้องและเหมาะสมในระดับดี กรณีค่าเฉลี่ยน้อยกว่า 3.50 คะแนนหมายความว่า ต้องปรับปรุงตามประเด็นการประเมินนั้นๆ (พล เหลืองรังษี, 2568) ผลการวิเคราะห์ค่าความถูกต้อง เท่ากับ 4.79 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด และค่าความเหมาะสม เท่ากับ 4.88 คะแนน อยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด

5.3 แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยสร้างแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ จำนวน 4 ตัวเลือก เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อหาค่าความสอดคล้อง (IOC) โดยกำหนดเกณฑ์การ

พิจารณา ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ถือว่าแบบทดสอบมีเนื้อหาที่ความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (ณัฐภรณ์ หลาวทอง, 2559) ผลการหาค่าความสอดคล้อง (IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 หลังจากนั้นนำแบบทดสอบไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1 ห้องเรียน เพื่อนำมาหาค่าสถิติของแบบทดสอบ โดยเป็นค่าที่ยอมรับกันในทางทฤษฎีการสร้างแบบทดสอบ คือ ค่าความยากง่าย (p) มีค่าความยากง่ายระหว่าง 0.2-0.8 ซึ่งเป็นค่าความยากง่ายที่เหมาะสม และค่าอำนาจจำแนก (r) ซึ่งข้อคำถามที่ใช้ได้มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.2 ขึ้นไป (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2559) ผลการหาคุณภาพพบว่า ค่าความยากง่าย (p) มีค่าเท่ากับ 0.23-0.77 ค่าอำนาจจำแนก (r) มีค่าเท่ากับ 0.23-0.46 คัดเลือกข้อสอบข้อที่ไม่ผ่านเกณฑ์ออกให้เหลือจำนวนข้อสอบ 20 ข้อ จากนั้นทำการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.70 (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2559) ค่าความเชื่อมั่น มีค่าเท่ากับ 0.85 5.4 แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยง เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อหาค่า (IOC) พบว่า มีค่าเท่ากับ 1.00 นำแบบวัดความพึงพอใจไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4/1 ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง และนำแบบวัดความพึงพอใจ คำนวนหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ 0.70 (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2559) ผลการหาคุณภาพพบว่า มีค่าเท่ากับ 0.81

6. การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 โดยผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูล ตามลำดับ ดังนี้ 1) ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-Test) กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง ด้วยแบบทดสอบ เรื่อง เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แบบปรนัยชนิดเลือกตอบ จำนวน 4 ตัวเลือก ทั้งหมด 20 ข้อ 2) ทำการสอนด้วยแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย เรื่อง เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 3 แผน แผนละ 2 ชั่วโมง 3) เมื่อเสร็จสิ้นการสอนโดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย เรื่อง เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย แล้วทำการทดสอบหลังเรียน (Post-Test) ทดสอบด้วยแบบทดสอบ เรื่อง เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ 4) ให้นักเรียนทำแบบประเมินแบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการการเรียนรู้โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย เรื่อง เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

นักเรียนกลุ่ม ตัวอย่าง	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{d}$	t	p
ก่อนเรียน	6.94	2.461			
หลังเรียน	13.52	2.938	6.58	12.955	.000

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้ โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยมีผลการประเมินดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. นักเรียนสามารถนำความรู้การจัดการเรียนรู้ โดยใช้สื่อภาพอักษรจีน เป็นแนวทางกับบทเรียนอื่นได้	4.58	0.55	มากที่สุด
2. การเรียนรู้ด้วยการใช้สื่อภาพอักษรจีน ช่วยให้นักเรียนจดจำคำศัพท์ และแปลความหมายคำศัพท์ได้ง่ายขึ้น	4.67	0.47	มากที่สุด
3. การเรียนรู้ด้วยสื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย ทำให้นักเรียนอยากเรียนรู้คำศัพท์มากขึ้น	4.76	0.49	มากที่สุด

4. นักเรียนเกิดความสนุกสนานกับการเรียนรู้คำศัพท์ โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยง	4.82	0.39	มากที่สุด
5. นักเรียนสามารถใช้การสังเกต การจินตนาการ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและแปลคำศัพท์ในชีวิตประจำวันได้	4.76	0.55	มากที่สุด
6. สื่อภาพอักษรจีนมีความทันสมัย และน่าสนใจ	4.76	0.55	มากที่สุด
7. เนื้อหาในสื่อภาพอักษรจีน มีความน่าสนใจและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน	4.82	0.46	มากที่สุด
8. กิจกรรมในการใช้สื่อภาพอักษรจีน ใช้คำสั่งและคำอธิบายชัดเจนและง่ายต่อการปฏิบัติตาม	4.67	0.47	มากที่สุด
9. สื่อภาพอักษรจีน มีสีสันและมีรูปแบบที่น่าสนใจ	4.76	0.49	มากที่สุด
10. สื่อภาพอักษรจีน ทำให้นักเรียนทำแบบฝึกและกิจกรรมในบทเรียน ได้อย่างสนุกสนาน	4.91	0.29	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	4.75	0.47	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่ผู้เรียนมีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ด้านสื่อภาพอักษรจีนที่ทำให้นักเรียนทำแบบฝึกและกิจกรรมในบทเรียนได้อย่างสนุกสนาน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.91 รองลงมาคือ นักเรียนเกิดความสนุกสนานกับการเรียนรู้คำศัพท์ โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82 และ ความพึงพอใจด้านเนื้อหาในสื่อภาพอักษรจีน ที่มีความน่าสนใจและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.82

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนเฉลี่ยทดสอบก่อนเรียน เท่ากับ 6.94 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.461 และมีคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียน เท่ากับ 13.52 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.938 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ระหว่างก่อนเรียน กับหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจาก การใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย ทำให้นักเรียนจดจำคำศัพท์ได้ง่ายขึ้น เมื่อใช้สื่อภาพกับคำศัพท์มาเชื่อมโยงกัน สื่อให้เห็นความหมายที่เป็นรูปธรรมและนำมาสู่ความเข้าใจและสามารถแปลความหมายของคำศัพท์นั้นๆ ได้ และสื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมายยังเป็นตัวกระตุ้นให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้น ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของวีรภัทร ภคพงศ์พันธุ์ ที่ได้ศึกษางานวิจัยการสอนโดยใช้เทคนิค Picture Me Reading พบว่า ผลการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาจีนของนักศึกษาโดยใช้เทคนิค Picture Me Reading ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น (วีรภัทร ภคพงศ์พันธุ์, 2564) และงานวิจัยของสลิทธิพรรัตน์แสงทิพย์ และธิดารัตน์ ต้นนิรุตต์ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีน ด้วยการจดจำอักษรภาพของนักเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (สลิทธิพรรัตน์แสงทิพย์ และธิดารัตน์ ต้นนิรุตต์, 2567) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการใช้สื่อภาพมาเป็นตัวช่วยในการจัดการเรียนรู้สามารถทำให้นักเรียนเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ได้ดีส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนของนักเรียนดียิ่งขึ้น

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47 ทั้งนี้เพราะว่า นักเรียนเกิดความสนุกสนานกับการเรียนรู้คำศัพท์ โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย เนื้อหาในสื่อภาพอักษรจีน มีความน่าสนใจและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความพึงพอใจมากที่สุดคือ ด้านสื่อภาพอักษรจีนที่ทำให้นักเรียนทำแบบฝึกและกิจกรรมในบทเรียนได้อย่างสนุกสนาน รองลงมาคือ นักเรียนเกิดความสนุกสนานกับการเรียนรู้คำศัพท์ โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยง และความพึงพอใจด้านเนื้อหาในสื่อภาพอักษรจีน ที่มีความน่าสนใจและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของเจนจิรา ขอนขว้าง ได้ทำการศึกษากการพัฒนาทักษะทางด้านการจำคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้บัตรภาพพร้อมคำศัพท์ภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยบัตรภาพพร้อมคำศัพท์ภาษาจีน เรื่อง ผักและ ผลไม้ มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้บัตรภาพพร้อมคำศัพท์ภาษาจีน โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 คะแนน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .17 (เจนจิรา ขอนขว้าง, 2563) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็น

เห็นว่านอกจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนของนักเรียนดีขึ้น นักเรียนยังเกิดความสนใจ พร้อมทั้งมีความสนุกในการเรียน ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สื่อภาพอักษรจีน เชื่อมโยงความหมายเป็นอย่างดี

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้การแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยการใช้ “สื่อภาพอักษรจีน” ที่เชื่อมโยงตัวอักษรกับภาพความหมาย ช่วยให้ผู้เรียนเกิด ความเข้าใจ-จดจำ-แปล คำศัพท์ได้ดีขึ้น ผ่านการรับรู้ด้วยภาพและการคิดเชื่อมโยงความหมาย ซึ่งต้องมียุทธศาสตร์ประกอบ ดังนี้

1. ศูนย์กลาง: สื่อภาพอักษรจีน (Visual Chinese Characters Media) เป็นสื่อภาพที่ออกแบบให้เชื่อมรูปลักษณ์ของอักษรจีนกับความหมาย มีหน้าที่เป็นจุดศูนย์กลางของการเรียนรู้ ให้ข้อมูลเชิงภาพที่กระตุ้นการรับรู้และการตีความ

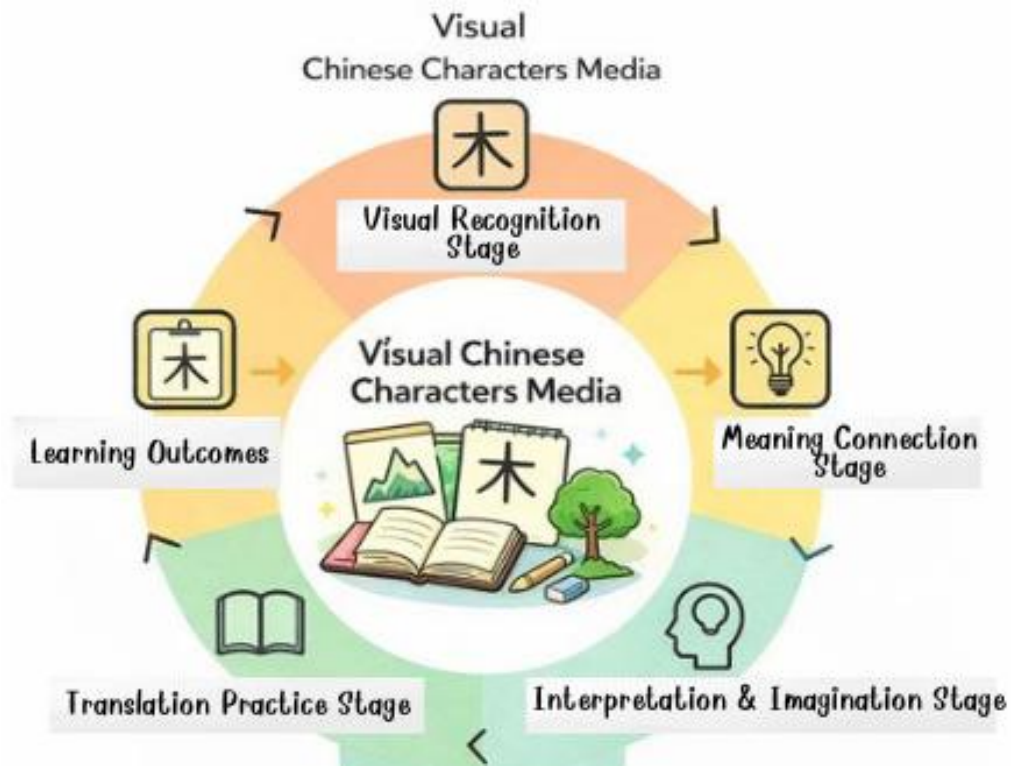
2. การรับรู้ด้วยภาพ (Visual Recognition Stage) คือ นักเรียนสามารถสังเกตรูปร่าง ส่วนประกอบ (radicals) และรูปแบบตัวอักษรจีนที่ปรากฏในสื่อภาพได้ และจดจำรูปลักษณ์เบื้องต้นของตัวอักษรเป้าหมายการรับรู้ภาพเป็นจุดเริ่มของการเข้ารหัสในความจำเชิงภาพ (visual encoding)

3. การเชื่อมโยงความหมาย (Meaning Connection Stage) คือ นักเรียนเชื่อมรูปลักษณ์อักษรกับความหมาย (concept mapping) และเข้าใจความหมายพื้นฐานของคำศัพท์นั้นๆ เช่น ให้นักเรียนอธิบายว่าภาพสื่อถึงอะไร และเชื่อมกับตัวอักษรอย่างไร

4. การตีความและจินตนาการ (Interpretation & Imagination Stage) คือ นักเรียนสามารถสร้างภาพในใจ (mental imagery) และใช้จินตนาการตีความตัวอักษรให้เป็นเรื่องราวหรือ ฉากสั้นๆ พัฒนาการเชื่อมโยงเชิงส่วนบุคคล (personal meaning-making) เพื่อเสริมการจำ เครื่องมือประเมิน Rubric 3 ระดับ (พื้นฐาน-ดี-ดีมาก) วัด: ความตรงต่อความหมาย การใช้คำศัพท์ ความคิดสร้างสรรค์ ความจำเชิงรื้อรอย (retrieval) ดีขึ้นเมื่อเชื่อมกับภาพหรือเรื่องราว

5. การฝึกแปลคำศัพท์ (Translation Practice Stage) นักเรียนสามารถแปลคำศัพท์จาก ภาษาจีนเป็นภาษาไทย (และย้อนกลับ) ได้อย่างถูกต้องในบริบทต่างๆ และฝึกการใช้คำศัพท์ใน ประโยคสั้นๆ ขั้นนี้เป็นจุดวัดหลักในการเปรียบเทียบก่อน-หลังเรียน

6. ผลลัพธ์การเรียนรู้ (Learning Outcomes) + ความพึงพอใจ ผลลัพธ์ครอบคลุมทั้ง ผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ (เชิงปริมาณ) และความพึงพอใจของผู้เรียน (เชิงคุณภาพ/เชิงปริมาณ) วัดได้จากผลสัมฤทธิ์การแปลคำศัพท์ ค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ความพึงพอใจของผู้เรียน แบบสอบถามความพึงพอใจ (Likert scale 1-5) ประเด็นเช่น ความชัดเจนของสื่อ ความสนุก ความรู้สึกรู้ว่าจำได้ดีขึ้น ดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่การเรียนรู้ด้วยสื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย
(Chinese Character Meaning-Linking Visual Model: CCM-Model)

บทสรุป

จากผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนที่ได้รับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการแปลคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย มีคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบก่อนเรียน เท่ากับ 6.94 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.461 และมีคะแนนเฉลี่ยทดสอบหลังเรียน เท่ากับ 13.52 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.938 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.75 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.47

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ครูผู้สอนต้องแนะนำวิธีการใช้สื่อภาพเชื่อมโยง ให้นักเรียนเข้าใจก่อนทำกิจกรรม และอธิบายความเป็นมาและความเชื่อมโยงความหมายของแต่ละคำ เพื่อไม่ให้นักเรียนเกิดความสับสนเนื่องจากภาษาจีนบางคำมีตัวเขียนคล้ายๆ กัน

1.2 ครูผู้สอนต้องจัดสรรเวลาในการทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียนให้กระชับขึ้น เมื่อครูสุ่มนักเรียนออกมาทำกิจกรรมหน้าห้องจะมีนักเรียนที่สนใจทำกิจกรรมหลายคน แต่เนื่องด้วยมีเวลาการจำกัดจึงทำให้นักเรียนบางคนไม่ได้ทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียน

1.3 ครูผู้สอนต้องสุ่มเลือกเด็กนักเรียนกลุ่มอ่อนออกมาทำกิจกรรมหน้าชั้นเรียน เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การออกแบบสื่อภาพอักษรจีน ต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น นักเรียนกลุ่มอ่อนปานกลาง และกลุ่มเก่งครูผู้สอนควรจัดหาเทคนิค หรือวิธีการต่างๆ ในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจในการทำกิจกรรมในชั้นเรียน

2.2 จัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมายในคำศัพท์หมวดความรู้อื่น เช่น ผัก ผลไม้ สัตว์ และสถานที่ เป็นต้น และนำสื่อภาพอักษรจีนเชื่อมโยงความหมาย ไปใช้ในระดับปฐมวัยเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจเรียนและเพิ่มความรู้พื้นฐานให้แก่นักเรียน

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์.

เจนจิรา ขอนขว้าง. (2563). การพัฒนาทักษะทางด้านการจำคำศัพท์ภาษาจีน โดยใช้บัตรภาพพร้อมคำศัพท์ภาษาจีน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาจีน*. มหาสวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ณัฐภรณ์ หลาวทอง. (2559). *การสร้างเครื่องมือการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นริศ วศินานนท์ (2563). วิเคราะห์ข้อดีข้อด้อยอักษรจีนแบบบอกรูปและเสียง. *การประชุมวิชาการนานาชาติ ครั้งที่ 2 (น.77-88)*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- นริศ วศินานนท์ (2565). ปัญหาการเรียนการสอนอักษรจีนในประเทศไทย. *วารสารวิชาการภาษาและวัฒนธรรม จีน*, 9(1): 53-65.
- พล เหลืองรังษี. (2568). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 3). สหมิตรพัฒนาการพิมพ์* (1992).
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2559). *เทคนิคการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรภัทร ภคพงศ์พันธุ์. (2564). การศึกษาผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการจดจำคำศัพท์ภาษาจีนของนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยว โดยเทคนิค Picture Me Reading. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 26(3): 354-376.
- สลิลทิพย์ รัตนแสงทิพย์ และธิดารัตน์ ตันนิรัตน์. (2567). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาจีนด้วย การจดจำอักษรภาพของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนราชบุรณบุรีณะ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มรภ. บ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 9(1): 1-9.
- สาธิต โภคี. (2565). ผลการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการใช้บัตรคำศัพท์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้คำศัพท์และความคงทนในการจำคำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิตมหาบัณฑิต สาขาการสอนภาษาอังกฤษ แผน ข ระดับปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร*.

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลงานวิชาการ
ของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2

Relationship Between Participatory Management and Academic
Effectiveness of Schools in the Chedi Yutthahatthi Group,
Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 2

^{1*}กาญจนา กาฬภักดี Kanchana Kanrapukdee

^{2**}จรัญญา เทพพรบุญชากิจ Jaranya Thepphornbanchakit

^{1,2}บัณฑิตวิทยาลัย สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยพายัพ

^{1,2} Graduate School Department of Educational Administration, Payap University

*First author, e-mail: 6606060275@payap.ac.th

**Corresponding author, e-mail: jaranyat@gmail.com

Received January 12, 2026; Revised January 21, 2026; Accepted: March 30, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี 2) เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมและประสิทธิผลงานวิชาการในโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบสำรวจ ประชากร คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี ปีการศึกษา 2568 จำนวน 156 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 113 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน จำแนกตามขนาดโรงเรียนและใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายในระดับบุคคล เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.80–1.00 และค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ .982 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของ

เพียรสัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.31$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ร่วมกัน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน 2) ระดับ ประสิทธิภาพงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.25$) ด้านที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมและ ประสิทธิภาพงานวิชาการ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับค่อนข้างสูง ($r=.782$) อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและการสร้าง ความไว้วางใจเป็นปัจจัยสำคัญในการยกระดับคุณภาพงานวิชาการของสถานศึกษา

คำสำคัญ: การบริหารแบบมีส่วนร่วม; ประสิทธิภาพงานวิชาการ; โรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the level of participatory management of schools in the Chedi Yutthahatthi Group 2) to study the level of academic effectiveness of schools in the Chedi Yutthahatthi Group, 3) to study the relationship between participatory management and academic effectiveness in schools in the Chedi Yutthahatthi Group under Suphan Buri Primary Educational Service Area Office 2. This study employed a quantitative research design utilizing a survey methodology. The population consisted of 156 school administrators and teachers in the Chedi Yutthahatthi Group during the academic year 2025. The sample group consisted of 113 participants, selected via multi-stage random sampling based on school size, followed by simple random sampling. The research instrument was a 5-level rating scale questionnaire, validated for content validity by five experts with an Item-Objective Congruence (IOC) index between 0.80 – 1.00 and a total reliability coefficient of .982. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient. The research findings were as follows 1) The level of participatory management of schools in the Chedi Yutthahatthi Group was overall at a high level of participation ($\bar{x}=4.31$). When considering each aspect, the highest mean score was found in setting goals and objectives together, while the lowest mean score was in autonomy in work responsibility. 2) The level of academic effectiveness of schools in

the Chedi Yutthahatthi Group was overall at a high level of participation ($\bar{x}=4.25$). When considering each aspect, the highest mean score was found in the development of learning processes, while the lowest mean score was in research for educational quality development. 3) The relationship between participatory management and academic effectiveness was positive at a relatively high level of participation ($r=.782$) with statistical significance at the .01 level. These findings suggest that fostering participation in goal setting and building trust are crucial factors in enhancing the academic quality of educational institutions.

Keywords: Participatory Management; Academic Effectiveness; Chedi Yutthahatthi Group Schools

บทนำ

บริบทของโลกในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงและรวดเร็ว ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ภาวะความผันผวน (Volatility) ความไม่แน่นอน (Uncertainty) ความซับซ้อน (Complexity) และความคลุมเครือ (Ambiguity) หรือที่เรียกว่า “สภาวะ VUCA World” (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) ได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระบบการศึกษาทั่วโลก รวมถึงประเทศไทย สถานการณ์วิกฤติต่างๆ เช่น การแพร่ระบาดของโรค COVID-19 ที่ผ่านมาและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีแบบพลิกผัน (Digital Disruption) เป็นตัวเร่งให้องค์กรทางการศึกษาต้องปรับตัวอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สามารถผลิตทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและทักษะที่จำเป็นสำหรับอนาคต รัฐบาลไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญนี้จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีคุณภาพ พร้อมสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 ภายใต้เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560)

ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงและบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาตินั้น การบริหารงานวิชาการ ถือเป็นภารกิจที่เป็นหัวใจสำคัญที่สุดของโรงเรียน เนื่องจากเป็นงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร และการวัดประเมินผล ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง หากงานวิชาการมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนย่อมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (ภักธสุดา เกิดแสง, 2563) อย่างไรก็ตาม การบริหารงานวิชาการในยุคปัจจุบันมีความซับซ้อนและท้าทายมากขึ้น ผู้บริหารสถานศึกษาไม่สามารถบริหารงาน

แบบสั่งการจากบนลงล่าง เพียงอย่างเดียวได้อีกต่อไป แต่จำเป็นต้องอาศัย "การบริหารแบบมีส่วนร่วม" (Participatory Management) ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งรองผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน เข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบ (Hoy & Miskel, 2013; Swansburg, 1996)

จากการศึกษาบริบทและสภาพปัญหาของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนจำนวน 10 แห่ง ในอำเภอดอนเจดีย์ พบว่า โรงเรียนในกลุ่มนี้กำลังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ประเด็นสำคัญคือการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้เกิดช่องว่างในความต่อเนื่องของการบริหารงาน นโยบายการบริหารแบบมีส่วนร่วมอาจยังไม่หยั่งรากลึก หรือมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันไปในแต่ละโรงเรียน นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในบางรายวิชายังไม่เป็นไปตามเป้าหมาย ความขาดแคลนทรัพยากร ทั้งครูที่ไม่ครบชั้นและสื่อเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอ ปัญหาเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการเร่งรัดพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง เพื่อระดมสรรพกำลังจากทุกภาคส่วนในการแก้ปัญหาและยกระดับคุณภาพการศึกษา

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2" เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงประจักษ์เกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมในปัจจุบัน และวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสำเร็จของงานวิชาการ ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และหน่วยงานต้นสังกัด ในการนำไปกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแบบมีส่วนร่วมที่ยั่งยืน เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมและประสิทธิผลงานวิชาการในโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มุ่งเน้นการสำรวจและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ในปีการศึกษา 2568 รวมจำนวนทั้งสิ้น 156 คน จากโรงเรียน 10 แห่ง ได้แก่ 1) โรงเรียนอนุบาลพระบรมราชานุสรณ์ดอนเจดีย์ 2) โรงเรียนวัดสระศรีเจริญ 3) โรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง 4) โรงเรียนวัดหนองหลอด 5) โรงเรียนบ้านนเรศ 6) โรงเรียนบ้านห้วยมัลลอย 7) โรงเรียนวัดสระด่าน 8) โรงเรียนวัดบ้านกรวด 9) โรงเรียนวัดท่ากุ่ม และ 10) โรงเรียนบ้านโคกหม้อ

2) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ในปีการศึกษา 2568 จำนวน 113 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .982 วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ดังนี้ 1) การแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Sampling) แบ่งโรงเรียนออกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก (7 โรงเรียน), ขนาดกลาง (2 โรงเรียน), และขนาดใหญ่ (1 โรงเรียน) 2) การสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จับสลากรายชื่อครูผู้สอนในแต่ละโรงเรียนตามสัดส่วนที่กำหนด เพื่อให้ได้ตัวแทนที่ครอบคลุมทุกบริบทของสถานศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารแบบมีส่วนร่วม จำนวน 16 ข้อ แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ 1) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน 2) ความยึดมั่นผูกพัน 3) ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน 4) การไว้วางใจกัน ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale)

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพผลงานวิชาการของโรงเรียน ตามขอบข่ายงานของกระทรวงศึกษาธิการ (2560) จำนวน 32 ข้อ แบ่งเป็น 8 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดและประเมินผล 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ 5) การพัฒนา

แหล่งเรียนรู้ 6) การนิเทศการศึกษา 7) การประกันคุณภาพภายใน 8) สื่อเทคโนโลยี ลักษณะเป็น
มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ผลการตรวจสอบพบว่าข้อคำถามมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนด จากนั้นนำไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ผลการวิเคราะห์พบว่าแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .982 ซึ่งอยู่ในระดับสูงมากและเหมาะสมสำหรับการนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขออนุญาตจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยพายัพ เพื่อนำไปยื่นต่อผู้อำนวยการ โรงเรียนกลุ่มเป้าหมาย
- 2) ประสานงานและเดินทางไปแจกแบบสอบถามด้วยตนเองแก่กลุ่มตัวอย่าง พร้อมทั้งชี้แจง วัตถุประสงค์และวิธีการตอบ
- 3) ติดตามและรับแบบสอบถามคืน โดยได้รับคืนครบถ้วนสมบูรณ์จำนวน 113 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามและนำไปวิเคราะห์ ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยใช้สถิติดังนี้

- 1) สถิติพื้นฐาน (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) สำหรับข้อมูลทั่วไป และใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับ วิเคราะห์ระดับตัวแปร
- 2) สถิติอ้างอิง (Inferential Statistics) ใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วม โดยใช้ ข้อมูลทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถามมีผลการวิเคราะห์ว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 75 คน (ร้อยละ 66.40) มีอายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 40 คน (ร้อยละ 35.40) รองลงมา คือ 41-50 ปี (ร้อยละ 31.90) ด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบปริญญาตรี จำนวน 63 คน (ร้อยละ 55.70) รองลงมาคือปริญญาโท (ร้อยละ 44.30) ด้านตำแหน่งหน้าที่ เป็นครูผู้สอน จำนวน 102 คน

(ร้อยละ 90.30) และผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 11 คน (ร้อยละ 9.70) สำหรับประสบการณ์ทำงานส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 11-20 ปี จำนวน 44 คน (ร้อยละ 38.90) ดังนั้น ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับการบริหารแบบมีส่วนร่วม

การบริหารแบบมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน	4.41	0.55	มาก
2. ความยึดมั่นผูกพัน	4.29	0.64	มาก
3. ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน	4.18	0.72	มาก
4. การไว้วางใจกัน	4.35	0.61	มาก
รวม	4.31	0.58	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D.=0.58) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.41$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจของโรงเรียนอย่างชัดเจน 2) ด้านการไว้วางใจกัน ($\bar{X} = 4.35$) รองลงมา แสดงถึงบรรยากาศการทำงานที่มีความเชื่อถือและเคารพซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหารและครู 3) ด้านความยึดมั่นผูกพัน ($\bar{X} = 4.29$) สะท้อนถึงความรู้สึกเป็นเจ้าของและความจงรักภักดีต่อองค์กรของบุคลากร 4) ด้านความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\bar{X} = 4.18$) แม้จะอยู่ในระดับมาก แต่ค่าเฉลี่ยที่ต่ำกว่าด้านอื่นและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่สูง (S.D.=0.72) บ่งชี้ว่าการกระจายอำนาจหรือการให้อิสระในการตัดสินใจรายบุคคลอาจยังมีข้อจำกัดหรือมีความแตกต่างกันในแต่ละโรงเรียน

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิภาพงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ในภาพรวมและรายด้าน ปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับประสิทธิภาพงานวิชาการ

การบริหารแบบมีส่วนร่วม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา	4.35	0.60	มาก
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.38	0.58	มาก

3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนฯ	4.28	0.68	มาก
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.09	0.82	มาก
5. การพัฒนาส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้	4.20	0.75	มาก
6. การนิเทศการศึกษา	4.31	0.65	มาก
7. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพฯ	4.25	0.70	มาก
8. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีฯ	4.15	0.78	มาก
รวม	4.25	0.61	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิภาพงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$, S.D.=0.61) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมาคือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.35$) และ ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 4.31$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.09$) ซึ่งมีค่า S.D. สูงที่สุด (0.82) สะท้อนให้เห็นว่าการปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียนยังมีความหลากหลายและอาจเป็นจุดที่ต้องการการพัฒนามากที่สุด

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมและประสิทธิภาพงานวิชาการ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมและประสิทธิภาพงานวิชาการ

ประสิทธิภาพงานวิชาการ (Y)	การบริหารแบบมีส่วนร่วม				
	การตั้งเป้าหมาย (X1)	ความยืดหยุ่นผูกพัน (X2)	ความเป็นอิสระฯ (X3)	การไว้วางใจกัน (X4)	การบริหารแบบมีส่วนร่วม (โดยรวม)
1. การพัฒนาหลักสูตรฯ (Y1)	.795**	.751**	.710**	.788**	.815**
2. การพัฒนาระบบการเรียนรู้ (Y2)	.812**	.765**	.723**	.805**	.831**
3. การวัดผล ประเมินผลฯ (Y3)	.743**	.702**	.688**	.735**	.760**
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพฯ (Y4)	.695**	.650**	.615**	.681**	.702**
5. การพัฒนาส่งเสริมแหล่งเรียนรู้ (Y5)	.718**	.685**	.640**	.709**	.733**
6. การนิเทศการศึกษา (Y6)	.780**	.741**	.705**	.775**	.801**
7. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพฯ (Y7)	.733**	.699**	.670**	.728**	.755**

8. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีฯ (Y8)	.701**	.662**	.622**	.690**	.715**
ประสิทธิผลงานวิชาการ (โดยรวม)	.808	.768	.725	.800	.782

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลงานวิชาการโดยรวมในระดับค่อนข้างสูง ($r=.782$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า องค์ประกอบด้านการตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน (X_1) มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลงานวิชาการโดยรวมสูงสุด ($r=.808$) รองลงมาคือด้านการไว้วางใจกัน (X_4) ($r=.800$) ในขณะที่ประสิทธิผลงานวิชาการรายด้าน พบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์สูงสุดกับด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ (Y_2) ($r=.831$) และมีความสัมพันธ์ต่ำที่สุดกับด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Y_4) ($r=.702$) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันทุกองค์ประกอบของการบริหาร

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลงานวิชาการของโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2" สามารถนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผลโดยเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การบริหารแบบมีส่วนร่วม พลังของการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่าการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้าน "การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน" ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สิ่งนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาในกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถีได้นำหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่มาปรับใช้ โดยเน้นการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Swansburg ที่กล่าวว่า การกำหนดเป้าหมายร่วมกันเป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยลดความขัดแย้งและสร้างทิศทางการทำงานที่เป็นเอกภาพ การที่ครูและบุคลากรได้มีส่วนร่วมตั้งแต่กระบวนการวางแผน ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Ownership) และพร้อมที่จะขับเคลื่อนพันธกิจของโรงเรียนให้สำเร็จ (Swansburg, 1996) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Omorobi et al. ที่ได้ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับอิทธิพลของการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมที่มีต่อความสำเร็จตามเป้าหมายของสถาบันอุดมศึกษาโดยเลือกกรณีศึกษาเจาะจงที่มหาวิทยาลัยคาโลบาร์ในประเทศไนจีเรีย ได้ค้นพบว่าการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จของเป้าหมายสถาบัน การที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมาย จึงเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการระดมสมองและสร้างความผูกพันในองค์กร

(Omorobi et al., 2020) จากแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าวช่วยยืนยันเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์ให้กับงานวิจัยนี้ว่า "การมีส่วนร่วมเชิงยุทธศาสตร์" โดยการที่ผู้บริหารเปิดโอกาสให้ครูร่วมกำหนดวิสัยทัศน์และตั้งเป้าหมาย ส่งผลโดยตรงต่อการสร้างความรู้สึกรับเป็นเจ้าของ (Ownership) คือกลไกสำคัญที่ทำให้บุคลากรในกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถีเกิดความรู้สึกรับเป็นเจ้าของและขับเคลื่อนงานวิชาการไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งเป็นฐานรากสำคัญที่ทำให้ประสิทธิผลงานวิชาการในภาพรวมสูงตามไปด้วย

2. ความเป็นอิสระในงาน จุดท้าทายในบริบทวัฒนธรรมไทย แม้ผลการวิจัยจะอยู่ในระดับมาก แต่ด้าน "ความเป็นอิสระต่อความรับผิดชอบในงาน" กลับมีคะแนนต่ำที่สุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น ประเด็นนี้มีความน่าสนใจในเชิงบริบทวัฒนธรรม ระบบการบริหารราชการไทยมักมีลักษณะรวมศูนย์ และเน้นลำดับชั้นการบังคับบัญชา (Hierarchy) ซึ่งอาจส่งผลให้ครูผู้สอนยังมีความเกรงใจหรือไม่กล้าตัดสินใจโดยพลการ แม้ผู้บริหารจะเปิดโอกาสแล้วก็ตาม สอดคล้องกับงานวิจัยของ Buthelezi & Ajani ที่ศึกษาเกี่ยวกับการพลิกโฉมระบบบริหารจัดการสถานศึกษาโดยอาศัยแนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในบริบทของประเทศแอฟริกาใต้ พบว่าโครงสร้างแบบดั้งเดิมอาจเป็นอุปสรรคต่อการนำการบริหารแบบมีส่วนร่วมมาใช้ให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุด หากผู้บริหารไม่กระจายอำนาจ (Decentralize) อย่างแท้จริง การขาดความเป็นอิสระอาจส่งผลกระทบต่อความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการจัดการศึกษายุคใหม่ (Buthelezi & Ajani, 2023) จากงานวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงภาพปัญหาในงานวิจัยนี้ว่า แม้จะมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมแต่ "โครงสร้างวัฒนธรรมองค์กร" การบริหารราชการไทยที่เน้นการรวมศูนย์อำนาจ ที่ยังยึดติดกับลำดับชั้น เป็นปัจจัยร่วมที่จำกัดอิสระในการตัดสินใจของครู ที่ยังมีความเกรงใจหรือไม่กล้าตัดสินใจโดยอิสระ ส่งผลให้คะแนนด้านนี้ต่ำกว่าด้านอื่นอย่างเห็นได้ชัดในกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถีเช่นเดียวกับในบริบทของแอฟริกาใต้

3. ประสิทธิผลงานวิชาการ ความเข้มแข็งด้านการสอน และ ข้อจำกัดด้านการวิจัย ผลการวิจัยชี้ว่าโรงเรียนมีประสิทธิผลสูงในด้าน "การพัฒนากระบวนการเรียนรู้" และ "การพัฒนาหลักสูตร" ซึ่งเป็นภารกิจหลัก (Core Business) ของสถานศึกษาแสดงให้เห็นถึงความทุ่มเทของครูในการจัดการเรียนการสอน อย่างไรก็ตาม ด้าน "การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา" กลับมีคะแนนต่ำที่สุด นี่เป็นปรากฏการณ์ที่พบบ่อยในระบบการศึกษาไทย ที่ครูมีภาระงานสอนและงานธุรการมากจนขาดเวลาและทรัพยากรในการทำวิจัยในชั้นเรียน (Classroom Action Research) ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิวพร ละหารเพชร ที่พบว่างานวิจัยมักเป็นจุดอ่อนของโรงเรียนขนาดเล็ก เนื่องจากข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ การที่คะแนนด้านความเป็นอิสระในการทำงานต่ำ ก็อาจมีความสัมพันธ์กับคะแนนด้านการวิจัยที่ต่ำเช่นกัน เพราะการวิจัยต้องการอิสระทางวิชาการและการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (ศิวพร ละหารเพชร, 2562) จากงานวิจัยดังกล่าวช่วยสนับสนุนข้อค้นพบที่ว่า "ภาระงานและข้อจำกัดด้านบุคลากร" ประสิทธิผลงานวิชาการของกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถีมุ่งเน้นไปที่

ภารกิจหลักคือการสอน แต่การวิจัยในชั้นเรียนยังทำได้ไม่เต็มที่เนื่องจากภาระงานอื่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนในกลุ่มนี้มีบริบทปัญหาทางวิชาการของกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถีพัฒนาได้ยากกว่างานสอนปกติ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ร่วมที่เกิดขึ้นในบริบทโรงเรียนขนาดเล็กและกลางของไทย

4. ความสัมพันธ์เชิงบวกความไว้วางใจ คือ ตัวเร่งความสำเร็จ การวิจัยพบความสัมพันธ์ในระดับสูง ($r=.782$) ระหว่าง "การไว้วางใจกัน" กับประสิทธิภาพผลงานวิชาการ ซึ่งยืนยันว่า ความไว้วางใจ (Trust) เป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จ เมื่อผู้บริหารไว้วางใจครู และครูไว้วางใจผู้บริหาร การไหลเวียนของข้อมูลข่าวสารและการแก้ปัญหาจะเป็นไปอย่างราบรื่น ลดความกังวลในการปฏิบัติงาน และเพิ่มประสิทธิภาพในการสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรา แก้วมะ; ไชยา หานุภาพ ที่ต่างพบความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน การสร้างวัฒนธรรมความไว้วางใจจึงเป็นกลยุทธ์ที่คุ้มค่าและทรงพลังที่สุดในการบริหารสถานศึกษา (จิตรา แก้วมะ, 2563; ไชยา หานุภาพ, 2564) จากงานวิจัยดังกล่าวช่วยสนับสนุนความสัมพันธ์ข้อสรุปของงานวิจัยนี้ว่า "การมีส่วนร่วมเชิงจิตวิทยา" หรือความไว้วางใจคือทุนทางสังคมที่ขาดไม่ได้ โดยเป็นตัวเร่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารและประสิทธิภาพผลงานวิชาการ เป็นรากฐานสำคัญ เมื่อครูและผู้บริหารไว้วางใจกันจะลดความกังวลในการทำงานและกลายเป็น "น้ำมันหล่อลื่น" ที่ช่วยเร่งประสิทธิภาพผลงานวิชาการให้สูงขึ้นและมีนัยสำคัญยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ความสำเร็จของงานวิชาการในโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี ไม่ได้เกิดจากการใช้เทคนิคการบริหารที่ซับซ้อน แต่เกิดจากการขับเคลื่อนด้วย 2 ปัจจัยหลัก (2T) ที่ทำงานประสานกันอย่างลงตัว คือ

1. Target (การตั้งเป้าหมายร่วมกัน) เปรียบเสมือน "เข็มทิศ" ที่กำหนดทิศทาง ทำให้เกิด การมีส่วนร่วมเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Participation) ทุกคนในองค์กรเห็นภาพความสำเร็จเดียวกัน และเดินไปในทิศทางเดียวกัน

2. Trust (ความไว้วางใจกัน) เปรียบเสมือน "น้ำมันหล่อลื่น" ที่ลดแรงเสียดทานในการทำงาน ทำให้เกิด การมีส่วนร่วมเชิงจิตวิทยา (Psychological Participation) ครูมีความกล้าที่จะคิด กล้าที่จะทำ และกล้าที่จะรับผิดชอบ

เมื่อ 2T ทำงานร่วมกัน จะส่งผลให้เกิดประสิทธิผลงานวิชาการสูงสุด โดยเฉพาะในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของคุณภาพผู้เรียน จากการสังเคราะห์ผลการวิจัย ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ในรูปแบบโมเดลการบริหารเพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ เรียกว่า "2T-Driven Model" (Trust & Target Driven Model) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลการขับเคลื่อนประสิทธิผลงานวิชาการด้วยความไว้วางใจและเป้าหมายร่วม (2T Model)

บทสรุป

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วมเป็นกุญแจสำคัญสู่ความสำเร็จของงานวิชาการในโรงเรียนกลุ่มเจดีย์ยุทธหัตถี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและการสร้างบรรยากาศความไว้วางใจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลงานวิชาการในระดับสูง อย่างไรก็ตาม โรงเรียนยังต้องให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความเป็นอิสระในการทำงานและการสนับสนุนการวิจัยในชั้นเรียนอย่างจริงจัง เพื่อปิดช่องว่างและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การบริหารงานในยุคใหม่จึงต้องเป็นการบริหารที่ "ร่วมคิด ร่วมทำ บนพื้นฐานของความไว้วางใจ" จึงจะสามารถนำพาสถานศึกษาฝ่าฟันความท้าทายในโลกยุคดิสรัปชัน (Disruption Era) ได้

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบและอภิปรายผล ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์และพัฒนากิจการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การยกระดับงานวิจัย โรงเรียนควรสร้าง "ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ" (PLC) ที่เข้มแข็ง โดยใช้กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา ผู้บริหารควรจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Show & Share) เพื่อให้ครูได้นำเสนอผลงานวิจัยและนวัตกรรม สร้างแรงจูงใจและบรรยากาศทางวิชาการ

2. การสร้างความไว้วางใจ ผู้บริหารควรใช้การสื่อสารแบบสองทาง (Two-way Communication) และการบริหารงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อรักษาและเพิ่มระดับความไว้วางใจ ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่สำคัญที่สุดขององค์กร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อเจาะลึกถึงสาเหตุและปัจจัยเชิงวัฒนธรรมที่ทำให้ "ความเป็นอิสระในการทำงาน" ของครูไทยยังมีข้อจำกัด

2. ควรศึกษาตัวแปรส่งผ่าน (Mediator) อื่นๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมและประสิทธิผลงานวิชาการ เช่น แรงจูงใจในการทำงาน (Motivation), วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture), หรือภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership)

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และสาระภูมิศาสตร์ ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิตรา แก้วมะ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- ไชยา หานุภาพ. (2564). การบริหารแบบมีส่วนร่วมที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ภัทรสุดา เกิดแสง. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของครูผู้สอนกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 23. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศิวพร ละหารเพชร. (2562). ประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขนาดเล็กตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสาม (พ.ศ. 2566 – 2570)*. www.nesdc.go.th
- สำนักงานกฤษฎีกา. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560 - 2579)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Buthelezi, A. B., & Ajani, O. A. (2023). Transforming school management system using participative management approach in South Africa. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 12(6): 307–317.
- Hoy, W. K., & Miskel, C. G. (2013). *Educational administration Theory, research, and practice*. (9th ed.). New York: McGraw-Hill.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607-610.
- Omorobi, G. O., et al. (2020). Participative management practices and institutional goal attainment in Nigerian universities. *American Journal of Social Sciences and Humanities*, 5(1): 169–177.
- Swansburg, R. C. (1996). *Management and leadership for nurse managers*. Boston: Jones and Bartlett Publishers.

อิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา The Influence of Naga Beliefs Related to Buddhism in Cambodia

^{1*} นัทธิร์ ศรีดี Naddhira Sridee ^{2**} พระเมธีวรญาณ Phra Methivorayan

^{3***} พระมหามงคลกานต์ จิตธมฺโม PhraMaha Mongkolkan Dhitadhammo

^{4****} พระครูภาวนาวัฒนบัณฑิต PhraKhru Phawanawatthanbandit

^{5*****} พระจตุรงค์ อาจารย์สุโก Phra Chaturong Acharasupo

^{1,2,3,4,5} คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

^{1,2,3,4,5} Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

*First author, e-mail: kratai_im@yahoo.com

Corresponding author, e-mail: **methi424@gmail.com ***mongkhokan1977@gmail.com

****vipassanathai2557@gmail.com

*****jaturong.choo@mcu.ac.th

Received January 8, 2026; Revised January 22, 2026; Accepted: March 30, 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับแนวคิดและความเชื่อเรื่องพญานาคในชุมชนสองฝั่งแม่น้ำโขงในประเทศกัมพูชา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพญานาคในฐานะสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทพเจ้าแห่งน้ำ รวมทั้งวิเคราะห์อิทธิพลของความเชื่อนี้ต่อวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนสองฝั่งโขง ประเทศกัมพูชาให้ความสำคัญกับพญานาคในฐานะ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ผู้มีฤทธิ์อำนาจ โดยเชื่อว่าสามารถดลบันดาลความอุดมสมบูรณ์และสายฝนได้ ความเชื่อนี้สะท้อนผ่านพิธีกรรมต่างๆ รวมถึงงานสถาปติยกรรมในวัดวาอารามที่มักปรากฏรูปปั้นพญานาค แสดงถึงความเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องพญานาคในกัมพูชามาจาก 3 กระแสหลัก ได้แก่ ความเชื่อพื้นถิ่นที่เชื่อว่าตนสืบเชื้อสายมาจากพญานาคตามตำนานพระทองนางนาค ความเชื่อจากศาสนาพราหมณ์ที่มองพญานาคเป็นเทพเจ้า และความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่มองพญานาคเป็นผู้ปกป้องศาสนา สัญลักษณ์พญานาคจึงปรากฏในงานศิลปะและโบราณสถานต่างๆ เป็นเครื่องหมายแทนบรรพบุรุษ ความมงคล และความอุดมสมบูรณ์ ความเชื่อเรื่องพญานาคได้ผสมผสานเข้ากับวิถีชีวิตและศาสนาอย่างลึกซึ้ง ส่งผลต่อการปฏิบัติในพิธีกรรมต่างๆ ทั้งยังเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมที่สืบ

ทอดมาอย่างยาวนาน ได้แก่ การเรียกผู้ที่จะบวชว่า "นาค" สะท้อนให้เห็นถึงการผนวกความเชื่อดั้งเดิมเข้ากับหลักพระพุทธศาสนาได้อย่างแนบเนียนและเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชนสองฝั่งโขงตราบจนทุกวันนี้

คำสำคัญ: กัมพูชา; ชุมชนสองฝั่งโขง; พญานาค

Abstract

This qualitative research investigates the concepts and beliefs surrounding the Naga King in communities along both sides of the Mekong River and in Cambodia. Its objective is to study the role of the Naga King as a sacred being and a deity of water, as well as to analyze the influence of this belief on the communities' way of life and culture. The study found that: The communities along the Mekong River view the Phaya Naga as a powerful sacred entity, believing it can bring about abundance and rain. This belief is reflected in various rituals and architectural works in temples, where Naga statues are often found, signifying a connection to Buddhism. The belief in the Phaya Naga in Cambodia stems from three main sources: indigenous beliefs that they are descended from the Naga, as told in the legend of Preah Thong and Neang Neak; Brahmanic beliefs that see the Naga as a deity; and Buddhist beliefs that view the Naga as a protector of the religion. Therefore, the Naga symbol appears in art and ancient sites as a representation of ancestry, auspiciousness, and abundance. The belief in the Phaya Naga has been deeply integrated into people's lives and religions, influencing various rituals. It has also become a crucial part of the long-standing culture, for example, the practice of calling a man who is about to be ordained a "Nak," which reflects the seamless integration of traditional beliefs with Buddhist principles and their continued existence as part of the Mekong communities' way of life to this day.

Keywords: Cambodia; Mekong River Communities; Naga

บทนำ

ในประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของมนุษย์นั้น โดยมากมนุษย์มีความเชื่อในทางศาสนาที่มีเหตุผลบ้างไม่มีเหตุผลบ้าง ต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ของโลก ในยุคแรกมนุษย์ได้เริ่มสร้างวัฒนธรรมทางความเชื่อจากการยึดถือเอาสิ่งที่อยู่รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นป่าไม้หรือภูเขาเป็นต้นเป็นที่พึ่ง ต่อมาได้

พัฒนามาเป็นการนำเอาสัตว์บางชนิดเป็นที่พึ่งโดยเห็นว่า สัตว์บางชนิดเป็นสัตว์ที่มีความพิเศษ หรือมีอิทธิพลต่อจิตใจของมนุษย์ เช่น ช้าง กระตัง และแรด กบ และงู เป็นต้น (กิตติ วัฒนะมาตม์, 2547) โดยเห็นว่าสัตว์เหล่านี้อยู่ในฐานะที่เป็นตัวแทนของพระเป็นเจ้า เป็นสัตว์ที่มีคุณสมบัติพิเศษภายในตัวเอง เป็นสัตว์ที่มีพิษหรือดุร้าย และเป็นสัตว์ที่สามารถนำเอาประโยชน์มาให้กับผู้ที่ครอบครองเคารพบูชา ซึ่งถือว่าเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่มนุษย์ให้ความเคารพนับถือ และบูชากันในมิติความเชื่อดังกล่าวมาเป็นระยะเวลานาน การที่มนุษย์มีความเชื่อเรื่องงู มีพื้นฐานความเชื่อมาจากแนวคิด 2 ประการ คือแนวคิดด้านมานุษยวิทยาและแนวคิดด้านศาสนา (สมบัติ พลายน้อย, 2535) แนวคิดทางมานุษยวิทยาเห็นว่ามนุษย์มีความเชื่อเกี่ยวกับงูหรือพญานาค เนื่องจากเห็นว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์แห่งพืชพันธุ์ธัญญาหาร ความเชื่อเกี่ยวกับการดำรงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ โดยเห็นว่างูเปรียบเหมือนสัญลักษณ์ของการกำเนิดชีวิตใหม่ หรือเชื่อว่างูมีลักษณะรูปร่างที่คล้ายคลึงกับอวัยวะเพศชาย จึงมีนัยของการมีความหมายการให้กำเนิดเผ่าพันธุ์มนุษย์ หรือตามที่ปรากฏในความเชื่อเรื่องงูสายรุ้งของชาวพื้นเมืองในประเทศออสเตรเลีย ที่มีความเชื่อว่า ลักษณะการขดตัวของงูยักษ์ที่คดโค้งไปมาเปรียบเสมือนทางผ่านของวิญญาณ ที่จะเข้าสู่ครรภ์ของเพศหญิงในการกลับมาเกิดใหม่ (สุจิตต์ วงษ์เทศ, 2543) งูเป็นสัญลักษณ์ของกษัตริย์ ทำหน้าที่ในการคุ้มครองปกป้องกษัตริย์ เช่น งูของยูเรอุสหรือมังกรของจีน และงูเป็นสัญลักษณ์ของอาณาจักรไต้บาดาล (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2533)

งูหรือพญานาคเป็นสัตว์ที่มีอยู่ในเนื้อหาของวัฒนธรรมโบราณ ในความเชื่อของมนุษย์มาเป็นระยะเวลานาน โดยมีอยู่ทั้งในเนื้อหาของความเชื่อเกี่ยวกับชีวิต การเพาะปลูก ศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมเมื่อพิจารณาจากความเชื่อในทุกด้านพบว่า งูหรือพญานาคนั้น เป็นสัตว์ที่มนุษย์ให้ความเคารพบูชามาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน ในทางพระพุทธศาสนา คำว่า นาค หรือพญานาคโดยทั่วไปแล้ว หมายถึงงูขนาดใหญ่ที่แผ่พังพาน และมีภพอยู่ใต้พื้นดิน เรียกว่า นาคาโลก และเมืองบาดาล พญานาคเป็นสัตว์ทิพย์มีฤทธิ์สามารถบันดาลให้เกิดสิ่งต่างๆ ตามที่ตนปรารถนา นอกจากนั้นแล้ว พญานาคยังมีความหมายอีกหลายประการ เช่น หมายถึง ช้าง พระราชา ต้นกาคะทิง หรือผู้เป็นพระชินาสพ ส่วนคำว่า พญานาค หมายถึง ผู้เป็นพระราชา แห่งนาค หรือผู้เป็นใหญ่กว่านาคทั้งปวง (พิเชฐ สายพันธ์, 2535)

ส่วนในศาสนาฮินดู พญานาคคือสิ่งมีชีวิตกึ่งเทพที่มีอำนาจวิเศษ อาศัยอยู่ในโลกใต้น้ำที่เรียกว่าบาดาล มีรูปลักษณะได้หลายแบบตั้งแต่เป็นงู และมนุษย์ครึ่งงู เป็นผู้พิทักษ์สมบัติ พญานาคมีบทบาทสำคัญในตำนานต่างๆ เช่น พญานันตนคราชเป็นบัลลังก์ของพระวิษณุเทพ และพญาวาสูกีเป็นเชือกกวนเกษียรสมุทรในคราวทำพิธีกวนน้ำอมฤตของเทวดากับอสูร และดักษะนาคราชเป็นศัตรูของพระอรชุนในมหาภารตยุทธ ลักษณะและบทบาทของพญานาคนั้น พญานาคเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีพลังอำนาจพิเศษ และมหัศจรรย์เร้นลับ พญานาคอาศัยอยู่ในโลกใต้ดิน ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยสมบัติเรียกว่านาคาโลก (อรพิมพ์ บุญอาภา, 2524) และยังเกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำต่างๆ เช่น แม่น้ำ ทะเลสาบ

และมหาสมุทร พญานาคมักทำหน้าที่ปกป้องสมบัติล้ำค่าต่างๆ และพญานาคมีเครื่องหมายสวัสดิเกบนศีระของนาทุกตน นอกจากนี้ พญานาคทุกตนยังมีดวงแก้ววิเศษประจำตัวอีกด้วย (ยมโดยเพ็งพงศา, 2521)

ในวัฒนธรรมกัมพูชา พญานาคเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่ปรากฏในตำนานกำเนิดประเทศ โดยเฉพาะตำนานพระทองนางนาค ซึ่งเป็นการอภิเษกสมรสของเจ้าชายอินเดีย (พระทอง) กับนางนาค (ลูกสาวพญานาค) ถือเป็นการกำเนิดอาณาจักรฟูนาน และต่อมาได้สืบทอดมาสู่ราชวงศ์กัมพูชา พญานาคยังเป็นสัญลักษณ์ของ ความศักดิ์สิทธิ์ การคุ้มครอง และความอุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับน้ำและฟ้าฝน องค์ประกอบเหล่านี้สะท้อนในสถาปัตยกรรม และศิลปะของกัมพูชา เช่น อนุสาวรีย์พระทองนางนาคที่สร้างขึ้นมาเพื่อระลึกถึงตำนานนี้ ต้นกำเนิดของชาติกัมพูชา คือตำนานพระทองนางนาค แสดงถึงการรวมกันระหว่างชาวต่างชาติ (พระทอง) และชนพื้นเมือง (นางนาค) ทำให้เกิดอาณาจักรเขมรขึ้นมา ชาวกัมพูชาเชื่อว่าพญานาคเป็นสัญลักษณ์แทนฟ้าฝน และความอุดมสมบูรณ์ และเชื่อว่ามีหน้าที่ปกป้องรักษาดินแดน และผู้คนในเขมรอีกด้วย พญานาคสัญลักษณ์ทางศาสนาในทางพระพุทธศาสนา เชื่อว่าพญานาคมีบทบาทในการปกป้องคุ้มครองพระธรรมคำสอน และเป็นผู้มีจิตบริสุทธิ์ พญานาคกับความเชื่อมโยงกับบรรพบุรุษ กล่าวคือคติความเชื่อบางอย่างเชื่อมโยงพญานาคเข้ากับบรรพบุรุษของชาวเขมร พญานาคในงานศิลปกรรม และสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และประติมากรรมพบว่า รูปปั้นของพญานาคปรากฏในศิลปะขอมโบราณ ในลักษณะสัตว์ในตำนานที่มีรูปร่างหลากหลาย เช่น มีหลายเศียร และหางยาว อนุสาวรีย์ของพระทองนางนาค ซึ่งอนุสาวรีย์แห่งนี้ เป็นสัญลักษณ์สำคัญ ที่แสดงถึงตำนานการกำเนิดอารยธรรมเขมร จังหวัดพระสีหนุ ประเทศกัมพูชา (พระโสภณวิหารการ (พิศิษฐ์ สุวีโร), 2554) ชาวกัมพูชาเชื่อว่าพญานาคเป็นสัญลักษณ์แทนฟ้าฝน และเป็นสะพานเชื่อมระหว่างโลกมนุษย์กับสรวงสวรรค์ และพญานาคมีบทบาทในการปกป้องพระพุทธศาสนา และมีส่วนร่วมในการสร้างวัฒนธรรมเขมรอีกด้วย (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, 2503)

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาความเชื่อเรื่องพญานาคของชุมชนสองฝั่งโขงในประเทศกัมพูชา ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม และหลักทางพระพุทธศาสนา โดยผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างพญานาคในคัมภีร์ทางพุทธศาสนา กับพญานาคตามความเชื่อ พร้อมทั้งศึกษาบทบาทของพญานาคภายใต้บริบททางสังคมในประเทศกัมพูชา ที่ส่งผลต่อมิติด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น นอกจากนี้ยังนำเสนอประเด็นข้อถกเถียงเรื่องการเมืองของพญานาคมาพิจารณา ร่วมกับแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องของพุทธศาสนิกชนต่อความเชื่อดังกล่าว เพื่อไขคำตอบและสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจ รากเหง้าทางความเชื่อ และสร้างผลลัพธ์ที่ดีงามให้แก่สังคมในระยะยาวสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องพญานาคในชุมชนสองฝั่งโขง
2. เพื่อศึกษาความเชื่อเรื่องพญานาคในประเทศกัมพูชา
3. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อเรื่องพญานาคที่มีต่อชุมชนสองฝั่งโขง

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการเก็บข้อมูลเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วย การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตพฤติกรรม โดยเครื่องมือวิจัยที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา จากแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. **ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน** ผู้วิจัยวางแผนก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการลงพื้นที่เก็บข้อมูล เพื่อให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปไปในทิศทางเดียวกัน และได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้เนื้อหาที่ได้มีความครบถ้วน และตรงกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผลที่ได้ของระยะที่ 1 คือแผนการเก็บข้อมูลภาคสนาม สร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก และมีความสัมพันธ์กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

2. **ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล** การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยลงพื้นที่จริง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นกรณีศึกษา คือ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา นักวิชาการด้านศาสนา และปรัชญา ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ปราชญ์ชาวบ้านริมสองฝั่งโขง ผู้บริหาร คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนวิธีการศึกษาเพื่อเก็บข้อมูล ประกอบด้วย การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการเก็บข้อมูลโดยผู้วิจัยเอง และผู้ช่วยนักวิจัย

3. **ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล** เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากงานวิจัย เป็นข้อการศึกษาทั้งเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลเชิงประจักษ์จากการสัมภาษณ์ เป็นกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ที่ได้จากการสรุปตามสาระสำคัญ ด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ โดยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา ตามประเด็นหัวข้อดังนี้

4. **ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร** ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา การตรวจสอบด้านข้อมูล คือการพิสูจน์ว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยไดมานั้น ถูกต้องหรือไม่ มีการตรวจสอบ คือการตรวจสอบแหล่งข้อมูล

5. **ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์** ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Interview) นำเอาข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจน ก็จะตามไปเก็บ

ข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นเหล่านั้น เพื่อตอบสนองคำถามหลักการตามวัตถุประสงค์ ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยงความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

6. การตรวจสอบด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล การใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีการสังเกตควบคู่ กับการกับการซักถามพร้อมกัน คือการศึกษาข้อมูลจากแหล่งเอกสารประด้วยกันนั่นเอง และสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะต่างๆ

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ในชุมชนสองฝั่งโขงมีความเชื่อเรื่องพญานาคมาจากคัมภีร์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท จากนั้นเกิดพัฒนาการความเชื่อมาจากแนวคิดเรื่องพญานาคในบริบทสังคมอินเดีย เริ่มมาตั้งแต่สมัยวัฒนธรรม ลุ่มแม่น้ำสินธุ ซึ่งมีการค้นพบหลักฐานที่ระบุว่า ชาวตราวิเดียนชนพื้นเมืองนั้นนับถือนาคหรือภูวโนเป็นเทพเจ้า และในภายหลังได้ถูกอารยันเข้ามายึดครอง และความเชื่อเรื่องพญานาคได้ถูกกลดทอนความศักดิ์สิทธิ์ลง จากเดิมเป็นเทพเจ้าก็ได้กลายมาเป็นบริวารของเทพเจ้า คือพระอินทร์ ซึ่งเป็นเทพเจ้าสูงสุดของศาสนาพราหมณ์ในยุคแรก และในยุคต่อมาก็ยังอยู่ในฐานะของบริวารของเทพเจ้าองค์สำคัญ เช่น พระวิษณุเทพ และพระศิวะเทพ และศาสนาพราหมณ์ได้สร้างวาทกรรมขึ้นมา เกี่ยวกับการกำเนิด และที่มาของพญานาคว่า เกิดมาจากนางกัทรุกะกับพระกศยปฤช โดยการเกิดภายใต้อำนาจการสร้างของเทพเจ้า ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นแล้วได้ปรับเปลี่ยนแนวคิด เรื่องกำเนิดพญานาคใหม่จากเดิมที่เชื่อว่า ถูกเทพเจ้าสร้างมาเป็นการเกิดโดยอำนาจของกรรม คือการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา คือเกิดจากกุศลกรรม คือความปรารถนาที่จะได้ครอบครองสมบัติแบบเดียวกับพญานาค เกิดจากการกระทำผิดพระวินัย (ต้องอาบัติ) แล้วไม่ได้แสดงคืน (อกุศลกรรม) และเป็นการเกิดเป็นพญานาค หรือจากอกุศลกรรม คือความพยาบาท เกิดในกำเนิด 4 ประเภท คือ 1) อันทชะ ได้แก่ นาคที่เกิดจากฟองไข่ 2) ชลาพูชะ ได้แก่ นาคที่เกิดในครรภ์ 3) สังเสทชะ ได้แก่ นาคที่เกิดในถ้ำโคล 4) โอปปาติกะ ได้แก่ นาคที่เกิดโดยการผุดเกิด นาคเมื่อเกิดมาแล้วจะอยู่ภายใต้การปกครองของพญานาค 4 ตระกูล คือ 1) ตระกูลพญานาควิรูปักษ์ 2) ตระกูลพญานาคเอราปละ 3) ตระกูลพญานาคฉัพพาปุตตะ และ 4) ตระกูลพญานาคกันหาโคตมกะ โดยมีท้าววิรูปักษ์เป็นผู้นำ พญานาคทั้งหลายนั้น จะมีที่อยู่ในสถานที่ต่าง ๆ ได้แก่ สระน้ำ แม่น้ำ และมหาสมุทร ป่าไม้ และต้นไม้ จอมปลวก บ่อน้ำ และภูเขา โดยจะมีวิมานหรือเมือง อยู่ภายใต้พื้นดินบ้าง แม่น้ำบ้าง โดยเมืองนั้นมีชื่อว่า หิริญวดีบ้าง โภควดีบ้าง วาสนครบ้าง เมืองนั้นจะอยู่ลึกจากพื้นหลายร้อยโยชน์ สำเร็จด้วยแก้วมณีสว่างไสวอยู่ตลอดเวลา มีอาหารที่เป็นทิพย์ และมีทรัพย์สมบัติ ที่เกิดมาจากมณีสีแดง เรียกว่า มณีนาคราช

ในด้านรูปร่างตามปกติของพญานาค จะมีหอนรูปร่างเหมือนงูใหญ่ ลำตัวยาว มีเกล็ดเหมือนปลา ตาแดงก่ำ มีอิทธิฤทธิ์ สามารถแปลงกายได้หลายอย่างตามความต้องการ และเป็นศัตรูกับครุฑ

พญานาคหากขึ้นมาสู่โลกมนุษย์จะกลายร่างเป็นงูหรือมาณพรูปงาม ตามปกติพญานาคจะมีอุปนิสัย ที่มีโทษเป็นพื้นทำให้โกรธง่าย เป็นเหตุให้ต้องรักษาอารมณ์ด้วยธรรมข้อหนึ่ง คือความเมตตากรุณา พญานาคยังมีอุปนิสัยโดยรวม คือรักความสะอาด รู้จักบุญคุณผู้อื่น ชอบสะสมสมบัติ ชอบอุปถัมภ์ผู้ ปฏิบัติธรรม พญานาคมีบทบาทสำคัญ คือการเป็นผู้ปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา และยังเป็นผู้ ปฏิบัติธรรม เพื่อมุ่งหวังการได้ไปเกิดในภพภูมิที่ดี พญานาคไม่ได้มีชีวิตเป็นอมตะ

2. จากวัตถุดิบประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความเชื่อเรื่องพญานาคของกัมพูชาแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ 1) ความเชื่อเรื่องพญานาคที่อยู่ทางตอนเหนือ คือแถบตั้งแต่เวียงจันทน์ไปจนถึงภาคใต้ของจีน คือ มณฑลเสฉวนที่บรรดานักวิชาการไทยในอดีต สันนิษฐานกันว่า คนไทยมาจากเขาคันตังนั้น ซึ่งเป็น ดินแดนที่เป็นเจ้าตำรับของความเชื่อ เรื่องพญานาคผู้เป็นบิดา หรือบรรพบุรุษของคนลาวไท 2) ความ เชื่อเรื่องพญานาคที่อยู่ทางตอนกลางใต้ คือตั้งแต่สกลนครมาจนถึงกัมพูชา และเวียดนาม โดยพื้นที่ทั้ง สองส่วนนั้น ในยุคโบราณต่างนับถือสัตว์ประจำเผ่าของตน เช่น งู กบ จระเข้ หมา เป็นต้น แต่กระแส ของการนับถือภูผนั้นมีมากกว่า และภายหลังได้พัฒนามาเป็นลัทธิบูชา ซึ่งคนในชุมชนสองฝั่งโขงในยุค นั้นต่างนับถือกัน และต่อมาได้พัฒนามาเป็นการนับคือนาคที่เป็นวิญญูณบรรพบุรุษประจำเผ่า และ พัฒนามาเป็นเรื่องของพญาแถน หรือเทพเจ้าสูงสุด ระยะเวลาชาวอินเดียได้อพยพเข้ามาทางตอนใต้ (กัมพูชา) และได้แต่งงานกับนางนาค หรือชนพื้นเมืองพร้อมกับสถาปนารัฐที่ปกครองโดยกษัตริย์ และ มีศาสนาพราหมณ์เป็น ศาสนาประจำชาติ ทำให้เผ่านาคทางตอนใต้เลิกลับถืองู และนาคที่เป็นความ เชื่อของตน

ส่วนชาวชุมชนทางตอนเหนือ ได้สืบทอดตำนานความเชื่อเรื่องนาค เรื่องแถนของตนเองสืบมา โดยตามความเชื่อดั้งเดิม ถูกกระทบจากทั้งจีน และกัมพูชา เนื่องจากชาวชุมชนสองฝั่งโขงทางเหนือ ปฏิเสธทั้งจีนและขอม ความเชื่อเรื่องนาคของบรรพบุรุษยังคงอยู่ พออพยพลงมาที่เมืองเชียงตุง เชียงทอง เชียงแสน ล้านนาก็ได้อาความเชื่อนั้นมาด้วยพร้อมกับการปฏิเสธอำนาจขอมศาสนาพราหมณ์ ในตำนานของชุมชนสองฝั่งโขงจะมีจุดร่วมกัน คือการปฏิเสธอำนาจขอม และเมื่อมีอำนาจเหนือ ดินแดนล้านช้าง ชาวชุมชนสองฝั่งโขงก็รับอิทธิพลพระพุทธศาสนาเถรวาทแบบลังกาวงศ์ ผ่านสุโขทัย และเชียงใหม่พร้อมกับการผสมผสานความคิด เรื่องพญานาคให้เข้ากับ พระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และนิทานปรัมปราให้หลอมรวมเข้าเป็นเนื้อเดียวกัน และประกาศตนเองว่า เป็นพวคนาค หรือขวานาค เหมือนที่บรรพบุรุษในยุคโบราณได้ประกาศเอาไว้ และความที่ความเชื่อ เรื่องพญานาคของชาวชุมชนสองฝั่งโขงทางตอนเหนือ ไม่ถูกทำลายด้วยอำนาจของจีน อำนาจของ ขอมสิ้นสุดลงในยุคพุทธศตวรรษที่ 12-18 ทำให้เกิดความต่อเนื่องของความเชื่อดังกล่าวมีความมั่นคง และแทรกซึมไปสู่วิถีชีวิตของผู้คน จนกลายมาเป็นระบบวัฒนธรรมตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเฉพาะการที่ ชาวชุมชนสองฝั่งโขงยอมรับชัดเจนว่า พญานาค คือเจ้าแผ่นดิน หรือเจ้าที่ ย่อมเป็นการแสดงจุดยืนถึง ความยิ่งใหญ่ของพญานาคในดินแดนสองฝั่งโขงนี้ แม้ว่าจะไม่มีเจ้าแผ่นดินที่เป็นมนุษย์ แต่ก็มีเจ้า

แผ่นดินที่เป็นนาคก็ยอมทำให้ชาวชุมชนสองฝั่งโขงนั้น สามารถที่จะยึดโยงกันโดยวิถีแห่งความเชื่อ เรื่องเป็นลูกหลานพญานาคนี้ได้ และที่สำคัญปัจจุบันนี้ได้มีปรากฏการณ์ทางธรรมชาติหลายอย่างที่เกิดขึ้น ความเชื่อเรื่องพญานาคของชาวชุมชนสองฝั่งโขงนั้นมีพัฒนาการมาจากลัทธิบูชา ความเชื่อเรื่องศาสนาผีแถนผีเจ้าเมือง หรือผีนาคนบรพบุรุษ ศาสนาพราหมณ์และ พระพุทธศาสนาเถรวาท นิกายลังกาวงศ์ ที่ผ่านยุคสมัยต่างๆ พญานาคในชุมชนสองฝั่งโขงมีกำเนิดมาจากงูเนื่องจากยุคดึกดำบรรพ์นับถือลัทธิบูชา เกิดมาจากการสร้างของแถน เป็นความเชื่อที่เกิดมาจากความเชื่อว่าแถนเป็นผู้สร้างสรรพสิ่ง และเกิดมาจากการสร้างของพระอินทร์ในศาสนาพราหมณ์ และเกิดมาจากการรวมคือการทำบุญและบาปละเคล้ากันไป หรือการถูกฆ่าด้วยแรงแค้น และแรงการสาปแช่ง

ตามหลักคำสอนของ พระพุทธศาสนาเถรวาท พญานาคในชุมชนสองฝั่งโขงนั้นมีกำเนิด 4 ประเภท มีผู้ปกครองร่วมกันคือพระอินทร์แม่น้ำโขงนั้นมีพญานาค 2 ตนเป็นใหญ่ คือพญาศรีสุทโธ นาคราช และพญาศรีสัตตนาคราชดูแลฝั่งไทยและลาว หลักฐานที่แสดงให้เห็นได้ชัดเจนถึงความเชื่อเรื่องพญานาคที่เคยมีมาในอดีต และมีต่อไปในอนาคต เพราะมีเชื่อมาต่อยอดความเชื่อของผู้คนให้ก้าวไปกับความเชื่อ เรื่องพญานาคอยู่ตลอดเวลา ยิ่งเป็นความมั่นคงทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี และเศรษฐกิจของบ้านเมือง ในชุมชนสองฝั่งโขงเป็นอย่างยิ่งที่ได้สืบทอดความเชื่อนี้มายาวนาน

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความเชื่อของชุมชนสองฝั่งโขงเชื่อว่า พญานาคมีสถานะในการเป็นผู้รับใช้พระพุทธศาสนาจากการมอบหมายของพระพุทธองค์ เมื่อคราวที่ได้ทรงเสด็จมาเพื่อประกาศพระศาสนา ชาวชุมชนสองฝั่งโขงเชื่อว่า พญานาคมีภพอยู่ใต้แผ่นดิน และอยู่ใต้แม่น้ำ มีวิมานแก้วรองรับ และมีการเป็นอยู่เหมือนมนุษย์ แต่สามารถแปลงกายได้ด้วยฤทธิ์เป็นรูปร่างอย่างใดก็ได้ อาหารของพญานาคในความเชื่อของชุมชน มีทั้งอาหารสด อาหารแห้ง และอาหารทิพย์ ตามแต่ชั้นภูมิของพญานาคที่ได้อุบัติในภพภูมินั้น หน้าตาของพญานาคในความเชื่อของชุมชนสองฝั่งโขง มีรูปร่างใน 2 ลักษณะ คือรูปร่างที่เป็นนาคจะมีลักษณะเป็นงูขนาดใหญ่ มีหงอนสีแดง แผงคอเหมือนม้า สีผิวนั้นจะแตกต่างกัน เขียวบ้าง ดำบ้าง ขาวบ้าง เทาบ้าง สุดแต่ภูมิหรือภพที่เกิด ขนาดรูปร่างจะใหญ่ยาวมาก สามารถที่จะเคี้ยว หรือฆ่าช้างได้เป็นตัว รูปร่างนาคจะมีรูปร่างหลากหลายเป็นมนุษย์บ้าง เป็นสัตว์บ้าง เป็นเทวดาบ้าง ทั้งสองรูปแบบจะมีความต่างกันตามแต่ผู้เป็นเจ้าของจะเนรมิตให้เป็นไปตามนั้น พญานาคในความเชื่อของชาวชุมชนสองฝั่งโขงเป็นสัตว์ทิพย์ที่มีฤทธิ์สามารถไปมาโดยการกำหนดจิตตามที่ประสงค์ เช่น การขึ้นมาสู่เมืองมนุษย์จะไม่อยู่ในรูปของนาค แต่เป็นการมาในรูปของสัตว์ และผู้ทรงศีล แต่จะมาในรูปของนาคเฉพาะกรณีที่จำเป็นเท่านั้น และฤทธิ์ของนาค ตามความเชื่อของชาวชุมชนสองฝั่งโขง คือการสร้างปรากฏการณ์บั้งไฟพญานาค

ประเด็นที่ยังเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับความเชื่อ เรื่องพญานาคของชุมชนสองฝั่งโขง โดยข้อเท็จจริงดังต่อไปนี้ 1) ประเด็นเรื่องความมีอยู่จริงพบว่า พญานาคในความเชื่อของชุมชนสองฝั่งโขงมีอยู่จริง ถือว่าเป็นพญานาคในพระพุทธศาสนาด้วย จึงกำเนิดเหมือนกับที่ปรากฏในคัมภีร์

2) ประเด็นเรื่องอิทธิพลของความเชื่อ เรื่องพญานาคที่มีต่อชุมชนสองฝั่งโขงพบว่า พญานาคนั้นมีอิทธิพลต่อผู้คนในชุมชนสองฝั่งโขงทุกด้านทั้งการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา และวัฒนธรรมตั้งแต่เกิดจนตาย 3) ประเด็นเรื่องจักรวาลวิทยา เมื่อศึกษาโดยครบถ้วนแล้วพบว่าพญานาคในความเชื่อของชุมชนสองฝั่งโขง มีภพอยู่ในระบบจักรวาลของพระพุทธศาสนา คือชั้นกามาวจรภูมิที่ไม่จัดเป็นอบาย 4) ประเด็นด้านการตีความพบว่า ความเชื่อเรื่องพญานาคในชุมชนสองฝั่งโขงตีความได้หลายประการ เช่น พญานาคคือผู้ปกครอง ผู้สร้างเมือง ผู้ทำลายเมือง ผู้ให้ความอุดมสมบูรณ์ในธรรมชาติ ผู้รักษาพระพุทธศาสนาในดินแดนสองฝั่งโขง และที่สำคัญคือพญานาคเป็นสัญลักษณ์แทนผู้คนในชุมชนสองฝั่งโขงทั้งหมด 5) ประเด็นเรื่องปัจจัยที่เป็นบ่อเกิดพบว่า ความเชื่อเรื่องพญานาคในชุมชนสองฝั่งโขง เกิดมาจากเหตุปัจจัยสำคัญ คือศาสนาท้องถิ่น และพระพุทธศาสนา ส่วนศาสนาพราหมณ์มีอิทธิพลน้อยมาก เนื่องจากว่าชาวชุมชนสองฝั่งโขงนั้นต่อต้านขอม และสิ่งที่เนื่องด้วยขอมมาก่อนแล้ว 6) ประเด็นเรื่องคุณค่าพบว่า ความเชื่อเรื่องพญานาคให้คุณค่าทั้งแก่ตนเอง และสังคม โดยเฉพาะคุณค่าของการสำนึกรากเหง้า และบรรพบุรุษของตนของคนในชุมชนสองฝั่งโขง ที่ได้สร้างวัฒนธรรม และคติความเชื่อพญานาคนี้ขึ้นมา และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนานกว่าหนึ่งพันปี ความเชื่อเรื่องพญานาคก่อให้เกิดการกินดีอยู่ดีแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง 7) ประเด็นเรื่องท่าทีพบว่า สังคมต้องมีท่าทีต่อพญานาค หรือความเชื่อเรื่องพญานาคของชาวชุมชนสองฝั่งโขงทั้ง 4 ลักษณะคือ 1) ยอมรับการมีอยู่ทั้งในแง่ของตัวตนของพญานาค และสัญลักษณ์ที่มีอยู่ของพญานาค 2) ยอมรับในสิ่งที่เนื่องกับนาคคือวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ 3) ยอมรับว่าต้องศึกษาเรื่องพญานาคให้ถ่องแท้ และเข้าใจไม่หลงใหลได้ปลื้มไปกับกระแสนิยม หรือข่าวคราวที่เกี่ยวข้องต้องศึกษาถึงความจริงเรื่องพญานาคในแง่โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมให้ชัดเจน 4) ท่าทีในการร่วมอนุรักษ์ และส่งเสริมความเชื่อเรื่องพญานาค ในวิถีทางที่ถูกต้องดีงามอีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องอิทธิพลเรื่องพญานาคที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา พบว่าพญานาคมิใช่เพียงตัวละครในตำนานหรือสัญลักษณ์ทางศิลปกรรม แต่ยังเป็นส่วนสำคัญของวิถีชีวิต ความเชื่อพื้นบ้าน และการปฏิบัติทางศาสนา ผลการวิจัยนี้สามารถอภิปรายและเชื่อมโยงกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหลายมิติ ทั้งด้านศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม พิธีกรรม และสังคม

1. พญานาคในคติศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและอิทธิพลต่อพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าคติความเชื่อเรื่องพญานาคในกัมพูชามีรากฐานสำคัญมาจาก ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และพระพุทธศาสนาเถรวาท งานวิจัยของยมโดย เฟ็งพงศา พบว่า ครุฑและนาคในวรรณคดีสันสกฤตและบาลีถือกำเนิดจากพระกัศยปองค์เดียวกัน แต่เป็นลูกต่างมารดา ทำให้เป็นปฏิกิริยากันตามกรรมและธรรมชาติ แต่บางครั้งสามารถเป็นมิตรกันได้เมื่อเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า การปรากฏของพญานาคในคติ

พราหมณ์-ฮินดูมีลักษณะกึ่งเทพ สามารถแปลงกายได้ อาศัยในเกษียรสมุทร เป็นบัลลังก์พระนารายณ์ และเป็นสัญลักษณ์ของความยุติธรรม ความมั่งคั่ง และความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งลักษณะดังกล่าวได้ถูกนำเข้ามาผสมผสานกับความเชื่อทางพุทธศาสนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะในเขตลุ่มน้ำโขงและกัมพูชา (ยมโดย เฟิงพงศา, 2521)

พญานาคในพระพุทธศาสนาเถรวาทไม่ได้เป็นเพียงสัตว์วิเศษ แต่ถือเป็น สัตว์โลกที่อยู่ภายใต้กฎแห่งกรรม ตามที่ปรากฏในงานวิจัยของ พระโสภณวิหารการ โดยพญานาคมีการเกิดหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ เกิดในฟองไข่ (อณชชะ) เกิดในครรภ์ (ชลาพุชะ) เกิดในถ้ำโคล (สังเสทชะ) และเกิดแบบผุดขึ้นเอง (โอปปาติกะ) พญานาคแต่ละตนอยู่ภายใต้การปกครองของท้าววิรูปักษ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในท้าวจตุโลกบาลทั้งสี่ พญานาคเหล่านี้จะอาศัยอยู่ในนาคพิภพ สวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา แม่น้ำ ภูเขา มหาสมุทร และได้แม่น้ำ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพญานาคในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นทั้งตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ และตัวแทนของ การคุ้มครองพระพุทธศาสนา ในเวลาเดียวกัน

2. พญานาคกับพิธีกรรมและวิถีชีวิตชุมชน ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องพญานาคในกัมพูชามีบทบาทสำคัญต่อ พิธีกรรมและวิถีชีวิตประจำวันของประชาชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติพัฒน์ เพชรทอง ที่พบว่าในบริบทของสังคมอีสานและลุ่มน้ำโขงพญานาคมีบทบาทในฐานะผู้ศักดิ์สิทธิ์และผู้บันดาลความอุดมสมบูรณ์ การจัดพิธีบูชาพญานาค เช่น พิธีบุญบั้งไฟ พิธีไหลเรือยาว หรือพิธีปลูกบ้านสร้างเรือน เป็นการสร้างความสามัคคีและจริยธรรมขั้นพื้นฐานให้กับชุมชน งานวิจัยในกัมพูชาพบลักษณะคล้ายกัน โดยชุมชนมีการบูชาพญานาคเพื่อขอฝนและอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตร รวมถึงการรักษาพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น แม่น้ำ ศาล หรือวัดที่เกี่ยวข้องกับพญานาค ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าพญานาคไม่ได้อยู่เพียงในตำนาน แต่ยังมีบทบาทเป็น ศูนย์รวมทางจิตใจและสังคม ของประชาชน (กิตติพัฒน์ เพชรทอง, 2545) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสมพร อนาลโย (จิตรกล่ำ) ที่พบว่าความเชื่อเรื่องพญานาคในเขตชุมชนคำชะโนด มีบทบาทในการเสริมพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ เช่น บ่อน้ำและป่าศักดิ์สิทธิ์ โดยเชื่อว่าพญานาคเป็นผู้คุ้มครองและรักษาโรค ผู้ที่จะเข้าไปต้องทำพิธีขออนุญาต เพื่อความปลอดภัย ซึ่งเป็นการสะท้อนบทบาทของพญานาคในฐานะผู้คุ้มครองธรรมชาติและชุมชน ทั้งยังสะท้อนความเชื่อทางจิตวิญญาณที่ผูกโยงกับวิถีชีวิตของผู้คน (พระมหาสมพร อนาลโย (จิตรกล่ำ), 2550)

3. การปรับตัวของความเชื่อและพญานาคในยุคปัจจุบัน ผลการวิจัยยังพบว่า ความเชื่อเรื่องพญานาคในกัมพูชาและลุ่มน้ำโขงมี พลวัตตามสภาพสังคม ชี้ให้เห็นว่านาคได้กลายเป็น สินค้าทางวัฒนธรรม และกลายเป็นจุดขายในกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องพญานาคไม่ได้คงที่ แต่สามารถปรับตัวเข้ากับยุคสมัยและบริบททางเศรษฐกิจและสังคม การปรับตัวดังกล่าวไม่เพียงแต่สะท้อนด้านเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังแสดงให้เห็นถึง การผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมกับศาสนาและวิถีชีวิตสมัยใหม่ เช่น การจัดงานเทศกาลบั้งไฟพญานาค หรือกิจกรรมเชิงท่องเที่ยวเชิง

ศาสนา ทำให้พญานาคกลายเป็น สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีบทบาทหลายมิติ ทั้งทางศาสนา การเมือง การปกครอง สังคม และเศรษฐกิจ

4. พญานาคในฐานะสัญลักษณ์ทางศาสนาและวัฒนธรรม ผลการวิจัยชี้ว่าพญานาคในพระพุทธศาสนาแก้ปัญหามากกว่าแค่สัตว์วิเศษ แต่ยังเป็น ตัวแทนเชิงสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ อำนาจ ความดี และการปกป้องศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของวิเชียร นามการ ที่พบว่า พญานาคในพระพุทธศาสนาเถรวาทมีหลายตระกูลและประเภท แต่ละตระกูลมีบทบาทชัดเจน เช่น ตระกูลวิรูปักษะเป็นใหญ่ที่สุดและมีบทบาทในการปกครองสวรรค์ชั้นจาตุมหาราชิกา การแบ่งชนิดและลำดับชั้นของพญานาคยังสะท้อนแนวคิดเรื่อง ความประเสริฐ ความบริสุทธิ์ และผลแห่งกรรม ที่พุทธศาสนาเถรวาทยึดถือ ยิ่งไปกว่านั้น ผลการวิจัยยังพบว่าพญานาคมีบทบาทเป็น ผู้ปฏิบัติธรรมและผู้สนับสนุนพระพุทธศาสนา เช่น การปกป้องพระพุทธศาสนาสถาน การช่วยเหลือพระพุทธเจ้า หรือการแสดงฤทธิ์เพื่อสนับสนุนความถูกต้องทางธรรมชาติด้านศีลธรรม ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่าพญานาคไม่ได้อยู่เหนือธรรมชาติ แต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบคุณธรรมและศีลธรรมที่ประชาชนสามารถเรียนรู้และปฏิบัติตาม (วิเชียร นามการ, 2555)

5. ความสัมพันธ์ระหว่างคติความเชื่อดั้งเดิมกับวัฒนธรรมแก้ปัญห งานวิจัยนี้ยังแสดงให้เห็นถึง การสืบทอดและปรับใช้คติความเชื่อดั้งเดิมเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่นแก้ปัญหามาก เช่น การจัดพิธีกรรมบูชาพญานาค การใช้สัญลักษณ์พญานาคในการตกแต่งวัดหรือสถาปัตยกรรม การเชื่อมโยงพญานาคกับความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและการเกษตร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรักชนก ชำนาญมาก ที่ระบุว่าสังคมอีสานและลุ่มน้ำโขงมีความเชื่อเรื่องพญานาคผูกโยงกับการดำรงชีวิต ศิลปะ และพิธีกรรม ซึ่งสะท้อนความต่อเนื่องของคติความเชื่อดั้งเดิมและบทบาทของพญานาคในฐานะสัญลักษณ์ของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (รักชนก ชำนาญมาก, 2561)

นอกจากนี้ การศึกษายังพบว่า คติพญานาคในแก้ปัญหามากและไทยมีความคล้ายคลึงกันในหลายประเด็น เช่น การเป็นสัตว์วิเศษ การมีอิทธิฤทธิ์ สามารถแปลงกายได้ การมีบทบาทปกป้องพระพุทธศาสนา และเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ แต่ในขณะเดียวกันก็มีลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ เช่น บริบทพิธีกรรมและวิถีชีวิตที่แตกต่างกันตามสภาพภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากการอภิปรายสามารถสรุปได้ว่า พญานาคในพระพุทธศาสนาแก้ปัญหามากเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่มีความซับซ้อนและหลากหลายมิติ ทั้งในด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และสังคม พญานาคไม่ได้เป็นเพียงตำนานหรือสัญลักษณ์ทางศิลปกรรมเท่านั้น แต่ยังเป็น ตัวแทนของความอุดมสมบูรณ์ พลังธรรมชาติ ความบริสุทธิ์ และการปกป้องศาสนา ทั้งยังเป็นกลไกที่เชื่อมโยงชุมชน สร้างความสามัคคี และส่งเสริมคุณค่าทางจิตวิญญาณ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในด้านคติความเชื่อศาสนาพราหมณ์-ฮินดู พระพุทธศาสนาเถรวาท และความเชื่อพื้นบ้าน ซึ่งล้วนสะท้อนบทบาทและอิทธิพลของพญานาคที่มีต่อสังคม วัฒนธรรม และศาสนาอย่างชัดเจน

โดยรวมแล้ว งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าพญานาค เป็นทั้งสัตว์วิเศษ ผู้ปฏิบัติธรรม ผู้คุ้มครองพระพุทธศาสนา และสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งสะท้อนความสัมพันธ์เชิงซ้อนระหว่างศาสนา ความเชื่อพื้นบ้าน และวิถีชีวิตของชุมชน ก่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อบทบาทของพญานาคในกัมพูชา และยังสามารถนำไปขยายผลในบริบทภูมิภาคลุ่มน้ำโขงหรือเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่องอิทธิพลความเชื่อเรื่องนาคที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในประเทศกัมพูชา สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่เชิงวิชาการโดยแบ่งออกเป็นประเด็นสำคัญดังนี้

1. **ผังมโนทัศน์ พญานาคในระบบจักรวาลวิทยาเถรวาท** พญานาคไม่ใช่ "เทพเจ้าอมตะ" แต่เป็น "สัตว์โลกตามกฎแห่งกรรม" ที่มีสถานะกึ่งเทพกึ่งเดรัจฉาน ซึ่งสามารถเขียนสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

มิติ	คำอธิบายเชิงวิชาการ
สถานะทางภพภูมิ	เป็นสัตว์เดรัจฉานชั้นสูง (สุคติเดรัจฉาน) สังกัดชั้นจาตุมหาราชิกา ภายใต้การปกครองของ ท้าววิรูปักษ์
การกำเนิด (โยนิ 4)	เกิดได้ทุกรูปแบบ: โข (อณฑชะ), ครรร (ขลาพชะ), เถ้าโคล (สังเสทชะ), และโตทันที (โอปปาติกะ - ชั้นสูง)
ตระกูลหลัก (4)	วิรูปักษ์ชะ (ทอง), เอรापละ (เขียว), ฉัพยาปุตตะ (รุ้ง/เลื่อมประภัสสร), กัณหาโคตมะ (ดำ)
ข้อจำกัดทางสถานะ	แม้มีฤทธิ์แปลงกายได้ แต่จะคืนร่างเดิมใน 5 สภาวะ: เกิด, ลอกคราบ, สมสู่, หลับ, และตาย

2. **โมเดลความสัมพันธ์** พญานาคกับพระพุทธศาสนา งานวิจัยชี้ให้เห็นว่าพญานาคทำหน้าที่เป็น "พุทธบริษัทฝ่ายทิพย์" ที่มีบทบาทสำคัญ 3 ประการ คือ ผู้พิทักษ์ (The Guardian): ปราบกษัตริย์ในตำนาน "มูจลินท์นาคราช" และการเป็นบันไดนาค/ช่อฟ้า เพื่อปกป้องเขตพุทธาวาสจากสิ่งชั่วร้าย ผู้บำเพ็ญ (The Practitioner): แม้บรรลุนิพพานในชาติที่เกิดเป็นนาคไม่ได้ (เพราะเป็นเดรัจฉาน) แต่ใช้การรักษาศีลและฟังธรรมเพื่อ "ยกระดับภพภูมิ" (Up-skilling soul) มุ่งสู่การเกิดเป็นมนุษย์หรือเทวดาเพื่อบรรลุนิพพานในอนาคต และพุทธานุสติ (The Inspiration): ผ่านเรื่องราวในอดีตชาติของพระโพธิสัตว์ (ภริทัต, จัมเปย, สังขปาล) ที่สอนเรื่องความอดทนและการรักษาศีลยิ่งชีพ

3. **พลวัตทางวัฒนธรรม** พญานาคแห่งลุ่มน้ำโขง (Socio-Cultural Insight) นี่คือนวัตกรรมที่เชื่อมโยงความเชื่อในคัมภีร์เข้ากับวิถีชีวิตจริง โดยมีพญานาคเป็น "แกนกลาง" (Core Value):

นอกจากนี้ ในกลไกทางสังคมและจิตวิทยายังมองเห็นว่าพญานาค 1) สัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์: พญานาค = น้ำ = ชีวิต เป็นตัวเชื่อมโยงระหว่าง "การเกษตร" กับ "พิธีกรรม" 2) จริยธรรมการอยู่ร่วมกัน: การสอนว่าพญานาคมีจริงและไม่ควรเบียดเบียนกัน เป็นการสร้าง "กุศโลบายเชิงนิเวศ" ให้คนเคารพธรรมชาติและแม่น้ำ 3) การจัดการทรัพยากร: ความเชื่อเรื่องพิณของพญานาคช่วยให้ชุมชนดูแลรักษาแหล่งน้ำให้สะอาดและเป็นระเบียบ

4. คุณค่าของความเชื่อเรื่องพญานาค โดยชาวกัมพูชาที่มีความเชื่อคือการยึดมั่นว่าพญานาคเป็นความจริง แม้ว่าสิ่งนั้นจะสามารถพิสูจน์ได้หรือพิสูจน์ไม่ได้ก็ตาม โดยชาวกัมพูชาที่มีความเชื่อเรื่องพญานาคที่เหมือนกัน ถึงแม้ว่าประเด็นเรื่องพญานาคที่ยังเป็นประเด็นที่ถกเถียงกันอยู่ในสังคมถึงความมีอยู่จริงที่มีต่อประเทศกัมพูชา แต่อย่างไรก็ตาม ในเชิงคุณค่านั้นสามารถแบ่งออกเป็น 2 ระดับใหญ่ คือ คุณค่าต่อตัวมนุษย์ และคุณค่าต่อสังคม ดังนี้คือ

1) คุณค่าต่อตัวมนุษย์ เป็นคุณค่าระดับปัจเจกบุคคล โดยชาวกัมพูชาที่มีความเชื่อเรื่องพญานาคว่าไม่ใช่แค่เรื่องมหาย แต่แฝงไว้ด้วยคติธรรมในการพัฒนาตนเอง ได้แก่ 1)ความไม่ประมาท ดำเนินการทำความดีของพญานาค (เช่น ผาแดงนางไอ่, บึงโขงหลง) สอนให้เห็นความไม่แน่นอนของชีวิต และเตือนใจไม่ให้ละเมิดศีลธรรมหรือจารีตของชุมชน 2) การรักษาสิ่งจะ (คำสัตย์) พญานาคถูกยกย่องว่าเป็นสัตว์ที่รักษาสัญญาอย่างเคร่งครัด ใครผิดสัญญาต้องได้รับวิบากกรรม มนุษย์จึงควรนำมาเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิต 3) จิตสาธารณะ พญานาคในตำนานมักช่วยเหลือผู้อื่นที่เดือดร้อนและปกป้องพุทธศาสนา สอนให้มนุษย์มีสำนึกในการทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าเพื่อตนเอง 4) การศึกษาและปัญญา ทำให้คนในชุมชนเข้าใจประวัติศาสตร์และรากเหง้าของชาติพันธุ์ตนเอง และเปลี่ยนความเชื่อแบบมหายให้เป็นการเชื่ออย่างมีเหตุผลในฐานะ "ครูผู้สอนธรรม" 5) ความสำเร็จในชีวิต มีกรณีตัวอย่างที่ความศรัทธานำไปสู่การปฏิบัติธรรมและช่วยให้พ้นวิกฤตชีวิตหรือประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานและธุรกิจ

2) คุณค่าต่อสังคมเป็นคุณค่าในระดับส่วนรวม ความเชื่อนี้เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจ การสร้างประเพณีและวัฒนธรรม การรื้อฟื้นมรดกชุมชน ความสามัคคี สร้าง "สำนึกร่วม" ของคนสองฝั่งโขงว่าเป็นลูกหลานพญานาคเหมือนกัน เห็นได้ชัดจากปรากฏการณ์ที่คนนับหมื่นออกมารวมตัวกันปกป้องความเชื่อเมื่อถูกลบหลู่ รวมทั้งเป็นแรงกระตุ้นให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยเปลี่ยนความเชื่อให้กลายเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม ดึงดูดนักท่องเที่ยวจนเกิดเงินหมุนเวียนในพื้นที่เป็นจำนวนมากต่อปี ทำให้เกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิตและสาธารณสุขในกัมพูชา

บทสรุป

ความเชื่อเรื่องพญานาคให้คุณค่าทั้งแก่ตนเอง และสังคม โดยเฉพาะคุณค่าของการสำนึก รากเหง้า และบรรพบุรุษของตนของคนในชุมชนสองฝั่งโขง ที่ได้สร้างวัฒนธรรม และคติความเชื่อ

พญานาคนี้ขึ้นมา และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนานกว่าหนึ่งพันปี ความเชื่อเรื่องพญานาคก่อให้เกิดการกินดีอยู่ดีแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง 7 ประเด็น เรื่องที่พบว่าสังคมต้องมีทำที่ต่อพญานาคหรือความเชื่อเรื่องพญานาคของชาวมุขชนสองฝั่งโขง 4 ลักษณะ คือ 1) ยอมรับการมีอยู่ทั้งในแง่ของตัวตนของพญานาค และสัญลักษณ์ที่มีอยู่ของพญานาค 2) ยอมรับในสิ่งที่เนื่องกับพญานาคคือวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ 3) ยอมรับว่าต้องศึกษาเรื่องพญานาคให้ถ่องแท้ และเข้าใจไม่หลงใหลได้ปลื้มไปกับกระแสนิยม หรือข่าวคราวที่เกี่ยวข้อง ต้องศึกษาถึงความจริงเรื่องนาคในแง่โบราณคดี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมให้ชัดเจน 4) ทำที่ในการร่วมอนุรักษ์ และส่งเสริมความเชื่อเรื่องพญานาค ในวิถีทางที่ถูกต้องดีงามอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ วัฒนมาตม์. (2547). *สัตว์มงคลและเครื่องรางของขลัง*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- พิเชฐ สายพันธ์. (2535). การศึกษานาคาคติอีสานลุ่มแม่น้ำโขงชีวิตทางวัฒนธรรมจากพิธีกรรมร่วมสมัย. *วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระโสภณวิหารการ (พิศิษฐ์ สุวีโร). (2554). ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องพญานาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2503). *พญานาคที่ปรากฏในงานศิลปกรรม*. ม.ป.ท.
- พระมหาสมพร อนุบาลโย (จิตรกล่ำ). (2550). การศึกษาพญานาคในชุมชนคำชะโนด. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยมโดย เพ็งพงศา. (2521). ครุฑและนาคในวรรณคดีสันสกฤตและบาลี. *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาตะวันออก*. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รักชนก ชำนาญมาก. (2561). การศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อพญานาคในบริบทสังคมอีสาน. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิเชียร นามการ. (2555). ศึกษาอิทธิพลความเชื่อพญานาคที่มีผลต่อสังคมไทยปัจจุบัน. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. (2533). *แอ่งอารยธรรมอีสาน*. กรุงเทพฯ: มติชน.

- สมบัติ พลายน้อย. (2535). *ลัทธิป่าหิมพานต์*. กรุงเทพฯ: ต้นอ้อแกรมมี.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. (2553). *นาคในประวัติศาสตร์อุษาคเนย์*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- อรพิมพ์ บุญอาภา. (2524). *นาคในวรรณคดีสันสกฤตและบาลี*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาภาษาตะวันออก. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้
สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
The Development of Reading Comprehension Thai Language by
Using Brain Based Learning and Game Technique of First Grade
Students

^{1*} จุฑารัตน์ วงศ์ภักดี Jutharath Wongpakdee

^{2**} สรัญญา จันทร์ชูสกุล Saranya Chanchusakun

^{1,2} คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{1,2} Faculty of Education, Silpakorn University

* First author, e-mail: Wongpakdee_j@su.ac.th

** Corresponding author, e-mail: Chanchusakun_s@su.ac.th

Received February 5, 2026; Revised February 22, 2026; Accepted: March 31, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบางกะโด (สามัคคีวิทยาการ) ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 20 คน โดยวิธีการสุ่มแบบง่าย ใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม 2) แบบทดสอบ การอ่านจับใจ 3) แบบสอบถามพึงพอใจของนักเรียน สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และสถิติ Wilcoxon signed-rank test ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสามารถในการอ่านจับใจความด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนหลังเรียน ($M = 13.70$, $SD = 2.34$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M = 7.05$, $SD = 2.09$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม มีความพึงพอใจในภาพรวมที่ระดับมาก ($M = 2.82$, $SD = 0.16$)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน; ความสามารถในการอ่านจับใจความ; เทคนิคเกม

Abstract

This research article aims to (1) compare Grade 1 students' reading comprehension before and after learning through brain-based learning integrated with game techniques, (2) the study students' satisfaction toward the use of brain-based learning integrated with game techniques. This research was experimental research. The sample group was Grade 1 students from Watbangkado School (Samakkhiwitthayakhan) in the first semester of the 2025 academic year, a total of 20 people. by simple random sampling, using the school as the sampling unit. The research instruments were (1) learning management plan using brain-based learning integrated with game techniques, (2) the reading comprehension test, (3) a student satisfaction questionnaire. The statistics used mean (M), standard deviation (SD), and the Wilcoxon signed-rank test. The results of the research found that: 1) The reading comprehension ability of Grade 1 students taught through brain-based learning integrated with game techniques were significantly higher posttest scores ($M = 13.70$, $SD = 2.34$) than pretest scores ($M = 7.05$, $SD = 2.09$) at the .05 level of significance., 2) The student's satisfaction with brain-based learning integrated with game techniques was at the high level ($M = 2.82$, $SD = 0.16$).

Keywords: Brain-based Learning; The Reading Comprehension Ability; Game Techniques

บทนำ

การอ่านเป็นทักษะพื้นฐานที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาหาความรู้ อีกทั้งเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิด และแนวคิดในการดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสม (จิราภรณ์ อัจฉริยะประสิทธิ์, 2564) สำหรับการอ่านจับใจความเป็นทักษะทางภาษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อกระบวนการแสวงหาความรู้ในการทำความเข้าใจสาระสำคัญของเนื้อหาที่ผ่านกระบวนการตีความและการแปลความอย่างมีระบบ (สุปราณี พัดทอง, 2559) อีกทั้ง การอ่านจับใจความยังเป็นทักษะพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะทางภาษาในทักษะการเขียน และทักษะการ

อ่านในระดับที่สูงขึ้น รวมถึงการสื่อสารในชีวิตประจำวัน หากขาดความสามารถในการอ่านจับใจความ ย่อมส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ และการนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน (ถนอมวงศ์ ล้ำยอดมรรคผล, 2561) ด้วยความสำคัญของการอ่านจับใจความ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีการ กำหนดการอ่านไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย สาระที่ 1 การอ่าน มาตรฐาน ท 1.1 ใช้กระบวนการอ่านในการสร้างความรู้ และความคิด สามารถนำไปใช้ในการตัดสินใจ การแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และมีนิสัยรักการอ่าน (สำนัก วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) อีกทั้ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ ความสำคัญการพัฒนาความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียนมุ่งหวังให้ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สามารถอ่านออกเขียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานทดสอบทาง การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2567)

อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาในการพัฒนาการอ่านจับใจความ คือ ผู้เรียนไม่สามารถจับ ใจความบอกรายละเอียด ตอบคำถาม สรุปเรื่องตามลำดับเหตุการณ์จากเรื่องที่อ่าน รวมถึงการ อธิบายความหมายของเครื่องหมายสำคัญได้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้ผู้เรียนไม่ได้รับประโยชน์จากการ อ่านอย่างเต็มศักยภาพ (แววมยุรา เหมือนนิล, 2564) ประกอบกับผลการประเมินความสามารถด้าน การอ่านของผู้เรียน (RT) ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนจากโรงเรียนเครือข่ายโพ ธธารามที่ 1 ปีการศึกษา 2567 พบว่า ด้านที่ 1 การอ่านออกเสียง และด้านที่ 2 การอ่านรู้เรื่อง มี คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 90.11 และ 67.22 ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเป้าหมายของโรงเรียนกลุ่ม เครือข่ายโพธารามที่ 1 ที่กำหนดไว้ร้อยละ 75 และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนรายวิชาภาษาไทย ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากโรงเรียนกลุ่มเครือข่ายโพธารามที่ 1 พบว่า ปัญหาที่ส่งผลให้นักเรียน ไม่สามารถอ่านจับใจความได้อย่างถูกต้อง และตอบคำถามได้ไม่ตรงประเด็นคำถาม เกิดจากการที่ นักเรียนขาดความเข้าใจในการอ่านจับใจความ ขาดทักษะการคิดวิเคราะห์จากการอ่าน และขาดสมาธิ ในการอ่าน เนื่องจากเนื้อหาที่มีความยาว ทั้งนี้ ดังกล่าวสอดคล้องกับผลจากการประชุมชุมชนการ เรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย โรงเรียนวัดบางกะโด (สามัคคีวิทยาคาร) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนด้านการอ่านจับใจความ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสู่การแก้ไขปัญหาการอ่านจับใจความที่ เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับพัฒนาการของสมองแต่ละช่วงวัยของนักเรียน จึงไป สอดคล้องกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain Based Learning: BBL) ที่ใช้แนวคิดและ ทฤษฎีต่างๆ ที่อยู่บนพื้นฐานของโครงสร้างและหน้าที่การทำงานของสมอง ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ คงทน ซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ การสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและสร้างประสบการณ์ที่ หลากหลายให้กับนักเรียน (Call, 2003; Caine & Caine, 2009) ทั้งนี้ การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมอง เป็นฐานจึงมุ่งเน้นที่นักเรียนเป็นสำคัญ และการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง ฝึกฝน

ค้นคว้า โดยการสร้างองค์ความรู้หรือผลงานร่วมกัน และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอทางธรรมชาติ เพื่อพัฒนานักเรียนตามศักยภาพของการทำงานของสมออย่างเต็มประสิทธิภาพ ซึ่งขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมอเป็นฐานมี 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้ 1) ขั้นอุ่นเครื่อง โดยการทำกิจกรรม Brain Gym การเคลื่อนไหวร่างกายในการกระตุ้นให้นักเรียนตื่นตัว และพร้อมที่จะเรียน 2) ขั้นเรียนรู้ โดยกระตุ้นความสนใจด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และมีสื่อที่แปลกใหม่ 3) ขั้นฝึกฝน การฝึกทำซ้ำๆ จนเกิดความเข้าใจ 4) ขั้นสรุป การสรุปความคิดรวบยอดของบทเรียนซ้ำอีกครั้งหนึ่ง และ 5) ขั้นการนำไปใช้การนำความรู้ที่ได้มาประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ (พรพิไล เลิศวิชา, 2558) นอกจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมอเป็นฐาน จำเป็นต้องใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย และการใช้เทคนิคเกมเป็นแนวทางในการนำเกมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยครูสามารถบูรณาการเทคนิคเกมในบางขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกรอบแบบการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน อย่างไรก็ตามการใช้เทคนิคเกมจำเป็นต้องมีการจัดลำดับขั้นตอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การเตรียมการดำเนินกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนอย่างเหมาะสมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความสนุกสนาน และเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน (ทิตินา แคมมณี, 2560) ซึ่งมีขั้นตอนในการใช้เทคนิคเกม 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การจัดสภาพห้องเรียนหรือชั้นเรียนให้อยู่ในลักษณะที่เหมาะสมกับการเล่น 2) บอกชื่อเกม และวัตถุประสงค์ของการเล่นเกมให้นักเรียนทราบ 3) อธิบายวิธีการเล่น กฎกติกาการเล่น และระยะเวลาในการเล่น 4) สาธิตวิธีการเล่นให้นักเรียนทราบและเข้าใจ ต้องตอบคำถามในกรณีที่นักเรียนไม่เข้าใจ 5) เริ่มเล่นเกมต้องเน้นนักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม และ 6) เมื่อจบเกมแล้วมีการประกาศผลรางวัลผู้ชนะและมีการสรุปผลหรือแง่คิดที่ได้จากการเล่นเกมทันที (สุนทร สันธพานนท์, 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยธิป ไทยเสน (2564) ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงตัวสะกดตรงมาตราโดยใช้เกมร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีทักษะการอ่านออกเสียงมาตราตัวสะกดแม่นยำ และแม่นยำโดยใช้เกมร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมอเป็นฐานมาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคนิคเกมซึ่งเป็นแนวทางที่จะช่วยพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนเพิ่มขึ้น ในด้านเนื้อเรื่อง การระบุใจความสำคัญ การตอบคำถาม และสรุปเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้น อีกทั้งยังส่งเสริมทักษะการคิด ความมั่นใจ และทัศนคติเชิงบวกต่อการอ่าน อันนำไปสู่การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังเรียนด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบแผนการวิจัยกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง (One-Group Pretest-Posttest Design)

2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ได้แก่ 1) ประชากร นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนกลุ่มเครือข่าย โพธารามที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 จำนวน 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน มีทั้งหมด 4 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน 80 คน 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดบางกะโด (สามัคคีวิทยาการ) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 จังหวัดราชบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 20 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม

3. **เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย** ได้แก่

3.1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานของ พรพีไล เลิศวิชา (2558) ประยุกต์ร่วมกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคเกมของ สุคนธ์ สินธพานนท์ (2561) มีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้ 1) ขั้นอุ่นเครื่อง ครูจัดสภาพห้องเรียนให้เหมาะสมการทำกิจกรรม Brain gym เคลื่อนไหวร่างกายเพื่อยืดเส้นยืดสายกล้ามเนื้อ และกระตุ้นสมอง ด้วยเพลง หรือบทกลอน แล้วทบทวนความรู้เดิมก่อนขึ้นเนื้อหาใหม่ 2) ขั้นเรียนรู้ ครูใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกมที่สอดคล้องกับการอ่านจับใจความ โดยในการเล่นเกมนักเรียนต้องการบอกชื่อเกม และวัตถุประสงค์ของการเล่นเกมให้นักเรียนทราบ พร้อมอธิบายวิธีการเล่นให้ชัดเจน และสาธิตวิธีการเล่นให้นักเรียนเข้าใจ จากนั้นนักเรียนลงมือปฏิบัติเล่นเกม โดยเน้นให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม และเน้นความยุติธรรม 3) ขั้นฝึกฝน นักเรียนฝึกฝนการอ่านจับใจความด้วยการเล่นเกมนี้อีกหนึ่งรอบ จนเกิดความชำนาญ ในการอ่านจับใจความ และแสดงถึงความเข้าใจเรื่องการอ่านจับใจความ

แล้วครูสรุปผลคะแนนให้นักเรียนทราบ พร้อมมอบรางวัลให้กับผู้ชนะ จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงผลของการเล่นเกม เป็นการสะท้อนปัญหา ที่เกิดขึ้นในการเล่นเกมนำไปปรับปรุงพัฒนาเกมในครั้งต่อไป 4) ขั้นสรุป ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนที่ได้จากการเรียน และข้อคิดที่ได้จากการเล่นเกม 5) ขั้นนำไปใช้ นักเรียนทำแบบฝึกทักษะ การฝึกตอบคำถาม หรือการลำดับเหตุการณ์จากการอ่านจับใจความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น

ประกอบด้วยแผนการจัดการเรียนรู้จำนวน 6 แผน โดยแต่ละแผนใช้ระยะเวลาในการจัดการเรียนรู้ แผนละ 2 ชั่วโมง รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 12 ชั่วโมงแผน ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 อ่านจับใจความเรื่องสั้น 1: ขนมแสนอร่อยของป้า โดยใช้เกม “ให้เซียมซีทำนายกัน” และ เกม “นักสืบตัวจิ๋ว” 2) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 อ่านจับใจความเรื่องสั้น 2: เรื่องเล่าของคุณยายโดยใช้เกม “Spot it เครื่องหมายรอบตัวเรา” และเกม “เกมวัดดวง” 3) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 อ่านจับใจความนิทานพาเพลิน: แม่ไก่ตาบอด โดยใช้เกม “ลูกบอลส่งสารลับ” และเกม “นี่ หรือ นั้น” 4) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 อ่านจับใจความนิทานสอนใจคน: ชาวนากับนกกระสา โดยใช้เกม “นิทานน่าโชค” และเกม “ไล่ล่าปริศนารูปภาพ” 5) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 อ่านจับใจความบทร้องเล่น: จำจ๊ะเขือเปราะ โดยใช้เกม “วงล้อมหาสนุก” และเกม “เขาวงกตพิชิตแชมป์” 6) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 6 อ่านจับใจความชวนกันร้อง: ฉันคือเมฆ โดยใช้เกม “ฉันจะพาเธอลอย” และเกม “เปิดไฟได้คำตอบ”

3.2) แบบทดสอบการอ่านจับใจความ เป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3.3) แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม จำนวน 1 ฉบับ

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดำเนินการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

4.1) สร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิค โดยตรวจสอบโดยพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ผลจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 6 แผน มีค่าเท่ากับ 1.00 ทุกรายการประเมิน ซึ่งผู้เชี่ยวชาญมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไข โดยปรับเปลี่ยนคำในเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ให้ชัดเจน และขั้นการเรียนรู้ ปรับวิธีการการจำสกับข้อคำถามให้เหมาะสมสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากนั้นปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 แผน

4.2) สร้างแบบทดสอบการอ่านจับใจความแบบเลือกตอบ (Multiple Choice) 3 ตัวเลือก ซึ่งประกอบไปด้วยบทความประเภทเรื่องสั้น นิทาน และบทอ่านและบทร้องเล่น ใช้ข้อคำถามทั้งหมด

20 ข้อ โดยผู้วิจัยได้สร้างข้อสอบสำรองตามผังโครงสร้างที่กำหนดไว้สำหรับการคัดเลือกจาก 20 ข้อ เป็น 40 ข้อ จากนั้นนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องของภาษา โดยใช้การพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ผลจากการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 เป็นไปตามเกณฑ์ 0.50 ขึ้นไป โดยผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข ดังนั้นการปรับข้อคำถามให้ตรงกับตัวชี้วัด ปรับเปลี่ยนตัวลงให้แตกต่างกับข้อคำตอบ และปรับเปลี่ยนคำตอบให้มี ความหลากหลาย ทำการปรับปรุงแก้ไข แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่ตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบค่าความยากง่าย พบว่า มีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.50 - 0.80 และมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.20 - 0.40 หาค่าความเชื่อมั่นแบบของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน KR-20 จำนวน 20 ข้อ ซึ่งแบบทดสอบการอ่านจับใจความนี้ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.79 จึงใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

4.3) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองร่วมกับเทคนิคเกม ข้อคำถามจำนวน 14 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 3 ระดับ ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกมมีค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 มีความเหมาะสมสามารถนำไปใช้ได้

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

- 1) ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน ด้วยแบบทดสอบการอ่านจับใจความ ก่อนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้สมองเป็นฐานและเทคนิคเกม จำนวน 20 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ใช้เวลาในการทำข้อสอบ 60 นาที เพื่อประเมินความรู้เบื้องต้นด้านการอ่านจับใจความของนักเรียน และนำผลคะแนนไปเปรียบเทียบกับคะแนนสอบหลังเรียน
- 2) ดำเนินการทดลองจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม ตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 6 แผน เป็นระยะเวลา 12 ชั่วโมง ในการจัดกิจกรรมโดยใช้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม
- 3) ประเมินผลระหว่างเรียน จากการทำแบบฝึกหัดท้ายแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อวิเคราะห์ความสามารถในการจับใจความระหว่างการทดลอง
- 4) ทำการทดสอบหลังเรียน จำนวน 20 ข้อ ใช้เวลาในการทำข้อสอบ 60 นาที โดยใช้แบบทดสอบการอ่านจับใจความ จากแบบทดสอบฉบับเดียวกับแบบทดสอบก่อนเรียน แล้วบันทึกผลคะแนนเพื่อใช้ในการเปรียบเทียบกับคะแนนก่อนเรียน
- 5) ทำการวัดแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม และนำข้อมูลที่ได้รับไปวิเคราะห์ทางสถิติ

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้ 1) วิเคราะห์แบบทดสอบการอ่านจับใจความ โดยหาค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD) และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนการทดสอบก่อนจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมอง

เป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม ใช้ค่าสถิติ การทดสอบค่าที แบบไม่อิสระจากกัน (t-test dependent) แต่หากกรณีที่ไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ผู้วิจัยจะใช้ Wilcoxon signed-rank test ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป และ 2) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และแปลความหมายของระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง และน้อย

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม จากผลการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในเรื่องการแจกแจงปกติ (Normality) ของข้อมูลค่าผลต่างระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนด้วยสถิติ Shapiro-Wilk พบว่า ข้อมูลค่าผลต่าง (differences) มีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ ($W = 0.843, p = .004$) ซึ่งไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติแบบนอนพารามेटริก (Non-parametric test) โดยใช้ Wilcoxon signed-rank test เพื่อใช้เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกม มีคะแนนหลังเรียน ($M = 13.70, SD = 2.34$) สูงกว่าก่อนเรียน ($M = 7.05, SD = 2.09$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .001$) รายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม

ความสามารถในการอ่านจับใจความ	n	คะแนนเต็ม	M	SD	Z	p
ก่อนทดสอบ	20	20	7.05	2.09	4.005	.001
หลังทดสอบ	20	20	13.70	2.34		

2) จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม โดยการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ ใช้ข้อความจำนวน 14 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) ด้านเนื้อหา 2) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้และ 3) ด้านประโยชน์ที่ได้รับ โดยใช้สถิติการหาค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และแปล

ความหมายของระดับคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจเป็น 3 ระดับ ได้แก่ มาก ปานกลาง และน้อย ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 2.82, SD = 0.16$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยมีความพึงพอใจ ในด้านกิจกรรมการเรียนรู้ มากที่สุด ($M = 2.86, SD = 0.19$) รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ ($M = 2.83, SD = 0.25$) และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ($M = 2.78, SD = 0.19$) ตามลำดับ ดังปรากฏผลในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมอง เป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม

ที่	รายการ	M	SD	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้		2.83	0.25	มาก
1.1	นักเรียนเข้าใจเนื้อหาที่เรียน	2.80	0.41	มาก
1.2	เนื้อหามีความน่าสนใจ ทำให้อยากเรียนรู้	2.90	0.31	มาก
1.3	เนื้อหามีความยากง่ายเหมาะสมกับนักเรียน	2.80	0.41	มาก
ด้านกิจกรรมการเรียนรู้		2.86	0.19	มาก
2.1	กิจกรรมช่วยให้นักเรียนอ่านจับใจความได้ดีขึ้น	2.85	0.37	มาก
2.2	ครูเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม	2.80	0.41	มาก
2.3	นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย และได้เคลื่อนไหวในการทำกิจกรรม	2.90	0.31	มาก
2.4	เกมช่วยให้นักเรียนเกิดความสนใจ และมีความสนุกสนานในการเรียนรู้	2.90	0.31	มาก
ด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้		2.78	0.19	มาก
3.1	นักเรียนมีความรู้ด้านการอ่านจับใจความเพิ่มขึ้น	2.85	0.37	มาก
3.2	ช่วยพัฒนาความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนให้ดีขึ้น	2.85	0.37	มาก
	3.2.1 บอกความหมายของคำได้ดีขึ้น	2.85	0.37	มาก
	3.2.2 ตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้น	2.60	0.50	มาก
	3.2.3 เล่าเรื่องย่อจากเรื่องที่อ่านได้ดีขึ้น	2.60	0.50	มาก

ที่	รายการ	<i>M</i>	<i>SD</i>	ระดับความพึงพอใจ
	3.2.4 บอกความหมายของเครื่องหมายในชีวิตประจำวันได้ดีขึ้น	2.80	0.41	มาก
3.3	ช่วยฝึกทักษะการคิดทำให้นักเรียนอ่านจับใจความดีขึ้น	2.85	0.37	มาก
รวม		2.82	0.16	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความสามารถในการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกมสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Jensen กล่าวคือการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานที่ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับธรรมชาติการทำงานของสมอง และพัฒนาการตามวัยของนักเรียน สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอ่านจับใจความได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติจริง ผ่านประสบการณ์ที่หลากหลาย ช่วยกระตุ้นการทำงานของสมองทั้งซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุล ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและคงทน (Jensen, 2000) ทั้งนี้ ประหยัด จิระวรพงศ์ กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายจะช่วยกระตุ้นและเสริมสร้างประสิทธิภาพการทำงานของสมอง ในการจัดการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถมองเห็นภาพรวมของเนื้อหา สรุปเป็นความรู้รวบยอด และเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายอันจะช่วยให้ นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงและเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยผ่านการจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงบวก การจัดสรรเวลาให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติอย่างเพียงพอการฝึกฝนและการทำซ้ำอย่างเหมาะสมเพื่อเสริมสร้างความชำนาญ ซึ่งล้วนเป็นกระบวนการที่ช่วยกระตุ้นการทำงานของสมอง และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (ประหยัด จิระวรพงศ์, 2560) นอกจากนี้ ทิศนา ขัมมณี อธิบายไว้ว่าการเลือกใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหาและลักษณะของนักเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกระตุ้นการทำงานของสมอง เกมเป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ กระตุ้นความสนใจ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน ทั้งนี้การนำเกมมาช่วยสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาและการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับ โดยต้องมีการจัดลำดับขั้นตอนและดำเนินการอย่างเหมาะสมสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพมีความกระตือรือร้น และพัฒนาการด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม

อย่างสมดุล (ทิตินา แชมมณี, 2566) ผู้วิจัยได้ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

1) ขั้นอุ่นเครื่อง ครูจัดสภาพห้องเรียนให้เหมาะสมการทำกิจกรรม Brain gym เคลื่อนไหวร่างกายเพื่อยืดเส้นยืดสายกล้ามเนื้อ และกระตุ้นสมอง ด้วยเพลง หรือบทกลอน แล้วทบทวนความรู้เดิมก่อนขึ้นเนื้อหาใหม่ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พรพิไล เลิศวิชา ซึ่งให้เห็นว่าการทำกิจกรรม Brain Gym การเคลื่อนไหวร่างกาย รวมถึงการใช้เพลงหรือเกมเข้ามามีบทบาท เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนมีความตื่นตัว และพร้อมที่จะเรียน (พรพิไล เลิศวิชา, 2558) โดยสอดคล้องกับสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) กล่าวว่าการเตรียมความพร้อมให้นักเรียนพร้อมเรียนรู้ เช่น การใช้กิจกรรมเคลื่อนไหวประกอบจังหวะเกมที่สนุกสนาน กิจกรรมเปิดสมอง และการทำสมาธิ ทำให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเรียน (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน), 2558)

2) ขั้นเรียนรู้ ครูใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกมที่สอดคล้องกับการอ่าน จับใจความ โดยในการเล่นทุกครั้ง ครูต้องอธิบายวิธีการเล่นเกมอย่างชัดเจนให้นักเรียนเข้าใจกติกา ลำดับการเล่น และเป้าหมายของการเล่นเกม ส่งผลให้นักเรียนสามารถมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพอีกทั้งการเล่นเกมยังช่วยกระตุ้นให้สมองทำงานอย่างกระตือรือร้น นักเรียนได้ตอบโต้ ปฏิบัติจริง และช่วยพัฒนาทักษะการคิดและการเรียนรู้ได้อย่างเป็นธรรมชาติ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้านการอ่านจับใจความได้ดีขึ้นตามลำดับ ดังนั้นเพื่อให้การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกมให้เกิดประสิทธิภาพ ผู้สอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจ และนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามหลักการสมองกับการเรียนรู้ การใช้ความคิด ความรู้สึก และการลงมือปฏิบัติไปพร้อมๆ กัน จึงเป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของพรพิไล เลิศวิชา ที่กล่าวว่าการกระตุ้นความสนใจของนักเรียนควรใช้กิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีสื่อที่แปลกใหม่ และเริ่มจากสิ่งใกล้ตัวนักเรียน เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงกับบริบทจริง โดยการนำเกมเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนามโนคติของนักเรียน (พรพิไล เลิศวิชา, 2558)

3) ขั้นฝึกฝน นักเรียนฝึกฝนการอ่านจับใจความด้วยการเล่นเกมใหม่อีกหนึ่งรอบ จนเกิดความชำนาญในการอ่านจับใจความ และแสดงถึงความเข้าใจเรื่องการอ่านจับใจความ แล้วครูสรุปผลคะแนนให้นักเรียนทราบ พร้อมมอบรางวัลให้กับผู้ชนะ จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันอภิปรายถึงผลของการเล่นเกม เป็นการสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในการเล่นเกม เพื่อนำไปปรับปรุง พัฒนาเกมในครั้งต่อไป เป็นไปในทิศทางเดียวกับ ทิตินา แชมมณี ที่กล่าวว่าการใช้เทคนิคเกมเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เกมช่วยให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหาได้ดี ฝึกทักษะการคิด และส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติตาม

กติกากำหนด รวมทั้งการนำเสนอข้อมูลจากการเล่นเกม เช่น พฤติกรรม วิธีการเล่น และผลการเล่น มาใช้ในการอภิปรายเพื่อสรุปการเรียนรู้ (ทิตนา แคมมณี, 2560)

4) ขั้นสรุป ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียนที่ได้จากการเรียน และข้อคิดที่ได้จากการเล่นเกม สอดคล้องกับ สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์กรมหาชน) ที่กล่าวว่าการสรุปบทเรียนเป็นการรวบรวมความคิดรวบยอดจากสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ ผ่านการนำเสนอความคิดในรูปแบบต่าง ๆ รวมถึงการต่อยอดความคิดเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ในตอนท้ายของแต่ละขั้นตอน ครูควรตรวจสอบความเข้าใจของนักเรียน และให้ความช่วยเหลือเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนสามารถก้าวไปสู่ขั้นตอนถัดไปได้ โดยใช้วิธีการตั้งคำถาม การตอบคำถามรายบุคคลหรือรายกลุ่ม และการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ในระหว่างการทำกิจกรรม (สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์กรมหาชน), 2558)

5) ขั้นนำไปใช้ นักเรียนทำแบบฝึกทักษะ การฝึกตอบคำถาม หรือการลำดับเหตุการณ์จากการอ่านจับใจความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากยิ่งขึ้น ทำให้นักเรียนสามารถระบุใจความสำคัญและรายละเอียดของเรื่องที่อ่านได้ชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งยังส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและสามารถเชื่อมโยงเนื้อเรื่องได้อย่างเป็นระบบ นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ และตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านด้วยตนเอง ซึ่งส่งเสริมการเรียนรู้เกิดความหมายและคงทน สอดคล้องกับหลักการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานที่เน้นการเรียนรู้เชิงรุก การใช้ประสาทสัมผัสหลายช่องทาง และการสร้างบรรยากาศการฝึกตอบคำถาม หรือการลำดับเหตุการณ์จากการอ่านจับใจความที่ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการฝึกหัด (Practice Theory) และทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์นไดค์ (Thorndike's Theory of Connectionism) ที่ชี้ให้เห็นว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อนักเรียนได้รับการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ การทำแบบฝึกทักษะช่วยส่งเสริมความเข้าใจความแม่นยำและความชำนาญ โดยเฉพาะทักษะพื้นฐานด้านการอ่าน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไสริตา มุลเทพ ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านการสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกับเกมการศึกษา ทั้งนี้ ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเขียนสะกดคำของนักเรียนเท่ากับร้อยละ 64.00 ที่ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 60 (ไสริตา มุลเทพ, 2563)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม มีระดับความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่นักเรียนพึงพอใจมากเป็นลำดับแรก คือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านเนื้อหาเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้และด้านประโยชน์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากผู้วิจัยได้ใช้แนวทางและขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคในการออกแบบกิจกรรมสำหรับการจัดการเรียนรู้นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการ กล่าวว่าการใช้สื่อและนวัตกรรมที่มีความแปลกใหม่ น่าสนใจ และมีสีสัน

สามารถกระตุ้นการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน ผ่อนคลาย และเกิดความพึงพอใจ ส่งผลให้มีความตั้งใจเรียนรู้เนื้อหาที่มีความซับซ้อนมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2558) ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของภริตา การะภาพ ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับการใช้สื่อโมชันกราฟิก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านและการสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ผลการวิจัย พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนในด้านเนื้อหา ด้านการออกแบบสื่อโมชันกราฟิก และด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ภริตา การะภาพ, 2564) และเป็นไปในทิศทางเดียวกับงานวิจัยของจันทร์ฉาย สุขसार ซึ่งได้ศึกษาผลของเกมดิจิทัลเพื่อการศึกษาตามแนวคิดของ Robert Gagne's ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัย พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อเกมดิจิทัลเพื่อการศึกษา มีคุณภาพอยู่ในระดับมาก (จันทร์ฉาย สุขसार, 2564) จากแนวคิดและผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกมไม่เพียงแต่ช่วยยกระดับความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เท่านั้น สามารถช่วยเพิ่มความสนใจ ความกระตือรือร้น การมีส่วนร่วมของผู้เรียน ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อการพัฒนาทักษะการอ่านจับใจความ อีกทั้งยังช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก ทำให้ผู้เรียนกล้าแสดงออกและเรียนรู้อย่างมีความสุข

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม

จากภาพอธิบายได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม มีขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นอุ่นเครื่อง การทำกิจกรรม Brain gym เคลื่อนไหวร่างกายเพื่อยืดเส้นยืดสายกล้ามเนื้อ และกระตุ้นสมอง ด้วยเพลงหรือบทกลอน
- 2) ขั้นเรียนรู้ การใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมที่สอดคล้องกับการอ่านจับใจความ
- 3) ขั้นฝึกฝนการฝึกฝนการอ่านจับใจความด้วยการเล่นเกมใหม่
- 4) ขั้นสรุป การร่วมกันสรุปบทเรียนที่ได้จากการเรียน และข้อคิดที่ได้จากการเล่นเกม
- 5) ขั้นนำไปใช้ การทำแบบฝึกทักษะ การฝึกตอบคำถาม หรือการลำดับเหตุการณ์ จากการอ่านจับใจความ การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกมจะช่วยกระตุ้นความสนใจของนักเรียน ส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย และกระตุ้นสมองให้เกิดปฏิสัมพันธ์ไวพริบ และการคิด

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ ทำให้นักเรียนอ่านจับใจความได้ดีขึ้น อีกทั้งยังสามารถพัฒนาการอ่านไปสู่ระดับที่สูงขึ้น และช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยดีขึ้น นักเรียนยังมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกมอยู่ในระดับมาก ซึ่งความสำเร็จนี้เป็นผลจากการออกแบบกิจกรรมการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน เหมาะสมกับวัยของนักเรียน และนักเรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติในการทำกิจกรรม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเทคนิคเกม พบว่าในขั้นการเรียนรู้มีการกระตุ้นสมองของนักเรียนโดยการใช้สีเน้นย้ำข้อความหลักการอ่านจับใจความและเนื้อเรื่องสั้น แต่การใช้สีนั้นต้องเหมาะสมสำหรับการนำมาเน้นย้ำข้อความ อีกทั้งการใช้สีที่หลากหลายเกินไปทำให้นักเรียนเกิดความสับสนและลดประสิทธิภาพในการจำ ครูจำเป็นต้องเลือกใช้สีที่เหมาะสมตามแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานกับหลักการอ่านจับใจความ และกำหนดสีที่ชัดเจน เช่น สีส้ม (ใคร) สีเขียว (ทำอะไร) สีม่วง (ที่ไหน) สีฟ้า (เมื่อไหร่) สีชมพู (อย่างไร) เป็นต้น เพื่อให้นักเรียนจะได้ไม่เกิดความสับสน อีกทั้งกระตุ้นการทำงานของสมองซีกซ้ายและซีกขวาให้ทำงานประสานกันช่วยให้สมองจดจำข้อมูลและสร้างความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น และทำให้นักเรียนเข้าใจหลักการอ่านจับใจความมากขึ้น

2. การเลือกใช้เกมที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน และพัฒนาการอ่านจับใจความ เช่น เกมฝึกการคิดวิเคราะห์ เกมเรียงลำดับเหตุการณ์ และเกมตอบคำถาม เป็นต้น อีกทั้งผู้สอนต้องอธิบาย

วิธีการเล่นเกม กติกา ลำดับการเล่น และเป้าหมายของเกม ทุกครั้ง เพื่อสร้างความเข้าใจแก่นักเรียนเรียน ลดความสับสน เมื่อนักเรียนเข้าใจวิธีการเล่นเกมก็จะสามารถเล่นเกมได้อย่างถูกต้อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการนำเกมออนไลน์หรือเกมดิจิทัลที่สอดคล้องกับเนื้อหา ช่วงวัย ความสามารถ และบริบทของผู้เรียนมาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านจับใจความและเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมการเรียนรู้

2. ควรศึกษาการเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานร่วมกับเกมทำมือและเกมออนไลน์ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างของรูปแบบการใช้เกมที่ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความ และระดับความพึงพอใจของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). *Roadmap การพลิกโฉมโรงเรียน ป.1 อ่านออกเขียนได้ ใน 1 ปี*. กรุงเทพฯ: สำนักกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- จันทร์ฉาย สุขसार. (2564). ผลของเกมดิจิทัลเพื่อการศึกษาตามแนวคิดของ Robert Gagne's ที่มีต่อความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอน*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ถนอมวงศ์ ถ้ายอดมรรคผล. (2561). *การอ่านให้เก่ง (Good reading)*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์กระดาศา.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). *รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2566). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์จำกัด.
- ประหยัด จิระวรพงศ์. (2560). *การเรียนรู้ตามพัฒนาการของสมอง (Brain-Based. Learning:BBL)*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปิยธิป ไทยเสน. (2564). การพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงตัวสะกดตรงมาตรา โดยใช้เกมร่วมกับเทคนิคเพื่อนคู่คิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการศึกษาภาษาไทย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- พรพิไล เลิศวิชา. (2558). *Roadmap การพลิกโฉมโรงเรียน ป.1 อ่านออกเขียนได้ ใน 1 ปี*. กรุงเทพฯ: สำนักกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

ภริตา การะภาพ. (2564). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain-Based Learning: BBL) ร่วมกับการใช้สื่อโมชันกราฟิกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่าน สะกิดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

แวมยุรา เหมือนนิล. (2564). การอ่านจับใจความ (ฉบับปรับปรุงใหม่). กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด. สำนักงานทดสอบทางการศึกษา สำนักงานการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). คู่มือการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2567. ม.ป.ท.

สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน). (2558). แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักการพัฒนาสมอง สำหรับเด็กวัย 7-12 ปี. กรุงเทพฯ: สำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) กลุ่มพัฒนาสมองเพื่อการเรียนรู้.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยตาม หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุคนธ์ สินธพานนท์. (2561). นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพของเยาวชน. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิควรรณคดี.

สุปราณี พัดทอง. (2559). ทักษะการอ่านจับใจความสำคัญ. กรุงเทพฯ: ประกายพริก.

โสภิตา มูลเทพ. (2563). การพัฒนาความสามารถด้านการสะกิดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือกับเกมการศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

Caine, R. N., & Caine, G. (2009). *Making connections: Teaching and the human brain* (3rd ed.). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Call, N (2003). *Thinking child – Brain –based learning for the foundation stage*. Network Educational Press Ltd.

Jensen, E. (2000). *Brain-Based Learning*. San Diego, CA: The Brain Store Publishing.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของ
สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล

The Relationship Between the Innovative Leadership of
Administrators and the Effectiveness of Educational
Institutions' Academic Innovative Areas in Satun Province

^{1*}ฟารูก อับดุลรอชิด มั่นทวีวัฒน์ Farouq Abdurrashed Manthaweewat

^{2**}ศัจฉนันท์ แก้ววงศ์ศรี Sajanun Keawwongsri

^{3***}เชาวนี แก้วมโน Chaowanee Kaewmano

^{1,2,3}คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{1,2,3}Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

*First author, e-mail: farouqabdurashed.man017@hu.ac.th

Corresponding author, e-mail: **sajanun@hu.ac.th ***chowanee@hu.ac.th

Received February 9, 2026; Revised February 24, 2026; Accepted: March 31, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล และ 4) เสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล จำนวน 412 คน จากทั้งหมด 22 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2568 ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางคำนวณหาขนาดกลุ่มอย่างสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 199 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผู้ให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับ

สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล จำนวน 8 คน ใช้แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r_{xy} = .892^{**}$) 4) แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล พบว่า ควรกำหนดนโยบายในการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ โดยการจัดกิจกรรม Work Shop กิจกรรมบัดดี้ เครือข่ายนวัตกรรม และกิจกรรม PLC สัญจร เพื่อให้ผู้บริหารนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์; ประสิทธิภาพของสถานศึกษา; ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม

Abstract

This research article aims to 1) study the level of innovative leadership of school administrators, 2) examine the level of effectiveness of the academic innovative areas of educational institutions, 3) investigate the relationship between the innovative leadership of administrators and the effectiveness of the academic innovative areas of educational institutions, and 4) identify guidelines for developing innovative leadership to enhance the effectiveness of the academic innovative areas of educational institutions in Satun Province. This research employed a mixed-methods approach, integrating both quantitative and qualitative research methodologies. The population for the quantitative phase consisted of 412 teachers from 22 academic innovative areas of educational institutions during the academic year 2025. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's sample size table, yielding a total of 199 participants. A questionnaire was used as the primary instrument for quantitative data collection. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient. For the qualitative phase, eight experts associated with the academic innovative areas of educational institutions were selected as key informants. A Semi-structured interview form was used as the primary instrument for data collection.

Qualitative data were analyzed using the content analysis technique. The results showed that 1) The overall innovative leadership of the academic innovative areas of educational institutions was at a high level, 2) the overall effectiveness of the academic innovative areas of educational institutions was also at a high level, 3) regarding the relationship between the innovative leadership of administrators and the effectiveness of the academic innovative areas of educational institutions, there was a significant positive relationship at a high level, with statistical significance at the .01 level ($r_{xy} = .892^{**}$), 4) guidelines for developing innovative leadership to enhance school effectiveness suggested that policies should be established to improve strategic analytical thinking skills through workshops, innovative buddy networks, and mobile Professional Learning Community (PLC) activities.

Keywords: Relationship; Effectiveness of Educational; Innovative Leadership

บทนำ

ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การศึกษาไทยจำเป็นต้องปรับตัวเพื่อยกระดับคุณภาพและสร้างสรรค์นวัตกรรม กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ริเริ่มโครงการ พื้นที่นวัตกรรมการศึกษา (Education Sandbox) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อคิดค้นพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษาและการเรียนรู้ ลดความเหลื่อมล้ำ กระจายอำนาจการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมในการจัดการศึกษา โดยจังหวัดสตูลเป็นหนึ่งในพื้นที่นำร่องที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการนี้ (ชานีรา สุมาลี, 2565) ปัญหาสำคัญ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในเรื่องนวัตกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมได้ทวีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมนี้มีอิทธิพลอย่างมากต่อการยอมรับและนำเทคโนโลยี นวัตกรรม และแนวทางการทำงานใหม่ๆ มาปรับใช้ในกระบวนการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหมายถึงการพัฒนาสื่อและนวัตกรรมเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ ตลอดจนการประยุกต์ใช้นวัตกรรมเหล่านั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด การที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะสามารถผลักดันให้ครูและบุคลากรภายในสถานศึกษายอมรับและบูรณาการนวัตกรรมเข้าสู่ห้องเรียนและวัฒนธรรมองค์กรได้นั้น ผู้บริหารจะต้องเป็นผู้ที่ยอมรับและนำสิ่งเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้กับตนเองก่อนที่จะเผยแพร่หรือส่งเสริมให้ผู้อื่นทำตาม อันจะนำไปสู่การ

สร้าง “องค์กรแห่งนวัตกรรม” หรือ “สถานศึกษาแห่งนวัตกรรม” ที่มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน (ภิรญา สายศิริสุข, 2561)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเป็นสมรรถนะที่ขาดไม่ได้สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อการปรับตัวและแสวงหาโอกาสใหม่ๆ ในยุคที่การศึกษาต้องเผชิญกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว การบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันมิใช่เพียงภารกิจทั่วไป แต่เป็นบทพิสูจน์ถึงความสามารถในการใช้เทคนิคภาวะผู้นำเพื่อนำพาองค์กรสู่ความสำเร็จ โดยเฉพาะในบริบทของสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรม การศึกษาที่มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพบุคลากรเป็นสำคัญ ทั้งนี้ การจะขับเคลื่อนนวัตกรรมทางการศึกษาให้บรรลุผลสัมฤทธิ์ได้นั้น จำเป็นต้องมีผู้นำที่เป็นต้นแบบด้านวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม เพื่อวางรากฐานและ สนับสนุนการปฏิรูปองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรมก้าวทันต่อสถานการณ์โลก ดังนั้นการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ประสบผลสำเร็จตามยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษา โดยผู้บริหารจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมตลอดจนเพื่อพัฒนาสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย

บริบทของการบริหารจัดการสถานศึกษาในยุคปัจจุบันที่เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคม เทคโนโลยี และเศรษฐกิจ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนไปสู่การบรรลุเป้าหมายด้านประสิทธิผลของสถานศึกษา อย่างไรก็ตาม จากสภาพการบริหารจัดการในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูลปีการศึกษา 2567 ที่ผ่านมา กลับพบว่า แม้จะมีความพยายามในการนำนวัตกรรมมาใช้พัฒนาการเรียนการสอนและการบริหารจัดการในหลากหลายมิติ แต่ผลการดำเนินงานยังไม่สอดคล้องกับประสิทธิผลของสถานศึกษาเท่าที่ควร เนื่องจากการดำเนินงานที่ผ่านมาต้องเผชิญกับข้อจำกัดด้านความชัดเจนเชิงนโยบายและการสื่อสารสร้างความเข้าใจแก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่งผลให้กระบวนการกำหนดผลลัพธ์การเรียนรู้รายปีขาดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะการวิเคราะห์พฤติกรรมบ่งชี้ของสมรรถนะให้สอดคล้องกับมาตรฐานช่วงชั้น ซึ่งความคลาดเคลื่อนในส่วนนี้กลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การออกแบบหน่วยการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ขาดความเชื่อมโยงสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ ตลอดจนปัญหาในการวัดและประเมินผล ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการนำนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ การวิจัย และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ

จากความเป็นมาและสภาพปัญหาดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติงานในสถานศึกษา และข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้สามารถใช้เป็นกรอบแนวทางสำหรับผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

นำไปสู่การยกระดับการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และส่งผลกระทบดีต่อความสำเร็จขององค์กรสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล
4. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) มีวิธีการดำเนินการดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล ซึ่งภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาได้จากการสังเคราะห์องค์ประกอบ ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ 1) การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม 2) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม 3) ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม 4) การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 5) การมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม และ 6) การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยี และประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดของ Mott (1972) ประกอบด้วย 4 ด้าน ดังนี้ 1) การพัฒนานักเรียนให้ได้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น 2) การพัฒนาให้นักเรียนมีทัศนคติทางบวก 3) การปรับเปลี่ยนและสามารถพัฒนาสถานศึกษา และ 4) การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ ครูผู้สอนในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล จำนวน 412 คน จากทั้งหมด 22 โรงเรียน ในปีการศึกษา 2568 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางคำนวณหาขนาดกลุ่มอย่างสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 199 คน จากนั้นผู้วิจัยสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามเกณฑ์สัดส่วนของจำนวนประชากรในสถานศึกษา โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน ได้กลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ (1) โรงเรียนอนุบาลสตูล

จำนวน 33 คน (2) โรงเรียนอนุบาลมะนัง จำนวน 10 คน (3) โรงเรียนบ้านควนเก จำนวน 6 คน (4) โรงเรียนบ้านห้วยน้ำดำ จำนวน 5 คน (5) โรงเรียนบ้านเขาจีน จำนวน 9 คน (6) โรงเรียนวัดหน้าเมือง จำนวน 3 คน (7) โรงเรียนบ้านทางอ จำนวน 7 คน (8) โรงเรียนบ้านทุ่งสากาชาดอุปถัมภ์ จำนวน 6 คน (9) โรงเรียนบ้านบ่อเจ็ดลูก จำนวน 5 คน (10) โรงเรียนบ้านโกตา จำนวน 5 คน (11) โรงเรียนบ้านตันหยงกาโบยชัยพัฒนา จำนวน 9 คน (12) โรงเรียนมะหัง จำนวน 4 คน (13) โรงเรียนบ้านหาญ จำนวน 3 คน (14) โรงเรียนบ้านวังปริง จำนวน 10 คน (15) โรงเรียนบ้านเกาะสาหร่ายชัยพัฒนา จำนวน 8 คน (16) โรงเรียนนิคมพัฒนาฝั่ง 6 จำนวน 25 คน (17) โรงเรียนควนโดนวิทยา จำนวน 20 คน (18) โรงเรียนอันซอเรียะห์ฮัดดีนียะห์ จำนวน 5 คน (19) โรงเรียนอนุบาลวังใหม่ศาสนศาสตร์ จำนวน 7 คน (20) โรงเรียนจงหัว จำนวน 6 คน (21) โรงเรียนบ้านเกาะยาว จำนวน 5 คน (22) โรงเรียนบ้านเกาะหลีเป๊ะ จำนวน 8 คน และ 2) ผู้ให้ข้อมูล สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล จำนวน 8 คน โดยผู้วิจัยกำหนดคุณสมบัติ ดังนี้ (1) ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล จำนวน 1 คน (2) ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดสตูล จำนวน 1 คน (3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้มีความรู้ ความสามารถทางด้านนวัตกรรม จำนวน 1 คน (4) ผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล จำนวน 2 คน (5) ศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดสตูล จำนวน 1 คน (6) ศึกษาพิเศษสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล จำนวน 1 คน (7) ครูผู้สอนสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เนื่องด้วยงานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) จึงมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2 แบบ ประกอบด้วย 1) เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณแบ่งออกเป็น 3 ตอน มีรายละเอียด ดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล จำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย ข้อคำถามจำนวน 36 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 33 ข้อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า ชนิด 5 ระดับ (Likert, 1967) และ 2) เป็นแบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยจะใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล ผู้วิจัยกำหนดกรอบคำถามตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของการวิจัย จำนวน 6 ด้าน โดยผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1, ข้อ 2 และข้อ

3 มาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล

4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (IOC) โดยข้อคำถามจะต้องได้ค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) กับครูในสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูลที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, 1990) สำหรับแบบสอบถามของงานวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบข้อคำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 6 ด้าน จำนวน 36 ข้อ ได้ค่าเชื่อมั่นเท่ากับ .781 และแบบข้อคำถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล จำนวน 4 ด้าน จำนวน 33 ข้อ ได้ค่าเชื่อมั่นเท่ากับ .884

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล มี 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากหลักสูตรการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ถึงต้นสังกัดสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยต่อผู้บริหารสถานศึกษาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครู โดยผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามผ่านการใช้ Google Form ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมดนำมาตรวจสอบความถูกต้องแล้วนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย และระยะที่ 2 ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากหลักสูตรการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ถึงผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเกี่ยวข้องกับสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล จำนวน 8 คน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษา

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบในแบบสอบถามจากทั้งหมดจำนวน 199 ฉบับ จากนั้นผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัย ดังนี้ 1) สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร และระดับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) 2) สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และความเชื่อมั่น โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach, 1990) และ 3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ความสัมพันธ์

ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษานำพื้นที่นวัตกรรม
การศึกษาจังหวัดสตูล โดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (ชูศรี วงศ์รัตน์, 2554)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่
นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล ดังที่ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของ
ผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล โดยภาพรวมและรายด้าน

(n = 199)

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา นำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม X_1	4.36	0.59	มาก
2. การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม X_2	4.39	0.56	มาก
3. การทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม X_3	4.39	0.57	มาก
4. การพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม X_4	4.33	0.60	มาก
5. การมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม X_5	4.37	0.58	มาก
6. การสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรม และเทคโนโลยี X_6	4.29	0.63	มาก
รวม	4.36	0.55	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรม
การศึกษาจังหวัดสตูล โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.55) และเมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} =$
4.39) รองลงมา คือ ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ($\bar{x} = 4.39$) และด้าน
การมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม ($\bar{x} = 4.37$) ตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา
จังหวัดสตูล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่อง
พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล โดยภาพรวม

(n = 199)

ประสิทธิผลของสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. การพัฒนานักเรียนให้ได้ผลสัมฤทธิ์ทางด้าน การเรียนรู้สูงขึ้น Y_1	4.41	0.54	มาก
2. การพัฒนาให้นักเรียนมีทัศนคติทางบวก Y_2	4.49	0.55	มาก
3. การปรับเปลี่ยนและสามารถพัฒนาสถานศึกษา Y_3	4.46	0.53	มาก
4. การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา Y_4	4.46	0.55	มาก
รวม	4.45	0.51	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.51) และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาให้นักเรียนมีทัศนคติทางบวก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.49$) รองลงมา คือ ด้านการปรับเปลี่ยนและสามารถพัฒนาสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.46$) และการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา ($\bar{x} = 4.46$) ตามลำดับ

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล โดยภาพรวม

ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร สถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการ การศึกษาจังหวัดสตูล ในภาพรวม (X)	ประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการ การศึกษาจังหวัดสตูล ในภาพรวม (Y)			
	r	Sig.	ทิศทาง	ระดับ
			ความสัมพันธ์	ความสัมพันธ์
	.892	.001**	ทางบวก	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล (X) กับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล (Y) โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .01 ($r_{xy} = .892^{**}$) ซึ่งเมื่อแสดงให้เห็นว่าเมื่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล เพิ่มขึ้นจะส่งผลทำให้ประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูลเพิ่มขึ้นเช่นกัน

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล พบว่า 1) ด้านการมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม ผู้บริหารต้องเป็นต้นแบบในการวางแผนพัฒนาคุณภาพสู่การปฏิบัติให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ ผ่านระบบบัดดี้เครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวปฏิบัติที่ดีจากสถานศึกษาต้นแบบ 2) ด้านการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงนวัตกรรม ควรมุ่งเน้นการเสริมสมรรถนะในการวิเคราะห์แนวโน้มการศึกษาและกฎหมายพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเพื่อวางแผนกลยุทธ์ที่เท่าทันสถานการณ์ โดยมีการนิเทศและถอดบทเรียนร่วมกับภาคีเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการทำงานเป็นทีมและการมีส่วนร่วมเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ผ่านกระบวนการ PLC และกิจกรรมสมัชชาการศึกษาสตูล เพื่อสร้างความไว้วางใจและกำหนดแนวทางปฏิบัติร่วมกัน 4) ด้านการพัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม ควรมีการส่งเสริมการออกแบบนวัตกรรมการบริหารและพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์สถานศึกษา โดยใช้เครื่องมือดิจิทัลเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการ 5) ด้านการมีบุคลิกภาพเชิงนวัตกรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและการบริหารความเสี่ยงผ่านระบบสารสนเทศและแผนเผชิญเหตุที่สร้างร่วมกับภาคีเครือข่าย และ 6) ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการส่งเสริมองค์กรนวัตกรรมและเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเป็นพี่เลี้ยงและที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีผ่านการอบรมระบบแพลตฟอร์มสมัยใหม่ โดยอาศัยการสนับสนุนจากต้นสังกัดในการพัฒนาทักษะการบริหารงบประมาณเชิงกลยุทธ์ เพื่อการจัดหาและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านไอซีทีอย่างเพียงพอ ควบคู่ไปกับการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกันผ่านชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพออนไลน์ (PLC Online)

อภิปรายผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบจนเกิดผลงานเชิงประจักษ์ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพซึ่งเป็นที่ยอมรับของบุคลากร โดยหัวใจสำคัญอยู่ที่การส่งเสริมการทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพและการสร้างวัฒนธรรมแห่งการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ครูมีอิสระในการเสนอความคิดเห็นและกระจายงานตามความถนัด ภายใต้บรรยากาศแห่งความไว้วางใจและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ผู้บริหารยังมีความมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์นวัตกรรม มีทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงบูรณาการ และมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการเปลี่ยนแปลงการจัด

การศึกษาแบบดั้งเดิมสู่การใช้นวัตกรรมทั้งในด้านการบริหารและการจัดการเรียนการสอน คุณลักษณะเหล่านี้ล้วนเป็นพื้นฐานที่สำคัญที่ช่วยขับเคลื่อนนโยบายพื้นที่นวัตกรรมอย่างเป็นรูปธรรม จึงส่งผลให้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพิมสวียา อีระเดชธารัง ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนคร นครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (พิมสวียา อีระเดชธารัง, 2566) รวมถึงสอดคล้องกับการศึกษาของสุทธิวิทย์ อานุภาพ เสถียร ได้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตรัง กระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ด้านการคิดสร้างสรรค์ ด้านการสร้างแรงจูงใจ ด้านการทำงานเป็นทีม และมีส่วนร่วม ด้านการบริหารความเสี่ยง ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านการสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรค์นวัตกรรมด้านการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับองค์กรภายนอก และด้านการติดต่อสื่อสาร (สุทธิวิทย์ อานุภาพเสถียร, 2566) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับมากในทุกมิติ โดยมีหัวใจสำคัญอยู่ที่การสร้างบรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วมและการใช้นวัตกรรมขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสัมพันธ์กับงานวิจัยนี้ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในพื้นที่นวัตกรรมสตูลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมุ่งเน้นการทำงานเป็นทีมเชิงสร้างสรรค์

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถขับเคลื่อนจนนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นควบคู่กับทัศนคติเชิงบวกต่อการดำเนินชีวิต สะท้อนว่าพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาไม่ได้มุ่งเน้นเพียงวิชาการ แต่ยังให้ความสำคัญกับจิตใจเพื่อการเติบโตในศตวรรษที่ 21 อย่างมีคุณภาพ ขณะเดียวกันสถานศึกษายังแสดงศักยภาพในการปรับตัวให้ทันสมัยและยืดหยุ่นสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น จนสามารถแก้ปัญหาภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพที่ครอบคลุมทุกมิตินี้เป็นข้อบ่งชี้สำคัญว่า ภายใต้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารและการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ได้หล่อหลอมให้สถานศึกษานำร่องจังหวัดสตูลมีความเข้มแข็งและสามารถตอบสนองต่อเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงส่งผลให้ประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุรวุฒิ สุขบัติ ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

มหาสารคาม เขต 1 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูโดยรวมและทุกด้านอยู่ในระดับมาก (สุรภูมิ สุขบัติ, 2565) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษาอยู่ในระดับมากในทุกมิติ ทั้งด้านการผลิตนักเรียนที่มีคุณภาพ การสร้างทัศนคติที่ดี และศักยภาพในการปรับเปลี่ยนพัฒนาองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสัมพันธ์กับงานวิจัยนี้ที่พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่อง จังหวัดสตูลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารสามารถยกระดับผลสัมฤทธิ์ควบคู่กับ ทัศนคติเชิงบวกของผู้เรียนและความยืดหยุ่นในการแก้ปัญหาตามบริบทพื้นที่

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารมีกับ ประสิทธิภาพของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล พบว่า โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = .892^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าเมื่อผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมสูง ประสิทธิภาพของสถานศึกษาก็จะสูงตามไปด้วย ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อการบริหารงานของสถานศึกษา การบริหารที่เน้นกระบวนการคิดนอกกรอบและการมีส่วนร่วมช่วยกระตุ้นให้ครูและบุคลากรกล้าที่จะใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ จนส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นควบคู่ไปกับการมีทัศนคติทางบวกต่อการเรียนอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมยังเป็นกลไกหลักที่ช่วยให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารจัดการให้เข้ากับบริบทท้องถิ่นสตูล และมีความสามารถในการเผชิญหน้าเพื่อแก้ไขปัญหาภายในองค์กรได้อย่างเป็นระบบและทันท่วงที ความเชื่อมโยงดังกล่าวจึงเป็นรากฐานสำคัญในการยกระดับมาตรฐานการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของ อาวาตีฟ หะยิดีอานิง ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา โรงเรียนนำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = .825^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยด้านที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาให้นักเรียนให้ได้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (Y_1) มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง รองลงมา คือ การปรับเปลี่ยนและสามารถพัฒนาสถานศึกษา (Y_3) มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับสูง และด้านการพัฒนาให้นักเรียนมีทัศนคติเชิงบวก (Y_2) มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ (อ่าวาตีฟ หะยิดีอานิง, 2566) และสอดคล้องกับการศึกษาของธัญญพัทธ์ ปวงแก้ว ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากในสถานศึกษามีครูและบุคลากรทางการศึกษาที่มีความรู้ความสามารถ และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ กว้างไกลมีความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี สามารถวางแผน ปฏิบัติงานที่เป็นระบบ

มุ่งพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ มีความมุ่งมั่นการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้องครบถ้วน สมบูรณ์หรือให้เกินมาตรฐานที่มีอยู่ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีการพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพ อย่างต่อเนื่อง มีความตั้งใจในการพัฒนานักเรียน ให้มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะในการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 จึงทำให้มีประสิทธิภาพผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก (ธัญญพัทธ์ ปวงแก้ว, 2566) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูงกับ ประสิทธิภาพผลสถานศึกษา เนื่องจากภาวะผู้นำและการวางแผนงานที่เป็นระบบในศตวรรษที่ 21 ส่งผล โดยตรงต่อการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและประสิทธิภาพผลของสถานศึกษา ซึ่งสัมพันธ์กับ งานวิจัยนี้ที่มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับสูง เนื่องจากวิสัยทัศน์และกระบวนการคิดนอกกรอบช่วย ขับเคลื่อนการใช้นวัตกรรมจนยกระดับผลสัมฤทธิ์และทัศนคติผู้เรียนได้อย่างเป็นระบบ

4. วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล พบว่า หัวใจสำคัญของการ เพิ่มประสิทธิภาพผลสถานศึกษา คือ การปรับบทบาทผู้บริหารเป็นผู้นำต้นแบบที่แปลงวิสัยทัศน์สู่การ ปฏิบัติได้จริง สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562 ที่ เน้นความเป็นอิสระในการจัดการตนเอง โดยผู้บริหารต้องมีสมรรถนะในการวิเคราะห์กฎหมายและ วางแผนกลยุทธ์ให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง พร้อมสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งการเรียนรู้ผ่าน กระบวนการ PLC และสมัชชาการศึกษาสตูล เพื่อดึงพลังการมีส่วนร่วมจากภาคีเครือข่าย นอกจากนี้ ยังต้องมีทักษะการคิดนอกกรอบเพื่อออกแบบนวัตกรรมการบริหารและหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ สอดคล้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้าน ICT และบุคลิกภาพที่ยืดหยุ่น การบูร ณาการทั้งสมรรถนะส่วนบุคคลและการสร้างนิเวศการเรียนรู้ จึงเป็นกลไกที่ช่วยขับเคลื่อนการจัด การศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามบริบทของพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ การศึกษาของกนกวรรณ จันทรมิระ ได้ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำและแนวทางการพัฒนา ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารโรงเรียนควรพัฒนาตนเองโดย การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลที่ประสบความสำเร็จในการบริหารการเปลี่ยนแปลง และ ผู้บริหารสถานศึกษาจะเกิดภาวะผู้นำด้านการมีวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงจากการสร้างวัฒนธรรมการ ทำงานที่ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเพื่อนร่วมงานผ่านรูปแบบที่ทันสมัย (กนกวรรณ จันทรมิระ, 2565) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมที่ เสนอให้ผู้บริหารพัฒนาวิสัยทัศน์ผ่านการเรียนรู้จากต้นแบบที่สำเร็จ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศจัดการ องค์กร และบูรณาการเครือข่ายความร่วมมือเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายในบริบท ศตวรรษที่ 21 ซึ่งสัมพันธ์กับงานวิจัยนี้ที่เน้นการปรับบทบาทผู้บริหารเป็นต้นแบบการเปลี่ยนผ่านสู่

สถานศึกษาอิสระตามเจตนารมณ์ของกฎหมายพื้นที่นวัตกรรม โดยอาศัยการวางแผนกลยุทธ์เชิงรุก และการสร้างวัฒนธรรม PLC

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล ได้องค์ความรู้ใหม่ดังนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมเพื่อประสิทธิผลของสถานศึกษา

การขับเคลื่อนสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมจังหวัดสตูลให้ประสบความสำเร็จ ต้องอาศัยภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการสร้างทีมและนำการเปลี่ยนแปลง เพื่อยกระดับประสิทธิผลรอบด้าน โดยผู้บริหารต้องปรับบทบาทเป็นต้นแบบการใช้เทคโนโลยีควบคู่กับการบริหารแบบมีส่วนร่วมผ่านเครือข่ายชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการและสร้างทัศนคติเชิงบวกแก่ผู้เรียน การบูรณาการภาวะผู้นำทั้ง 6 ด้านนี้ช่วยเพิ่มความคล่องตัวในการบริหารจัดการ ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามเป้าหมายของพื้นที่นวัตกรรมและปรับตัวเข้ากับบริบทการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างยั่งยืน

บทสรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ .892 เมื่อภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาเพิ่มขึ้นจะส่งผลทำให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาเพิ่มขึ้นเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การกำหนดมาตรฐานสมรรถนะผู้นำเชิงนวัตกรรมในพื้นที่นวัตกรรม ต้นสังกัดควรปรับปรุงเกณฑ์การคัดเลือกและประเมินวิทยฐานะผู้บริหาร โดยเพิ่มตัวชี้วัดด้านการสร้างนวัตกรรมการบริหาร และการจัดการเปลี่ยนแปลงที่เท่าทันบริบทศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติพื้นที่นวัตกรรมการศึกษา พ.ศ. 2562

2. นโยบายควรเน้นการจัดสรรงบประมาณเชิงยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาระบบนิเวศดิจิทัล และสร้างโครงสร้างพื้นฐานไอซีทีให้ทั่วถึง พร้อมส่งเสริมให้ผู้บริหารใช้ข้อมูลสารสนเทศมาวิเคราะห์แนวโน้มและนโยบายเพื่อเพิ่มความแม่นยำในการบริหารจัดการและแก้ปัญหาทางการศึกษา

3. การสร้างความเข้มแข็งของกลไกภาคีเครือข่ายและระบบพี่เลี้ยง ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาผ่านระบบ Buddy System และกระบวนการ PLC อย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี และการระดมทรัพยากรจากชุมชนร่วมกับปราชญ์ท้องถิ่น อันจะช่วยลดข้อจำกัดด้านงบประมาณและเพิ่มประสิทธิภาพสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารควรทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงด้านดิจิทัลและจัดสรรงบประมาณพัฒนาด้าน ICT ให้เพียงพอ เพื่อสร้างนวัตกรรมการเรียนรู้และระบบบริหารจัดการความรู้ภายในที่เข้มแข็ง พร้อมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ร่วมกับชุมชนอย่างเป็นระบบ

2. ผู้บริหารควรเน้นการบริหารวิชาการเชิงรุกโดยส่งเสริมให้ครูใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน พร้อมทั้งจัดการแหล่งเรียนรู้และทรัพยากรให้เอื้อต่อการสร้างนิเวศการเรียนรู้ที่ทันสมัย

3 ผู้บริหารและบุคลากรควรร่วมกันวางแผนเชิงรุกเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านการจัดการเรียนการสอนและความประพฤตินักเรียน พร้อมทั้งสร้างความร่วมมือในการบริหารจัดการความขัดแย้งและเหตุฉุกเฉินด้วยความกระตือรือร้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูลด้านอื่นๆ เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้เป็นองค์ความรู้ในการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาต่อไป

2. ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูล เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านต่างๆ

3. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษานำร่องพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดสตูลเชิงประจักษ์ที่ได้ข้อมูลมากเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ จันทรมิยะ. (2565). การศึกษาภาวะผู้นำและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 10(39): 93-101.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2554). *การวิจัยเพื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ทิพย์บุคลิก.
- ชานีรา สุมาลี. (2565). “ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล”. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- ธัญญพัทธ์ ปวงแก้ว. (2566). “กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3”. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิมสวียา ธีระเดชธำรง. (2566). “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครนครสวรรค์”. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ภริญา สายศิริสุข. (2561). “ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตปัญจภาคี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5”. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุทวิทย์ อานุภาพเสถียร. (2566). “ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตวัน กระบี่”. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุรจุมิ สุขบัติ. (2565). “แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1”.

หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อวาตีฟ หะยีดีอรานิง. (2566). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โรงเรียนพื้นที่นวัตกรรมการศึกษาจังหวัดยะลา”. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยฟาฏอนี.

Cronbach, L. J. (1990). *Essential of psychological testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins.

Likert, R. (1967). *The human organization: Its management and value*. New York: McGraw-Hill.

Mott, P. E. (1972). *The Characteristic of Effective Organization*. New York: Harper and Row.

การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา

The Development of Analytical Skills of Nine Grade Students by Using 7E Learning Cycle and Case Study

^{1*}นันทวัน วงษ์ทรัพย์เจริญ Nanthawan Wongsapcharoen

^{2**}สรัญญา จันทร์ชูสกุล Saranya Chanchusakun

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{1,2}Faculty of Education, Silpakorn University

*First author, e-mail: Wongsapcharoen_n@su.ac.th

**Corresponding author, e-mail: Chanchusakun_s@su.ac.th

Received February 20, 2026; Revised March 6, 2026; Accepted: March 31, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพันธุศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนวัดหนองเสือ อำเภอลำปาง จังหวัดกาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 11 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 2) แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ 3) แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ และสถิติทดสอบทีแบบไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษามีพัฒนาการเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพันธุศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา มีคะแนนเฉลี่ย ($M = 13.91$, $SD = 2.43$) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดการเรียนรู้ ($M = 5.91$, $SD = 1.51$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($M = 4.44$, $SD = 0.26$)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น; กรณีศึกษา; ทักษะการคิดวิเคราะห์

Abstract

This research article aimed to 1) enhance the analytical skills by using 7E learning cycle and case study. 2) compare the academic achievement in genetics of grade 9 students before and after instruction using the 7-step learning cycle model combined with case studies. 3) study student's satisfaction towards the 7E learning cycle and case study. This research is an experimental study. The sample group consisted of 11 students in the 3rd year of secondary school at Wat Nong Suea School, Tha Muang District, Kanchanaburi Province, during the first semester of the 2025 academic year. The sample was obtained using cluster random sampling, with the school as the sampling unit. The instruments used for collecting data consisted of: 1) lesson plan 2) the analytical skills test 3) an achievement test and 4) the satisfaction questionnaire of the development of analytical skill. The statistics used to analyze the data were mean (M), standard deviation (SD), One-way ANOVA repeated measures and dependent t-test analysis. The research revealed that 1) The Analytical Skills of students learning by using 7E learning cycle and case study has increased with statistical significance at .05 level. 2) The academic achievement in genetics of nine grade students after instruction using the 7 -step learning cycle model combined with case studies showed a statistically significant difference ($M = 13.91$, $SD = 2.43$) in the average score ($M = 5.91$, $SD = 1.51$) at the .05 level. 3) The overall satisfaction of nine grade students with the learning management using the 7-step learning cycle combined with case studies was at a high level ($M = 4.44$, $SD = 0.26$).

Keywords: 7E Learning Cycle; Case Study; Analytical Skills

บทนำ

การคิดวิเคราะห์ เป็นความสามารถในการแยกแยะเพื่อหาส่วนย่อยของเหตุการณ์เรื่องราว หรือเนื้อหาต่างๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีความสำคัญอย่างไร อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผล และที่เป็น อย่างนั้นอาศัยหลักการของอะไร (Bloom 1956 อ้างถึงใน ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ, 2553) การคิด วิเคราะห์เป็นพื้นฐานของการคิดขั้นสูงทุกประเภท หากขาดทักษะการคิดวิเคราะห์แล้ว ทักษะการ ประเมินค่า ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดสร้างสรรค์ก็เป็นไปได้ยาก ความสามารถในการ คิดวิเคราะห์เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้โดยตรง เพราะเป็นความสามารถในการทำความเข้าใจกับเรื่อง ที่ได้อ่าน เรื่องที่ได้ปฏิบัติ โดยสามารถให้เหตุผลและเชื่อมโยงความหมายต่างๆ เข้าด้วยกันได้ ทำให้ เกิดการเรียนรู้ และสามารถใช้ความสามารถในการคิดในการดำรงชีวิตและการทำงานในวิชาชีพให้ ประสบความสำเร็จ (วัชรฯ เล่าเรียนดี และคณะ, 2560) ทั้งนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ระบุว่า ความสามารถในการคิด เป็นสมรรถนะสำคัญที่หลักสูตรมุ่งให้เกิดขึ้นหลังจาก ผู้เรียนได้รับการพัฒนาให้บรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด โดยนิยามไว้ว่าความสามารถในการคิด

เป็นความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมี
วิจารณญาณ และการคิดเป็นระบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้หรือสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ
เกี่ยวกับตนเองและสังคมได้อย่างเหมาะสม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) จำเป็นต้องพัฒนาให้เกิด
ขึ้นกับผู้เรียนหลังจากบรรลุมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ เพื่อให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้

ถึงแม้ว่าการคิดวิเคราะห์เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้โดยตรง แต่
นักเรียนส่วนใหญ่มักจะขาดทักษะด้านนี้ จากรายงานผลทดสอบโครงการประเมินผลนักเรียนร่วมกับ
นานาชาติ (Programme for International Student Assessment หรือ PISA) พบว่า ผลการ
ประเมินการอ่าน คณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ PISA ตั้งแต่ PISA 2000 ถึง PISA 2022 พบว่า
แนวโน้มในภาพรวมผลการประเมินด้านวิทยาศาสตร์ของไทยไม่เปลี่ยนแปลงทางสถิติ แต่จากข้อมูล
ผลการประเมินย้อนหลังตั้งแต่ PISA 2015 PISA 2018 และ PISA 2022 พบว่าประเทศไทยมีคะแนน
เฉลี่ยด้านวิทยาศาสตร์ 421, 426 และ 409 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยของประเทศ
สมาชิก OECD 493, 489 และ 485 คะแนน ตามลำดับ (ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบัน
ส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2568) สอดคล้องกับผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติ
ขั้นพื้นฐาน (Ordinary National Education Test) รายวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2567 มีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 34.22 คะแนนเฉลี่ยระดับเขต
พื้นที่การศึกษา 30.46 และคะแนนเฉลี่ยของโรงเรียนขยายโอกาสในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาชาวงัว อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 3 โรงเรียน มีค่า 28.04 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 โดยการทดสอบใน
รายวิชาวิทยาศาสตร์นั้นจะเน้นให้นักเรียนวิเคราะห์ ซึ่งชี้ให้เห็นว่านักเรียนยังขาดความรู้และ
ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ จึงจำเป็นต้องพัฒนาความรู้และทักษะพื้นฐานของนักเรียน

จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนรายวิชาวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนในเครือข่ายพัฒนาคุณภาพ
การศึกษาชาวงัว อำเภอนาทม จังหวัดกาญจนบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
กาญจนบุรี เขต 1 พบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนรู้นักเรียนไม่สามารถจับประเด็นจาก
เรื่องที่ศึกษา หลังจากทำการทดลองเพื่ออธิบายเหตุการณ์ต่างๆ ทางวิทยาศาสตร์แล้วไม่สามารถสรุป
เป็นหลักการและเชื่อมโยงความรู้ไปในสถานการณ์ที่ใกล้เคียงกันได้ ขาดความมั่นใจในการแลกเปลี่ยน
หรือแสดงความคิดเห็นจากเรื่องที่ศึกษา ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนยังขาดทักษะการ
คิดวิเคราะห์ โดยมีสาเหตุจากนักเรียนขาดความรู้ที่จะนำมาเป็นพื้นฐานในการ คิดวิเคราะห์ และ
พฤติกรรมการสอนของครูที่ยังออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมน้อย เน้นการ
บรรยาย และถามตอบความรู้ ทำให้นักเรียนไม่ได้รับการฝึกฝนด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ (กาญจน
บัวทอง และตรีธรรพ์ วรรณวิเชียร, 2566, 30 ตุลาคม) สอดคล้องกับผลการศึกษาของเบญจพร
ภิรมย์ และสมศักดิ์ ลิลา (2564) ที่พบว่ามีปัจจัยเชิงสาเหตุหลายประการที่มีอิทธิพลต่อทักษะการคิด
วิเคราะห์ของนักเรียนนั่นก็คือ ความสามารถด้านเหตุผลของผู้เรียน เจตคติที่ดีต่อการเรียน และการ
จัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู จึงทำให้ทราบได้ว่าสาเหตุหนึ่งที่นักเรียนขาดทักษะการคิด
วิเคราะห์นั้น เป็นเพราะกระบวนการจัดการเรียนรู้ไม่เหมาะสม ไม่ส่งเสริมให้เกิดการคิดวิเคราะห์

การจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น (7E Learning Cycle) เป็นการจัดการ
เรียนรู้วิทยาศาสตร์รูปแบบหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สืบเสาะหาความรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มี

การผสมผสานขั้นตอนหรือกระบวนการอื่นๆ อย่างเป็นลำดับ มีขั้นตอนที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือสืบเสาะหาความรู้ที่ให้นักเรียนเข้าถึงความรู้และความจริงด้วยตนเอง แล้วทำความเข้าใจเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มั่นคงยั่งยืนและช่วยพัฒนาความสามารถในการคิด ถูกพัฒนามาจากวัฏจักรการเรียนรู้ของ Karplus และวัฏจักรการเรียนรู้ 5 ขั้น โดยไอเซนคราฟท์ (Eisenkraft) เพื่อใช้ในการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่มีจุดเด่นในการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ การป้องกันการละเลยความรู้เดิมของผู้เรียนและการปรับประยุกต์ความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน (Eisenkraft, 2003; สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563) นอกจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้นที่กล่าวข้างต้นยังพบว่ามีวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา ซึ่งเป็นกระบวนการสอนที่ใช้สถานการณ์ ปัญหาที่เป็นสถานการณ์จริงหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรือสมมติขึ้นจากความเป็นจริง มาให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย พิจารณาเกี่ยวกับสถานการณ์นั้นๆ ผู้เรียนจะเกิดการบูรณาการระหว่างความรู้กับประสบการณ์ เป็นวิธีที่ให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติหรือทำกิจกรรมด้วยตนเอง (ชนาธิป พรกุล 2557; ทิศนา ขัมมณี 2560; พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ 2560; ธนัญญ์ ศรีเนธิยวสิน 2563) ซึ่งการนำกรณีศึกษา มาใช้ในการจัดการเรียนรู้ จะทำให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ อภิปรายร่วมกัน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนและระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้นและช่วยพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์

ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาในเชิงพัฒนาการ ด้วยการนำขั้นตอนจากแนวคิดขั้นต้นมาเสนอเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา เมื่อนักเรียนได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีดังกล่าว จะส่งเสริมให้นักเรียนเป็นบุคคลสำคัญในการจัดการเรียนรู้ ได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง มีโอกาสได้วิเคราะห์กรณีศึกษา ได้ใช้กระบวนการสืบเสาะและการหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการค้นหาคำตอบ รวมไปถึงได้ตรวจสอบและประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง ทั้งยังเชื่อมโยงไปสู่เหตุการณ์ในชีวิตจริง การเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา จะพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งส่งผลต่อผลการเรียนรู้ที่ดีขึ้น และเป็นพื้นฐานในทักษะการคิดขั้นสูงต่อไป เกิดเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ทั้งยังได้แนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษาที่พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนที่จะเป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์ ศึกษานิเทศก์ และนักวิชาการที่ต้องการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ โดยนำไปใช้จัดการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่องพันธุศาสตร์ ที่ให้นักเรียนศึกษาวิเคราะห์ รวบรวมความรู้ ทำความเข้าใจถึงกระบวนการและความสำคัญในการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรม รวมถึงนำความรู้ไปใช้ประโยชน์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พันธุศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบแผนการวิจัยแบบ The One-Shot Repeated Measured Design และ แบบแผนการวิจัยแบบ The One – Group Pretest – Posttest Design มีรายละเอียด ดังนี้

1. ประชากรและตัวอย่าง ได้แก่ 1) ประชากร นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 เครือข่ายพัฒนาคุณภาพการศึกษาชาววัง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 1 จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน มีทั้งหมด 3 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 67 คน และ 2) ตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนวัดหนองเสือ อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 11 คน ได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Sampling) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่

1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษาซึ่งพัฒนามาจากแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้นของ Eisenkraft (2003) และแนวคิดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษา (ทิตินา แคมมณี, 2560; ธนัญภัทร์ ศรีเนธิยวสิน, 2563; Williams, 2005) เกิดเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม (Elicitation phase) เป็นขั้นตรวจสอบความรู้พื้นฐานที่มีติดตัวมาของผู้เรียน เพื่อให้ครูสามารถค้นหาและวินิจฉัยได้ว่ามีสิ่งใดที่สนับสนุนหรือขัดขวางการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้น

ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างความสนใจด้วยกรณีศึกษา (Engagement phase) เป็นการนำเข้าสู่บทเรียนหรือเรื่องที่สนใจโดยใช้กรณีศึกษา ซึ่งเป็นปัญหา สถานการณ์จริงหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรือสมมติขึ้นจากความเป็นจริง มาให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย พิจารณาเกี่ยวกับสถานการณ์นั้นๆ

ขั้นที่ 3 ขั้นสำรวจค้นหากรณีศึกษา (Exploration phase) เป็นขั้นวางแผนกำหนดแนวทางการสำรวจตรวจสอบ ตั้งสมมติฐาน กำหนดทางเลือกที่เป็นไปได้ ลงมือปฏิบัติเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ข้อเสนอหรือปรากฏการณ์ต่างๆ วิธีการตรวจสอบสามารถทำได้หลายวิธี ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกรณีศึกษา

ขั้นที่ 4 ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation phase) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษากรณีศึกษามาวิเคราะห์ แปรผล สรุปผล โดยอภิปรายร่วมกับครูและเพื่อนในห้อง พร้อมนำเสนอผลที่ได้ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่สร้างขึ้น

ขั้นที่ 5 ขั้นขยายความรู้ (Elaboration phase) เป็นการนำความรู้ที่สร้างขึ้นไปเชื่อมโยงกับความรู้เดิมหรือแนวคิดที่ค้นคว้าเพิ่มเติม หรือนำข้อสรุปที่ได้ไปใช้อธิบายสถานการณ์หรือเหตุการณ์อื่นๆ ซึ่งช่วยให้เชื่อมโยงกับเรื่องราวต่างๆ โดยใช้กรณีศึกษา

ขั้นที่ 6 ขั้นประเมินผล (Evaluation phase) เป็นการประเมินการเรียนรู้ด้วยกระบวนการต่างๆ และใช้กรณีศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผล

ขั้นที่ 7 ขั้นนำความรู้ไปใช้ (Extension phase) เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปใช้ในชีวิตจริง

แผนการจัดการเรียนรู้มีทั้งหมดจำนวน 5 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งสิ้น 15 ชั่วโมง ดังนี้ แผนที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างยีน ดีเอ็นเอ และโครโมโซม แผนที่ 2 การค้นพบของเมนเดล แผนที่ 3 การแบ่งเซลล์ แผนที่ 4 โรคทางพันธุกรรม และแผนที่ 5 สิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุกรรม

ตรวจสอบคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา 2 คน ด้านการสอนวิทยาศาสตร์ 2 คน และด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา 1 คน โดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ Likert (Likert Five Rating Scales) โดยการตรวจสอบความเหมาะสมเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผลการตรวจสอบความเหมาะสมพบว่า คุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดทุกแผนการสอน ($M = 4.91$, $SD = 0.11$)

2) แบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นแบบสอบอัตนัยที่กำหนดสถานการณ์ จำนวน 5 สถานการณ์ ได้แก่ 1) ยีน ดีเอ็นเอ และโครโมโซม 2) กฎของเมนเดล จีโนไทป์ ฟีนไทป์ 3) การแบ่งเซลล์ 4) การเปลี่ยนแปลงของยีนและโรคทางพันธุกรรม และ 5) สิ่งมีชีวิตดัดแปรพันธุกรรม แต่ละสถานการณ์จะมีข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ ที่วัด ทักษะการคิดวิเคราะห์ตามองค์ประกอบ 3 องค์ประกอบ ตามแนวคิดของ Bloom ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ความสำคัญ 2) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และ 3) การวิเคราะห์หลักการ ตรวจสอบคุณภาพของแบบวัดทักษะ การคิดวิเคราะห์ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ระหว่างระดับพฤติกรรมกับข้อสอบ พร้อมความเหมาะสมของเกณฑ์การให้คะแนน ผลการตรวจสอบความเหมาะสมพบว่า ข้อสอบและเกณฑ์การประเมินสอดคล้องตรงตามพฤติกรรมทักษะการคิดวิเคราะห์ เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่ตัวอย่าง ก่อนการคัดเลือกพบว่า ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.33-0.65 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.17-0.83 หลังจากนั้นคัดเลือกข้อคำถามไว้ฉบับละ 3 ข้อ รวมทั้งสิ้น 15 ข้อ พบว่าค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.40-0.65 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.38-0.83 ค่าความเที่ยงด้วยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha method) เท่ากับ 0.93

3) แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นข้อสอบปรนัยแบบเลือกตอบมี 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยสร้างข้อสอบเพื่อตามผังข้อสอบที่กำหนดไว้ จำนวน 40 ข้อ ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาจากดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Object Congruence: IOC) แบบสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์การเรียนรู้และข้อคำถามอยู่

ระหว่าง 0.80-1.00 นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่ตัวอย่าง ก่อนการคัดเลือกแบบสอบถามค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.00-0.89 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง -0.20-1.00 หลังจากนั้นคัดเลือกข้อสอบไว้ 20 ข้อ มีค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง 0.21-0.74 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.40-1.00 และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้วิธีการของ คูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder – Richardson) จากสูตร KR-20 เท่ากับ 0.87

4) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้องทางภาษา และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาหาดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Object Congruence: IOC) ผลการตรวจสอบพบว่า ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.80-1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ขออนุญาตจากโรงเรียน พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการวิจัย 2) ทำการทดสอบก่อนเรียน (pretest) โดยให้ผู้เรียนทำแบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พันธุศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น เป็นแบบสอบถามปรนัย จำนวน 20 ข้อ แล้วบันทึกผลคะแนนเก็บไว้เปรียบเทียบกับคะแนนหลังเรียน (posttest) 3) ดำเนินการทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับตัวอย่าง โดยทดลองจำนวน 5 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมระยะเวลา 15 ชั่วโมง 4) วัดทักษะการคิดวิเคราะห์ หลังจากการจัดการเรียนรู้แต่ละแผน รวมทั้งหมด 5 ครั้ง ด้วยการทำแบบวัดทักษะการคิดวิเคราะห์ เป็นแบบสอบถามที่กำหนดสถานการณ์ จำนวน 5 สถานการณ์ บันทึกคะแนนเพื่อศึกษาพัฒนาการ 5) เมื่อเรียนเนื้อหาจบทำการทดสอบหลังเรียน (posttest) โดยให้ผู้เรียนทำแบบสอบถามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พันธุศาสตร์ ด้วยแบบสอบถามชุดเดิม แล้วบันทึกคะแนนเพื่อเปรียบเทียบกับคะแนนก่อนเรียน 6) ให้ผู้เรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา ตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้ 1) ศึกษาพัฒนาการทักษะการคิดวิเคราะห์ ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-way ANOVA Repeated Measures) 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พันธุศาสตร์ ก่อนและหลัง ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และสถิติทดสอบที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) และ 3) วิเคราะห์ความพึงพอใจของผู้เรียน โดยหาค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์พัฒนาการทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา ดังนี้

1.1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐาน พบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ครั้งที่ 5 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($M = 2.52$, $SD = 0.35$) การวัดครั้งที่ 4 ($M = 2.33$, $SD = 0.33$) การวัดครั้งที่ 3 ($M = 1.97$, $SD =$

0.53) การวัดครั้งที่ 2 ($M = 1.73, SD = 0.49$) และการวัดครั้งที่ 1 ($M = 1.36, SD = 0.43$) ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของทักษะการคิดวิเคราะห์

ครั้งที่วัด	องค์ประกอบ						รวม		ระดับทักษะการคิดวิเคราะห์
	1. การวิเคราะห์ความสำคัญ		2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์		3. การวิเคราะห์หลักการ				
	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	
ครั้งที่ 1	1.55	0.52	1.18	0.40	1.36	0.67	1.36	0.43	พอใช้
ครั้งที่ 2	1.55	0.82	1.82	0.60	1.82	0.60	1.73	0.49	พอใช้
ครั้งที่ 3	1.73	0.65	2.18	0.40	2.00	0.77	1.97	0.53	พอใช้
ครั้งที่ 4	2.18	0.40	2.45	0.52	2.36	0.50	2.33	0.33	ดี
ครั้งที่ 5	2.27	0.47	2.82	0.60	2.45	0.52	2.52	0.35	ดี

1.2 ผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของทักษะการคิดวิเคราะห์ ก่อนการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ (One-way ANOVA repeated measures) ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นว่าด้วยเมทริกซ์ความแปรปรวนของทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นเอกลักษณ์หรือไม่ โดยการวิเคราะห์ Mauchly's Test of Sphericity ผลการทดสอบ พบว่า ตัวแปรทักษะการคิดวิเคราะห์ไม่เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ดังผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำของทักษะการคิดวิเคราะห์

Within-Subjects Effects Test					
สถิติ	SS	df	MS	F	P
Sphericity Assumed	9.41	4	2.35	37.55	.00
Error	2.51	40	0.06		
Mauchly's Test of Sphericity: Mauchly's W = .41, Approx. Chi-Square = 7.49, df = 9, p = .59					

เนื่องจากผลการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์โดยการทดสอบความแปรปรวนทางเดียวแบบวัดซ้ำ พบว่า ค่าเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ในแต่ละครั้งแตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่ ผู้วิจัยจึงทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยการวิเคราะห์โดยวิธี Bonferroni ผลการวิเคราะห์พบว่า คะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์ที่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 คือ การวัดครั้งที่ 1 แตกต่างกับการวัดครั้งที่ 3, 4 และ 5, การวัดครั้งที่ 2 แตกต่างกับการวัดครั้งที่ 4 และ 5 และการวัดครั้งที่ 3 แตกต่างกับการวัดครั้งที่ 5 ส่วนคะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์ระหว่างการวัดครั้งที่ 1 และ 2, การวัดครั้งที่ 2 และ 3, การวัดครั้งที่ 3 และ 4 และการวัดครั้งที่ 4 และ 5 ไม่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามจากผลการวิเคราะห์แสดงว่าพัฒนาการทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษาเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p = .00$) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยรายคู่ของทักษะการคิดวิเคราะห์ในแต่ละครั้ง

การประเมิน	Mean Different	SD Error	P
ครั้งที่ 1 กับ ครั้งที่ 2	-.36	.11	.06
ครั้งที่ 1 กับ ครั้งที่ 3	-.61*	.10	.00
ครั้งที่ 1 กับ ครั้งที่ 4	-.97*	.12	.00
ครั้งที่ 1 กับ ครั้งที่ 5	-1.15*	.09	.00
ครั้งที่ 2 กับ ครั้งที่ 3	-.24	.12	.70
ครั้งที่ 2 กับ ครั้งที่ 4	-.61*	.11	.00
ครั้งที่ 2 กับ ครั้งที่ 5	-.79*	.08	.00
ครั้งที่ 3 กับ ครั้งที่ 4	-.36	.14	.25
ครั้งที่ 3 กับ ครั้งที่ 5	-.55*	.11	.01
ครั้งที่ 4 กับ ครั้งที่ 5	-.18	.07	.25

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพันธุศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับการณีกศศึกษา มีคะแนนเฉลี่ย ($M = 13.91$, $SD = 2.43$) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับการณีกศศึกษา ($M = 5.91$, $SD = 1.51$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพันธุศาสตร์ ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับการณีกศศึกษา

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	คะแนนเต็ม	M	SD	t	P
ก่อนทดลอง	11	20	5.91	1.51	20.98	.001
หลังทดลอง	11	20	13.91	2.43		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

3. ผลการวิเคราะห์คะแนนความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับการณีกศศึกษา พบว่าความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับการณีกศศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($M = 4.44$, $SD = 0.26$) เมื่อพิจารณาความคิดเห็นแต่ละด้านพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในเกณฑ์ ดังนี้ ลำดับที่ 1 ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ($M = 4.58$, $SD = 0.28$) รองลงมา คือด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ ($M = 4.38$, $SD = 0.30$) และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ($M = 4.36$, $SD = 0.41$) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับการณีกศศึกษามีพัฒนาการเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นผลจากวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้

เรียนรู้แบบ 7 ขั้น ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานมาจากทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ที่เรียนรู้เป็นวัฏจักรหรือกระบวนการต่อเนื่องไปเรื่อยๆ ใช้หลักในการสืบเสาะหาความรู้เชิงวิทยาศาสตร์มาเป็นหลักในการเรียนรู้ โดยผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบความรู้หรือประสบการณ์เรียนรู้ที่มีความหมายด้วยตนเอง (กุลิสรา จิตรชญาวนิช และเกศราพรรณ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ, 2565; Maskur, et al., 2019; Rahman & Chavhan, 2022) นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้เลือกใช้กรณีศึกษา ซึ่งใช้สถานการณ์ ปัญหาที่เป็นสถานการณ์จริงหรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรือสมมติขึ้นจากความเป็นจริง มาให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ อภิปราย พิจารณาเกี่ยวกับสถานการณ์นั้นๆ ผู้เรียนจะเกิดการบูรณาการระหว่างความรู้กับประสบการณ์ เป็นวิธีที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ และเรียนรู้ความคิดเห็นของผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนมีมุมมองที่กว้างขึ้น ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติหรือทำกิจกรรมด้วยตนเอง (ทศนา แหมมณี, 2560) โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา ประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม (Elicitation phase) ขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้รับการตรวจสอบความรู้เดิมโดยการตอบคำถาม เรียงลำดับแผนภาพ การอธิบายสถานการณ์จริง รวมไปถึงการจับคู่คำศัพท์กับความหมาย ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะได้รับการตรวจสอบความรู้พื้นฐานที่มีติดตัวมา ซึ่ง Eisenkraft ได้ขยายรูปแบบวัฏจักรการเรียนรู้จาก 5 ขั้น เป็น 7 ขั้น โดยเพิ่มขั้นตอนการตรวจสอบความรู้เดิมเข้าไปในขั้นที่ 1 เพื่อป้องกันการละเลยความรู้เดิมของผู้เรียนที่มีผลต่อการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ (Eisenkraft, 2003)

ขั้นที่ 2 ขั้นสร้างความสนใจด้วยกรณีศึกษา (Engagement phase) ขั้นตอนนี้ครูผู้สอนจะจัดเตรียมกรณีศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาในบทเรียนมานำเสนอ พร้อมทั้งคำถามที่กระตุ้นให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ เพื่อสร้างความสนใจให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ โดยนักเรียนจะมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้กรณีศึกษาที่เป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับ Herrington & Oliver ที่อธิบายว่าสถานการณ์หรือกรณีศึกษาที่สะท้อนบริบทจริงหรือบริบทที่ผู้เรียนคุ้นเคย จะช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วม ความสนใจ และความลึกซึ้งในการเรียนรู้ เนื่องจากผู้เรียนเห็นคุณค่าและความสำคัญของสิ่งที่เรียน การเลือกกรณีศึกษาที่เหมาะสมกับวัยและความสนใจจึงช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายและเกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Herrington & Oliver, 2000)

ขั้นที่ 3 ขั้นสำรวจค้นหากรณีศึกษา (Exploration phase) ขั้นตอนนี้ผู้เรียนจะแบ่งกลุ่มโดยความสามารถ แล้วร่วมกันกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษา ตั้งสมมติฐาน และวางแผนรวบรวมข้อมูลเพื่อตรวจสอบสมมติฐาน พร้อมบันทึกผลลงในใบบันทึกกิจกรรม เป็นขั้นตอนที่นักเรียนจะได้ใช้ทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์

ขั้นที่ 4 ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation phase) ในขั้นตอนนี้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มจะนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาอภิปรายแลกเปลี่ยนกัน แล้วนำเสนอความรู้หรือการเขียนแผนภาพสรุปความคิดเพื่อลงข้อสรุปซึ่งจะนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้ใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดการอธิบายตนเอง (Self-explanation) ของ Chi et al. ที่ระบุว่าการที่ผู้เรียนอธิบายสิ่งที่ตนเองเรียนรู้หรือเหตุผลของคำตอบด้วยตนเอง จะช่วยกระตุ้นให้เกิดการตรวจสอบความเข้าใจ การเชื่อมโยงแนวคิด และการแก้ไขความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเชิงลึกและองค์ความรู้ที่คงทนมากขึ้น (Chi et al., 1994)

ขั้นที่ 5 ขยายความรู้ (Elaboration phase) ในขั้นนี้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้องค์ความรู้ที่สร้างขึ้น มาอธิบายกรณีศึกษาใหม่ โดยครูจะถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดการขยายความรู้ ส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ลึกซึ้งและคงทน เกิดการถ่ายโอนการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ที่อธิบายว่าผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ใหม่โดยอาศัยการเชื่อมโยงกับโครงสร้างความรู้เดิม ผ่านกระบวนการปรับโครงสร้างทางความคิด เมื่อผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปอธิบายหรือประยุกต์ใช้ในบริบทใหม่ได้ แสดงถึงการปรับโครงสร้างความรู้ที่มั่นคงและมีความหมาย (Piaget, 1970) รวมไปถึงการใช้กรณีศึกษาในขั้นนี้ ทำให้นักเรียนได้นำองค์ความรู้ไปใช้ในบริบทใหม่ ช่วยส่งเสริมความเข้าใจให้ลึกซึ้งขึ้น

ขั้นที่ 6 ประเมินผล (Evaluation phase) ขั้นตอนนี้ผู้เรียนได้ประเมินการเรียนรู้ของตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งการประเมินการนำเสนอของเพื่อน การตอบคำถามผ่านเกม รวมไปถึงการเขียนสรุปความรู้

ขั้นที่ 7 ขยายความรู้ไปใช้ (Extension phase) นักเรียนจะได้มีโอกาสนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงจากการอภิปรายร่วมกัน รวมไปถึงการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อประชาสัมพันธ์ความรู้ เพื่อให้นักเรียนประยุกต์ใช้องค์ความรู้ ทักษะ และกระบวนการคิดที่ได้เรียนรู้ไปสู่การแก้ปัญหาหรืออธิบายสถานการณ์ในบริบทจริงหรือบริบทใหม่ ซึ่งสะท้อนถึงความเข้าใจที่แท้จริงของผู้เรียน

เมื่อผู้วิจัยนำการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษามาจัดการเรียนรู้ จึงสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ได้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสุพัตรา ตรีศุณย์ และคณะ ที่ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ชีวิตและสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (สุพัตรา ตรีศุณย์ และคณะ, 2564) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยในกลุ่มที่ใช้กรณีศึกษา เช่น ระวีวรรณ อุปถัมภ์ และวรินทร์ พูนไพบูลย์พิพัฒน์ ที่ศึกษาการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า นักเรียนมีระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์อยู่ในระดับมากขึ้นไป และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในสถานการณ์ที่ 1, 2 และ 3 ตามลำดับ เนื่องจากขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น เป็นกระบวนการที่นักเรียนได้สืบเสาะหา สืบค้นตรวจสอบ และค้นคว้าด้วยวิธีการต่างๆ จนทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและเกิดการรับรู้ความรู้นั้นอย่างมีความหมาย และการใช้กรณีศึกษาทำให้นักเรียนต้องสืบค้นความรู้ด้วยตนเอง และเป็นการใช้สถานการณ์ในชีวิตจริง ทำให้นักเรียนทำความเข้าใจได้ (ระวีวรรณ อุปถัมภ์ และวรินทร์ พูนไพบูลย์พิพัฒน์, 2564) จากแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดการเรียนรู้ด้วยวัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา มีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สะท้อนว่ากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการสืบเสาะ การอภิปราย การอธิบาย และการประยุกต์ใช้ความรู้ ในสถานการณ์จริง ช่วยส่งเสริมการคิดอย่างเป็นระบบและการสร้างความเข้าใจเชิงลึกของผู้เรียน อย่างไรก็ตาม ทักษะการคิดวิเคราะห์ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านการวิเคราะห์ ความสำคัญซึ่งมีความซับซ้อนสูงกว่าด้านอื่นๆ

2. ผลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พันธุศาสตร์ ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการสร้างความรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสร้างความเข้าใจเชิงลึกและเชื่อมโยงความรู้กับบริบทใหม่ได้อย่างมีความหมาย (Piaget, 1970) นอกจากนี้ การใช้กรณีศึกษายังช่วยส่งเสริมการถ่ายโอนการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ที่หลากหลาย ส่งผลให้ความรู้มีความคงทนและสามารถนำไปใช้ได้จริง (Perkins & Salomon, 1992) ขณะเดียวกัน การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในการอภิปราย การอธิบาย และการประเมินตนเองในแต่ละขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ช่วยลดความเข้าใจคลาดเคลื่อนและพัฒนาความเข้าใจเชิงมีโนทัศน์ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Chi et al., 1994; Biggs, 1999) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา จึงช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ทักษะ และกระบวนการคิด ซึ่งเป็นไปตามผลงานวิจัยของณัฐชฎาภรณ์ แสงพล และละดา ดอนหงษา ที่ศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E เสริมด้วยเกมวิทยาศาสตร์ ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องจากรูปแบบการเรียนรู้ เน้นที่ขั้นตอนของการทบทวนความรู้เดิมและขั้นตอนของการขยายความคิดรวบยอด นักเรียนมีโอกาสนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ส่งผลทำให้นักเรียนเห็นถึงความเชื่อมโยงสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ สามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้กับสิ่งต่างๆ ได้ ทำให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี (ณัฐชฎาภรณ์ แสงพล และละดา ดอนหงษา, 2567) จากแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมการสร้างความรู้ด้วยตนเอง การเชื่อมโยงความรู้ และการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ส่งผลให้ผู้เรียนมีความเข้าใจเชิงลึกและทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

3. ผลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่าความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา มีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ด้านบรรยากาศในการจัดการเรียนรู้ และด้านกิจกรรมการเรียนรู้ ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะวัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้นเป็นการจัดการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ที่มีจุดเด่นในการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ป้องกันการละเลยความรู้เดิมของผู้เรียนและสามารถปรับประยุกต์ความรู้ไปใช้ได้ในชีวิตจริงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ลึกซึ้งและยั่งยืน (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2560) สอดรับกับงานวิจัยของณัฐชฎาภรณ์ แสงพล และละดา ดอนหงษา ที่ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E เสริมด้วยเกมวิทยาศาสตร์ พบว่า มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด อัน

เนื่องมาจากผู้เรียนได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ได้ฝึกฝนทักษะกระบวนการต่างๆ อย่างต่อเนื่อง มีขั้นตอนที่นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้รับและปฏิบัติกิจกรรมมาใช้ในสถานการณ์จริง และการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยขั้นตอนและกิจกรรมที่หลากหลาย ได้ฝึกกระบวนการแสวงหาความรู้ทางวิทยาศาสตร์โดยใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (ณัฐชฎาภรณ์ แสงพล และละดา ดอนหงษา, 2567) จากแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นการมีส่วนร่วม การเชื่อมโยงความรู้เดิม และการประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริง ช่วยส่งเสริมประสบการณ์เรียนรู้ที่มีความหมาย จะสร้างความพึงพอใจให้เกิดแก่ผู้เรียน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา

จากภาพอธิบายได้ว่าขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษาประกอบไปด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตรวจสอบความรู้เดิม (Elicitation phase) 2) ขั้นเร้าความสนใจด้วยกรณีศึกษา (Engagement phase) 3) ขั้นสำรวจค้นหากรณีศึกษา (Exploration phase) 4) ขั้นอธิบายและลงข้อสรุป (Explanation phase) 5) ขั้นขยายความรู้ (Elaboration phase) 6) ขั้นประเมินผล (Evaluation phase) และ 7) ขั้นนำความรู้ไปใช้ (Extension phase) ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนให้สูงขึ้น ทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นอย่างชัดเจน ทั้งยังทำให้ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษาเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ใช้กรณีศึกษามาให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์ อภิปราย สำรวจค้นหา สืบเสาะหาความรู้ จนเกิดเป็นคำตอบหรือองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถบูรณาการกับชีวิตจริงได้ สามารถช่วยพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และผู้เรียนเกิดความพึงพอใจระหว่างการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา มีหลายขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ครูผู้สอนต้องเตรียมความพร้อมในการใช้สื่อและคำถามในแต่ละขั้นตอน อาจต้องเตรียมคำถามเพื่อไว้ในกรณีที่นักเรียนยังไม่สามารถวิเคราะห์ได้ตามประเด็น กรณีศึกษาที่เลือกใช้ควรเลือกให้เหมาะสมกับความสนใจของนักเรียนจะช่วยกระตุ้นให้นักเรียนอยากเรียนรู้มากขึ้น สังเกตได้จากกรณีศึกษาที่เป็นเรื่องใกล้ตัวนักเรียนจะมีความกระตือรือร้นที่จะตั้งประเด็นศึกษา และครูควรต้องสังเกตนักเรียนและช่วยกระตุ้นให้นักเรียนที่ไม่กล้าแสดงความคิดเห็นเมื่ออภิปรายร่วมกับเพื่อนให้แสดงความเห็นในชั้นอภิปรายและลงข้อสรุป และต้องระมัดระวังในการควบคุมเวลาในแต่ละขั้นตอนให้เหมาะสม

2. ทักษะการคิดวิเคราะห์ต้องอาศัยการสั่งสมและการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง จากผลการวิจัยพบว่าในช่วงระยะห่าง 1 สัปดาห์ ไม่พบว่าพัฒนาการด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ อาจเพราะผู้เรียนยังอยู่ในกระบวนการปรับวิธีคิด สร้างความเข้าใจ และเชื่อมโยงองค์ความรู้ใหม่กับประสบการณ์เดิม ดังนั้น การวัดพัฒนาการด้านการคิดวิเคราะห์อาจเว้นระยะให้มากขึ้นเพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเชิงลึกและความก้าวหน้าที่แท้จริงของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ถึงแม้ผลการวิจัยจะพบว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษาสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ให้เพิ่มสูงขึ้น แต่เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การวิเคราะห์ความสำคัญเป็นด้านที่มีพัฒนาการน้อยที่สุด ดังนั้น ในการนำวิธีการนี้ไปใช้ควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกแยกแยะ และกำหนดว่าอะไรคือสิ่งสำคัญ อะไรเป็นเหตุเป็นผล และการให้เหตุผลประกอบ หรือหาวิธีการอื่นๆ มาใช้ในการศึกษาและพัฒนาเพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา บัวทอง และตรีธรรพ์ชร วราวุธวิเชียร. (2566, 30 ตุลาคม). *การพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วัฏจักรการเรียนรู้แบบ 7 ขั้น ร่วมกับกรณีศึกษา*. (นันทวัน วงษ์ทรัพย์เจริญ, ผู้สัมภาษณ์).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลิสรา จิตรขญาณวิช และเกศราพรพนธ์ พันธุ์ศรีเกตุ คงเจริญ. (2565). *วิธีการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนาธิป พรกุล. (2557). *การสอนกระบวนการคิด: ทฤษฎีและการนำไปใช้*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : บริษัทวี. พรินท์ (1991) จำกัด.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธนัญญ์ ศรีเนติยวสิน. (2563). การใช้กรณีศึกษาเพื่อแก้ปัญหาทางธุรกิจของนักศึกษา. *วารสารสิรินธรปริทรรศน์*, 21(2): 355-368.
- ธีระเดช กุลสาร และคณะ. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสกลนคร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น*, 20(1): 1-17.
- เบญจพร ภิรมย์ และสมศักดิ์ ลิลา. (2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 1. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 1(1): 63-70.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2553). *การพัฒนาการคิด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินต์.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2560). *สอนเขียนแผนบูรณาการบนฐานเด็กเป็นสำคัญ*. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐภาณุภรณ์ แสงพล และละดา ดอนหงษา. (2567). ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E เสริมด้วยเกมวิทยาศาสตร์ ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารสพบท*, 6(3): 32-45.
- ระวีวรรณ อุปถัมภ์ และวรินทร์ พูนไพบูลย์พิพัฒน์. (2564). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กรณีศึกษาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง อัตราส่วน สัดส่วนและร้อยละ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิทยาศาสตร์และวิทยาศาสตร์ศึกษา*, 4(1): 84-95.
- วัชรวิภา เล่าเรียนดี และคณะ. (2560). *กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษาสำหรับศตวรรษที่ 21*. นครปฐม: เพชรเกษมพรินต์ กรุ๊ป จำกัด.
- ศูนย์ดำเนินงาน PISA แห่งชาติ สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (2568, 30 เมษายน). *ผลการประเมิน PISA 2022 คณิตศาสตร์ การอ่าน และวิทยาศาสตร์* (ฉบับสมบูรณ์). <https://pisathailand.ipst.ac.th/>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563, 9 มกราคม). *คู่มือการใช้หลักสูตร รายวิชาพื้นฐาน กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์* (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. <https://www.ipst.ac.th/>
- สุพัตรา ตรีศุณย์ และคณะ. (2564) ผลการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับเทคนิคการใช้คำถามที่มีต่อความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องชีวิตและสิ่งแวดล้อม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านคลองยายอินทร์ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 13(1): 402-414.
- Biggs, J. (1999). *Teaching for quality learning at university*. Buckingham: SRHE & Open University Press.
- Chi, M., et al. (1994). Eliciting self-explanations improves understanding. *Cognitive Science*, 18(3): 439-77.
- Eisenkraft, A. (2003). Expanding the 5E Model. *Science Teacher*, 70(6): 56-59.

- Herrington, J., & Oliver, R. (2000). An instructional design framework for authentic learning environments. *Educational Technology Research and Development*, 48(3): 23-48.
- Maskur, R., et al. (2019). The 7E learning cycle approach to understand thermal phenomena. *Journal Pendidikan IPA Indonesia*, 8(4): 464-466.
- Piaget, J. (1970). *Science of education and the psychology of the child*. New York: Viking Press.
- Perkins, D. N., & Salomon, G. (1992). *Transfer of learning*. *International Encyclopedia of Education*. (2nd ed.). Oxford: Pergamon Press.
- Rahman, S., & Chavhan, R. (2022). 7E Model: An Effective Instructional Approach for Teaching Learning. *EPRA International Journal of Multidisciplinary Research (IJMR)*, 8(1): 339-345
- Williams, B. (2005). Case based learning-a review of the literature: is there scope for this educational paradigm in prehospital education. *Emergency medicine Journal*, 22(8): 577-581.

การพัฒนาทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ
2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
Developing English Sentence Writing Skills Using the 2W3P
Instructional Model Combined with Skill Practice Sets for Grade
7 Students

^{1*}นุรไลลา อารียู Nurlaila Areeyu

^{2**}อริสรา บุญรัตน์ Arissra Boonrat

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{1,2}Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

*First author, e-mail: nurlailaareeyu@gmail.com

**Corresponding author, e-mail: arisra@hu.ac.th

Received February 12, 2026; Revised March 11, 2026; Accepted: March 31, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ร้อยละ 80 2) เปรียบเทียบทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองประชากรที่ใช้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาคาร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 5 ห้อง รวม 106 คน กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 จำนวน 24 คน โดยการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบสอบถามความพึงพอใจ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า 1. ทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.79) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน 2. ทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 โดยมีค่าเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้ (16.79) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ (8.54) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และ 3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P; ชุดฝึกทักษะ; ทักษะการเขียนประโยค

Abstract

This research article aimed to: 1) compare the English sentence writing skills of Grade 7 students after using the 2W3P Instructional Model combined with Skill Practice Sets against the 80 percent criterion, 2) compare the English sentence writing skills of Grade 7 students before and after using the 2W3P Instructional Model combined with Skill Practice Sets, 3) study the satisfaction of students toward using the 2W3P Instructional Model combined with Skill Practice Sets. This research was an experimental research. The population comprised 106 Grade 7 students from 5 classrooms at Hatyaiwittayakarn School in the first semester of the academic year 2025. The sample was 24 students from Grade 7/2 classroom, obtained by simple random sampling with drawing lots. The instruments included the 2W3P lesson plans combined with a skills training kit, an achievement test, and a satisfaction questionnaire with 20 items, each having a content validity index between 0.67-1.00. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and mean comparison. The research findings revealed that: 1. The students' English sentence writing skills after using the 2W3P Instructional Model combined with Skill Practice Sets were higher than the 80 percent criterion with statistical significance at the 0.5 level (mean = 16.79), which confirmed the hypothesis. 2. The students' English sentence writing skills after learning were higher than before learning with statistical significance at the 0.1 level, with the post-learning mean score (16.79) higher than the pre-learning mean score (8.54), which confirmed the hypothesis. And 3. The students' satisfaction toward this instructional approach had a mean of 4.05, which was at a high level.

Keywords: 2W3P Instructional Model; Skill Practice; Sentence Writing Skills

บทนำ

การศึกษานับเป็นเครื่องมือส่วนหนึ่งในการพัฒนาคนและยังเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาองค์กรหรือหน่วยงานในด้านต่างๆ รวมถึงการพัฒนาประเทศ การศึกษาสามารถช่วยให้คนเป็นคนดี มีคุณภาพมีสติปัญญา และยังมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ในการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังช่วยให้แก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ ด้วยเหตุนี้การจัดการแนวทางการศึกษาของประเทศจึงสำคัญในการพัฒนาคน และหนึ่งในนั้นคือการให้ความสำคัญด้าน ภาษาต่างประเทศ หรือภาษาอังกฤษนั่นเอง เนื่องด้วยการศึกษา มีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการเขียน หรือการพูด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสื่อสารระหว่างบุคคลหนึ่ง ไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยเฉพาะการศึกษาภาษาอังกฤษ (British Council, 2024) ภาษาอังกฤษซึ่งจัดเป็นภาษาหลักของโลก มีผู้พูดเป็นภาษาแรกประมาณ 373 ล้านคน และมีผู้พูดเป็นภาษาที่สองมากกว่า 1 พันล้านคน จึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมในทุกรูปแบบและเป็นภาษากลางที่ใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างประชากรในประเทศต่าง ๆ ทั้งในส่วนของการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน (British Council, 2013) ภาษาอังกฤษจัดเป็นภาษาที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการเรียนรู้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการสื่อสารระดับที่กว้างขึ้น หรือในระดับนานาชาติอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถด้านประกอบวิชาชีพ มีความสามารถในการสื่อสารหรือมีความต้องการสูงทางอุตสาหกรรมต่าง ๆ ในประเทศและต่างประเทศ (EF Education First, 2024) การเรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศผู้เรียนจำเป็นต้องฝึกฝนทักษะต่าง ๆ ทั้งการฟัง พูด อ่าน และเขียน เพื่อที่จะสามารถนำทักษะเหล่านี้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันอย่างถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะทักษะการเขียนนับเป็นหัวใจสำคัญของการเรียนภาษาอังกฤษ ทำให้การศึกษาของประเทศไทยต้องมีการพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษให้กับประชากร เพื่อการติดต่อสื่อสารการรับและการส่งข้อมูลสารสนเทศ และนำมาพัฒนาตนเองและประเทศชาติให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น (Cambridge English, 2024)

สำหรับการเขียนภาษาอังกฤษนั้นนับเป็นทักษะที่สำคัญที่ผู้เรียนต้องเรียนรู้ให้ถูกต้อง เพราะในบางครั้งเรามักใช้การเขียนแทนการพูดในการสนทนา โดยการสื่อสารสิ่งใดสิ่งหนึ่งผ่านการเขียน เพื่อต้องการที่จะสื่อสารให้ผู้รับสารเข้าใจ การเขียนจึงจำเป็นต้องถูกต้อง และไม่ผิดเพี้ยน การเขียนไม่ใช่เป็นเพียงการเขียนสัญลักษณ์หรือตัวอักษร เนื่องจากตัวอักษรที่เขียนนั้นต้องมีการเรียบเรียงตามกฎเกณฑ์เพื่อสร้างคำ จากนั้นเรียบเรียงคำให้เป็นประโยค เพื่อให้สื่อสารเข้าใจซึ่งกันและกันได้ แต่ถึงอย่างนั้น การเขียนมักมีความซับซ้อน เพราะใช้การเขียนเดียวกัน แต่บริบทต่างกัน หากไม่ได้ศึกษาอย่างถูกต้อง จะก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนในการสื่อสาร ทักษะการเขียนถูกมองว่าเป็นทักษะที่ถูกลืมนั่น เพราะว่าเป็นทักษะสุดท้ายที่ผู้สอนให้ความสนใจ เนื่องจากมีเวลาจำกัดทั้งในการเรียนการสอนและ

การตรวจแก้ไขงานเขียน (Richards & Renandya, 2002) อีกทั้งยังต้องใช้เวลา มากในการเตรียมการสอน

การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาทั้ง 4 ด้านได้อย่างเหมาะสมกับบุคคลและสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งกระบวนการสอนนี้มีขั้นตอนที่ชัดเจนและเหมาะสมต่อการพัฒนาทักษะทางภาษา การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบ 2W3P ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนหลัก ซึ่งผู้วิจัยได้ออกแบบให้มีความต่อเนื่องและส่งเสริมพัฒนาการทางด้านภาษาอังกฤษของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ ขั้นตอนที่ 1 Warm up เป็นการเตรียมความพร้อม โดยครูจะทบทวนและปูพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน เพื่อสร้างความมั่นใจและความพร้อมในการรับความรู้ใหม่ในขั้นต่อไป ขั้นตอนที่ 2 Presentation เป็นขั้นตอนการนำเสนอเนื้อหาสาระ ครูจะนำเสนอองค์ความรู้ใหม่แก่ผู้เรียน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจความหมาย รูปแบบภาษา การออกเสียงคำศัพท์ และโครงสร้างทางไวยากรณ์อย่างถูกต้องและชัดเจน ขั้นตอนที่ 3 Practice เป็นการฝึกฝนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูมีบทบาทสำคัญในการนำฝึก โดยเน้นให้ผู้เรียนจดจ่อกับความถูกต้องของภาษา ทั้งในด้านรูปแบบ ความหมาย และวิธีการใช้ภาษาในบริบทต่างๆ ขั้นตอนที่ 4 Production เป็นขั้นตอนการนำไปใช้หรือบูรณาการความรู้ ผู้เรียนจะได้ลงมือใช้ภาษาด้วยตนเองในสถานการณ์ที่ครูกำหนด พร้อมทั้งได้รับการชี้แนะและช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดจากครู เพื่อให้สามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอนที่ 5 Wrap up เป็นการสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากกระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด เพื่อให้ผู้เรียนเห็นภาพรวม และสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปสู่การประยุกต์ใช้ในโอกาสต่อไป ทั้งนี้ การจัดเรียงลำดับขั้นตอนดังกล่าวเป็นไปอย่างมีระบบ ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับธรรมชาติของการเรียนรู้ภาษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเขียนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับแนวคิดของ Nunan (2015) ที่กล่าวว่าการสอนภาษาที่มีประสิทธิภาพควรมีการฝึกฝนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตามจากประสบการณ์การสอนภาษาอังกฤษของผู้วิจัย ซึ่งได้สอนที่โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาคารเป็นระยะเวลา 4 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2565-ปัจจุบัน และจากการการสอบถามครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ในโรงเรียนเรียนหาดใหญ่วิทยาคาร อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 ที่ผ่านมา พบว่าปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ส่วนใหญ่นั้นมีปัญหาด้านทักษะการเขียนภาษาอังกฤษในหัวข้อดังนี้ การเขียนสะกดคำ การเขียนคำศัพท์ การเขียนถามตอบ การเขียนบรรยายภาพเป็น ภาษาอังกฤษ การใช้เครื่องหมายวรรคตอน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจพัฒนาการจัดการเรียนรู้ด้วยรูปแบบ 2W3P ร่วมกับการสร้างชุดฝึกทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนเขียนได้ตรงตามเป้าหมายที่กำหนด ชุดฝึกทักษะที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นได้รับการออกแบบโดยเรียงลำดับเนื้อหาจากง่ายไปยาก สอดคล้องกับความพร้อมและความรู้พื้นฐานของผู้เรียน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการฝึกฝนการเขียนภาษาอังกฤษ และเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ยัง

ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษสูงขึ้น เกิดความกระตือรือร้น และมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษมากยิ่งขึ้น ในการสร้างชุดฝึกทักษะในแต่ละบทเรียน ผู้วิจัยได้คำนึงถึงวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย รวมถึงการประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการเขียนภาษาอังกฤษอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ร้อยละ 80
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะมากน้อยเพียงใด

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) แบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest-Posttest Design) ประกอบด้วยการพัฒนาทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษ โดยวิธีการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาคาร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 5 ห้อง รวมทั้งสิ้น 106 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/2 โรงเรียนหาดใหญ่วิทยาคาร ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 24 คน

3. ขั้นตอนการดำเนินการมีดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยผ่านการพิจารณาความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ด้วยแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.40 อยู่ในระดับมาก

2) ชุดฝึกทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ด้วยแบบประเมิน 5 ระดับ ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมเท่ากับ 4.50 อยู่ในระดับมาก

3) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ (ก่อนเรียน-หลังเรียน) แบบอัตนัย จำนวน 20 ข้อ ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้องของ

คำถาม (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ค่า IOC ของแบบทดสอบมีค่าระหว่าง 0.67-1.00 มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.83

4) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ค่า IOC มีค่าระหว่าง 0.67-1.00 และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นได้เท่ากับ 0.88

5) ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบทดสอบทักษะการเขียนภาษาอังกฤษจำนวน 20 ข้อ

6) ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ จำนวน 4 แผน แผนละ 2 คาบ คาบละ 2 ชั่วโมง รวม 16 ชั่วโมง

7) เมื่อเสร็จสิ้นการสอนทั้งหมดแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Posttest) ด้วยแบบทดสอบชุดเดียวกันกับก่อนเรียน จำนวน 20 ข้อ

8) ให้นักเรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มสัมพันธ์ (t-test for Dependent Samples)

ผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 (เท่ากับ 16.79) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 กับเกณฑ์ร้อยละ 80

ทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S. D.	ร้อยละ	t
หลังการจัดการเรียนรู้	20	16.79	1.67	83.96	2.326*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ เท่ากับ 16.79) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 โดยมีค่าเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้ (เท่ากับ 16.79) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ (เท่ากับ 8.54) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ระหว่างก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้

ทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S. D.	t
ก่อนการจัดการเรียนรู้	20	8.54	1.72	16.125**
หลังการจัดการเรียนรู้	20	16.79	1.67	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ เท่ากับ 16.79) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ เท่ากับ 8.54) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า 3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.05 มีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ข้อความถาม	$\bar{X}$	SD	ระดับความพึงพอใจ
1. วิธีการเรียนการสอนเป็นวิธีที่น่าสนใจเหมาะกับระดับของนักเรียน	4.17	0.64	มาก
2. วิธีการสอนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.21	0.72	มาก
3. วิธีการสอนช่วยต่อยอดความรู้เพิ่มเติมได้	4.46	0.66	มาก
4. วิธีการสอนบูรณาการกับวิชาอื่นได้	3.79	0.88	มาก
5. วิธีการสอนทำให้นักเรียนสนใจบทเรียนมากขึ้น	4.08	0.65	มาก

6.ชุดฝึกทักษะช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น	4.50	0.51	มาก
7.กิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจ	4.17	0.87	มาก
8.มีโอกาสดูแสดงความคิดเห็นระหว่างเรียน	4.21	0.83	มาก
9.ครูอธิบายเนื้อหาและขั้นตอนชัดเจน	4.38	0.88	มาก
10.นักเรียนได้ฝึกใช้ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา	4.42	0.88	มาก
11.นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มอย่างเต็มที่	4.00	0.83	มาก
12.เพื่อนๆ ในกลุ่มช่วยเหลือกันดี	3.79	1.06	มาก
13.รู้สึกมั่นใจเมื่อนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียน	3.04	0.91	ปานกลาง
14.มีโอกาสดูค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง	3.54	1.14	มาก
15.การสอนนี้พัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม	3.71	0.75	มาก
16.นักเรียนเข้าใจบทเรียนมากขึ้นจากการใช้การเรียนรู้วิธีนี้	4.21	1.02	มาก
17.สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้	4.33	0.76	มาก
18.มีความสุขและสนุกกับการเรียน	3.79	1.14	มาก
19.วิธีสอนนี้ทำให้นักเรียนเรียนดีขึ้น	4.25	0.90	มาก
20.นักเรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษอย่างมั่นใจขึ้น	3.88	1.12	มาก
รวม	4.05	0.93	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังหลังการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ รวมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ เท่ากับ 4.05 SD เท่ากับ 0.93) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าวิธีการสอนช่วยต่อยอดความรู้เพิ่มเติมได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ เท่ากับ 4.46 SD เท่ากับ 0.66) และรู้สึกมั่นใจเมื่อนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X}$ เท่ากับ 3.04 SD เท่ากับ 0.91)

อภิปรายผลการวิจัย

1.จากผลการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีผลการประเมินทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 (เท่ากับ 16.79) เนื่องจากการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยจะเน้นการเรียนรู้แบบเชิงปฏิบัติโดย

ผู้เรียนจะได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผักผ่อนทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงานจริง นอกจากนี้จะได้เรียนรู้จากผู้อื่นในกลุ่ม และได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่นในกลุ่ม สอดคล้องกับงานวิจัยของสรลนุช กอบพิมาย ได้ทำการศึกษาผลการเรียนรู้หน่วย Number กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยใช้ชุด กิจกรรมการสอนแบบ 2W3P ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการที่ชัดเจนในการเรียนรู้ของนักเรียน (สรลนุช กอบพิมาย, 2562) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะเป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ตลอดจนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้และสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

2.จากผลทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หลังการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 โดยมีค่าเฉลี่ยหลังการจัดการเรียนรู้ (เท่ากับ 16.79) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ (เท่ากับ 8.54) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เนื่องจากหลังจากการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะผู้เรียนมีพัฒนาการและสามารถฝึกฝน ทบทวนเนื้อหาด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความคงทนในการจดจำเนื้อหาและสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของชาริปีะ รักดี ได้ศึกษาการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบ 2W3P โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติมชุด A little Guide เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ชาริปีะ รักดี, 2562) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะเป็นวิธีการสอนที่มีประสิทธิภาพ สามารถพัฒนาทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง ตลอดจนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดทักษะการเรียนรู้และสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. จากผลการสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนที่ใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.05 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.93) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่าวิธีการสอนช่วยต่อยอดความรู้เพิ่มเติมได้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.46 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.66) และรู้สึกมั่นใจเมื่อนำเสนอผลงาน

หน้าชั้นเรียนมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.04 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 0.91) เนื่องจากการใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง การจัดให้มีชุดฝึกทักษะช่วยเพิ่มแรงจูงใจและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนฝึกฝนได้อย่างต่อเนื่องกระบวนการนี้สร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวก และนำไปสู่ความพึงพอใจของผู้เรียนในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของชุดิกาญจน์ คำปล้อง และคณะ ได้ทำการวิจัยการเรื่องพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการพัฒนาความสามารถในการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ชุดิกาญจน์ คำปล้อง และคณะ, 2568) จากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะสามารถสร้างความพึงพอใจให้แก่ผู้เรียนในระดับมาก เนื่องจากรูปแบบการสอนดังกล่าวเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น สามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และชุดฝึกทักษะยังช่วยเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แม้ว่าผู้เรียนจะยังรู้สึกไม่มั่นใจในการนำเสนอผลงานหน้าชั้นเรียนมากเท่าที่ควร แต่โดยภาพรวมแล้วการจัดการเรียนรู้แบบนี้สามารถสร้างบรรยากาศการเรียนรู้เชิงบวกและตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยอื่นที่พบว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ในระดับมากที่สุด จึงเป็นการยืนยันว่าการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะเป็นนวัตกรรมการสอนที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

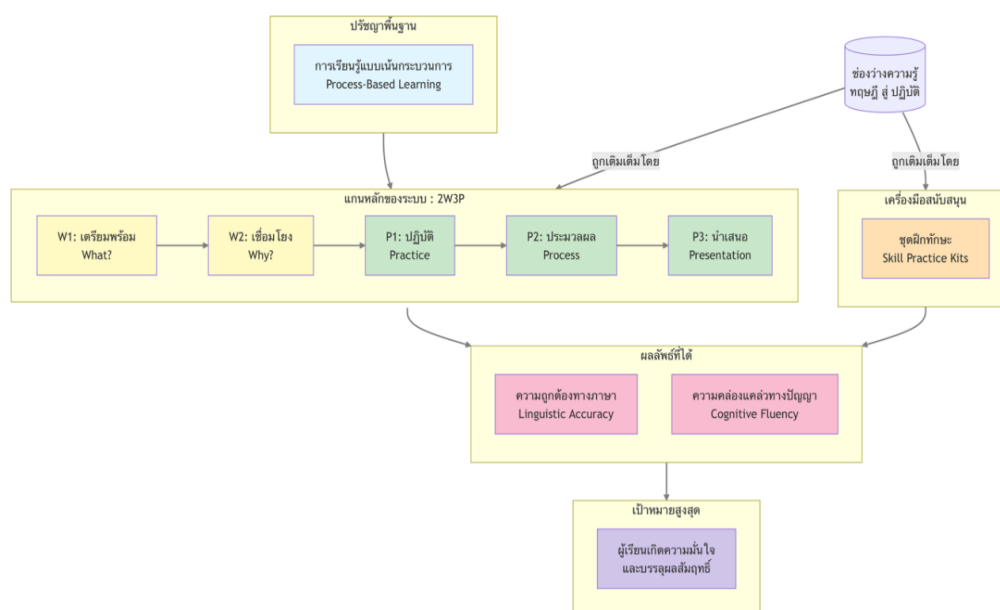
องค์ความรู้ใหม่

จากการทำวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า แนวคิดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการ (Process-Based Learning) ที่เชื่อว่าทักษะทางภาษาจะพัฒนาได้ดีที่สุดผ่านลำดับขั้นตอนการคิดและการปฏิบัติที่มีโครงสร้างชัดเจน ซึ่งตรงกับหลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ที่ออกแบบมาเพื่อขึ้นนำกระบวนการเขียนจากระดับพื้นฐานสู่ระดับซับซ้อน โดยเริ่มจากการเตรียมความพร้อมและเชื่อมโยงความรู้เดิม สู่ขั้นฝึกปฏิบัติและประมวลผล และสิ้นสุดที่การสร้างสรค์ผลงานและการนำเสนอ

การศึกษานี้ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการผสมระหว่าง ‘กรอบกระบวนการคิด’ (2W3P) กับ ‘สื่อฝึกฝนแบบเฉพาะทาง’ (ชุดฝึกทักษะ) เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ช่วยลดช่องว่างระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีกับความสามารถในการปฏิบัติจริง ชุดฝึกทักษะที่ออกแบบมาอย่างเป็นระบบทำหน้าที่เป็นเครื่องมือฝึกฝนที่ผู้เรียนสามารถใช้พัฒนาทักษะได้ด้วยตนเองตามจังหวะการเรียนรู้

ควบคู่ไปกับขั้นตอนการคิดเชิงระบบของ 2W3P ที่ทำหน้าที่เป็นแนวทางป้องกันความผิดพลาดและส่งเสริมการคิดทบทวน

รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษ เนื่องจากมุ่งส่งเสริมทั้งความถูกต้องทางภาษา ผ่านการฝึกฝนและตรวจสอบในชุดฝึกทักษะ และความคล่องแคล่วทางปัญญา ผ่านกระบวนการคิดและการนำเสนอที่มีโครงสร้าง อันจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจและสามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมาย จึงขอเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่1 แนวคิดการเรียนรู้แบบเน้นกระบวนการ

บทสรุป

การใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพอย่างมาก โดยนักเรียนมีทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 และสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รวมทั้งนักเรียนมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนรู้ในระดับมาก การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะที่เป็นระบบและเน้นการฝึกปฏิบัติสามารถพัฒนาทักษะการเขียนและสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนได้ อย่างไรก็ตาม ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมเพื่อขยายผลไปสู่ทักษะภาษาอังกฤษด้านอื่นๆ ศึกษาต่อบทบาทของสื่อที่หลากหลายขึ้น และติดตามผลการเรียนรู้ในระยะยาว เพื่อยืนยันประสิทธิภาพและความยั่งยืนของวิธีการนี้

ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะสามารถพัฒนาทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษให้สูงขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะจะเป็นแนวทางหรือแบบอย่างในการนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านอื่นๆ (เช่น การอ่าน การคิดวิเคราะห์ คำศัพท์) หรือในรายวิชาอื่นๆ ที่ต้องการกระบวนการคิดและการปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน

2. การนำงานวิจัยไปใช้ ครูผู้สอนหรือผู้สนใจที่ต้องการนำรูปแบบและสื่อจากงานวิจัยนี้ไปใช้ ควรปรับเนื้อหาในชุดฝึกทักษะและตัวอย่างประโยคให้เหมาะสมกับระดับความสามารถ บริบท และสภาพแวดล้อมของนักเรียนในชั้นเรียนของตน รวมทั้งสามารถพิจารณานำไปประยุกต์ใช้กับนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ ที่มีพื้นฐานใกล้เคียงกัน โดยต้องจัดสรรเวลาให้เพียงพอสำหรับแต่ละขั้นตอนของกระบวนการเรียนรู้ (2W3P) เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

3. ผลการวิจัยนี้พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์และสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ เนื่องจากรูปแบบนี้เน้นการฝึกฝน การคิดเชิงกระบวนการ และการมีส่วนร่วม ครูผู้สอนควรให้ความสำคัญกับการดูแลและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้อย่างใกล้ชิด โดยเฉพาะในขั้นการฝึกปฏิบัติ (Practicing) และการประมวลผล (Processing) เพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนทุกคนมีโอกาสฝึกทักษะและได้รับการแก้ไขข้อผิดพลาดก่อนการนำเสนอผลงาน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ (ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป)

ผู้ที่สนใจงานวิจัย สามารถนำการจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับชุดฝึกทักษะ ไปปรับใช้เพื่อพัฒนาทักษะการเขียนประโยคภาษาอังกฤษ หรือขยายผลไปสู่การพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษด้านอื่นๆ สำหรับนักเรียนในระดับชั้นต่างๆ เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้เป็นไปตามเกณฑ์และสูงขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ชุดิกายุจน์ คำปล้อง และคณะ. (2568). การพัฒนาการเรียนรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 2W3P ร่วมกับแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์*, 7(4): 107–116.
- ซารีปะ รักดี. (2562). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษแบบ 2W3P โดยใช้หนังสืออ่านเพิ่มเติม A little Guide เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ กลุ่ม

สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 2(5): 42-48.

สร้อย นุช กอบพิมาย. (2562). การศึกษาการเรียนรู้หน่วย Number กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ โดยใช้ชุดกิจกรรมการสอนแบบ 2W3P ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 1. ปรินญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต หลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชธานี.

British Council. (2013). *The English effect*.

<https://www.britishcouncil.org/sites/default/files/english-effect-report-v2.pdf>

British Council. (2024). *Learn English*. <https://www.britishcouncil.org/english>

Cambridge English. (2024). *Research and Resources*. <https://www.cambridge>

EF Education First. (2024). *EF English proficiency index*. <https://www.ef.com/epi/>

Nunan, D. (2015). *Teaching English to speakers of other languages: An introduction*. Abingdon-on-Thames: Routledge.

Richards, J. C., & Renandya, W. A. (2002). *Methodology in Language Teaching: An Anthology of Current Practice*. Cambridge: Cambridge University Press.

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะ
ด้านความรู้รอบรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

The Leadership in the Digital Era of Administrators Affecting
the Knowledge Competencies of Innovation and
Technology for Teachers in Phatthalung Primary
Educational Service Area Office 1

^{1*} รัวสิรา จันรอดภัย Rawitsara Junrodpai

^{2**} จรัส อติวิทยากรณ Jarus Atiwithayaporn

^{3***} นวรัตน์ ไวชมภู Navarat Waichompu

^{1,2,3} คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{1,2,3} Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

*First author, e-mail: rawitsara.jun026@hu.ac.th

Corresponding author, e-mail: **jarus_a@hu.ac.th *navarat.wa@hu.ac.th

Received February 10, 2026; Revised March 19, 2026; Accepted: March 31, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู 3) ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อสมรรถนะดังกล่าว 4) ศึกษาแนวทางการยกระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 277 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครซีและมอร์แกน และสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยใช้คอมพิวเตอร์ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 1.00 ทุกข้อ ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .990 ตอน

ที่ 2 เท่ากับ .988 และตอนที่ 3 เท่ากับ .984 สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) สมรรถนะด้านความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคดิจิทัลที่มีผลต่อความรู้ความสามารถด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการพัฒนาศักยภาพบุคลากร และด้านการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศอย่างมืออาชีพ โดยร่วมกันพยากรณ์ความแปรปรวนได้ร้อยละ 67.70 4) แนวทางการยกระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัล คือ ผู้บริหารต้องกำหนดวิสัยทัศน์เชิงนโยบายที่ชัดเจน สนับสนุนทรัพยากร และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อพัฒนาสมรรถนะอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ทางการศึกษาที่เป็นรูปธรรมทั้งในระดับสถานศึกษาและระดับชาติ

คำสำคัญ: นวัตกรรม; เทคโนโลยี; ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล; สมรรถนะด้านความรู้

Abstract

This research article aims to 1) Studied the level of digital era leadership of administrators. 2) Studied the level of knowledge competencies of innovation and technology for teachers 3) study the impact of digital leadership on these competencies, 4) study guidelines for enhancing digital leadership among school administrators under the Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1. This research employed a mixed - methods approach. The sample consisted of 277 teachers under the Phatthalung Primary Educational Service Area Office 1 during the academic year 2025. The sample size was determined using Krejcie and Morgan's table, and participants were selected through simple random sampling using a computerized randomization procedure. The research instrument was a questionnaire with a content validity index of 1.00 for all items and an overall reliability coefficient of .990, part 2 yielding a reliability coefficient of .988 and part 3 yielding .984. In addition, qualitative data were obtained through semi - structured interviews with five school administrators who served as key informants. Quantitative data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and enter multiple regression analysis, while qualitative data were analyzed using content analysis. The

results of this study were as follows: 1) The digital era leadership of administrators was overall at a high level. 2) The knowledge competencies of innovation and technology for teachers was overall at a high level. 3) The digital era leadership of administrators affecting the knowledge competencies of innovation and technology for teachers at the .001 level of statistical significance were the dimension of promoting participation and personnel potential development, and the dimension of professional excellence development. These dimensions could be predicted up to 67.70 percent. 4) The approach to enhancing digital leadership involves administrators establishing a clear policy vision, providing resources, and fostering a digital learning culture to develop sustainable competencies, resulting in tangible educational outcomes at both the school and national levels.

Keywords: Innovation; Technology; The Leadership in the Digital Era; The Knowledge Competencies

บทนำ

ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีสารสนเทศเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว การศึกษาถูกยกระดับให้เป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศ โดยประเทศที่จัดการความรู้ได้ดีย่อมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้มีคุณภาพยิ่งกว่า (เขมิสร่า กุลมัตย์, 2566) การปฏิวัติดิจิทัลและการเปลี่ยนผ่านสู่อุตสาหกรรม 4.0 กระตุ้นให้ระบบการศึกษาต้องปรับหลักสูตรและวิธีการจัดการเรียนการสอนให้มีความยืดหยุ่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) อย่างไรก็ตาม หลายพื้นที่ยังเผชิญกับความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาและความไม่พร้อมของครูในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ประเทศไทยจึงจัดทำแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และก้าวเข้าสู่การพัฒนาระยะที่ 3 “Digital Thailand III: Full Transformation” ที่มุ่งพัฒนากำลังคนให้มีทักษะดิจิทัลระดับสูงและสามารถทำงานและเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา ในบริบทนี้ ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นกุญแจสำคัญในการส่งเสริมสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลของครู (Sheninger, 2014) โดยเฉพาะในยุคที่ประเทศไทย กำลังปรับเปลี่ยนสู่การศึกษาฐานสมรรถนะ (Competency Based Education: CBE) ที่ครูต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2568; สมชนก ลาดดก และวรรณิ์ แกมเกตุ, 2564) ดังนั้น หากผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์และความเข้าใจในเทคโนโลยีย่อมสามารถส่งเสริมให้ครูมีสมรรถนะที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กษมา อุดทาเรือน, 2566) แนวคิดเชิงวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและ

สมรรถนะ ด้านความรู้รอบรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีของครูนั้น มีรากฐานสำคัญจากทฤษฎีระบบ (Systems Theory) ของ Bertalanffy (1969) ที่อธิบายว่าการบริหารสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และยั่งยืนได้ก็ต่อเมื่อทุกองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู บุคลากร และผู้เรียน ต่างสนับสนุน และส่งเสริมซึ่งกันและกันการนำวัฒนธรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการจึงไม่เพียงเพิ่ม ประสิทธิภาพการทำงาน แต่ยังสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ของทั้งครูและผู้เรียน (นวชล สมบูรณ์สิน, 2564) นอกจากนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวิสัยทัศน์ดิจิทัล สามารถกระตุ้นและสร้างแรงบันดาลใจให้ครูมีความคิดสร้างสรรค์ มีทักษะ และสามารถสร้าง วัฒนธรรมการเรียนรู้ที่เน้นการนำวัฒนธรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่าง เต็มศักยภาพ (ธนศ ฉัตรานัฐธร และเอกราช โฆษิตพิมานเวช, 2567) ดังนั้น ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นกุญแจสำคัญในการขับเคลื่อนให้ครูมีสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้วัฒนธรรม และเทคโนโลยี อันเป็นมาตรฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้รองรับการเปลี่ยนแปลงใน อนาคต

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 มีสถานศึกษาในสังกัดจำนวน 113 โรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา 106 คน และครู 990 คน โดยมีภารกิจสำคัญในการจัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษา รวมถึงการส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้ก้าวทันการ เปลี่ยนแปลง ซึ่งในแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2566 - 2570 ได้กำหนดเป้าประสงค์ที่ 5 และกลยุทธ์ที่ 4 ในการพัฒนาศักยภาพผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยมีตัวชี้วัดที่ 38 และ 40 ที่มุ่งเน้นให้ครูและบุคลากรนำเทคโนโลยีดิจิทัลและแพลตฟอร์มการเรียนรู้มาใช้ในการบริหาร จัดการและการจัดการเรียนรู้ รวมถึงการสร้างนวัตกรรมที่เป็นแบบอย่างได้ อย่างไรก็ตาม จากรายงาน ผลของกลุ่มบริหารงานบุคคล ประจำปีการศึกษา 2567 พบว่า โรงเรียน ในสังกัดยังเผชิญกับปัญหา หลายประการ ได้แก่ การขาดแคลนบุคลากร งบประมาณ และสื่อวัฒนธรรมเทคโนโลยี โดยเฉพาะใน โรงเรียนขนาดเล็ก รวมถึงปัญหาช่องว่างระหว่างวัยของครูที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อสมรรถนะด้าน การพัฒนาสื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีทางการศึกษา ทำให้ครูขาดความสามารถในการใช้และประยุกต์ใช้ เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอนและการสร้างนวัตกรรมการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหาร สถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทาง นำพา และสร้างแรงบันดาลใจให้ครูพัฒนาทักษะ ด้านความรู้รอบรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยี เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อ ความต้องการของผู้เรียนในยุคดิจิทัลได้อย่างแท้จริง

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ใหม่ของการ จัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ และสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลในการพัฒนา

และบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ผลการวิจัยที่ได้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาระบบการศึกษา การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษา โดยการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาสู่มาตรฐานสากล และการพัฒนาทักษะแห่งอนาคตให้แก่ผู้เรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1
2. เพื่อศึกษาระดับสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1
3. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1
4. เพื่อศึกษาแนวทางการยกระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) มีรายละเอียดของวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ 1) คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 1,112 คน จาก 113 โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 2) คือ ครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ปีการศึกษา 2568 จำนวนทั้งสิ้น 277 คน ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปรียบเทียบจากตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) แล้วจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple random sampling) โดยใช้คอมพิวเตอร์สุ่มเพื่อให้ประชากรมีโอกาสได้รับเลือกเท่าๆ กัน

2) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ซึ่งใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม ระบบออนไลน์ (SurveyMars) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำคุณกิจจิตัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำคุณกิจจิตัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 ประกอบด้วย 4 ด้าน 43 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะด้านความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 จำนวน 4 คุณลักษณะ 33 ข้อ

2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Protocol) แบ่งออกเป็น 2 ตอน 5 ข้อคำถาม ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 แนวทางการยกระดับภาวะผู้นำคุณกิจจิตัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1

3) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีดังนี้

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ คือ 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา หลักการแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดกรอบแนวคิดของการศึกษาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการศึกษา 3) สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดของการศึกษาแล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม 4) นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วจึงคัดเลือกข้อคำถามที่มีผลคะแนนของผู้เชี่ยวชาญที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเครื่องมืออยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 จากนั้น นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์หาความสอดคล้องมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ 5) นำแบบสอบถามไปทดลองทดลองใช้ (Try out) กับครูในสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .990 6) จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูล

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

- 1) ศึกษาเอกสาร ตำรา หลักการแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) กำหนดขอบข่ายของข้อมูลให้ครอบคลุมกรอบการศึกษาค้นคว้า
- 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณา ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน เพื่อพิจารณาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยรวมถึงความถูกต้องเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขด้านภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการแก้ไขปรับปรุง ไปเก็บข้อมูลกับผู้บริหารสถานศึกษาที่คัดเลือก โดยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) ตามคุณสมบัติ ดังนี้ (1) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโททางการบริหารการศึกษา (2) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการบริหารสถานศึกษาตั้งแต่ 2 ปี ขึ้นไป (3) ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานเชิงประจักษ์ในด้านการพัฒนาตนเอง และพัฒนาองค์กร โดยเฉพาะเรื่องการสร้าง ใช้ เผยแพร่สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ไม่ว่าจะเป็นระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่ หรือระดับชาติ อาทิ เป็นวิทยากรระดับเขตพื้นที่ด้านสื่อการจัดการเรียนการสอน และเป็นแกนหลักในการพัฒนาระบบภายในองค์กร มีการเผยแพร่ผลงานด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีผ่าน Obec Content Center ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.)

4) การเก็บรวบรวมข้อมูล การศึกษาในครั้งนี้บรรลุตามวัตถุประสงค์ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยมีขั้นตอน ดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ 1) นำหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต คณะศึกษาศาสตร์ และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่ เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 2) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลผ่าน SurveyMars โดยส่งแบบสอบถามทาง My Office ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 จำนวน 277 ชุด และได้รับการตอบกลับมา จำนวน 277 ชุด คิดเป็น ร้อยละ 100 3) ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้อง ความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม เพื่อดำเนินการวิเคราะห์ทางสถิติ และสรุปผลตามขั้นตอนของการวิจัยต่อไป

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่

1) ผู้วิจัยดำเนินการนัดหมายสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 5 คน ล่วงหน้า 3 วัน
2) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 5 คน ด้วยตนเอง โดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่กำหนดไว้

3) นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5) การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

(1) วิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 โดยการคำนวณหาค่าการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

(2) วิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 โดยการคำนวณหาค่า ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

(3) วิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 4 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเป็นการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) ด้วยโปรแกรม AMOS (5) วิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 5 โดยการตีความวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 โดยภาพรวม

(n = 277)

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1) ด้านการมีวิสัยทัศน์ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัล	3.670	.797	มาก	4
2) ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกดิจิทัล	3.721	.805	มาก	2
3) ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการพัฒนาศักยภาพบุคลากร	3.781	.816	มาก	1
4) ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศอย่างมืออาชีพ	3.688	.792	มาก	3
รวม	3.715	.805	มาก	

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยภาพรวมจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 277 คน พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.715$, S.D. = .805) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและการพัฒนาศักยภาพบุคลากร ($\bar{X} = 3.781$, S.D. = .816) รองลงมา คือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้แบบโลกดิจิทัล ($\bar{X} = 3.721$, S.D. = .805) ถัดมา คือ ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศอย่างมืออาชีพ ($\bar{X} = 3.688$,

S.D. = .792) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการมีวิสัยทัศน์ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี ดิจิทัล ($\bar{X}$ = 3.670, S.D. = .797) ตามลำดับ

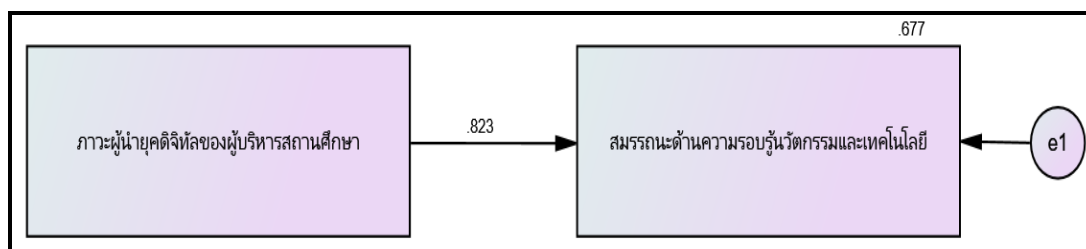
วัตถุประสงค์ที่ 2. ระดับสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 277 คน พบว่า สมรรถนะด้านความรู้รอบรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.886, S.D. = .747) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัล และใช้ได้อย่างปลอดภัย ($\bar{X}$ = 3.931, S.D. = .764) รองลงมา คือ ด้านการใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยี ดิจิทัลและประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียน การสอน และการทำงาน ($\bar{X}$ = 3.885, S.D. = .769) ถัดมา คือ ด้านการพัฒนาสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การทำงานให้ทันสมัย ($\bar{X}$ = 3.875, S.D. = .725) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการผลิตสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการทำงาน ($\bar{X}$ = 3.855, S.D. = .732) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 3. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 ผลการวิจัยพบว่า มีค่าน้ำหนักของตัวแปรเท่ากับ .823 มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์เท่ากับ .677 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ดังตารางที่ 2 และภาพที่ 1

ตารางที่ 2 ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา (A_T) ที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู (C_T) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1

ตัวแปร	Unstandardized Regression Weights (B)	Standardized Regression Weights (β)	Standard Errors (S.E)	C.R. (t - value)	P
$A_T \longrightarrow C_T$	.769	.823	.032	24.056	***

*** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ภาพที่ 1 การวิเคราะห์ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 โดยภาพรวม

วัตถุประสงค์ที่ 4. แนวทางการยกระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารต้องกำหนดวิสัยทัศน์เชิงนโยบายที่ชัดเจน โดยสนับสนุนทรัพยากร ควบคู่กับการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างยั่งยืน ส่งผลให้ครูมีความสามารถในการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่ปรากฏชัดทั้งในระดับสถานศึกษา และระดับชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูในภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี กล้าตัดสินใจนำเทคโนโลยีมาใช้ในสถานศึกษา ส่งเสริมการประสานงานผ่านระบบออนไลน์ การวัดและประเมินผลในรูปแบบดิจิทัล สนับสนุนให้บุคลากรเรียนรู้การใช้ AI และนวัตกรรมใหม่ๆ รวมถึงส่งเสริมการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฤทธิกร โยธสิงห์ ที่ศึกษาการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล พบว่า ความคิดเห็น ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเสนอให้ผู้บริหารพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยี จัดทำระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ และสร้างสังคมออนไลน์เพื่อประสานงานกับชุมชน (ฤทธิกร โยธสิงห์, 2563) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของประยูร อาษานาม และคณะ ที่วิจัยเรื่องภาวะผู้นำยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลและประสิทธิภาพการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก และภาวะผู้นำยุคดิจิทัลทั้ง 4 ด้าน ร่วมกันพยากรณ์ประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษาได้ร้อยละ 78.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ประยูร อาษานาม และคณะ, 2566) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด และมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา ทั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำยุคดิจิทัลเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อ

การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารสถานศึกษา และผลการวิจัยของผู้วิจัยมีความสอดคล้องกับองค์ความรู้เดิมทั้งในเชิงระดับของตัวแปรและบทบาทของภาวะผู้นำในบริบทการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัลอย่างชัดเจน

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สมรรถนะด้านความรู้รอบรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ตามความคิดเห็นของครูในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากครูสามารถใช้สื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีในการนำเสนอเนื้อหาได้อย่างดึงดูด และเข้าใจง่าย ปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทผู้เรียน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ผลิต และประเมินสื่อนวัตกรรมที่มีคุณภาพ รวมถึงเผยแพร่ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีให้กับบุคลากรทางการศึกษา และตระหนักถึงการใช้สื่อดิจิทัลอย่างปลอดภัยและมีความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศตพล กัลยา และจันทร์จิรา นันทา ที่ศึกษาความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาสำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัย พบว่าสมรรถนะโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการพัฒนาด้านการฝึกอบรมทักษะนวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อนำมาปรับใช้ในการเรียนการสอน (ศตพล กัลยา และจันทร์จิรา นันทา, 2566) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครูมีสมรรถนะในระดับมากในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการรู้เท่าทันสื่อดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีอย่างปลอดภัย ตลอดจนการประยุกต์ใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่า ครูในบริบทการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการพัฒนาสมรรถนะด้านดังกล่าวอย่างต่อเนื่องตามแนวทาง ที่งานวิจัยก่อนหน้านี้ได้เสนอไว้ ทำให้ผลการวิจัยของผู้วิจัยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยเดิมในเชิงแนวโน้มของการพัฒนาและความจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างชัดเจน

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสามารถร่วมกันอธิบายการเปลี่ยนแปลงสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 ในภาพรวมได้สูงถึงร้อยละ 67.70 อภิปรายได้ว่าในยุคที่การศึกษา ถูกขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ผู้บริหารสถานศึกษาเปรียบเสมือนผู้นำร่องที่คอยกำหนดทิศทาง สนับสนุนทรัพยากร และสร้างแรงจูงใจ หากผู้บริหารมีความเข้าใจและมีพฤติกรรมความเป็นผู้นำดิจิทัลที่ชัดเจน ย่อมส่งผลโดยตรง ต่อความตื่นตัว และการปรับตัวของครูในการพัฒนาสมรรถนะของตนเองให้พร้อมสำหรับการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่โดยเมื่อวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Enter Regression ด้วยโปรแกรม SPSS พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อสมรรถนะของครูมี 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วม และการพัฒนาศักยภาพบุคลากร (X_3) และด้านการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศอย่างมืออาชีพ (X_4) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิราณูช อุบัวบล ที่พบว่าภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามี

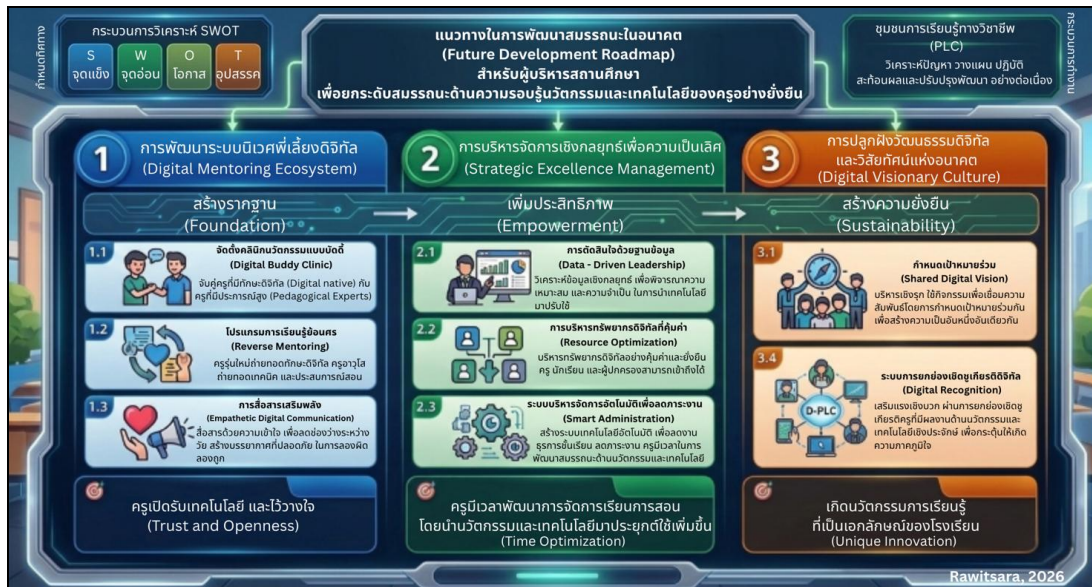

ความสัมพันธ์และสามารถพยากรณ์สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (จิราณูช อุบัวบล, 2567) รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของกิงกาญจน์ เทพกิตา และคณะ ที่ระบุว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารเป็นปัจจัยเชิงรุกที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ของครูในยุค VUCA World อย่างชัดเจน (กิงกาญจน์ เทพกิตา และคณะ, 2566) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลเป็นปัจจัยเชิงรุกที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครูอย่างชัดเจน ทั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและยกระดับสมรรถนะของครู ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของผู้วิจัยทั้งในเชิงความสัมพันธ์และอำนาจการพยากรณ์ของตัวแปรอย่างชัดเจนทางสถิติ

4. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 4 พบว่า แนวทางการยกระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1 คือ ผู้บริหารต้องพิจารณาความเหมาะสมของบริบท และความจำเป็น มีการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างความสมดุลระหว่างประสิทธิผลทางการศึกษาและความยั่งยืนขององค์กร ประยุกต์ใช้นวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดภาระงาน โดยปรับการดำเนินงานสู่ระบบดิจิทัล เสริมสร้างความมั่นใจและปลดล็อกความกลัวต่อการใช้เทคโนโลยีของครูผ่านการพัฒนาสมรรถนะตามระดับความพร้อม รวมถึงจัดระบบพี่เลี้ยง หรือระบบบัดดี้เพื่อสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างทักษะดิจิทัล และประสบการณ์การสอน พร้อมทั้งเสริมแรงเชิงบวกผ่านการยกย่องความสำเร็จเพื่อกระตุ้นแรงจูงใจในการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kozloski ที่พบว่า ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีจะสนับสนุนให้สถานศึกษาใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพจัดหาทรัพยากรให้พร้อมกับความต้องการของผู้เรียน และเปิดโอกาสให้ครูได้รับการพัฒนาวิชาชีพอย่างมีคุณภาพ (Kozloski, 2006) อีกทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hamzah et al. ที่พบว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการสอนดิจิทัลของครู และความสามารถ ในการวางแผนโปรแกรมภาวะผู้นำดิจิทัลมีความสำคัญต่อการปรับปรุงผลการเรียนของนักเรียน (Hamzah et al., 2021) จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการสอนดิจิทัลของครูและส่งผลต่อผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน ทั้งนี้จึงสะท้อนให้เห็นว่าแนวทางที่ผู้วิจัยเสนอมีความสอดคล้องกับองค์ความรู้เดิมในเชิงการบริหารจัดการ การพัฒนาครู และผลลัพธ์ทางการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมและมีทิศทางเดียวกันในเชิงวิชาการ

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอนำเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางในการพัฒนาสมรรถนะในอนาคต (Future Development Roadmap) สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อยกระดับสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีของครูอย่างยั่งยืน

จากภาพที่ 2 สามารถสรุปและอธิบายแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะในอนาคต (Future Development Roadmap) สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อยกระดับสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีของครูอย่างยั่งยืนได้ว่า องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นการพัฒนาสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้ นวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู จำเป็นต้องอาศัยบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการออกแบบระบบการพัฒนาเชิงระบบ จึงนำไปสู่การเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะในอนาคต (Future Development Roadmap) สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ การพัฒนาระบบนิเวศพี่เลี้ยงดิจิทัล (Digital Mentoring Ecosystem) การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อความเป็นเลิศ (Strategic Excellence Management) และการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัลและวิสัยทัศน์แห่งอนาคต (Digital Visionary Culture) เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครู การใช้ข้อมูลในการบริหารจัดการ และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนนวัตกรรมทางการศึกษา ทั้งนี้ กระบวนการพัฒนาดังกล่าวดำเนินการควบคู่กับการวิเคราะห์บริบทของสถานศึกษาด้วย SWOT Analysis และการขับเคลื่อนผ่านกระบวนการชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) ซึ่งเป็นวงจรการทำงานร่วมกันของครูและผู้บริหารในการวิเคราะห์ปัญหา วางแผน ปฏิบัติ สะท้อนผล และปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เกิดทั้งกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีและแนวทางเชิงปฏิบัติที่ช่วยให้

สถานศึกษาสามารถพัฒนาสมรรถนะครูด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา และนำไปสู่การพัฒนาวัตกรรมการเรียนรู้ และคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน แนวทางดังกล่าวจึงสะท้อนบทบาทสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถออกแบบระบบการพัฒนาครูด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

บทสรุป

บทสรุปจากการวิจัยในครั้งนี้ คือ ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้นวัตกรรม และเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้รอบรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุงเขต 1 อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหารควรจัดให้มีกลไกสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างชัดเจน เช่น ระบบพี่เลี้ยงหรือบัดดี้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบสองทางระหว่างครูที่มีประสบการณ์สูงกับครูที่มีทักษะดิจิทัล รวมทั้งกำหนดเป้าหมายการพัฒนาด้านนวัตกรรม และเทคโนโลยีร่วมกันทั้งโรงเรียน ควบคู่กับการใช้การสื่อสารเชิงบวกและการเสริมแรงผ่านการยกย่องความสำเร็จ ทั้งนี้เพื่อให้ครูเกิดความมั่นใจ ลดความกังวลต่อการใช้เทคโนโลยีและสามารถพัฒนาสมรรถนะได้อย่างต่อเนื่อง

2. ผู้บริหารควรวิเคราะห์บริบทของโรงเรียน โดยการทำ SWOT เพื่อกำหนดแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและคุ้มค่า พร้อมทั้งประยุกต์ใช้ระบบดิจิทัลเพื่อลดภาระงานเอกสารและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ควบคู่กับการจัดกิจกรรมพัฒนาวิชาชีพที่เน้นการปฏิบัติจริง และส่งเสริมให้ครูสามารถพัฒนา ผลิตภัณฑ์ใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเป็นรูปธรรม แนวทางดังกล่าวจะช่วยยกระดับครูสู่ความเป็นมืออาชีพในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

3. ผู้บริหารจึงควรกำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียนสู่ยุคดิจิทัลอย่างชัดเจน โดยการจัดสรรทรัพยากรและงบประมาณอย่างต่อเนื่อง พัฒนาสมรรถนะครูด้านเทคโนโลยี และ AI จัดให้มีการ PLC และระบบนิเทศติดตามที่ชัดเจนปรับปรุงแบบการทำงานเป็นระบบดิจิทัลแบบไร้เอกสารและสร้างพื้นที่ปลอดภัย เพื่อให้ครูกล้าทดลองใช้นวัตกรรม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดระบบนิเวศการเรียนรู้ดิจิทัลที่ยั่งยืน และสนับสนุนการพัฒนาสมรรถนะครูอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพมีการใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จำเป็นต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีอื่นๆ ให้หลากหลายยิ่งขึ้นและควรออกแบบการวิจัยในลักษณะที่ติดตามผลในระยะยาว มีการพัฒนาแนวทางปฏิบัติจริงการศึกษาครั้งนี้เป็นการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาเดียว การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรติดตามผล การเปลี่ยนแปลงในระยะยาว หรือพัฒนาแนวทางเสริมสร้างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลแล้วนำไปทดลองใช้ในสถานศึกษา เพื่อดูผลที่เกิดขึ้นจริง แนวทางดังกล่าวจะช่วยยืนยันความสัมพันธ์เชิงเหตุผลได้ชัดเจนขึ้นและเพิ่มคุณค่าเชิงปฏิบัติของงานวิจัย

2. ควรศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครูด้านอื่นๆ เช่น ความพร้อมด้านเทคโนโลยีของโรงเรียน วัฒนธรรมองค์กร การสนับสนุนจากสภาพแวดล้อมของโรงเรียน แรงจูงใจในการใช้เทคโนโลยี ความมั่นใจในความสามารถของตนเอง และทัศนคติของครูต่อการใช้นวัตกรรม เป็นต้น เพื่อทราบสภาพปัญหาที่แท้จริง และช่วยให้เข้าใจภาพรวมของสถานศึกษาได้อย่างครบถ้วน ซึ่งจะสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง และชัดเจนยิ่งขึ้น

3. ควรขยายขอบเขตในการทำวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านความรู้ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู ในบริบทที่หลากหลายขึ้น เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในพื้นที่เฉพาะ การวิจัยในอนาคตควรศึกษาในเขตพื้นที่อื่น หรือในระดับการศึกษาที่แตกต่างกันเพื่อเปรียบเทียบผล และพิจารณาว่าความสัมพันธ์ที่พบยังคงสอดคล้องกันหรือไม่ การขยายพื้นที่ศึกษาเช่นนี้จะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย และทำให้สามารถนำผลไปใช้ประโยชน์ได้กว้างขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กษมา อุดทาเรือน. (2566). การศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- กิงกาญจน์ เทพกิตา และคณะ. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 กลุ่ม 6 ในยุค VUCA World. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 13(4): 1-12.

- เขมิสร่า กุลมัตย์. (2566). แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อสร้างระบบนิเวศการเรียนรู้สู่ทักษะโลกดิจิทัลและโลกในอนาคตสำหรับกลุ่มวิชาชีพครูคณิตศาสตร์. *รายงานการวิจัย. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง* ทุนอุดหนุนจากกองทุนพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ 2566.
- จิราณูช อุบัวบล. (2567). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 1. *วารสารรัชต์ภาคย์, 18(57): 237–252.*
- ธเนศ ฉัตรานันต์ และเอกราช โฆษิตพิมานเวช. (2567). การบริหารและการเรียนรู้นวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศ : กรอบแนวคิดและการพัฒนา. *วารสารมณีเชษฐาราม, 7(2): 393–408.*
- นวล สมบูรณ์สิน. (2564). รูปแบบการจัดการนวัตกรรมทางการบริหารการศึกษาในโรงเรียน สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.*
- ประยูร อาษานาม และคณะ. (2566). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาลำปาง ลำพูน. *วารสารส่งเสริมการเรียนรู้, 3(2): 27–40.*
- ฤทธิกร โยธสิงห์. (2563). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานการณ์ชีวิตวิถีใหม่ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 10(18): 145–154.*
- ศตพล กัลยา และจันทร์จิรา นันทา. (2566). ความต้องการพัฒนาสมรรถนะด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษาสำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัย. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 12(1): 193–208.*
- สมชนก ลาดดก และวรรณิ แกมเกตุ. (2564). การวิเคราะห์องค์ประกอบและตัวบ่งชี้บทบาทครูเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา (OJED), 16(2): 1-12.*
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579.* กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2568). *พัฒนาศักยภาพผู้เรียนด้วยหลักสูตรฐานสมรรถนะ.* กรุงเทพฯ: กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการเรียนรู้ สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- Bertalanffy, L. (1969). *General System Theory: Foundations, Development, Applications*. New York: George Braziller.
- Hamzah, N. H., et al. (2021). The effects of principals' digital leadership on teachers' digital teaching during the COVID-19 pandemic in Malaysia. *Journal of Education and E-Learning Research*, 8(2): 216-221.
- Kozloski, C. K. (2006). Principal Leadership for Technology Integration: A Study of Principal Technology Leadership. *PhD Thesis*. Drexel University.
- Krejcie, R. B, & Mogan, D. W. (1970). Determining sample size for research activity. *Journal of Education and Psychological Measurement*, 30(3): 607 - 610.
- Sheninger, E. (2014). *Digital Leadership: Changing Paradigms for Changing Times*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

การพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนด้วยหลักพรหมวิหาร 4:
กรณีศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพะตงประธานคีรีวัฒน์
อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา

The Development of Students' Social Skills Behavior based on
The Four Brahmavihara: A Case Study of Grade 12 Students at
Phatongprathankhriwat School, Hatyai District,
Songkhla Province

^{1*}พระมหาสื่อศักดิ์ รุจิตรธมโม PhraMaha Luesak Rujitthammo

^{2**}พระครูบวรชัยวัฒน์ Phrakru Bowonchaiwat

^{1,2}คณะศาสนาและปรัชญา, มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช

^{1,2}Faculty of Religion and Philosophy, Mahamakut Buddhist University

Srithammasokkaraj Campus

*First author, e-mail: phraluesak.suk@student.mbu.ac.th

**Corresponding author, e-mail: wanchaimateego@gmail.com

Received March 20, 2026; Revised March 29, 2026; Accepted: March 31, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียน 2) ศึกษาหลักพรหมวิหาร 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท 3) วิเคราะห์การพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนด้วยหลักพรหมวิหาร 4: กรณีศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพะตงประธานคีรีวัฒน์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดยการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ สัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลจำนวน 22 คน ได้แก่ ครูประจำชั้น ครูผู้สอน ครูแนะแนว นักเรียน และผู้ปกครอง ควบคู่กับการศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก งานวิจัย และตำราทางพุทธศาสนา เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนมุ่งส่งเสริมความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่าง

เหมาะสม ครอบคลุม 5 ด้าน ได้แก่ การสื่อสาร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การแก้ไขความขัดแย้ง การควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม และการปรับตัว โดยโรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม เช่น การทำงานกลุ่ม การอภิปราย และกิจกรรมจิตอาสา เปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกการสื่อสาร การรับฟัง และการร่วมมือแก้ปัญหา ซึ่งส่งผลให้พฤติกรรมอยู่ร่วมกันดีขึ้น 2) ในด้านหลักพรหมวิหาร 4 เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคม เมตตาส่งเสริมการสื่อสารที่สร้างสรรค์ กรุณาพัฒนาความเห็นอกเห็นใจ มุทิตาปลูกฝังทัศนคติเชิงบวกต่อความสำเร็จของผู้อื่น และอุเบกขาช่วยให้ควบคุมอารมณ์และวางใจเป็นกลางได้อย่างเหมาะสม 3) การบูรณาการหลักพรหมวิหาร 4 เข้ากับกิจกรรมการเรียนรู้ ช่วยให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมมากขึ้น เช่น การช่วยเหลือกัน การรับฟัง การให้อภัย และการควบคุมตนเอง บรรยากาศในห้องเรียนจึงมีความร่วมมือและความเข้าใจมากขึ้น สะท้อนว่าการปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 สามารถส่งเสริมทักษะทางสังคม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนาพฤติกรรม; ทักษะทางสังคม; นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6; หลักพรหมวิหาร 4

Abstracts

This research article aims to 1) study the development of students' social skills 2) study the Four Brahmavihara in Theravada Buddhism 3) analyze the development of students' social skills using the Four Brahmavihara: a case study of Grade 12 students at Patongprathankirawat School, Hat Yai District, Songkhla Province. This qualitative research involved in-depth interviews with 22 informants, including homeroom teachers, subject teachers, guidance counselors, students, and parents, along with research from the Tripitaka, other Buddhist texts, and other research papers. The research instrument was a structured in-depth interview questionnaire. Data was analyzed using content analysis. The findings revealed that: 1) The development of students' social skills focuses on promoting the ability to coexist appropriately with others, encompassing five areas: communication, interpersonal relationships, conflict resolution, emotional and behavioral control, and adaptation. The school implemented concrete learning activities such as group work, discussions, and volunteer activities, providing students with opportunities to practice communication, listening, and collaborative problem-solving, resulting in improved co-existence behaviors. 2) Regarding the Four Brahmavihara, they form a crucial foundation for social behavior development. Metta (loving-kindness) promotes

constructive communication; Karuna (compassion) develops empathy; Mudita (sympathetic joy) cultivates a positive attitude towards the success of others. And equanimity helps in controlling emotions and maintaining appropriate neutrality. 3) Integrating the Four Brahmavihara into learning activities helps students exhibit more appropriate behaviors, such as helping each other, listening, forgiving, and self-control. The classroom atmosphere therefore becomes more cooperative and understanding, reflecting that practicing the Four Brahmavihara can concretely promote social skills and desirable characteristics in learners.

Keywords: Behavior Development; Social Skills; Grade 12 Students; Four Brahmavihara

บทนำ

การพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา เพราะโรงเรียนมิใช่เพียงสถานที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวิชาการ แต่ยังเป็นพื้นที่ทางสังคมที่หล่อหลอมทัศนคติ ค่านิยม และวิถีการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีคุณภาพ เด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมทางสังคมเหมาะสมจะสามารถแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม เคารพกติกา มีทักษะในการสื่อสารเชิงบวก และสามารถแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ล้วนเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2564) นอกจากนี้ การพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมยังสัมพันธ์โดยตรงกับความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งในระดับโรงเรียน ชุมชน และสังคมโลก นักเรียนที่มีพฤติกรรมทักษะทางสังคมที่เข้มแข็งย่อมสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในระยะยาว การปรับตัวดังกล่าวไม่เพียงช่วยให้นักเรียนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างราบรื่น แต่ยังช่วยสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและอารมณ์ที่ทำให้นักเรียนเผชิญกับความท้าทายได้อย่างสร้างสรรค์ ทั้งนี้การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมไม่ได้เกิดขึ้นจากความรู้เพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากทักษะทางสังคมที่หล่อหลอมผ่านกระบวนการเรียนรู้ เช่น การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเห็นอกเห็นใจ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม หากนักเรียนได้รับการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมอย่างเหมาะสมตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา จะช่วยให้พวกเขาเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถปรับตัวอยู่ในโลกที่เต็มไปด้วยความหลากหลายและความแตกต่างได้อย่างสมดุล (ัญญา ผลอนันต์, 2563)

การพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา เพราะโรงเรียนมิได้ทำหน้าที่เพียงถ่ายทอดความรู้ทางวิชาการ แต่ยังเป็นพื้นที่หล่อหลอมทัศนคติ ค่านิยม และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีคุณภาพ นักเรียนที่มีพฤติกรรมทางสังคมเหมาะสมย่อมแสดงออกถึง

ความรับผิดชอบ เคารพกติกา สื่อสารเชิงบวก และแก้ไขความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ซึ่งเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขยิ่งไปกว่านั้น การพัฒนาทักษะทางสังคมยังสัมพันธ์กับความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโรงเรียน ชุมชน และสังคมโลก นักเรียนที่มีทักษะเข้มแข็งสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน อันนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีในระยะยาว การปรับตัวดังกล่าวช่วยเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและอารมณ์ ทำให้เผชิญความท้าทายได้อย่างสร้างสรรค์ โดยทั้งนี้ การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขมิได้เกิดจากความรู้เพียงอย่างเดียว หากต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ปลูกฝังการเอื้อเฟื้อ ความเห็นอกเห็นใจ และความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การส่งเสริมพฤติกรรมทางสังคมตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้นักเรียนเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถดำรงตนอย่างสมดุลท่ามกลางความหลากหลายของสังคม (ธัญญา ผลอนันต์, 2563)

โรงเรียนพะตงประธานศิรีวัฒน์เป็นสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในบริบทของชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท โดยมีพันธกิจสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งด้านวิชาการ คุณธรรม และทักษะชีวิต ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนได้จัดการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อรองรับศักยภาพและความสนใจของผู้เรียน อาทิ ห้องเรียนพิเศษ SMA และ MEP ตลอดจนสายการเรียนที่ครอบคลุมทุกระดับชั้น โดยในปีการศึกษา 2568 โรงเรียนได้เปิดทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 827 คน แบ่งเป็นนักเรียนชาย 358 คน และนักเรียนหญิง 469 คน จัดการเรียนการสอนจำนวน 34 ห้องเรียน โดยระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีนักเรียน 446 คน จำนวน 18 ห้องเรียน และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีนักเรียน 381 คน จำนวน 16 ห้องเรียน สะท้อนถึงขนาดและบทบาทของโรงเรียนในฐานะศูนย์กลางการศึกษาของชุมชนอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตามท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของสังคมที่พัฒนาอย่างรวดเร็วในหลายมิติ โรงเรียนจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างด้านความเชื่อ วัฒนธรรม และฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้เรียน นักเรียนบางส่วนยังขาดทักษะในการปรับตัว การจัดการความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ และการควบคุมอารมณ์ให้เหมาะสมกับช่วงวัย อีกทั้งยังต้องเผชิญกับแรงกดดันจากภาระการเรียนและความคาดหวังของผู้ปกครอง ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อบรรยากาศการเรียนรู้โดยรวม และอาจนำไปสู่พฤติกรรมก้าวร้าวหรือการละเมิดกฎระเบียบ หากไม่ได้รับการดูแลและแก้ไขอย่างเหมาะสมและทันที่ ด้วยเหตุนี้ หลักพรหมวิหาร 4 ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกอาทิ เช่นในเรื่องโทณพราหมณ์สูตรหรือมณฑาสวรรค์สูตร เป็นต้น จึงสามารถนำมาเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียน กล่าวคือ เมตตา ช่วยปลูกฝังความปรารถนาดี ลดความก้าวร้าวและส่งเสริมการช่วยเหลือกัน กรุณา เสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ที่ประสบปัญหา มุทิตา ส่งเสริมการยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ก่อให้เกิดบรรยากาศการแข่งขันอย่างสร้างสรรค์ และอุเบกขา ช่วยให้นักเรียนควบคุมอารมณ์ ยอมรับความแตกต่าง และใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหา

ซึ่งสามารถสรุปการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการช่วยส่งเสริมการสื่อสารที่สร้างสรรค์ ความเอื้อเฟื้อ การยอมรับความหลากหลาย และการแก้ไขปัญหาอย่างสันติ อันเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข และการเติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณธรรมอย่างยั่งยืน (ก้อนแปง, ศิริพันธุ์, 2562)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจมุ่งเน้นในการทำงานวิจัยนี้ โดยการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาเป็นแนวทางในการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา หวังว่าผลการวิจัยจะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนต่างๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรม อันจะนำไปสู่สังคมที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเต็มไปด้วยความเมตตาต่อกัน เป็นการบูรณาการทั้งมิติทางการศึกษาและมิติทางศีลธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียน
2. เพื่อศึกษาหลักพรหมวิหาร 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนด้วยหลักพรหมวิหาร 4:

กรณีศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพะตงประธานศิริวัฒน์ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนด้วยหลักพรหมวิหาร 4: กรณีศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพะตงประธานศิริวัฒน์ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) และมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย และขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาทบทวนเอกสาร ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนด้วยหลักพรหมวิหาร 4 โดยศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์ และแหล่งข้อมูลสำคัญดังนี้

ก. ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎก โดยศึกษาจากพระสูตรที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมพรหมวิหาร 4 ได้แก่ โทณพราหมณ์สูตร, เทวชชสูตร, มหาโควินทสูตร และมฆเทวสูตร (พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย เล่มที่ 13 ข้อที่ 309 หน้าที่ 373, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) โดยมุ่งวิเคราะห์หลักธรรมเรื่องพรหมวิหาร 4 เพื่อนำข้อมูลมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนด้วยหลักพรหมวิหาร 4: กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพะตงประธานศิริวัฒน์ อำเภอบางใหญ่ จังหวัดสงขลา

ข. ชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์ ตีความ และเรียบเรียงโดยนักวิชาการ หรือผู้ศึกษาอื่นๆ มาก่อน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาประกอบการศึกษาวิจัยได้แก่ หนังสือ

ตำรา เอกสารบทความทางวิชาการ บทความวิจัย และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบในการวิเคราะห์ และประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ 1. ครูประจำชั้น ครูผู้สอน และครูแนะแนว 2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ 3. ผู้ปกครอง รวมทั้งสิ้น 22 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ดังนี้ 1) กลุ่มครูผู้สอน ครูประจำชั้น และครูแนะแนว จำนวน 6 คน 2) กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา จำนวน 12 คน 3) กลุ่มผู้ปกครอง จำนวน 4 คน ดังนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งหมด มีจำนวนทั้งหมด 22 คน ซึ่งประกอบด้วยผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ได้แก่ ครูประจำชั้น ครูผู้สอน ครูแนะแนว นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 และ ผู้ปกครอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่หลากหลาย และตรงประเด็นกับงานวิจัย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 การพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียน ตอนที่ 3 หลักพรหมวิหาร 4 กับการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียน: กรณีศึกษานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพะตงประธานศิริวัฒน์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะ

4. การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) จัดทำแบบสัมภาษณ์ตามเนื้อหาที่ได้ศึกษา และนำข้อคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ได้จัดทำไว้เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนพะตงประธานศิริวัฒน์ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ให้ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาหรือสาขาอื่นที่เกี่ยวข้องทำการประเมินคุณภาพ ตรวจสอบเนื้อหา ข้อคำถาม ความครอบคลุมของเนื้อหา โครงสร้างทางภาษา ความถูกต้อง และเที่ยงตรงตามหลักวิชาการ

2) ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกฉบับร่างที่ได้สร้างไว้พร้อมแบบประเมินเตรียมส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Content Validity Index: CVI) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการระบุมความคล้ายคลึงกันของข้อมูลในแบบการสัมภาษณ์ เพื่อประโยชน์สำหรับการวิเคราะห์ และเพื่อให้แน่ใจว่าเหมาะสมกับคำถามงานวิจัย

3) การตรวจสอบคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น โดยทั่วไปควรขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้คำปรึกษา และชี้แนะเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย และในการนี้ผู้วิจัยจะได้เรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (CVI)

4) เมื่อผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านได้พิจารณาพร้อมข้อเสนอแนะ และให้ผลคะแนนมา ผู้วิจัยได้ดำเนินการ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ทั้งนี้ ผลของคะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3

ท่านให้มานั้น เมื่อรวมกัน และคำนวณแล้วค่าที่ได้ควรอยู่ระหว่าง 0.80 – 1.00 เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญจะได้รับรองความถูกต้องของผลลัพธ์ และช่วยให้แน่ใจว่าการดำเนินการวิจัยสอดคล้องกับหลักเกณฑ์ด้านจริยธรรม และเป็นการวิจัยที่มีคุณภาพ เกณฑ์การเลือกใช้ CVI คือ ค่า CVI = 1 ถ้าค่า CVI ต่ำกว่า 0.50 ใช้ไม่ได้ ผลของคะแนนรวมที่ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านให้มานั้นได้ค่าดัชนีที่คำนวณได้อยู่ระหว่าง 1.00 จึงเป็นการบ่งชี้ถึงความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์

5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิมาดำเนินการขอรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ และเมื่อแบบสัมภาษณ์ได้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว จึงนำไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 22 คน ต่อไป

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1) ติดต่อขอเอกสารขออนุญาตเก็บข้อมูลเชิงลึกจากเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้ที่จะให้ข้อมูลสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้

2) หลังจากที่ได้ผู้วิจัยได้ประสานงานไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และได้รับการยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการเตรียมการสัมภาษณ์ ได้แก่ การประสานงานกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนที่จะลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้เริ่มต้นด้วยการนัดหมายวัน เวลา ที่จะสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญพร้อมกันนั้นผู้วิจัยจะศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเตรียม และศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

3) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะสนทนารสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุ ให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทำแบบประเมินพฤติกรรมทักษะทางสังคม และทำกิจกรรมพัฒนาทักษะทางสังคมตามหลักพรหมวิหาร 4 และขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ รวมถึงการยืนยันในเอกสารว่าผู้ให้สัมภาษณ์ยินยอมในการมีส่วนร่วมในการวิจัยในครั้งนี้แล้วจึงทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ที่ได้ผ่านขั้นตอนการตรวจสอบเป็นที่เรียบร้อยแล้วในการวิจัย

4) หลังจากผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญครบทุกท่านแล้ว ผู้วิจัยได้นำบทสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำมาถอดความการให้ข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรให้สมบูรณ์ไม่ผิดประเด็นจากบทให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วจึงนำผลไปสู่ขั้นตอนของการวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับถัดไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (Qualitative Data Analysis) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของ

นักเรียนด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้แยกแยะประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยสรุปผลข้อมูลในการวิจัยการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนด้วยหลักพรหมวิหาร 4 ซึ่งการสรุปผลนี้จะถูกเชื่อมโยงกลับไปยังวัตถุประสงค์และคำถามการวิจัย เพื่อชี้ให้เห็นถึงแนวทางแก้ไขที่มีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การศึกษาเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์และการสังเกตผล โดยเฉพาะด้านทักษะทางสังคมซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขเคารพสิทธิของกันและกันมีความรับผิดชอบต่อสังคม และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในโลกยุคปัจจุบัน ได้แบ่งออกเป็น 5 ด้านสำคัญ สามารถสรุปผลได้ คือ 1. ด้านสื่อสาร นักเรียนมีทักษะการสื่อสารที่ดีสามารถถ่ายทอดความรู้สึก และความคิดเห็นของตนเองได้อย่างชัดเจนเหมาะสมกับบริบท ทั้งยังสามารถเลือกใช้ถ้อยคำที่สุภาพและไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง สามารถรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความตั้งใจและเข้าใจ 2. ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล นักเรียนสามารถรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนๆ และครูได้อย่างเหมาะสม โดยมีพื้นฐานอยู่บนความร่วมมือการให้เกียรติกัน การเรียนรู้ที่จะทำงานร่วมกันกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพแบ่งปันทรัพยากรและช่วยเหลือผู้อื่นเมื่อเหตุจำเป็น ส่งผลให้เกิดบรรยากาศแห่งความเข้าใจและไว้วางใจกันในกลุ่ม 3. ด้านการแก้ไขความขัดแย้ง นักเรียนสามารถจัดการกับปัญหาและความเห็นต่างอย่างสร้างสรรค์ สามารถเผชิญกับความขัดแย้งได้อย่างมีสติ ตระหนักถึงความรู้สึกและมุมมองของผู้อื่น พร้อมทั้งใช้เหตุผลในการหาทางออกที่เหมาะสมอย่างยุติธรรม 4. ด้านการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม นักเรียนสามารถควบคุมอารมณ์รับมือกับความตึงเครียดความกดดันและความท้าทายจากสิ่งต่างๆ ได้อย่างมีสติและรอบคอบมีการตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ทำให้สามารถปรับพฤติกรรมของตนเองให้เหมาะสมกับบริบทและสถานการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 5. ด้านการปรับตัว นักเรียนสามารถเผชิญกับการเปลี่ยนแปลง ในสภาพแวดล้อมใหม่ และความหลากหลายของบุคคลในสังคม มีทักษะด้านการปรับตัวสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและทัศนคติให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ได้อย่างยืดหยุ่น ลดความตึงเครียดที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การศึกษาหลักพรหมวิหาร 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นกรอบคุณธรรมที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนอย่างครบวงจร ครอบคลุมทั้งด้านอารมณ์ ความคิด และพฤติกรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทักษะชีวิตที่มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติและสร้างสรรค์ ถือว่าเป็นหลักธรรมที่สำคัญส่งผลให้นักเรียนเติบโตทั้งด้านความคิดและจิตใจ พร้อมสำหรับการใช้ชีวิตและการ

เรียนรู้ในสังคมอย่างยั่งยืน 1) เมตตา เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะทางสังคม เนื่องจากช่วยให้นักเรียนมีทัศนคติที่ปรารถนาดีต่อผู้อื่นและเห็นอกเห็นใจความรู้สึกของผู้ร่วมสังคม การมีเมตตาช่วยให้นักเรียนสามารถควบคุมคำพูดและการกระทำให้สุภาพ อ่อนโยน และเหมาะสมกับสถานการณ์ ลดพฤติกรรมก้าวร้าวและการตอบสนองด้วยอารมณ์รุนแรง ส่งผลให้การสื่อสารระหว่างบุคคลมีประสิทธิภาพและสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน 2) กรุณา เป็นหลักธรรมที่มีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น การมีกรุณาเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมจะช่วยลดความโหดร้ายความเกลียดชังความเอารัดเอาเปรียบกัน เป็นการสร้างบรรยากาศแห่งการเกื้อกูล ผู้มีกรณาย่อมมองเห็นทุกคนเป็นเพื่อนร่วมโลก ไม่ทอดทิ้งกันแม้ยามยากลำบาก นักเรียนที่ปฏิบัติตามหลักกรุณาจะสามารถรับรู้ความรู้สึกความคิด และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับเพื่อนได้อย่างลึกซึ้ง ทำให้สามารถตระหนักถึงผลกระทบจากคำพูดหรือการกระทำของตนต่อผู้อื่น ส่งผลให้การแก้ไขความขัดแย้งในสภาพแวดล้อมโรงเรียนเป็นไปอย่างสันติและราบรื่น 3) มุทิตา เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้นักเรียนพัฒนาพฤติกรรมเชิงบวกต่อความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้าของผู้อื่น เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างบุคคล เพราะเมื่อแต่ละคนสามารถยินดีในความสำเร็จของผู้อื่นได้ สังคมจะลดการเปรียบเทียบความอิจฉาริษยาและความขัดแย้งก็จะลดลง การมีมุทิตาทำให้นักเรียนสามารถมองความสำเร็จของเพื่อนร่วมชั้นเรียนหรือบุคคลรอบข้างด้วยความยินดีและยอมรับ การประยุกต์ใช้มุทิตาในการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมยังส่งเสริมให้นักเรียนสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมในสถานการณ์ที่ซับซ้อนและมีแรงกดดันทางสังคม ช่วยลดความขัดแย้งและความตึงเครียดทางอารมณ์ 4) อุเบกขา เป็นหลักธรรมที่ช่วยให้นักเรียนสามารถวางใจเป็นกลาง ไม่ยึดติดกับอารมณ์ส่วนตัว มีความสามารถในการควบคุมอารมณ์ในทุกสถานการณ์ เป็นพื้นฐานสำคัญของความยุติธรรมและความสามัคคีกันในสังคม ผู้ที่มีอุเบกขาจะไม่ตัดสินผู้อื่นด้วยอคติหรืออารมณ์ที่แปรปรวนทำให้เกิดความเข้าใจ ความอดทน นักเรียนที่น้อมนำอุเบกขามาปฏิบัติสามารถใช้เหตุผลในการตัดสินใจ ลดการตอบสนองด้วยอารมณ์โกรธหรือความหงุดหงิด ส่งผลให้เกิดการแก้ไขความขัดแย้งเป็นไปอย่างรอบคอบและเป็นธรรม การมีอุเบกขาช่วยให้นักเรียนสามารถเปิดใจรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ความสำคัญของอุเบกขาต่อการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคม พบว่า อุเบกขายังเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนมีความมั่นคงและยั่งยืน เพราะนักเรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ และสร้างความสัมพันธ์ที่ยืนยาวในกลุ่มซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทักษะชีวิตที่เน้นการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติ การจัดการอารมณ์ และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (World Health Organization [WHO], 1997)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์มีผลดังนี้ 1) ด้านการสื่อสาร จากผลการวิเคราะห์พบว่า การน้อมนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน ส่งผล

ให้พฤติกรรมด้านการสื่อสารของนักเรียนมีพัฒนาการในเชิงบวกอย่างชัดเจน 2) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จากผลการวิเคราะห์ พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อน ครู และผู้ร่วมกิจกรรมได้อย่างเหมาะสมมากขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีลักษณะของความร่วมมือ ความไว้วางใจ และความเคารพซึ่งกันและกัน ส่งผลให้บรรยากาศทางสังคมในโรงเรียนเอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองของนักเรียนในระยะ 3) ด้านการแก้ไขความขัดแย้ง จากผลการวิเคราะห์ พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติและสร้างสรรค์มากขึ้น ในด้านของเมตตา พบว่านักเรียนมีทัศนคติที่ปรารถนาดีต่อเพื่อน แม้ในสถานการณ์ที่เกิดความไม่พอใจหรือความขัดแย้ง นักเรียนจะหลีกเลี่ยงการใช้ถ้อยคำรุนแรง การประชดประชัน หรือการกระทำที่ทำร้ายจิตใจผู้อื่น ส่งผลให้กระบวนการแก้ไขความขัดแย้งเป็นไปในเชิงประนีประนอมและรักษาความสัมพันธ์ไว้ได้ 4) ด้านการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมของตนเองอย่างเหมาะสม การปฏิบัติตามหลักพรหมวิหาร 4 ส่งผลต่อการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนอย่างครบวงจรและเป็นองค์รวม ทั้งในด้านความคิด อารมณ์ และการแสดงออกทางพฤติกรรม หลักเมตตาและกรุณาช่วยเหลือหลอมทัศนคติที่ปรารถนาดีและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น ขณะที่ทิตาและอุเบกขาช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และการใช้เหตุผลในการอยู่ร่วมกัน ส่งผลให้นักเรียนสามารถสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ สร้างและรักษาความสัมพันธ์ที่ดี แก้ไขความขัดแย้งอย่างสันติ ควบคุมอารมณ์ได้เหมาะสม และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมโรงเรียนได้อย่างยั่งยืน อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระยะยาวต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนเกิดขึ้นอย่างเป็นองค์รวม ครอบคลุมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสาร ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ด้านการแก้ไขความขัดแย้ง ด้านการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม และด้านการปรับตัว ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการส่งเสริมทักษะทางสังคมมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาพฤติกรรมของนักเรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสมและมีความสุข 1) ในด้านการสื่อสาร พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการสื่อสารที่สุภาพ อ่อนโยน และเคารพผู้อื่นมากขึ้น ทั้งในด้านการใช้ถ้อยคำ น้ำเสียง และท่าทีในการโต้ตอบกับผู้อื่น 2) ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พบว่า นักเรียนสามารถสร้างและรักษาความสัมพันธ์เชิงบวกกับเพื่อนและครูได้ดีขึ้น ทั้งในด้านการทำงานร่วมกัน การเคารพซึ่งกันและกัน และการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนสามารถเปิดใจรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ส่งผลให้เกิดการยอมรับความแตกต่างทางความคิดและภูมิหลังของเพื่อนได้อย่างเหมาะสม ขณะเดียวกันการเสริมสร้างความเห็นอกเห็นใจทำให้นักเรียนสามารถเข้าใจ

ความรู้สึกและสถานการณ์ของผู้อื่นได้ดียิ่งขึ้น ส่งผลให้ความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะของการเกื้อกูลกัน 3) ในด้านการแก้ไขความขัดแย้ง พบว่า นักเรียนมีแนวโน้มใช้วิธีการแก้ไขปัญหาย่างสันติ โดยเน้นการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การใช้เหตุผล และการประนีประนอมมากกว่าการใช้อารมณ์หรือความรุนแรง สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างสันติและเคารพซึ่งกันและกัน 4) ในด้านการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม พบว่า นักเรียนมีความสามารถในการตระหนักรู้และจัดการอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้น สามารถแสดงออกทางพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม 5) ในด้านการปรับตัว พบว่า นักเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ได้ดี โดยยอมรับกฎระเบียบของโรงเรียน และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อย่างเหมาะสม ทั้งในด้านความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมที่แสดงออกมา การปรับตัวดังกล่าวช่วยให้นักเรียนสามารถดำรงชีวิตในสังคมโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยมีครูผู้สอน ครูแนะแนว และนักเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างพร้อมเพรียงกัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของภาณุมาศ หอมบุญยงค์ ที่ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การพัฒนาทักษะทางสังคมควรดำเนินควบคู่กับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน การอ่าน คิดวิเคราะห์ และการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ รวมทั้งการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกัน เช่น การให้เพื่อนเป็นผู้ให้คำปรึกษา การเป็นแบบอย่างที่ดี และการแนะนำแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม (ภาณุมาศ หอมบุญยงค์, 2562) โดยสรุป ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข นักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมทักษะทางสังคมอย่างเหมาะสมจะสามารถสื่อสารได้ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น แก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างสันติ ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและการดำรงชีวิตในสังคมอย่างยั่งยืน

2. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลักพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สามารถนำมาใช้เป็นกรอบคุณธรรมในการส่งเสริมและพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยส่งผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมของนักเรียนทั้งในด้านอารมณ์ ความคิด และการแสดงออกทางพฤติกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับบริบทของการศึกษาในปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม ในด้านเมตตา พบว่าเมตตาเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะทางสังคม เนื่องจากช่วยหล่อหลอมให้นักเรียนมีทัศนคติ

ที่ปรารถนาดีต่อผู้อื่น ส่งผลให้การสื่อสารเป็นไปอย่างสุภาพ อ่อนโยน และให้เกียรติผู้อื่น นักเรียนมีความระมัดระวังในการใช้ถ้อยคำและการแสดงออกทางพฤติกรรมมากขึ้น ซึ่งช่วยลดพฤติกรรมก้าวร้าวและลดความขัดแย้งในสังคมโรงเรียน ทั้งยังส่งเสริมบรรยากาศแห่งความเข้าใจและความเอื้ออาทรต่อกัน ในด้านกรุณา พบว่า กรุณามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น นักเรียนที่ได้รับการปลูกฝังกรุณาจะสามารถรับรู้ความรู้สึกและสถานการณ์ของเพื่อนได้ดีขึ้น ส่งผลให้การแก้ไขความขัดแย้งเป็นไปอย่างสันติ ลดการตอบสนองด้วยอารมณ์รุนแรง และเพิ่มความร่วมมือในการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้นักเรียนสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการจัดการความขัดแย้งได้อย่างสร้างสรรค์ ในด้านมุทิตา พบว่า นักเรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อความสำเร็จของผู้อื่น สามารถแสดงความยินดีและสนับสนุนเพื่อนโดยไม่เกิดความอิจฉาริษยา ส่งผลให้ลดการแข่งขันในทางลบ และช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือและการช่วยเหลือเกื้อกูลในสังคมโรงเรียน มุทิตาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและช่วยให้นักเรียนสามารถปรับตัวในบริบทที่มีความแตกต่างและการแข่งขันได้อย่างเหมาะสม ในด้านอุเบกขา พบว่า ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์และการใช้เหตุผลของนักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเอง วางใจเป็นกลาง และพิจารณาสถานการณ์ต่างๆ อย่างมีสติ ส่งผลให้การแก้ไขความขัดแย้งเป็นไปอย่างเป็นธรรมและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมโรงเรียนเป็นไปอย่างเหมาะสม อุเบกขาก็เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้การพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนมีความต่อเนื่องและมั่นคง นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา จินดาสวัสดิ์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนทาเหนือวิทยา ซึ่งพบว่า การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในกระบวนการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนานักเรียนเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาทักษะทางสังคมของผู้เรียนอย่างยั่งยืน และช่วยสร้างสังคมโรงเรียนที่มีความเอื้ออาทร ความเข้าใจ และความสงบสุขร่วมกัน (วาสนา จินดาสวัสดิ์, 2564)

3. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การน้อมนำหลักพรหมวิหาร 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มาปฏิบัติในการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก ทั้งในด้านการสื่อสารความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การแก้ไขความขัดแย้ง การควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม ตลอดจนการปรับตัวในสังคมโรงเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า หลักพรหมวิหาร 4 สามารถทำหน้าที่เป็นกรอบคุณธรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนได้อย่างเป็นองค์รวม ประการแรกพบว่า การพัฒนาทักษะการสื่อสารของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับการฝึกปฏิบัติตามหลักเมตตาและกรุณา ประการที่สอง การปลูกฝังหลักกรุณาและมุทิตาช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นและยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น นักเรียนที่มีคุณลักษณะดังกล่าวมักมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนและครู สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูและนักเรียน

พบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม เช่น กิจกรรมกลุ่ม การทำโครงการร่วมกัน และกิจกรรมจิตอาสาในโรงเรียน ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้การแบ่งปันหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ และการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ประการที่สาม การแก้ไขความขัดแย้งระหว่างนักเรียนสามารถดำเนินการได้อย่างเหมาะสม เมื่อมีการนำหลักอุเบกขามาประยุกต์ใช้

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนพบว่า การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์และการสะท้อนตนเอง เช่น การอภิปรายกรณีศึกษา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เป็นต้น ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้การมองปัญหาอย่างรอบด้าน ฝึกการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และพิจารณาทางเลือกในการแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล กระบวนการดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนสามารถลดความตึงเครียดในสถานการณ์ความขัดแย้ง ประการที่สี่ ผลการวิจัยเกี่ยวกับการควบคุมอารมณ์และพฤติกรรมพบว่า การฝึกเมตตาและกรุณา รวมทั้งการพัฒนาจิตใจตามแนวทางพระพุทธศาสนา มีส่วนสำคัญในการช่วยให้นักเรียนสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้น นักเรียนสามารถตระหนักรู้ถึงอารมณ์ของตนเองและสามารถปรับพฤติกรรมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ได้ ส่งผลให้บรรยากาศในห้องเรียนมีความสงบและเอื้อต่อการเรียนรู้มากขึ้น นอกจากนี้ จากข้อมูลการสัมภาษณ์ครูและนักเรียนพบว่า โรงเรียนมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาจิตใจ เช่น การฝึกสมาธิก่อนเรียน และการจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรมจริยธรรมประจำสัปดาห์ ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้ฝึกการมีสติและการยับยั้งชั่งใจต่ออารมณ์ของตนเอง กระบวนการดังกล่าวส่งผลให้นักเรียนมีความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมและสามารถปรับตัวต่อสถานการณ์ต่างๆ ในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม ประการสุดท้าย การปรับตัวทางสังคมของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับการปลูกฝังคุณธรรมและค่านิยมที่ดีตามหลักพรหมวิหาร 4 นักเรียนที่ได้รับการส่งเสริมคุณธรรมดังกล่าวจะมีความเข้าใจผู้อื่น ยอมรับความแตกต่าง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางสังคมได้อย่างเหมาะสม การพัฒนาทักษะดังกล่าวจึงช่วยส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีความร่วมมือและความสามัคคีในหมู่คณะ จึงเป็นกระบวนการที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรมควบคู่กับการพัฒนาทักษะชีวิตอย่างเป็นรูปธรรม ผลการวิจัยดังกล่าวยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุวัฒน์ กิตติเมธี และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยการจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งพบว่า การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียน โดยครูผู้สอนสามารถประยุกต์ใช้หลักเมตตาในการส่งเสริมความรู้ควบคู่กับความปรารถนาดีต่อผู้เรียน หลักกรุณาในการเปิดโอกาสให้นักเรียนปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง หลักมูทิตาในการชื่นชมและให้กำลังใจเมื่อผู้เรียนประสบความสำเร็จ และหลักอุเบกขาในการวางตนอย่างเป็นกลางและยุติธรรม ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีความสนใจในการเรียนรู้มากขึ้นและสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 ในกระบวนการจัดการศึกษาและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จึงเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของ

นักเรียนให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน และช่วยสร้างสังคมโรงเรียนที่มีความเอื้ออาทร ความเข้าใจ และความสงบสุขร่วมกัน (พระมหาสุวัฒน์ กิตติเมธี และคณะ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญในเชิงบูรณาการระหว่างหลักพุทธธรรมกับกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียนในบริบทโรงเรียนมัธยมศึกษา กล่าวคือ งานวิจัยนี้ได้เพื่อยืนยันว่าพรหมวิหาร 4 เป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเท่านั้น หากยังชี้ให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่า หลักธรรมดังกล่าวสามารถแปลงสู่ “พฤติกรรมเชิงประจักษ์” ในมิติของทักษะทางสังคมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การสื่อสาร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การแก้ไขความขัดแย้ง การควบคุมอารมณ์และพฤติกรรม และการปรับตัว ได้อย่างเป็นระบบและวัดผลเชิงคุณภาพได้ชัดเจน องค์ความรู้ใหม่ประการแรก คือการค้นพบ “กลไกภายในทางจิตใจ” ที่เชื่อมโยงหลักพรหมวิหาร 4 กับพฤติกรรมทางสังคม โดยพบว่าเมตตาและกรุณาทำหน้าที่เป็นฐานรากด้านทัศนคติ (attitudinal foundation) หล่อหลอมความปรารถนาดีและความเห็นอกเห็นใจ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการสื่อสารและการสร้างความสัมพันธ์ ขณะที่มุทิตาและอุเบกขาทำหน้าที่เป็นกลไกกำกับอารมณ์ (emotional regulation mechanism) ช่วยให้นักเรียนลดการเปรียบเทียบ ลดอคติ และใช้เหตุผลในการตัดสินใจ จึงทำให้กระบวนการแก้ไขความขัดแย้งและการปรับตัวมีความมั่นคงและยั่งยืนมากขึ้น กล่าวได้ว่า พรหมวิหาร 4 ทำงานอย่างเป็นพลวัตจาก “ภายในสู่ภายนอก” คือ จากเจตคติภายใน สู่การแสดงออกเชิงพฤติกรรมที่สังคมรับรู้ได้ ประการที่สอง งานวิจัยได้เสนอ “รูปแบบการพัฒนาทักษะทางสังคมเชิงองค์รวมตามแนวพุทธ” (Holistic Buddhist Social Skills Development Model) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะทางสังคมไม่ควรจำกัดอยู่เพียงการฝึกทักษะเชิงเทคนิค เช่น การพูดหรือการทำงานกลุ่ม แต่ควรเริ่มจากการพัฒนาคุณธรรมภายในจิตใจควบคู่กัน เมื่อจิตมีเมตตา การสื่อสารจะอ่อนโยน เมื่อจิตมีกรุณา ความสัมพันธ์จะลึกซึ้งเมื่อจิตมีมุทิตา บรรยากาศการแข่งขันจะเปลี่ยนเป็นการเกื้อกูล และเมื่อจิตมีอุเบกขา การตัดสินใจจะตั้งอยู่บนเหตุผลและความยุติธรรม รูปแบบดังกล่าวจึงเป็นการบูรณาการมิติตุณธรรมกับมิติทักษะชีวิตอย่างแนบแน่น ประการที่สาม การวิจัยได้สร้างองค์ความรู้เชิงบริบท โดยยืนยันว่าการประยุกต์ใช้พรหมวิหาร 4 ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต สามารถเสริมสร้างวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคมได้อย่างชัดเจน นักเรียนมีแนวโน้มลดพฤติกรรมก้าวร้าว เพิ่มความสามารถในการรับฟัง ยอมรับความแตกต่าง และปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคมโรงเรียนได้ดีขึ้น แสดงให้เห็นว่าหลักธรรมมิใช่เพียงเนื้อหาเชิงศาสนา แต่เป็น “เครื่องมือทางการศึกษา” ที่ใช้พัฒนาศักยภาพมนุษย์ได้จริง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงตัวอย่างการพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของเด็กนักเรียนด้วยหลักพรหมวิหาร 4

บทสรุป

จากการวิจัยที่มุ่งพัฒนาพฤติกรรมทักษะทางสังคมของนักเรียนโดยประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นกรอบแนวคิดสำคัญ พบว่านักเรียนมีพัฒนาการเชิงบวกอย่างชัดเจนทั้งด้านการสื่อสาร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การแก้ไขความขัดแย้ง การควบคุมอารมณ์ และการปรับตัว โดยเมตตา และกรุณาหล่อหลอมความปรารถนาดีและความเห็นอกเห็นใจ ก่อให้เกิดบรรยากาศแห่งความเกื้อกูล ในโรงเรียน มุทิตาช่วยลดความอิจฉาริษยาและการแข่งขันเชิงลบ ส่งเสริมการยินดีในความสำเร็จของกันและกัน ขณะที่อุเบกขาเสริมสร้างความมั่นคงทางอารมณ์ และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและเป็นธรรม อันสะท้อนรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตเชิงพุทธที่ครอบคลุมและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำหรับครูและผู้บริหารโรงเรียน ควรออกแบบและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนหรือหลักสูตรที่เน้นการพัฒนาพฤติกรรมทางสังคมโดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นกรอบแนวทาง เพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสาร ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การแก้ไขความขัดแย้ง การควบคุมอารมณ์ และการปรับตัวของนักเรียนอย่างเป็นองค์รวม เช่น โครงการพูดจาไพเราะ โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน เป็นต้น นอกจากนี้ควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่เอื้ออาทรสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

และกระตุ้นให้นักเรียนฝึกความเห็นอกเห็นใจ ความสนับสนุนการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และกระตุ้นให้นักเรียนฝึกความเห็นอกเห็นใจ ความอดทน และความยินดีในความสำเร็จของผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับเพื่อน ครู และผู้ร่วมกิจกรรมได้อย่างสันติและสร้างสรรค์

2. สำหรับนักเรียน ควรนำหลักพรหมวิหาร 4 มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านการสื่อสาร การปรับตัว และการอยู่ร่วมกับผู้อื่น โดยฝึกฝนเมตตาเพื่อแสดงความปรารถนาดี และสุภาพต่อผู้อื่น กรุณาเพื่อเข้าใจและเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มุทิตาเพื่อยินดีในความสำเร็จของเพื่อน และอุเบกขาสำหรับรักษาความเป็นกลางในการตัดสินใจ ฝึกสังเกตพฤติกรรมของตนเองและปรับปรุง การกระทำหรือคำพูดที่อาจสร้างความขัดแย้งหรือรบกวนผู้อื่น ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่นและมีความสัมพันธ์เชิงบวกมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 กับนักเรียนในระดับชั้นอื่น เช่น ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-5 รวมถึงขยายไปยังโรงเรียนในพื้นที่ต่างๆ เพื่อประโยชน์ตามผลวิจัยที่เกิดขึ้น
2. ควรประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร 4 กับนักเรียนควบคู่กับการส่งเสริมสุขภาวะชุมชนในด้าน มิติทางปัญญา เพื่อสนับสนุนส่งเสริมสุขภาวะชุมชนในด้านปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ก้อนแปง ศิริพันธุ์. (2562). “ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาพฤติกรรมตามพรหมวิหาร 4 ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านเหล่า จังหวัดพะเยา”. *วิทยานิพนธ์ปริญญา การ ศี ก ษ า ดุ ช ฎี บั ณ ฑิ ต ส า ข า ก า ร แ น ว . บั ณ ฑิ ต วิ ท ย า ลั ย : มหาวชิราวุธราชวิทยาลัย*.
- ธัญญา ผลอนันต์. (2563). *การพัฒนาเด็กและเยาวชนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระมหาสุวัฒน์ กิตติเมธี (คงยืน) และคณะ. (2563). การจัดการเรียนรู้ตามหลักพรหมวิหาร 4 ใน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. *Journal of Modern Learning Development*, 5(1): 47-61.
- ภาณุมาศ หอมบุญยงค์. (2562). “แนวทางการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 ในจังหวัดสมุทรสงคราม”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโท*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วาสนา จินดาสวัสดิ์. (2564). การนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนทาเหนือวิทยา. *วารสารบรรณการศึกษามนุษยสังคมศาสตร์*, 2(2): 33–40.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ปรับปรุง)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- World Health Organization. (1997). *Life skills education for children and adolescents in schools*. Geneva: World Health Organization.

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของ
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
The Relationship Between Digital Leadership of Institution
Administrators with Educational Effectiveness Under Songkhla
Primary Educational Service Area Office 2

^{1*}ปาณิสรา บุญแก้ว Panisra Boongaew

^{2**}ศัจฉนันท์ แก้ววงศ์ศรี Sajanun kheowvongsri

^{1,2}คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

^{1,2}Faculty of Education and Liberal Arts, Hatyai University

*First author, e-mail: panisra2dream@gmail.com

**Corresponding author, e-mail: sajanun@hu.ac.th

Received March 11, 2026; Revised March 29, 2026; Accepted: March 31, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 2) ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 296 คน การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.982 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก

3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .633^{**}$)

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพของสถานศึกษา; ผู้บริหารสถานศึกษา; ภาวะผู้นำดิจิทัล

Abstract

This research article aimed to: 1) examine the level of digital leadership under the Songkhla Primary Educational Service Area Office 2, 2) investigate the level of school effectiveness under the same office 2, and 3) explore the relationship between the digital leadership of school administrators and school effectiveness. This study employed a quantitative research design. The sample group consisted of 296 teachers in schools under the Songkhla Primary Educational Service Area Office 2 during the 2025 academic year. The data collection yielded an overall reliability coefficient of 0.982. Statistical methods used for data analysis included mean, standard deviation, and Pearson correlation coefficient. The results revealed that 1) the overall level of digital leadership among school administrators was at a high level. 2) The overall level of school effectiveness was found to be at the highest level, with the highest mean score in developing students' positive attitudes, 3) The relationship between digital leadership of school administrators and school effectiveness was found to be positively correlated at a high level, with statistical significance at the .01 level ($r = .633^{**}$).

Keywords: Educational Effectiveness; Institution Administrators; Digital Leadership

บทนำ

การศึกษาเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และยกระดับคุณภาพของสังคมและประเทศชาติ ในบริบทของศตวรรษที่ 21 ซึ่งโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยีดิจิทัล ระบบการศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างศักยภาพของกำลังคนให้สามารถดำรงชีวิตและแข่งขันได้ในสังคมโลก การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น คุณภาพของระบบการศึกษา ตลอดจนสมรรถนะและทักษะของผู้สำเร็จการศึกษา จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการพัฒนาประเทศ (โรจนศักดิ์ อินทน, 2566) ขณะเดียวกันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารได้เข้ามามีบทบาทต่อวิถี

ชีวิตของมนุษย์ในทุกมิติ ทั้งด้านการสื่อสาร การทำงาน และการศึกษา ส่งผลให้สถานศึกษาจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมดิจิทัล และนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (จิณณวัตร ปะโคทั้ง, 2561)

ภายใต้บริบทของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาวะผู้นำดิจิทัล ซึ่งเป็นความสามารถของผู้บริหารในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ ตลอดจนส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษานำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน การพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา และการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารในยุคดิจิทัลจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ด้านเทคโนโลยี สามารถส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน สนับสนุนการพัฒนา ศักยภาพของครูและบุคลากร รวมทั้งสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัลภายในองค์กร (รุ่งรัตน์ พลชัย, 2563) ทั้งนี้ Berkovich & Hassan (2023) ได้เสนอองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ การสื่อสารวิสัยทัศน์ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการสอน การให้ข้อเสนอแนะและสนับสนุนครูผ่านช่องทางดิจิทัล และการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ซึ่งองค์ประกอบดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ในปัจจุบัน แม้ว่าสถานศึกษาหลายแห่งจะมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และการบริหารจัดการมากขึ้น แต่ยังคงพบข้อจำกัดในด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร โดยเฉพาะการขาดภาวะผู้นำดิจิทัลที่เข้มแข็งของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งส่งผลให้การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มศักยภาพ ปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา ซึ่งหมายถึงความสามารถของสถานศึกษาในการบรรลุ เป้าหมายทางการศึกษา เช่น การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน การพัฒนาทัศนคติของ ผู้เรียน การปรับตัวของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และ ความสามารถในการแก้ปัญหาขององค์กร ตามแนวคิดของ Mott (1972) ที่กล่าวถึงลักษณะของ องค์กรที่มีประสิทธิผลว่า องค์กรควรมีเป้าหมายที่ชัดเจน มีระบบการบริหารที่เหมาะสม และสามารถ ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการ พัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการ เปลี่ยนแปลงของโลก พร้อมทั้งส่งเสริมการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มี สมรรถนะด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและสามารถใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการศึกษาได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2, 2567) ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาและส่งเสริมภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษาในระยะยาว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
2. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. **พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย** พื้นที่ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นสถานศึกษาในความรับผิดชอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ประกอบด้วย 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอหาดใหญ่ อำเภอรัตนบุรี อำเภอกวนเนียง อำเภอบางกล่ำ และอำเภอคลองหอยโข่ง รวมจำนวน 125 โรงเรียน
2. **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง** ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,276 คน จากสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน จำนวน 125 แห่ง ข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2568)
3. **การกำหนดขนาดตัวอย่าง** กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ปีการศึกษา 2568 โดยผู้วิจัยกำหนดขนาดตัวอย่างตามตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 296 คน
4. **วิธีการสุ่มตัวอย่าง** ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา จากนั้นนำมาเทียบสัดส่วน และใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย

(Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน (Sampling Without Replacement)

5. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับ เพศ ระดับการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิดของ Berkovich และ Hassan (2023) มีจำนวน 22 ข้อ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสารวิสัยทัศน์ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ด้านการให้ข้อเสนอแนะและการสนับสนุนผ่านช่องทางดิจิทัล ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการสอน และด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา ตามแนวคิดของ Mott (1972) มีจำนวน 22 ข้อ ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ด้านการปรับเปลี่ยนสถานศึกษาให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และด้านการแก้ปัญหาของสถานศึกษา โดยแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert)

6. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้ 1) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คนและหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามกับกลุ่มครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 จำนวน 30 คน โดยการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 296 คน และได้รับแบบสอบถามกลับคืนครบจำนวน คิดเป็นร้อยละ 100 ผลการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา พบว่า ข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67–1.00 และในส่วนค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha) พบว่า แบบสอบถามภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .985 และแบบสอบถามประสิทธิผลของสถานศึกษามีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .936 2) การวิเคราะห์ข้อมูล ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ตอนที่ 2 และตอนที่ 3 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) และแปลผลตามเกณฑ์ระดับความคิดเห็น และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) ซึ่งมีค่าระหว่าง +1 ถึง -1 และใช้เกณฑ์การแปลความหมายระดับความสัมพันธ์ (r)

7. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้ 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล 2) ทำหนังสือถึงสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูลจากสถานศึกษาในสังกัด 3) ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์ผ่าน Google Form ไปยังครูผู้สอนในสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 4) เมื่อได้รับแบบสอบถามคืน ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

8. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) และค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) 2) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และ 3) สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน (n = 296)

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหาร		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการสื่อสารวิสัยทัศน์ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล	4.39	0.69	มาก
ด้านการให้ข้อเสนอแนะและการสนับสนุนผ่านช่องทางดิจิทัล	4.27	0.77	มาก
ด้านการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการสอน	4.55	0.50	มากที่สุด
ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล	4.51	0.52	มากที่สุด
รวม	4.43	0.54	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.54) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสามลำดับแรก ได้แก่ ด้านการส่งเสริมการ

ใช้เทคโนโลยีในการสอน ($\bar{X} = 4.55$) รองลงมา คือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล ($\bar{X} = 4.51$) และด้านการสื่อสารวิสัยทัศน์ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล ($\bar{X} = 4.39$) ตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 รายละเอียดปรากฏดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้าน

(n = 296)

ประสิทธิผลของสถานศึกษา	ประสิทธิผลของสถานศึกษา		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง	4.40	0.65	มาก
ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก	4.71	0.45	มากที่สุด
ด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนสถานศึกษาเข้ากับสภาพแวดล้อม	4.48	0.50	มาก
ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาของสถานศึกษา	4.54	0.44	มากที่สุด
รวม	4.53	0.38	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าระดับประสิทธิผลของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.38) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสามลำดับแรก ได้แก่ ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก ($\bar{X} = 4.71$) รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาของสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.54$) และด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนสถานศึกษาเข้ากับสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 4.48$) ตามลำดับ

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวก อยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r_{xy} = .633^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับ ประสิทธิผลของสถานศึกษาด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงในระดับสูงมาก ($r_{xy1} = .808^{**}$) รองลงมา คือ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาด้านความสามารถในการปรับเปลี่ยนสถานศึกษาเข้ากับสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง ($r_{xy3} = .404^{**}$) และลำดับสุดท้าย คือ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาด้านความสามารถในการแก้ปัญหาของสถานศึกษาในระดับต่ำ ($r_{xy4} =$

.275**) และเมื่อพิจารณาเป็นรายคู่ พบว่า คู่ที่มีความสัมพันธ์สูงสุด ได้แก่ ภาวะผู้นำดิจิทัลของ
ผู้บริหารด้านการให้ข้อเสนอแนะและการสนับสนุนผ่านช่องทางดิจิทัล มีความสัมพันธ์ทางบวกใน
ระดับมากที่สุด กับ ประสิทธิภาพของสถานศึกษาด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนสูงในระดับสูงมาก ($r_{x2y1} = .897^{**}$) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารด้านการ
สื่อสารวิสัยทัศน์ผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมากที่สุดกับประสิทธิภาพของ
สถานศึกษาด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงในระดับสูงมาก (r_{x1y1}
 $= .847^{**}$) และลำดับสุดท้าย คือ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้
ดิจิทัล มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพของสถานศึกษาด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มี
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงในระดับปานกลาง ($r_{x4y1} = .562^{**}$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก
โดยเฉพาะด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัล การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ และการ
สร้างวัฒนธรรมการใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษา ทั้งนี้ เพราะในปัจจุบันการบริหารจัดการสถานศึกษา
จำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาท
สำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมการใช้สื่อและนวัตกรรม
ดิจิทัลในการจัดการเรียนรู้ ตลอดจนสนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาพัฒนาทักษะด้าน
ดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและการ
บริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำดิจิทัลยังช่วยสร้างบรรยากาศ
แห่งการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันภายในสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูมีความพร้อมในการใช้
เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน และทำให้การบริหารจัดการสถานศึกษามีความคล่องตัว
และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัล และสอดคล้องกับงานวิจัยของลัทธวรรณ วงษ์โพย ที่
ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
กาฬสินธุ์ พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมการใช้
เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนและการบริหารจัดการสถานศึกษา (ลัทธวรรณ วงษ์โพย, 2566)
ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกันตชาติ กุดนอก เรื่องภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อ
ประสิทธิภาพของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ที่พบว่า
ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษานำ
เทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
ของสถานศึกษาโดยรวม (กันตชาติ กุดนอก, 2564) ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำ
ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มี

ความรู้ ความสามารถ และทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และแนวทางในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ครูสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาโดยรวม

2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยพิจารณาจากด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการ และด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาในปัจจุบันมีการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ และการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรมทางการศึกษามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้สถานศึกษายังให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนในการพัฒนาการจัดการศึกษา ส่งผลให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการบริหารจัดการสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ทำให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายทางการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญญฤทธิ์ วิทย์อุดม เรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ที่พบว่าประสิทธิผลของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับการบริหารจัดการของผู้บริหารและการพัฒนาศักยภาพของครูในการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลสามารถส่งเสริมให้ครูพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (บุญญฤทธิ์ วิทย์อุดม, 2563) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสาวิตรี บุญนุกูล ที่พบว่าการบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการศึกษาสามารถส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษาได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้เนื่องจากประสิทธิผลของสถานศึกษาเป็นผลลัพธ์จากการดำเนินงานที่เชื่อมโยงกันระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหาร การจัดการเรียนการสอนของครู และปัจจัยด้านผู้เรียน ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยรวม (สาวิตรี บุญนุกูล, 2564) ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสถานศึกษาที่มีระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และมีการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ย่อมส่งผลให้ครูสามารถพัฒนากระบวนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น ตลอดจนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ อีกทั้งยังทำให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม อันนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของประสิทธิผลของสถานศึกษา

3. ผลการวิเคราะห์พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มี

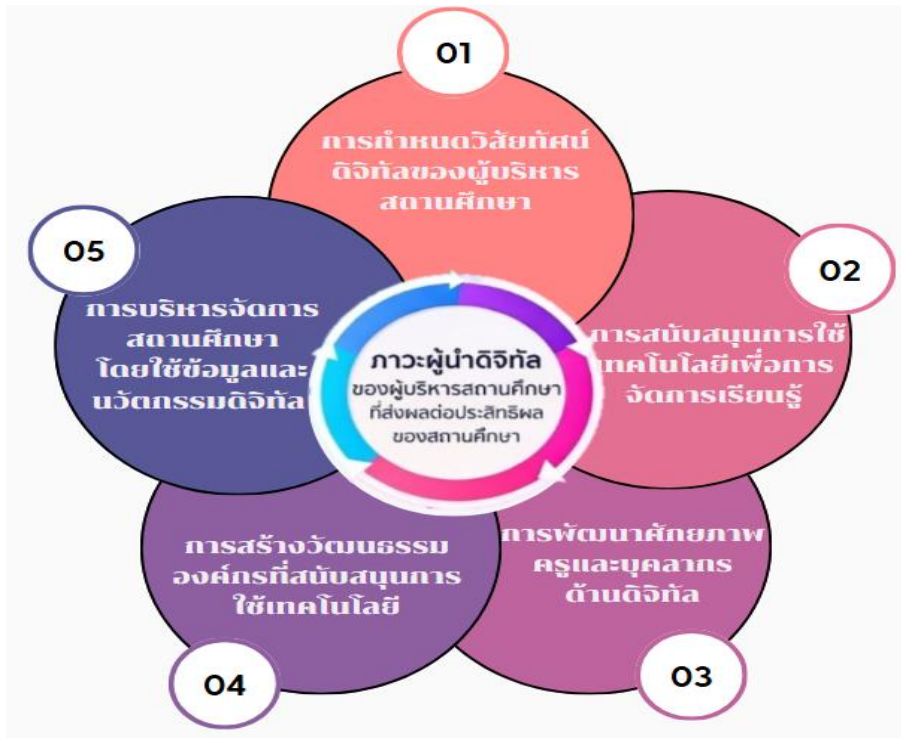

ภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถกำหนดทิศทาง นโยบาย และแนวทางในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงในสังคมยุคดิจิทัล ส่งผลให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีโอกาสพัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน การสื่อสาร และการบริหารจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา การใช้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อสนับสนุนการตัดสินใจเชิงบริหาร ตลอดจนการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีความทันสมัยและคล่องตัว ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพในด้านต่างๆ ทั้งด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการบริหารจัดการองค์กรโดยรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของกันตชาติ กุดนอก ที่พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพของสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและส่งเสริมการใช้นวัตกรรมในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาระบบการทำงานของสถานศึกษาให้มีความมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาโดยรวม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของลัทธวรรณ วงษ์โพย ที่ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพลันธุ์ ที่พบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำดิจิทัลโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และภาวะผู้นำดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีความมีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้บริหารสามารถส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา และการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม (ลัทธวรรณ วงษ์โพย, 2566) ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพของสถานศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ได้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งสามารถส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และการดำเนินงานของสถานศึกษาโดยรวม อันนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพของสถานศึกษา

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์ผลการวิจัยและแนวคิดที่เกี่ยวข้องจนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษาโดยนำเสนอในรูปแบบของโมเดลองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล ซึ่งประกอบด้วยกำหนัดวิสัยทัศน์ดิจิทัลของผู้บริหาร การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี

เพื่อการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรด้านดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี และการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ข้อมูลและนวัตกรรมดิจิทัล ทั้งนี้ องค์ประกอบดังกล่าวล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล ผู้วิจัยขอเสนอองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลองค์ความรู้ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสถานศึกษา

จากภาพอธิบายได้ว่า องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) การกำหนดวิสัยทัศน์ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี (2) การสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ ซึ่งช่วยส่งเสริมให้ครูสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน (3) การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรด้านดิจิทัล เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ และทักษะในการใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม (4) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนการใช้เทคโนโลยี ซึ่งช่วยส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในสถานศึกษา (5) การบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ข้อมูลและนวัตกรรมดิจิทัล ซึ่งช่วยให้การตัดสินใจและการบริหารงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น องค์ประกอบทั้ง 5 ประการดังกล่าวมี

ความสัมพันธ์และสนับสนุนซึ่งกันและกัน ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน และเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวม

บทสรุป

ผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ในการใช้เทคโนโลยี สนับสนุนการจัดการเรียนรู้ด้วยนวัตกรรมดิจิทัล และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีและการบริหารจัดการสถานศึกษาโดยใช้ข้อมูลยังช่วยให้การดำเนินงานของสถานศึกษามีความคล่องตัวและสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและเพิ่มประสิทธิผลของสถานศึกษาในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรกำหนดนโยบายส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยสนับสนุนการอบรมและพัฒนาศักยภาพด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการบริหารจัดการและการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา
2. หน่วยงานทางการศึกษาควรสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แพลตฟอร์มการจัดการเรียนรู้ และระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร เพื่อให้สถานศึกษาสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการพัฒนาการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสื่อสาร การบริหารจัดการ และการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ของครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสถานศึกษา
2. สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา เช่น วัฒนธรรมองค์การสมรรถนะของครู ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หรือการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาสถานศึกษาได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น
2. ควรใช้การวิจัยเชิงคุณภาพหรือการวิจัยแบบผสมผสานเพื่อศึกษาแนวทางและกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในเชิงลึกรวมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กันตชาติ กุดนอก. (2564). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2561). *ภาวะผู้นำทางการศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญญฤทธิ์ วิทยอุดม. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- รุ่งรัตน์ พลชัย. (2563). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. *วารสารการบริหารการศึกษา*, 16(2): 45–56.
- โรจนศักดิ์ อินทนน. (2566). การพัฒนาคุณภาพการศึกษากับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21. *วารสารการศึกษาไทย*, 19(1): 1–12.
- ลัทธวรรณ วงษ์โพย. (2566). ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ของครู. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 33(2): 45–56.
- สาวิตรี บุญนุกูล. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. *วารสารวิจัยรำไพพรรณี*, 14(1): 5–16.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2. (2567). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2567–2570*. สงขลา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2.
- Berkovich, I., & Hassan, T. (2023). Digital leadership in education: A conceptual framework. *Educational Management Administration & Leadership*, 51(2): 210–230.

- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3): 607–610.
- Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). Technological pedagogical content knowledge: A framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6): 1017–1054.
- Mott, P. E. (1972). *The characteristics of effective organizations*. Harper & Row.

อายุวัฒนะ: การบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์แห่งการมีอายุยืนยาว Āyuvaddhana: Integrating Buddhism with Science of Longevity

อาทิตยา ดีธิเพญ Artittaya Dithipen

คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: mintdithipen@gmail.com

Received February 18, 2026; Revised March 28, 2026; Accepted: March 31, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการมีอายุยืนยาวในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยเชื่อมโยงกับหลักธรรมในเรื่องอายุวัฒนกุमारชาดก และเปรียบเทียบกับศาสตร์การมีอายุยืนในวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ด้วยการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาพบว่า การมีอายุยืนในทางพระพุทธศาสนามีได้วัดเพียงจำนวนปีเชิงประจักษ์ แต่สัมพันธ์กับเหตุปัจจัย 2 ด้าน คือ ด้านร่างกายที่เน้นการรักษาสุขภาพอนามัยและการสร้างสภาวะสัปปายะ และด้านจิตใจที่มุ่งเน้นคุณภาพชีวิตผ่านหลักคุณธรรม เช่น หิริโอตตปเป และการเจริญปัญญา ในขณะที่วิทยาศาสตร์สมัยใหม่มุ่งเน้นการยืดอายุขัยผ่านการศึกษาพันธุกรรมและเซลล์ โดยเฉพาะบทบาทของเทโลเมียร์และเอนไซม์เทโลเมอเรสที่ช่วยชะลอความเสื่อมของเซลล์ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยสมัยใหม่กลับพบจุดร่วมที่สำคัญว่าปัจจัยในการรักษาความยาวเทโลเมียร์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับพันธุกรรมเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงพฤติกรรมการใช้ชีวิตและการทำสมาธิ ซึ่งช่วยลดความเครียดและส่งผลบวกต่อการเปลี่ยนแปลงของ DNA การบูรณาการองค์ความรู้ทั้งสองด้านชี้ให้เห็นว่า หลักอายุวัฒนกุमारชาดกที่เน้นความเคารพอ่อนน้อมและการเจริญพระพุทธานุสสติ เป็นอุบายทางจริยธรรมที่สร้างสภาวะกุศลจิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการป้องกันโรคเชิงรุกและการดูแลสุขภาพองค์รวม บทสรุปของบทความนี้จึงเสนอกรอบแนวคิดการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน โดยมองว่าการมีอายุยืนที่แท้จริงคือการมีชีวิตที่ถูกหล่อเลี้ยงด้วยคุณธรรม อันเป็นสมดุลระหว่างความก้าวหน้าทางกายภาพและการยกระดับจิตวิญญาณในสังคมปัจจุบัน

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา; ศาสตร์แห่งการมีอายุยืนยาว; อายุวัฒน

Abstract

This article aims to investigate the concept of longevity in Theravada Buddhism, establishing a correlation with the Dhamma principles found in the Ayuvaddhana Kumara Jataka, and providing a comparative analysis with the science of longevity in the modern era through a qualitative study of relevant documents and literature. The findings reveal that longevity in the Buddhist perspective is not measured solely by empirical chronological years, but is inherently linked to two causal factors: the physical dimension, which emphasizes the observance of Panatipata (abstaining from taking life) and the cultivation of Sappaya (conducive environments); and the mental dimension, which focuses on the quality of life through moral virtues such as Hiri-Ottappa (moral shame and dread) and the development of Panna (wisdom). Conversely, modern science emphasizes life extension through genetic and cellular studies, specifically the roles of telomeres and the telomerase enzyme in decelerating cellular senescence. Nevertheless, contemporary research identifies a significant commonality: the maintenance of telomere length is determined not only by genetics but also by lifestyle behaviors and meditation, which mitigate stress and positively influence DNA alterations. The integration of these two bodies of knowledge suggests that the principles of longevity in the Ayuvaddhana Kumara Jataka—which emphasize humility, respect, and the chanting of Parittas—serve as ethical devices to cultivate a wholesome mental state (Kusala-citta). This aligns with the concepts of proactive disease prevention and holistic well-being. The conclusion of this article, therefore, proposes a conceptual framework for sustainable life enhancement, asserting that authentic longevity is a life nourished by virtue, representing a balance between physical advancement and spiritual elevation in contemporary society.

Keywords: Buddhism; Science of Longevity; Āyuvaddhana

บทนำ

การมีอายุยืนยาวเป็นสิ่งที่หลายคนปรารถนามนุษย์ พยายามใช้วิทยาศาสตร์เพื่อเอาชนะโรคภัยไข้เจ็บและความตาย ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และวิวัฒนาการทางการแพทย์ที่ก้าวกระโดด ทำให้ มนุษย์มีอายุที่ยืนยาวขึ้น องค์การอนามัยโลก (WHO) ระบุว่าในช่วงปี คศ. 2001

ถึง 2021 นั้น อายุขัย ของมนุษย์ทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และในระยะเวลา 20 ปีนี้ จำนวนผู้ที่มีอายุมากกว่า 100 ปีเพิ่ม ขึ้นจาก 180,000 คนเป็น 593,000 คน ขณะที่อายุขัยเฉลี่ยทั่วโลกเพิ่มจาก 66.8 ปีเป็น 73.4 ปี โดย ผู้หญิงมีอายุขัยเฉลี่ย 75.9 ปี และผู้ชาย 70.8 ปี (World Health Organization, 2024) สำหรับประเทศไทย อายุขัยเฉลี่ยอยู่ที่ 77.7 ปี โดยผู้หญิงเฉลี่ย 81.04 ปี และผู้ชายเฉลี่ย 74.36 ปี จึงทำให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีผู้สูงอายุมากที่สุดในโลก ปัจจุบันมีผู้สูงอายุมากถึง 12 ล้านคน จึงทำให้ ประเทศไทยเข้าสู่สังคมสูงวัย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 และคาดว่าจะเข้าสู่ “สังคมผู้สูงอายุขั้นสูง” ภายในสิบปีข้างหน้า เมื่อประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปจะมีสัดส่วนถึง 28% แนวโน้มนี้สะท้อนถึงความก้าวหน้าทางการแพทย์ที่ช่วยให้ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น เช่นเดียวกับสถานการณ์ทั่วโลก ซึ่งประชากรที่อายุเกิน 60 ปี คาดการณ์ว่าจะเพิ่มจากหนึ่งพันล้านคน ในปี 2562 เป็น 2.1 พันล้านคนในปี 2593 การเพิ่มขึ้นของ ผู้สูงอายุ สร้างความท้าทายต่อระบบเศรษฐกิจสังคมและสุขภาพ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออก เฉียงใต้ที่ภาครัฐและทุกภาคส่วนพยายามร่วมกันปฏิรูปนโยบายเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนี้ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้ดียิ่งขึ้น (World Health Organization, 2023)

การมีอายุยืนยาวในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทได้อธิบายผ่านการมีอายุในช่วงอายุ 100 ปี ตามคำอธิบายว่า “อายุของมนุษย์ทั้งหลายนี้น้อยนัก จำต้องไปสู่สัมปรายภพควรทำกุศล ควรประพฤติพรหมจรรย์ สัตว์ผู้เกิดมาแล้วจะไม่ตายไม่มี ภิกษุทั้งหลาย คนที่มีชีวิตอยู่ได้นานก็อยู่ได้เพียง 100 ปี หรือจะอยู่เกินไปบ้างก็น้อย” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 15 ข้อที่ 145 หน้าที่ 184-185, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การที่อายุน้อยจะลดลงเรื่อยๆ มีคำอธิบายถึงการไม่ปฏิบัติต่อกันตามหลักการของศีลโดยเฉพาะข้อที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าสัตว์ สร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นสปปายะอีกทั้งใช้ชีวิตร่วมกับมนุษย์อย่างถ้อยทีถ้อยอาศัย และมีจิตใจที่อยู่เพื่อสร้างกุศลความดีเป็นหลักจึงจะได้ชื่อว่าเป็นอยู่วันเดียวก็เหมือนเป็นอยู่ 100 ปี

ข้อพิจารณานี้จึงอ้างถึงหลักการการมีชีวิตที่ยืนยาว ตามหลักการที่กล่าวไว้ในทางพระพุทธศาสนาเรื่องอายุวัฒนภูมิที่เชื่อมโยง ธรรม 4 ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละย่อมเจริญแก่ผู้กราบไหว้ ผู้อ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ เป็นนิตย (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 109 หน้าที่ 64, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งการมีอายุยืนยาวของคนตามหลักพระพุทธศาสนาจะต้องมีหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับการอ่อนน้อมถ่อมตนอีกทั้งยังเป็นการมีคุณภาพชีวิตที่สร้างการดำรงชีวิตอย่างสมดุลทั้งกายและใจ ภายใต้กรอบของการดำเนินชีวิตด้วยธรรมะ เช่น การมีศีล การมีสติสมาธิ การรู้จักประมาณ การเจริญเมตตาภาวนาหรือการช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่น มีธรรมะนำทางชีวิต และเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงชีวิตให้สงบสุขและเจริญงอกงาม

ในขณะที่แนวคิดทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่มุ่งเน้นไปที่การหาหนทางเพื่อยืดอายุของมนุษย์ให้ยาวนานที่สุด แม้ว่าความก้าวหน้าทางการแพทย์จะช่วยเพิ่มอายุขัยเฉลี่ยของประชากรโลกได้อย่าง

ชัดเจน โดยการค้นคว้าเพื่อหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้เทโลเมียร์สั้นลงหรือยาวขึ้น เพื่อต่อสู้กับโรคต่างๆ และศึกษาการชะลอความแก่ชราในมนุษย์ มีงานวิจัยพบว่าการใช้ชีวิตมีส่วนเกี่ยวข้องกับความยาวของเทโลเมียร์อย่างมีนัยสำคัญ ความเครียดเรื้อรัง การสูบบุหรี่ การอักเสบเรื้อรัง การนอนหลับไม่เพียงพอ ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้เทโลเมียร์สั้นลงเร็วขึ้น ส่วนปัจจัยที่ช่วยรักษาความยาวเทโลเมียร์หรือช่วยเพิ่มความยาวให้กับเทโลเมียร์นั้น ยกตัวอย่างเช่น การออกกำลังกายสม่ำเสมอ การทานอาหารที่มีประโยชน์โดยเฉพาะอาหารที่มีสารต้านอนุมูลอิสระ เช่น ผัก ผลไม้ ถั่วและธัญพืชต่างๆ รวมไปถึงการทำสมาธิเป็นปัจจัยหนึ่งช่วยรักษาความยาวของเทโลเมียร์อีกด้วย (Epel et al., 2009) อันเป็นการสร้างชีวิตที่ยืนยาวนานในทางวิทยาศาสตร์ แต่ขณะเดียวกันก็ยังมีอาจารย์ประจักษ์ได้ว่าชีวิตที่ยืนยาวนั้นจะปราศจากโรคภัยไข้เจ็บไปจนถึงวาระสุดท้าย ความท้าทายสำคัญของวงการแพทย์ในปัจจุบันคือการทำความเข้าใจสาเหตุและปัจจัยของการเกิดโรค ตลอดจนค้นคว้าวิธีป้องกันและบำบัดรักษาที่จะทำให้การมีอายุยืนยาวมิได้หมายถึงเพียงการเพิ่มปีแห่งชีวิต แต่คือการดำรง ชีวิตที่มีคุณภาพและสุขภาวะที่ดีอย่างแท้จริงจนวันสุดท้าย

บทความนี้มุ่งที่จะศึกษาและอธิบายความหมายของการมีอายุยืนยาวในพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยอ้างอิงกับเรื่องเล่าอายุวัฒนกุมาร อันเป็นหลักธรรมที่เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิตให้อายุยืนยาวพร้อมด้วยคุณภาพ ตลอดจนวิเคราะห์ความสอดคล้องและความแตกต่างระหว่างแนวคิดดังกล่าวกับศาสตร์การมีอายุยืน (Longevity Science) ในเชิงวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ โดยมุ่งเชื่อมโยงและบูรณาการองค์ความรู้ทั้งสองด้าน เพื่อเสนอกรอบแนวคิดที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ อันจะนำไปสู่การสร้างเสริมสุขภาวะและคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนสำหรับมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน

แนวคิดเรื่องการมีชีวิตยืนยาวในพระพุทธศาสนาเถรวาท

การมีชีวิตที่ยืนยาวในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นไปตามหลักการคำนวณด้วยอายุในแต่ละยุค สมัย ความหมายของการมีอายุยืนจึงเป็นไปตามอายุกาลที่เป็นไปได้ คือ 100 ปี ซึ่งในแง่นี้จะพบลักษณะของการมีชีวิตยืนยาวตามเงื่อนไขที่พระพุทธศาสนาพิจารณาใน 2 ด้านคือ

1. **ด้านร่างกาย** ในพระพุทธศาสนานั้นเชื่อว่าคนจะมีอายุสั้นยาวไม่เท่ากันเนื่องด้วยเหตุปัจจัยบางประการ และข้อสำคัญข้อแรกที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสห้ามไว้อย่างชัดเจน คือ ศีลข้อที่ 1 ห้ามทำปาณาติบาตหรือการฆ่าสัตว์ ผู้ใดที่รักษาศีลข้อที่ 1 จดเว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตจะทำให้ผู้นั้นมีอายุยืนยาว กลับกันหากผู้ใดผิดศีลข้อนี้ถือว่าเป็นอกุศลกรรมที่มีผลโดยตรงต่ออายุขัยของผู้กระทำ และจะเป็นเหตุให้ผู้นั้นอายุสั้น ดังเช่นในพระไตรปิฎกที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า “การที่บุคคลเป็นผู้ฆ่าสัตว์ เป็นคนหยาบขำ มีมือเปื้อนเลือด ฝึกฝนในการประหารประหาร ไม่มีความกรุณาในสัตว์ทั้งหลาย นี่เป็นปฏิปทา (ข้อปฏิบัติ) นี่เป็นไปเพื่อความมีอายุสั้น” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 14 ข้อที่ 290 หน้าที่ 350, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ในการวางหลักการในการไม่ทำร้ายกัน

และต้องรู้จักแบ่งปันช่วยเหลือจะเป็นการเพิ่มให้คนอายุมากขึ้น เพราะสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดคำสอนนี้มาจากเรื่องราวในอดีตตามข้อความในจกกวัดติสฺสวาทที่บรรยายว่า

“เมื่อพระมหากษัตริย์ไม่พระราชทานทรัพย์ให้แก่คนที่ไม่มีทรัพย์ ความขัดสนก็แพร่หลาย เมื่อความขัดสนแพร่หลาย อทินนาทานก็แพร่หลาย เมื่ออทินนาทานแพร่หลาย ศัสตราภิกขุก็แพร่หลาย เมื่อศัสตราภิกขุแพร่หลาย ปาณาติบาตก็แพร่หลาย เมื่อปาณาติบาตแพร่หลาย มุสาวาทก็แพร่หลาย เมื่อมุสาวาทแพร่หลาย ปิสุณาวาจาก็แพร่หลาย เมื่อปิสุณาวาจาแพร่หลาย กาเมสุมิฉจารก็แพร่หลาย เมื่อกาเมสุมิฉจารแพร่หลาย ธรรม 2 ประการ คือ ผรุสวาจา และสัมผัปปลาปะก็แพร่หลาย เมื่อธรรม 2 ประการแพร่หลาย อภิขมาและพยาบาทก็แพร่หลาย เมื่ออภิขมาและพยาบาทแพร่หลาย มิจฉาทิฎฐิก็แพร่หลาย เมื่อมิจฉาทิฎฐิแพร่หลาย ธรรม 3 ประการ คือ อหิมราคะวิสมโลภะ และมิจฉาธรรมก็แพร่หลาย เมื่อธรรม 3 ประการแพร่หลาย ธรรมเหล่านี้คือ ความไม่เกื้อกูลมารดา ความไม่เกื้อกูลบิดา ความไม่เกื้อกูลสมณะ ความไม่เกื้อกูลพราหมณ์ และการไม่ประพฤติด่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูลก็แพร่หลาย เมื่อธรรมเหล่านี้แพร่หลาย คนเหล่านั้นก็มีอายุเสื่อมถอยบ้าง มีวรรณะเสื่อมถอยบ้างเมื่อพวกเขามีอายุเสื่อมถอยบ้าง มีวรรณะเสื่อมถอยบ้าง บุตรของมนุษย์ที่มีอายุชั้ย 250 ปี ก็มีอายุชั้ยถอยลงเหลือ 100 ปี ต่อมาเมื่อมีสมัยที่มีบุตรของมนุษย์เหล่านั้นมีอายุชั้ย 10 ปี ในเมื่อมนุษย์มีอายุชั้ย 10 ปี เด็กหญิงอายุ 5 ปี ก็มีสามีได้ ในเมื่อมนุษย์มีอายุชั้ย 10 ปี รสเหล่านี้ คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้ง น้ำอ้อย และเกลือ จักอันตรธานไปสิ้น ในเมื่อมนุษย์มีอายุชั้ย 10 ปี หล้ากับแก็กจักเป็นอาหารอย่างดี ข้าวสาลี เนื้อ และข้าวสุก เป็นอาหารอย่างดีในบัดนี้ ฉนฺได ในเมื่อมนุษย์มีอายุชั้ย 10 ปี หล้ากับแก็กจักเป็นอาหารอย่างดี ฉนฺนํ ในเมื่อมนุษย์มีอายุชั้ย 10 ปี กุศลกรรมบถ 10 จักอันตรธานไปหมดสิ้น อกุศลกรรมบถ 10 จักเจริญรุ่งเรืองเหลือเกิน ในเมื่อมนุษย์มีอายุชั้ย 10 ปี แม้แต่ชื่อว่ากุศลจักไม่มี และคนที่ทำกุศลจักมีแต่ที่ไหน ในเมื่อมนุษย์มีอายุชั้ย 10 ปี มนุษย์ทั้งหลายที่ไม่เกื้อกูลมารดา ไม่เกื้อกูลบิดา ไม่เกื้อกูลสมณะ ไม่เกื้อกูลแก่ใครๆ ในเมื่อมนุษย์มีอายุชั้ย 10 ปี มนุษย์เหล่านั้นจักเกิดความอาฆาตอย่างแรงกล้า ความพยาบาท อย่างแรงกล้า ความคิดร้ายแห่งใจอย่างแรงกล้า ความคิดจะฆ่ากันอย่างแรงกล้า (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 11 ข้อที่ 102-103 หน้าที่ 74, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

การที่คนมีอายุน้อยจึงมาจากการผิดศีล และมีจิตคิดประทุษร้ายผู้อื่นจนทำให้สภาพร่างกายเสื่อมถอยลงไปตามลำดับ เมื่อร่างกายเสื่อมถอยจึงทำให้อายุลดน้อยถอยลงไปเช่นกัน การจะทำให้อายุยืนยาวนานอีกครั้งจึงเริ่มจากการงดทำร้ายกันทางกาย จากข้อมูลในจกกวัดติสฺสวาทได้กล่าวไว้ว่า

“มนุษย์เหล่านั้นบางพวก มีความคิดอย่างนี้ว่า พวกเราอย่าฆ่าใครๆ และใครๆ ก็อย่าฆ่าพวกเรา ทางที่ดี เราควรเข้าไปตามป่าหญา สุมทุมพุ่มไม้ป่าไม้ เกาะกลางแม่น้ำ หรือชอกเขา ใช้

รากไม้และผลไม้ในป่าเป็นอาหารเลี้ยงชีพ พวกเขาจึงพากันเข้าไปตามป่าหญา สุมทุมพุ่มไม้ ป่าไม้ เกาะกลางแม่น้ำหรือชอกเขา ใช้รากไม้และผลไม้ในป่าเป็นอาหารเลี้ยงชีพอยู่ตลอด 7 วัน เมื่อล่วงไป 7 วัน พวกเขาพากันออกจากป่าหญา สุมทุมพุ่มไม้ ป่าไม้ เกาะกลางแม่น้ำ หรือชอกเขา แล้วต่างสวมกอดกันและกัน ขับร้องปลอบใจกันในที่ประชุมว่า เราพบเห็นกัน แล้ว ท่านยังมีชีวิตอยู่ เราพบเห็นกันแล้ว ท่านยังมีชีวิตอยู่ มนุษย์เหล่านั้นจักปรึกษากันอย่าง นีว่า พวกเราสูญเสียญาติมากมายเช่นนี้ เพราะยึดถืออกุศลธรรมเป็นเหตุ ทางที่ดี พวกเราควร ทำกุศล ควรทำกุศลอย่างไรดี ทางที่ดี พวกเราควรงดเว้นจากปาณาติบาตคือการฆ่าสัตว์ ควร สมาทานประพฤติกุศลธรรมนี้ แล้วจึงพากันงดเว้นจากปาณาติบาตสมาทานประพฤติกุศล ธรรมนี้ เพราะสมาทานกุศลธรรมเป็นเหตุ พวกเขาจักเจริญด้วยอายุบ้าง เจริญด้วยวรรณะ บ้าง เมื่อพวกเขาเจริญด้วยอายุบ้าง เจริญด้วยวรรณะบ้าง บุตรของมนุษย์ทั้งหลายที่มีอายุชั้ย 10 ปี จักมีอายุชั้ยเพิ่มขึ้นเป็น 20 ปี”(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 11 ข้อที่ 105 หน้าที่ 75-76, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ข้อเสนอนี้จึงเป็นเบื้องต้นในการระบับความเสื่อมทางร่างกายและเพิ่มอายุให้ตามลำดับ โดย จะพบหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์กับการกระทำของตนเองที่สัมพันธ์กันทั้งกับมนุษย์และ สิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งสอดคล้องกับพระสูตรที่กล่าวว่า “ภิกษุทั้งหลายธรรม 5 ประการนี้เป็นเหตุให้ อายุ ยืนธรรม 5 ประการอะไรบ้างคือ 1. ทำสิ่งที่ป็นสัปปายะ 2. รู้จักประมาณในสิ่งที่ป็นสัปปายะ 3. บริโภค สิ่งที่ย่อยง่าย 4. มีศีล 5. มีกัลยาณมิตร(มิตรดี) ภิกษุทั้งหลาย ธรรม 5 ประการนี้แล เป็นเหตุ ให้อายุยืน” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 22 ข้อที่ 126 หน้าที่ 206, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การอธิบายถึงความมีอายุยืนบ่งบอกผ่านกายภาพสะท้อนให้เห็นลักษณะการดำเนินชีวิตที่ไม่ กระทบกระแทกกัน ไม่ขัดแย้งกันระหว่างมนุษย์ด้วยกัน รวมถึงสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ ใช้ ประโยชน์ร่วมกันที่เรียกว่า สัปปายะ กล่าวคือ ทำสิ่งที่ป็นสัปปายะ คำว่าสัปปายะ หมายถึง ความ สบาย, สภาพเอื้อ, สภาพที่เกื้อหนุน หรือ สิ่งที่เกื้อกูลต่อการดำรงชีวิต มี 7 อย่าง คือ ที่อยู่อาศัย, แหล่งอาหาร, เรื่องที่พูดคุย, ผู้คนรอบข้าง, อาหาร, สภาพแวดล้อม และอิริยาบถ (พระพรหมคุณา ภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546) อีกทั้งต้องรู้จักประมาณในสิ่งที่ป็นสัปปายะ แม้สิ่งนั้นจะเป็นสิ่งที่ดี, สบาย และเกื้อกูลต่อการดำรงชีวิต แต่ถ้ามากเกินไปก็อาจเป็นโทษได้ เช่น ออกกำลังกายมาก เกินไปจนหักโหม ร่างกายก็อาจเกิดการอักเสบหรือบาดเจ็บได้ มีการบริโภคสิ่งที่ย่อยง่าย ไม่เป็นโทษ เลือกรากอาหารที่เหมาะสมไม่เป็นภาระแก่ร่างกาย อาหารที่มาจากธรรมชาติพวกพืชผัก ผลไม้ต่าง และ ถั่วชนิดต่างๆ ในพระวินัย พระพุทธเจ้าทรงเน้นการเลือกอาหารที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพ และไม่กิน เพื่อความอยาก มีศีล สิ่งที่จะทำให้บุคคลมีอายุยืนนั้นคือการทำปาณาติบาตหรือการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต หรือการละเมิดศีลข้อที่1 ดังที่พระพุทธองค์ทรงตรัสไว้ว่า การที่บุคคลใดผู้ฆ่าสัตว์ หรือ ฝึกฝนในการ ประหัตประหารไม่มีความกรุณาในสัตว์ทั้งหลายจะทำให้เป็นผู้มีอายุสั้น (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่

14 ข้อที่ 290 หน้าที่ 350, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และมีเพื่อนหรือผู้ที่มาอยู่ร่วมกันที่จะช่วยกันสนับสนุนความดีงาม ไม่ใช่เกิดความขัดแย้งระหว่างกัน

2. ด้านจิตใจ ในทางพระพุทธศาสนาเถรวาทถือว่าจิตใจนั้นเป็นองค์ประกอบสำคัญในการอยู่อย่างมีอายุยืนยาว โดยจะพบว่าจำนวนอายุของมนุษย์ มีประมาณ 100 ปี อายุของเทวดาชั้นจาตุมหาราช มีประมาณ 50 ปีของมนุษย์ นับเป็นวันหนึ่งคืนหนึ่งของเทวดาชั้นจาตุมหาราช 30 ราตรีโดยราตรีนับเป็น 1 เดือน 12 เดือนโดยเดือนนั้น เป็น 1 ปี 500 ปีทิพย์โดยปีนั้น เป็นประมาณอายุของเทวดาชั้นจาตุมหาราชนับอย่างปีมนุษย์ มีประมาณ 9 ล้านปี อายุของเทวดาชั้นดาวดึงส์ มีประมาณ 100 ปีของมนุษย์นับเป็นวันหนึ่ง คืนหนึ่งของเทวดาชั้นดาวดึงส์ 30 ราตรีโดยราตรีนับเป็น 1 เดือน 12 เดือนโดยเดือนนั้น เป็น 1 ปี 1,000 ปีทิพย์โดยปีนั้น เป็นประมาณอายุของเทวดาชั้นดาวดึงส์นับอย่างปีมนุษย์ มีประมาณเท่าไรมีประมาณ 3 โกฎิ 6 ล้านปี (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 35 ข้อที่ 1022-1023 หน้าที่ 670-671, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การอธิบายนี้เป็นไปตามคำอธิบายถึงเทวดานั้นจะมีอายุยืนยาวนานกว่ามนุษย์ทั่วไปทั้งนี้เป็นนัยของอายุมนุษย์ก็จริง แต่คำอธิบายผ่านความหมายทางจิตใจนั้นมุ่งอธิบายให้เห็นว่าคนที่อยู่กับความสุขย่อมจะมีความยืนยาวนานของกาลเวลาไปพร้อมกัน โดยอาจพิจารณาความมีอายุยืนสัมพันธ์กับเวลาผ่านลักษณะการมีคุณธรรมหรือมีความสุขเป็นหลักสำคัญ ตามข้อความว่า “ผู้มีศีล เฟ่งพินิจ แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ประเสริฐกว่าคนทุศีล ไม่มีจิตตั้งมั่นที่มีชีวิตอยู่ตั้ง 100 ปี” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 110 หน้า 64, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และอีกข้อความว่า “ผู้มีปัญญา เฟ่งพินิจ แม้มีชีวิตอยู่เพียงวันเดียว ประเสริฐกว่าผู้มีปัญญาทึบ ไม่มีจิตตั้งมั่นที่มีชีวิตอยู่ตั้ง 100 ปี” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 111 หน้าที่ 65, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การที่จิตใญ่ยืนยาวจึงมักควบคู่กับศักยภาพของการอยู่เหนือทุกข์จนทำให้อายุเป็นเรื่องของจิตใจเป็นสำคัญ กล่าวคือ การที่มีชีวิตที่ยืนยาวทางจิตใจจึงวัดกันที่คุณภาพของจิตใจเป็นหลัก หากพิจารณาจากจิตใจเทวดาจะพบว่ามีหลักธรรมสำคัญคือ หิริโอตตปปะ ตามข้อความว่า บุคคลผู้ถึงพร้อมด้วยหิริและโอตตปปะ ตั้งมั่นอยู่ในกุศลธรรมเป็นผู้สูงประจักษ์ เป็นคนดีงามท่านเรียกว่า ผู้มีเทวธรรมในโลก (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 27 ข้อที่ 6 หน้าที่ 3, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หลักหิริโอตตปปะคือความระอายแก่ใจและเกรงกลัวบาปจึงเป็นรากฐานของการมีอายุยืนยาวนานของเทวดา และเป็นรากฐานของการรักษาศีลที่จะไม่ทำบาปหรือความชั่วอันเป็นต้นตอของการมีอายุสั้นหรือบ่อเกิดแห่งโรคทางร่างกายอีกด้วย

การมีอายุยืนมิได้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาเชิงประจักษ์เพียงอย่างเดียว แต่สัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับเหตุปัจจัย 2 ด้าน คือ ด้านร่างกาย ซึ่งเน้นการรักษาสุขภาพกายและการสร้างสภาวะสุขภาพเพื่อเกื้อหนุนสุขภาพะ ลดวิบากกรรมที่ตรึงอายุน้อย และ ด้านจิตใจ ที่มุ่งเน้นคุณภาพชีวิตผ่านหลักคุณธรรม เช่น หิริโอตตปปะ และการเจริญปัญญา โดยถือว่าการมีชีวิตที่มีคุณธรรมเพียงวันเดียว

นั้นประเสริฐกว่าการมีอายุยืนยาวแต่ปราศจากศีลธรรม การมีอายุยืนจึงเป็นการบูรณาการระหว่างจริยธรรมเชิงปฏิบัติและการยกระดับจิตวิญญาณเพื่อความปกติสุขอย่างยั่งยืน

แนวคิดสมัยใหม่เรื่องศาสตร์แห่งการมีอายุยืนยาว

แม้ว่าการมีอายุยืนยาวเป็นสิ่งที่หลายคนปรารถนาแต่ความชราและความตายนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์หลีกเลี่ยงไม่ได้และในบางครั้งความชราก็มาพร้อมกับความเจ็บป่วยและโรคภัย เช่นนั้นการมีอายุยืนยาว ไปพร้อมกับการมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีนั้น ย่อมดีกว่าการมีอายุยืนยาวแต่มีโรคภัยไข้เจ็บรุมเร้า ปัจจุบันความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และนวัตกรรมทางเทคโนโลยีจึงได้ถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดูแลสุขภาพให้ดีขึ้นและช่วยให้มนุษย์แก่ชราช้าลง ดร.เดวิด เอ. ซินแคลร์ เชี่ยวชาญด้านพันธุศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ดได้กล่าวไว้ในหนังสือของท่านว่ามนุษย์เชื่อว่าความชราเป็นกระบวนการธรรมชาติ แต่ปัจจุบันมีนักวิจัยทางการแพทย์หลายกลุ่มมองว่าความชราคือโรคชนิดหนึ่งที่เรียกว่า โรคชรา ซึ่งถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่จากมุมมองกระแสหลักด้านสุขภาพทำให้เกิดการปฏิบัติ การรักษาคนไข้ครั้งใหญ่ในยุคปัจจุบันหมอมองจะเข้าไปหาสาเหตุต้นตอของการเกิดโรคต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันและทำการบำบัดรักษาโรค ซึ่งเชื่อว่าจะทำให้มนุษย์มีสุขภาพที่ดีและมีอายุยืนยาวขึ้น (เดวิด เอ. ซินแคลร์ และแมทธิว ดี. ลาฟลานต์, 2564) โดยมีกรอบแนวคิดดังนี้

1. การส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี ศาสตร์แห่งการมีอายุยืนยาวหรือ Longevity นั้น เป็นศาสตร์ที่มุ่งเน้นการค้นคว้าและพัฒนาวิธีการเพื่อยืดอายุขัยของมนุษย์ควบคู่ไปกับการส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีไปพร้อมกัน โดยทำการศึกษาและจัดการกับปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการมีอายุยืนและสุขภาพดี ศาสตร์แห่งการมีอายุยืนยาวหรือ Longevity เป็นศาสตร์ที่ต่อยอดมาจากเวชศาสตร์ชะลอวัย (Anti-aging medicine) ซึ่งก็เป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม เพื่อให้มนุษย์สามารถมีสุขภาพที่ดีและมีอายุยืนยาวมากที่สุด มีจุดมุ่งหมายที่จะดูแลและรักษาสุขภาพชีวิตให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีสุดจนวินาทีสุดท้ายของชีวิต แต่คำว่าเวชศาสตร์ชะลอวัยนั้นอาจทำให้หลายคนนึกถึงเรื่องของความสวยความงามมากกว่าเรื่องของสุขภาพ (มาส ไม้ประเสริฐ, 2059) โดยการมีอายุยืนยาว (Longevity) เป็นประเด็นที่นักวิทยาศาสตร์ นักระบาดวิทยา และนักสาธารณสุขทั่วโลกให้ความสนใจ เนื่องจากสังคมมนุษย์กำลังเข้าสู่ยุคผู้สูงวัยอย่างรวดเร็ว องค์การอนามัยโลก (World Health Organization, 2022) รายงานว่า อายุขัยเฉลี่ยของมนุษย์เพิ่มขึ้นกว่า 6.6 ปีในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา โดยปัจจัยที่ทำให้อายุยืนไม่ได้ขึ้นกับพันธุกรรมเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลผสมผสานระหว่างพันธุกรรม สิ่งแวดล้อม โภชนาการ และความสัมพันธ์ทางสังคม (Robert & Marc, 2023) การพัฒนาโครงสร้างสิ่งแวดล้อมโดยมุ่งเน้นไปที่สุขภาพของคน จะช่วยรักษาสุขภาพชีวิตของคนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

2. การสร้างยีนส์ให้มีอายุยืนยาวนาน ในปัจจุบันการเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์การแพทย์และเทคโนโลยีที่ทันสมัย นักวิทยาศาสตร์ ได้ทำการวิจัยลงลึกไปถึงระดับของเซลล์และดีเอ็นเอ (DNA) คำว่า“เทโลเมียร์” (Telomere) ได้มีการพูดถึงกันอย่างกว้างขวางทั้งในวงการแพทย์ นักวิทยาศาสตร์ และนักวิจัย และถือได้ว่าเป็นการค้นพบที่ก้าวกระโดดและสร้างปรากฏการณ์ใหม่ให้กับงานวิจัยเกี่ยวกับความแก่ชราและอายุยืนในโลกวิทยาศาสตร์ปัจจุบัน

เทโลเมียร์ (Telomere) คือ ส่วนปลายของโครโมโซม มีลักษณะคล้ายกับปลอกพลาสติกที่หุ้มปลายเชือกกรองเท้า หน้าที่หลักของเทโลเมียร์ คือช่วยปกป้องดีเอ็นเอ (DNA) ของมนุษย์ ไม่ให้หดสั้นลงหรือหลุดหายไปในเวลาที่เราแบ่งตัว ซึ่งในทุกๆครั้งที่เซลล์แบ่งตัวเทโลเมียร์ก็จะสั้นลง เมื่อเทโลเมียร์สั้นถึงจุดหนึ่ง เซลล์ก็จะหยุดแบ่งตัว หรือเรียกว่าการเข้าสู่ภาวะชราภาพของเซลล์ซึ่งก็คือกระบวนการแก่ชราในมนุษย์นั่นเอง ในปี 2009 Elizabeth Blackburn, Carol Greider และ Jack Szostak ได้รับรางวัลโนเบลสาขาการแพทย์ จากการค้นพบว่า เทโลเมียร์มีเอนไซม์ที่ชื่อเทโลเมอเรส (Telomerase) เอนไซม์ชนิดนี้จะช่วยซ่อมแซมและช่วยยืดความยาวของเทโลเมียร์ได้ ในงานวิจัยนี้ค้นพบถึงความสัมพันธ์ของคนที่มีเทโลเมียร์ที่ยาวกว่านั้นมักจะมีสุขภาพที่ดีกว่าและมีความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรังน้อยกว่า ส่วนคนที่มีเทโลเมียร์ที่สั้นกว่ามักมีสุขภาพที่ไม่ค่อยดีและมีความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรังมากกว่า (Epel et al., 2009)

ไม่นานหลังจากการค้นพบนี้ การวิจัยเรื่องเทโลเมียร์และเทโลเมอเรสได้ก้าวขึ้นสู่ขั้นวิวัฒนาการ มีงานวิจัยมากมายเกี่ยวกับเทโลเมียร์และความสัมพันธ์ของโรคต่างๆอย่างเช่นโรคมะเร็ง การค้นคว้าเพื่อหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆที่ทำให้เทโลเมียร์สั้นลงหรือยาวขึ้น เพื่อต่อสู้กับโรคต่างๆและศึกษาการชะลอความแก่ชราในมนุษย์ มีงานวิจัยพบว่าการใช้ชีวิตมีส่วนเกี่ยวข้องกับความยาวของเทโลเมียร์อย่างมีนัยสำคัญ ความเครียดเรื้อรัง การสูบบุหรี่ การอักเสบเรื้อรัง การนอนหลับไม่เพียงพอ ล้วนเป็นปัจจัยที่ทำให้เทโลเมียร์สั้นลงเร็วขึ้น ส่วนปัจจัยที่ช่วยรักษาความยาวเทโลเมียร์หรือช่วยเพิ่มความยาวให้กับเทโลเมียร์นั้น ยกตัวอย่างเช่น การออกกำลังกายสม่ำเสมอ การทานอาหารที่มีประโยชน์ โดยเฉพาะอาหารที่มีสารต้านอนุมูลอิสระ เช่น ผัก ผลไม้ ถั่วและธัญพืชต่างๆ รวมไปถึงการทำสมาธิก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ช่วยรักษาความยาวของเทโลเมียร์อีกด้วย (Epel et al., 2009) จากการวิจัยนี้ได้นำเสนอการเพิ่มการมีอายุยืนมาจากการฝึกสติด้วยการทำสมาธิ ช่วยบรรเทาความตึงเครียดทางจิตใจ และการตอบสนองต่อความเครียดได้ดีขึ้น ซึ่งส่งผลดีต่อเทโลเมียร์และช่วยชะลอความแก่ของเซลล์ได้ งานวิจัยบ่งชี้ว่านอกจากการทำสมาธิจะช่วยลดภาวะความเครียดและระดับฮอร์โมนความเครียดแล้วยังช่วยเพิ่มระดับฮอร์โมนบางชนิดที่ส่งผลกระทบในเชิงบวกต่อความยาวของเทโลเมียร์และ การเปลี่ยนแปลง ของ DNA ที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการแก่ชรา นอกจากนี้ ยังพบว่าฮอร์โมนที่ได้จากการนั่งสมาธินี้ยังช่วยชะลอการเสื่อมของสมองได้อีกด้วย

แนวคิดการใช้หลักอายุวัฒนะกับศาสตร์แห่งการมีอายุยืนยาว

แนวคิดเรื่องอายุวัฒนะถือเป็นหลักสำคัญในการอธิบายเรื่องความมีอายุยืนในทางพระพุทธศาสนาเถรวาท โดยเนื้อหามาจากอายุวัฒนกุมารชาดก มีเนื้อหาที่เล่ากันว่า ในสมัยหนึ่งมีพราหมณ์ 2 คนเป็นเพื่อนกัน คนหนึ่งสีกมาใช้ชีวิตมีภรรยา ส่วนอีกคนบวชต่อไป คนที่สีกมานั้นได้มีลูกกับภรรยาจึงคิดว่าจะไปเยี่ยมเพื่อนที่บวช พอไปถึง สหายที่บวชอยู่นั้นก็กล่าวว่า “ขอท่านจงเป็นผู้มีอายุยืน ที่ขมาโก โหหิ” แต่เมื่อให้ลูกให้ สหายนั้นกลับนิ่งเสียไม่กล่าวอะไร จึงถามว่าทำไมท่านไม่กล่าวอะไร ก็ได้รู้ว่า เด็กนั้นจะมีชีวิตอยู่ไม่เกิน 7 วัน จากการสอบถามสหายว่าจะมีเหตุป้องกันอะไรได้บ้าง ก็ได้คำตอบว่าตนเองนั้นไม่รู้ ต้องไปถามยังผู้รู้คือพระพุทธเจ้า เมื่อรู้จึงรีบไปเฝ้าพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าจึงแสดงอุบายเครื่องป้องกันด้วยการให้ทำมณฑปใกล้ประตูเรือนของตน ให้ทำตั้งไว้ตรงกลางมณฑปนั้นแล้วปูอาสนะไว้ 8 หรือ 16 ที่ล้อมรอบตั่งนั้น ให้สาวกของเรานั่งบนอาสนะเหล่านั้น ให้ทำพระปริตร 7 วันไม่หยุด อันตรายจะเสื่อมไปเอง โดยในการนี้พระพุทธเจ้าได้ส่งพระภิกษุไปสวดพระปริตรตลอด 7 วัน 7 คืน ในวันที่ 7 พระพุทธเจ้าเสด็จมา เมื่อเสด็จมาแล้ว พวกเทวดาในจักรวาลทั้งสี่ประชุมกันแล้ว โดยอรรถยักษคนหนึ่งบำรุงท้าวเวสสุวรรณตลอด 12 ปี ได้รับพรจากสำนักท้าวเวสสุวรรณให้สามารถจับเด็กได้ แต่พอยักษ์ตนนั้นเข้ามาก็ถูกพวกเทวดาที่ศักดิ์สิทธิ์ใหญ่กว่ากันออกไป จนไม่อาจเข้ามาได้ เมื่อรุ่งขึ้นวันที่ 8 ยักษ์ก็ไม่อาจนำเอาเด็กไปได้ จากนั้นสามีภรรยาจึงนำเด็กมาถวายพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์จึงตรัสว่า “เจ้าจงมีอายุยืนเถิด ที่ขมาโก โหหิ” เด็กนั้นจึงมีอายุ 120 ปี ซึ่งต่อมาจากเหตุการณ์นั้นพระพุทธองค์จึงได้ทรงแสดงเหตุแห่งการอายุยืนมาจากเหตุ 4 ประการ ตามคาถาว่า ธรรม 4 ประการคือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ เจริญแก่บุคคลผู้กราบไหว้เป็นปกติ ผู้อ่อนน้อมต่อท่านผู้เจริญเป็นนิตย์ มีข้อความอธิบายถึงการที่อายุจะเจริญได้นั้นมาจากการทำกุศลให้เกิดขึ้น โดยกุศลนั้นมาจากการไหว้ การกราบของผู้นั้น (อรรถกถาฉบับภาษาไทยเล่มที่ 1 ข้อที่ 109 หน้าที่ 624-627, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) ซึ่งเป็นชาดกที่บอกเล่าเรื่องราวของกุมารผู้ได้รับพรมงคลให้อายุยืนยาว มิใช่เพราะบุญบารมีในอดีตเพียงประการเดียว หากแต่เพราะการดำรงชีวิตในปัจจุบันที่ประกอบด้วยธรรมะและการปฏิบัติที่เกื้อกูลต่อสุขภาวะ ทั้งในมิติร่างกาย จิตใจ และสังคม เรื่องราวดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ความยืนยาวของชีวิต มิได้เป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับโชคชะตา ลิขิต หรือปัจจัยทางกายภาพเท่านั้น แต่เป็นผลโดยตรงจากการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่ดำรงตนอยู่ในแนวทางที่ถูกต้อง

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด จะเห็นได้ว่า อายุวัฒนกุมารชาดกจะพบหลักปฏิบัติที่สอดคล้องกับศาสตร์การมีอายุยืนยาวนาน ดังนี้

1. การส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดี ด้วยการนำหลักปฏิบัติทั้งในเรื่องศีลที่อันเป็นเครื่องคุ้มครองกายวาจาใจให้สะอาดบริสุทธิ์ ไม่ก่อความเดือดร้อนทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยมุ่งไปที่การมองถึง ข้อที่บุคคลพิจารณาว่า เราอยากเป็นอยู่ ไม่อยากตาย รักสุขเกลียดทุกข์ ข้อที่บุคคลพึงปลง

ชีวิตเราผู้อยากเป็นอยู่ ไม่อยากตาย รักสุขเกลียดทุกข์นั้น ไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของเราหนึ่ง ข้อที่เราพึงปลงชีวิตผู้อื่น ผู้อยากเป็นอยู่ ไม่อยากตายรักสุขเกลียดทุกข์นั้น ก็ไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจแม้ของผู้อื่นสิ่งใดไม่เป็นที่รักไม่เป็นที่พอใจของเรา สิ่งนั้นก็ไม่ใช่รัก ไม่ใช่ที่พอใจแม้ของผู้อื่น สิ่งใดไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่พอใจของเรา เราจะนำสิ่งนั้นไปผูกมัดกับผู้อื่นได้อย่างไร เราเป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์เองด้วย ชักชวนผู้อื่นให้งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วย กล่าวสรรเสริญการงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วย (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 19 ข้อที่ 1003 หน้า 502-504, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การมีอายุยืนจึงมุ่งหมายถึงการสร้างบริบทที่เอื้อต่อการมีชีวิตที่ยืน คือการมีสังคมที่ทุกคนต่างให้เกียรติและปฏิบัติดีต่อกัน นำไปสู่ความสงบเย็นและความสัมพันธ์อันมั่นคงในสังคม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นรากฐานที่ช่วยเกื้อหนุนให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมั่นคงและยืนยาว และจะพบหลักการนี้ในแง่ของการปฏิบัติต่อผู้อื่นให้ใหญ่กล่าวคือการมีอายุยืนยาวนานมาจากการที่ผู้หนึ่งรู้จักแสดงออกถึงการกราบไว้ และอ่อนน้อมตามหลักมงคล 38 ประการในข้อความที่ว่าความเคารพและความถ่อมตน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 9 หน้า 8, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) อันเป็นวิธีการที่ส่งเสริมให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดี และยังสอดคล้องกับหลักในมงคลสูตรที่มองถึงการบูชาบุคคลที่ควรบูชา ความเคารพและความถ่อมตน (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 9 หน้า 8, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) อาจกล่าวได้ว่า บุคคลใดเมื่อมีความเคารพนอบน้อมกตัญญูกตเวทีต่อผู้ใหญ่หรือผู้มีพระคุณ อย่างเช่นพ่อแม่ครูบาอาจารย์แล้วนั้น จิตของผู้หนึ่งก็จะมีความเป็นกุศล จิตใจเบาสบาย ร่างกายผลิตสารความสุขซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ร่างกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บและมีอายุยืนยาวขึ้นได้นั่นเอง

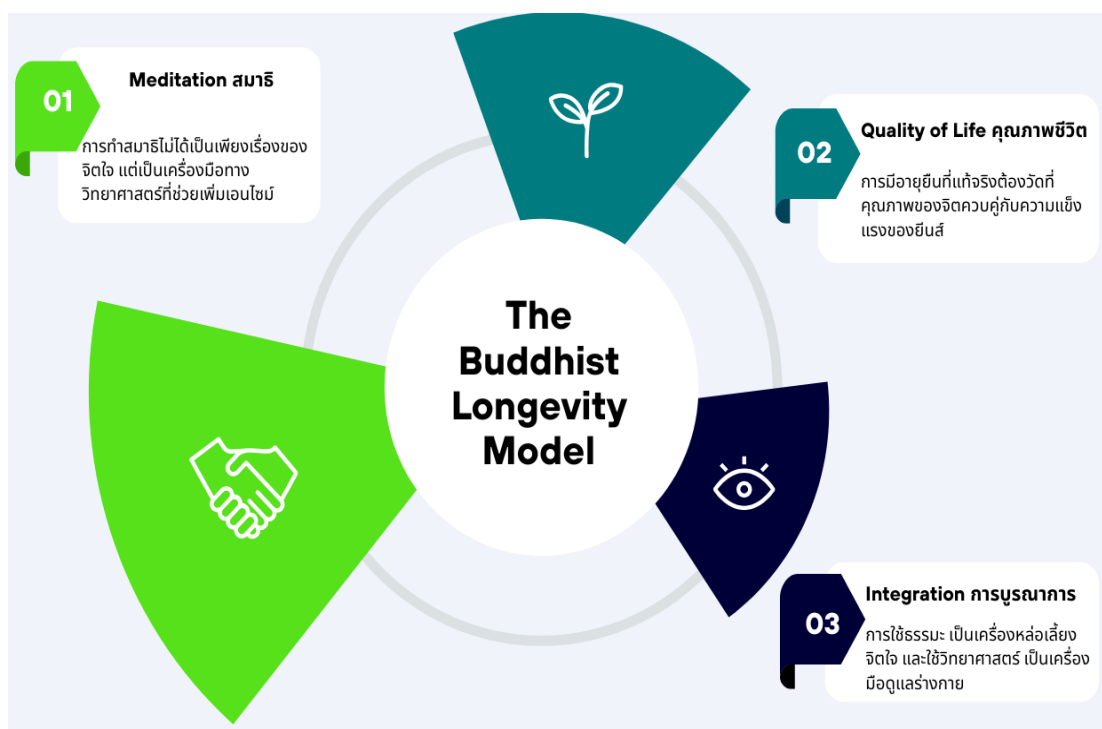
2. การพัฒนาอินทรีย์ด้วยการมีหลักธรรม เป็นการพิจารณาไปถึงองค์ประกอบย่อยสุดของชีวิต ซึ่งในที่นี้ไม่ใช่ร่างกาย แต่เป็นจิตใจ ทั้งนี้เนื่องจากกรรมที่เป็นกรรมพันธุ์ติดตัวมาทำให้อายุมีจำกัด การจะเพิ่มให้อายุยืนยาวนานจึงไม่ใช่เสริมทางร่างกาย แต่ต้องลงลึกไปถึงต้นตอของกรรมก็คือจิตใจ โดยในอายุวัฒนภูมิได้ถูกอธิบายให้เชื่อมโยงกับการสวดมนต์หรือสวดพระพุทธรูปมนต์นี้มีบันทึกอยู่ในพระไตรปิฎกว่า เป็นการช่วยป้องกันตนเองจากภัยต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอกได้ อีกทั้งยังช่วยรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ และช่วยให้มีอายุยืนยาว ในอายุวัฒนภูมิชี้ให้เห็นหลักการ สวดมนต์ที่ถูกมองว่าเป็นการภูมิคุ้มกันภัยที่กำลังจะมา จึงถูกมองว่าเป็นกระบวนการป้องกันไม่ให้จิตตกไปสู่ความเศร้าหมอง เพราะในแนวทางนี้จะพบหลักการที่โยงกันระหว่างหลักธรรม เช่น หลักอิทธิบาทที่ทำให้อายุยืน ดังข้อความในมหาปริณิพพานสูตรว่า “อิทธิบาท 4 ผู้ใดผู้หนึ่งเจริญ ทำให้มากแล้ว ทำให้เป็นดุจยานแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้งแล้ว ให้ตั้งมั่นแล้ว สังสมแล้ว ปรารภดีแล้ว ผู้หนึ่งเมื่อมุ่งหวัง พึงดำรงอยู่ได้ 1 กับ หรือเกินกว่า 1 กับ โดยอายุกับหนึ่งเป็นช่วงอายุของคนแต่ละยุค ในยุคของพระพุทธเจ้าของเรา อายุกับของคน 100 ปี” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 10 ข้อที่ 167 หน้า 112, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) กับการที่เราป่วยแล้วต้องสวดมนต์ที่จะเยียวยาด้วยหลักธรรมโนโพฆมค

สูตรว่า “พระผู้มีพระภาคได้ตรัสโพชนงค์ 7 ประการนี้คือ สติ อัมมวชิระ วิริยะ ปิติ ปัสสัทธิ สมาธิ อุเบกขา ท่านพระมหาโมคคัลลานะก็มีใจยินดีชื่นชมพระภาสิตของพระผู้มีพระภาค หายขาดจากอาพาธนั้น และอาพาธนั้นอันท่านพระมหาโมคคัลลานะจะได้อย่างนั้น” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 19 ข้อที่ 196 หน้าที่ 130, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การปรับสภาวะจากผู้มีโรคภัยหรือภัยอันตรายจากภายในด้วยการสร้างหลักธรรมนี้เป็นวิธีการรักษาไปที่ยินสที่อาจกลัวข้ามการรับรู้ของปุถุชนทั่วไป นั้นหมายความว่า การรักษาสีขีวิตจะยืนยาวต่อไปได้จำเป็นต้องอาศัยหลักธรรมประกอบเสมอ และกระบวนการนี้ยังเสริมสร้างให้ยีนส์ที่ถูกพิจารณาในแง่ของจิตจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความยืนยาวนานยิ่งขึ้นต่อไป

การตีความชาดกเรื่องนี้จึงมีนัยสำคัญว่า การมีอายุยืนที่แท้จริงมิได้วัดจากจำนวนปีที่เพิ่มขึ้นเพียงอย่างเดียว หากแต่คือการมีชีวิตที่ถูกหล่อเลี้ยงด้วยคุณธรรม เป็นชีวิตที่มีคุณค่าและความหมาย ทั้งยังสะท้อนหลักการเชิงพุทธที่สอดคล้องกับแนวคิดสมัยใหม่ในด้านวิทยาศาสตร์สุขภาพที่มุ่งเน้นการสร้างสมดุล การป้องกันโรค และการดูแลสุขภาพองค์รวมอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการศึกษาทำให้พบองค์ความรู้ใหม่ ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพประกอบที่ 1 รูปแบบการมีอายุยืนแบบพุทธ (The Buddhist Longevity Model)

จากภาพอธิบายได้ว่า การมีอายุยืนยาวอย่างมีคุณภาพตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ

1. Meditation สมาธิ การทำสมาธิไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของจิตใจ แต่เป็นเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ที่ช่วยเพิ่มเอนไซม์ที่ชื่อว่าเทโลเมอเรส (Telomerase) เพื่อซ่อมแซมดีเอ็นเอ
2. Quality of Life คุณภาพชีวิต การมีอายุยืนที่แท้จริงต้องวัดที่คุณภาพของจิตควบคู่กับความแข็งแรงของยีนส์ โดยอาศัยหลักการอ่อนน้อมถ่อมตนจากเรื่องอายุวัฒนภูมิร ซึ่งช่วยให้ร่างกายหลังสารแห่งความสุขและเสริมสร้างระบบภูมิคุ้มกัน
3. Integration การบูรณาการ เป็นการมีอายุยืนยาวแบบบูรณาการคือการใช้ธรรมะ เป็นเครื่องหล่อเลี้ยงจิตใจ และใช้วิทยาศาสตร์ เป็นเครื่องมือดูแลร่างกาย เพื่อให้มนุษย์ก้าวสู่การเป็นผู้สูงอายุที่สมบูรณ์ทั้งกาย (Physical Health) และจิต (Spiritual Wealth)

บทสรุป

การมีอายุยืนยาวมิได้วัดเพียงจำนวนปีในเชิงประจักษ์ แต่สัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับเหตุปัจจัยสองด้าน ด้านแรกคือ ปัจจัยทางร่างกาย ที่เน้นการรักษาสุขภาพอนามัยเพื่อลดวิบากกรรมตรวนอายุขัย ควบคู่กับการสร้างสภาวะสุขภาพ หรือสิ่งแวดล้อมที่เกื้อหนุนต่อการดำรงชีวิต เช่น การบริโภคอาหารที่เหมาะสม การมีมิตรดี และการรู้จักประมาณในความพอดี ด้านที่สองคือ ปัจจัยทางจิตใจ ที่มุ่งเน้นคุณภาพชีวิตผ่านหลักคุณธรรม เช่น หิริโอตตปปะ และการมีจิตที่ตั้งมั่นในกุศลธรรม โดยถือว่าการมีชีวิตที่มีคุณธรรมเพียงวันเดียวนั้นประเสริฐกว่าการมีอายุยืนยาวแต่ปราศจากศีลธรรม ในขณะที่ ศาสตร์แห่งการมีอายุยืนสมัยใหม่ มุ่งเน้นการค้นคว้าลึกถึงระดับเซลล์และดีเอ็นเอ โดยเฉพาะการรักษาความยาวของ เทโลเมียร์ (Telomere) ซึ่งเป็นส่วนปลายของโครโมโซมที่บ่งบอกถึงความชราภาพของเซลล์ งานวิจัยระบุว่าปัจจัยที่ช่วยรักษาความยาวของเทโลเมียร์ ได้แก่ การออกกำลังกาย การบริโภคสารต้านอนุมูลอิสระ และที่สำคัญคือการทำสมาธิ ซึ่งช่วยลดความเครียดและส่งผลบวกต่อกระบวนการทางชีวภาพของร่างกาย เมื่อวิเคราะห์ผ่านบทเรียนจากเรื่องอายุวัฒนภูมิร จะพบจุดร่วมที่สำคัญคือ การมีอายุยืนยาวมิได้เกิดจากโชคชะตาเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับหลักธรรม เช่น การให้ความเคารพอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ ซึ่งส่งผลให้จิตใจเป็นกุศลและเบาสบาย นอกจากนี้ยังรวมถึงการใช้พุทธรูปและหลักอิทธิบาท 4 เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจและรักษาความสมดุลของชีวิต

เอกสารอ้างอิง

เดวิด เอ. ซินแคลร์ และแมทธิว ดี. ลาฟลานต์. (2564). *แก่ช้า อายุยืน [Lifespan] (พรรณรวี อกนิษฐาภิชาติ, ผู้แปล)*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์เฮลท์ อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). *อรรถกถาพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาส ไม่ประเสริฐ. (2559). เวชศาสตร์ชะลอวัยและฟื้นฟูสุขภาพคืออะไร?. *สุทธิปริทัศน์*. 30 (ฉบับพิเศษ): 266-280.
- Epel, E. S., et al. (2009). Can meditation slow rate of cellular aging? Cognitive stress, mindfulness, and telomeres. In *Longevity, Regeneration, and Optimal Health: Integrating Eastern and Western Perspectives. Annals of the New York Academy of Sciences*. Vol. 1172: 34–53.
- Robert, J. W., & Marc, S. S. (2023). *The Good Life: Lessons from the World's Longest Scientific Study of Happiness*. New York: Simon & Schuster.
- World Health Organization. (2022). *World Health Statistics 2022*. Geneva: World Health Organization. <https://www.who.int/news/item/20-05-2022-world-health-statistics-2022>
- World Health Organization. (2024). *WHO methods and data sources for life tables, 2000–2021 (Global Health Estimates)*. Geneva: World Health Organization. https://cdn.who.int/media/docs/default-source/gho-documents/global-health-estimates/ghe2021_lifetable_methods.pdf
- World Health Organization. (2023). *ประเทศไทยชวนวัดกรรมเพื่อการสูงวัยอย่างมีคุณภาพ*. <https://www.who.int/thailand/news/feature-stories/detail/thailands-leadership-and-innovation-towards-healthy-ageing>.

THE JOURNAL OF INSTITUTE OF TRAINER MONK DEVELOPMENT

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร